

วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences

ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2564
Vol. 4 No. 3 September - December 2021

ISSN: 2697-6471 (Online)

วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences

ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม 2564

Vol. 4 No. 3 September – December 2021

ISSN: 2697-6471 (Online)

วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยวารสารมุ่งเน้นบทความทางด้านการศึกษาเชิงประยุกต์และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ดีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน จาก 3 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

วารสารมีกระบวนการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนตีพิมพ์ โดยบทความที่ดีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) ทั้งนี้บทความจากผู้นิพนธ์ภายในจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร ส่วนบทความจากผู้นิพนธ์ภายนอกจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายใน หรือ ภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสารที่มีความเชี่ยวชาญในสาขา และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์

กำหนดการเผยแพร่

ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน) คือ	ฉบับที่ 1	มกราคม – เมษายน
	ฉบับที่ 2	พฤษภาคม – สิงหาคม
	ฉบับที่ 3	กันยายน – ธันวาคม

เจ้าของ

สมาคมหลวงพ่ใหญ่

ที่ปรึกษา

ดร.จักรพงษ์ เปี่ยมเมตตา ประธานสมาคมหลวงพ่ใหญ่

บรรณาธิการ

พระปลัดสมชาย ปโยโค (ดำเนิน), ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

Prof. Dr. Shulan Zhou	International Collaborations Office, Yunnan Academy Social Sciences, China
ศ.ดร. จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร. เสรี วงษ์มณฑา	มหาวิทยาลัยพะเยา
รศ.ดร. ลัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รศ.ดร. วันชัย ปานจันทร์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รศ. สิทธิพันธ์ พุทธหนู	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผศ.ดร. ภูมิภควัชร ภูมิพงศ์คชศร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
ผศ.ดร. ญาณกร ไทประยูร	สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย
ผศ.ดร. สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผศ.ดร. จันทนา อุดม	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
Dr. Chai Ching Tan	Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Thailand
ดร. ญัฐพัชร มณีโรจน์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ดร. รุ่งโรจน์ สรงสมบูรณ์	มหาวิทยาลัยสยาม
ดร. ธัญชนันท์ จันทน์ทรงพล	สถาบันรัชต์ภาคย์
ดร. ทักษิณา แสนเย็น	มหาวิทยาลัยศรีปทุม ขอนแก่น
ดร. จิตภา เร่งมีศรีสุข	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
ดร. พงศ์สญา เหมลิ้มกลิ่น	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ณัฐมน นานโพธิ์ศรี	สถาบันรัชต์ภาคย์
กาญจน์วดี โชติวิทยานุกูล	สถาบันรัชต์ภาคย์
สมโภช ปินศรี	สมาคมหลวงพ่อบัณฑิต

สำนักงานกองบรรณาธิการ

สมาคมหลวงพ่อบัณฑิต

39/21 ม.9 ต.ทรงคะนอง อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ 10130

บทบรรณาธิการ

วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences) โดย สมาคมหลวงพ่ใหญ่ สำหรับฉบับนี้ ได้รับความสนใจจาก คณาจารย์ นักวิชาการ และ นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา กองบรรณาธิการขอเสนอบทความที่น่าสนใจ ดังนี้

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดย สมชาย เล็กเจริญ และ อนุสรณ์ จันทรารังสี ผลการวิจัยพบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 279.51 ที่ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 219, ค่า CMIN/df เท่ากับ 1.28, ค่า GFI เท่ากับ 0.92, ค่า AGFI เท่ากับ 0.90, ค่า Standardized RMR เท่ากับ 0.03 และ ค่า RMSEA เท่ากับ 0.03 ตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมความตั้งใจซื้อ ได้ร้อยละ 69 ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมความตั้งใจซื้อ ได้แก่ ด้านความตั้งใจซื้อ ผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์สามารถนำไปใช้ในการวางแผนการตลาดและสร้างกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับผู้บริโภค อันเป็นผลให้เกิดพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M ในอนาคต

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์บนเพจเฟซบุ๊กเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย โดย สุมาลย์ ปานคำ และ นัทธมน พลายบัวผล การวิจัยพบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้สึกลึกที่มีต่อภาพลักษณ์ 2) ด้านความสอดคล้องในตนเอง 3) ด้านการผูกติดกับสถานที่ และ 4) ด้านการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวก และโมเดลที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี โดยพิจารณาจากค่าสถิติไค-สแควร์ (χ^2) = 173.29, ค่า CMIN/df = 1.15, ค่าองศาอิสระ (df) = 151, ค่า GFI = 0.93, ค่า AGFI = 0.90, ค่า SRMR = 0.05, ค่า RMSEA = 0.04 ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ = 0.83 แสดงว่าตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของการบอกต่อแบบปากต่อปาก ได้ร้อยละ 83 ปัจจัยที่มีผลต่อการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวก ได้แก่ ด้านความรู้สึกลึกที่มีต่อภาพลักษณ์ ด้านความสอดคล้องในตนเอง และ ด้านการผูกติดกับสถานที่ ตามลำดับ

การนำนโยบายไปปฏิบัติในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดย หทัยfang แซ่fang ผลการวิจัยพบว่า 1) การนำนโยบายไปปฏิบัติของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งพบว่า ด้านวัตถุประสงค์และมาตรฐานนโยบาย ด้านการสื่อสารระหว่างองค์กร ด้านความตั้งใจของผู้ปฏิบัติ ด้าน

ทรัพยากรนโยบาย ด้านลักษณะหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ 2) การส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านแหล่งหรือกิจกรรมท่องเที่ยว ด้านการบริการการท่องเที่ยว และด้านการตลาดท่องเที่ยว ตามลำดับ 3) บุคลากรที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีการนำนโยบายไปปฏิบัติ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 4) ความสัมพันธ์ระหว่างการนำนโยบายไปปฏิบัติของบุคลากรกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การสื่อสารการท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรีเพื่อการรับรู้ของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร โดย กาณชาญ รังสิวรรณะ, พลิชฐ์ ฐิติธนาธิ, ณรงค์ ผลตก และ ชาญวิทย์ อริยารณันต์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวมีความแตกต่างกัน 2) การรับรู้การท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรีแตกต่างกัน 3) การสื่อสารการท่องเที่ยวด้านสื่อสิ่งพิมพ์ และการสื่อสารการท่องเที่ยวด้านสื่อสังคมออนไลน์ มีอิทธิพลต่อการรับรู้การท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรี จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 4) การสื่อสารการท่องเที่ยวด้านสื่อโทรทัศน์ ไม่มีอิทธิพลต่อการรับรู้การท่องเที่ยวเมืองรอง จังหวัดราชบุรี จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย 5) การสื่อสารการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อการรับรู้การท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรีที่แตกต่างกัน

คุณภาพการบริหารการจัดการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การทำงานของข้าราชการสังกัดกรมกำลังพลทหารบก โดย ชนิภานต์ คุณานันทพงศ์ และ ศักดา ศิลปภักดิ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณภาพการบริหารการจัดการการทำงานของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ ด้านการนำองค์กร ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ขององค์กร อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการมุ่งเน้นระบบการปฏิบัติการ อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ 2) ผลสัมฤทธิ์การทำงานของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพ ด้านประสิทธิผลการจัดการความรู้ ด้านการพัฒนาองค์กร และด้านประสิทธิภาพ ตามลำดับ 3) กำลังพลที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการบริหารการจัดการ โดยรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 4) ความสัมพันธ์ของคุณภาพการบริหารการจัดการกับผลสัมฤทธิ์การทำงานของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้งานเทคโนโลยีผลิตกระแสไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคาในเขตกรุงเทพมหานคร โดย วรากร พิเศษธนกิจกุล และ บดินทร์ รัศมีเทศ ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความคิดเห็นกับปัจจัยด้านความปลอดภัย อยู่ในระดับสูงที่สุด เมื่อเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ ปัจจัย

ภายนอก ประกอบด้วยนโยบายส่งเสริมจากรัฐบาล แนวโน้มอัตราการเปลี่ยนแปลงค่าไฟฟ้า ปริมาณความต้องการใช้งานไฟฟ้า ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษา ระยะเวลาคืนทุน และปัจจัยยอมรับเทคโนโลยีด้านความง่ายในการใช้งาน สำหรับการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 4 ปัจจัยมีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้งานและร่วมกันอธิบายแนวโน้มความตั้งใจใช้งานได้ร้อยละ 61.40

การศึกษาองค์ประกอบการดูแลสุขภาพสภาพตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดย ชลธิชา แป้นเชื้อ, สุวิมล ติกรนันท์ และ กมลทิพย์ ศรีหาเศษ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการดูแลสุขภาพสภาพตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 มี 13 องค์ประกอบ คือ การดูแลสุขภาพลักษณะและนันทนาการ การดูแลสุขภาพและสุขภาพลักษณะส่วนบุคคล การหลีกเลี่ยงการรับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์ การทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว การเลือกซื้ออาหาร การใช้ชีวิตประจำวัน การใช้เวลาว่าง การป้องกันโรค การหลีกเลี่ยงอบายมุข การจัดการสิ่งแวดล้อม การดูแลตนเองเมื่อเจ็บป่วย การดูแลสุขภาพจิต และการออกกำลังกาย ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนที่เกิดขึ้นได้ร้อยละ 61.36

กองบรรณาธิการขอขอบคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงบทความให้เป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อการพัฒนาวารสารเข้าสู่การรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารไทย (TCI) ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

พระปลัดสมชาย ปโยโค (ดำเนิน), ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
บทบรรณาธิการ	III-V
บทความประจำฉบับ	
โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล Causal Relationship Model of Behavioral Purchase Intention a Discounted Product of H&M Brand on Facebook Page of Customers in Bangkok and Its Vicinity สมชาย เล็กเจริญ และ อนุสรณ์ จันทรารังษี Somchai Lekcharoen and Anusara Jantrarungsee	826-841
ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์บนเพจเฟซบุ๊กเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย The Influence of Causal Factors Positive Electronic Word of Mouth on Facebook Fanpage about Cultural Attractions of Thai Tourists สุมาลย์ ปานคำ และ นัทธมน พลายบัว Sumaman Pankham and Natthamon Plaibou	842-856
การนำนโยบายไปปฏิบัติในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน The Application of Tourism Promotion Policy in Mae Hong Son Provincial Administrative Officials หยี่ฟาง แซ่ฟาง Yeefang Saefang	857-873
การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวากรณีศึกษา ตำบลสรรพพยา อำเภอสรรพพยา จังหวัดชัยนาท Public Participation in Conservation Water Hyacinth Basketry Work, A Case Study in Sappaya District Sappaya District, Chainat Province ณฤติกา ทรัพย์พ่วง, วิจิตรา ศรีสอน และ ศิโรตม์ ภาคสุวรรณ Nagrittika Supphong, Wijitta Srisorn and Sirot Bhaksuwan	874-890

สารบัญ

หน้า

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการให้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลาง
และขนาดย่อมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

891-906

The Factors Affecting on Accounting Services of Small and Medium Enterprises
in Bangkok and Perimeter

ชลิดา ลิ่นจี, สุภาพร บุญเยี่ยม และ ชัยสิน สุขวิบูลย์

Chalida Linjee, Supaporn Boon-lam and Chaiyasin Sukwiboon

การสื่อสารการท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรีเพื่อการรับรู้ของประชากร
ในเขตกรุงเทพมหานคร

907-922

Communication of Tourism in the Secondary City of Ratchaburi Province for
the Perception of the Population in Bangkok

กาญจนา รังสีวรรณะ, พสิษฐ์ ฐิตินารัตน์, ณรงค์ ผลดก และ ชาญ
วิชัย อริยารณันต์

Kancan Rungsriwattana, Pasit Thititanarat, Narong Poldok and

Chanwit Ariyaworanant

แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น
ในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

923-939

The Guidelines for Promoting Public Participation in The Local Administration
of People in The Sub – district Municipality, Samut Songkhram

อภิญา มุกดาธนพงศ์, สันฐาน ชยนนท์ และ วิจิตรา ศรีสอน

Aphinya Mukdathanaphong, Sunthan Chayanon and Wijitta Srisorn

คุณภาพการบริหารจัดการที่ส่งต่อผลสัมฤทธิ์การทำงาน
ของข้าราชการสังกัดกรมกำลังพลทหารบก

940-954

Quality of Management that Affects Work Achievement of Officials Under
the Directorate of Personnel's Royal Thai Army

ชนิกานต์ คุณานันทพงศ์ และ ศักดา ศิลปาภิสิทธิ์

Chanikarn Kunanantapong and Sakda Silapapisan

สารบัญ

หน้า

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้งานเทคโนโลยีผลิตกระแสไฟฟ้า
จากเซลล์แสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคาในเขตกรุงเทพมหานคร

955-969

Factors Affecting Intention to use Residential Solar Photovoltaic Technology
in Bangkok

วรากร พิเศษธนกิจกุล และ บดินทร์ รัศมีเทศ

Warakorn Pisetthanakitkul and Bordin Rassameethes

การศึกษาองค์ประกอบการดูแลสุขภาพของตนเองของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนปลาย ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

970-981

A Study of Self Health Care Components of Upper Secondary School Students
under the Secondary Educational Service Area Office 4

ชลธิชา แป้นเชื้อ, สุวิมล ตีรการนันท์ และ กมลทิพย์ ศรีหาเศษ

Cholticha Panchure, Suwimon Tirakanant and Kamontip Srihaset

การวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก การลบ
การคูณ การหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนในเขตพื้นที่
บริการเทศบาลตำบลช้างขวา อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

982-998

Diagnosis of Mathematical Defects in Addition, Subtraction, Multiplication, and
Division of Prathom Sueksa Four Students at Schools in the Service Area of
Chang Khwa Subdistrict Municipality, Kanchanadit District, Suratthani Province

สุวนันท์ สุวรรณวงศ์, วรณัฐ แหยมแสง และ นพพร แหยมแสง

Suwanan Suwanwong, Woranuch Yamsang and Nopporn Yamsang

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน
ของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน

999-1012

The Factors Affecting to Internal Quality Assurance of Pathumwan Institute of
Technology

ชุตินา ทาสุนทร, จักรกฤษณ์ โปณะทอง และ จตุพล ยงศร

Chutima Thsurin, Chakrit Ponathong, Chatupol Yongsorn

สารบัญ

หน้า

การบริหารการเงินและบัญชีที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรงานการเงินและบัญชี สังกัดกระทรวงพาณิชย์	1013–1026
Financial and Accounting Management that Affects Operational Efficiency of Finance and Accounting Personnel under the Ministry of Commerce	
อาภาวรรณ สงวนหงษ์ และ เบญจพร โมกขะเวส	
Apawan Sanguanhong and Benjaporn Mokkhavesa	
ภาวะผู้นำทางการเมืองในยุคโควิด-19	1027–1044
Political Leadership in the Covid-19 era	
ไชยะ เทพา	
Chaiya Thepha	
ศูนยตาภาวะกับการดำเนินชีวิตปุถุชน	1045–1055
Sūnyatā with Lifestyle Mortals	
ภuritทัต ศรีอราม	
Phurithat Sri-aram	
กุศลกรรมกับการสร้างจิตสำนึกที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนาหมหายาน	1056–1066
Charity and the Creation of a Good Consciousness According to Mahayana Buddhism	
ซาริตวิณี รัตนบุรี และ สุวิญ รักษัตย์	
Saritwinee Radtanaburee and Suvin Raksat	
ประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า ตำนาน: คุณค่า บทบาทหน้าที่และอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กูยบ้านกู๋ ตำบลกู๋ อำเภอลำปาง จังหวัดศรีสะเกษ	1067–1080
History, Story and Legend: Values, Roles and Identity of Kui Ethnic Group At Ku Village, Ku Sub-district, Prangku District, Sisaket Province	
บุญเชน สุขคุ้ม	
Boonchen Sukkum	

สารบัญ

หน้า

การบริหารการพัฒนาสุขภาวะในชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบล โพตลาดแก้ว อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี	1081-1092

The Management of Developing Well-Being in the Community of Peoples
In the Pho Talad Kaew Sub District Municipality, Tha Wung District,
Lop Buri Provincet

ศักดิ์ดา ศิลปภิสิทธิ์, อนุวัฒน์ วิจิเงิน และ พิมพนิภา ฤทธิบุตร

Sakda Sinlapapisan, Anuwat Wichaingoen and Pimnipa Rittibut

การนำนโยบายการแก้ปัญหาการประมงให้เป็นไปตามข้อบังคับ IUU ไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาประมงพื้นบ้านในจังหวัดชลบุรี	1093-1104

Combating the IUU Fishing Policy: A Case Study of Local Fishermen in
Chon Buri Province

อวิรุทธ์ ชุ่มเมืองปัก, จรัส สุวรรณมาลา และ เฉลิมพร เย็นเยือก

Avuruth Shoommuangpak, Charas Suwanmala and Chalernporn Yenyuak

การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรีและราชบุรี	1105-1122

Administration of Information and Communication Technology in Schools under
the Secondary Educational Service Area Office Kanchanaburi and Ratchaburi

ดาวประดับ เรืองศิริ, สารโจน์ เพ้าวางศากุล และ นิพนธ์ วรรณเวช

Daopradub Ruangsiri, Saroch Pauwongsakul and Nipon Wonnawed

สมรรถนะปัจจุบันและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของนักวิชาการศึกษา ในทรศนะของผู้บริหารระดับส่วนงานมหาวิทยาลัยมหิดล	1123-1140

Current Competencies and Desirable Competencies of the Educators from
the Perspectives of Mahidol University's Faculty Level Executives

ยุวดี ถิรธาราดล และ สุชนิทยา วงศ์วิวัฒนา

Yuwadee Tirataradol and Suchaniya Wongwiwattana

สารบัญ

หน้า

การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5	1141-1156

Good Governance for School Administrators within the Thammajak Consortium
Operating under the Secondary Educational Service Area Office 5

จุฑากาญจน์ เก่งกลกิจ และ วรกาญจน์ สุขสดเขียว

Jutakan Kengkasikit and Vorakarn Suksodkiew

การเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐาน วิชาชีพครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สิงห์บุรี	1157-1171

The Empowerment of Administrators and Teacher Professional Standards
Performance in School under Singburi Primary Educational Service Area Office

วิรันธรรดา เลือจอย และ ศักดิพันธ์ ตันวิมลรัตน์

Wirunda Suajoy and Sakdipan Tonwimonrat

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรสงคราม	1172-1187

The Transformational Leadership of Administrators and Job Motivation of
Teachers in School Under Samutsongkram Primary Educational Service Area
Office

อรวรรณ ภัทรดำเนินสุข และ ศักดิพันธ์ ตันวิมลรัตน์

Orawan Puttaradomnoensuk and Sakdipan Tonwimonrat

ธรรมาภิบาลของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี	1188-1201

Good Governance of Administrator and the Effectiveness of School under
the Secondary Educational Service Area Office Supanburi

วัชรเศวต วงษ์เจลีียง และ สายสุตา เตียเจริญ

Watchalad Wongchalaung and Saisuda Tiacharoen

สารบัญ

	หน้า
ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง Strategic Leadership of School Administrator Affecting Student Quality in Schools under Secondary Educational Service Area Office Singburi Angthong วิรัตน์รัตน์ เสือจอย Wirunrat Suajoy	1202–1216
สมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม The Administrator Competencies and Personnel Administration in School under Samutsongkhram Primary Educational Service Area Office พิชามณฐ์ ลาวชัย Phichamol Loachai	1217–1226
การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม Participatory Management of Inclusive School Under Samutsongkhram Primary Educational Service Area Office อมรภัค ปิ่นกำลัง Amornphank Pinkamlang	1227–1237
The Integration of a Systematic Thinking Science and Cross-Impact Analysis for a Holistic View of Sustainable Agriculture Development: A Case Study in Phraek Nam Daeng Sub-District, Amphawa District, Samut Songkhram Province Penmas Nanan and Harin Sachdev	1238–1253
Participatory Scenario Development for Low-Carbon City Strategies: The case study of Krabi Municipality, Thailand Marisa Laothammajak and Harin Sachdev	1254–1270

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าลดราคา
บนเพจเฟซบุ๊ก H&M ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล
Causal Relationship Model of Behavioral Purchase Intention a Discounted
Product of H&M Brand on Facebook Page of Customers in
Bangkok and Its Vicinity

¹สมชาย เล็กเจริญ และ อนุสราร จันทรารังษี

¹Somchai Lekcharoen and Anusara Jantrarungsee

วิทยาลัยนวัตกรรมดิจิทัลเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยรังสิต

College of Digital Innovation Technology, Rangsit University, Thailand

E-mail; somchai.l@rsu.ac.th

Received March 17, 2021; Revised May 9, 2021; Accepted September 30, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยตัวแปรแฝง ได้แก่ 1) ด้านกรอบการลดราคา 2) ด้านชื่อเสียงของตราสินค้า 3) ด้านภาพลักษณ์ของตราสินค้า 4) ด้านความตั้งใจซื้อ และ 5) ด้านพฤติกรรมความตั้งใจซื้อ ตัวแปรแฝงทั้งหมดวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 25 ตัวแปร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้ที่เคยซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M และพักอาศัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 250 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามออนไลน์ แบบมาตราประมาณค่าตามแบบลิเคิร์ต มี 7 ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงบรรยาย ความถี่ ร้อยละ และวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 279.51 ที่ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 219, ค่า CMIN/df เท่ากับ 1.28, ค่า GFI เท่ากับ 0.92, ค่า AGFI เท่ากับ 0.90, ค่า Standardized RMR เท่ากับ 0.03 และ ค่า RMSEA เท่ากับ 0.03 ตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมความตั้งใจซื้อ ได้ร้อยละ 69 ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมความตั้งใจซื้อ ได้แก่ ด้านความตั้งใจซื้อ ผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์สามารถนำไปใช้ในการวางแผนการตลาดและสร้างกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับผู้บริโภค อันเป็นผลให้เกิดพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M ในอนาคต

คำสำคัญ: พฤติกรรมความตั้งใจซื้อ; ความตั้งใจซื้อ; โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ; เพจเฟซบุ๊ก

Abstract

This research aimed to develop and verify the consistency of the causal relationship model of behavioral purchase intention for a discounted product of the H&M brand on the Facebook page of customers in Bangkok and its vicinity with empirical data. The research's latent variables consisted of 1) Discount Framing, 2) Brand Reputation, 3) Brand Image, 4) Purchase Intention, and 5) Behavioral Purchase Intention and latent variables were measured from 25 observed variables. The sample group used in the research was 250 people who used to buy discounted products on the H&M Facebook page and resided in Bangkok and its vicinity. The research tool was an online questionnaire. There are 7 levels of an approximation based on the Likert Scale. The statistics used in data analysis were frequency, percentage and structural equation model. The results of the research were as follows: The causal relationship model of behavioral purchase intention for a discounted product of H&M brand on the Facebook page was consistent with empirical data. The statistics showed the Chi-square statistics goodness fit test (χ^2) = 279.51, degrees of freedom (df) = 219, CMIN/df = 1.28, GFI = 0.92, AGFI = 0.90, Standardized RMR = 0.03, RMSEA = 0.03. The variables in the model were able to explain 69% of the variance in behavioral purchase intention. Online business entrepreneurs can use it for marketing planning and creating strategies that suit consumers. As a result, the behavior purchase intention is to buy discounted products on the H&M Facebook page in the future.

Keywords: Behavioral Purchase Intention; Purchase Intention; Causal Relationship Model; Facebook Page

บทนำ

ในปัจจุบันคนไทยใช้อินเทอร์เน็ตในชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด อินเทอร์เน็ตได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการสั่งอาหาร การดูหนังฟังเพลง และรวมไปถึงการสั่งซื้อสินค้าหรือบริการต่าง ๆ มากมาย ส่งผลให้ปัจจุบันมีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตประมาณ 47.5 ล้านคน ซึ่งจากผลสำรวจพบว่า ผู้ใช้งานมีอายุระหว่าง 19 – 38 ปี (Gen Y) ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนหรือนักศึกษา อาชีพใดก็แทบจะใช้งานอินเทอร์เน็ตไม่ต่างกัน โดยผู้คนส่วนใหญ่ใช้อินเทอร์เน็ตไปกับโซเชียลมีเดีย (Social

Media) ในการทำการตลาด ทำธุรกิจต่าง ๆ ทั้งยังสามารถเลือกซื้อสินค้าและชำระค่าบริการได้อีกด้วย (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2562ข)

ปัจจุบันการเติบโตของการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce) ได้เติบโตไปอย่างต่อเนื่อง สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) และสำนักงานสถิติแห่งชาติ เผยว่าในประเทศไทยคาดว่าจะมีการเติบโตขึ้นอย่างก้าวกระโดด โดยรายได้ส่วนใหญ่มากจากการขายสินค้าและบริการ และพบว่าธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของรัฐวิสาหกิจนั้นเติบโตอย่างต่อเนื่อง ร้อยละ 8-10 ต่อปี คนไทยมีพฤติกรรมการใช้งานอินเทอร์เน็ต เฉลี่ยวันละ 10 ชั่วโมง (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2562ข) จึงเห็นได้ชัดว่าธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์นั้นสามารถเข้าถึงได้ง่าย และมีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันของผู้คนอย่างมาก

ความนิยมในการใช้เพจเฟซบุ๊ก (Facebook Page) ในการขายสินค้าหรือบริการ ปัจจุบันมีเพิ่มมากขึ้นเป็นอย่างมาก และการขายสินค้าบนเพจเฟซบุ๊กนั้น ไม่ต้องมีต้นทุนในการเสียค่าใช้จ่ายเช่าหน้าร้านและยังสามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้ง่ายอีกด้วย จากผลสำรวจมูลค่าการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์พบว่า ผู้ประกอบการไทยนิยมใช้เพจเฟซบุ๊กทำการตลาดออนไลน์มากถึงร้อยละ 93.94 เมื่อเทียบกับโซเชียลคอมเมิร์ซ (Social Commerce) อื่น ๆ เพจเฟซบุ๊กนั้นครองอันดับ 1 ใน 3 ของสื่อสังคมออนไลน์ยอดนิยมของคนไทยอีกด้วย ดังนั้นเพจเฟซบุ๊กจึงเป็นเครื่องมือที่นิยมใช้ในการโฆษณาและใช้เพื่อขยายธุรกิจยอดฮิต (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2562ก)

สินค้าแฟชั่นและเสื้อผ้าแฟชั่นมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว และความนิยมแฟชั่นจากต่างประเทศนั้นมีนิยมนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี ค.ศ. 2012 สินค้าและเสื้อผ้าของตราสินค้า H&M ได้มาเปิดสาขาที่สยามพารากอน เป็นที่แรกในประเทศไทย ซึ่งได้รับความนิยมและพูดถึงในสังคมค่อนข้างมาก เสื้อผ้าของตราสินค้า H&M นั้นถูกแบ่งออกเป็น 4 ส่วนหลัก คือ 1) เสื้อผ้าผู้หญิง 2) เสื้อผ้าผู้ชาย 3) เสื้อผ้าเด็ก และ 4) เสื้อผ้าวัยรุ่นเฉพาะ (Divided Youth) ซึ่งจะมีสินค้าหรือเสื้อผ้าเข้าร้านใหม่ๆ เกือบทุกวัน คอลเลกชัน (Collection) จะเหมือนกันแต่จะแตกต่างกันออกไปทางสภาพอากาศของสาขาในแต่ละประเทศ ดังนั้น ตราสินค้า H&M จึงค่อนข้างมีความสำคัญต่อไลฟ์สไตล์ของผู้บริโภครุ่นใหม่ในยุคสมัยนี้ และผู้ประกอบการก็ยิ่งให้ความสำคัญกับธุรกิจแฟชั่นในการเปิดตลาดในเอเชียมากขึ้นอีกด้วย (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2556)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M มีหลายอย่าง โดยเฉพาะ 1) ปัจจัยด้านการกรอบการลดราคา (Discount Framing) เป็นปัจจัยที่แสดงถึงการส่งเสริมการขายขององค์กรนั้น ๆ ที่มอบให้แก่ผู้บริโภค 2) ปัจจัยด้านชื่อเสียงของตราสินค้า (Brand Reputation) ชื่อเสียงของตราสินค้าเป็นปัจจัยที่ส่งผลทางด้านบวกและเป็นปัจจัยที่ชี้ให้เห็นว่าหากตราสินค้ามีชื่อเสียงที่ดีก็จะทำให้ผู้ซื้อมองสินค้าไปในด้านบวก 3) ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของตราสินค้า (Brand Image) เป็นปัจจัยที่แสดงถึงความพึงพอใจที่ผู้บริโภคได้รับจากตราสินค้าถ้าหากตราสินค้ามี

ภาพลักษณ์ที่ดีก็จะทำให้ตราสินค้ามีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น 4) ปัจจัยด้านความตั้งใจซื้อ (Purchase Intention) เป็นการที่ผู้บริโภคตั้งใจที่จะซื้อสินค้าหรือบริการนั้น ๆ ในอนาคต เป็นการวางแผนที่จะซื้อสินค้าและบริการนั้นขึ้นจริงๆ และ 5) ปัจจัยด้านพฤติกรรมความตั้งใจซื้อ (Behavioral Intention) เป็นความตั้งใจเชิงพฤติกรรม ความเต็มใจของผู้บริโภคที่จะใช้บริการหรือเกิดพฤติกรรมการซื้อ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Agmeka, Wathoni & Santoso (2019) ซึ่งถ้าผู้ประกอบการธุรกิจจัดจำหน่ายสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M สามารถสร้างพฤติกรรมความตั้งใจซื้อให้กับผู้บริโภคได้จะทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

บทความวิจัยนี้นำเสนอโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์สามารถนำไปใช้ในการวางแผนการตลาดและสร้างกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับผู้บริโภค อันเป็นผลให้เกิดพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M ในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับด้านกรอบการลดราคา (Discount Framing)

Darke & Chung (2005) กล่าวว่ากรอบการลดราคา หมายถึง การลดราคาสินค้าให้กับผู้บริโภคเป็นการกระตุ้นให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้าในปริมาณที่มากขึ้นและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น อีกทั้งการลดราคายังช่วยเพิ่มคุณค่าในการซื้อสินค้าของผู้บริโภค นอกจากนี้ Banerjee (2009) กล่าวว่ากรอบการลดราคา หมายถึง ส่วนลดราคาของสินค้าทำให้ผู้บริโภครู้สึกฉลาด รู้สึกเป็นคนที่พิเศษในการซื้อสินค้าหรือบริการ

กล่าวโดยสรุป กรอบการลดราคา หมายถึง เมื่อมีการลดราคาสินค้าบนเพจเฟซบุ๊กจะทำให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจ รู้สึกประหยัดค่าใช้จ่ายและคุ้มค่ากับเงินที่จ่ายไป เนื่องจากมีราคาถูกกว่าหน้าร้านในห้างสรรพสินค้าทำให้ผู้บริโภคมีแนวโน้มจะกลับมาซื้อสินค้าอีกครั้ง

แนวคิดเกี่ยวกับด้านชื่อเสียงของตราสินค้า (Brand Reputation)

Veloutsou & Moutinho (2009) กล่าวว่าชื่อเสียงของตราสินค้า หมายถึง ความรู้สึกของผู้บริโภคที่ตอบสนองต่อตราสินค้าในด้านบวกหรือการให้บริการที่มีคุณภาพ ตราสินค้าที่มีชื่อเสียงที่ดี

จะทำให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจในสินค้าหรือบริการ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้า นอกจากนี้ Sung, Bang & Timothy (2015) กล่าวว่าชื่อเสียงของตราสินค้า หมายถึง ความมีชื่อเสียงของสินค้าที่ผู้บริโภคแสดงออกว่าสินค้านั้นดี และสามารถไว้วางใจในการซื้อสินค้านั้น ๆ ได้ ชื่อเสียงของตราสินค้าสามารถสร้างขึ้นได้จากการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุป ชื่อเสียงของตราสินค้า หมายถึง ความเชื่อมั่นในชื่อเสียงของตราสินค้าที่มีมา ยาวนาน มีการดำเนินธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์ ทำให้ผู้บริโภครู้สึกไว้วางใจและเชื่อถือในคุณภาพสินค้า ตรงตามที่โฆษณา

แนวคิดเกี่ยวกับด้านภาพลักษณ์ของตราสินค้า (Brand Image)

Bivainiene (2007) กล่าวว่าภาพลักษณ์ของตราสินค้า หมายถึง เอกลักษณ์ของสินค้าที่เชื่อมโยงระหว่างชื่อสินค้ากับคุณภาพสินค้ามาเป็นภาพลักษณ์ของตราสินค้านั้น ๆ เข้าสู่ความทรงจำหรือความคิดของผู้บริโภค นอกจากนี้ Kotler (2000) กล่าวว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้า หมายถึง ภาพที่เกิดขึ้นในใจของผู้บริโภคที่มีความรู้สึกต่อสินค้าหรือบริการ เป็นภาพลักษณ์ที่เกิดจากประสบการณ์ในการซื้อสินค้าหรือบริการ หรือการได้ยินและได้ฟังถึงคุณภาพสินค้ามาด้วยตนเอง

กล่าวโดยสรุป ภาพลักษณ์ของตราสินค้า หมายถึง ร้านค้าที่มีตราสินค้าหรือโลโก้ที่จดจำง่าย สร้างภาพลักษณ์แตกต่างจากร้านค้าอื่นๆ ทำให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย และสินค้านั้นมีคุณภาพดี ทำให้ผู้บริโภคมีประสบการณ์ที่ดีในการซื้อสินค้า

แนวคิดเกี่ยวกับด้านความตั้งใจซื้อ (Purchase Intention)

Das (2014) กล่าวว่าความตั้งใจซื้อ หมายถึง ความพยายามในการซื้อสินค้าหรือบริการของผู้บริโภค ความตั้งใจจะซื้อสินค้าหรือบริการอีกครั้งในอนาคต เมื่อผู้บริโภคเกิดการรับรู้ถึงประโยชน์ในการใช้และความคุ้มค่าที่จะได้รับจากสินค้าหรือบริการนั้น นอกจากนี้ Haward (1994) กล่าวว่า ความตั้งใจซื้อ หมายถึง ความคิดในจิตใจของผู้บริโภคที่มีความต้องการที่จะซื้อสินค้าหรือบริการนั้น ๆ ในช่วงเวลาหนึ่ง เมื่อผู้บริโภคตั้งใจที่จะซื้อสินค้านั้นแล้วก็จะเกิดการซื้อสินค้าจริง

กล่าวโดยสรุป ความตั้งใจซื้อ หมายถึง แรงจูงใจที่ผู้บริโภคจะซื้อสินค้าหรือบริการทำให้เกิดความตั้งใจจะซื้อสินค้าในอนาคต เนื่องจากไว้วางใจและรู้สึกคุ้มค่ากับคุณภาพสินค้าที่ได้รับ

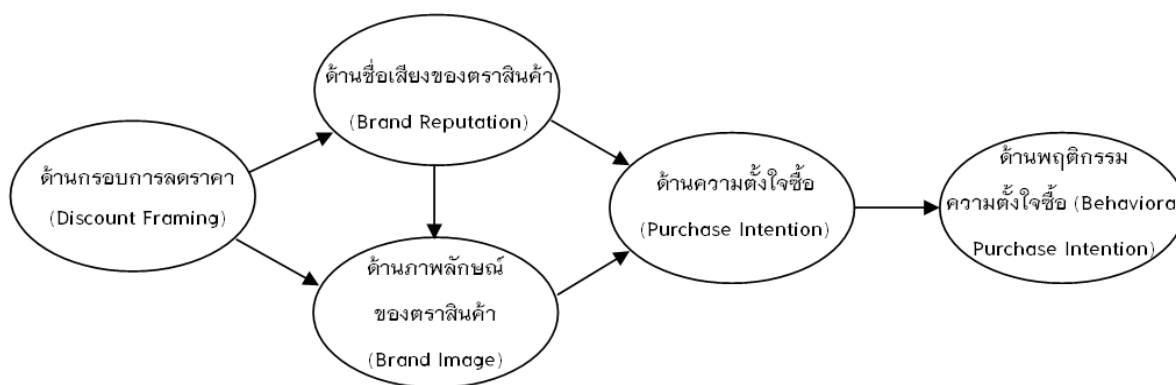
แนวคิดเกี่ยวกับด้านพฤติกรรมความตั้งใจซื้อ (Behavioral Purchase Intention)

Venkatesh, Brown, Maruping & Bala (2008) กล่าวว่า พฤติกรรมความตั้งใจซื้อ หมายถึง กระบวนการตัดสินใจและการกระทำของผู้บริโภคเกี่ยวกับการซื้อสินค้าหรือบริการ รวมถึงการวางแผนหรือตั้งใจที่จะซื้อสินค้าส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าในอนาคต นอกจากนี้ นิธินาถ วงศ์สวัสดิ์ และ ปวีณา คำพุททะ (2557) กล่าวว่า พฤติกรรมความตั้งใจซื้อ หมายถึง การที่ผู้บริโภคแสดงมาอย่างชัดเจนถึงการที่ผู้บริโภคพยายามที่จะซื้อสินค้าหรือบริการนั้น ๆ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดความตั้งใจทางด้านพฤติกรรมของแต่ละบุคคล

กล่าวโดยสรุป พฤติกรรมความตั้งใจซื้อ หมายถึง กระบวนการตัดสินใจและการกระทำของผู้บริโภคที่ตั้งใจจะซื้อสินค้าหรือบริการ ทำให้เกิดเป็นพฤติกรรมการซื้อสินค้าหรือบริการเป็นประจำสม่ำเสมอ

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบการวิจัยตามแนวคิดและทฤษฎีของ Agmeka, Wathoni & Santoso (2019) ประกอบด้วย 5 ตัวแปรแฝง ได้แก่ ด้านกรอบการลดราคา (Discount Framing) ด้านชื่อเสียงของตราสินค้า (Brand Reputation) ด้านภาพลักษณ์ของตราสินค้า (Brand Image) ด้านความตั้งใจซื้อ (Purchase Intention) และด้านพฤติกรรมความตั้งใจซื้อ (Behavioral Purchase Intention) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการสำรวจ (Survey Method) มีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่เคยซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M และפקากาต์ย ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่เคยซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M และפקากาต์ย ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 250 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบมีตัวแปรแฝง (Causal Structural- Models with Latent Variable) ซึ่ง Kline (2011); นงลักษณ์ วิรัชชัย (2542) ได้เสนอว่าขนาดตัวอย่างที่เหมาะสม 10-20 เท่าของ 1 ตัวแปรสังเกตได้ และตัวอย่าง

น้อยที่สุดที่ยอมรับได้ดูจากค่าสถิติ Holster ที่ต้องมีค่ามากกว่า 200 (Hoelter, 1983) จึงจะถือว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในการศึกษาครั้งนี้มีตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 25 ตัวแปรซึ่งต้องใช้กลุ่มตัวอย่าง 250 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ เป็นแบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) จำนวน 1 ฉบับ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อคำถามคัดกรอง ได้แก่ ท่านเคยซื้อสินค้าตราคาบเนเพจเพชบุ๊ก H&M หรือไม่ และสถานที่พักอาศัย จำนวนทั้งสิ้น 2 ข้อ ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวนทั้งสิ้น 5 ข้อ ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าตราคาบเนเพจเพชบุ๊ก H&M โดยข้อคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่าตามแบบของลิเคิร์ท มี 7 ระดับ แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกรอบการลดราคา 2) ด้านชื่อเสียงของตราสินค้า 3) ด้านภาพลักษณ์ของตราสินค้า 4) ด้านความตั้งใจซื้อ และ 5) ด้านพฤติกรรมความตั้งใจซื้อ จำนวน 25 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน หาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Congruence หรือ IOC) โดยได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 จากนั้นนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มลูกค้าที่เคยซื้อสินค้าตราคาบเนเพจเพชบุ๊ก H&M จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) พบว่าค่าความเชื่อมั่น จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกรอบการลดราคา เท่ากับ 0.79, 2) ด้านชื่อเสียงของตราสินค้า เท่ากับ 0.82, 3) ด้านภาพลักษณ์ของตราสินค้า เท่ากับ 0.74, 4) ด้านความตั้งใจซื้อ เท่ากับ 0.91 และ 5) ด้านพฤติกรรมความตั้งใจซื้อ เท่ากับ 0.87 โดยพิจารณาเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่น 0.70 ขึ้นไป (ชไมพร กาญจนกิจสกุล, 2555) แสดงให้เห็นว่าข้อคำถามในแบบสอบถามนั้นมีความน่าเชื่อถือ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามออนไลน์จากผู้ที่เคยซื้อสินค้าตราคาบเนเพจเพชบุ๊ก H&M และพักอาศัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยมีข้อคำถามคัดกรองจำนวน 2 ข้อ ได้แก่ (1) ท่านเคยซื้อสินค้าตราคาบเนเพจเพชบุ๊ก H&M หรือไม่ ถ้าผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าไม่เคย ผู้วิจัยจะไม่นำข้อมูลมาวิเคราะห์และ (2) สถานที่พักอาศัย หากผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าพักอาศัยต่างจังหวัด ผู้วิจัยจะไม่นำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการแบ่งปันลิงก์ URL ของแบบสอบถามออนไลน์ผ่านช่องทางเฟซบุ๊กส่วนตัว, เพจเฟซบุ๊กตราสินค้า H&M ในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2564 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 1 เดือน มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 280 คน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ได้จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 250 คน จากนั้นนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

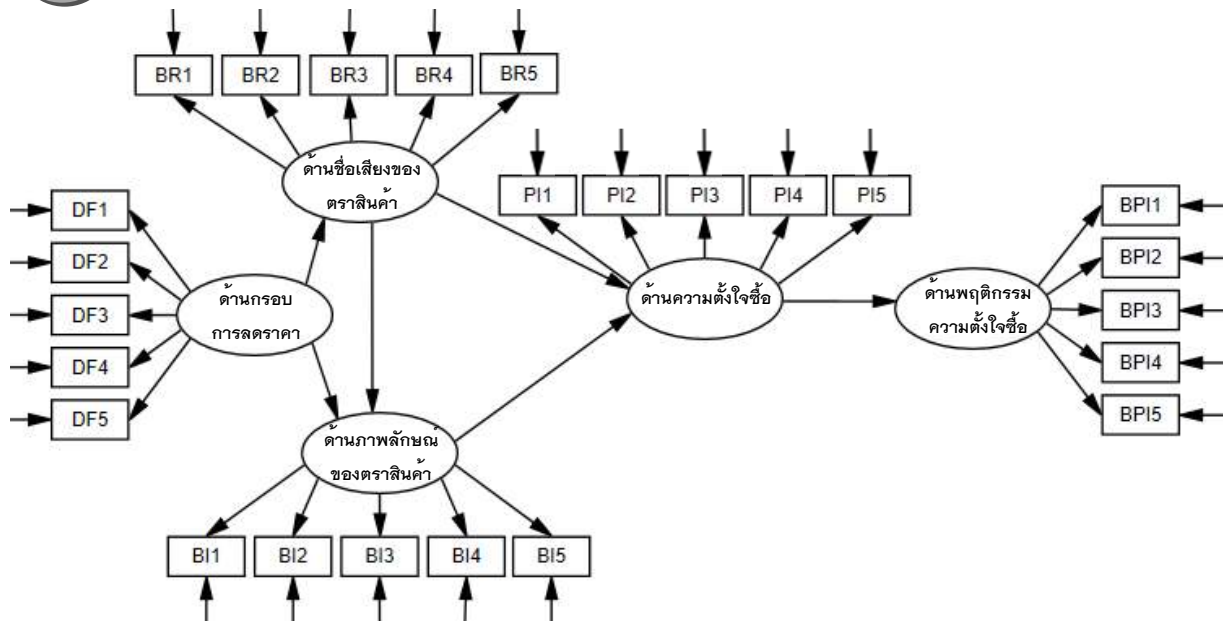
การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเพื่อหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ หาขนาดอิทธิพล และทิศทางว่าเป็นอย่างไร จากแนวคิดและทฤษฎีที่ผู้วิจัยใช้อ้างอิงมีการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลสมมุติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยพิจารณาจาก ค่าสถิติ CMIN/df น้อยกว่า 3.00, ค่า GFI, AGFI, CFI มีค่า 0.90–1.00 และค่า RMSEA, SRMR น้อยกว่า 0.08 ซึ่งสอดคล้องกับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (กริช แรงสูงเนิน, 2554)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 250 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 75.6 มีอายุระหว่าง 21–25 ปี จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 50.3 สถานภาพโสด จำนวน 232 คน คิดเป็นร้อยละ 92.8 ระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 74.8 อาชีพนักเรียน/ นักศึกษา จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 35.2 และผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเคยซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M และพัคอาศัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

1. ผลการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ประกอบด้วยตัวแปรแฝง จำนวน 5 ตัวแปร จำแนกเป็นตัวแปรแฝงภายนอก ได้แก่ 1) ด้านกรอบการลดราคา และตัวแปรแฝงภายใน 4 ตัวแปร ได้แก่ 1) ด้านชื่อเสียงของตราสินค้า 2) ด้านภาพลักษณ์ของตราสินค้า 3) ด้านความตั้งใจซื้อ และ 4) ด้านพฤติกรรมความตั้งใจซื้อ โดยผู้วิจัยได้พัฒนาและยกร่างโมเดลโดยยึดแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ Agmek, Wathoni & Santoso (2019) สร้างและพัฒนาข้อคำถามให้สอดคล้องกับโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าตราคาบเนฟเฟซบุ๊ก H&M ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

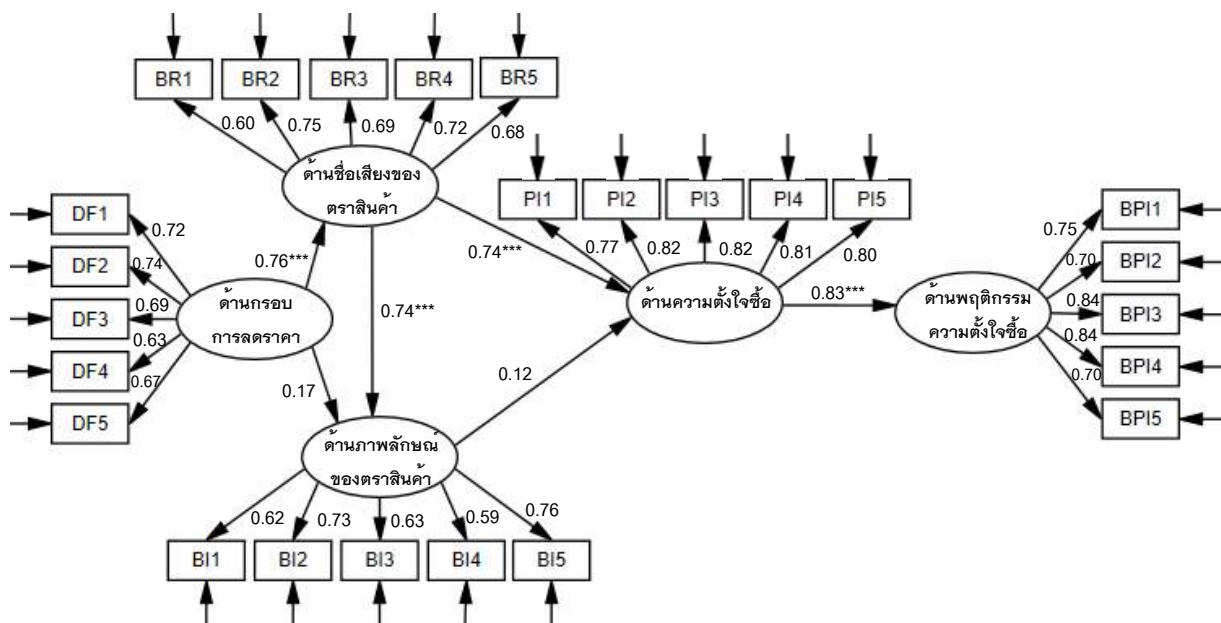
2. ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าตราคาบเนฟเฟซบุ๊ก H&M ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องและความกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ค่าดัชนี	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการตรวจสอบ
CMIN/df	< 3.00	1.28	ผ่านเกณฑ์
GFI	≥ 0.90 (เข้าใกล้ 1.00)	0.92	ผ่านเกณฑ์
AGFI	≥ 0.90 (เข้าใกล้ 1.00)	0.90	ผ่านเกณฑ์
CFI	≥ 0.90 (เข้าใกล้ 1.00)	0.98	ผ่านเกณฑ์
TLI	≥ 0.90 (เข้าใกล้ 1.00)	0.98	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	< 0.08 (เข้าใกล้ 0)	0.03	ผ่านเกณฑ์
Standardized RMR	< 0.08 (เข้าใกล้ 0)	0.03	ผ่านเกณฑ์
Hoelter	> 200	227	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 1 พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าตราคาบเนฟเฟซบุ๊ก H&M ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เป็นอย่างดี โดยพิจารณาจากค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (CMIN/df) มีค่าเท่ากับ 1.28 ค่าดัชนี GFI เท่ากับ 0.92, ค่า AGFI เท่ากับ 0.90 และ ค่า CFI เท่ากับ 0.98 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์โดยค่า GFI, AGFI, CFI ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.90–1.00 และ ค่า Standardized RMR เท่ากับ 0.03, ค่า RMSEA เท่ากับ 0.03 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์โดยค่า Standardized RMR และ ค่า RMSEA ต้องมีค่าน้อยกว่า 0.08 และ ค่า Hoelter ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ต้องมีค่ามากกว่า 200 ซึ่งบ่งชี้ได้ว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M ของผู้บริโภค มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สามารถแสดงค่าสถิติจากโมเดลที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังภาพที่ 3

$$\chi^2 = 279.51, df = 219, CMIN/df = 1.28, GFI = 0.92, AGFI = 0.90,$$

$$CFI = 0.98, \text{Standardized RMR} = 0.03, \text{RMSEA} = 0.03$$

ภาพที่ 3 ค่าสถิติจากโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (โมเดลที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์)

จากภาพที่ 3 พบว่า ด้านพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M ได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดจากด้านความตั้งใจซื้อ มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.83 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และด้านความตั้งใจซื้อ ได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดจากด้านชื่อเสียงของตราสินค้า มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.74 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

3. ผลการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุ อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมที่มีผลต่อพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมที่มีผลต่อพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M

ตัวแปรแฝงภายนอก	ตัวแปรแฝงภายใน											
	ชื่อเสียงของตราสินค้า			ภาพลักษณ์ของตราสินค้า			ความตั้งใจซื้อ			พฤติกรรมความตั้งใจซื้อ		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
กรอบการลดราคา	.76***	–	.76***	.17	.56	.73	–	–	–	–	.55	.55
ชื่อเสียงของตราสินค้า	–	–	–	.74***	–	.74***	.74***	.09	.83	–	.61	.61
ภาพลักษณ์ของตราสินค้า	–	–	–	–	–	–	.12	–	.12	–	.10	.10
ความตั้งใจซื้อ	–	–	–	–	–	–	–	–	–	.83***	–	.83***
สัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R ²)	0.57			0.78			0.72			0.69		

หมายเหตุ ***p ≤ .001, DE = อิทธิพลทางตรง, IE = อิทธิพลทางอ้อม, TE = อิทธิพลรวม

จากตารางที่ 2 พบว่า พฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M ได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดจากด้านความตั้งใจซื้อ มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.83 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมมากที่สุดจากด้านชื่อเสียงของตราสินค้า มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.61 รองลงมา คือ ด้านกรอบการลดราคา มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.55 และด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.10 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

1. การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ประกอบด้วยตัวแปรแฝง 5 ตัวแปร ได้แก่ 1) ด้านกรอบการลดราคา 2) ด้านชื่อเสียงของตราสินค้า 3) ด้านภาพลักษณ์ของตราสินค้า 4) ด้านความตั้งใจซื้อ และ 5) ด้านพฤติกรรมความตั้งใจซื้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Agmek, Wathoni & Santoso (2019) ตัวแปรแฝงทั้งหมดวัดจากตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 25 ตัวแปร

2. การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี โดยพิจารณาจากค่าสถิติไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 279.51, ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 219, ค่า CMIN/df เท่ากับ 1.28, ค่า GFI เท่ากับ 0.92, ค่า AGFI เท่ากับ 0.90, ค่า

Standardized RMR เท่ากับ 0.03, ค่า RMSEA เท่ากับ 0.03 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างของ กริช แรงสูงเนิน (2554)

2.1 ปัจจัยด้านพฤติกรรมความตั้งใจซื้อได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดจากด้านความตั้งใจซื้อ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะผู้บริโภคเกิดแรงจูงใจที่จะซื้อสินค้าบนเพจเฟซบุ๊ก H&M เนื่องจากรู้สึกคุ้มค่าและไว้วางใจในคุณภาพสินค้าที่ได้รับจากเพจเฟซบุ๊ก H&M ทำให้เกิดพฤติกรรมความตั้งใจจะซื้อสินค้าในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ พวงเพชร ศิริโชค (2558) ได้ศึกษาปัจจัยด้านความตั้งใจซื้อที่มีผลต่อพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้ามือสองของผู้บริโภคในตลาดนัด พบว่า ปัจจัยด้านความตั้งใจซื้อที่มีผลต่อพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้ามือสอง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Caniere, Pelsmaker & Geuens (2007) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของทฤษฎีแบบจำลองพฤติกรรมที่ได้รับการวางแผนต่อความตั้งใจซื้อสินค้าในร้านค้าปลีก พบว่า ความตั้งใจซื้อที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าในร้านค้าปลีก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Stavros et al. (1999) ได้ศึกษาการตลาดสีเขียวและทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนของ Ajzen: การตรวจสอบตลาดสด พบว่าความตั้งใจซื้อที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม

2.2 ปัจจัยด้านพฤติกรรมความตั้งใจซื้อได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากปัจจัยด้านชื่อเสียงของตราสินค้า ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะผู้บริโภคเชื่อมั่นในชื่อเสียงของตราสินค้า H&M ที่มีมายาวนาน และดำเนินธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์ ทำให้ผู้บริโภครู้สึกไว้วางใจและเชื่อถือในคุณภาพสินค้าว่าจะได้รับตรงตามที่สั่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัชนันท์ ศิลพิพัฒน์ (2559) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อเครื่องสำอางที่เป็นตราสินค้าจากสหรัฐอเมริกาของผู้หญิงวัยทำงาน พบว่า ปัจจัยด้านชื่อเสียงของตราสินค้าส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางที่เป็นตราสินค้าจากสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Esmaeilpour & Abdolvand (2016) ได้ศึกษาปัจจัยภาพลักษณ์ของประเทศต้นกำเนิดที่ส่งผลต่อความภักดีในตราสินค้าของผู้บริโภคประเทศอิหร่าน พบว่า ชื่อเสียงของตราสินค้าที่ดีส่งผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมความตั้งใจซื้อในกลุ่มผู้บริโภคที่เป็นกลุ่ม Generation Y ในประเทศอิหร่าน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจจำหน่ายสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M ควรให้ความสำคัญกับด้านความตั้งใจซื้อ โดยคำนึงถึงการทำให้ผู้บริโภคเกิดแรงจูงใจที่จะซื้อสินค้า ทำให้ผู้บริโภคไว้วางใจในคุณภาพสินค้าและรู้สึกคุ้มค่ากับเงินที่จ่ายไปเมื่อเทียบกับคุณภาพสินค้าที่ได้รับจะทำให้ผู้บริโภคเกิดความตั้งใจจะซื้อสินค้าต่อเนื่องในอนาคต นอกจากนี้ผู้ประกอบการควรคำนึงถึงชื่อเสียงของตราสินค้า ควรสร้างความเชื่อมั่นในชื่อเสียงของตราสินค้าที่มีมายาวนาน และการดำเนินธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์จะทำให้ผู้บริโภคเกิดความไว้วางใจและเชื่อถือในคุณภาพสินค้าว่าจะได้รับตรงตามที่สั่ง

สรุป

1. ผลการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ประกอบด้วยตัวแปรแฝง 5 ตัวแปร ได้แก่ 1) ด้านกรอบการลดราคา 2) ด้านชื่อเสียงของตราสินค้า 3) ด้านภาพลักษณ์ของตราสินค้า 4) ด้านความตั้งใจซื้อ และ 5) ด้านพฤติกรรมความตั้งใจซื้อ ซึ่งตัวแปรแฝงทั้งหมดวัดจากตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 25 ตัวแปร

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาผลการตรวจสอบค่าค่าสถิติไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 279.51 ที่ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 219, ค่า CMIN/df เท่ากับ 1.28, ค่า GFI เท่ากับ 0.92, ค่า AGFI เท่ากับ 0.90, ค่า Standardized RMR เท่ากับ 0.03 และ ค่า RMSEA เท่ากับ 0.03

3. ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M พบว่า พฤติกรรมความตั้งใจซื้อได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดจากด้านความตั้งใจซื้อ มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.83 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมมากที่สุดจากด้านชื่อเสียงของตราสินค้า มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.61 รองลงมา คือ ด้านกรอบการลดราคา มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.55 และด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.10 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี ดังนั้นผู้ประกอบการขายสินค้า H&M บนเพจเฟซบุ๊ก ควรให้ความสำคัญกับในด้านพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้า ทำให้ผู้บริโภคเกิดกระบวนการตัดสินใจและตั้งใจจะซื้อสินค้า โดยทำให้การสั่งซื้อสินค้าบนเพจเฟซบุ๊กสะดวกและง่ายไม่ยุ่งยากจะส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดพฤติกรรมการซื้อสินค้าเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ด้านความตั้งใจซื้อ มีอิทธิพลทางตรงมากที่สุดต่อพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าลดราคาบนเพจเฟซบุ๊ก H&M ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ดังนั้นผู้ประกอบการขายสินค้า H&M บนเพจเฟซบุ๊ก ควรคำนึงถึงการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้บริโภคโดยทำให้เกิดความเชื่อมั่น ไว้วางใจและทำให้ผู้บริโภครู้สึกคุ้มค่ากับคุณภาพสินค้าที่ได้รับ ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมความตั้งใจซื้อสินค้าในอนาคต

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ด้านชื่อเสียงของตราสินค้ามีอิทธิพลทางอ้อมมากที่สุด ต่อพฤติกรรมการความตั้งใจซื้อสินค้าตราคาบนเพจเพชบุ๊ก H&M ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ดังนั้นผู้ประกอบการขายสินค้า H&M บนเพจเพชบุ๊ก ควรคำนึงถึงการสร้างความเชื่อมั่นในชื่อเสียงของตราสินค้า ดำเนินธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ทำให้ผู้บริโภครู้สึกไว้วางใจและเชื่อถือในคุณภาพสินค้าว่าจะได้รับตรงตามที่สั่งส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการความตั้งใจซื้อสินค้าในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบองค์ความรู้ที่สำคัญ คือการสร้างชื่อเสียงของตราสินค้ามีผลทำให้ผู้บริโภคเกิดพฤติกรรมการความตั้งใจซื้อสินค้าบนเพจเพชบุ๊กจะทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน และควรให้ความสำคัญกับความตั้งใจซื้อจะทำให้ผู้บริโภคกลับมาซื้อสินค้าในอนาคต สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการสร้างความภักดีให้กับผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคทำให้ผู้บริโภคกลับมาซื้อสินค้าอย่างต่อเนื่องและแนะนำผู้อื่นให้มาซื้อสินค้าอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กริช แรงสูงเนิน. (2554). *การวิเคราะห์ปัจจัยด้วย SPSS และ AMOS เพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ชไมพร กาญจนกิจสกุล. (2555). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. ตาก: โพธิ์เจ็ดโพธิ์-โพธิ์.
- ธันนัท ศิลพิพัฒน์. (2559). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อเครื่องสำอางที่เป็นตราสินค้าจากสหรัฐอเมริกาของผู้หญิงวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร(การค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- นงลักษณ์ วัชรชัย. (2542). *โมเดลลิซเรล: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิธินาถ วงศ์สวัสดิ์ และ ปวีณา คำพุกกะ. (2557). *ความตั้งใจของผู้ซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านอินเทอร์เน็ต*. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 19(2), 56 – 67.
- พวงเพชร ศิริโอด. (2558). *ปัจจัยด้านความตั้งใจซื้อที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้ามือสองของผู้บริโภคในตลาดนัด*. นครราชสีมา: คลังปัญญา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2556). *Fast Fashion Retailers บุกอาเซียน*. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2564, จาก <https://kasikornresearch.com/th/analysis/k-econ/business/Pages/31823.aspx>
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2562ก). *รายงานผลการสำรวจมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยปี 2562*. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2564, จาก <https://www.etda.or.th/th/https://www-etda-or-th/th/newsevents/pr/Value-of-e-Commerce-Survey-in-Thailand-2019.aspx>

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2562ข). *Thailand Internet User Behavior*. สืบค้นเมื่อ

14 พฤศจิกายน 2563, จาก <https://www.etda.or.th/th/NEWS/ETDA-Revealed-Thailand-Internet-User-Behavior-2019.aspx>

Agmeka, F., Wathoni, R. N., & Santoso, A. S., (2019). The Influence of Discount Framing Towards Brand Reputation and Brand Image on Purchase Intention and Actual Behavior in e-Commerce. *Procedia Computer Science*, 161, 851-858.

Banerjee, S. (2009). Effect of Product Category on Promotional Choice: Comparative Study of Discounts and Freebies. *Management Research News*, 32(2), 120-131.

Bivainiene, L. (2007). Brand Image Conceptualization: The Role of Marketing Communication. *Journal of Economics and Management*, 12(1), 304-310.

Canniere, M. H. D., Pelsmaker, P. D., & Geuens, M. (2007). Relationship Quality and The Theory of Planned Behavior Models of Behavioral Intentions and Purchase Behavior. *Journal of Business Research*, 62(1), 82-92.

Darke, P. R., & Chung, C. M. Y. (2005). Effects of Pricing and Promotion on Consumer Perceptions: It Depends on How You Frame It. *Journal of Retailing*, 81(1), 35-47.

Das, G. (2014). Linkages of Retailer Personality, Perceived Quality and Purchase Intention with Retailer Loyalty: A study of Indian Non-Food Retailing. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 21(3), 407-414.

Esmailpour, F., & Abdolvand, M. A. (2016). *The Impact of Country-of-Origin Image on Brand Loyalty: Evidence from Iran*. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics*, 28(4), 709-723

Haward, J. A. (1994). *Buyer Behavior in Marketing Strategy*. Englewood Cliffs, NJ.: Prentice Hall.

Hoelter, J. W. (1983). The Analysis of Covariance Structures: Goodness-of-fit Indices. *Sociological Methods and Research*, 11(3), 325-344.

Kline, R. B. (2011). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. (3rd ed.). New York: The Guilford Press.

Kotler, P. (2000). *Marketing Management*. (10th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.

Stavros, P. K., Michael, P., Robert, E., & Markos, H. T. (1999). Green Marketing and Ajzen's Theory of Planned Behavior: A Cross-Market Examination. *Journal of Consumer Marketing*, 16(5), 441-460.

- Sung, H. H., Bang, N., & Timothy, J. L. (2015). Consumer-Based Chain Restaurant Brand Equity, Brand Reputation, and Brand Trust. *International Journal of Hospitality Management*, 50(1), 84–93.
- Veloutsou, C., & Moutinho, L. (2009). Brand Relationships through Brand Reputation and Brand Tribalism. *Journal of Business Research*, 62, 319–322.
- Venkatesh, V., Brown, S. A., Maruping, L. M., & Bala, M. H. (2008). Predicting Different Conceptualizations of System USE: The Competing Roles of Behavioral Intention, Facilitating Conditions, and Behavioral Expectation. *MIS Quarterly: Management Information Systems*, 32(3), 483–502.

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวก
ทางอิเล็กทรอนิกส์บนเพจเฟซบุ๊กเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
ของนักท่องเที่ยวชาวไทย

The Influence of Causal Factors Positive Electronic Word of Mouth on
Facebook Fanpage about Cultural Attractions of Thai Tourists

¹สุมาลย์ ปานคำ และ นัทธมน พลายบัว

¹Sumaman Pankham and Natthamon Plaibou

วิทยาลัยนวัตกรรมดิจิทัลเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยรังสิต

College of Digital Innovation Technology, Rangsit University, Thailand

E-mail: sumaman.p@rsu.ac.th

Received March 28, 2021; Revised April 18, 2021; Accepted September 30, 2021

บทคัดย่อ

บทความครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์บนเพจเฟซบุ๊กเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย 2) เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์บนเพจเฟซบุ๊กเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามออนไลน์ กลุ่ม ตัวอย่าง ได้แก่ คนไทยที่เคยท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทย จำนวน 215 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และโมเดลสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า

1. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้สึกที่มีต่อภาพลักษณ์ 2) ด้านความสอดคล้องในตนเอง 3) ด้านการผูกติดกับสถานที่ และ 4) ด้านการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวก และโมเดลที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี โดยพิจารณาจากค่าสถิติไค-สแควร์ (χ^2) = 173.29, ค่า CMIN/df = 1.15, ค่าองศาอิสระ (df) = 151, ค่า GFI = 0.93, ค่า AGFI = 0.90, ค่า SRMR = 0.05, ค่า RMSEA = 0.04 ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ = 0.83 แสดงว่าตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของการบอกต่อแบบปากต่อปาก ได้ร้อยละ 83

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวก ได้แก่ ด้านความรู้สึกที่มีต่อภาพลักษณ์ด้านความสอดคล้องในตนเอง และด้านการผูกติดกับสถานที่ ตามลำดับ

คำสำคัญ: ปัจจัยเชิงสาเหตุ; การบอกต่อแบบปากต่อปาก; นักท่องเที่ยวชาวไทย

Abstract

The purposes of this article aimed (1) to develop and examine the consistency of the causal relationship model in factors of positive electronic word of mouth on Facebook Fanpage about the cultural attractions of Thai Tourists; and (2) to study the causal factors of positive electronic word of mouth on Facebook Fanpage about the cultural attractions of Thai tourists. This study was quantitative research. The instrument for collecting data was an online questionnaire. The sample group was 215 Thai people who had previously traveled to cultural attractions in Thailand. The statistics used in data analysis were frequency, percentage, and structural equation model. The research results were found as follows:

1. The causal influence of the variables consisting of four components was 1) Affective Place Image, 2) Self-Congruity, 3) Place Attachment, and 4) Positive Electronic Word of Mouth and developed models were consistent with the empirical data to a great extent. The statistics showed the Chi-square statistics goodness fit test (χ^2) = 173.29, degrees of freedom (df) = 151, CMIN/df = 1.15, GFI = 0.93, AGFI = 0.90, SRMR = 0.05, RMSEA = 0.04. The final was predictive coefficient of 0.83, indicating that the variables in the model can explain the positive electronic word of mouth by 83 percent.

2. The influence of causal factors positive electronic word of mouth was Affective Place Image, Self-Congruity, and Place Attachment respectively.

Keywords: Causative Factor; Word of Mouth; Thai Tourists

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถทำเงินเข้าประเทศไทยได้อย่างต่อเนื่องเพราะว่าประเทศไทยยังเป็นประเทศที่นักท่องเที่ยวต่างชาติให้ความสนใจมาเยือน และติดอยู่ 1 ใน 10 อันดับที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวมากที่สุดในโลก (Industrial New, 2561) อีกทั้งทำให้ประเทศไทยมีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากการอาศัย

ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดจึงถือได้ว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนที่ค่อนข้างน้อยแต่กลับให้ผลตอบแทนที่สูง นอกจากนี้แล้วการท่องเที่ยวยังเป็นการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในเรื่องศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีสังคมและเศรษฐกิจของพื้นที่นั้นให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น (รัตนภรณ์ ศรีม่วง, 2559)

พฤติกรรมการท่องเที่ยวแนวใหม่ของคนในยุคสื่อสังคมออนไลน์ที่ไม่เชื่อโฆษณา ไม่เชื่อบริษัททัวร์ แต่หาข้อมูลที่มีผลต่อการตัดสินใจจากโลกสื่อสังคมออนไลน์ด้วยตัวเอง โดยข้อมูลส่วนใหญ่เป็นข้อมูลจากผู้ที่ไปท่องเที่ยวสถานที่นั้นๆ จริง หรือผู้ที่มีประสบการณ์ในการท่องเที่ยว แล้วนำมาถ่ายทอดเล่าเรื่องราวผ่านสื่อสังคมออนไลน์หรือเรียกอีกอย่างว่าการบอกต่อทางอิเล็กทรอนิกส์ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อการตัดสินใจของบุคคลในยุคสื่อสังคมออนไลน์เป็นอย่างยิ่ง จึงทำให้เป็นแรงส่งพลังบวกให้บล็อกเกอร์ด้านการท่องเที่ยว กลับกลายมาามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวของคนในยุคสมัยสื่อสังคมออนไลน์นี้อีกด้วย (จิราวัฒน์ คงแก้ว, 2556) การสื่อสารแบบบอกต่อผ่านอินเทอร์เน็ตมีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อทัศนคติการเดินทางของนักท่องเที่ยว (ปิยะพร ธรรมชาติ และ สวัสดิ์ วรรณรัตน์, 2563) สื่อสังคมออนไลน์เป็นสื่อดิจิทัลที่เป็นเครื่องมือหัวใจสำคัญนำไปสู่ความยั่งยืนของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพื่อใช้สื่อสารระหว่างกันในเครือข่ายทางสังคมผ่านทางเว็บไซต์และโปรแกรมประยุกต์บนสื่อต่าง ๆ ที่มีการเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต โดยเน้นให้ผู้ใช้ทั้งที่เป็นผู้ส่งสารและผู้รับสารมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ในการผลิตเนื้อหาขึ้นเอง (User Generate Content: UGC) ในรูปแบบของเนื้อหา ภาพ และเสียง ซึ่งเครือข่ายทางสังคมที่ชาวไทยนิยมใช้มากที่สุดคือ เฟซบุ๊ก (Facebook) (Hootsuite, 2020)

ปัจจัยที่มีผลต่อการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์บนเพจเฟซบุ๊กเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีหลายปัจจัย โดยเฉพาะ 1) ด้านความรู้สึกที่มีต่อภาพลักษณ์ 2) ด้านความสอดคล้องในตนเอง 3) ด้านการผูกติดกับสถานที่ และ 4) ด้านการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวก ถ้าผู้ดูแลเพจรีวิวสถานที่ท่องเที่ยวบนเฟซบุ๊กสามารถสร้างการบอกต่อแบบปากต่อปากให้เกิดกับนักท่องเที่ยวชาวไทยจะส่งผลต่อผู้ติดตามเพจเฟซบุ๊กเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังสามารถเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อีกด้วย (Strandberg, Styvén & Hultman, 2020) ตัวอย่างแฟนเพจเฟซบุ๊กที่รีวิวสถานที่ท่องเที่ยว เช่น sneak out หนีเที่ยว, เที่ยวทั่วไทยไปไหนดี หรือ เที่ยวกรุงเทพ เป็นต้น อีกทั้งผู้ติดตามแฟนเพจเฟซบุ๊กจะบอกต่อหรือนำเสนอในแต่สิ่งที่ดีเกี่ยวกับสถานที่แห่งนั้น จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าการบอกต่อลักษณะนี้เป็นการแพร่กระจายที่รวดเร็วและกว้างขวางและได้รับการวางใจในการเข้ารับบริการ (กุลนิษฐ์ พงศ์พันธุ์พนิชย์ และ สุมาลย์ ปานคำ, 2563)

ดังนั้นการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์บนเพจเฟซบุ๊กเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย จะสนับสนุนข้อมูลให้ผู้ดูแลเพจเฟซบุ๊กท่องเที่ยวสามารถนำไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์เพื่อสร้างการบอก

ต่อแบบปากต่อปากทางอิเล็กทรอนิกส์บนเพจเฟซบุ๊กได้อย่างเหมาะสม และ เพิ่มคุณค่าในการดำเนินธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์บนเพจเฟซบุ๊กเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์บนเพจเฟซบุ๊กเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับด้านความรู้สึกที่มีต่อภาพลักษณ์ (Affective Place Image)

ความรู้สึกที่มีต่อภาพลักษณ์ เป็นภาพลักษณ์ที่เกิดจากอารมณ์ ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งนั้น ๆ เมื่อได้รับรู้ถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ของสิ่งนั้นแล้ว (พัชราภรณ์ มหาสุวีระชัย, 2561) ความรู้สึกที่มีต่อภาพลักษณ์เป็นภาพลักษณ์ที่เกิดจากความรู้สึกที่ถูกประเมินหลังจากนักท่องเที่ยวได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ หรือเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเห็นหรือการได้ยิน ทำให้นักท่องเที่ยวมีทัศนคติหรือมีความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีต่อสถานที่ท่องเที่ยวนั้น (บริษัท ยูเรก้า คอนซัลติ้ง จำกัด, 2555)

แนวคิดเกี่ยวกับด้านความสอดคล้องในตนเอง (Self-Congruity)

ความสอดคล้องในตนเองเป็นปัจจัยที่สามารถส่งเสริมความเป็นตัวตน ช่วยยกระดับภาพลักษณ์ สร้างความมั่นใจ รวมถึงบ่งบอกความเป็นตัวตนของผู้คน เช่น การแสดงถึงความเรียบง่าย สม่่าเสมอ หรือเข้าถึงง่ายอีกด้วย เนื่องจากการเลือกใช้สินค้าหรือการบริการที่สอดคล้องกับตนเองสามารถบ่งบอกความเป็นตัวตนของผู้บริโภคผ่านการเลือกใช้สินค้านั้น ๆ (ชนินันท์ ทิพย์ธัญญา, 2559) อีกทั้ง ทิพย์สุภา ตั้งวงศ์เจริญลาภ (2553) กล่าวว่า การเลือกใช้สินค้าเครื่องหนังที่ตรงกับรสนิยมเหมาะสมกับการแต่งกายในแต่ละวัน และการทำให้เป็นจุดสนใจของคนรอบข้างเป็นสิ่งที่บ่งบอกตัวตนของผู้บริโภค

แนวคิดเกี่ยวกับด้านการผูกติดกับสถานที่ (Place Attachment)

การผูกติดกับสถานที่เป็นปัจจัยหลักทางจิตวิทยาที่มีผลกระทบทางจิตใจหรืออารมณ์ ที่ผูกพันคนเข้ากับสถานที่เข้าด้วยกัน (อดิสร ศรีเสาวนันทน์ และวีระ อินพันทัง, 2559) พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวการผูกติดกับสถานที่เป็นความประทับใจ ความพึงพอใจ และประสบการณ์เชิงบวกที่บุคคลได้รับจากการใช้ประโยชน์พื้นที่ในสถานที่ท่องเที่ยว ทำให้บุคคลกลับมาเยือนซ้ำ และรู้สึกว่

ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ หากมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นกับสถานที่ คนกลุ่มนี้จะรู้สึกว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นส่งผลกระทบต่อตนเองด้วย (ลัดดาวัลย์ เตือนฉาย, 2556)

แนวคิดเกี่ยวกับด้านการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวก (Positive Electronic Word of Mouth)

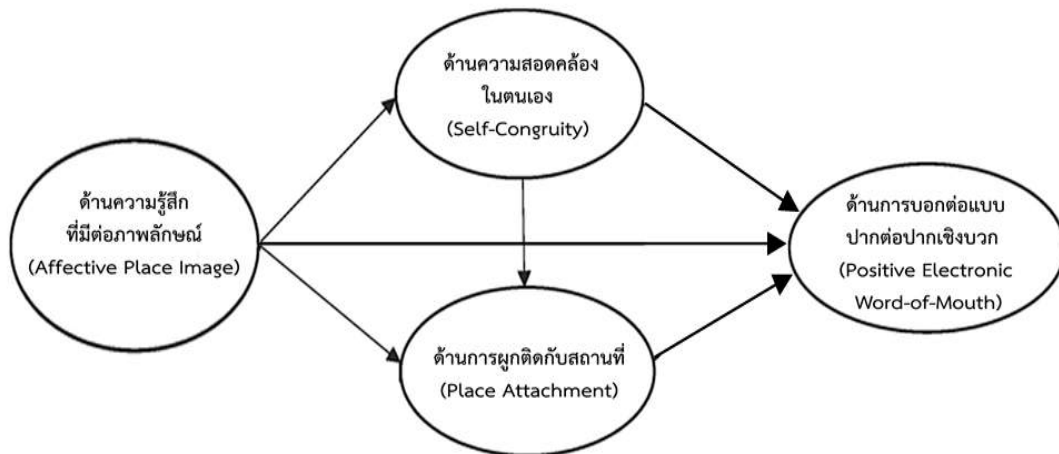
การบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวก เป็นรูปแบบการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ เกิดขึ้นจากการที่ผู้บริโภคได้ใช้สินค้าหรือบริการแล้วเกิดความพึงพอใจ จึงมีการบอกต่อจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลอื่น ซึ่งทำให้ข่าวสารสามารถกระจายไปได้อย่างรวดเร็ว ไม่ว่าผู้รับสารมีปฏิกริยาตอบรับเชิงบวกหรือเชิงลบ การสื่อสารแบบบอกต่อก็จะนำข้อมูลนั้นส่งต่อไปอย่างรวดเร็วเช่นกัน (รัตมีลักษ์ วรเดชธนกุล, 2558)

การสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ส่งผลเชิงบวกกับการรับรู้ตราสินค้า ภาพลักษณ์ตราสินค้า ความเชื่อใจในผู้ส่งสารและสารและการรับรู้คุณค่า อีกทั้งภาพลักษณ์ตราสินค้า ความเชื่อใจในผู้ส่งสารและสาร และการรับรู้คุณค่า ยังส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความสนใจในการซื้อสินค้า (กัญญิกา จิตติจรัสลาภ, 2562)

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ความรู้สึกที่มีต่อภาพลักษณ์ เป็นภาพลักษณ์ที่เกิดจากอารมณ์ ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งนั้น ๆ เมื่อได้รับรู้ถึงองค์ประกอบต่าง ๆ การบอกต่อแบบปากต่อปาก เป็นรูปแบบการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการเกิดขึ้นจากการที่ผู้บริโภคได้ใช้สินค้าหรือบริการแล้วเกิดความพึงพอใจ จึงมีการบอกต่อจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลอื่น ซึ่งทำให้ข่าวสารสามารถกระจายไปได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำไปสนับสนุนและยืนยันผลการวิจัยต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์บนเพจเฟซบุ๊กเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดของ Strandberg, Styvén & Hultman (2020) มาปรับปรุงและพัฒนา โดยปัจจัยที่มีผลต่อการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ด้านความรู้สึกที่มีต่อภาพลักษณ์ (Affective Place Image) ด้านความสอดคล้องในตนเอง (Self-Congruity) และด้านการผูกติดกับสถานที่ (Place Attachment) ว่ามีผลต่อการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา: Strandberg, Styvén & Hultman (2020)

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คนไทยที่เคยท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทย ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คนไทยที่เคยท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทย จำนวน 215 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบมีตัวแปรแฝง (Causal Structural- Models with Latent Variable) ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมควรเป็น 10-20 เท่า ของจำนวนตัวแปรสังเกตได้ (Kline, 2011; นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) หรือตัวอย่างน้อยที่สุดที่ยอมรับได้ดูจากค่าสถิติ Holster ที่ต้องมีค่ามากกว่า 200 (Hoelter, 1983) จึงจะถือว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในการศึกษาครั้งนี้มีตัวแปรที่สังเกตได้ จำนวน 20 ตัวแปร ซึ่งต้องใช้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 200 คนเป็นอย่างน้อยและเพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนของข้อมูลผู้วิจัยจึงเพิ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 215 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) จำนวน 1 ฉบับ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อคำถามคัดกรอง จำนวน 1 ข้อ ได้แก่ ท่านเคยท่องเที่ยวเกี่ยวกับสถานที่เชิงวัฒนธรรม เช่น วัดพระแก้ว หรือไม่ ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ สถานที่พักอาศัยของท่านอยู่ภาคใด เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว จำนวน 20 ข้อ โดยข้อคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 7

ระดับ แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้สึกรู้สึกที่มีต่อภาพลักษณ์ 2) ด้านความสอดคล้องในตัวเอง 3) ด้านการผูกติดกับสถานที่ และ 4) ด้านการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวก

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (IOC) โดยได้ค่าของข้อคำถามทุกข้ออยู่ระหว่าง 0.67–1.00 จากนั้นนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มคนไทยที่เคยท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทย จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบัค (Cronbach's Alpha) พบว่า 1) ด้านความรู้สึกรู้สึกที่มีต่อภาพลักษณ์ เท่ากับ 0.81 2) ด้านความสอดคล้องในตัวเอง เท่ากับ 0.73 3) ด้านการผูกติดกับสถานที่ เท่ากับ 0.78 และ 4) ด้านการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวก เท่ากับ 0.86 โดยพิจารณาเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่น 0.70 ขึ้นไป (ชไมพร กาญจนกิจสกุล, 2555) แสดงให้เห็นว่าข้อคำถามในแบบสอบถามนั้นมีความน่าเชื่อถือในระดับสูง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากคนไทยที่เคยท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทย โดยผู้วิจัยแบ่งปันลิงก์ URL ของแบบสอบถามออนไลน์ผ่านเพชบุ๊กส่วนตัวและเพชบุ๊กกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพาไปท่องเที่ยว และกลุ่มคนเดียวก้เที่ยวได้ เป็นต้น โดยมีข้อคำถามคัดกรองจำนวน 1 ข้อ ได้แก่ 1) ท่านเคยท่องเที่ยวเกี่ยวกับสถานที่เชิงวัฒนธรรม เช่น วัดพระแก้ว หรือไม่ ถ้าผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าไม่เคย ผู้วิจัยจะไม่นำข้อมูลมาวิเคราะห์ ซึ่งเก็บข้อมูลในเดือนมกราคม พ.ศ. 2563 รวมระยะเวลา 1 เดือน มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 230 คน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ได้จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 215 คน นำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ โมเดลสมการโครงสร้าง หาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ เส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของตัวแปร หาขนาดอิทธิพล และทิศทางว่าเป็นอย่างไร จากแนวคิดและทฤษฎีที่ผู้วิจัยใช้อ้างอิงมีการทดสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลสมมุติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าสถิติ CMIN/df น้อยกว่า 3.00, ค่า GFI, AGFI, CFI ตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป และค่า RMSEA, SRMR น้อยกว่า 0.08 ซึ่งสอดคล้องกับสถิติวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (กรีซ แร่งสูงเนิน, 2554)

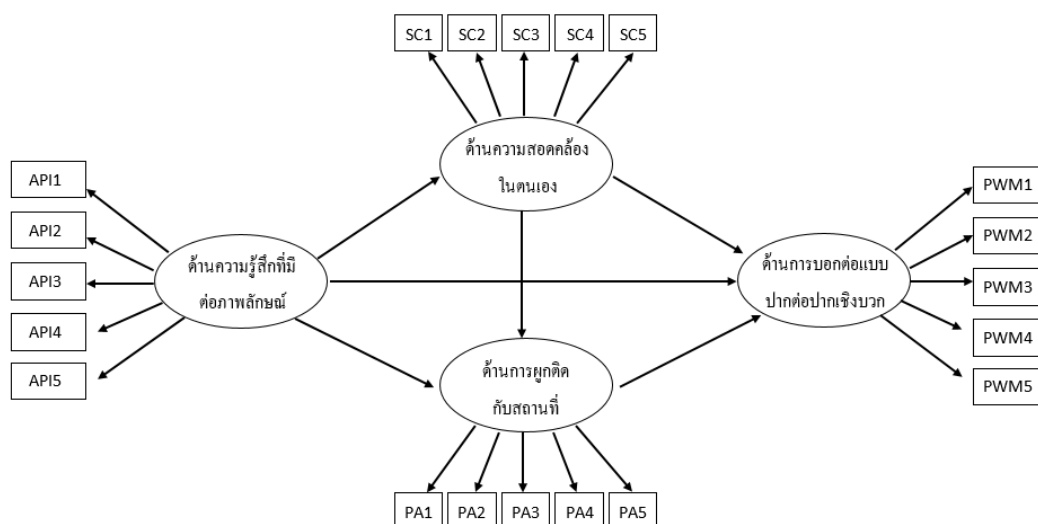
ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 215 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 55.3 มีอายุอยู่ในช่วง 29–65 ปี จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 41.4 สถานภาพโสด จำนวน 396 คน คิดเป็นร้อยละ 92.10 ระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 62.3 อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 32.6 และผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเคยท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทย

1.1 ผลการพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย

1) ผลการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์บนเพจเฟซบุ๊กเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดของ Strandberg, Styvén & Hultman (2020) มาพัฒนาและปรับปรุง พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ดังนี้ 1) ด้านความรู้สึที่มีต่อภาพลักษณ์

2) ด้านความสอดคล้องในตนเอง 3) ด้านการผูกติดกับสถานที่ และ 4) ด้านการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวก โดยผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์บนเพจเฟซบุ๊กเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์บนเพจเฟซบุ๊กเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย

1.2 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตารางที่ 1

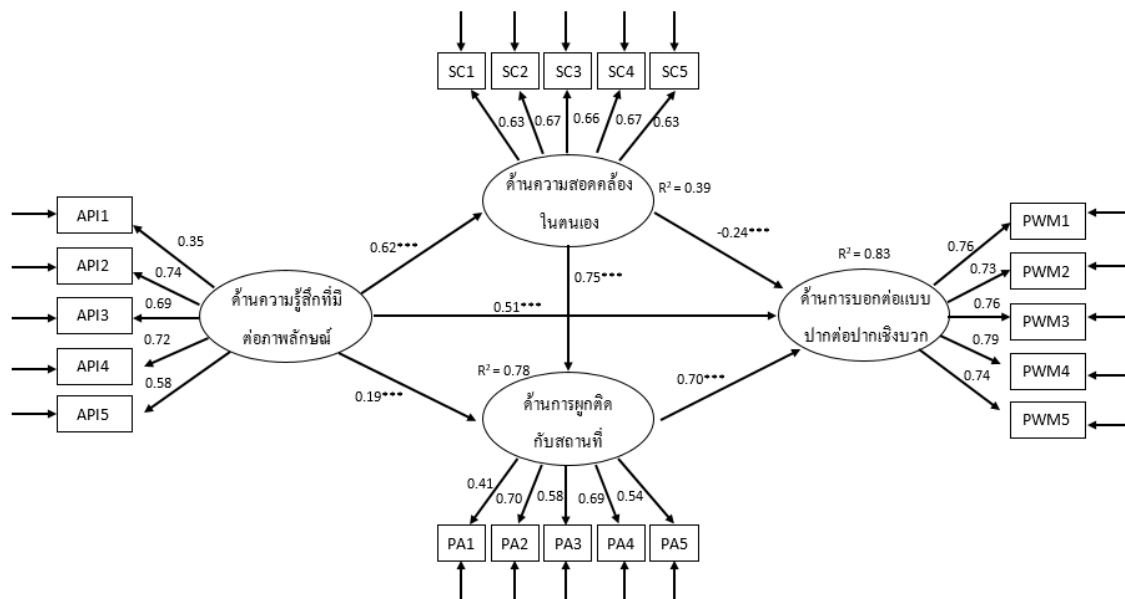
ตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องและความกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ค่าดัชนี	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการตรวจสอบ
ค่า CMIN/df	< 3.00	1.15	ผ่านเกณฑ์
ค่า GFI	≥ 0.90 (เข้าใกล้ 1.00)	0.93	ผ่านเกณฑ์
ค่า AGFI	≥ 0.90 (เข้าใกล้ 1.00)	0.90	ผ่านเกณฑ์
ค่า CFI	≥ 0.90 (เข้าใกล้ 1.00)	0.99	ผ่านเกณฑ์
ค่า TLI	≥ 0.90 (เข้าใกล้ 1.00)	0.98	ผ่านเกณฑ์
ค่า RMSEA	< 0.08 (เข้าใกล้ 0)	0.04	ผ่านเกณฑ์
ค่า SRMR	< 0.08 (เข้าใกล้ 0)	0.05	ผ่านเกณฑ์
ค่า Hoelter	> 200	224	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 1 พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี โดยพิจารณาจากค่าไคสแควร์สัมพันธ์ (CMIN/df) = 1.15 ค่าดัชนี GFI = 0.93, AGFI = 0.90, CFI = 0.99 และ TLI = 0.98 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มีค่าตั้งแต่ 0.90–1.00 ค่า RMSEA = 0.04, SRMR = 0.05 เป็นไปตามเกณฑ์มีค่าน้อยกว่า 0.08 และค่า Hoelter = 224 ที่ระดับนัยสำคัญ .05 เป็นไปตามเกณฑ์มีค่ามากกว่า 200

2. ผลการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย

1) ผลการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์บนเพจเฟซบุ๊กเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย ดังภาพที่ 3

$$\chi^2 = 173.29, \text{CMIN/df} = 1.15, \text{GFI} = 0.93, \text{AGFI} = 0.90,$$

$$\text{CFI} = 0.99, \text{SRMR} = 0.05, \text{RMSEA} = 0.04$$

ภาพที่ 3 ค่าสถิติจากโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย (โมเดลที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์)

2) ผลการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุ อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมที่มีผลต่อการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมที่มีผลต่อการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ตัวแปรแฝง ภายนอก	ตัวแปรแฝงภายใน								
	ด้านความสอดคล้องใน ตนเอง (SC)			ด้านการผูกติดกับสถานที่ (PA)			ด้านการบอกต่อแบบปาก ต่อปากเชิงบวก (PWA)		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
ด้านความรู้สึกรักที่มี ต่อภาพลักษณ์ (API)	0.62***	-	0.62***	0.19***	0.47***	0.66***	0.51***	0.61***	1.12***
ด้านความ สอดคล้องใน ตนเอง (SC)	-	-	-	0.75***	-	0.75***	0.29***	0.53***	0.82***

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวแปรแฝง ภายนอก	ตัวแปรแฝงภายใน								
	ด้านความสอดคล้องใน ตนเอง (SC)			ด้านการผูกติดกับสถานที่ (PA)			ด้านการบอกต่อแบบปาก ต่อปากเชิงบวก (PWA)		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
ด้านการผูกติด กับสถานที่ (PA)	-	-	-	-	-	-	0.70***	-	0.70***
ค่าสัมประสิทธิ์ การพยากรณ์ (R ²)	0.39			0.78			0.83		

หมายเหตุ*** $p \leq 0.001$, DE = อิทธิพลทางตรง, IE = อิทธิพลทางอ้อม, TE = อิทธิพลรวม

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์บนเพจเฟซบุ๊กเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดจากด้านการผูกติดกับสถานที่ ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.70 รองลงมา ได้แก่ ด้านความรู้สึกลึกซึ้งที่มีต่อภาพลักษณ์ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.51 และ ด้านความสอดคล้องในตนเอง ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.29

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

1. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์บนเพจเฟซบุ๊กเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ 1) ด้านความรู้สึกลึกซึ้งที่มีต่อภาพลักษณ์ 2) ด้านความสอดคล้องในตนเอง 3) ด้านการผูกติดกับสถานที่ และ 4) ด้านการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Strandberg, Styvén & Hultman (2020) และโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี โดยพิจารณาจากค่าสถิติไค-สแควร์ (χ^2) = 173.29, ค่า CMIN/df = 1.15, ค่าองศาอิสระ (df) = 151, ค่า GFI = 0.93, ค่า AGFI = 0.90, ค่า SRMR = 0.05, ค่า RMSEA = 0.04 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (กริช แรงสูงเนิน 2554)

2. ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย ดังนี้

2.1 ปัจจัยด้านการผูกติดกับสถานที่ที่มีผลต่อการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวไทยคิดว่าสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความน่าสนใจทำให้รู้สึกภูมิใจเมื่อได้ท่องเที่ยวตามสถานที่เชิงวัฒนธรรมและมักจะนึกถึงสถานที่ท่องเที่ยวเชิง

วัฒนธรรมที่เคยไปเยี่ยมชม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูติมา นุตยะสกุล และ ประสพชัย พสุนนท์ (2559) พบว่า ปัจจัยด้านการบริการ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการมาท่องเที่ยว รองลงมาคือ ปัจจัยด้านแหล่งข้อมูลการท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านค่านิยมและรูปแบบการดำรงชีวิต ด้านสถานที่ ด้านสิ่งจูงใจ ด้านความปลอดภัย หรือ การบริการที่สะดวก และรวดเร็ว พ่อค้าแม่ค้ามีอัธยาศัยไมตรีมีเอกลักษณ์ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ และมีความสะดวกในการเดินทาง จะเป็นส่วนหนึ่งที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญและบอกต่อในช่องทางที่หลากหลาย

2.2 ปัจจัยด้านความรู้สึกที่มีต่อภาพลักษณ์มีผลต่อการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวไทยคิดว่าสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีภาพลักษณ์ที่สวยงาม มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและมีความน่าเชื่อถือทางด้านประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มั่นนยา มินคร และ คณะ (2561) พบว่าปัจจัยเชิงจิตวิทยา และความพึงพอใจของลูกค้า มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าที่มีต่อแบรนด์สินค้า นอกจากนี้ ความเป็นตัวตน ความเป็นเอกลักษณ์ของตัวผลิตภัณฑ์ของสินค้าเอง มีส่วนสำคัญในการดึงดูดให้ลูกค้าเกิดความภักดี และได้รับการวางใจในการเข้ามารับบริการ (กุลนิษฐ์ พงศ์พันธุ์พนิชย์ และ สุมามาสย์ ปานคำ, 2563)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์บนเพจเฟซบุ๊กเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ควรให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านความรู้สึกที่มีต่อภาพลักษณ์ ควรทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกที่ดีต่อสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้เกิดความน่าสนใจ และรีวิวลสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น นอกจากนี้ ผู้ดูแลเพจเฟซบุ๊กท่องเที่ยวควรคำนึงถึงปัจจัยด้านการผูกติดกับสถานที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความผูกพันและนึกถึงสถานที่ที่เคยท่องเที่ยวในอดีต นอกจากนี้ควรทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความจดจำและรู้จักสถานที่ท่องเที่ยวนั้นเป็นอย่างดี ควรทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกปลอดภัยเมื่อได้ไปสถานที่แห่งนั้น

สรุป

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลรวมต่อการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวก ได้แก่ ปัจจัยด้านความรู้สึกที่มีต่อภาพลักษณ์ ปัจจัยด้านความสอดคล้องในตนเอง และปัจจัยด้านการผูกติดกับสถานที่ ตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวก ได้แก่ ปัจจัยด้านการผูกติดกับสถานที่ ปัจจัยด้านความรู้สึกที่มีต่อภาพลักษณ์ และปัจจัยด้านความสอดคล้องในตนเอง ตามลำดับ สุดท้ายปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการบอกต่อ

แบบปากต่อปากเชิงบวก ได้แก่ ปัจจัยด้านความรู้สึกที่มีต่อภาพลักษณ์ นอกจากนี้โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ปัจจัยด้านการผูกติดกับสถานที่ และ ปัจจัยด้านความรู้สึกที่มีต่อภาพลักษณ์มีผลต่อการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

1) เจ้าของเพจเฟซบุ๊กที่รีวิวสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรให้ความสำคัญในด้านความรู้สึกที่มีต่อภาพลักษณ์ ควรทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกที่ดีต่อสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้เกิดความน่าสนใจ และรีวิวสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น

2) เจ้าของเพจเฟซบุ๊กที่รีวิวสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรให้ความสำคัญในการผูกติดกับสถานที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความผูกพันและนึกถึงสถานที่ที่เคยท่องเที่ยวในอดีต นอกจากนี้ควรทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความจดจำชื่อสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างแม่นยำ รู้จักสถานที่เป็นอย่างดี อีกทั้งรู้สึกปลอดภัยเมื่อได้ไปสถานที่แห่งนั้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ องค์ความรู้เกี่ยวกับการบอกต่อแบบปากต่อปากเชิงบวกทางอิเล็กทรอนิกส์บนเพจเฟซบุ๊กเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยควรให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์เชิงลึก สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ อัตลักษณ์ท้องถิ่นในส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทย: การศึกษาบนเพจเฟซบุ๊ก

เอกสารอ้างอิง

- กริช แรงสูงเนิน. (2554). *การวิเคราะห์ปัจจัยด้วย SPSS และ AMOS เพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- กุลนิษฐ์ พงศ์พันธุ์พนิชย์ และ สุมาลย์ ปานคำ. (2563). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความตั้งใจใช้บริการทรานเซอร์ออนไลน์ผ่านโซเชียลมีเดียของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 5(2), 94-106.
- กัญญิกา จิตติจรรยา. (2562). การสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์. *วารสารระบบสารสนเทศด้านธุรกิจ*, 5(2), 43 – 65.

- จิราวัฒน์ คงแก้ว. (2556). *STARTUP เทรนด์ร้อน...!! ธุรกิจเกิดใหม่*. สืบค้นเมื่อ 26 มีนาคม 2564, จาก <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/538848>
- ชไมพร กาญจนกิจสกุล. (2555). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. จ.ตาก: โพรเจ็คท์ ไฟฟ์-ไฟว์.
- ชนินันท์ ทิพย์ธัญญา. (2561). *ความสอดคล้องในตนเอง คุณภาพสินค้าและบริการ ภาพลักษณ์ตราสินค้า และการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าแบรนด์ยูนิโคล์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร(การศึกษาค้นคว้าอิสระบริหารมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ทิพย์สุภา ตั้งวงศ์เจริญลาภ. (2553). *สาเหตุและแรงกระตุ้นของพฤติกรรมจงรักภักดีมากกว่า 1 แบรินด์ขึ้นไป(การศึกษาค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต)* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *โมเดลลิสม์: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บริษัท ยูเรก้า คอนซัลติ้ง จำกัด. (2555). *ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย ในสายตาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ*. สืบค้นเมื่อ 6 เมษายน 2564, จาก https://issuu.com/etatjournal/docs/thailand_destination_image
- ปิยะพร ธรรมชาติ และสวัสดิ์ วรรณรัตน์. (2563). อิทธิพลของการบอกต่อผ่านอินเทอร์เน็ต (eWOM) และแรงจูงใจในการท่องเที่ยวต่อทัศนคติการเดินทางของนักท่องเที่ยวสูงอายุคนไทย. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 25(1), 128-153.
- พัชราภรณ์ มหาสุวีระชัย. (2561). ภาพลักษณ์เมืองและความพึงพอใจของประชาชนท้องถิ่น: กรณีเมืองขอนแก่น, *WMS Journal of Management*, 7(3), 65-75.
- รัตนภรณ์ ศรีม่วง. (2559). *การศึกษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสถานที่ท่องเที่ยว หุ่นเหล็กโคราช ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- รัตม์ลภัส วรเดชธนกุล. (2558). *ความไว้วางใจ การสื่อสารแบบปากต่อปากเชิงบวก และการรับรู้ถึงประโยชน์ที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อแพ็คเกจทัวร์ผ่านเว็บไซต์ท่องเที่ยวของผู้บริโภคในจังหวัดระยอง(การศึกษาค้นคว้าอิสระบริหารมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ลัดดาวัลย์ เตือนฉาย. (2556). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกผูกพันกับพื้นที่และพฤติกรรมการอนุรักษ์ของผู้มาเยือนอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน(วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อดิศร ศรีเสาวนันทน์ และ วีระ อินพันทัง. (2559). แนวความคิดเรื่องสถานที่ และปรากฏการณ์วิทยากับการศึกษางานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น. *วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 15(1), 1-20.

- Hoelter, J. W. (1983). The Analysis of Covariance Structures: Goodness-Of-Fit Indices. *Sociological Methods and Research*, 11(3), 325–344.
- Hootsuite. (2020). *Digital 2020 Global Overview Report*. Retrieved 6 April 2019, from <https://wearesocial.com/blog/2020/01/digital-2020-3-8-billion-people-use-social-media>
- Industrial New. (2564). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ธุรกิจทำเงินเข้าประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2564, จาก <https://industrialnew.com>
- Kline, R. B. (2011). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. (3rd ed.). New York: Guilford Press.
- Strandberg, C., Styvén, M. E., & Hultman, M. (2020). Places in Good Graces: The Role of Emotional Connections to A Place on Word of Mouth. *Journal of Business Research*, 119(1), 444–452.

การนำนโยบายไปปฏิบัติในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน

The Application of Tourism Promotion Policy in Mae Hong Son Provincial Administrative Officials

หยีfang แซ่fang

Yeefang Saefang

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: f.2514fang@gmail.com

Received June 4, 2021; Revised August 5, 2021; Accepted September 30, 2021

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) การนำนโยบายไปปฏิบัติของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน (2) การส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน (3) เพื่อเปรียบเทียบการนำนโยบายไปปฏิบัติ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (4) ความสัมพันธ์ระหว่างการนำนโยบายไปปฏิบัติกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 268 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ t-test วิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า (1) การนำนโยบายไปปฏิบัติของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งพบว่า ด้านวัตถุประสงค์และมาตรฐานนโยบาย ด้านการสื่อสารระหว่างองค์กร ด้านความตั้งใจของผู้ปฏิบัติ ด้านทรัพยากรนโยบาย ด้านลักษณะหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ (2) การส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านแหล่งหรือกิจกรรมท่องเที่ยว ด้านการบริการการท่องเที่ยว และด้านการตลาดท่องเที่ยว ตามลำดับ (3) บุคลากรที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีการนำนโยบายไปปฏิบัติ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (4) ความสัมพันธ์ระหว่างการนำนโยบายไปปฏิบัติของ

บุคลากรกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ อย่างน้อยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: นโยบาย; การส่งเสริมการท่องเที่ยว; บุคลากร

Abstract

The purposes of this study were as follows: (1) to study the level of policy implementation of the personnel of the Mae Hong Son Provincial Administrative Organization; (2) to study the level of tourism promotion of the Mae Hong Son Provincial Administrative Organization; (3) to compare the implementation of policies for tourism promotion among personnel of the Mae Hong Son Provincial Administrative Organization classified by personal factors; and (4) to find the relationship between the policy implementation of personnel and tourism promotion of the Mae Hong Son Provincial Administrative Organization. The population used in this research consisted of 268 personnel of the Mae Hong Son Provincial Administrative Organization. The instruments used in the study were a questionnaire about 5 levels. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation. The hypothesis was tested using t-test statistics, one-way variance analysis, and Pearson's correlation coefficient.

The research results were as follows: (1) Implementing policies for personnel of the Mae Hong Son Provincial Administrative Organization overall is at a high level. Policy objectives and standards, inter-organizational communication, operational intentions, policy resources, and the nature of departments that implement policies at a high level. The economic, social, and political conditions were at moderate levels, respectively; (2) Tourism Promotion of the Mae Hong Son Provincial Administrative Organization Overall, at a high level, when considering each aspect, we found that it was at a high level in all aspects, including tourism sources or activities, service tourism, and tourism marketing, respectively; (3) Personnel with different personal factors overall policy implementation did not differ significantly; and (4) The relationship between personnel policy implementation and tourism promotion of the Mae Hong Son Provincial Administrative Organization overall had a statistically positive relationship with a statistically low correlation ($r=0.381$) at the 0.01 level.

Keywords: Policy; Tourism Promotion; Personnel

บทนำ

การนำนโยบายไปปฏิบัติที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในกิจกรรมของรัฐ เป็นมาตรการของนโยบายที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการกำหนดนโยบาย และเมื่อนโยบายได้รับความเห็นชอบในการนำไปประกาศใช้ในลักษณะต่าง ๆ เช่น พระราชบัญญัติ คำสั่งฝ่ายบริหาร หรือมติรัฐมนตรี คำพิพากษาของศาลสูงสุด หรือศาลฎีกา หรือประกาศกฎกระทรวงต่าง ๆ เมื่อนโยบายถูกนำไปปฏิบัติจะส่งผลกระทบต่อประชาชนที่เกี่ยวข้อง ถ้านโยบายไม่มีความเหมาะสม จะไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนตามที่คาดหวังไว้ แม้ว่านโยบายนั้นจะถูกนำไปปฏิบัติให้ดี อย่างไรก็ตาม แสดงว่านโยบายนั้นประสบความสำเร็จในกรณีที่นโยบายดี แต่การนำไปปฏิบัติหากไม่ดีก็ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามที่ผู้กำหนดนโยบายต้องการ แสดงให้เห็นว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติมีความซับซ้อนมาก (ศุภณัฐ ทรัพย์นาวิณ, 2557) ความสำเร็จของนโยบายที่เกิดขึ้น มิใช่มาจากการกำหนดนโยบายที่ดีเพียงเท่านั้น การนำไปปฏิบัติก็ถือเป็นส่วนที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จ แม้การกำหนดนโยบายจะมีความชัดเจนและเป็นไปได้มากเพียงใด แต่หากกระบวนการนำไปปฏิบัติไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ย่อมทำให้นโยบายนั้นยากที่จะสำเร็จ อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่หน่วยงานภาครัฐ ได้มีการนำไปปฏิบัติในพื้นที่อื่นมีความหลากหลาย และมีบริบทที่แตกต่างกัน ความสำเร็จจะเกิดขึ้นไม่ได้ หากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ให้ความสำคัญกับปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างรอบคอบ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม การนำนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปปฏิบัติในพื้นที่ดังกล่าว จึงเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อน และต้องมีการศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ความสำเร็จอย่างรอบด้าน เพื่อให้ผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ บรรลุตามเป้าหมายสูงสุดที่กำหนดไว้ได้ (ดวงตา พรหมรักษา, 2558)

นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นนโยบายสำคัญที่รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยให้ความสำคัญด้วย สามารถสร้างรายได้จำนวนมหาศาลให้กับประเทศ และยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมขนส่ง รวมถึงการค้าการลงทุน พร้อมทั้งเมื่อประเทศประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวสามารถช่วยให้เศรษฐกิจฟื้นตัวได้ในเวลาที่รวดเร็วกว่าปัจจัยอื่น ๆ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) ปัญหาด้านการท่องเที่ยวในภาพรวมของประเทศ เนื่องจากการผลักดันงานด้านการท่องเที่ยวขาดการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ และขาดการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ รัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา จึงได้มีนโยบายในเรื่องเกี่ยวกับการปฏิรูปที่เน้นให้มีการปฏิรูปการบริหารจัดการภาครัฐในทุกระดับทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และระดับท้องถิ่น โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการปฏิรูปอย่างแท้จริง มีการบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใสเป็นธรรม โดยได้มอบให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จัดทำยุทธศาสตร์การปฏิรูปการท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-2560 เพื่อปรับยุทธศาสตร์ให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลง ได้แก่ ด้านการตลาด ด้านการพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการ เน้นสิ่งที่จำเป็นต้องดำเนินการเร่งด่วน การปรับเปลี่ยนวิธีคิด การวางรากฐานจัดระบบวิธีการทำงานใหม่ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม กำหนด

เป้าหมายทั้งมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งกำหนดทิศทางการตลาดนำการพัฒนา การขับเคลื่อนสู่แหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ (Quality Destination) ด้วยการบูรณาการอย่างเป็นระบบ และการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ให้สามารถแปลงไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และเชื่อมต่อกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560–2564) (กอบกาญจน์ วัฒนวรางกูร, 2558)

แม่ฮ่องสอน เป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของภาคเหนือตอนบน ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ เป็นจังหวัดที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมสูง ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวสูง ซึ่งในปี พ.ศ. 2563 มีนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 545,567 คน และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 59,959 คน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564) เนื่องจากความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งทางด้านธรรมชาติอันงดงาม ด้านศิลปวัฒนธรรม และประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์น่าประทับใจ และความพร้อมในเรื่องสถานที่พักและบริการด้านการท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่หลากหลาย เป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจำนวนมากในแต่ละปี แต่ยังมีปัญหาในด้านการนโยบายการท่องเที่ยวที่ขาดความต่อเนื่อง ความไม่ร่วมมือกันในการทำงานของภาครัฐและเอกชน การจัดสรรและการใช้งบประมาณไม่สอดคล้องกับความต้องการ และการประชุมสัมมนาเพื่อรวบรวมความคิดเห็นบ่อยครั้ง แต่ไม่ได้รับการตอบสนองตามที่ได้แนะนำสภาพปัญหาการท่องเที่ยว ได้แก่ การขาดแคลนด้านบุคลากรทางด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะมัคคุเทศก์ การประชาสัมพันธ์เรื่องสถานที่ท่องเที่ยว เทศกาลหรืองานแสดงต่าง ๆ ไม่ต่อเนื่องและจริงจัง รวมถึงการแข่งขันด้านราคาของที่พักรวมถึงการลดราคามากเกินไปทำให้เสียมาตรฐานด้านราคา นอกจากนี้ปัญหาเรื่องการคมนาคมยังไม่มีประสิทธิภาพ คนในพื้นที่ไม่รักษาเอกลักษณ์ของชุมชน ทำให้เสน่ห์ของความเป็นจังหวัดแม่ฮ่องสอนเริ่มหายไป (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.), 2554)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำไปวางแผนการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อไป

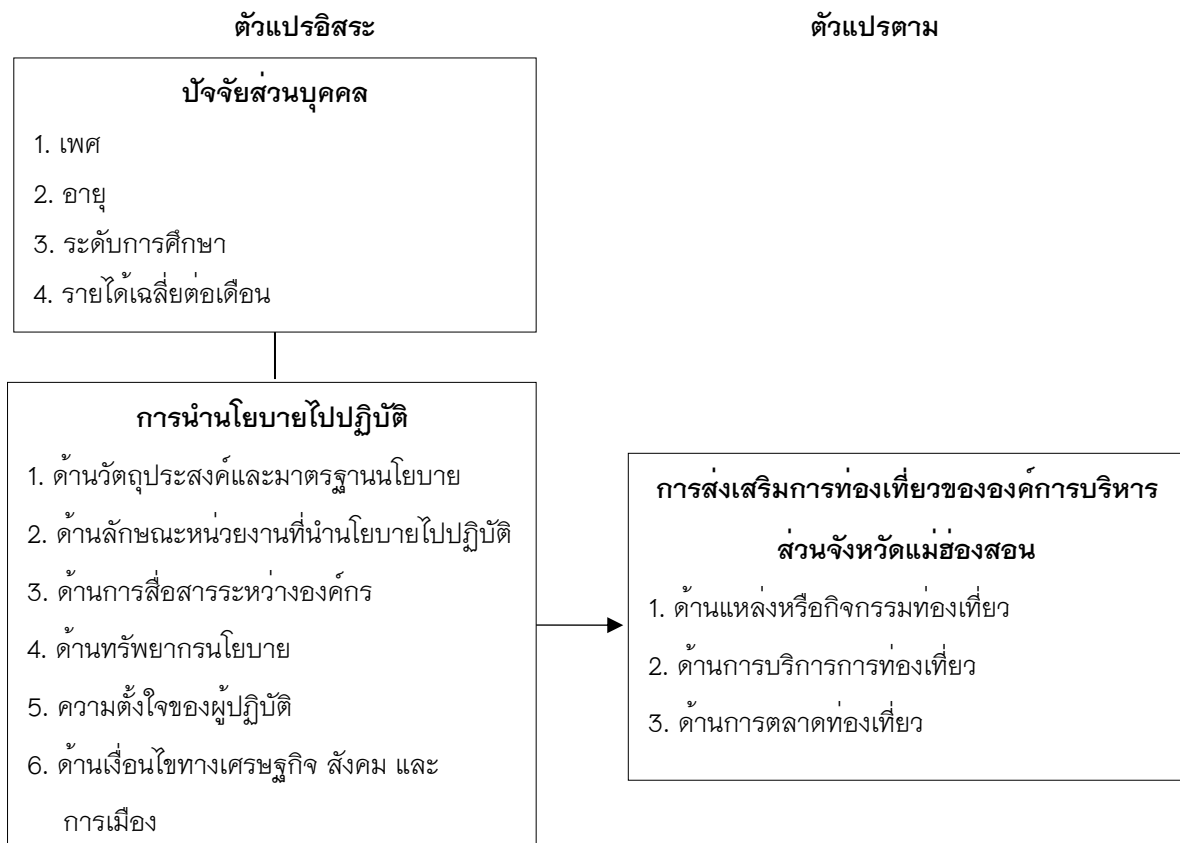
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อศึกษาการส่งเสริมการท่องเที่ยวของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. เพื่อเปรียบเทียบการนำนโยบายไปปฏิบัติในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
4. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการนำนโยบายไปปฏิบัติของบุคลากรกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรที่แตกต่างกัน มีระดับค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่แตกต่างกัน

2. การนำนโยบายไปปฏิบัติของบุคลากรสัมพันธ์กับการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในเชิงบวก

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

ศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูล เพื่อให้ผู้วิจัยได้รับความรู้พื้นฐานในการวิจัยและนำมาพัฒนา กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยโดยมีการทบทวนวรรณกรรม เพื่อหาตัวแปรที่เกี่ยวข้องจากฐานข้อมูลที่นำเชื่อถือ

2. ประชากร กลุ่มประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป ประกอบด้วย จำนวน 268 คน (องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2563)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยทำการร่างแบบสอบถามการวิจัยจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งโครงสร้างคำถามออกเป็น 4 ตอน คือ 1) เป็นแบบสอบถามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ได้แก่ เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวน 4 ข้อ 2) เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน แบ่งเป็น 6 ด้าน รวม 30 ข้อ และ 3) เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน แบ่งเป็น 3 ด้าน รวม 15 ข้อ

การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม โดยมีการศึกษาหลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำผลการศึกษามาสร้างแบบสอบถาม กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ สร้างเครื่องมือในการวิจัย เสนอร่างเครื่องมือต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ จากนั้นนำเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความตรงทางเนื้อหา (Content Validity) หรือความสอดคล้องระหว่างข้อความที่เขียนขึ้นในแบบสอบถามกับนิยามศัพท์ที่กำหนดไว้ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC โดยมีค่าตั้งแต่ 0.67–1.00 ขึ้นไป ซึ่งได้ค่า IOC = 0.980 จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไป Try out กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับประชากรที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ จำนวน 30 คน นำข้อมูลที่ได้ไปทดสอบวัดความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient, 1963) ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.971 และนำเครื่องมือที่ทดลองใช้แล้วปรับปรุงเครื่องมือให้ถูกต้องสมบูรณ์และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวทางที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ การเก็บรวบรวมปริมาณ โดยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล อย่างเป็นขั้นตอน ดังนี้

- 4.1 ขออนุญาตถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 4.2 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล
- 4.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามและตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.4 จัดหมวดหมู่ของข้อมูล เพื่อศึกษาวิเคราะห์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำประมวลผลและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยข้อมูลจะถูกนำมาวิเคราะห์ ดังนี้

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐานหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ แล้วเสนอแบบความเรียง

5.2 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถาม โดยใช้ตาราง แสดงค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน และข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน

5.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการนำนโยบายไปปฏิบัติในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ด้านเพศ ใช้การทดสอบค่าที (t-test) ส่วนด้านอายุ, ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ใช้การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA or f-test)

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Statistics Analysis) ในการทดสอบสมมติฐานนั้น นักวิจัยทำการทดสอบความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป ในการพิจารณาความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรว่ามีมากน้อยเพียงใด โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation) เป็นค่าที่วัดความสัมพันธ์

6. การพิจารณาจริยธรรมในมนุษย์ และการพิจารณาอนุญาตเก็บข้อมูล โดยคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น เอกสารรับรองโครงการวิจัย เลขที่ WTU 2564 0028

7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ดำเนินการในการเก็บรวบรวม และทำการเก็บข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดสถิติที่มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับข้อมูลทางสถิติเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้ตั้งไว้โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย

7.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือ (Index of Item Objective Congruence: IOC)

7.2 สถิติทดสอบวัดความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient)

7.3 สถิติการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผู้วิจัยได้นำมาใช้สถิติการวิเคราะห์เชิงพรรณนา เพื่อการอธิบายบรรยายถึงคุณสมบัติหรือลักษณะของการแจกแจงข้อมูลตัวแปรต่าง ๆ ตามปัจจัยด้านคุณลักษณะของกลุ่ม โดยกำหนดการวัดเป็นค่าร้อยละเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

7.4 สถิติการทดสอบสมมติฐาน

7.4.1 สถิติการวิเคราะห์เปรียบเทียบ (t-test) ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่ม เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน โดยการทดสอบค่าที (t-test)

7.4.2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Analysis of Variance)

7.4.3 เปรียบเทียบรายคู่โดยใช้การเปรียบเทียบพหุคูณตามวิธีของ LSD (Fisher's Least Significant Difference)

8. สถิติการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ผู้วิจัยนำมาใช้เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ซึ่งทำให้ผู้วิจัยทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ว่ามีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงหรือไม่ โดยสามารถระบุทิศทางของความสัมพันธ์แต่ละตัว (บวกหรือลบ) ตามขนาดของความสัมพันธ์ มีค่าอยู่ในระดับใด สำหรับใช้ในการวิเคราะห์เป็นข้อมูลขั้นพื้นฐานในการวิเคราะห์แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยเกณฑ์การบอกระดับ หรือขนาดของความสัมพันธ์จะใช้ตัวเลขของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ หากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเข้าใกล้ -1 หรือ 1

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการนำนโยบายไปปฏิบัติของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวม

การนำนโยบายไปปฏิบัติของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน		μ	σ	แปลผล
1. ด้านวัตถุประสงค์และมาตรฐานนโยบาย		3.76	0.37	มาก
2. ด้านลักษณะหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ		3.46	0.27	มาก
3. ด้านการสื่อสารระหว่างองค์กร		3.65	0.43	มาก
4. ด้านทรัพยากรนโยบาย		3.51	0.33	มาก
5. ด้านความตั้งใจของผู้ปฏิบัติ		3.62	0.34	มาก
6. ด้านเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง		3.36	0.24	ปานกลาง
โดยภาพรวม		3.56	0.15	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวัตถุประสงค์และมาตรฐานนโยบาย ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=3.76$) รองลงมา คือ ด้านการสื่อสารระหว่างองค์กร ($\mu=3.65$) ด้านความตั้งใจของผู้ปฏิบัติ ($\mu=3.62$) ด้านทรัพยากรนโยบาย ($\mu=3.51$) ด้านลักษณะ

หน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ($\mu=3.46$) และด้านเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ($\mu=3.36$) ตามลำดับ สามารถสรุปเป็นรายด้านได้ดังนี้

1.1 ด้านวัตถุประสงค์และมาตรฐานนโยบาย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.76$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการจัดทำแผนงาน/ แผนปฏิบัติที่สอดคล้องกับการดำเนินงาน ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=4.06$) รองลงมา คือ มีการกำหนดอำนาจหน้าที่และบทบาทการดำเนินงานตามนโยบายไว้อย่างชัดเจน ($\mu=3.88$) มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบายที่มีความชัดเจน ($\mu=3.82$) มีการกำหนดมาตรฐานของนโยบายที่มีความชัดเจน ($\mu=3.69$) และวัตถุประสงค์ของนโยบายที่กำหนดจากรัฐบาลสามารถนำไปปฏิบัติในทุกพื้นที่ได้ ($\mu=3.34$) ตามลำดับ

1.2 ด้านลักษณะหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีโครงสร้างในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจน ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=3.50$) รองลงมา คือ สมรรถนะและขนาดของหน่วยงาน มีความสามารถที่จะนำนโยบายไปปฏิบัติ ($\mu=3.49$) มีกลไกการดูแล กำกับ ติดตาม และการบริหารงาน ($\mu=3.46$) ได้รับงบประมาณในการนำไปใช้ เพื่อเพิ่มศักยภาพและความพร้อมในการปฏิบัติงาน ($\mu=3.44$) และมีการเพิ่มบุคลากรที่มีความชำนาญ เพื่อมีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ได้ ($\mu=3.39$) ตามลำดับ

1.3 ด้านการสื่อสารระหว่างองค์กร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.65$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กำหนดผู้รับผิดชอบการดำเนินงานในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=3.95$) รองลงมา คือ มีการบริหารงานจัดการ และมีขอบเขตที่ชัดเจน ($\mu=3.76$) ในแต่ละหน่วยงาน ระหว่างสายงานให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานกันอย่างเป็นขั้นตอน ($\mu=3.59$) ผู้บริหารมีการสื่อสารให้บุคลากรทราบถึงแผนการดำเนินงานตามนโยบาย ($\mu=3.53$) และบุคลากรสามารถให้คำปรึกษาและแนะนำในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้กับเพื่อนร่วมงานได้ ($\mu=3.41$) ตามลำดับ

1.4 ด้านทรัพยากรนโยบาย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.51$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สามารถนำนโยบาย/ ยุทธศาสตร์ ไปทำการวางแผนไปสู่การปฏิบัติได้ ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=3.88$) รองลงมา คือ บุคลากรมีความเข้าใจในแผน และสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้ ($\mu=3.48$) การใช้จ่ายงบประมาณในการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ($\mu=3.46$) ทรัพยากรทางการเงินของหน่วยงาน มีความพร้อมในการใช้จ่าย ($\mu=3.38$) และงบประมาณที่หน่วยงานของบุคลากรได้รับสำหรับการปฏิบัติงานมีความเหมาะสม ($\mu=3.37$) ตามลำดับ

1.5 ด้านความตั้งใจของผู้ปฏิบัติ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้ตามวัตถุประสงค์ของนโยบายที่หน่วยงานกำหนดไว้ ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=3.89$) รองลงมา คือ บุคลากรมีความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย ($\mu=3.78$) มีการสร้างความเข้าใจให้กับ

บุคลากรในมาตรฐานของการปฏิบัติงานให้ได้ตามแผนงานที่ได้รับมอบหมาย ($\mu=3.56$) มาตรฐานการทำงานที่หน่วยงานกำหนดเป็นสิ่งที่บุคลากรสามารถปฏิบัติได้ ($\mu=3.45$) และบุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงาน ($\mu=3.40$) ตามลำดับ

1.6 การนำนโยบายไปปฏิบัติของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ด้านเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu=3.36$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประชาชนให้ผลการตอบรับที่ดีในโครงการต่าง ๆ ที่หน่วยงานได้ดำเนินการ ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=3.46$) รองลงมา คือ การนำนโยบายไปปฏิบัติส่งผลต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ($\mu=3.44$) โครงการต่าง ๆ ของหน่วยงาน มีประโยชน์แก่สังคมและส่วนรวม ($\mu=3.36$) ประชาชนมีโอกาสได้รับบริการจากหน่วยงานได้อย่างทั่วถึง ($\mu=3.31$) และการนำนโยบายไปปฏิบัติทำให้สภาพเศรษฐกิจดีขึ้น ($\mu=3.24$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในภาพรวม

การส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วน จังหวัดแม่ฮ่องสอน		μ	σ	แปลผล
1. ด้านแหล่งหรือกิจกรรมท่องเที่ยว		3.97	0.40	มาก
2. ด้านการตลาดท่องเที่ยว		3.89	0.46	มาก
3. ด้านการบริการการท่องเที่ยว		3.93	0.35	มาก
โดยภาพรวม		3.93	0.29	มาก

จากตารางที่ 14 พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.93$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านแหล่งหรือกิจกรรมท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=3.97$) รองลงมา คือ ด้านการบริการการท่องเที่ยว ($\mu=3.93$) และด้านการตลาดท่องเที่ยว ($\mu=3.89$) ตามลำดับ สามารถสรุปเป็นรายด้านได้ดังนี้

1. ด้านแหล่งหรือกิจกรรมท่องเที่ยว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.97$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=4.05$) รองลงมา คือ สนับสนุนหรือจัดให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ($\mu=4.04$) สนับสนุนหรือจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ($\mu=3.99$) สนับสนุนหรือจัดให้มีระบบการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว ($\mu=3.91$) และสนับสนุนหรือจัดให้มีเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ($\mu=3.87$) ตามลำดับ

2. ด้านการตลาดท่องเที่ยว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีการสนับสนุนหรือจัดให้มีการโฆษณาไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=4.01$) รองลงมา คือ สนับสนุนหรือจัดให้มีการสร้างเส้นทางหรือกิจกรรมท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ($\mu=3.96$) ระบุวัตถุประสงค์เป้าหมายช่องทางการขาย การประชาสัมพันธ์ไว้อย่างชัดเจน ($\mu=3.91$) เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นนอกพื้นที่ที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน ($\mu=3.82$) และสนับสนุนหรือจัดให้มีการกำหนดแผนการตลาดท่องเที่ยว ($\mu=3.75$) ตามลำดับ

3. ด้านการบริการการท่องเที่ยว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.93$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=4.05$) รองลงมา คือ สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการด้านสารสนเทศ ($\mu=3.97$) สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการด้านความปลอดภัย ($\mu=3.95$) สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการด้านขนส่ง ($\mu=3.94$) และสนับสนุนหรือจัดให้มีบริการที่พักค้างแรมสำหรับนักท่องเที่ยว ($\mu=3.74$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการนำนโยบายไปปฏิบัติด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำแนกตามเพศ

การนำนโยบายไปปฏิบัติ	เพศ				t	Sig.
	ชาย		หญิง			
	μ	σ	μ	σ		
1. ด้านวัตถุประสงค์และมาตรฐานนโยบาย	3.80	0.32	3.72	0.40	1.804	0.072
2. ด้านทรัพยากรนโยบาย	3.39	0.27	3.51	0.26	-3.676	0.000
3. ด้านการสื่อสารภายในองค์กรและกิจกรรมการเสริมแรง	3.60	0.43	3.69	0.43	-1.650	0.100
4. ด้านลักษณะหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ	3.48	0.30	3.54	0.36	-1.400	0.163
5. ด้านเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง	3.63	0.37	3.60	0.31	0.708	0.479
6. ด้านความตั้งใจของผู้ปฏิบัติ	3.32	0.21	3.40	0.26	-2.938	0.004
โดยภาพรวม	3.54	0.14	3.58	0.15	-2.221	0.027

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่า บุคลากรเพศหญิง มีการนำนโยบายไปปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ($\mu=3.58$) และบุคลากรเพศชาย มีการนำนโยบายไปปฏิบัติ อยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\mu=3.54$) จากการ

ทดสอบสมมติฐาน พบว่า บุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยภาพรวมแตกต่างกัน มีค่า Sig=0.027

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการนำนโยบายไปปฏิบัติด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำแนกตามอายุ

	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
อายุ	ระหว่างกลุ่ม	0.044	3	0.015	0.655	0.581
	ภายในกลุ่ม	5.893	264	0.022		
	รวม	5.937	267			
ระดับการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	0.118	3	0.039	1.789	0.150
	ภายในกลุ่ม	5.818	264	0.022		
	รวม	5.937	267			
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ระหว่างกลุ่ม	0.012	3	0.004	0.174	0.914
	ภายในกลุ่ม	5.925	264	0.022		
	รวม	5.937	267			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า บุคลากรที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีการนำนโยบายไปปฏิบัติ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งบุคลากรที่มีอายุต่างกัน มีการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน มีค่า Sig. เท่ากับ 0.581 ส่วนบุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยรวมไม่แตกต่างกัน มีค่า Sig. เท่ากับ 0.150 และบุคลากรที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยรวมไม่แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า Sig. เท่ากับ 0.914 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการนำนโยบายไปปฏิบัติของบุคลากรกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวม

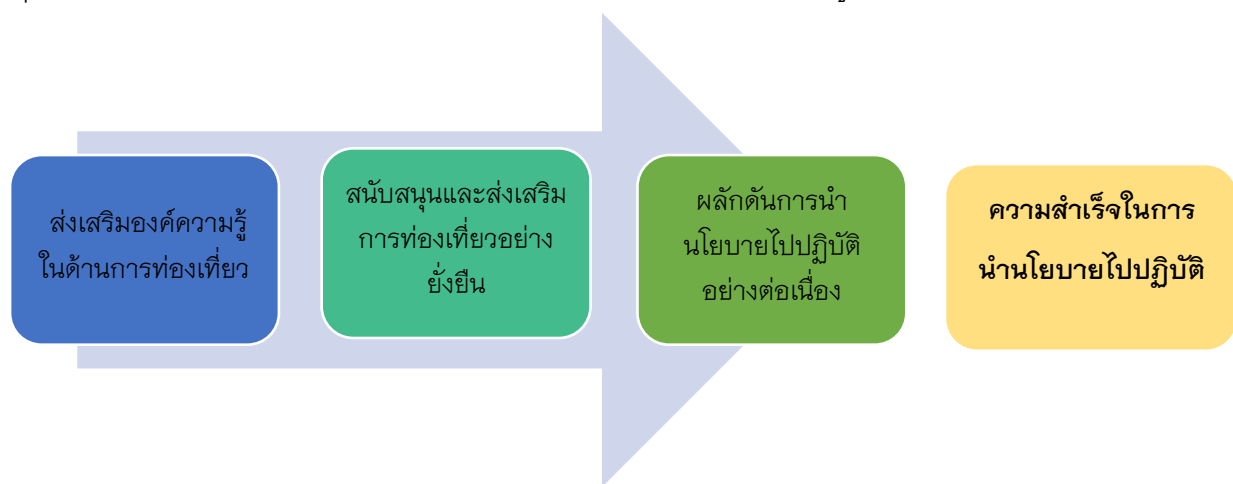
การส่งเสริมการท่องเที่ยว		
การนำนโยบายไปปฏิบัติของ	ค่าสหสัมพันธ์	0.381
บุคลากร	P	0.054
ระดับความสัมพันธ์		ต่ำ

**ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

จากตารางที่ 4 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการนำนโยบายไปปฏิบัติของบุคลากรกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ หากบุคลากรมีการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับมากก็จะส่งผลกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในภาพรวมมากขึ้น ดังนั้น จึงสอดคล้องสมมติฐานการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยขอนำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยเรื่องการนำนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปปฏิบัติของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

การนำนโยบายไปปฏิบัติในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ควรมีการผลักดันการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยให้ความสำคัญในด้านวัตถุประสงค์และมาตรฐานนโยบาย ลักษณะหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ การสื่อสารระหว่างองค์กร ทรัพยากรในการนำนโยบายไปปฏิบัติ และส่งเสริมบุคลากรให้มีความตั้งใจในการปฏิบัติตามนโยบาย อีกทั้งเร่งส่งเสริมองค์ความรู้ในด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้กับทุกภาคส่วน รวมถึงประชาชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนให้ตระหนักถึงการนำนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปปฏิบัติ ซึ่งความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้นจะส่งผลต่อเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ให้มียั่งยืนต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. การนำนโยบายไปปฏิบัติของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีการนำนโยบายไปปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นด้านวัตถุประสงค์และมาตรฐานนโยบาย ด้านการสื่อสารระหว่างองค์กร ด้านความตั้งใจของผู้ปฏิบัติ ด้านทรัพยากรนโยบาย ด้านลักษณะหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ และด้านเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ตามลำดับ สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ ประณยา ชัยรังสี (2556) ศึกษาเรื่องการนำนโยบายการพัฒนาสังคมไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผลการวิจัยพบว่า ความสำเร็จของการนำนโยบายการพัฒนาสังคมไปปฏิบัติ มีความสำเร็จอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณวณิช บุรภาพ (2562) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของเมืองพัทยาไปปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของเมืองพัทยา พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. การส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะ องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในด้านแหล่งหรือกิจกรรมท่องเที่ยว ด้านการบริการการท่องเที่ยว และด้านการตลาดท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ นิชนันท์ อ่อนรัตน์ (2561) ศึกษาเรื่องนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการกำหนดนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปปฏิบัติในจังหวัดอุบลราชธานี มีการกำหนดนโยบาย แบ่งเป็น แผนงาน โครงการ และกิจกรรมร่วมกับของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มีการพิจารณาทรัพยากรบริหาร ได้แก่ ความพร้อมด้านทรัพยากรบุคคล งบประมาณ เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในด้านการส่งเสริม และการพัฒนาประเพณีท้องถิ่นไทย

3. บุคลากรที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีการนำนโยบายไปปฏิบัติ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ วรณวณิช บุรภาพ (2562) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของเมืองพัทยาไปปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของเมืองพัทยา พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เจ้าหน้าที่เทศกิจของเมืองพัทยา ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ

4. ความสัมพันธ์ระหว่างการนำนโยบายไปปฏิบัติของบุคลากรกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้เพราะ หากบุคลากรมีการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับมากก็จะส่งผลกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในภาพรวมมากขึ้น

สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ ประณยา ชัยรังสี (2556) ได้ศึกษาเรื่องการนำนโยบายการพัฒนาสังคมไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผลการวิจัยพบว่า ความสำเร็จของการนำนโยบายการพัฒนาสังคมไปปฏิบัติ มีความสำเร็จอยู่ในระดับมาก มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จของการนำนโยบายการพัฒนาสังคมไปปฏิบัติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สรุป

การนำนโยบายไปปฏิบัติของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวัตถุประสงค์และมาตรฐานนโยบาย ด้านการสื่อสารระหว่างองค์กร ด้านความตั้งใจของผู้ปฏิบัติ ด้านทรัพยากรนโยบาย ด้านลักษณะหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ส่วนการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านแหล่งหรือกิจกรรมท่องเที่ยว ด้านการบริการการท่องเที่ยว และด้านการตลาดท่องเที่ยว ตามลำดับ ซึ่งบุคลากรที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีการนำนโยบายไปปฏิบัติ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และความสัมพัทธ์ระหว่างการนำนโยบายไปปฏิบัติของบุคลากรกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ด้านเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ควรให้ความสำคัญกับประชาชนให้มีโอกาสได้รับบริการจากหน่วยงานได้อย่างทั่วถึง เนื่องจาก ประชาชนให้การตอบรับในโครงการต่าง ๆ เป็นอย่างดี ซึ่งการนำนโยบายไปปฏิบัติส่งผลต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และทำให้สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดแม่ฮ่องสอนดีขึ้น

1.2 ด้านการตลาดท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นนอกพื้นที่ที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันให้ชัดเจน และสนับสนุนหรือจัดให้มีการกำหนดแผนการตลาดท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1.3 บุคลากรที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีการนำนโยบายไปปฏิบัติ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ควรมีการผลักดันการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยมีประชุมชี้แจงเรื่องนโยบายแก่บุคลากร เพื่อให้เข้าใจและปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน

1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างการนำนโยบายไปปฏิบัติของบุคลากรกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้บุคลากรนำนโยบายในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปปฏิบัติ และควรมีการติดตามประเมินผลการดำเนินการอยู่เสมอ เพื่อให้การนำนโยบายไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายไปปฏิบัติในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน และหาแนวทางแก้ไขปัญหา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้

2.2 ควรศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติในด้านอื่น ๆ และศึกษาหน่วยงานที่ต่างภูมิภาคกัน เพื่อให้ทราบถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติที่แตกต่างออกไป และสามารถนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบการนำนโยบายไปปฏิบัติกับขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้

2.3 ควรมีการศึกษาโดยใช้การสัมภาษณ์หรือการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกมาประกอบกับข้อมูลเชิงปริมาณ ทำให้นักวิจัยมีข้อมูลที่น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555–2559. สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2556, จาก http://www.tica.or.th/images/plan_tourism2555-2559/2555-2559.pdf
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2564). สถานการณ์การท่องเที่ยวในประเทศไทย รายจังหวัด ปี 2563. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2564, จาก https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=594
- กอบกาญจน์ วัฒนวรางกูร. (2558). ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการท่องเที่ยวไทย. สืบค้นเมื่อ 2 เมษายน 2559, จาก <http://www.thaigov.go.th/index.php/th/>
- ดวงตา พรหมรักษา. (2558). การนำนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาชุมชนเกาะปันหยี จังหวัดพังงา. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 9(19), 17–29.
- นิชนันท์ อ่อนรัตน์. (2561). นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดอุบลราชธานี. วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์, 4(2), 228–241.

- ประณยา ชัยรังสี. (2556). การนำนโยบายการพัฒนาสังคมไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาสำนักงาน ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 11(2), 151-162.
- วรรณวนันท์ บุรภาพ. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายการรักษาความสงบเรียบร้อย และความมั่นคงของเมืองพัทยาไปปฏิบัติ (งานนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศุภณัฐ ทรัพย์นาวิณ. (2557). *นโยบายสาธารณะ*. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.). (2554). *โครงการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจ ปี 2563*. สืบค้นเมื่อ 13 สิงหาคม 2563, จาก <https://sme.go.th/th/cms.php?modulekey=118>
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน. (2563). *ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดแม่ฮ่องสอน*. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2563, จาก <http://www.maehongson.go.th/th/province-info/general-info/history.html>
- Cronbach, L. J. (1963). Course Improvement Through Evaluation. *Teacher College Record*, 64, 672-683.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row.

การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวา กรณีศึกษา ตำบลสรรพยา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท

Public Participation in Conservation Water Hyacinth Basketry Work,
A Case Study in Sappaya District Sapphaya District, Chainat Province

¹ณกฤติกา ทรัพย์พวง, วิจิตรา ศรีสอน และ ศิโรตม์ ภาคสุวรรณ

¹Nagrittika Supphong, Wijitta Srisorn and Sirot Bhaksuwan

วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: s59463825016@ssru.ac.th

Received March 25, 2021; Revised April 29, 2021; Accepted September 30, 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวา และ 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวา โดยจำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่ตำบลสรรพยา จำนวน 350 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานด้วยค่า t-test ใช้ทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระและการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว ใช้ One – way ANOVA หรือ F-test หากพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทำการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheff's Test) ผลการศึกษา พบว่า

ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวาในพื้นที่ตำบลสรรพยา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท ในภาพรวม พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุดเรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ด้านการตัดสินใจ ด้านการประเมินผล และด้านการปฏิบัติตามลำดับ ผลการทดสอบสมมติฐานความแตกต่างระหว่างปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล พบว่า การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวาของประชาชนที่มี เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวานั้นควรมีการพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้เกิดความทันสมัย การพัฒนาช่างฝีมือผู้สร้างสรรค์ การค้นหาเทคนิคและ

กรรมวิธีในการผลิตที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง การให้ความรู้ด้านการจัดการวัตถุดิบเพื่อลดความเสี่ยงในการขาดทุนและช่องทางการจำหน่ายที่หลากหลายและทันสมัยเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; การอนุรักษ์; จักสานผักตบชวา

Abstract

This article aimed to study 1) the level of public participation in the conservation of water hyacinth basketry; and 2) compare the level of participation in water hyacinth basketry conservation by gender, age, occupation, marital status, education level, and average monthly income. This study was a quantitative research. The tool was used as a questionnaire, collecting data from 350 people in the Sappaya area. Data were analyzed using percentages, mean, and standard deviation. The hypothesis was tested using t-test. One-way ANOVA or F-test was used to compare the mean of the independent variables and the one-way ANOVA or F-test. Comparison of two pairs by Scheff's Test. It was found that

The level of participation in water hyacinth basketry conservation in the area of Sappaya Sub-district, Sappaya District, Chai Nat Province, overall, was found that the overall participation level was moderate. When classified by each aspect, it was found that the aspects with the highest level of participation were, in order of: participating benefits, decision-making evaluation, and the operational aspects, respectively. The results of the hypothesis testing of the differences between the personal characteristics were found that the participation in the conservation of water hyacinth wickerwork of people with sex, age, occupation, marital status, education level, income differed at different levels of participation. Participation in the conservation of water hyacinth basketry should develop a modern product design. The development of creative craftsmen continuously searches for suitable production techniques and processes providing knowledge on raw material management to reduce the risk of loss and distribution channels that are diversified and up to date, suitable for today's target audience.

Keywords: Participation; Conservation; Basketry Water Hyacinth

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ในยุทธศาสตร์ที่ 1 กำหนดให้มีการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ให้มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป้าหมายเพื่อการพัฒนาคนไทยรู้เท่าทันก้าวทันโลก และใช้ความรู้เป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพชีวิต สามารถใช้ความรู้จัดการตนเองได้เพิ่มมากขึ้น และพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า กำหนดให้ 5 ปีแรก (Milestones) ของแนวทางการพัฒนาเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายระยะยาว ด้วยการสร้างเกษตรอัจฉริยะ ระบบอัตโนมัติ และนวัตกรรมในอุตสาหกรรมการผลิต SME ใหม่ ๆ ที่มีมูลค่าสูง บนฐานการสร้างสรรค เพื่อสนับสนุนนโยบายรัฐบาลที่มุ่งพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน และสนับสนุนแนวทางการดำเนินงานสานพลังประชารัฐ ขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และประชารัฐในระดับพื้นที่ ด้วยการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับทุกกลุ่มวัย พัฒนาค้นสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน (Lifelong Learning) โดยกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นเกิดจากการสร้างฐานความรู้ การเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามาเป็นผู้ริเริ่ม และร่วมกันจัดทำแผนงาน วางแผนพัฒนาพื้นที่ร่วมกัน ร่วมกันตัดสินใจในกระบวนการทำงาน ร่วมกันลงมือปฏิบัติให้เกิดรูปธรรม และเมื่อมีมูลค่าเกิดขึ้นต้องร่วมกันรับผลประโยชน์ด้วยกัน พร้อมทั้งมีกระบวนการติดตามประเมินผลร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม

จังหวัดชัยนาท เป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์ มีแม่น้ำหลายสายไหลผ่าน ประชาชนไทยส่วนมากมีวิถีชีวิตสัมพันธ์กับภูมิภาคท้องถิ่น โดยการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ในการดำรงชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยกัน และได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ซึ่งประชาชนในแต่ละภูมิภาคจะประกอบอาชีพหลักแตกต่างกันตามพื้นที่ หรือภูมิสำเนาที่ตนเองอาศัยอยู่ ขณะเดียวกันการที่มีแม่น้ำหลายสาย รวมถึงคลองชลประทานไหลผ่าน พบว่า มีผักตบชวา ซึ่งเป็นพืชน้ำที่มีการแพร่ขยายพันธุ์อย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดปัญหากีดขวางทางระบายน้ำ ส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำและชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าว นอกจากนี้ส่วนต่าง ๆ ของผักตบชวาที่จมลงใต้น้ำเกิดการทับถม ทำให้ทางน้ำเกิดการตื้นเขินเร็วกว่าปกติ จนเกิดปัญหาน้ำท่วมในฤดูน้ำหลาก และรัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมากสำหรับการกำจัดผักตบชวา จากวิกฤตปัญหาผักตบชวา ชาวบ้านจึงได้นำผักตบชวา ซึ่งมีคุณสมบัติคือมีความเหนียวและคงทน อายุการใช้งานยาวนาน มาสร้างโอกาสให้กับตนเองและชุมชน โดยนำภูมิปัญญาจากการสานไม้ไผ่จากปู่ย่าตายาย โดยใช้ผักตบชวามาประยุกต์เป็นวัตถุดิบแทนไม้ไผ่ สร้างอาชีพเสริมได้หลากหลาย โดยนำมาแปรรูปเพื่อใช้ประโยชน์ใช้สอยและมีความสวยงามควบคู่กันไป (นพพล เกตุประสาท, 2557) งานจักสานผักตบชวาของประชาชนในพื้นที่อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท เป็นงานหัตถกรรมพื้นเมืองจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่ได้จากการนำเอาวัสดุผักตบชวาที่มีอยู่ทั่วไปมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ และสามารถจำหน่ายสร้างรายได้ให้ตนเองครอบครัวและชุมชนท้องถิ่นของตน ซึ่งบางท้องถิ่นสามารถพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย มีลักษณะเฉพาะที่ไม่เหมือนใคร และพัฒนาสินค้าจนเป็นที่ยอมรับทั่วไป จากการข้อมูลดังกล่าวนั้นประชาชนในพื้นที่ได้ร่วมกันออกแบบ

ผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา ไม่ว่าจะเป็นเส้นื่อ ตะกร้า พัด และภาชนะรองแก้ว เพื่อจำหน่ายเป็นสินค้าชุมชน เป็นการสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชนได้อีกทาง

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยให้ความสำคัญเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวา ว่าปัจจุบันคนในชุมชนหมู่บ้านตระหนักถึงและรับรู้กับมรดกทางภูมิปัญญาของชุมชนของตนเองมากขึ้นเพียงใด โดยจะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวา ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้จากทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน และธุรกิจชุมชนที่เกิดจากครอบครัวและชุมชน ซึ่งมาจากรากฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นและพัฒนาเป็นรากฐานของชาติ ซึ่งจะสามารถสืบสานต่อไปได้ต้องมาจากความเข้มแข็งของชุมชนเอง จึงควรต้องทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยให้คนที่อยู่ในชุมชนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์อย่างเป็นระบบ อาศัยความร่วมมือ จากผู้รู้จากภายนอกของชุมชนใช้กระบวนการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ร่วมกัน จึงได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวา กรณีศึกษา ตำบลสรรพยา จังหวัดชัยนาท

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวา
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวา โดยจำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการนโยบายสาธารณะทั้งในด้านการให้และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจ โดยการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น เช่น การร่วมประชุม การเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์การ การเข้าร่วมตัดสินใจ เช่น การร่วมกำหนดแผนงานและวางโครงการ การยอมรับเหตุผลและอำนาจในการตัดสินใจ การร่วมดำเนินกิจกรรม จะโดยทางตรงคือ เข้าร่วมเอง หรือโดยอ้อม คือสนับสนุนให้ผู้อื่นเข้าร่วมก็ตาม (ยุวดี พรธารพงศ์, 2562; พรทิพย์ สุขสงวน, 2557)

การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาเป็นมรดกทางปัญญาที่ได้มีการสั่งสมและสืบทอดจนถึงปัจจุบันหากคนรุ่นใหม่ไม่เห็นความสำคัญภูมิปัญญาก็อาจเกิดการสูญหายได้ตามกาลเวลา เพราะขาดการเชื่อมโยงระหว่างอดีตกับปัจจุบัน เพื่อมิให้ภูมิปัญญาสูญหาย จึงมีแนวทางการสืบทอดภูมิปัญญา (อภิชาติ ใจอารีย์, 2559) โดย

การออกสำรวจตามพื้นที่เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและชัดเจน หลังจากนำมาจัดพิมพ์ในรูปของสื่อสารสนเทศประเภทต่างๆ ส่งเสริมการเผยแพร่ เมื่อมีการเลือกสรรภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่น ๆ ของแต่ละสาขาแล้วเรียบร้อย ควรพิจารณาสื่อที่จะใช้ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ตามวัตถุประสงค์ และความเหมาะสม เพื่อให้ผู้รับมีโอกาสได้รู้จักและศึกษาหาความรู้โดยสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้ (วิลาวัลย์ มีอินถา, 2553)

สรุปได้ว่าแนวทางสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น จะต้องร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ในการสรรหาบุคคลที่เป็นภูมิปัญญาในแต่ละสาขาส่งเสริมให้เป็นที่รู้จักและเกิดการยอมรับอย่างแพร่หลายและดำเนินการรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดเก็บในรูปสื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ในวงกว้างยิ่งขึ้นและสามารถนำไปเป็นแนวปฏิบัติได้

ฐานการคิดในเรื่องภูมิปัญญาพื้นบ้าน

ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นองค์ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ของชาวบ้านที่สั่งสมสืบทอดกันมา อันเป็นศักยภาพหรือความสามารถในเชิงแก้ปัญหาจัดการ ปรับตัว เรียนรู้ และสืบทอดไปสู่คนรุ่นใหม่ เพื่อการดำรงอยู่รอดของเผ่าพันธุ์ จึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ หรือเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้าน ดังนั้น ฐานการคิดในเรื่องภูมิปัญญาพื้นบ้านก็คือ ต้องนำมิติทางวัฒนธรรมมาเป็นฐานในการคิดหรือพิจารณาเสมอ นั่นคือ

ความรู้เรื่องผักตบชวา

ผักตบชวา มีชื่อท้องถิ่น ผักปง (นครราชสีมา), ผักปอด (อ่างทอง), ผักป่อง (สุพรรณบุรี), บัวลอย (เชียงราย), ผักตบ (ภาคตะวันตกเฉียงเหนือ), ผักตบป่อง สวะ (ภาคกลาง) เป็นต้น (จันทร์เพ็ญ ประคองวงศ์, 2538) ประวัติความเป็นมา ผักตบชวา (Water Hyacinth) จัดเป็นวัชพืชที่มีถิ่นกำเนิดแถบลุ่มน้ำอะเมซอน ประเทศบราซิล ในทวีปอเมริกาใต้ ในประเทศไทยได้มีการนำผักตบชวาเข้ามาจากประเทศอินโดนีเซีย ปลูกครั้งแรกไว้ที่วังสระปทุม กรุงเทพมหานคร เมื่อปี พ.ศ. 2444 แต่จากการขยายพันธุ์อย่างรวดเร็วและเกิดน้ำท่วมจึงทำให้ผักตบชวาหลุดรอดออกมา และเกิดการแพร่กระจายไปทั่วจนกลายเป็นวัชพืชน้ำที่รุนแรง (โองการ วณิชชาชีวะ, 2558)

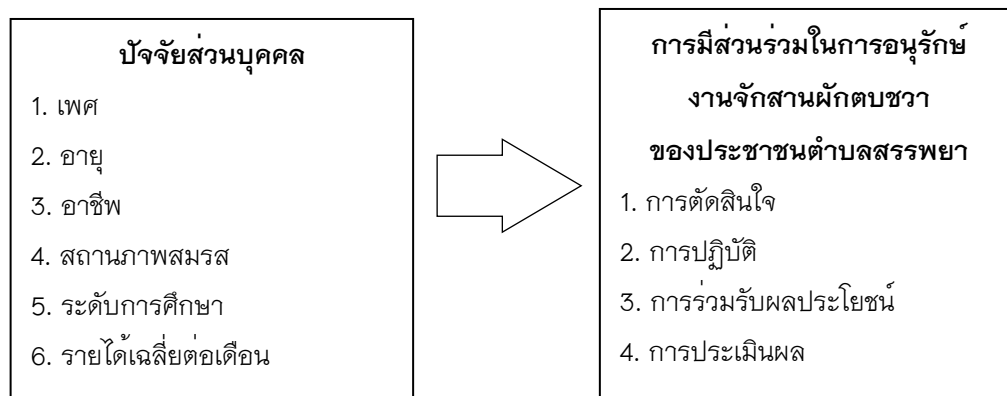
ลักษณะของผักตบชวาผักตบชวานั้นจัดเป็นพืชน้ำล้มลุกมีอายุหลายฤดู มีลำต้นสั้นแตกใบเป็นกอลอยไปตามน้ำ มีไหล ซึ่งเกิดตามซอกใบแล้วเจริญเป็นต้นอ่อนที่ปลายไหล ลำต้นมีลักษณะอวบน้ำ ผิวลำต้นเรียบเป็นสีเขียวอ่อนและเข้ม ลำต้นจะมีขนาดสั้นหรือยาวขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของแม่น้ำ ก้านใบจะพองออกตรงช่องกลาง ภายในมีลักษณะเป็นรูปฟอง จึงช่วยพยุงลำต้นให้ลอยน้ำได้ ลำต้นสั้น มีความสูงได้ประมาณ 3-90 เซนติเมตร รากจะแตกออกจากลำต้น บริเวณข้อ รากมักมีสีม่วงดำ ซึ่งลำต้นลอยอยู่บนผิวน้ำบางต้นอาจจะขึ้นอยู่ตามโคลนในที่น้ำตื้น สามารถขึ้นบนบกก็ได้มีความทนทานต่อความแห้งแล้งได้ดี แต่จะไม่ทนน้ำเค็ม ผักตบชวาเป็นพืชที่ขยายพันธุ์ได้รวดเร็ว โดยการแยกกอหรือใช้ไหล พบได้ทั่วไปตามริมแม่น้ำ เนื่องจากผักตบชวาเป็นพืชที่มีอัตราการเจริญเติบโตสูงทนทานต่อ

สภาพแวดล้อม เป็นพืชที่มีหุ่นลอยสามารถอยู่ได้ทั้งในน้ำนิ่งและน้ำไหล ผักตบชวามีการขยายพันธุ์อย่างรวดเร็วทั้งทางเมล็ดและการแตกหน่อ (เศรษฐา เหลากล้า, 2562) ขั้นตอนการจักสานผักตบชวามีอยู่ 9 ขั้นตอน (ยุวดี พรธรรพพงศ์, 2562) โดยเริ่มจากการเก็บ การล้าง คัด แยก ผ่าซีก ตากแดด การอบ ตากแดดอีกครั้ง เก็บรักษา การจักสาน และการสานซึ่งเป็นการสานขึ้นรูปตามแบบหรือหุ่นรูปทรงที่ต้องการ ของผู้สานหรือผู้ใช้สอยนั่นเอง

กล่าวโดยสรุปได้ว่าปัจจุบันผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องจักสานผักตบชวา ได้สนองความต้องการของตลาดผู้บริโภคที่หลากหลาย พัฒนารูปแบบการผลิต รูปแบบเพื่อให้ได้ชิ้นงานที่มีคุณภาพคงทนเหมาะสมต่อการใช้งาน มีลวดลายที่สวยงามทันสมัย ควบคู่กับการอนุรักษ์ลวดลายดั้งเดิมที่ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมาอย่างยาวนานแต่ครั้งอดีต ผลิตภัณฑ์ได้รับความสนใจอันเป็นมูลเหตุจูงใจให้เกิดการสร้างสรรคผลงานที่มีคุณภาพเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ลักษณะที่โดดเด่นของจักสานผักตบชวา คือ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และใช้วัสดุจากธรรมชาติ ที่หาได้ง่ายภายในหมู่บ้านตำบล และนำมาเพิ่มมูลค่ามีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์แบบไทย กระบวนการผลิตนั้นเกิดจากการรวมกลุ่มของสมาชิกส่วนใหญ่เป็นกลุ่มสตรีอยู่ในหมู่บ้าน เมื่อว่างจากงานประจำก็จะใช้เวลามาจักสานผักตบชวา เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว นอกจากนี้ยังสอนให้กับลูกหลานเพื่อสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น จึงทำให้คนในชุมชนมีความผูกพันกันเหมือนญาติพี่น้อง

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการมีส่วนร่วมของ ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543) ซึ่งกล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถกระทำได้ใน 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการร่วมรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

พื้นที่ ประชากรที่ศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ตำบลสรรพพยา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท จำนวน 2,929 ราย

ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากมีจำนวนประชากรที่แน่นอน (Finite Population) การคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมจากประชากรทั้งหมดจึงใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และมีความคลาดเคลื่อน 0.05 (สุวริย์ ศิริโกศาภิรมย์, 2540) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 350 คน สำหรับการสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิที่ใช้สัดส่วน (Proportional Stratified) โดยแบ่งตัวอย่างเป็นรายตำบลตามสัดส่วนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของแต่ละหมู่บ้าน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของประชาชนในแต่ละหมู่บ้านของตำบลสรรพพยา

อำเภอ	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1. หมู่ที่ 1 บ้านวัดกำแพง	405	48
2. หมู่ที่ 2 บ้านกลาง	411	49
3. หมู่ที่ 3 บ้านหมู่ใหญ่	440	52
4. หมู่ที่ 4 บ้านตลาดสรรพพยา	425	50
5. หมู่ที่ 5 บ้านหัวแหลม	418	49
6. หมู่ที่ 6 บ้านวัดราษฎร์บูรณะ	388	46
7. หมู่ที่ 7 บ้านออย	472	56
รวม	2,929	350

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วยเพศ อายุ อาชีพ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของท่าน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวาในพื้นที่ตำบลสรรพพยา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท โดยลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวา ในพื้นที่ตำบลสรรพพยา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท

การตรวจสอบเครื่องมือในการศึกษา

นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Analysis) จากการใช้เทคนิค IOC (Item Objective Congruence Index) หรือดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (สุวิมล ติรภานันท์, 2543) โดยผ่านความเห็นชอบจากที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ราย ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องมีค่าเท่ากับ 0.87 จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะเหมือนกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวม (corrected item-total correlation) แล้วหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของ Cronbach (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.83

การวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้อง ในการตอบแบบสอบถาม แล้วนำมาคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์ และถูกต้องเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

2. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป การวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วยเพศ อายุ อาชีพ สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของท่านเดือน มีลักษณะเป็นแบบสำรวจ (Checklist) วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่และค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวาในพื้นที่ตำบลสรรพยา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาทเป็นแบบสอบถามวัดระดับความเป็นจริงประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่า t-test ใช้ทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระ ซึ่งจำแนกเป็น 2 กลุ่ม และการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว ใช้ One-way ANOVA หรือ F-test สำหรับตัวแปรที่แบ่งกลุ่มมากกว่า 2 กลุ่ม หากพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะใช้การเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheff's Test)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวาในพื้นที่ตำบลสรรพยา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท วิเคราะห์เนื้อหา และพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษิตตามประเด็นสำคัญในการศึกษา 2 ประเด็น ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1. พบว่าระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวาในพื้นที่ตำบลสรรพยา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาทในภาพรวม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวาในพื้นที่ตำบลสรรพยา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท ในภาพรวม

ระดับการมีส่วนร่วม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
ด้านการตัดสินใจ	3.42	0.914	ปานกลาง
ด้านการปฏิบัติ	3.30	0.948	ปานกลาง
ด้านการร่วมรับผลประโยชน์	3.63	0.973	มาก
ด้านการประเมินผล	3.38	0.973	ปานกลาง
ภาพรวม	3.43	0.952	ปานกลาง

จากตารางพบว่าระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.43$) เมื่อจำแนกรายด้านพบว่าด้านที่มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุดเรียงตามลำดับได้แก่ ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.63$) ด้านการตัดสินใจ ซึ่งมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.42$) ด้านการประเมินผลซึ่งมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.38$) และด้านการปฏิบัติ ซึ่งมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.30$) ตามลำดับ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2. ผลการศึกษาเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวา

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวา

คำถาม	เพศ	อายุ	อาชีพ	สถานภาพสมรส	ระดับการศึกษา	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน
	Sig.	Sig.	Sig.	Sig.	Sig.	Sig.
1. ด้านการตัดสินใจ	0.080	0.000*	0.020	0.060	0.320	0.060
2. ด้านการปฏิบัติ	0.170	0.100	0.000*	0.103	0.074	0.111
3. ด้านการร่วมรับผลประโยชน์	0.140	0.017	0.999	0.082	0.180	0.171
4. ด้านการประเมินผล	0.003*	0.070	0.102	0.072	0.004*	0.102
ภาพรวมทั้งหมด	0.000*	0.053	0.110	0.064	0.204	0.108

ผลการศึกษาเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวา โดยจำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่าการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวาของประชาชนที่มี เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่าง แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดประเด็นสำคัญในการศึกษาไว้ 2 ประเด็น ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1) ด้านการตัดสินใจพบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งเป็นกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์จักสานผักตบชวา การมีส่วนร่วมในการวางแผนด้านการผลิตผลิตภัณฑ์จักสานผักตบชวา และการมีส่วนร่วมในวางแผนเกี่ยวกับการจัดหาวัตถุดิบ อุปกรณ์การผลิตตามลำดับดังงานวิจัยของ อุษา โปมานัน, คณิต เฉลยจรรยา และ ชีษัมพร ทวีเดช (2560) ที่ศึกษารูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการอุตสาหกรรมโอท็อปภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า การบริหารทรัพยากรบุคคล การบริหารการเงิน การบริหารการผลิต และการบริหารการตลาด โดยทั้งหมดมีความพอเพียงเป็นรากฐานเพื่อความคงอยู่ และอยู่ได้อย่างยั่งยืน องค์ประกอบของรูปแบบดังกล่าวได้นำไปจัดสร้างแผนผังหน้าทำงานในคู่มือการพัฒนาผู้ประกอบการอุตสาหกรรมโอท็อป ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อกำหนดคุณสมบัติของผู้ปฏิบัติงานในแต่ละสมรรถนะ คู่มือที่จัดทำขึ้นผ่านการประเมินความเหมาะสมของหน้าทำงาน และความสอดคล้องของข้อกำหนดในแต่ละสมรรถนะอย่างเป็นเอกฉันท์จากผู้เชี่ยวชาญ และผู้ประกอบการโอท็อปที่เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม ซึ่งรูปแบบการพัฒนานั้นจะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมในทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องด้วย

ด้านการปฏิบัติ พบว่า การเป็นผู้มีส่วนร่วมในการออกแบบผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ ๆ การมีส่วนร่วมจัดหาและใช้วัตถุดิบจากผักตบชวา และการมีส่วนร่วมในการรวบรวม/นำผลิตภัณฑ์จักสานผักตบชวาจำหน่าย ตามลำดับดังงานวิจัยของ พรทิพย์ สุขสงวน (2557) ที่ได้ศึกษาศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยกล่าวว่ารูปแบบการดำเนินธุรกิจเป็นกลุ่มผู้ผลิตชุมชน คือ ใช้แรงงานท้องถิ่น และความต้องการการสนับสนุนองค์ความรู้ด้านการผลิต คือ การนำวัสดุอื่นมาผสมผสานในการผลิต โดยคำนึงถึงวัตถุดิบที่มีในชุมชนก่อนเป็นลำดับแรก พร้อมกับร่วมกันจัดหาในชุมชนเพื่อลดต้นทุนการผลิต และเมื่อผลิตแล้วสมาชิกในกลุ่มต้องให้การสนับสนุนเพื่อนำออกไปจำหน่ายต่อไป

ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ พบว่า การจำหน่ายผลิตภัณฑ์จักสานผักตบชวาได้เพิ่มขึ้น ผลิตภัณฑ์จักสานผักตบชวามีมูลค่าเพิ่มขึ้น และการมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนกรณ์ ศิริสุขโกศา (2555) การศึกษาวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานผักตบชวา กรณีศึกษา ตำบลไทรงาม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ที่กล่าวไว้ว่าการนำเอาวัสดุต่าง ๆ มาประยุกต์กับผลิตภัณฑ์ได้อย่างลงตัว ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับของชุมชน และได้รับการคัดเลือกจากตำบลให้เป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับสี่ดาว ฉะนั้นการถ่ายทอดความรู้หรือภูมิปัญญาและการสร้างช่างใหม่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญในด้านสังคมอีกทางหนึ่ง โดยการทำให้เกิดจากการสั่งสมความรู้เดิมอย่างเป็นระบบ ถ่ายทอดความรู้ระหว่างคนภายในครอบครัวหรือสมาชิกภายในกลุ่ม การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ส่งผลให้เกิดความผูกพันสามัคคีกันและ

สร้างความสัมพันธ์ในชุมชนให้ดียิ่งขึ้นซึ่งเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า สามารถสร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี

ด้านการประเมินผล พบว่า การร่วมศึกษาวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการอนุรักษ์งานจักสาน ผักตบชวา การร่วมรับรู้ผลที่ได้รับในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวา และการร่วมประชุมติดตามผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ จักสานผักตบชวาอย่างสม่ำเสมอตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาวิณี อินทวิวัฒน์ (2555) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าหม้อห้อม: กรณีศึกษา ตำบลทุ่งโฮ้ง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการเผยแพร่และการมีส่วนร่วมในการวางแผน ด้านการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ และด้านการมีส่วนร่วมในการรักษาและดำรงไว้ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2) ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวาของประชาชนที่มีเพศ แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน ผลวิจัยรายด้านได้ พบว่า ด้านการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยความแตกต่างกัน จำนวน 1 คู่ ได้แก่การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวา ของประชาชนของเพศหญิง มีระดับการมีส่วนร่วมสูงกว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเพศชาย และด้านภาพรวม มีค่าเฉลี่ยความแตกต่างกัน จำนวน 1 คู่ ได้แก่การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวา ของประชาชนของเพศหญิง มีระดับการมีส่วนร่วมสูงกว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเพศชาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ สุขสงวน (2557) ศึกษาศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่กล่าวไว้ว่า ผู้ประกอบการที่มีเพศ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน ไม่แตกต่างกัน ผู้ประกอบการที่มีอายุ รูปแบบการดำเนินธุรกิจ จำนวนสมาชิกในกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน ระยะเวลาที่ดำเนินธุรกิจ จำนวนของผลิตภัณฑ์ แหล่งที่มาของเงินทุน ลักษณะความเชื่อมโยงกับชุมชน และความต้องการการสนับสนุนองค์ความรู้ด้านการผลิตต่างกัน มีความคิดเห็นต่อศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน แตกต่างกัน

2. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวาของประชาชนที่มีอายุ แตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันผลเป็นรายด้านได้ว่าด้านการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยความแตกต่างกัน จำนวน 2 คู่ ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี มีระดับการมีส่วนร่วมต่ำกว่า ประชาชนที่มีอายุมากกว่า 51 ปีขึ้นไป และ ประชาชนที่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีระดับการมีส่วนร่วมต่ำกว่า ประชาชนที่มีอายุมากกว่า 51 ปีขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เศรษฐา เหลากล้า (2562) การศึกษาองค์ความรู้และต่อยอดภูมิปัญญาพื้นบ้านในการใช้เครื่องชุดวัสดุธรรมชาติ พบว่า เครื่องชุดวัสดุธรรมชาติ ได้รับความนิยมนำมาผลิตเป็นอุปกรณ์เครื่องใช้ในครัวเรือน และเครื่องมือดักสัตว์หลายยุคหลายสมัย เมื่อนำมาผสมผสานกับงานดีไซน์ที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นเฟอร์นิเจอร์ที่มีรูปแบบทันสมัย เพิ่มเสน่ห์ให้กับเครื่องชุดมากยิ่งขึ้นแต่ยังคงเน้นประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก โดยเฉพาะการนำงานเฟอร์นิเจอร์เครื่องชุด เข้ามาตกแต่งภายในบ้าน ซึ่งเป็นวัสดุธรรมชาติที่มีความแข็งแรงทนทาน มีอายุการใช้งานที่ยาวนาน แต่ขึ้นอยู่กับการใช้งาน

ที่ต้องใช้ให้ถูกประเภท เช่น ไม่ใช้วางของหนัก ๆ หรือปล่อยให้เฟอร์นิเจอร์หวายแตกหักแตกตกรุน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้อายุของงานหวายแท่นลดลง และยังพบว่าในการนำภูมิปัญญามาใช้นั้น ผู้ที่มีความรู้ส่วนใหญ่มียุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป และมีความชำนาญเฉพาะด้านนี้เป็นอย่างมาก

3. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวาของประชาชนที่มีอาชีพ แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน ผลเป็นรายด้านได้ว่าด้านการปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยความแตกต่างกันจำนวน 2 คู่ ได้แก่ประชาชนที่ประกอบอาชีพค้าขาย มีระดับการมีส่วนร่วมต่ำกว่าประชาชนที่ประกอบอาชีพอื่น (รับราชการ พนักงานเอกชน รัฐวิสาหกิจ ข้าราชการบำนาญ) และประชาชนที่ประกอบอาชีพรับจ้าง มีระดับการมีส่วนร่วมต่ำกว่าประชาชนที่ประกอบอาชีพอื่น (รับราชการ พนักงานเอกชน รัฐวิสาหกิจ ข้าราชการบำนาญ) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรางทิพย์ สุขเจริญดีแท้ (2563) การวิเคราะห์ต้นทุน และผลตอบแทนของการทำเครื่องจักสานผักตบชวาและหวาย กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานผักตบชวาและหวาย ตำบลบ้านรี จังหวัดอ่างทอง กล่าวว่า ต้นทุนวัตถุดิบทางตรงค่าแรงงานและค่าใช้จ่ายในการผลิต มีการขึ้นลงของราคาหวาย และผักตบชวา ทำให้การกำหนดราคาในแต่ละช่วงเวลาไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับต้นทุนของหวายและผักตบชวา และประกอบกับความแตกต่างของอาชีพที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดความแตกต่างเกิดขึ้นเช่นกลุ่มอาชีพที่มีความชำนาญแตกต่างกัน ทักษะแตกต่างกันจะทำให้การพัฒนาทักษะและการต่อยอดแตกต่างกัน

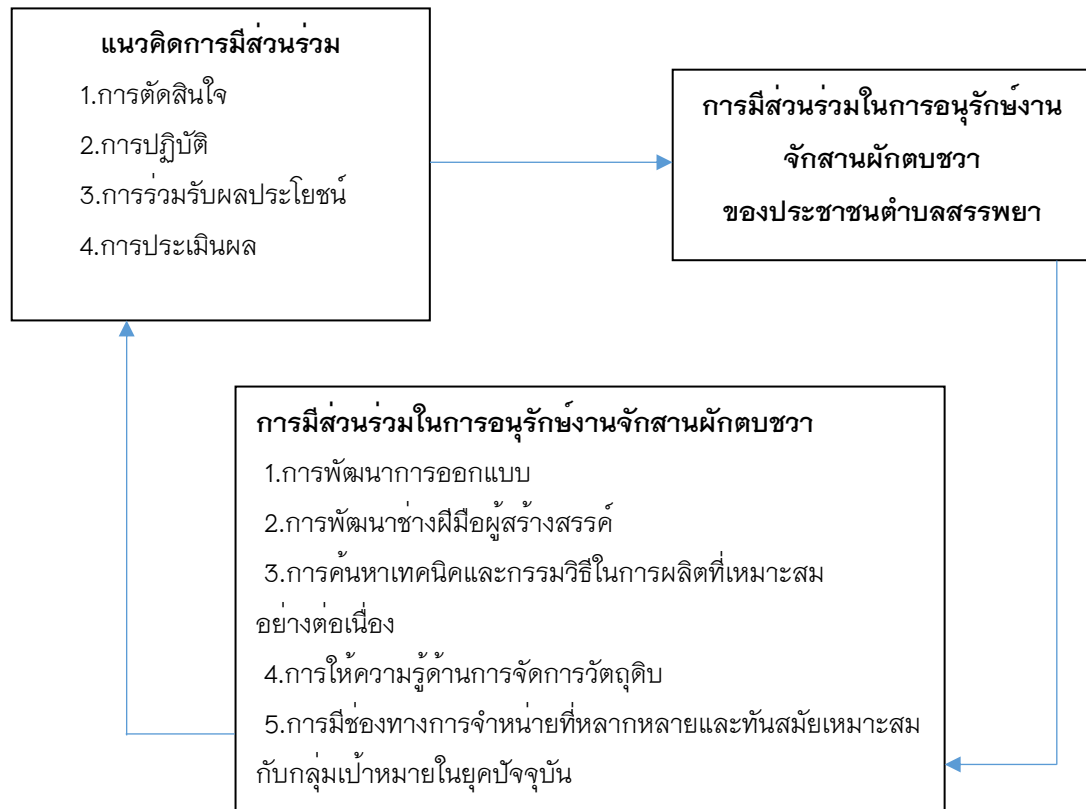
4. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวาของประชาชนที่มีสถานภาพสมรส แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน สรุปผลการทดสอบได้ว่า เป็นการยอมรับ H_1 หรือการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวาของประชาชนที่มีสถานภาพ แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชาญชัย ศุภอรรถกร, อินทุอร สิงห์แก้ว และ วรินทร์ พิมพาชัย (2562) การพัฒนาหนังสือสามมิติ เรื่องหัตถกรรมเครื่องจักสานและเครื่องปั้นดินเผาด้วยเทคโนโลยีออกแบบเตดเรียลลิตี บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ งานหัตถกรรมเครื่องจักสานและเครื่องปั้นดินเผาเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่สำคัญของประเทศไทย ช่วยให้ผู้ใช้ได้รู้จักลักษณะของหัตถกรรมเครื่องจักสานและเครื่องปั้นดินเผาได้ง่ายขึ้น ทั้งยังช่วยอนุรักษ์หัตถกรรมเครื่องจักสานและเครื่องปั้นดินเผาให้แก่คนยุคหลังอีกด้วย ซึ่งการทำเครื่องจักสานและเครื่องปั้นดินเผาด้วยเทคโนโลยีนั้นมีความจำเป็นกับทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย และทุกสถานภาพ ซึ่งมองว่าหากผู้ที่สนใจมีความพร้อมสามารถศึกษาและสืบสานต่อได้

5. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวาของประชาชนที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน ผลเป็นรายด้านได้ พบว่า ด้านการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยความแตกต่างกัน จำนวน 3 คู่ ได้แก่ 1) ประชาชนที่มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา มีระดับการมีส่วนร่วมต่ำกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป 2) ประชาชนที่มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีระดับการมีส่วนร่วมต่ำกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป

และ 3) ประชาชนที่มีระดับการศึกษาในระดับอนุปริญญา มีระดับการมีส่วนร่วมต่ำกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุวดี พรธาราวงศ์ (2562) ศึกษาการออกแบบรูปทรงแม่แบบเครื่องจักสานผักตบชวา สู่ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์แนวคิดเอกลักษณ์ท้องถิ่น รูปทรงที่ทำการออกแบบสามารถเป็นรูปทรงที่มีแนวคิดเป็นผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ได้ รูปทรงที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดคือเก้าอี้ที่นั่ง ซึ่งมีความสวยงาม สัดส่วนของผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสมกับการใช้งาน และมีความแข็งแรงทนทาน ผลิตภัณฑ์มีความเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นและความคิดสร้างสรรค์ในส่วนกระบวนการจักสานผักตบชวาต้องอาศัยแม่แบบในการขึ้นรูป วัสดุเดิมที่นำมาทำแม่แบบเครื่องจักสานเป็นวัสดุไม้อัดหรือโฟม

6. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวาของประชาชนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน การทดสอบในภาพรวม พบว่าค่า $F\text{-test} = 9.236$, $\text{Sig} = 0.000 > 0.05$ สรุปผลการทดสอบได้ว่าเป็นการยอมรับ H_1 หรือการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวาของประชาชนที่มี รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี คงทอง (2553) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องแบบอย่างในการพัฒนาอาชีพจักสาน อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี พบว่า พัฒนาการของกลุ่มอาชีพจักสานเริ่มจากการรวมกลุ่มอาชีพจักสาน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการจักสานกับกลุ่มภายนอกชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ เป็นการพูดคุยสำหรับการถ่ายทอดความรู้เป็นลักษณะแบบกลุ่มครอบครัว และเครือข่ายจากรุ่นสู่รุ่น และเพื่อนบ้าน ด้วยวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง สำหรับปัจจัยหลักของความสำเร็จของการพัฒนาอาชีพของกลุ่มจักสาน ด้านที่สำคัญมีด้านการมีส่วนร่วมอยู่ด้วย คือการทำงานในรูปแบบกลุ่มถ้าจะให้ประสบผลสำเร็จต้องให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน สมาชิกจะมีความผูกพันเหนียวแน่นกับกลุ่ม และทำให้เกิดพลังในการทำงานโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องของเพศ อายุ การศึกษา และรายได้ส่วนบุคคล เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ภาพที่ 2 สรุปองค์ความรู้ใหม่

สรุป

ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวาในพื้นที่ตำบลสรรพยา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท ในแต่ละด้านนั้นมีความสำคัญแตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดตั้งเป็นกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์จักสานผักตบชวา มีส่วนร่วมในวางแผนเกี่ยวกับการจัดหาวัตถุดิบ อุปกรณ์การผลิตมีส่วนร่วมในการร่วมลงมติต่าง ๆ การเสนอความเห็นในโอกาสต่าง ๆ ในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวา มุ่งเน้นไปที่การอนุรักษ์ด้วยการออกแบบผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ ๆ ร่วมในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จักสานผักตบชวา ร่วมศึกษาวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวา และการร่วมประชุมติดตามผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ จักสานผักตบชวา อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้จะมีการพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์แล้ว จำเป็นต้องสืบสานและพัฒนาช่างฝีมือผู้สร้างสรรค์ มีการค้นหาค้นหาเทคนิคและกรรมวิธีในการผลิตที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปด้วย รวมถึงการส่งเสริมการดำรงอยู่อย่างพอเพียงของวัตถุดิบสำหรับการสร้างสรรค์งานศิลปหัตถกรรมจักสานนั้น ๆ และการช่วยให้ความรู้ด้านการจัดการเพื่อลดความเสี่ยงในการขาดทุน และช่องทางการจำหน่ายที่หลากหลาย และทันสมัยเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในยุคปัจจุบัน ส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้มีรูปแบบการถ่ายทอดอย่างเป็นทางการ ละและไม่เป็นทางการ โดยกระบวนการจัดการความรู้

ดังกล่าวมีลักษณะเป็นวงจร เมื่อถ่ายทอดความรู้แล้วจะสามารถนำย้อนกลับไปกำหนดความรู้ในรูปแบบอื่น ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมให้มีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องในทุกรูปแบบอีกด้วย ให้เยาวชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และร่วมออกแบบผลิตภัณฑ์จักสานในท้องถิ่น เพื่อให้เยาวชนได้เกิดการเรียนรู้ และร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการถ่ายทอดความรู้ให้กับเยาวชน พร้อมทั้งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ สถานศึกษา ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบหรือร่วมกันสืบสานงานฝีมือ เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน หรือบรรจุนักจักสานเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการวิชาการงานอาชีพเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความสนใจ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ควรมีการพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์แล้วจำเป็นจะต้องสืบสานและพัฒนาช่างฝีมือผู้สร้างสรรค์ มีการค้นหาเทคนิคและกรรมวิธีในการผลิตที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปด้วย
2. ควรส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้มีรูปแบบการถ่ายทอดอย่างเป็นทางการและและไม่เป็นทางการโดยกระบวนการจัดการความรู้ดังกล่าวมีลักษณะเป็นวงจรเมื่อถ่ายทอดความรู้แล้วจะสามารถนำย้อนกลับไปกำหนดความรู้ในรูปแบบอื่น ๆ ได้อย่างต่อเนื่องและส่งเสริมให้มีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องในทุกรูปแบบอีกด้วย
3. การส่งเสริมให้เยาวชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และร่วมออกแบบผลิตภัณฑ์จักสานในท้องถิ่น เพื่อให้เยาวชนได้เกิดการเรียนรู้และร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการถ่ายทอดความรู้ให้กับเยาวชน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษากลยุทธ์ทางการตลาด และการวางแผนทางการตลาดของกลุ่มผลิตภัณฑ์เพิ่มเติม เพื่อร่วมกันสร้างแผนการตลาดที่มีความเหมาะสมกับการบริหารจัดการกลุ่ม
2. ควรศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใหม่ ๆ และเพิ่มผลิตภัณฑ์ที่ใช้ประโยชน์ต่าง ๆ พร้อมทั้งจัดทำฐานองค์ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อย่างชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

ชาญชัย ศุภอรธกร, อินทอร สิงห์แก้ว และ วรินทร์ พิมพ์ชัย. (2562). การพัฒนาหนังสือสามมิติ เรื่อง หัตถกรรมเครื่องจักสานและเครื่องปั้นดินเผาด้วยเทคโนโลยีออกแบบตัดรีเลย์ลลิตี บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์. *วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศ*, 15(1), 81-92.

- พรทิพย์ สุขสงวน. (2557). ศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ธนกรณ์ ศิริสุขโกคา. (2555). การศึกษาวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานผักตบชวา กรณีศึกษาตำบลไทรงาม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นพพล เกตุประสาท. (2557). กาบหอยแครง. สืบค้นเมื่อ 13 พฤศจิกายน 2563, จาก <http://clgc.rdi.ku.ac.th/index.php/ornamental/371-tradescantia>
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2543). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ปรางทิพย์ สุขเจริญดีแท้. (2563). การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการทำเครื่องจักสานผักตบชวาและหวาย กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานผักตบชวาและหวาย ตำบลบ้านรี จังหวัดอ่างทอง (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- พรทิพย์ สุขสงวน. (2557). ศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ภาวิณี อินทวิวัฒน์. (2555). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าทอหม้อห้อม: กรณีศึกษาตำบลทุ่งโฮ้ง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ยุวดี พรธรรมาพงศ์. (2562). การออกแบบรูปทรงแม่แบบเครื่องจักสานผักตบชวาสู่ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์แนวคิดเอกลักษณ์ท้องถิ่น. วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร, 4(1), 18–33.
- วิลาวัลย์ มีอินธา. (2553). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เศรษฐา เหลากลา. (2562). การศึกษาองค์ความรู้และต่อยอดภูมิปัญญาพื้นบ้านในการใช้เครือชูดัวสดุธรรมชาติ เพื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในรูปแบบของเครื่องจักสาน. วารสารกระแสวัฒนธรรม, 20(38), 53–65.
- สุวิมล ตีรกันันท์. (2543). การประเมินโครงการ:แนวทางสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อภิชาติ ใจอารีย์. (2559). กระบวนการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคีเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาการจัดการป่าชุมชนบ้านพุเตย จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย, 38(1), 111–136.
- อัญชลี คงทอง. (2553). แบบอย่างในการพัฒนาอาชีพจักสานอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- อุษา โปมานันท์, คณิต เฉลยจรรยา และ ชีษัมพร ทวีเดช. (2560). รูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการ
อุตสาหกรรมโอทอปภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ*, 29(103), 56-65.
- โองการ วณิชชีวะ (2558). ลักษณะพันธูกรรมของวิสาหกิจฐานต่างถิ่นผักตบชวาในประเทศไทย.
วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 23(3), 485-496.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

The Factors Affecting on Accounting Services of Small and Medium Enterprises in Bangkok and Perimeter

¹ชลิตา ลีนจี, สุภาพร บุญเยี่ยม และ ชัยสิน สุขวิบูลย์

¹Chalida Linjee, Supaporn Boon-lam and Chaiyasin Sukwiboon

คณะบัญชี มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Faculty of Accountancy Bangkok Thonburi University, Thailand

E-mail: Noi_14@windowslive.com

Received April 20, 2021; Revised May 6, 2021; Accepted September 30, 2021

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชี ของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 400 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวน

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชี ของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านราคา และปัจจัยด้านบุคลากร อยู่ในระดับมาก 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านกระบวนการในการให้บริการ และปัจจัยด้านสถานที่ อยู่ในระดับปานกลาง 1 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านกายภาพและการนำเสนอ ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชี ของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามประเภทของธุรกิจพบว่า ผู้ใช้บริการทุกประเภทมีการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชี ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การบริการ; สำนักงานบัญชี; ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

Abstract

This research objective was to study the factors affecting the selection of accounting services for small and medium enterprises in Bangkok and Perimeter. It was quantitative research. The samples used in the study were from small and medium enterprises in Bangkok & Perimeter, totaling 400 people. The research tool was a questionnaire. The data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and analysis of variance.

The results of the research were as follows: Factors affecting the selection of accounting services for small and medium enterprises in Bangkok and perimeter. Overall, they were at a high level. When considered individually factor, it was found that two factors were at the highest level, namely the price factor and personnel factors. There were 4 factors at the highest level, including product factors, marketing promotion factors, service process factors, and place factors. However, the only factor at a moderate level was physical and presentation factors. The comparison of factors affecting the selection of accounting services of small and medium enterprises in Bangkok and perimeter, classified by type of business, it was found that most service users had decision making to choose an accounting service. Overall, there were difference with statistically significant at the 0.05 level.

Keywords: Service; Accounting office; Small and Medium Enterprises

บทนำ

ในปัจจุบันสถานการณ์ทางเศรษฐกิจมีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ธุรกิจต้องมีการปรับตัวให้ทันกับสภาพเศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อม ทำให้ผู้บริหารต้องมีการตัดสินใจที่จะทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ การตัดสินใจจะถูกต้องหรือไม่ ขึ้นอยู่กับข้อมูลว่ามีคุณภาพ ปริมาณ และทันเหตุการณ์ โดยเฉพาะข้อมูลทางการบัญชี ซึ่งเป็นข้อมูลอันสำคัญ เป็นประโยชน์ในการควบคุมบริหารงาน การตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ เนื่องจากข้อมูลจะแสดงให้เห็นถึงฐานะการเงิน และผลการดำเนินงานของธุรกิจ ทำให้ธุรกิจเข้าถึงสภาพความเป็นจริงว่ามีผลกำไรหรือขาดทุนสามารถวางแผน และดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว นอกจากนี้ ธุรกิจส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการจัดทำงบการเงินเพื่อยื่นภาษีต่อกรมสรรพากร การจัดทำงบการเงินที่ถูกต้องจำเป็นต้องใช้บริการสำนักงานบัญชี โดยเฉพาะธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่ต้องการลดต้นทุนในการจ้างพนักงานบัญชี ต้องการข้อมูลมาใช้ในการบริหาร งบการเงินที่

ถูกต้องในการนำเสนอกรมพัฒนาธุรกิจการค้า และกรมสรรพากร อีกทั้งต้องการที่ปรึกษาทางด้านภาษี และนโยบายต่าง ที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญของนักบัญชี

ธุรกิจในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล เป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่คงอยู่ มีจำนวน 445,556 ราย (สำนักงานส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2564) ซึ่งธุรกิจ SMEs ส่วนใหญ่ให้บริการสำนักงานบัญชี เนื่องจากผู้ประกอบการ SMEs เหล่านี้ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดทำบัญชี ความสำคัญของการจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่ถูกต้อง ซึ่งการจ้างนักบัญชีเข้ามาเป็นพนักงานประจำจะทำให้ค่าใช้จ่ายในการบริหารสูง อีกทั้งนักบัญชีส่วนใหญ่นิยมทำงานในองค์กรที่มีขนาดใหญ่ให้ค่าตอบแทนสูง ดังนั้นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจึงนิยมใช้บริการสำนักงานบัญชี ในการจัดทำบัญชี การสอบบัญชี รวมทั้งเป็นที่ปรึกษาในการวางแผนภาษีและบริหารงานด้วย และค่าใช้จ่ายถูกกว่าการจ้างพนักงานบัญชีประจำ

การแข่งขันของสำนักงานบัญชีในปัจจุบัน มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง เพื่อรักษาลูกค้าเก่า และให้ได้ลูกค้าเพิ่มขึ้น ซึ่งสำนักงานบัญชีต้องยกระดับความสามารถในการให้บริการ และต้องปรับตัวกับสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับความต้องการของธุรกิจ สร้างความพึงพอใจในระยะยาว เน้นการบริการที่สร้างความประทับใจให้กับธุรกิจ ดังนั้นการทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จะทำให้สำนักงานบัญชีเพิ่มศักยภาพในการให้บริการ เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับสำนักงานบัญชีของตนเอง

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของ ปุณณภัสสร สุนทรธีรสุทธิ (2559) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีคุณภาพของบริษัทจำกัดในจังหวัดชลบุรี พบว่าสาเหตุที่เลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีมากที่สุด คือด้านกระบวนการในการให้บริการ รองลงมา ด้านราคา ด้านบุคลากร ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านสถานที่ และสุดท้ายด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ นภาพร หงส์ภักดี (2554) ได้ศึกษาการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจ กรณีศึกษาเขตอำเภอเมืองและอำเภอมหาสารคาม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ปัจจัยที่สำคัญในการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชี ได้แก่ ด้านกระบวนการ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมการตลาด

ดังนั้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการให้บริการ หรือการบริหารในสำนักงานบัญชี นำไปสู่การพัฒนายกระดับสำนักงานบัญชีให้มีความได้เปรียบทางการแข่งขัน และให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการบริการ

เบญจภา แจ่มเวชฉาย (2559) กล่าวว่า การแสดงออกที่ฝ่ายหนึ่งทำให้กับอีกฝ่ายหนึ่ง โดยกระบวนการดังกล่าวอาจจะเกี่ยวข้องกับสินค้าที่สามารถจับต้องได้ หรือไม่สามารถจับต้องได้เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ จนนำไปสู่ความพึงพอใจสูงสุดตามความคาดหวัง

รุ่งทิพย์ นิลพัท (2561) กล่าวว่า การบริการเป็นกิจกรรม การให้ประโยชน์หรือความพึงพอใจที่จัดทำขึ้น เพื่อเสนอรวมกับการขายผลิตภัณฑ์

Kotler & Keller (2012) กล่าวว่า การบริการ หมายถึง ปฏิบัติการใด ๆ ที่บุคคลกลุ่มหนึ่งสามารถนำเสนอให้อีกกลุ่มบุคคลหนึ่ง ซึ่งไม่สามารถจับต้องได้ไม่ได้ส่งผลถึงความเป็นเจ้าของสิ่งใดโดยมีเป้าหมาย และความตั้งใจในการส่งมอบบริการนั้น

สรุปการบริการ หมายถึง การบริการ คือกิจกรรม หรือกระบวนการในการตอบสนองความต้องการของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อให้ได้รับความพึงพอใจ รู้สึกดี และประทับใจ จากกิจกรรมนั้น ๆ โดยมีลักษณะที่เป็นจำเพาะของตัวเอง ไม่สามารถจับต้องได้ ไม่จำเป็นต้องรวมอยู่ในสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ แต่ทำให้ด้วยใจ ความมีน้ำใจ และให้ความสะดวกและรวดเร็ว

คุณภาพการบริการ

Lewis & Bloom (1983) กล่าวว่า คุณภาพการให้บริการ เป็นสิ่งที่ชี้วัดถึงระดับของการบริการที่ส่งมอบโดยผู้ให้บริการต่อลูกค้าหรือผู้รับบริการว่าสอดคล้องกับความต้องการของเขาได้ดีเพียงใด การส่งมอบบริการที่มีคุณภาพ (delivering service quality) จึงหมายถึง การตอบสนองต่อผู้รับบริการบนพื้นฐานความคาดหวังของผู้รับบริการ

Crosby (1988) กล่าวว่า คุณภาพการให้บริการหรือ “service quality” นั้น เป็นแนวคิดที่ถือหลักการการดำเนินงานบริการที่ปราศจากข้อบกพร่อง และตอบสนองตรงตามความต้องการของผู้บริการ และสามารถที่จะทราบความต้องการของลูกค้าหรือผู้รับบริการได้ด้วย

Kotler (2000) กล่าวว่า การให้บริการ คือ การกระทำที่หน่วยงานแห่งหนึ่งหรือบุคคลคนหนึ่งนำเสนอต่อหน่วยงานอีกแห่งหนึ่งหรือบุคคลอีกคนหนึ่งซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สามารถสัมผัสได้และไม่เป็นผลให้เกิดความเป็นเจ้าของในสิ่งใด ผลผลิตของการบริการอาจเกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องกับการผลิตผลิตภัณฑ์เป็นกิจกรรม ผลประโยชน์ หรือความพึงพอใจที่สนองตอบต่อความต้องการของลูกค้า ทางกายภาพ

สรุปคุณภาพการบริการ หมายถึง ความต้องการของลูกค้าหรือผู้รับบริการ หรือระดับของความสามารถในการให้บริการที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าหรือผู้รับบริการอันทำให้ลูกค้าหรือผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจจากบริการที่ได้รับ

ส่วนประสมการตลาดบริการ

ส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) คือ องค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินการตลาด เป็นปัจจัยที่กิจการสามารถควบคุมได้ กิจการธุรกิจจะต้องสร้างส่วนประสมการตลาดที่เหมาะสมในการวางกลยุทธ์ทางการตลาด (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2546) ธุรกิจบริการ (Service Industry) มีความแตกต่างจากธุรกิจสินค้าอุปโภคและบริโภคทั่วไป เพราะมีทั้งผลิตภัณฑ์ที่จับต้องได้ (Tangible Product) และผลิตภัณฑ์ที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Product) เป็นสินค้าและบริการที่นำเสนอต่อลูกค้าหรือตลาด กลยุทธ์การตลาดที่นำมาใช้กับธุรกิจบริการจำเป็นต้องจัดให้มีส่วนประสมทางการตลาดที่แตกต่างจากการตลาดโดยทั่วไป ศาสตราจารย์ฟิลลิป คอตเลอร์ (Philip Kotler) กูรูด้านการตลาดชั้นนำของโลก ได้ให้แนวคิดส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการ (Service Marketing Mix) ไว้ว่าเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจที่ให้บริการซึ่งเป็นธุรกิจที่แตกต่างสินค้าอุปโภคและบริโภคทั่วไป จำเป็นจะต้องใช้ส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) 7 อย่าง หรือ 7P's ในการกำหนดกลยุทธ์การตลาดซึ่งประกอบด้วย

1. ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) เป็นสิ่งซึ่งสนองความจำเป็นและความต้องการของมนุษย์ได้คือ สิ่งที่ผู้ขายต้องมอบให้แก่ลูกค้าและลูกค้าจะได้รับผลประโยชน์และคุณค่าของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ
2. ด้านสถานที่ (Place) เป็นสถาบัน และกิจกรรมเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการ จากองค์กรไปสู่ผู้บริโภค หรือผู้รับบริการ
3. ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotions) เป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีความสำคัญในการติดต่อสื่อสารให้ผู้ให้บริการ โดยมีวัตถุประสงค์ที่แจ้งข่าวสารหรือชักจูงให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรมการใช้บริการเป็นกุญแจสำคัญของการตลาดสายสัมพันธ์
4. ด้านกระบวนการในการให้บริการ (Process) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีการและงานปฏิบัติในด้านการบริการที่นำเสนอให้กับผู้ให้บริการเพื่อมอบการให้บริการอย่างถูกต้องรวดเร็ว และทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความประทับใจ
5. ด้านกายภาพและการนำเสนอ (Physical Evidence/Environment and Presentation) เป็นการแสดงให้เห็นถึงลักษณะทางกายภาพและการนำเสนอให้กับลูกค้าให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยพยายามสร้างคุณภาพทางกายภาพและรูปแบบการให้บริการเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า
6. ด้านบุคลากร (People) ซึ่งต้องอาศัยการคัดเลือก การฝึกอบรม การพัฒนาพนักงานให้มีคุณภาพ เพื่อให้สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าได้แตกต่างเหนือคู่แข่ง พนักงานที่ต้องมีความสามารถ มีทัศนคติที่สามารถตอบสนองต่อผู้ใช้บริการ มีความคิดริเริ่ม มีความสามารถในการแก้ไขปัญหา สามารถสร้างค่านิยมให้กับองค์กร

7. ด้านราคา (Price) คุณค่าผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงิน ลูกค้าน่าจะเปรียบเทียบระหว่างคุณค่า (Value) ของบริการกับราคา (Price) ของบริการนั้น ถ้าคุณค่าสูงกว่าราคาลูกค้าจะตัดสินใจซื้อ ดังนั้น การกำหนดราคาการให้บริการควรมีความเหมาะสมกับระดับการให้บริการชัดเจน และง่ายต่อการจำแนกระดับบริการที่ต่างกัน

แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจ

สมคิด บางโม (2558) กล่าวว่า การตัดสินใจ คือ การตัดสินใจเลือกทางปฏิบัติซึ่งมีหลายทาง เป็นแนวปฏิบัติไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ การตัดสินใจนี้อาจเป็นการตัดสินใจที่จะกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือหลายสิ่งหลายอย่าง

Barnard (1938) กล่าวว่า การตัดสินใจไว้ว่า คือ เทคนิคในการที่จะพิจารณาทางเลือกต่างๆ ให้เหลือทางเลือกเดียว

Simon (1960) กล่าวว่า การตัดสินใจ คือ การกำหนดขอบเขตของนโยบายทั้งหมด และเป็นภารกิจที่แผ่กระจายไปทั่วการบริหารองค์การเช่นเดียวกับการปฏิบัติงาน แท้จริงแล้วการตัดสินใจมีความสำคัญเกี่ยวข้องกันกับทฤษฎีการบริหารโดยทั่วไป จะต้องรวมหลักการขององค์การเพื่อประกันความถูกต้องของการตัดสินใจ เป็นหลักการที่เที่ยงตรงประกันประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน

สรุปการตัดสินใจ หมายถึงการพิจารณาโดยใช้ข้อมูล หลักการและเหตุผล วิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนในการหาทางเลือกที่ดีที่สุด และเหมาะสมที่สุดจากหลาย ๆ ทางเลือก โดยองค์ประกอบในการตัดสินใจจะประกอบไปด้วยตัวผู้ตัดสินใจ ทางเลือก และผลของทางเลือก

กระบวนการตัดสินใจ

ภัทรารุณี ชาโคตร (2563) กระบวนการตัดสินใจ (Process of decision making) หมายถึง การกำหนดขั้นตอนของการตัดสินใจตั้งแต่ขั้นตอนแรกไปจนถึงขั้นตอนสุดท้าย การตัดสินใจโดยมีลำดับขั้นของกระบวนการดังกล่าว การตัดสินใจโดยใช้หลักเหตุผล มีกฎเกณฑ์ มีกระบวนการ ซึ่งเป็นการตัดสินใจโดยใช้ระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์เพื่อหาข้อสรุปในการตัดสินใจ (Plunkett & Attner, 1994) ได้เสนอลำดับขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจเป็น 7 ขั้นตอน

1. การระบุถึงปัญหา (Define the problem) การระบุปัญหาเป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญ เพราะการระบุปัญหาได้ถูกต้องหรือไม่ จะมีผลต่อกระบวนการตัดสินใจในขั้นตอนต่อไป ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการตัดสินใจด้วย

2. การระบุข้อจำกัดของปัจจัย (Identify limiting factors) เมื่อสามารถระบุปัญหาได้ถูกต้องแล้วผู้บริหารควรพิจารณาถึงข้อจำกัดต่าง ๆ ขององค์การ โดยพิจารณาจากทรัพยากรซึ่งเป็นองค์ประกอบของกระบวนการผลิต ได้แก่ กำลังคน เงินทุน เครื่องจักร สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ รวมทั้งเวลาซึ่งมักเป็นปัจจัยจำกัดที่พบอยู่เสมอ ๆ

3. การพัฒนาทางเลือก (Develop potential alternatives) ผู้บริหารควรทำการพัฒนาทางเลือกต่าง ๆ ขึ้นมา ซึ่งทางเลือกเหล่านั้นควรเป็นทางเลือกที่ดี และมีความเป็นไปได้ มีประโยชน์สูงสุด หรือสามารถมีทางแก้ไขปัญหาได้

4. การวิเคราะห์เพื่อหาทางเลือก (Analyze the alternatives) เมื่อผู้บริหารได้ทำการพัฒนาทางเลือกแล้ว จะทำการวิเคราะห์หาทางเลือกแต่ละทางเลือกโดยหาข้อเด่นและข้อด้อยของแต่ละทางเลือกมาเปรียบเทียบกับกันอย่างรอบคอบ

5. การเลือกทางที่ดีที่สุด (Select the best alternative) เมื่อผู้บริหารได้ทำการวิเคราะห์เพื่อหาทางเลือก และประเมินทางเลือกต่าง ๆ แล้ว ผู้บริหารควรพิจารณาเปรียบเทียบของแต่ละทางเลือกอีกครั้งหนึ่ง เพื่อพิจารณาทางเลือกที่ดีที่สุดเพียงทางเดียว

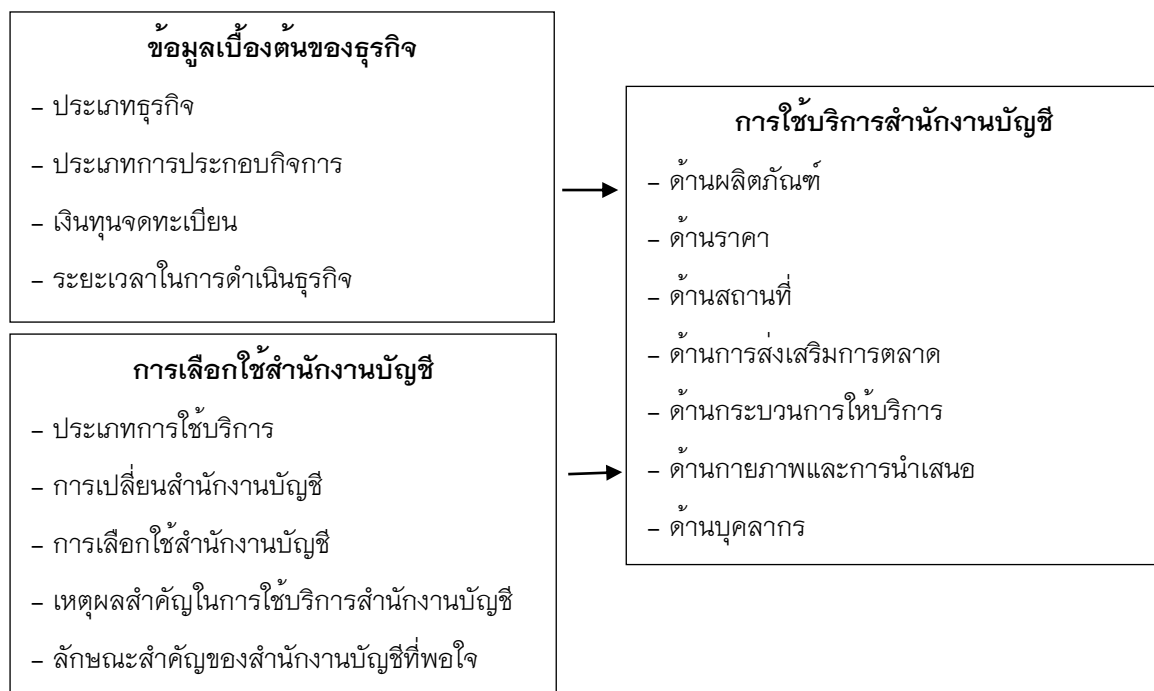
6. การนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติ (Implement the decision) เมื่อผู้บริหารได้ทางเลือกที่ดีที่สุดแล้ว ก็ควรมีการนำผลการตัดสินใจนั้นไปปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

7. การสร้างระบบควบคุมและประเมินผล (Establish a control and evaluation system) ขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการตัดสินใจ ได้แก่ การสร้างระบบการควบคุมและการประเมินผล ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารได้รับข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่

สรุปการตัดสินใจ คือ กระบวนการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่ง จากหลาย ๆ ทางเลือกที่ได้พิจารณา หรือประเมินอย่างดีแล้วว่า เป็นทางที่ทำให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายมนุษย์ทุกคนทุกระดับจะต้องเผชิญกับการตัดสินใจอยู่ตลอดเวลา ตั้งแต่เรื่องเล็กน้อยไปถึงเรื่องใหญ่

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด และทฤษฎีของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล สรุปกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือสถานประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่คงอยู่ มีจำนวน 445,556 ราย โดยเขตกรุงเทพมหานคร 292,923 ราย ปริมณฑล ได้แก่ นครปฐม 12,580 ราย นนทบุรี 44,247 ราย ปทุมธานี 36,316 ราย สมุทรปราการ 44,056 ราย และ สมุทรสาคร 15,434 ราย ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 ราย จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Proportional Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของกลุ่มประชากรแบ่งตามเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วนของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

เขต	SMEs	กลุ่มตัวอย่าง
กทม.	292,923	263
ปริมณฑล	152,633	137
	445,556	400

จากตารางที่ 1 7 การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วนของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 263 ราย และเขตภูมิภาค จำนวน 137 ราย จากนั้นทำการสุ่มรายชื่อ SMEs โดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายแบบสะดวก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยใช้คำถามปลายปิดและปลายเปิด แบ่งข้อมูลออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ข้อมูลธุรกิจ ได้แก่ ประเภทธุรกิจ ประเภทการประกอบกิจการ เงินทุนจดทะเบียน ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ การใช้บริการสำนักงานบัญชี ได้แก่ ประเภทการใช้บริการ การเปลี่ยนสำนักงานบัญชี การเลือกใช้สำนักงานบัญชี เหตุผลสำคัญในการใช้บริการสำนักงานบัญชี ลักษณะสำคัญของสำนักงานบัญชีที่พอใจ ปัจจัยการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชี ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านกายภาพและการนำเสนอ ด้านบุคลากร และข้อเสนอแนะ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อขอเก็บข้อมูล 2) เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลด้วยตนเอง และอิเล็กทรอนิกส์ 3) ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์การตอบแบบสอบถาม 4) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของธุรกิจ โดยใช้ความถี่และร้อยละ
2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ของคะแนนปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามลักษณะของธุรกิจ โดยใช้ t-test และ F-test

ผลการวิจัย

1. **ข้อมูลเบื้องต้นของธุรกิจ** ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นบริษัทจำกัด ร้อยละ 70.50 รองลงมา ห้างหุ้นส่วน ร้อยละ 18.50 และกิจการเจ้าของคนเดียว ร้อยละ 11.00 ประเภทของกิจการเป็นการให้บริการ ร้อยละ 71.75 รองลงมา กิจการซื้อมาขายไป ร้อยละ 25.25 และการผลิต ร้อยละ 3.00 เงินทุนจดทะเบียน ไม่เกิน 5 ล้านบาท ร้อยละ 73.50 รองลงมา ระหว่าง 5 – 10 ล้านบาท ร้อยละ 2.50 และ เกิน 10 ล้าน ร้อยละ 3.00 ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจอยู่ระหว่าง 3-5 ปี ร้อยละ 77.75 รองลงมา ไม่เกิน 3 ปี ร้อยละ 13.00 ระหว่าง 6-10 ปี ร้อยละ 7.00 และ 10 ปีขึ้นไป ร้อยละ 2.25 การใช้บริการสำนักงานบัญชี ไม่เคยเปลี่ยนสำนักงานบัญชี ร้อยละ 76.25 และเคยเปลี่ยน ร้อยละ

23.25 การเลือกใช้สำนักงานบัญชี ด้วยคำแนะนำจากผู้อื่น ร้อยละ 73.25 รองลงมา จัดหาเอง ร้อยละ 18.00 จากโฆษณา ร้อยละ 5.50 และได้รับการติดต่อจากสำนักงานบัญชี ร้อยละ 3.25 เหตุผลที่ใช้บริการสำนักงานงาน ต้องการรับบริการด้านภาษีอากร ร้อยละ 86.50 รองลงมา ไม่มีความรู้ทางด้านการบัญชี ร้อยละ 10.50 ไม่มีเวลาทำบัญชีเอง ร้อยละ 1.75 และไม่มีพนักงานบัญชี ร้อยละ 1.25 ลักษณะสำคัญของสำนักงานบัญชีที่พอใจ ตอบสนองความต้องการลูกค้า ร้อยละ 49.25 รองลงมา มีความน่าเชื่อถือ ร้อยละ 44.00 มาตรฐานการให้บริการดี ร้อยละ 3.50 และมีความรอบคอบ ร้อยละ 3.25

2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.26$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านราคา ($\bar{x} = 4.53$) และปัจจัยด้านบุคลากร ($\bar{x} = 4.51$) อยู่ในระดับมาก 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{x} = 4.48$) ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{x} = 4.37$) ปัจจัยด้านกระบวนการในการให้บริการ ($\bar{x} = 4.28$) และปัจจัยด้านสถานที่ ($\bar{x} = 4.21$) อยู่ในระดับปานกลาง 1 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านกายภาพและการนำเสนอ ($\bar{x} = 3.34$)

3. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ของคะแนนปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามลักษณะของธุรกิจ พบว่า ผู้ใช้บริการทุกประเภทมีการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชี ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้

ด้านผลิตภัณฑ์ ประเภทธุรกิจ ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 จำนวน 1 รายการ คือ ค่านิยมของกิจการ ประเภทของกิจการ เงินทุนจดทะเบียน และระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ด้านราคา ประเภทธุรกิจ ประเภทของกิจการ ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 จำนวน 1 รายการ คือ สามารถผ่อนชำระและมีความยืดหยุ่น เงินทุนจดทะเบียนและระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 จำนวน 1 รายการ คือ ค่าบริการถูกกว่าสำนักงานบัญชีอื่น

ด้านสถานที่ ประเภทธุรกิจ ประเภทของกิจการ เงินทุนจดทะเบียน และระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ทุกรายการ คือ มีสำนักงานที่น่าเชื่อถือ การเดินทางสะดวก จอดรถสะดวก และอยู่ใกล้

ด้านการส่งเสริมการตลาด ประเภทธุรกิจ ประเภทของกิจการ เงินทุนจดทะเบียน และระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ทุกรายการ คือ การประชาสัมพันธ์เข้าถึงได้ง่าย การให้ส่วนลด ค่าระค่าบริการได้หลากหลายช่องทางไม่มีธรรมเนียม และให้บริการหลังการขาย ในการให้คำปรึกษาฟรี

ด้านกระบวนการให้บริการ ประเภทธุรกิจ ประเภทของกิจการ และ เงินทุนจดทะเบียน ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ทุกรายการ คือ พนักงานมีการติดตามงานต่อเนื่อง มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีความรวดเร็วในการทำงาน และตรงต่อเวลาระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 จำนวน 1 รายการ พนักงานมีการติดตามงานต่อเนื่อง

ด้านกายภาพและการนำเสนอ ประเภทธุรกิจในภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 จำนวน 1 รายการ คือ การจัดเก็บเอกสารดี ประเภทของกิจการ เงินทุนจดทะเบียน และระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 จำนวน 1 รายการ คือ การจัดเก็บเอกสารดี

ด้านบุคลากร ประเภทธุรกิจ ประเภทของกิจการ เงินทุนจดทะเบียน และระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 จำนวน 2 รายการ คือ พนักงานสุภาพ เป็นกันเอง เข้าถึงได้ง่าย และพนักงานมีความกระตือรือร้นในการทำงาน

อภิปรายผลการวิจัย

วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านราคาและปัจจัยด้านบุคลากร อยู่ในระดับมาก 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณธ์ ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านการกระบวนการในการให้บริการ และปัจจัยด้านสถานที่ อยู่ในระดับปานกลาง 1 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านกายภาพและการนำเสนอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปุณณภัสสร สุนทรธีรสฤทธิ์ (2559) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีคุณภาพของบริษัทจำกัดในจังหวัดชลบุรี พบว่าสาเหตุที่เลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีมากที่สุด คือด้านกระบวนการในการให้บริการ รองลงมา ด้านราคา ด้านบุคลากร ด้านผลิตภัณธ์ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านสถานที่ และสุดท้ายด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพร หงส์ภักดี (2554) ได้ศึกษาการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจ กรณีศึกษาเขตอำเภอเมืองและอำเภอดอนจาน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ปัจจัยที่สำคัญในการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชี ได้แก่ ด้านกระบวนการ ด้านผลิตภัณธ์ ด้านการส่งเสริมการตลาด

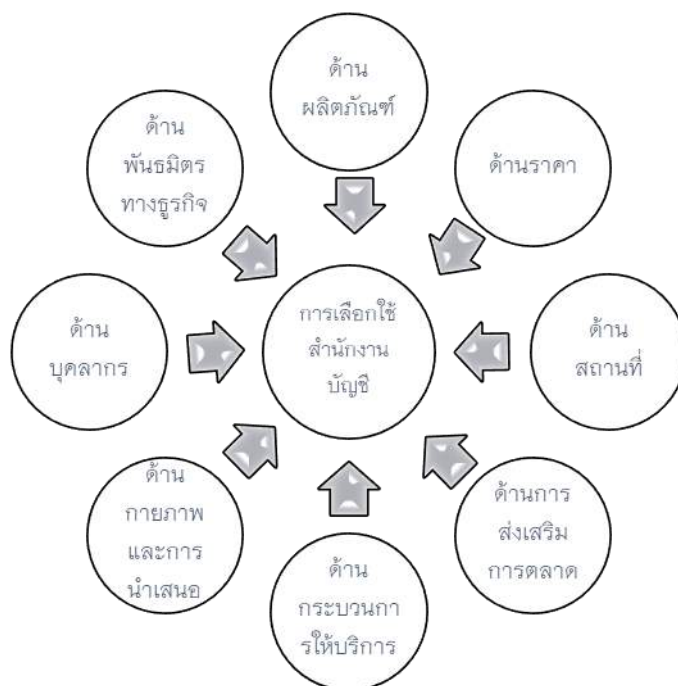
การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ของคะแนนปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามลักษณะของธุรกิจ พบว่า ผู้ใช้บริการทุกประเภทมีการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชี ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นด้านกายภาพและการนำเสนอ ในภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 จำนวน 1 รายการ คือ การจัดเก็บเอกสารดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธงชัย จิรศิริโรจน์ (2564) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานบริการรับทำบัญชีของสำนักงานสหพัฒนการบัญชี ในเขตอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทุกประเภทของธุรกิจ มีการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กิจกรรมธุรกิจ มีการตัดสินใจด้านสินค้า ด้านราคา และด้านสถานที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 0.01 และเงินทุนจดทะเบียน จำนวนพนักงาน ระยะเวลาในการดำเนินงาน ที่ต่างกัน มีการตัดสินใจโดยรวมทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 0.01 และ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประไพพิศ เลียบสือตระกูล,

บดินทร์ สุนบุญรัตน์ และกองเกียรติ สหายรักษ์ (2563) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของบริษัทจำกัดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของบริษัทจำกัดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 มีจำนวน 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถ และปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร

จากการวิจัย ผู้ตอบแบบสอบถามได้มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า กลยุทธ์ทางการตลาด 7Ps ในปัจจุบัน ควรเพิ่มเป็น 8Ps โดยเพิ่มในด้านพันธมิตรทางธุรกิจ เพื่อเสริมแรงองค์กรให้เกิดผลประโยชน์และเสริมแรงซึ่งกันและกัน การมีพันธมิตรทางธุรกิจ จะทำให้ธุรกิจสามารถปรับกลยุทธ์สู่เป้าหมายทางธุรกิจได้อย่างรวดเร็วขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของประกายดาว ดีปาละ (2561) ได้ศึกษากลยุทธ์พันธมิตรธุรกิจ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้ Grab Application ของผู้ใช้ในกรุงเทพมหานคร พบว่ากลยุทธ์พันธมิตรธุรกิจด้านความร่วมมือทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ กลยุทธ์พันธมิตรธุรกิจด้านความร่วมมือทางการตลาด มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้ Grab Application ของผู้ใช้ในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับที่ 0.05

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการสำนักงานบัญชี เพื่อใช้ในการปรับปรุงการให้บริการ การสร้างความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจ และความประทับใจให้แก่ลูกค้า โดยใช้กลยุทธ์ทางการตลาด 7Ps ในการวิเคราะห์ แต่ในปัจจุบันด้วยการแข่งขันที่ทวีความรุนแรง การมีพันธมิตรทางธุรกิจจะทำให้มีความได้เปรียบทางการแข่งขันมากขึ้น อำนาจต่อรองจะเป็นพลังที่นำมาใช้ต่อรองแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางการค้าให้บริษัทได้รับข้อเสนอที่ดีที่สุด เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการให้บริการ นำไปสู่การพัฒนายกระดับสำนักงานบัญชีให้มีความได้เปรียบทางการแข่งขัน และให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชี

สรุป

โดยภาพรวมผลการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล สิ่งที่เป็นปัจจัยหลักในการเลือกใช้บริการคือด้านราคา ถ้าราคาถูกยิ่งทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเลือกเป็นอันดับแรก แต่ด้านของสำนักงานบัญชีจะปรับลดราคาค่าบริการในการแข่งขันเพื่อลดคุณค่าของวิชาชีพไม่ได้เป็นทางที่ดี จะทำให้ต้นทุนบริการสูงขึ้น ทำให้สำนักงานบัญชีอยู่ไม่ได้ ถ้าราคาค่าบริการตั้งไว้มาตรฐานแล้ว สำนักงานบัญชีควรปรับกลยุทธ์ด้านอื่นเพื่อมาแข่งขัน เช่นด้านบุคลากร ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการ ด้านสถานที่ ด้านกายภาพและการนำเสนอ และสุดท้ายสิ่งที่ผู้วิจัยได้ค้นพบใหม่ คือด้านพันธมิตรทางธุรกิจ จะทำให้สำนักงานบัญชีมีความได้เปรียบทางการแข่งขัน และมีผู้ใช้บริการเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปฏิบัติ

1. สำนักงานบัญชี เมื่อกำหนดราคาค่าบริการที่เหมาะสมแล้ว ควรมีความแม่นยำในการจัดทำบัญชี และมีความรวดเร็ว เพื่อป้องกันการเสียเบี้ยปรับเงินเพิ่มจากสรรพากร
2. สร้างค่านิยม ชื่อเสียง และความน่าเชื่อถือ เพื่อให้เป็นที่รู้จักให้มากขึ้น ยิ่งเป็นที่รู้จัก ยิ่งมีลูกค้ามากขึ้น และสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ เพื่อเพิ่มโอกาสทางธุรกิจให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. ศึกษาความต้องการของผู้ใช้บริการที่เปลี่ยนไป
2. การวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไป ควรเพิ่มกลุ่มประชากร โดยพิจารณาจากสำนักงานบัญชีในประเทศไทย ซึ่งจะทำให้ผลการศึกษาที่ได้รับสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ธงชัย จิรศิริโรจน์. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของสำนักงานสหพัฒนการบัญชี ในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. สืบค้นเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <http://cms.dru.ac.th/jspui/handle/123456789/282>
- นภาพร หงส์ภักดี. (2554). การเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจ กรณีศึกษาเขตอำเภอเมืองและอำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2(2), 45–65.
- เบญจภา แฉ่งเวชฉาย. (2559). คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารรถไฟฟ้า BTS ในกรุงเทพมหานคร(การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ปุณณภัสสร สุนทรธีรสุทธิ. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชี คุณภาพของบริษัทจำกัดในจังหวัดชลบุรี(ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.
- ประกายดาว ดีปาละ. (2561). กลยุทธ์พันธมิตรธุรกิจ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้ Grab Application ของผู้ใช้ในกรุงเทพมหานคร(การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ประไพพิศ เลียบสือตระกูล, บดินทร์ สุนบุญรัตน์ และ ก้องเกียรติ สหายรักษ์. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของบริษัทจำกัดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2. *วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 7(1), 65-74.

ภัทรารุณ ชาคโคตร. (2563). *กระบวนการตัดสินใจ*. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2563, จาก

<https://www.gotoknow.org/blog/pattaravut>

รุ่งทิพย์ นิลพัท. (2561). *คุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจที่มีความสัมพันธ์กับการกลับมาใช้บริการซ้ำของผู้รับบริการโรงพยาบาล เปาโลรังสิต(การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2546). *การบริหารการตลาด*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.

สมคิด บางโม. (2558). *องค์การและการจัดการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.

สำนักงานส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2564). *จำนวนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม* กุมภาพันธ์ 2564. สืบค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2564, จาก https://www.sme.go.th/upload/mod_download/download-20200722140826.pdf

Barnard, C. I. (1938). *The functions of the executive*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Crosby, P. B. (1988). *The Eternally Successful Organization*. New York: McGraw-Hill.

Simon, H. A. (1960). *The New Science of Management Decision*. New York: Harper & Row.

Kotler, P. (2000). *Marketing Management. Millennium ed*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

Kotler, P., & Keller, K.L. (2012). *Marketing Management*. (14th ed.). Upper Saddle River, N.J.: Pearson Education.

Lewis, M., & Bloom, P. (1983). *Organization Behavior*. New York: Mc Graw Hill.

Plunkett, W. R., & Attner, R. F. (1994). *Introduction to Management*. Belmont: Wadsworth.

การสื่อสารการท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรีเพื่อการรับรู้ของประชากร ในเขตกรุงเทพมหานคร

Communication of Tourism in the Secondary City of Ratchaburi Province for
the Perception of the Population in Bangkok

¹กานชาญ รังสีวรรณะ, พสิษฐ์ ฐิติธนาธิ,
ณรงค์ ผลตก และ ชาญวิชัย อริยารณันต์

¹Kancan Rungsriwattana, Pasit Thititanarat,
Narong Poldok and Chanwit Ariyaworanant

เทศบาลปากท่อ

Pak Tho Municipality

E-mail: ¹Kanchan_r@hotmail.com, ²pasitdba8@gmail.com,

³Kan989@yahoo.com, ⁴chan_thamrong@hotmail.com

Received May 3, 2021; Revised June 3, 2021; Accepted September 30, 2021

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) การสื่อสารการท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรี สำหรับประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร 2) การรับรู้ของนักท่องเที่ยวในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อสถานที่ท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรี 3) เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวกับการรับรู้ของนักท่องเที่ยวในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อสถานที่ท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรี 4) แสวงหาความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารการท่องเที่ยวกับการรับรู้การท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรี ของนักท่องเที่ยวในเขตกรุงเทพมหานคร 5) แสวงหาปัจจัยการสื่อสารการท่องเที่ยว ที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้การท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรีของนักท่องเที่ยวในเขตกรุงเทพมหานคร เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามด้วยความเชื่อมั่น 0.967 กลุ่มตัวอย่างเป็นแบบตามสะดวก เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แนวคิดทฤษฎี วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติอ้างอิง ประกอบด้วย การวิเคราะห์ค่าที วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว วิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวมีความแตกต่างกัน 2) การรับรู้การท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรีแตกต่างกัน 3) การสื่อสารการท่องเที่ยวด้านสื่อสิ่งพิมพ์ และการ

สื่อสารการท่องเที่ยวด้านสื่อสังคมออนไลน์ มีอิทธิพลต่อการรับรู้การท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรี จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 4) การสื่อสารการท่องเที่ยวด้านสื่อโซเชียลมีเดีย ไม่มีอิทธิพลต่อการรับรู้การท่องเที่ยวเมืองรอง จังหวัดราชบุรี จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย 5) การสื่อสารการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อการรับรู้การท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรีที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การท่องเที่ยว; การสื่อสาร; เมืองรอง; จังหวัดราชบุรี

Abstract

This article aimed to study 1) tourism communication in the secondary city of Ratchaburi Province for the Bangkok population; 2) Bangkok tourists' perceptions of the secondary city of Ratchaburi Province; 3) the comparison of tourists' personal factors in Bangkok; 4) the relationship between tourism communication and tourism perception in the secondary city of Ratchaburi Province of tourists in Bangkok; and 5) tourism communication factors that influence tourism perception in the secondary city of Ratchaburi Province of tourists in Bangkok. Data were collected by questionnaire with a confidence of 0.967. The research model was quantitative research by using theoretical concepts. The data were analyzed by descriptive statistics consisting of frequency, percentage, mean, and standard deviation. Data analysis with reference statistics consists of analyzing the values with one-way analysis of Pearson's correlation coefficient statics and multiple regression analysis. The research results were found as follows: (1) Personal factors of travelers were different; (2) The perception of tourism in the secondary city of Ratchaburi Province were different; (3) The research hypothesis accepted from tourism communications in print media and social media tourism communication influence the perception of tourism in the secondary city, Ratchaburi Province; (4) The research hypothesis rejected from audio-visual media tourism communication was no influence on the perception of secondary city tourism, Ratchaburi; and (5) Different tourism communication influenced the perception of tourism in the secondary city, Ratchaburi Province.

Keywords: Tourism; Communication; The secondary City; Ratchaburi Province

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ทำให้เกิดรายได้ให้กับประเทศเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันสำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากประเทศไทยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเป็นไทย นอกจากนั้นยังมีโครงสร้างพื้นฐานที่ดี ทั้งทางด้านการคมนาคมขนส่ง และการสื่อสาร โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการวางแผน และดำเนินนโยบายเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยว โดยการจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการขาย และการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ โดยในปี 2562 มีรายได้คิดเป็น 16% ของ GDP โดยมาจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ 10% ของ GDP หรือ 61% จากรายได้ท่องเที่ยวทั้งหมด (กิตติพงษ์ เรือนทิพย์ และจารุวรรณ เหล่าสัมฤทธิ์, 2563) แต่ในปี 2563 ทั่วโลกประสบปัญหาวิกฤติโควิด-19 รวมทั้งประเทศไทยด้วย ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวจากต่างชาติดลดลงถึง 8.1 ล้านคน หรือ 80% จาก 39.8 ล้านคนในปี พ.ศ. 2562 ทำให้ภาครัฐโดย ททท. ต้องใช้งบประมาณเพื่อกระตุ้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทั้งระยะสั้น และระยะยาว เพื่อชดเชยรายได้ที่หายไปของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ด้วยการกระตุ้นการท่องเที่ยวภายในประเทศแทน โดยให้ความสำคัญกับเมืองรอง หนึ่งในนั้นคือ จังหวัดราชบุรี จากข้อมูลนักท่องเที่ยวไทย จากช่วง ม.ค.-ธ.ค. ปี 2563 จำนวน 1.42 ล้านคน เมื่อเปรียบเทียบกับช่วง ม.ค.-ธ.ค. ปี 2562 จำนวน 2.26 ล้านคน มีจำนวนลดลง 37.09% (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564)

ราชบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันตกที่มีแหล่งท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังเป็นหนึ่งในเมืองรองที่มีเอกลักษณ์ และความโดดเด่นทางด้านการท่องเที่ยว สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวได้ สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี จุดเด่นอีกอย่างของราชบุรีนั้นเป็นเรื่องของ “คน” ที่มีศิลปะและวัฒนธรรม ทาง ททท. และสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี ได้ตั้งเป้าการเติบโตทั้งจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ ต้องไม่ต่ำกว่า 10% รวมถึงจะส่งเสริมการท่องเที่ยวใหม่ ๆ โดยให้จังหวัดได้มีการสนับสนุนการท่องเที่ยวในทุกพื้นที่ ขณะที่นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง จะส่งประโยชน์ในการเดินทางท่องเที่ยวของรัฐได้เป็นอย่างดีมาก นอกจากนั้นรัฐบาลยังออกนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจ โดยที่ค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวเมืองรอง สามารถลดหย่อนตามจริงแต่ไม่เกิน 15,000 บาท หรือถ้าเดินทางไปเมืองหลักและเมืองรองก็ไม่เกิน 20,000 บาท นอกจากนั้นการจัดงาน Amazing Thailand Countdown 2020 ในพื้นที่ 6 เมืองรอง ได้แก่ จังหวัดสุโขทัย กาฬสินธุ์ ราชบุรี ลพบุรี สระแก้ว และพัทลุง นั้นสร้างบรรยากาศความคึกคักให้กับการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางเข้าพื้นที่กว่า 2.25 แสนคนต่อครั้ง และสร้างรายได้กว่า 500 ล้านบาท ซึ่งจากมาตรการดังกล่าวนี้ จังหวัดราชบุรีได้รับประโยชน์เป็นอย่างมาก นอกจากนี้รัฐบาลยังมีมาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่น ท่องเที่ยวเมืองรอง นำเสนอในแง่มุมของชุมชนใหม่ ๆ เช่น ตลาดน้ำดำเนินสะดวก ชุมชนที่มีชื่อเสียงด้านตลาดน้ำมานาน ก็ต้องนำเสนออัตลักษณ์วิถีชุมชนแบบ

ท้องถิ่นแต่นำเสนอในรูปแบบใหม่ ๆ ที่จะทำให้คนเดินทางเข้ามาในจังหวัดราชบุรีให้มากขึ้น โดยเฉพาะคนที่เดินทางมาจากกรุงเทพฯ ซึ่งมีศักยภาพอำนาจซื้อหรือการใช้จ่ายที่สูง ระยะทางไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร สิ่งเหล่านี้ล้วนเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี โดยจะต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์ด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างการรับรู้การท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

บทความวิจัยนี้นำเสนอ ถึงประสิทธิภาพของการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวเมืองรองของจังหวัดราชบุรี เป็นแนวทาง ในการวางแผนสื่อประชาสัมพันธ์ที่สามารถให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวและดึงดูดความสนใจในการท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสื่อสารการท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรี สำหรับประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาการรับรู้ของนักท่องเที่ยวในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อสถานที่ท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรี
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว กับการรับรู้ของนักท่องเที่ยวในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อสถานที่ท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรี
4. เพื่อแสวงหาความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารการท่องเที่ยว กับการรับรู้การท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรี ของนักท่องเที่ยวในเขตกรุงเทพมหานคร
5. เพื่อแสวงหาปัจจัยการสื่อสารการท่องเที่ยว ที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้การท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรี ของนักท่องเที่ยวในเขตกรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

ความหมายการประชาสัมพันธ์

Bernays & the American Scene (1951) นักประชาสัมพันธ์ที่นำผลงานประชาสัมพันธ์เข้าสู่สถาบันการศึกษาในสหรัฐอเมริกา เมื่อปี ค.ศ. 1923 แสดงความเห็นคิดว่า การประชาสัมพันธ์มีความหมาย 3 ประการด้วยกัน คือ 1) เป็นการเผยแพร่ ชี้แจงให้ประชาชนทราบ 2) เป็นการชักจูงใจให้ประชาชนมีส่วนร่วมและเห็นด้วยกับวัตถุประสงค์ ตลอดจนวิธีการดำเนินงานของสถาบัน หน่วยงาน 3) เป็นการผสมผสานความคิดเห็นของประชาชนที่เกี่ยวข้องให้เข้ากับจุดมุ่งหมายและวิธีการดำเนินงานของสถาบัน

Ault, Agee, Cameron & Wilcox (2002) อธิบายความหมายของการประชาสัมพันธ์โดยนำเสนอ ลักษณะสำคัญของการประชาสัมพันธ์แทนการนิยามความหมายในรูปประโยค ในตำราชื่อ “Public Relations: Strategies and Tactics” ซึ่งเผยแพร่ในปี ค.ศ. 2003 อธิบายว่าการประชาสัมพันธ์ หมายถึง กระบวนการที่ประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ 1) ความตั้งใจ หรือเจตนา (Deliberate) 2) การวางแผนอย่างชัดเจนรัดกุม (Planned) 3) การกระทำ (Performance) หมายถึง การวางแผนและการปฏิบัติงาน 4) การคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกันขององค์การและกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้อง (Mutually beneficial to the organization and the public) 5) การสื่อสารแบบบุคคลวิถี (Two-way communication) 6) การกำหนดให้การประชาสัมพันธ์เป็นภาระหน้าที่ของฝ่ายบริหาร (Management function) เนื่องจากผู้บริหารมีอำนาจในการตัดสินใจและการสั่งการ ซึ่งจะส่งผลให้งานประชาสัมพันธ์มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น แม้สื่อสังคมออนไลน์จะเป็นช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการนำเสนอ ข้อมูลข่าวสารไปยังกลุ่มเป้าหมายจำนวนมาก โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาและสถานที่ แต่การประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางดังกล่าวจะบรรลุผลหรือไม่เพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความสามารถในการเขียน และออกแบบข่าวสารของนักประชาสัมพันธ์ผู้รับผิดชอบเป็นสำคัญ การประชาสัมพันธ์ทางสื่อสังคมออนไลน์จึงจำเป็นต้องอาศัยกลยุทธ์และดำเนินการอย่างรอบคอบ การประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางดังกล่าวให้ได้ผล มีจุดเริ่มต้นที่สำคัญคือจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ในการเขียนให้ชัดเจนและทำความเข้าใจลักษณะพฤติกรรมการรับสารของกลุ่มเป้าหมายให้ถ่องแท้ ซึ่งส่วนใหญ่กลุ่มเป้าหมายจะรับข่าวสารทางสื่อสังคมออนไลน์แบบดูผ่าน ๆ การเขียนและนำเสนอเนื้อหาจึงต้องชัดเจน กระชับรัดกุม และใช้การเน้นข้อความส่วนสำคัญให้โดดเด่นสะดุดตาตั้งแต่ต้น

ฐิติพร คณาวงษ์ (2558) ได้อธิบายความหมายว่า การประชาสัมพันธ์การติดต่อสื่อสารและการ สื่อความหมายจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ ความสอดคล้องที่เกี่ยวข้องกับการ รับรู้และผลประโยชน์ของทั้งสองฝ่าย โดยการประชาสัมพันธ์เป็นกระบวนการสื่อสารที่มีการวางแผนไว้ แล้วล่วงหน้า ส่วนความหมายของการประชาสัมพันธ์จากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านวิชาการประชาสัมพันธ์ ได้ให้ความหมายของการประชาสัมพันธ์ว่า การประชาสัมพันธ์ (Public Relations) หมายถึง การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มบุคคล ทุกคน ทุกองค์กร สามารถใช้การประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ภารกิจหลักเป็นไปอย่างราบรื่น ลดทอนปัญหาอุปสรรคลงให้น้อยที่สุดเท่าที่จะน้อยได้

การรับรู้กับการท่องเที่ยว

เลิศพร ภาระสกุล (2556) กล่าวว่า การรับรู้มีความเหมาะสมที่จะใช้วิเคราะห์ 12 รูปแบบการ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าบ้านมากกว่าที่จะใช้แนวคิดด้านทัศนคติ ด้วยเหตุผลต่อไปนี้ 1) การรับรู้แตกต่างจากทัศนคติ การรับรู้หมายถึง กระบวนการการให้ความหมายแก่วัตถุ อย่างใดอย่าง หนึ่งแก่สถานการณ์หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่ทัศนคติหมายถึงความคิดหรือการแสดงออกของ บุคคลที่มีต่อวัตถุหรือสถานการณ์ 2) นักท่องเที่ยวสามารถเกิดการรับรู้เกี่ยวกับประเทศเจ้าบ้านและ เจ้าบ้านก็สามารถรับรู้เกี่ยวกับนักท่องเที่ยว โดยไม่เคยมีประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับกันและกันมา

ก่อน 3) นักท่องเที่ยวและเจ้าบ้านส่วนใหญ่ไม่ค่อยพบปะและมีประสบการณ์ระหว่างกันมาก่อน หรือถึงแม้จะเคยพบกันมาก่อนก็อาจมีประสบการณ์ที่จำกัด ทำให้ไม่มีความรู้จักกันมากพอที่จะเกิดทัศนคติอย่างใดอย่างหนึ่งต่อกันได้ 4) การที่คนเราตัดสินใจที่จะเดินทางไปไหน เกิดจากการรับรู้เกี่ยวกับประเทศนั้นเป็น ประการแรก ส่วนทัศนคติจะมีการพัฒนาขึ้นภายหลัง หลังจากการเดินทางได้เริ่มขึ้น

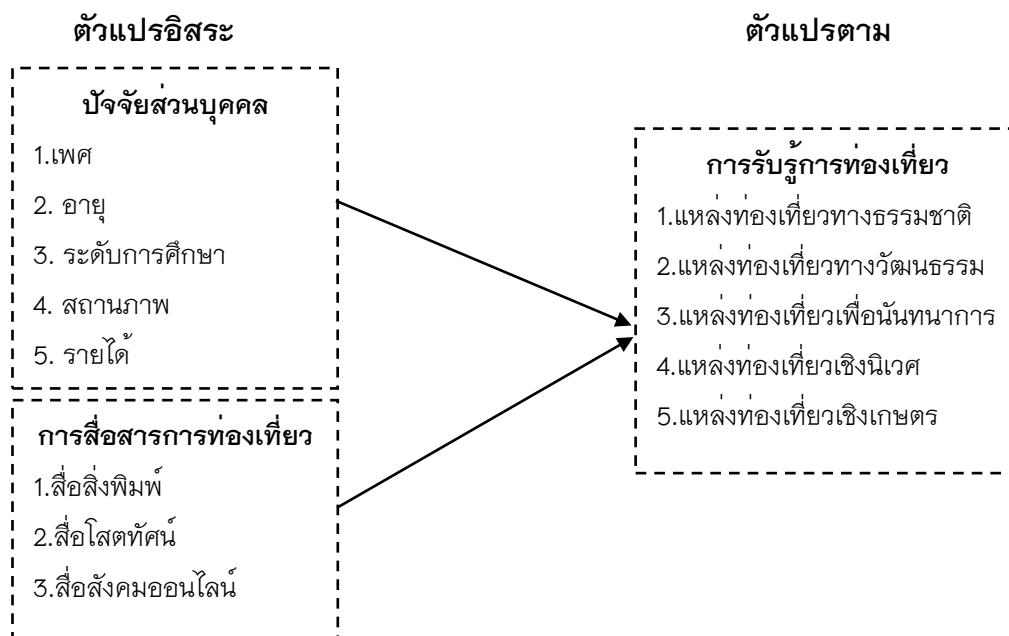
การรับรู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมีอยู่ 3 ประเภท ได้แก่ 1) การรับรู้ที่มีต่อบุคคลอื่น เช่น การรับรู้ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อเจ้าบ้านหรือคนในประเทศที่นักท่องเที่ยวไปเยือน และการรับรู้ของเจ้าบ้านที่มีต่อตัวนักท่องเที่ยว 2) การรับรู้ที่มีต่อตนเอง เช่น การรับรู้ของนักท่องเที่ยวต่อตนเอง คือ การที่นักท่องเที่ยว มองว่าตนเองเป็นคนอย่างไร หรือเจ้าบ้านมองตัวเจ้าบ้านเองว่าเป็นคนอย่างไร 3) การรับรู้ที่มีต่อการรับรู้ของผู้อื่น การรับรู้ประเภทนี้เรียกว่า Metaperception คือ บุคคลรับรู้ว่าตัวเองถูกมองอย่างไร สรุปได้ว่า การรับรู้ก่อนการเดินทางและภายหลังการเดินทางท่องเที่ยว เป็นวิธีอย่างหนึ่งที่มีการนำมาใช้เพื่อหลีกเลี่ยงการเอาัดเอาเปรียบทางสังคม คือ การเปรียบเทียบการรับรู้ก่อนการเดินทางและหลังการเดินทาง เทคนิคแบบนี้ทำให้รู้ได้ว่า การรับรู้มีการพัฒนาขึ้นอย่างไร และเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาอย่างไร นักท่องเที่ยวสามารถปรับเปลี่ยนการรับรู้ของเขามีต่อเจ้าบ้านและสถานที่ท่องเที่ยว

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า การประชาสัมพันธ์ หมายถึง การติดต่อสื่อสาร เพื่อจะสร้างทัศนคติที่ดี ภาพลักษณ์ที่ดี และความเข้าใจอันดีระหว่างองค์กรกับกลุ่มเป้าหมาย โดยการเผยแพร่ออกไปให้ประชาชนได้เข้าใจถึงการดำเนินงาน ด้วยการติดต่อสื่อสารผ่านสื่อต่าง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดการสนับสนุนและความร่วมมือกันเป็นอย่างดี เป็นการปฏิบัติกิจกรรมที่ต่อเนื่องและหวังผลระยะยาว

จากแนวคิดและทฤษฎีข้างต้น จึงสรุปได้ว่า การประชาสัมพันธ์ (Public Relation) มีความสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กรหรือหน่วยงานเป็นอย่างมาก เนื่องจากช่วยลดช่องว่างการสื่อสาร มีการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างสม่ำเสมอ หรือการให้ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานแก่ประชาชนต้องอย่างต่อเนื่อง เป็นการสื่อสารระหว่างหน่วยงานกับประชาชน หรือการสื่อสารจากประชาชนไปยังหน่วยงาน เรียกว่าเป็นการสื่อสารสองทาง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อโน้มน้าวจิตใจ มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการประชาสัมพันธ์ เป็นการบริหารงานด้านการสื่อสารที่หวังผลในระยะยาว

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎี โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นประชากร/นักท่องเที่ยวทั้งเพศหญิงและเพศชายในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 5,556,631 คน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2562) เป็นแบบไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณจากสูตรการหาจำนวนตัวอย่างแบบไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และกำหนดความผิดพลาดที่ยอมรับได้ไม่เกินร้อยละ 5 จากการคำนวณ มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 399.97 ตัวอย่าง การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกตัวอย่างแบบสุ่มเป็นแบบไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) มี 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นปัจจัยส่วนบุคคล มี 5 ด้าน ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพและรายได้ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 การสื่อสารการท่องเที่ยว มี 3 ด้าน ประกอบด้วย สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโทรทัศน์และสื่อสังคมออนไลน์ ตอนที่ 3 การรับรู้การท่องเที่ยว มี 5 ด้าน ประกอบด้วย 1. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 2. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 3. แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ 4. แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 5. แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยตอนที่ 2-3 มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert's Scale) มี 5 ระดับ เรียงจากน้อยไปหามาก โดยระดับ 1 หมายถึง ท่านไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้นเลย และระดับ 5 หมายถึง ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นทุกประการ โดยแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .967

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistic) ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยช่วงคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21–5.00 อยู่ในระดับมากที่สุด ช่วงคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41–4.20 อยู่ในระดับมาก ช่วงคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61–3.40 อยู่ในระดับปานกลาง ช่วงคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81–2.60 อยู่ในระดับน้อย และช่วงคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00–1.80 อยู่ในระดับน้อยที่สุด และวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอ้างอิงด้วยการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Analysis) โดยมีเกณฑ์การแปรผลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตามแนวคิดของ Hinkle, Wiersma & Jurs (2003) มีเกณฑ์ดังนี้ ช่วงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง .81–1.00 มีความสัมพันธ์กันสูงมาก อยู่ในช่วง .61–.80 มีความสัมพันธ์กันสูง อยู่ในช่วง .41–.60 มีความสัมพันธ์กันปานกลาง อยู่ในช่วง .21–.40 มีความสัมพันธ์กันต่ำ อยู่ในช่วง .00–.20 มีความสัมพันธ์กันต่ำมาก และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1. พบว่า ระดับคะแนนเฉลี่ยการสื่อสารการท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($M=2.60$, $SD=.794$) เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้าน สื่อสังคมออนไลน์ อยู่ในระดับปานกลาง ($M=3.03$, $SD=1.014$) รองลงมาเป็นด้าน สื่อโทรทัศน์ อยู่ในระดับน้อย ($M=2.50$, $SD=.920$) และด้าน สื่อสิ่งพิมพ์ อยู่ในระดับน้อย ($M=2.27$, $SD=.890$)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตาม การสื่อสารการท่องเที่ยวโดยรวม

การสื่อสารการท่องเที่ยวโดยรวม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
สื่อสิ่งพิมพ์	2.27	.890	น้อย
สื่อโทรทัศน์	2.50	.920	น้อย
สื่อสังคมออนไลน์	3.03	1.014	ปานกลาง
รวม	2.60	.794	น้อย

วัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าระดับคะแนนเฉลี่ยการรับรู้การท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($M=2.34$, $SD=1.001$) เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ อยู่ในระดับน้อย ($M=2.48$, $SD=1.133$) รองลงมาเป็นด้านแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อยู่ในระดับน้อย ($M=2.47$, $SD=1.062$) ด้านแหล่งท่องเที่ยวทาง

วัฒนธรรม อยู่ในระดับน้อย ($M=2.38$, $SD=0.991$) ด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ อยู่ในระดับน้อย ($M=2.22$, $SD=1.131$) และด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร อยู่ในระดับน้อย ($M=2.27$, $SD=.890$)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามการรับรู้การท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรี

การรับรู้การท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรี	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการรับรู้
แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	2.47	1.062	น้อย
ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	2.38	.991	น้อย
แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ	2.48	1.133	น้อย
แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์	2.22	1.131	น้อย
แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	2.17	1.115	น้อย
รวม	2.34	1.001	น้อย

วัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า เพศที่ต่างกันมีผลต่อระดับความคิดเห็นการรับรู้การท่องเที่ยวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = -.784$, $df = .434$, $p < .05$) แสดงว่าเพศชายและเพศหญิงมีระดับการรับรู้การท่องเที่ยว โดยรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า การสื่อสารการท่องเที่ยวกับการรับรู้การท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์ในทางบวกระดับปานกลาง ($r=.640^{**}$ Sig=.000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์รายด้าน คือ การสื่อสารการท่องเที่ยวโดยรวม มีความสัมพันธ์กับ การรับรู้การท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรีทางธรรมชาติ มีความสัมพันธ์ในทางบวกระดับปานกลาง ($r=.583^{**}$ Sig=.000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การสื่อสารการท่องเที่ยวโดยรวม มีความสัมพันธ์กับ การรับรู้การท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรีทางวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์ในทางบวกระดับปานกลาง ($r=.652^{**}$ Sig=.000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การสื่อสารการท่องเที่ยวโดยรวม มีความสัมพันธ์กับ การรับรู้การท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรี เพื่อนันทนาการ มีความสัมพันธ์ในทางบวกระดับปานกลาง ($r=.556^{**}$ Sig=.000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การสื่อสารการท่องเที่ยวโดยรวม มีความสัมพันธ์กับ การรับรู้การท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรีเชิงนิเวศน์ มีความสัมพันธ์ในทางบวกระดับปานกลาง ($r=.591^{**}$ Sig=.000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การสื่อสารการท่องเที่ยวโดยรวม มีความสัมพันธ์กับ การรับรู้การท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรีเชิงเกษตร มีความสัมพันธ์ในทางบวกระดับปานกลาง ($r=.575^{**}$ Sig=.000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วัตถุประสงค์ที่ 5 ผลการวิจัยพบว่าความมีอิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตาม สื่อสิ่งพิมพ์ Sig = .000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.01 การสื่อสารการท่องเที่ยวด้านสื่อสิ่งพิมพ์ มีอิทธิพลต่อ การรับรู้การท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรี (Beta = .491) คิดเป็นร้อยละ 49.1 สื่อโทรทัศน์ Sig = .753 ซึ่งมีค่า

มากกว่า 0.05 การสื่อสารการท่องเที่ยวด้านสื่อโซเชียลมีเดียไม่มีอิทธิพลต่อการรับรู้การท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรี (Beta = .018) คิดเป็นร้อยละ 1.8 สื่อสังคมออนไลน์ Sig = .000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.01 การสื่อสารการท่องเที่ยวด้านสื่อสังคมออนไลน์ มีอิทธิพลต่อการรับรู้การท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรี (Beta = .312) คิดเป็นร้อยละ 31.2

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุ การสื่อสารการท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรี ที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรี

ตัวแปร	B	SE	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	.205	.129		1.587	.113
สื่อสิ่งพิมพ์	.552	.055	.491	10.021**	.000
สื่อโซเชียลมีเดีย	-.019	.061	-.018	-.315	.753
สื่อสังคมออนไลน์	.308	.047	.312	6.575**	.000

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่านักท่องเที่ยวในเขตกรุงเทพมหานครที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ และรายได้ มีการรับรู้การท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรีไม่แตกต่างกันในทุก ๆ ด้าน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ในด้านการศึกษา ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ จริมาศ เทพมณฑา (2559) ศึกษาเรื่องนโยบายแผนและกลยุทธ์ในการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้ ภาพลักษณ์ของกรมป่าไม้ พบว่ากลุ่มประชาชนทั่วไปที่มีระดับการศึกษาต่างกัน การเปิดรับข้อมูลข่าวสารมาก จะมีการรับรู้ภาพลักษณ์ของกรมป่าไม้สูงกว่ากลุ่มประชาชนทั่วไปที่มีระดับการศึกษาน้อย การเปิดรับข้อมูลข่าวสารน้อยจะมีการรับรู้ภาพลักษณ์ของกรมป่าไม้ต่ำ ทั้งนี้ขนาดความสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่ในระดับต่ำ โดยเป็นความสัมพันธ์ทางบวก ด้านปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ รายได้ มีการรับรู้การท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรีไม่แตกต่างกันในทุก ๆ ด้าน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย นอกจากนี้พบว่างานวิจัยของ อรทัย ศรีสันติสุข (2541) ที่กล่าวว่า คนที่มีคุณสมบัติทางประชากรศาสตร์แตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน เนื่องจากบุคคลที่อยู่ในแต่ละกลุ่มประชากรจะมีกิจกรรมการดำเนินชีวิตและเวลาว่างที่แตกต่างกัน รวมถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (เช่น ระดับการศึกษา วัย อาชีพ รายได้ ฯลฯ) ความเชื่อ อุดมการณ์ ลัทธินิยม ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม ประสบการณ์ ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีกลุ่มสังคม (Social Categories Theory) ของ Defleur & Bale-Rokeach (1986) ที่อธิบายว่าพฤติกรรมของบุคคลเกี่ยวข้องกับลักษณะต่าง ๆ ของบุคคล หรือลักษณะทางประชากรซึ่งลักษณะเหล่านี้สามารถอธิบายเป็นกลุ่ม ๆ ได้คือ บุคคลที่มีพฤติกรรมคล้ายคลึงกัน มักจะอยู่ในกลุ่มเดียวกัน ดังนั้น บุคคลที่อยู่ในลำดับชั้นชนทางสังคมเดียวกันจะเลือกรับ และตอบสนองต่อเนื้อหาข่าวสารในแบบเดียวกันและสอดคล้องกับงานวิจัย พิชัย

นิรมาณสกุล (2554) พฤติกรรมการท่องเที่ยว การเปิดรับข่าวสาร การรับรู้ภาพลักษณ์ และการยอมรับคุณค่าตราสินค้าเมืองท่องเที่ยวไทยที่พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีลักษณะทางประชากร ได้แก่ อายุ รายได้ และสถานภาพสมรสที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารท่องเที่ยว มีการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้า มีการยอมรับคุณค่าตราสินค้าและมีความต้องการท่องเที่ยวเมืองท่องเที่ยวไทยที่แตกต่างกันเช่นเดียวกัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 การสื่อสารการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับการรับรู้การท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรีของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย วิฑิตพร คณาวงษ์ (2558) ศึกษาสัมฤทธิ์ผลการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โครงการ “12 เมืองต้องห้ามพลาด” ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พบว่าการรับรู้การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์และสื่อของ ททท. และพันธมิตรมีผลต่อแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวในการตัดสินใจท่องเที่ยว 12 เมืองต้องห้ามพลาด ดังนั้นสื่อต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดการรับรู้จดจำในที่ผู้รับสื่อเปิดรับข่าวสาร โดยผ่านการได้เห็น ได้ดู ได้ยิน หรือได้ฟัง โดยที่ผู้รับสื่อนั้นอาจสนใจหรือไม่สนใจหรือรับข้อมูลได้บางส่วน หรือรับได้ทั้งหมดส่งผลต่อการรับสาร ไปยังผู้รับเพื่อให้ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือบริการนั้นได้ครบถ้วนสมบูรณ์ และสอดคล้องกับพรรณรายศรีวชิณ (2559) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต ความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่านักท่องเที่ยวมีการเปิดรับข่าวสารผ่านเว็บไซต์เป็นอันดับแรก การสืบค้นข้อมูลทางสื่อสังคมออนไลน์ เว็บบอร์ด และการสนทนาออนไลน์

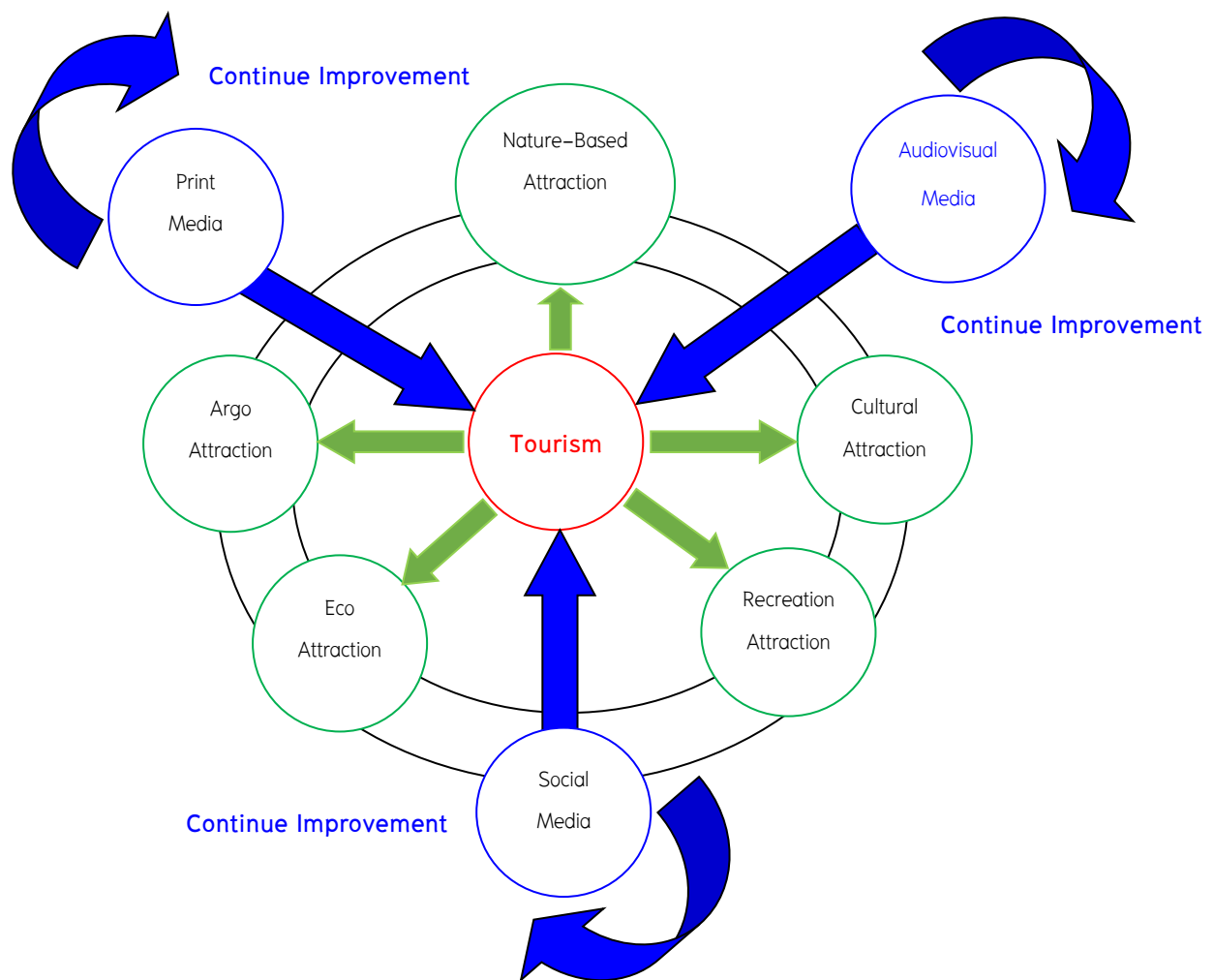
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 การสื่อสารการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อการรับรู้การท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรี ด้านแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทางวัฒนธรรมเพื่อนันทนาการเชิงนิเวศ เชิงเกษตร พบว่า การสื่อสารการท่องเที่ยวด้านสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อการรับรู้การท่องเที่ยว และการสื่อสารการท่องเที่ยวด้านสื่อโทรทัศน์ไม่มีอิทธิพลต่อการรับรู้การท่องเที่ยวเมืองรอง จังหวัดราชบุรี กล่าวคือ สื่อในการประชาสัมพันธ์ที่ส่งผลของกลุ่มตัวอย่างประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร นั้นให้ความสำคัญกับสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อสังคมออนไลน์ ในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย การสื่อประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว สอดคล้องกับอภิวัดน์ ปันทะธง, จิรวัดน์ พิระสันต์ และ นิรัช สุดสังข์ (2555) ศึกษาการพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย พบว่า สิ่งพิมพ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเภท แผ่นพับ ช่วยส่งเสริมและสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของแหล่งชุมชน รองลงมาคือ สื่อช่วยในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความเข้าใจ สื่อช่วยในการกระจายข่าวสาร สื่อส่งเสริมและสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวโดยรวม และสื่อสร้างความสนใจและดึงดูดความสนใจตามลำดับ และสอดคล้องกับสุพรรณาบุบผาพันธ์ (2561) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเปิดรับข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และทัศนคติที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า การเปิดการรับรู้สื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อสังคม

ออนไลน์ด้านรูปแบบความน่าสนใจ มีความรู้สึกต่อการนำเสนอข้อมูลโฆษณาประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่าการสื่อสารและการรับรู้การท่องเที่ยวเมืองรองนั้น ยังอยู่ในระดับน้อย จึงเป็นโอกาสที่ดี ที่จะพัฒนาและส่งเสริมทั้งการรับรู้ แหล่งท่องเที่ยวและชุมชน หากได้ความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนากระบวนการสื่อสารอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง เป็นไปอย่างมีระบบ เพื่อเข้าถึงนักท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน โดยเริ่มจาก การสื่อสารการท่องเที่ยวจะต้องพัฒนาและปรับปรุงสื่อให้ทันสมัย ทันสมัยอย่างต่อเนื่อง โดยยังยึดสื่อดังต่อไปนี้คือ 1) สื่อสิ่งพิมพ์ หรือ Print media เป็นสื่อที่ใช้การพิมพ์เป็นหลักในการติดต่อสื่อสาร ได้แก่ แผ่นพับ เป็นต้น 2) สื่อโสตทัศน์ หรือ Audiovisual media เป็นสื่อที่ไม่ดีพิมพ์ มีลักษณะเป็นภาพและเสียงช่วยให้สามารถเข้าใจอย่างรวดเร็วและจำได้นาน ได้แก่ ซีดี ดีวีดี เป็นต้น 3) สื่อสังคมออนไลน์ หรือ Social media เป็นสื่อสังคมออนไลน์ โดยใช้ดิจิทัลเป็นเครื่องมือเพื่อสื่อสารระหว่างกัน เป็นที่นิยมกันมากในปัจจุบัน ได้แก่ YouTube Twitter Facebook Blogging เป็นต้น นอกจากนี้ ยังต้องสื่อให้สอดคล้องกับแหล่งท่องเที่ยว โดยแบ่งเป็น 5 กลุ่มใหญ่ ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หรือ Nature-based Attraction ยังเป็นหลักที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว ได้แก่ ภูเขา แม่น้ำ ทะเล รวมถึงสัตว์ป่า เป็นต้น
2. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หรือ Cultural Attraction ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โบราณสถานประเพณี และศิลปะต่าง ๆ
3. แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ หรือ Recreational Attraction เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อพักผ่อนและเสริมสุขภาพ สร้างความสนุกสนาน บันเทิง และศึกษาหาความรู้
4. แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือ Eco Attraction เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรม ที่เกี่ยวกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน
5. แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หรือ Agro Attraction เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ไปยังพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มต่าง ๆ เพื่อชมความสวยงาม และได้ความรู้เพื่อต่อยอดความสำเร็จยิ่งขึ้นไปสามารถเขียนเป็นรูปแบบได้ดังรูป

สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความ จากการศึกษาทำให้ทราบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล การสื่อสารการท่องเที่ยว ระดับการรับรู้ท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรี ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตกรุงเทพมหานคร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย

ดังนั้นการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องสำหรับเมืองรอง ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงทางธรรมชาติ วัฒนธรรม นันทนาการ เชิงนิเวศ เชิงเกษตร ที่หลากหลายในการสร้างความน่าสนใจ ดึงดูดนักท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่นอันมีผลกับการตัดสินใจท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี และช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชนจากการท่องเที่ยวภายในประเทศจังหวัดราชบุรีให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงทางธรรมชาติ วัฒนธรรม นันทนาการ เชิงนิเวศ เชิงเกษตร ของจังหวัดราชบุรีให้เป็นที่รู้จักเพิ่มมากขึ้นมาก และช่วยส่งเสริมให้คุณค่า และความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมของจังหวัด ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ คือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัดและสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงทางธรรมชาติ วัฒนธรรม นันทนาการ เชิงนิเวศ เชิงเกษตร ของจังหวัดราชบุรีให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น และควรสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ให้มีการศึกษาเพื่อพัฒนาเป็นบุคลากรของหน่วยงาน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการคือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัด องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น กระทรวงวัฒนธรรมและสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การกระตุ้นการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงทางธรรมชาติ วัฒนธรรม นันทนาการ เชิงนิเวศ เชิงเกษตร ควรมีการร่วมมือกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งส่วนจังหวัดและส่วนกลาง เพื่อการโฆษณาและประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้นักท่องเที่ยวในเขตกรุงเทพและจังหวัดอื่นได้ทราบในวงกว้าง ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เช่น YouTube Twitter Facebook Blogging วารสาร นิตยสารการท่องเที่ยว หนังสือท่องเที่ยวประจำจังหวัด วารสารการท่องเที่ยวไทย เป็นต้น ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการคือ ผู้ว่าราชการจังหวัดและสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบว่า 1) ควรมีขยายการศึกษาการสื่อสารการท่องเที่ยวเมืองรองจังหวัดราชบุรีเพื่อการรับรู้ ของประชากรในเขตกรุงเทพมหานครในจังหวัดเมืองรองอื่น ๆ ที่น่าสนใจ หรือภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อจะได้ทราบผลการศึกษาที่หลากหลาย สามารถนำมาช่วยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ วัฒนธรรม นันทนาการ เชิงนิเวศ เชิงเกษตร เพื่อนำผลการศึกษาเพื่อสามารถเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวได้มากยิ่งขึ้น

2) ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นที่มีความเกี่ยวข้อง ทักษะคน และพฤติกรรมที่มีต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงทางธรรมชาติ วัฒนธรรม นันทนาการ เชิงนิเวศ เชิงเกษตรไปยังจังหวัดอื่น ๆ อาจทำให้ทราบถึงโอกาสการเข้าถึงหรืออุปสรรคต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเมืองรอง เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2562). ระบบสถิติทางการทะเบียน; ประกาศจำนวนประชากร ปี 2542 – 2563. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2563, จาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMenu/newStat/sumyear.php>
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2564). สถิติการท่องเที่ยว ปี 2563 สถานการณ์การท่องเที่ยวในประเทศไทย รายจังหวัด ปี 2563. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2564, จาก https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=594
- กิตติพงษ์ เรือนทิพย์ และ จารุวรรณ เหล่าสัมฤทธิ์. (2563). ประเมิน “เราเที่ยวด้วยกัน” กระตุ้นการท่องเที่ยวไทยได้ 3.6–6.2 หมื่นล้านบาท. สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2563, จาก https://krungthai.com/Download/economyresources/EconomyResourcesDownload_579Research_Note_20_07_63.pdf
- จริมาศ เทพมณฑา. (2559). นโยบาย แผน และกลยุทธ์ในการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้ภาพลักษณ์ของกรมป่าไม้(วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฐิติพร คณาวงษ์. (2558). สมฤทธิผลของการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโครงการ “12 เมืองต้องห้ามพลาด” ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรรณราย ศรีวรชิน. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่าง การเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตกับความรับรู้ทัศนคติและพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดเชียงราย(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พิชัย นิรมานสกุล. (2554). พฤติกรรมการท่องเที่ยว การเปิดรับข่าวสาร การรับรู้ภาพลักษณ์ และการยอมรับคุณค่าแบรนด์เมืองท่องเที่ยวไทย. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- เลิศพร ภาระสกุล. (2556). พฤติกรรมนักท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพรรณษา บุบผาพันธ์. (2561). การเปิดรับข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และทัศนคติที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทย(การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- อภิวัดณ์ ปันทะธง, จิรวัดณ์ พิระสันต์ และ นิรัช สุดสังข์. (2555). การพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย. วารสารวิชาการ ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 3(1), 114–125.
- อรทัย ศรีสันติสุข. (2541). ผลกระทบของรายการโทรทัศน์ตามสายที่มีต่อสิทธิเด็ก(รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- Ault, P. H., Agee, W. K., Cameron, G. T., & Wilcox, D. L. (2002). *Public Relations, Strategies and Tactics*. (7th ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- Bernays, E. L., & the American Scene. (1951). *Public Relations*. New Hampshire: The Rumford Press.
- DeFleur, M. L., & Bale-Rokeach, S. (1986). *Theories of Mass Communication*. (5th ed.). London: Pearson.
- Hinkle, D. E, Wiersma, W., & Jurs, S. G. (2003). *Applied Statistics for the Behavior Sciences*. (5th ed.). Boston: Houghton Mifflin.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York. Harper and Row.

แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

The Guidelines for Promoting Public Participation in The Local Administration of People in The Sub – district Municipality, Samut Songkhram

¹อภิญญา มุกดาธนพงศ์, สันฐาน ชยอนนท์ และ วิจิตรา ศรีสอน

¹Aphinya Mukdathanaphong, Sunthan Chayanon and Wijitta Srisorn

วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

College of Politics and Government Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: s61463825042@ssru.ac.th

Received April 30, 2021; Revised May 26, 2021; Accepted September 30, 2021

บทคัดย่อ

การปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเพราะได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งทำให้ประชาชนได้เรียนรู้หลักในการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้โดยตรงจึงทำให้เกิดความสนใจในการศึกษาแนวทางของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งในบทความนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการปกครองส่วนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและ 4) เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยวิธีการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บและรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนจำนวน 400 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 17 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยใช้สถิติค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุดคือการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหาเพื่อกำหนดเป็นนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการจัดซื้อและจัดจ้าง การมีส่วนร่วมในการยื่นญัตติเพื่อถอดถอนคณะเทศมนตรีทั้งคณะหรือรายบุคคล และการมีส่วนร่วมในการดูแลสวนสาธารณะหรือสถานที่พักผ่อนของชุมชน

2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่แตกต่างกันทุกด้าน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่าโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ การได้มาซึ่งผู้บริหาร มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง

4. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ต้องมีการแสดงออกอยู่บนพื้นฐานของกฎหมาย การจัดตั้งหรือรวมกลุ่มโดยสภาประชาชนเข้าร่วมในการแสดงความคิดเห็นสร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้นก่อน ประชาชนต้องมีความรู้และตระหนักถึงความสำคัญถึงสาเหตุของการเข้ามีส่วนร่วมและการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ชัดเจน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; การกำหนดนโยบาย; การบริหาร; การกำกับ; ตรวจสอบและติดตาม

Abstract

Local government today is important to the development of the country because it provides opportunities for local people to participate in their own local political activities which allows people to learn the principles of politics and democracy directly. Therefore, it caused interest in studying ways of promoting the participation of people. The objectives of this article were 1) to study the level of public participation in local administration in Samut Songkhram municipality; 2) to compare the participation of citizens classified by personal factors; 3) to study the relationship between factors of local administration and public participation; and 4) to find ways to promote the participation of people in the local government. This study was a mixed research method between quantitative research and qualitative research. Data were collected from a sample of 400 people and 17 key informants. The data were analyzed by using statistics, mean, and standard deviation. It was found that

1. The level of participation in the overall is high. The item with the highest level of participation is participation in problem analysis and root cause analysis in order to formulate local development policy. Participation in being a purchasing and hiring committee Participation in filing a law to remove the board of directors, either as a group or individually and participation in the maintenance of a park or community retreat.

2. Comparing the participation of the people, it was found that the personal factors had no different effect on the participation of the people in all aspects.

3. The relationship among the factors of local government found that the structure, powers, duties, and management. The relationship with the participation of people was at a moderate level.

4. Guidelines for promoting the participation of the people, there must be an expression based on the law, established, or grouped by the People's Council to participate in expressing opinions and building knowledge and understanding first. People must have knowledge and awareness of the reasons for their participation and the creation of a clear political culture.

Keywords: participation; policy-making; administration; supervision; review and follow up

บทนำ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เริ่มต้นในประเทศไทยเป็นครั้งแรกเมื่อคณะราษฎร ได้ยึดอำนาจจากการปกครองจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 และเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (บุญธรรม เลิศสุขีเกษม, 2542) ประชาธิปไตยและปัจจัยที่จะนำไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยได้มากที่สุดมิใช่อะไรที่ระบบราชการ นักการเมือง สถาบันทหาร สถาบันรัฐสภา พรรคการเมือง ฯลฯ แต่อยู่ที่ประชาชนเป็นสำคัญ ดังที่มีคำพูดกันว่า “ถ้าประชาชนเป็นอย่างใดการปกครองของประเทศนั้นก็จะเป็นเช่นนั้น” การเปลี่ยนแปลงแนวความคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศ โดยกำหนดเป้าหมายมุ่งพัฒนาขีดความสามารถและศักยภาพของประชาชนให้พึ่งพาและพัฒนาตนเองได้ ตามปรัชญาพื้นฐานของการพัฒนาที่มีฐานคิดที่ว่าพัฒนาคนนั้น ความสำคัญอยู่ที่ตัวคน เพราะคนทุกคนมีศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมกัน และทุกคนมีศักยภาพที่ดีที่จะพัฒนาได้ หากได้รับการกระตุ้นให้ความรู้เพิ่มเติมอย่างเพียงพอ ด้วยความเชื่อพื้นฐานเช่นนั้น ประชาชนจึงจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทุกด้าน นอกเหนือจากความเชื่อพื้นฐานดังกล่าวแล้ว ยังมีเหตุผลและความจำเป็นที่สำคัญ 3 ประการ คือ (กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง, 2547) ได้แก่ ด้านสังคม ด้านการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง และ ด้านการปกครอง และการบริหารตามหลักการกระจายอำนาจในการ สำหรับการนำศักยภาพและขีดความสามารถ ตลอดจนความคิดสร้างสรรค์ของประชาชนทุกคนให้มีบทบาทในทุกระดับและทุกขั้นตอนของการพัฒนาด้วยกล่าวคือการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นมรรควิธีที่จะทำให้ประชาชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาของตนเองร่วมกันและจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองอันเป็นเป้าหมายของการพัฒนาคนในที่สุดซึ่งหลักการสำคัญของการปกครองท้องถิ่นคือการให้ประชาชนปกครองตนเองมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ อย่างไรก็ตามแม้การปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นการปกครองในพื้นที่เล็ก ๆ

จำนวนประชากรไม่มากนักก็ตาม แต่ก็ยังนับว่าทั้งพื้นที่ และจำนวนประชากรเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นไม่สามารถใช้สิทธิปกครองตนเองโดยตรงได้มากนัก ด้วยเหตุผลความจำเป็นที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นก็ตาม แต่ระบบนี้ทำให้ประชาชนห่างเหินจากกิจกรรมของท้องถิ่นของตน เมื่อเลือกตั้งสมาชิกสภา ท้องถิ่นหรือฝ่ายบริหารท้องถิ่นเสร็จแล้ว ประชาชนเหล่านั้นก็ถูกปล่อยไว้เบื้องหลัง โดยกิจกรรมของท้องถิ่นจะเป็นเรื่องของ “นักการเมืองท้องถิ่น” เท่านั้น สี่หาปีให้หลังประชาชนจึงมีสิทธิเลือกตั้งใหม่อีกครั้ง สิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาท้องถิ่นหลายประการ (สมศักดิ์ คุณเงิน, 2541)

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมเกิดจากความต้องการในการเข้าไปพัฒนา หรือสร้างกระบวนการในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในท้องถิ่นด้วยการแสดงความคิดเห็น ร่วมกันผลักดันกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อต้องการแก้ไขปัญหาคความเฉื่อยชา ทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบใหม่ ๆ พร้อมกับให้ประชาชนตระหนักถึงหน้าที่และความสำคัญแสดงทัศนะที่มีต่อการเมืองในพื้นที่ ร่วมกันพัฒนาทุกภาคส่วนในชุมชนของตนเองก่อน ประเด็นนี้จึงทำให้การมีส่วนร่วมเกิดความเข้มแข็งขึ้นในชุมชนโดยมองว่าหากคนในชุมชนไม่ร่วมกันพัฒนาแล้วใครจะสามารถพัฒนาชุมชนของเราได้ดีกว่าเรา ซึ่งในการพัฒนานั้นองค์กรที่ใกล้ชิดเรามากที่สุดและมีอำนาจในการผลักดันและสนับสนุนได้เต็มกำลังนั้นก็คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นั่นเอง

ในการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น เทศบาลเมืองนับเป็นรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่มีแนวโน้มจะมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างยิ่ง เพราะได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่นของตนเอง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งรวมถึงการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นตามคุณลักษณะส่วนบุคคล และความคิดเห็นของประชาชนต่อการปกครองส่วนท้องถิ่นว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร โดยข้อสนเทศที่ได้จะเป็นฐานข้อมูลเบื้องต้นในการกำหนดทิศทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงครามต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลตาม เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตาม โครงสร้าง อำนาจหน้าที่ การได้มาซึ่งผู้บริหาร การกำกับ ติดตาม กับการมีส่วนร่วมของประชาชน

4. เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปกครองส่วนท้องถิ่น ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้อย่างต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น Weiner (1971) นิยามการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไว้กว้าง ๆ ว่าหมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นโดยความเต็มใจไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ และไม่ว่าจะมีการจัดอย่างเป็นระเบียบหรือไม่ และไม่ว่าจะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว หรือต่อเนื่องกัน จะใช้วิธีที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ ถูกต้องตามกฎหมายก็ตาม เพื่อผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐ หรือต่อการบริหารงานของรัฐ หรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นในระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่นก็ตาม Nie & Verba (1975) ได้ให้นิยามการมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึง กิจกรรมทางกฎหมายของราษฎร ซึ่งอาจมากหรือน้อยโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะมีอิทธิพลในการเลือกกำหนดบุคคลในวงการบริหารราชการหรือการกระทำของรัฐ สิทธิพันธ์ พุทธหนู (2525) ได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วม มาหลายอย่างที่ซ้ำกับ นิและเวอร์บาได้เสนอไว้ แต่ทั้งสองคนนี้ได้เสนอรวมถึงกิจกรรมที่อาจผิดกฎหมาย และรุนแรงด้วย

ดุษฎี อายุวัฒน์ และคณะ (2535) ได้นิยามคำว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการให้โอกาสประชาชนเข้าร่วมในการดำเนินงาน ตั้งแต่กระบวนการเบื้องต้น จนถึงกระบวนการสิ้นสุด โดยที่การเข้าร่วมอาจจะเข้าร่วมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรือครบวงจรก็ได้การเข้าร่วมมีทั้งรายบุคคล กลุ่มหรือองค์กร ซึ่งมีความคิดเห็นสอดคล้องกันเพื่อดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ โดยการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์กร เพื่อให้บรรลุถึงการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ รวมไปถึง เสน่ห์ จามริก และ คณะ (2524) ให้คำจำกัดความการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชน ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกัน และกันของทุกฝ่าย และยังอาจเป็นการปูพื้นฐานมั่นคงสำหรับวิวัฒนาการไปสู่การปกครองตนเองของท้องถิ่นได้ในบั้นปลาย แม้กระทั่ง สุรัชย์ หวันแก้ว (2527) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง ความอยากร่วมและความสมัครใจ (ซึ่งแยกจากการเสียสละ และหวังรางวัลตอบแทนจากราชการ) โดยสิ่งเหล่านี้ จะสอดคล้องกันทั้งชีวิต และวัฒนธรรมของเขาด้วย สรุปได้ว่า ที่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองได้นั้นจะต้องเป็นการกระทำ ที่มุ่งหวังอิทธิพลในการตัดสินใจของ

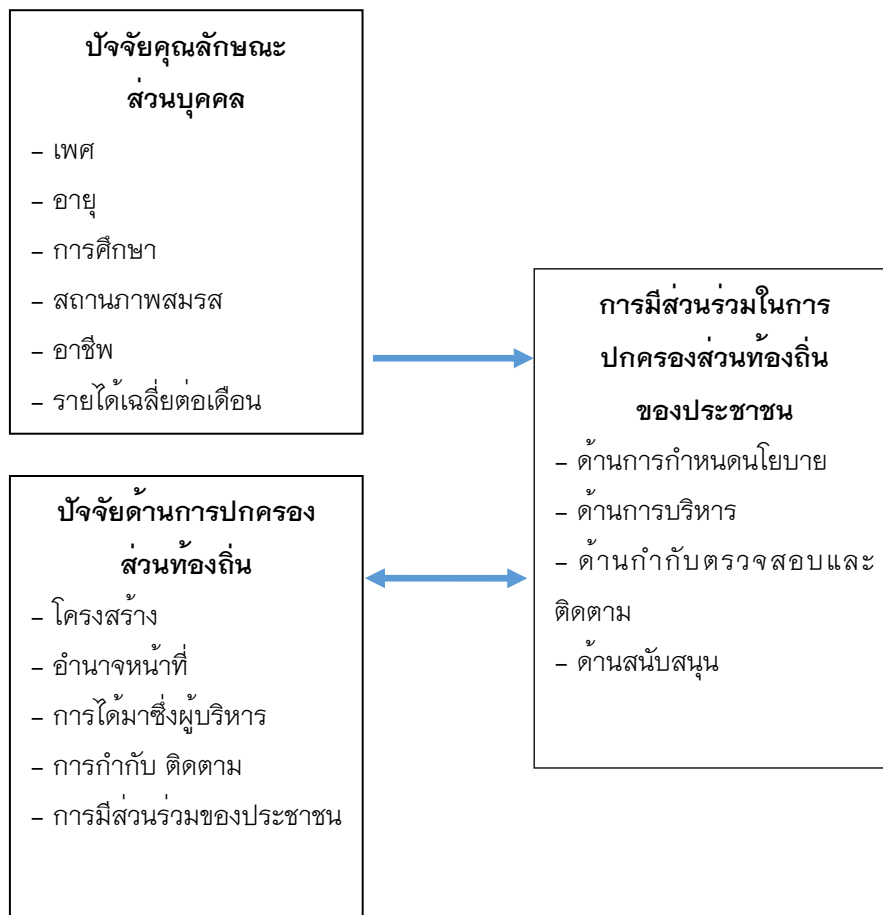
รัฐบาลเป็นสำคัญ ซึ่งถ้าเป็นการกระทำที่ไม่หวังที่จะมีอิทธิพล เกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกนโยบายของ รัฐบาล หรือเลือกบุคคลสำคัญที่สามารถกำหนดนโยบายของรัฐบาลได้แล้ว ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม

ข้อจำกัดของการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปกครองส่วนท้องถิ่น ข้อจำกัดของการมีส่วนร่วม ทาง การปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อพิจารณากันก็พอแยกได้เป็น 4 ประการใหญ่ ๆ ดังนี้ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2524) ประการแรก สภาพการเร้าระดมทางสังคม ประการที่สอง ภาวะทางเศรษฐกิจ ประเทศที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจ และมีความมั่งคั่งก็จะมีโอกาสเป็นประชาธิปไตยมากกว่าประเทศ ที่ยากจน ประการที่สาม วัฒนธรรมทางการเมืองก็อาจเป็นข้อจำกัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ ประการสุดท้าย ถ้าระบบการเมืองการปกครองไม่เอื้ออำนวยให้ราษฎรมีส่วนร่วมอย่างเช่นสังคมนั้น มี การปกครองระบอบเผด็จการไม่ว่าจะเป็นเผด็จการคอมมิวนิสต์ หรือเผด็จการ ก็ย่อมเป็นการแน่นอนว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต้องอยู่ในระดับต่ำมาก และมักจะเป็นไปในรูปที่เรียกว่า การมีส่วนร่วมสนับสุนนนั่นเอง

จากแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นตาม รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันผู้วิจัยได้กำหนดเป็นตัวแปรต้นเพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการ ปกครองส่วนท้องถิ่นโดยจะทำการศึกษาใน 5 ประเด็น ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างหน้าที่ 2) อำนาจหน้าที่ 3) ด้านการได้มาซึ่งผู้บริหาร 4) ด้านการกำกับติดตาม และ 5) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษาไว้ เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมี ส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัด สมุทรสงคราม โดยประยุกต์มาจากแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Uphoff & Cohen (1977) โดยมุ่งเน้น ศึกษาในด้านการกำหนดนโยบาย ด้านการบริหาร ด้านกำกับตรวจสอบและติดตาม และด้านสนับสนุน สรุปได้ดังแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

พื้นที่ ประชากรที่ศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ในการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณในครั้งนี้ คือ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ด้วยวิธีการใช้แบบสอบถาม ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ตามทะเบียนราษฎรของกรมการปกครอง พ.ศ. 2563 จำนวนประชากร รวมทั้งสิ้น 27,831 คน

กลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการกำหนดขนาดของ กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ โดยอาศัยสูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 จำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จึงเท่ากับ 400 คน

เครื่องมือการวิจัย

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาในเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการ เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามที่เป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณตามวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1) ข้อมูลปฐมภูมิ ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจประชากร กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยใช้วิธีการให้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งผู้ศึกษาจะได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

2) ข้อมูลทุติยภูมิเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารบทความ รายงาน วารสาร ตำรา หนังสือพิมพ์ สื่อสิ่งพิมพ์ งานวิจัยกฎหมาย และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทาง การเมืองและการปกครองท้องถิ่นจากภาครัฐและเอกชน ตลอดจนข้อมูลทางสถิติต่าง ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เรียบร้อยแล้ว ก็จะนำข้อมูลที่ได้รับคืนมาจากการตอบแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณ โดยมีการจัดหมวดหมู่และ ใช้วิธีการทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมประมวลผลสำเร็จรูป ดังนี้

1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2) สถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์ คือ การวัดหาความสัมพันธ์ของตัวแปร 2 ตัวที่เป็นอิสระต่อกันที่แต่ละตัวมีระดับการวัดของข้อมูลในระดับอันตรภาค (Interval Scale) ขึ้นไป

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ศึกษาได้ศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาดูด้วยวิธีการใช้แบบสัมภาษณ์ประชาชน ผู้มีสิทธิออกเสียงในเขตพื้นที่เขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นประชาชนทั่วไป กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการ และสมาชิกสภาเทศบาล รวมจำนวนทั้งสิ้น 17 คน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) เครื่องมือที่ผู้ศึกษาวิจัยใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างของประชากรผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น

2) การสร้างและพัฒนาแบบสอบถาม สำหรับการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ข้อมูลปฐมภูมิ ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจประชากร กลุ่มตัวอย่างที่มาจากการสุ่มแบบเจาะจง โดยเลือกทำการสัมภาษณ์จากประชาชนทั่วไป กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการ และสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งเป็นผู้มีสิทธิออกเสียงในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวนทั้งสิ้น 17 คน ผู้ศึกษาทำการรวบรวมข้อมูลที่ได้ จากการให้สัมภาษณ์มาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลว่าตรงกับข้อมูลให้ผู้ให้สัมภาษณ์ ต้องการ และเป็นประเด็นที่ตรงกับผู้วิจัยต้องการศึกษา

2) ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร บทความ รายงาน วารสาร ตำรา หนังสือพิมพ์ สื่อสิ่งพิมพ์ งานวิจัย กฎหมาย และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทาง การเมือง และการปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งจากภาครัฐและเอกชน ตลอดจนแนวคิด ทฤษฎี และข้อมูลทางสถิติต่าง ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เรียบร้อยแล้ว จะนำข้อมูลที่ได้รับกลับคืนมาจากการตอบแบบสัมภาษณ์มาทำตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าแล้วนำข้อมูลจาก แบบสัมภาษณ์และข้อมูลในส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น จากแบบสอบถามที่เป็นคำถามปลายเปิดที่ผู้ศึกษาทำการตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อยแล้ว นั้น มาทำการตีความข้อมูลด้วยวิธีการอุปมัย โดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการต่าง ๆ ที่ได้ทำการรวบรวมมาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล แล้วเขียนรายงานเพื่ออธิบายความหมายข้อมูลดังกล่าว

ผลการวิจัย

จากการศึกษาผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาตามประเด็นสำคัญในการศึกษา 4 ประเด็น ดังนี้

ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงครามในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการกำหนดนโยบาย คือการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา และสาเหตุของปัญหา เพื่อกำหนดเป็นนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น ด้านการบริหาร คือการมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการจัดซื้อ และจัด

จ้าง ด้านกำกับตรวจสอบ และติดตาม คือการมีส่วนร่วมในการยื่นญัตติเพื่อถอดถอนคณะเทศมนตรีทั้งคณะหรือรายบุคคล และด้านสนับสนุน คือการมีส่วนร่วมในการดูแลสวนสาธารณะ หรือสถานที่พักผ่อนของชุมชน รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ในภาพรวม

ระดับการมีส่วนร่วม	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านการกำหนดนโยบาย	4.55	0.464	ระดับมาก
2. ด้านการบริหาร	4.54	0.448	ระดับมาก
3. ด้านกำกับตรวจสอบและติดตาม	4.53	0.445	ระดับมาก
4. ด้านสนับสนุน	4.47	0.500	ระดับมาก
รวม	4.52	0.460	ระดับมาก

ผลการศึกษา วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลตามเพศ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลในภาพรวม

ระดับการมีส่วนร่วม	สถาน					รายได้เฉลี่ย
	เพศ	อายุ	การศึกษา	ภาพสมรส	อาชีพ	ต่อเดือน
	Sig.	Sig.	Sig.	Sig.	Sig.	Sig.
1. ด้านการกำหนดนโยบาย	.779	.297	.484	.095	.106	.493
2. ด้านการบริหาร	.361	.405	.523	.159	.269	.661
3. ด้านกำกับตรวจสอบและติดตาม	.351	.526	.566	.130	.052	.111
4. ด้านสนับสนุน	.064	.451	.898	.074	.053	.800
ภาพรวม	.388	.321	.125	.267	.316	.351

* มีระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ผลการศึกษา วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตาม โครงสร้าง อำนาจหน้าที่ การได้มาซึ่งผู้บริหาร พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการของเทศบาล ในเรื่องอำนาจหน้าที่ที่ต้องทำในเขตเทศบาลในภาพรวม มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงครามในระดับปานกลาง

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

การมีส่วนร่วมทางการเมือง	ด้านโครงสร้าง		ด้านอำนาจหน้าที่		ด้านการได้มาซึ่งผู้บริหาร	
	r	Sig	r	Sig	r	Sig
1. ด้านการกำหนดนโยบาย	.38	.000*	.23	.000*	.43	.000*
2. ด้านการบริหาร	.20	.000*	.26	.000*	.31	.000*
3. ด้านกำกับตรวจสอบและติดตาม	.16	.000*	.20	.000*	.04	.000*
4. ด้านสนับสนุน	.56	.000*	.35	.000*	.54	.000*
ภาพรวม	.40	.000*	.43	.000*	.44	.000*

* มีระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่าด้านการกำหนดนโยบาย แนวทางในการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายนั้น ต้องมีการแสดงออกอยู่บนพื้นฐานของกฎหมาย การจัดตั้ง หรือรวมกลุ่มโดยสภาประชาชนเข้าร่วมในการแสดงความคิดเห็น สร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้เกิดขึ้นก่อน ประชาชนต้องมีความรู้ และตระหนักถึงความสำคัญถึงสาเหตุของการเข้ามีส่วนร่วม และการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ชัดเจน ด้านการบริหาร แนวทางในการบริหารนั้นมองว่าประชาชนมีส่วนร่วมอย่างมากในระดับของการร่วม รับรู้ประโยชน์ที่ได้รับการบริการ ร่วมให้และเสียสละบางอย่างให้ ด้านกำกับตรวจสอบและติดตามการมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรูปแบบใหม่เกิดขึ้น การมีส่วนร่วมด้านการควบคุมตรวจสอบของประชาชนต่อการทำงานขององค์กรปกครองในรูปแบบผ่านสื่อต่าง ๆ ประชาชนใช้ในการควบคุมตรวจสอบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือการไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน ซึ่งยังไม่มีปรากฏการรวมกลุ่มอย่างจริงจังของประชาชน เพื่อเข้ามาตรวจสอบการทำงานของท้องถิ่น ด้านสนับสนุนการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับแนวทางการสนับสนุนนั้นเกิดจากความตระหนัก ความรู้ความเข้าใจที่แท้จริงในสิทธิและบทบาทหน้าที่ของตนเอง และจิตสำนึกความรู้สึก

รับผิดชอบต่อส่วนรวมและสิ่งแวดล้อมการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ นักการเมืองท้องถิ่น และ ความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่พร้อมกับความมีอำนาจในการต่อรองกิจการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการกำหนดนโยบาย คือการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา และสาเหตุของปัญหา เพื่อกำหนดเป็นนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น ด้านการบริหาร คือการมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการ จัดซื้อ และจัดจ้าง ด้านกำกับตรวจสอบ และติดตาม คือการมีส่วนร่วมในการยื่นอุทธรณ์เพื่อถอดถอน คณะเทศมนตรีทั้งคณะหรือรายบุคคล และด้านสนับสนุน คือการมีส่วนร่วมในการดูแลสวนสาธารณะ หรือสถานที่พักผ่อนของชุมชน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุศรา โพธิสุข (2558) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้ทำการศึกษา พบว่าประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของ การเมืองท้องถิ่นมากนัก เนื่องจาก ยังมีการปลูกฝังในระบบอุปถัมภ์อยู่ มีการแบ่งกลุ่ม ไม่ค่อยมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมเฉพาะช่วงเลือกตั้ง และการประชาสัมพันธ์เลือกตั้งยังไม่ ครอบคลุมพื้นที่ แนวทางแก้ไขปัญหาคือ ควรปลูกฝังให้ประชาชนมีความคิดที่เป็นประชาธิปไตย ให้ ตระหนักในการใช้สิทธิเลือกตั้ง เพื่อสังคมและประโยชน์ของส่วนรวมควรมีการรณรงค์ให้ความเข้าใจ ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น และควรประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งให้ครอบคลุมพื้นที่

ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วน ท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลตาม เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการมี ส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัด สมุทรสงคราม ไม่แตกต่างกันทุกด้าน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิษณุ หยกจินดา (2557) ทำการ วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำ ร้อน จังหวัดจันทบุรี พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีส่วนร่วมในมากเป็นอันดับแรก รองลงมาด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีส่วนร่วมในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมีส่วนร่วมในระดับมาก และสุดท้ายด้านการมีส่วนร่วมในการ ประเมินผล การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย

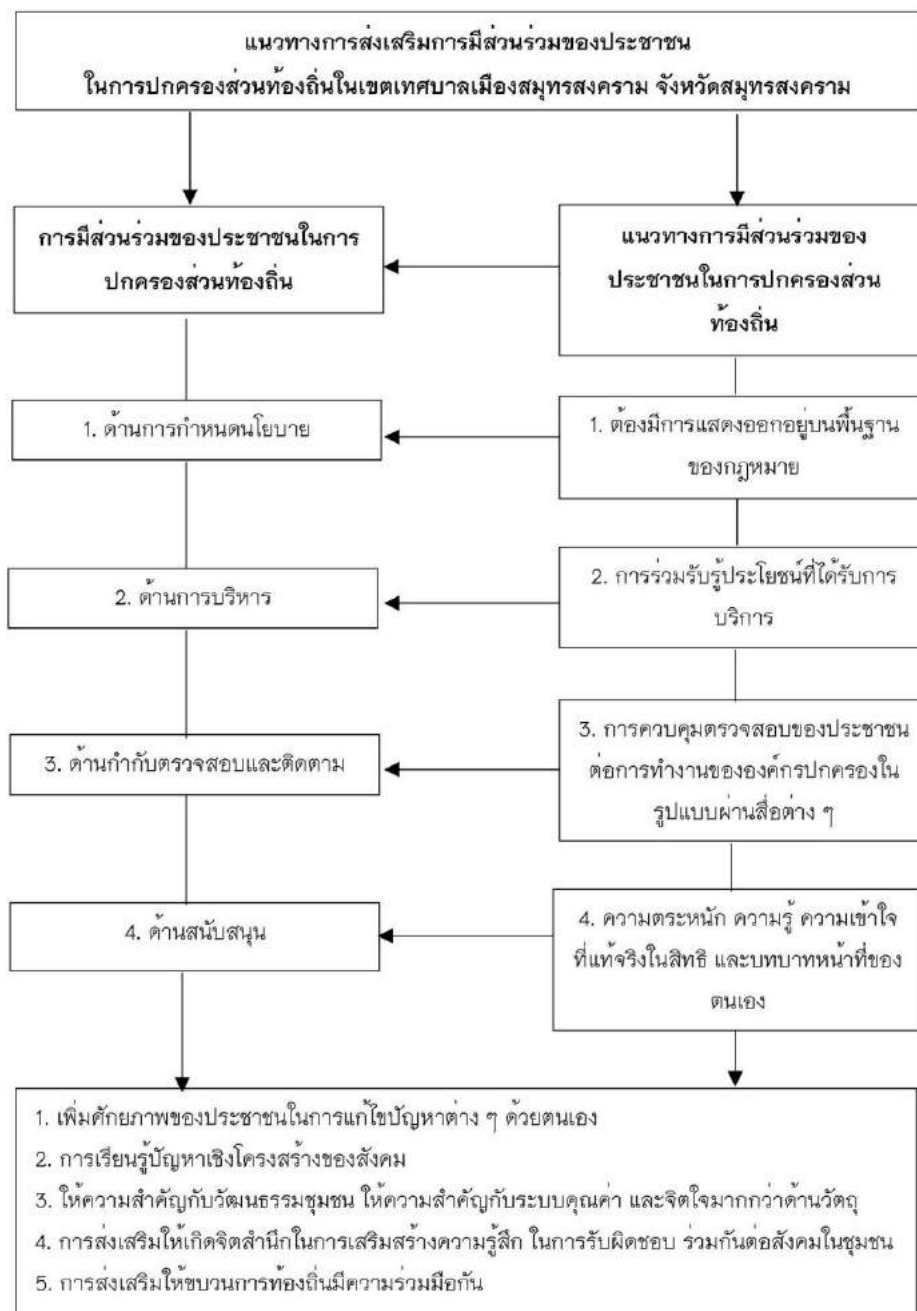
ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการปกครองส่วน ท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตาม โครงสร้าง อำนาจหน้าที่ การได้มาซึ่งผู้บริหาร มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขต เทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ

ลิตธิ์ธันท์ วารุณสหรัชน (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลตลาดจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติดำเนินงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับน้อย ประชาชนต้องการเสนอแนะการทำงานของ อบต. และร้องทุกข์เรื่องราวต่าง ๆ ได้หลากหลายช่องทาง ในขณะเดียวกันต้องการให้ อบต. ชี้แจงผลการร้องทุกข์ ชี้แจงการใช้งบประมาณ ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ของ อบต. ให้มากขึ้นและประชาชนต้องการให้ อบต. เป็นผู้นำที่ประสานงานกลุ่มประชาชน เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมสามารถแสดงความคิดเห็น

ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ด้านการกำหนดนโยบาย แนวทางในการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายนั้น ต้องมีการแสดงออกอยู่บนพื้นฐานของกฎหมาย การจัดตั้ง หรือรวมกลุ่มโดยสภาประชาชนเข้าร่วมในการแสดงความคิดเห็น สร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้เกิดขึ้นก่อน ประชาชนต้องมีความรู้ และตระหนักถึงความสำคัญถึงสาเหตุของการเข้ามีส่วนร่วม และการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ชัดเจน ด้านการบริหาร แนวทางในการบริหารนั้นมองว่าประชาชนมีส่วนร่วมอย่างมากในระดับของการร่วม รับรู้ประโยชน์ที่ได้รับการบริการ ร่วมให้ และเสียสละบางอย่างให้ หากแต่การเข้าร่วมปรึกษาหารือ หรือร่วมตัดสินใจ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมหารือ ร่วมตัดสินใจ คัดเลือกโครงการพัฒนาท้องถิ่นเอง ใช้สิทธิเสรีภาพ ในการแสดงความคิดเห็น และการพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง ในการจัดการควบคุมการใช้ และกระจายทรัพยากรที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีพ ด้านกำกับตรวจสอบ และติดตาม ในการกำกับตรวจสอบ และติดตามมีการมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรูปแบบใหม่เกิดขึ้น การมีส่วนร่วมด้านการควบคุมตรวจสอบของประชาชนต่อการดำเนินงานขององค์กรปกครอง ในรูปแบบผ่านสื่อต่าง ๆ ประชาชนใช้ในการควบคุมตรวจสอบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือ การไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน ซึ่งยังไม่มีปรากฏการรวมกลุ่มอย่างจริงจังของประชาชน เพื่อเข้ามาตรวจสอบการทำงานของท้องถิ่น ด้านสนับสนุน การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับแนวทางการสนับสนุน นั้นเกิดจากความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจ ที่แท้จริงในสิทธิ และบทบาท หน้าที่ของตนเอง และจิตสำนึก ความรู้สึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมและสิ่งแวดล้อมการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ นักการเมืองท้องถิ่น และความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่พร้อมกับความมีอำนาจในการต่อรองกิจการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนิตา ใจเพ็ญ (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเหมืองง่า อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ภายใต้กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นรับฟังความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วมในขั้นให้ข้อมูลข่าวสาร ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นเสริมอำนาจ ตามลำดับกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลเหมืองง่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับข้อเสนอแนะ ควรมีการสร้างกลไก หรือช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา

ท้องถิ่นมากกว่าการทำเวทีประชาคมเจ้าหน้าที่ควรประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินการตามแผนให้ประชาชนทราบความก้าวหน้าโดยตลอด ควรจัดตั้งบอร์ดประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ในแต่ละชุมชน ควรจัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้แก่ประชาชน ควรให้ความสำคัญในการบูรณาการแผนของชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาท้องถิ่น และแผนพัฒนาในระดับต่าง ๆ ได้อย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ภาพที่ 2 การสร้างองค์ความรู้ใหม่

สรุป

สำหรับแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ปัจจัยหลักในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วยปัจจัยสำคัญเริ่มจากการกำหนดนโยบาย ซึ่งต้องมีการแสดงออกอยู่บนพื้นฐานของกฎหมาย การบริหารจัดการต้องส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วม รับรู้ประโยชน์ที่ได้รับจากการบริการ การกำกับตรวจสอบและติดตาม เป็นการควบคุมตรวจสอบของประชาชน ต่อการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบผ่านสื่อต่าง ๆ และปัจจัยสุดท้ายคือการสนับสนุน ซึ่งรวมถึงความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจ ที่แท้จริงในสิทธิ และบทบาทหน้าที่ของตนเอง โดยทั้งหมดนั้นมีแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมเริ่มจากการมีส่วนร่วมเป็นแนวทางในการรวมกลุ่ม เพื่อเพิ่มศักยภาพของประชาชนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ประชาชนตระหนักความสำคัญในข้อนี้มากที่สุด การมีส่วนร่วมเป็นเวทีในการเรียนรู้ปัญหาเชิงโครงสร้างของสังคม ในระบบความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานของรัฐ เพื่อนำไปสู่แนวทางเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรชาวบ้าน และสามารถเพิ่มอำนาจในการต่อรองในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้แก่ชุมชน การให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมชุมชน ให้ความสำคัญกับระบบคุณค่า และจิตใจมากกว่าด้านวัตถุ พยายามส่งเสริมให้นาฏมโหรีปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการแก้ปัญหาผ่านรูปแบบของการระดมทุน เพื่อตั้งเป็นกองทุนช่วยเหลือกันเอง ซึ่งอาศัยประเพณีต่าง ๆ เป็นการปลูกจิตสำนึก และสร้างเครือข่ายกันเอง ระหว่างชุมชนและกลุ่มคน การส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกในการเสริมสร้างความรู้สึกร่วมกันต่อสังคมในชุมชนอีกด้วย เน้นที่ความคิดริเริ่มของชาวบ้าน ในการรวมกลุ่มในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เพื่อเรียนรู้ปัญหาของชุมชน พร้อมทั้งวิเคราะห์ปัญหาความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกับกลไกทางสังคม เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มหรือองค์กรชาวบ้าน ในการตัดสินใจผ่านเครือข่ายของความสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกชุมชน โดยอาศัยหลักการต่อรองกับรัฐบาล ระดมความร่วมมือร่วมใจกันในการพัฒนาท้องถิ่นให้ดีขึ้น และการส่งเสริมให้ขบวนการท้องถิ่นมีความร่วมมือกัน ต้องช่วยกันคิดว่าทำอย่างไร จึงสามารถทำให้ แผนงานของชุมชนมีความเป็นบูรณาการร่วมกับหน่วยงานของรัฐ โดยเป็นไปในลักษณะคิดจากข้างล่าง ภาครัฐหนุนเสริม หลีกเลียงข้อบกพร่องในอดีต การส่งเสริมให้ขบวนการท้องถิ่นร่วมกันคิด มีตัวชี้วัด ความสำเร็จอยู่ที่การเน้นความพึงพอใจของประชาชนมากกว่า ความรวดเร็วในการทำงาน ในการแก้ไขปัญหา ต้องมีการร่วมมือจากหลายฝ่าย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากผลการศึกษาปัจจัยหลักในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเริ่มจากการกำหนดนโยบาย การส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรม นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอเพิ่มเติมคือ

1. การมีส่วนร่วมเป็นแนวทางในการรวมกลุ่ม เพื่อเพิ่มศักยภาพของประชาชนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง
2. ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมชุมชน ให้ความสำคัญกับระบบคุณค่า และจิตใจมากกว่าด้านวัตถุ พยายามส่งเสริมให้นาฏมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการแก้ปัญหาผ่านรูปแบบของการระดมทุน เพื่อตั้งเป็นกองทุนช่วยเหลือกันเอง ซึ่งอาศัยประเพณีต่าง ๆ เป็นการปลูกจิตสำนึก และสร้างเครือข่ายกันเองระหว่างชุมชนและกลุ่มคน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาดังกล่าวข้างต้นแนวทางในการศึกษาเพิ่มเติมคือการส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มศักยภาพของประชาชน การให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมชุมชนซึ่งเป็นข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาในภาคสนามในครั้งนี้เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการพัฒนาพื้นที่ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อมามีประเด็นสำคัญในการศึกษาคือ

1. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยใช้พื้นที่จังหวัดเป็นเขตในการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วม และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามเขตองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อนำผลการศึกษานำมากำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของจังหวัดร่วมกัน
2. ทำการศึกษาการมีส่วนร่วม ในแต่ละระดับของเขตการปกครองท้องถิ่น เช่น ทำการศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมระดับเทศบาล ระดับองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น เพื่อทราบปัญหาการมีส่วนร่วมแต่ละพื้นที่ และนำผลการศึกษามาพัฒนาทิศทางการมีส่วนร่วมเพื่อแก้ปัญหาในเชิงพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง. (2547). การศึกษาบทบาทและการดำเนินงานของเทศบาลในด้านการคุ้มครองผู้บริโภค. นนทบุรี: วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2524). วัฒนธรรมทางการเมืองกับระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย วัฒนธรรมทางการเมืองไทย. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

- คุชฎี อายุวัฒน์ และ คณะ. (2535). *การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในงานวนศาสตร์ชุมชน: กรณีชุมชนบ้านห้วยม่วง*. ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ฐิติอสิณา ใจเพียร. (2558). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเหมืองง่า อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน: ภายใต้กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น(วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยเนชั่น.
- บุญธรรม เลิศสุขีเกษม. (2542). *การเผยแพร่ความรู้ทางการปกครองท้องถิ่น ฉบับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักบริหารราชการส่วนท้องถิ่น.
- บุศรา โพธิสุข. (2558). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารพิษณุเวชสาร, 12(1), 151-164.*
- วิชญ์ หยกจินดา. (2557). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกว้าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี(วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมศักดิ์ คุณเงิน. (2541). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สิทธิพันธ์ พุทธหิน. (2525). *ทฤษฎีพัฒนาการเมือง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สิทธิพันธ์ วารุณสหรัษฎ. (2559). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลตลาดจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม(วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสน่ห์ จามริก และ คณะ. (2524). *นโยบายในการพัฒนาชนบทไทย ปี 2523*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- สุรัช หวันแก้ว. (2527). *การมีส่วนร่วมในชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภารการพิมพ์.
- Nie, N. H., & Verba, S. (1975). *Political Participation*. In Fred I. Greenstein & Nelson, W. Polsby. (eds.) *Handbook Political Science: Nongovernment Politic*. pp. 9-12. Massasuseette: Addison Wesley.
- Uphoff, N. T., & Cohen, J. M., (1977). *Rural Development Participation: Concept and Measure for Project Design, Implementation and Evaluation*. New York: Cornell University.
- Weiner, M. (1971). *Political Participation: Crisis of the Political Process*. In Leonard, Binder et al. (eds.) *Crisis on Sequences in Political Development*. pp. 161-163. Princeton: Princeton University Press.

คุณภาพการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การทำงานของ ข้าราชการสังกัดกรมกำลังพลทหารบก

Quality of Management that Affects Work Achievement of Officials Under the Directorate of Personnel's Royal Thai Army

¹ชนิกานต์ คุณานันทพงศ์ และ ศักดา ศิลปาภิสันท์
¹Chanikarn Kunanantapong and Sakda Silapapisan

วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

Siam Technology College, Thailand

E-mail: mamchanikarn@gmail.com, da_present@hotmail.com

Received June 7, 2021; Revised June 26, 2021; Accepted September 30, 2021

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) คุณภาพการบริหารจัดการการทำงานของข้าราชการ (2) ผลสัมฤทธิ์การทำงานของข้าราชการ (3) เปรียบเทียบคุณภาพการบริหารจัดการ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (4) ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริหารจัดการกับผลสัมฤทธิ์การทำงานของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก ประชากรที่ใช้ศึกษา คือ บุคลากรของกรมกำลังพลทหารบก กองบัญชาการ กองทัพบก จำนวน 347 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 194 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสถิติ ค่าที่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการศึกษาพบว่า (1) คุณภาพการบริหารจัดการการทำงานของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ ด้านการนำองค์กร ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ขององค์กร อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการมุ่งเน้นระบบการปฏิบัติการ อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ (2) ผลสัมฤทธิ์การทำงานของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพ ด้านประสิทธิผลการจัดการความรู้ ด้านการพัฒนาองค์กร และด้านประสิทธิภาพตามลำดับ (3) กำลังพลที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการบริหารจัดการโดยรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (4) ความสัมพันธ์ของคุณภาพการบริหารจัดการ

กับผลสัมฤทธิ์การทำงานของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: คุณภาพการบริหารการจัดการ; ผลสัมฤทธิ์; การทำงาน; กรมกำลังพลทหารบก

Abstract

The purposes of this research were to: (1) quality of administration and management of civil servants; (2) work achievements of civil servants; (3) comparison of management quality classified by personal factors; and (4) quality of management affected effective work achievement of officials Under Directorate of Personnel's Royal Thai Army. The population used in the study was 347 personnel of the Royal Thai Army Headquarters, using a simple random sampling method. A total of 194 samples were obtained. The research instrument was a 5-level questionnaire. The data were analyzed through frequency, percentage standard deviation Hypothesis testing with statistics, T-test, and One way Anova and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient.

The research results were found as follows: (1) the quality of administration and management of civil servants overall was at a high level in terms of focusing on service recipients and stakeholders. Strategic Planning organization leadership Personnel focus, measurement, analysis, and organizational knowledge management at a high level, respectively; (2) work achievements of civil servants overall were at a high level, namely, quality, knowledge management effectiveness, organizational development and efficiency respectively; (3) personnel with different personal factors had no significant difference in opinion on management quality of civil servants under the Royal Thai Army Department at .05; and (4) quality of management affected effective work achievement of officials under the Directorate of Personnel's Royal Thai Army overall. There was a significantly positive correlation at .01 level.

Keywords: Management Quality; Achievement; Work; Royal Thai Army

บทนำ

การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ เป็นเครื่องมือบริหารที่มาพร้อมกับแนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ ซึ่งมีการนำมาใช้กับภาครัฐและเอกชนในหลายประเทศ การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์เป็นวิธีการบริหาร

จัดการที่มุ่งเน้นผลการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายเป็นการปรับปรุงผลการดำเนินงานขององค์กร เพื่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมีความรับผิดชอบต่อประชาชน และยกระดับผลการปฏิบัติงานขององค์กร ให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้ดียิ่งขึ้น โดยการใช้การสร้างตัวชี้วัดผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม วัดผลการปฏิบัติงานเทียบกับเป้าหมายที่กำหนด การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์จะทำให้ผู้บริหารองค์กรกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์กร และเป้าหมายของการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน และสามารถวัดผลการปฏิบัติงานได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีการกำหนดปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จของงาน และกำหนดตัวชี้วัด เพื่อประเมินองค์กรว่ามีระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลหรือไม่ การนำหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์มาใช้ในองค์กร จะเป็นกลไกที่ช่วยให้สามารถควบคุมให้การทำงานเป็นไปตามแผนเชิงกลยุทธ์ที่วางไว้ เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์และพันธกิจขององค์กร (วิระยุทธ ชาตะกาญจน์, 2547)

กรมกำลังพลทหารบก เป็นหน่วยงานหลัก ที่กำหนดนโยบายและแผนบริการจัดการกำลังพล เพื่อพัฒนากำลังพลกองทัพไทย กรมกำลังพลทหารบก เป็นหน่วยงานดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการกำลังพล และตามที่กองทัพบกกำหนด ในเรื่องการโอน การย้ายตำแหน่ง การปลด การลาออก การแต่งตั้งยศ การขอพระราชทานยศ การถอดยศ บำเหน็จความชอบ การปรับอัตราเงินเดือน และการปรับระดับเงินเดือน เงินเพิ่ม และค่าตอบแทนต่าง ๆ งานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ รวมทั้งการทำทำเนียบข้าราชการ ลูกจ้างและพนักงานราชการ ในปัจจุบันกรมกำลังพลทหารบก ได้นำเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งเป็นกรอบการประเมินระดับมาตรฐานสากลมาปฏิบัติ แต่ยังมีปัญหาในด้านการนำองค์กร การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ การมุ่งเน้นบุคลากร และการมุ่งเน้นระบบปฏิบัติการ ทำให้ผู้บริหารของกรมกำลังพลทหารบก ยังไม่ได้รับทราบว่ายังมีความบกพร่องในเรื่องใดอย่างแท้จริง จึงไม่สามารถกำหนดวิธีการและเป้าหมายที่ชัดเจนในการจัดทำแผนปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงองค์กรให้สมบูรณ์ได้ การที่จะนำเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐไปใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการการดำเนินการของกรมกำลังพลทหารบก เพื่อยกระดับการบริหารจัดการให้สามารถส่งมอบคุณค่าที่ดีขึ้น ทั้งผลผลิตและบริการให้แก่ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่นับเป็นการตอบสนองต่อเป้าหมายของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 อีกด้วย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องคุณภาพการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การทำงานของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นข้อมูลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริม และสนับสนุนให้ปัจจัยความสำเร็จของคุณภาพการบริหารจัดการที่มีผลสัมฤทธิ์การทำงานของข้าราชการสังกัดกรมกำลังพลทหารบกให้ มีระบบการบริหารจัดการที่ดีและมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการบริหารจัดการการทำงานของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก
2. เพื่อศึกษาระดับผลสัมฤทธิ์การทำงานของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพการบริหารจัดการของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริหารจัดการกับผลสัมฤทธิ์การทำงานของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการบริหารจัดการของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก ไม่แตกต่างกัน
2. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริหารจัดการกับผลสัมฤทธิ์การทำงานของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก มีความสัมพันธ์ในทางบวก

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ คือ วิธีการบริหารที่มุ่งเน้นสัมฤทธิ์ผลขององค์กรเป็นหลักการปฏิบัติงาน (กรมชลประทาน, 2557) เป็นวิธีการในการจัดการที่มุ่งหมายผลการปฏิบัติงาน เพื่อให้หน่วยงานบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ซึ่งการปรับปรุงการดำเนินงานของหน่วยงานดังกล่าว ทุกคนในหน่วยงานต้องมีส่วนร่วม เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และยกระดับผลการปฏิบัติงานให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้ดียิ่งขึ้น โดยการสร้างตัวชี้วัดผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม และวัดผลปฏิบัติงานเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนด (สำเร็จ แหยมกระโทก และ รุจิรา มังคละศิริ, 2550) ซึ่งใช้ระบบการประเมินผลงานที่อาศัยตัวบ่งชี้เป็นตัวสะท้อนผลงานให้ออกมาเป็นรูปธรรม เพื่อการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานให้ดียิ่ง ขึ้นและแสดงผลงานจิตสาธารณะ (ปิยะชัย จันทรวงศ์ไพศาล, 2554)

ปัจจัยความสำเร็จของการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

ปัจจัยความสำเร็จของการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ในด้านคุณภาพการบริหารเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจภาครัฐให้มีประสิทธิภาพมีความคุ้มค่า เพื่อประโยชน์สุขประชาชน ด้านประสิทธิภาพ เชื่อว่าการบริหารที่มีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถมองอนาคตหรือสามารถมองเห็นแนวโน้มในอนาคต ซึ่งบางที่เรียกว่าจุดยุทธศาสตร์ได้อย่างชัดเจน เพื่อกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาล่วงหน้า สามารถนำหน่วยงานให้ก้าวหน้าอยู่

เสมอ เพราะมีความเข้าใจในงานอย่างชัดเจน และสามารถชี้แนวทาง หรือเสนอแนะแนวทางให้กับเพื่อนร่วมงานได้อย่างชัดเจนและสมเหตุสมผล ด้านประสิทธิผลการจัดการความรู้ ประสิทธิภาพมีความสำคัญต่อองค์การ เพราะเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จขององค์การในการที่จะตัดสินใจว่าองค์การจะอยู่รอดต่อไปหรือไม่ และผลสำเร็จของการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ เป็นดัชนีบอกว่าองค์การมีการจัดการความรู้ได้อย่างได้ผลหรือไม่ และด้านการพัฒนาองค์กร ในการพัฒนาองค์กรจะต้องเกี่ยวข้องกับองค์กรทั้งหมดเป็นระบบ เริ่มทำการพัฒนาองค์กร ณ ส่วนใดก็ได้ในองค์กร (นลินีวรรณ ประพันธ์, 2561)

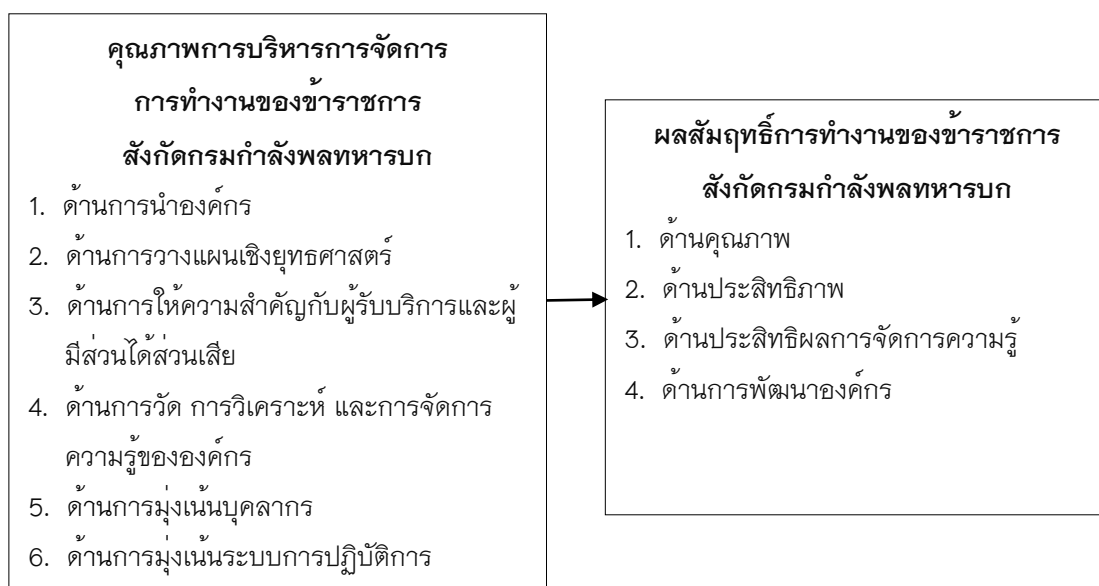
สรุปปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ประสบความสำเร็จอยู่ที่ความเข้าใจแนวคิด วิธีการ และประโยชน์ของการบริหารของเจ้าหน้าที่ในองค์กร ความพร้อมของข้อมูลผลสัมฤทธิ์ที่จะนำมาใช้ตัดสินใจและนำไปปฏิบัติ ซึ่งเป็นกระบวนการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์เป็นนวัตกรรมทางการบริหารที่ประเทศต่าง ๆ ที่พัฒนาแล้วนำมาใช้ในการปฏิรูประบบราชการให้เกิดประสิทธิภาพได้ ซึ่งหัวใจสำคัญของความสำเร็จในการใช้วิธีการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์นั้นอยู่ที่การสร้างตัวบ่งชี้ผลการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ และสะดวกในการนำไปใช้

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์มาจากแนวคิด ระบบการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2557) และแนวคิดผลสัมฤทธิ์การบริหารตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (นลินีวรรณ ประพันธ์, 2561) ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูล เพื่อให้ผู้วิจัยได้รับความรู้พื้นฐานในการวิจัย และนำมากำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย โดยมีการทบทวนวรรณกรรม เพื่อหาตัวแปรที่เกี่ยวข้องจากฐานข้อมูลที่น่าเชื่อถือ

ขั้นตอนที่ 2 บุคลากรในสังกัดกรมกำลังพลทหารบก จำนวน 194 นาย โดยใช้วิธีคำนวณจากสูตรของ Yamane (1973) ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย

ขั้นตอนที่ 3 ร่างแบบสอบถามการวิจัย โดยผู้วิจัยทำการร่างแบบสอบถามการวิจัย จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งโครงสร้างคำถามออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ชั้นยศ อายุราชการ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการบริหารการจัดการการทำงานของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก 6 ด้าน รวม 30 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์การทำงานของข้าราชการสังกัดกรมกำลังพลทหารบก 4 ด้าน รวม 20 ข้อ

การแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ยซึ่งใช้เกณฑ์มาตรฐาน เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับ ค่าคะแนนที่คำนวณได้ตามขั้นตอนที่ระบุไว้โดยเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัย

การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ดังนี้

1. ศึกษาหลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำผลการศึกษามาสร้างแบบสอบถาม
2. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ และสร้างเครื่องมือในการวิจัย

3. เสนอร่างเครื่องมือต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ และนำเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความตรงทางเนื้อหา หรือความสอดคล้องระหว่างข้อความที่เขียนขึ้นในแบบสอบถามกับนิยามศัพท์ที่กำหนดไว้ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC โดยมีค่าตั้งแต่ 0.67–1.00 ได้ค่า IOC = 0.964

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไป Try out กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับประชากรที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ จำนวน 30 คน นำข้อมูลที่ได้ไปทดสอบวัดความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient, 1963) ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.953

5. นำเครื่องมือที่ทดลองใช้แล้วปรับปรุงเครื่องมือให้ถูกต้องสมบูรณ์ และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูล เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ในการแจกแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามด้วยตนเอง และรอเก็บคืน โดยตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ก่อนเก็บกลับคืน
3. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบจำนวนและความสมบูรณ์ของข้อมูล เพื่อนำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ดัชนีความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถาม โดยเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และหาความเชื่อมั่นตามสูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α –Cronbach Coefficient)
2. วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค
3. วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐานหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ แล้วเสนอแบบความเรียง
4. วิเคราะห์ระดับคุณภาพการบริหารการจัดการ และผลสัมฤทธิ์การทำงานของข้าราชการ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอในรูปแบบตาราง พร้อมคำบรรยายประกอบ
5. วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคุณภาพการบริหารการจัดการ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ใช้สถิติการวิเคราะห์เปรียบเทียบ (t-test) และความแปรปรวนแบบทางเดียว
6. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของคุณภาพการบริหารการจัดการกับผลสัมฤทธิ์การทำงานของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก วิเคราะห์โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) (Runyon & Haber, 1991)

ขั้นตอนที่ 7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือ (IOC)
2. สถิติทดสอบวัดความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach's Alpha Coefficient
3. สถิติการวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยกำหนดการวัดเป็นค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. สถิติการทดสอบสมมติฐาน
 - 4.1 สถิติการวิเคราะห์เปรียบเทียบ (t-test) ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่ม
 - 4.2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว
5. สถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาคุณภาพการบริหารจัดการการทำงานของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก

คุณภาพการบริหารจัดการการทำงานของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก	ระดับคุณภาพการบริหารจัดการ		
	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านการนำองค์กร	3.67	0.38	มาก
2. ด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์	3.71	0.48	มาก
3. ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	3.80	0.75	มาก
4. ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ขององค์กร	3.56	0.40	มาก
5. ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร	3.55	0.48	มาก
6. ด้านการมุ่งเน้นระบบการปฏิบัติการ	4.04	0.85	มาก
รวม	3.72	0.39	มาก

ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพการบริหารจัดการการทำงานของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมุ่งเน้นระบบการปฏิบัติการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ ด้านการนำองค์กร ด้านการวัดการวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ขององค์กร ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและด้านการมุ่งเน้นบุคลากร ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การทำงานของข้าราชการสังกัดกรมกำลังพลทหารบก

ผลสัมฤทธิ์การทำงานของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก	ระดับผลสัมฤทธิ์		
	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านคุณภาพ	3.80	0.70	มาก
2. ด้านประสิทธิภาพ	3.93	0.80	มาก
3. ด้านประสิทธิผลการจัดการความรู้	3.99	0.77	มาก
4. ด้านการพัฒนาองค์กร	3.98	0.79	มาก
รวม	3.96	0.77	มาก

ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์การทำงานของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านประสิทธิผลการจัดการความรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาองค์กร ด้านการพัฒนาองค์กร และด้านคุณภาพ ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคุณภาพการบริหารการจัดการของข้าราชการสังกัดกรมกำลังพลทหารบก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

คุณภาพการบริหารการจัดการของ ข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก	เพศ				t	Sig.
	ชาย (N=112)		หญิง (N=82)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านการนำองค์กร	3.67	0.42	3.69	0.34	-0.345	0.730
2. ด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์	3.77	0.48	3.62	0.48	2.128	0.035
3. ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	3.86	0.75	3.71	0.75	1.386	0.167
4. ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการ ความรู้ขององค์กร	3.60	0.42	3.51	0.36	1.429	0.155
5. ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร	3.56	0.51	3.53	0.44	0.484	0.629
6. ด้านการมุ่งเน้นระบบการปฏิบัติการ	4.11	0.85	3.94	0.85	1.347	0.179
รวม	3.76	0.41	3.67	0.36	1.653	0.100

ผลการวิจัยพบว่า กำลังพลที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการบริหาร การจัดการของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก โดยรวมไม่แตกต่างกัน

	แหล่งความแปรปรวน		df	SS	MS	F	Sig.
	ระหว่างกลุ่ม	ภายในกลุ่ม					
1. ด้านการนำองค์กร	ระหว่างกลุ่ม	ภายในกลุ่ม	0.419	2	0.209	1.431	0.242
	รวม		27.952	191	0.146		
			28.371	193			
2. ด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์	ระหว่างกลุ่ม	ภายในกลุ่ม	0.016	2	0.008	0.034	0.966
	รวม		44.794	191	0.235		
			44.81	193			
3. ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ระหว่างกลุ่ม	ภายในกลุ่ม	0.557	2	0.278	0.491	0.613
	รวม		108.281	191	0.567		
			108.838	193			
4. ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ขององค์กร	ระหว่างกลุ่ม	ภายในกลุ่ม	0.843	2	0.421	2.753	0.066
	รวม		29.235	191	0.153		
			30.078	193			
5. ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร	ระหว่างกลุ่ม	ภายในกลุ่ม	0.131	2	0.066	0.282	0.755
	รวม		44.431	191	0.233		
			44.562	193			

	แหล่งความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
6. ด้านการมุ่งเน้นระบบการ ปฏิบัติการ	ระหว่างกลุ่ม	0.231	2	0.116	0.158	0.854
	ภายในกลุ่ม	139.61	191	0.731		
	รวม	139.842	193			
	ระหว่างกลุ่ม	0.139	2	0.070	0.452	0.637
รวม	ภายในกลุ่ม	29.41	191	0.154		
	รวม	29.549	193			

ผลการวิจัยพบว่า กำลังพลที่มีอายุ ระดับการศึกษา ชั้นยศ อายุราชการ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการบริหารการจัดการไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

วัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริหารการจัดการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การทำงานของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก

	ด้านการนำ องค์กร	ด้านการวางแผนเชิง ยุทธศาสตร์	ด้านการให้ความสำคัญ กับผู้รับบริการ	ด้านการวัด การ วิเคราะห์	ด้านการมุ่งเน้น บุคลากร	ด้านการมุ่งเน้น ระบบการ ปฏิบัติการ	คุณภาพการ บริหาร	ผลสัมฤทธิ์การ ทำงาน
1. ด้านการนำองค์กร	1.00	.341**	.330**	.142*	.475**	.196**	.531**	.189**
2. ด้านการวางแผนเชิง ยุทธศาสตร์	.341**	1	.463**	.144*	.223**	.327**	.598**	.334**
3. ด้านการให้ความสำคัญ กับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	.330**	.463**	1	0.097	.516**	.884**	.911**	.843**
4. ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการ จัดการความรู้	.142*	.144*	0.097	1	.164*	0.05	.304**	0.056
5. ด้านการมุ่งเน้น บุคลากร	.475**	.223**	.516**	.164*	1	.461**	.688**	.453**
6. ด้านการมุ่งเน้นระบบ การปฏิบัติการ	.196**	.327**	.884**	0.05	.461**	1	.847**	.960**
รวม	.531**	.598**	.911**	.304**	.688**	.847**	1	.819**

ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริหารการจัดการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การทำงานของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า คุณภาพการบริหารการจัดการการทำงานของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมุ่งเน้นระบบการปฏิบัติการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ ด้านการนำองค์กร ด้านการวัดการวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ขององค์กร ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการ และด้านการมุ่งเน้นบุคลากร ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยอนันต์ มั่นคง, วรารัตน์ บุญแผ้ว และระติกรณ นิมมะจันทร์ (2559) ศึกษาเรื่ององค์ประกอบเชิงยืนยันของการบริหารจัดการด้วยเกณฑ์คุณภาพการศึกษา เพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรด้านการนำองค์กรมีค่ามาตรฐานสูง แสดงว่า รูปแบบการวัดองค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปร การนำองค์กรมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรด้านการวัดการวิเคราะห์และการจัดการความรู้ มีค่ามาตรฐานสูง แสดงว่า รูปแบบการวัดองค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรตัวแปรการนำองค์กร มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และองค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ มีค่ามาตรฐานสูง แสดงว่า รูปแบบการวัดองค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรตัวแปรการวางแผนเชิงกลยุทธ์มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์การทำงานของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผลสัมฤทธิ์การทำงานของข้าราชการ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิผลการจัดการความรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาองค์กร ด้านการพัฒนาระบบ และด้านคุณภาพ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลประภัสสร รำพึงจิตต์ (2556) ศึกษาวิจัยเรื่องผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการน้ำตามแผนยุทธศาสตร์กรมชลประทาน พ.ศ. 2553-2556: กรณีศึกษาสำนักชลประทานที่ 11 ผลการวิจัยพบว่า ระดับผลสัมฤทธิ์ในการบริหารจัดการน้ำตามแผนยุทธศาสตร์กรมชลประทาน พ.ศ. 2553-2556 ของสำนักชลประทานที่ 11 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีมิติด้านคุณภาพการให้บริการ มีระดับผลสัมฤทธิ์มากที่สุด รองลงมา คือ มิติด้านการพัฒนาองค์กร และมีมิติด้านประสิทธิภาพการบริหารราชการ ส่วนมิติด้านประสิทธิผลตามพันธกิจ มีระดับผลสัมฤทธิ์น้อยที่สุด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า กำลังพลที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการบริหารการจัดการของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก โดยรวมไม่

แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า กำลังพลที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการบริหารการจัดการของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bostanci, Yolcu & Sap (2010) ได้ศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรและผู้บริหารองค์กรต่อการนำหลักบริหารงานโดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของบุคลากรมาใช้ในการบริหารจัดการองค์กร ในกรุงอังการา เมืองหลวงของตุรกี พบว่า บุคลากรรัฐบาลที่มีประสบการณ์ทำงานตั้งแต่ 22 ปีขึ้นไป มีการนำหลักบริหารงานโดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของบุคลากรมาใช้น้อยกว่า บุคลากรที่มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 22 ปี ส่วนบุคลากรเอกชนที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกันมีการนำหลักบริหารงานโดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของบุคลากรมาใช้ ไม่แตกต่างกัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า คุณภาพการบริหารการจัดการกับผลสัมฤทธิ์การทำงาน of ข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก โดยรวม มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จีรวิบูลย์ บุญวัฒนาภรณ์ (2556) ศึกษาเรื่องผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการของกองบังคับการปราบปรามกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ผลต่อผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการกับผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการของกองบังคับการปราบปราม พบว่า มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก

สรุปผล

คุณภาพการบริหารการจัดการการทำงาน of ข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมุ่งเน้นระบบการปฏิบัติการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ ด้านการนำองค์กร ด้านการวัดการวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ขององค์กร ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและด้านการมุ่งเน้นบุคลากร ตามลำดับ ส่วนผลสัมฤทธิ์การทำงาน of ข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผลสัมฤทธิ์การทำงาน of ข้าราชการ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิผล การจัดการความรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาองค์กร ด้านการพัฒนาองค์กร และด้านคุณภาพ ตามลำดับ ซึ่งกำลังพลที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการบริหารการจัดการของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก โดยรวมไม่แตกต่างกัน และคุณภาพการบริหารการจัดการกับผลสัมฤทธิ์การทำงาน of ข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ควรมีการปรับปรุงระบบการปฏิบัติการอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ให้มีกระบวนการที่ช่วยสร้างคุณค่าแก่ผู้รับบริการ และมีการดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามพันธกิจขององค์การ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ด้านคุณภาพ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ควรส่งเสริมให้ข้าราชการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ โดยยึดหลักการปฏิบัติงานตามกรอบแนวคิดการพัฒนาวงจรคุณภาพการบริการภาครัฐเป็นหลัก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า กำลังพลที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการบริหารจัดการ โดยรวมไม่แตกต่างกัน ดังนั้น ควรมีการพัฒนาการทำงานของกำลังพลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้กำลังพลเข้าใจและปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า คุณภาพการบริหารจัดการกับผลสัมฤทธิ์การทำงานของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก โดยรวม มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก ดังนั้น ควรให้ความสำคัญกับคุณภาพการบริหารจัดการการทำงานของข้าราชการ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยในเรื่องการประเมินและพัฒนาผลสัมฤทธิ์การบริหารตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของกรมกำลังพลทหารบก เพื่อประเมินและพัฒนาผลสัมฤทธิ์การบริหารให้ได้ตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ

2.2 ควรมีการศึกษาถึงความสำเร็จของการใช้รูปแบบการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การบริหารตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ในหน่วยงานราชการต่าง ๆ ของประเทศไทย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยขอเสนอองค์ความรู้ใหม่ จากการศึกษารื่องคุณภาพการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การทำงานของข้าราชการ สังกัดกรมกำลังพลทหารบก ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

คุณภาพการบริหารการจัดการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การทำงานของข้าราชการ จะประสบผลสำเร็จได้นั้น ควรประกอบด้วยปัจจัยหลายด้าน ซึ่งการบริหารจัดการของผู้บริหารที่มีคุณภาพจะส่งผลให้คุณภาพการทำงานของข้าราชการเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อองค์กร และเป็นการบ่งบอกได้ว่าองค์กรนั้น ๆ มีการบริหารจัดการที่ดีนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

- กรมชลประทาน. (2557). *การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์*. สืบค้นเมื่อ 2 มิถุนายน 2563, จาก <http://www.rid.go.th/reform>
- กุลประภัสสร รำพึงจิตต์. (2556). *ผลสัมฤทธิ์ในการบริหารจัดการน้ำตามแผนยุทธศาสตร์กรมชลประทาน พ.ศ. 2553-2556: ศึกษากรณี สำนักงานชลประทานที่ 11(วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- จิรวรรณ บุญวัฒนาภรณ์. (2556). *ผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการของกองบังคับการปราบปรามกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ(วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ชัยอนันต์ มั่นคง, วรรัตน์ บุญแผ้ว และ ระติกรณ์ นิยมะจันทร์. (2559). องค์ประกอบเชิงยืนยันของการบริหารจัดการด้วยเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ ด้านการนำองค์กร ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มศว.*, 10(2), 117-127.
- นลินีวรรณ ประพันธ์. (2561). *ผลสัมฤทธิ์การบริหารตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของสถาบัน การพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 9(2), 155-168.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปิยะชัย จันทร์วงศ์ไพศาล. (2554). *การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ (RBM)-Results-based management*. กรุงเทพฯ: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.
- วีระยุทธ ชาดะกาญจน์. (2547). *การบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2557). *คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2557*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- สำเร็จ แหียงกระโทก และ รุจิรา มังคละศิริ. (2550). *คู่มือการพัฒนาศูนย์สุขภาพชุมชน (หน่วยบริการปฐมภูมิ: PCU): หนทางสู่ระบบบริการที่พึงประสงค์*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). นครราชสีมา: ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาสาธารณสุขชนครราชสีมา สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดนครราชสีมา.

- Bostanci, A. B., Yolcu H., & Sap H. (2010). Opinions of Teachers and Administrators Towards the Implementation of Teacher Performance Management Applications at Public and Private High Schools (Ankara Sample). *International Online Journal of Educational Sciences*, 2(2), 378–402.
- Cronbach, L. J. (1963). Course Improvement Through Evaluation. *Teacher College Record*, 64, 672–683.
- Runyon, R. P., & Haber, A. (1991). *Fundamentals of Behavioral Statistics*. New York: McGraw–Hill.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้งานเทคโนโลยีผลิตกระแสไฟฟ้าจากเซลล์ แสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคาในเขตกรุงเทพมหานคร

Factors Affecting Intention to use Residential Solar Photovoltaic Technology in Bangkok

¹วรากร พิเศษธนกิจกุล และ บดินทร์ รัศมีเทศ

¹Warakorn Pisetthanakitkul and Bordin Rassameethes

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Business Administration, Kasetsart University

Email: warakorn.pis@ku.th

Received July 7, 2021; Revised July 20, 2021; Accepted September 30, 2021

บทคัดย่อ

ปัจจุบันพลังงานแสงอาทิตย์ได้รับความสนใจนำมาผลิตกระแสไฟฟ้าทดแทนแหล่งเชื้อเพลิง
ธรรมชาติ เพื่อลดการปล่อยมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม และตอบสนองต่อความต้องการใช้ไฟฟ้าที่สูงขึ้น
อย่างต่อเนื่อง บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อ
ความตั้งใจใช้งานเทคโนโลยีผลิตกระแสไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคาในเขต
กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านความปลอดภัยและปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจ
ใช้งานเทคโนโลยีผลิตกระแสไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคาในเขตกรุงเทพมหานคร
รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แนวคิดการยอมรับเทคโนโลยีเป็นกรอบการวิจัยหลัก พื้นที่
วิจัย คือ กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีสนใจเทคโนโลยีผลิตไฟฟ้าจากเซลล์
แสงอาทิตย์และมีบ้านพักอาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบสุ่ม
ตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้ตารางแจก
แจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน
และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความคิดเห็นกับปัจจัยด้านความปลอดภัย ($\bar{X}$ = 4.39,
S.D.=0.56) อยู่ในระดับสูงที่สุด เมื่อเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี
ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = 0.60) ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วยนโยบายส่งเสริมจาก
รัฐบาล แนวโน้มอัตราการผลิตไฟฟ้า ปริมาณความต้องการใช้งานไฟฟ้า ค่าใช้จ่ายในการ

บำรุงรักษา ระยะเวลาคืนทุน ($\bar{x}$ = 4.21, S.D. = 0.61) และปัจจัยยอมรับเทคโนโลยีด้านความง่ายในการใช้งาน ($\bar{x}$ = 4.02, S.D. = 0.74) สำหรับการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 4 ปัจจัยมีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้งานและรวมกันอธิบายแนวโน้มความตั้งใจใช้งานได้ร้อยละ 61.40

คำสำคัญ: การยอมรับเทคโนโลยี; เซลล์แสงอาทิตย์; เทคโนโลยีผลิตไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคา

Abstract

Currently, solar energy has received attention for producing electricity as a substitute for natural fuel resources to reduce environmental emissions and fulfill the higher demand of electricity consumption. This article aimed to 1) study the factors of technology acceptance that influence the intention of using residential solar photovoltaic technology in Bangkok; and 2) study safety factors and external factors that influence the intention of using residential solar photovoltaic technology in Bangkok. This study was quantitative research. The use of the technology acceptance model was used as the main research framework. The research was conducted in the Bangkok area. Participants were selected based on their interest in using solar cell technology in their residential area. The correlated data were collected from 400 participants who finished a questionnaire that used 'random sampling' method. The statistics which were used for analyzing data were frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and multiple regression analysis.

The results revealed that the level of opinion safety factors was the highest level of ($\bar{x}$ = 4.39, S.D. = 0.56). When classified into each aspect by sorting the average from highest to lowest, technology acceptance, perceived usefulness factors ($\bar{x}$ = 4.26, S.D. = 0.60). Moreover, the external factors consist of government policies, the trend of electricity change rate, the demand for electricity, the maintenance cost, and the payback period ($\bar{x}$ = 4.21, S.D. = 0.61) and the technology acceptance and perceived ease of use factors ($\bar{x}$ = 4.02, S.D. = 0.74). For multiple regression analysis, the results showed that all independent factors had an influence on the intention of use and described the tendency of the intention of use at 61.40 percent.

Keywords: Technology acceptance; Solar cell; Residential solar photovoltaic technology

บทนำ

พลังงานไฟฟ้าถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบัน และเป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจ เทคโนโลยีที่ทันสมัย และคุณภาพชีวิตของประชาชน พลังงานไฟฟ้าส่วนใหญ่ของประเทศไทยผลิตมาจากแหล่งเชื้อเพลิงธรรมชาติต่าง ๆ เช่น น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ และถ่านหิน เป็นต้น ซึ่งแหล่งพลังงานที่ต้องผ่านกระบวนการเผาไหม้เพื่อเปลี่ยนเป็นพลังงานไฟฟ้า จากกระบวนการเผาไหม้ได้สร้างมลพิษขึ้น โดยอยู่ในรูปของก๊าซ ฝุ่นควัน น้ำเสีย และกากของเสียต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดภาวะเรือนกระจก และภาวะโลกร้อน (Tsaur & Lin, 2108) ปัจจุบันประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้ตระหนักถึงมลพิษที่ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม ขณะที่ความต้องการพลังงานของประชากรทั่วโลกเพิ่มสูงขึ้น เพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม เทคโนโลยี และสังคม การจัดหาพลังงานอย่างเพียงพอจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ หลายประเทศให้ความสนใจแหล่งพลังงานหมุนเวียน เช่น แสงอาทิตย์ ลม และน้ำ มาใช้ทดแทนแหล่งเชื้อเพลิงทางธรรมชาติเพื่อลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของมนุษย์ (Owusu & Asumadu-Sarkodie, 2016)

กระทรวงพลังงาน ประเทศไทย ได้พยากรณ์ความต้องการใช้ไฟฟ้าช่วงปี พ.ศ. 2561 – 2580 พบว่า ปี พ.ศ. 2580 ความต้องการใช้ไฟฟ้าจะอยู่ที่ 53,997 เมกะวัตต์ เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2561 อยู่ที่ 29,969 เมกะวัตต์ หรือเพิ่มขึ้น 1.8 เท่า (สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน, กระทรวงพลังงาน, 2563) จากความต้องการใช้พลังงานไฟฟ้าที่สูงขึ้น การนำแหล่งพลังงานแสงอาทิตย์มาใช้ประโยชน์ร่วมกับเทคโนโลยีเซลล์แสงอาทิตย์ที่ปัจจุบันได้พัฒนาประสิทธิภาพสามารถผลิตกระแสไฟฟ้าได้ดีขึ้น มีราคาถูกลง และภาครัฐบาลได้เห็นความสำคัญออกนโยบายสนับสนุน โดยจัดทำโครงการพลังงานแสงอาทิตย์โซลาร์ภาคประชาชนปีละ 100 เมกะวัตต์ รับซื้อไฟฟ้าส่วนเกินราคา 1.68 บาทต่อหน่วย เป็นเวลาต่อเนื่อง 10 ปี ทำให้ประชาชนที่มีความต้องการใช้ไฟฟ้าปริมาณมากให้ความสนใจนำแหล่งพลังงานแสงอาทิตย์มาใช้ประโยชน์ผ่านเทคโนโลยีผลิตกระแสไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์ เพื่อลดค่าใช้จ่ายจากการซื้อไฟฟ้า และสร้างรายได้จากการขายไฟฟ้าส่วนเกินจากการใช้งาน แต่ผู้สนใจและผู้ประกอบการยังขาดข้อมูลประกอบการตัดสินใจเปรียบเทียบประโยชน์ที่ได้รับกับมูลค่าเงินที่ต้องลงทุน เนื่องจากอุปกรณ์มีมูลค่าสูง และใช้ระยะเวลาคืนทุนนาน

ดังนั้น การศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้งานเทคโนโลยีผลิตกระแสไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคาในเขตกรุงเทพมหานคร จะเป็นข้อมูลสนับสนุนให้เพิ่มจำนวนบ้านพักอาศัยให้ติดตั้งเทคโนโลยีผลิตไฟฟ้าจากแสงอาทิตย์เพื่อทดแทนการซื้อไฟฟ้า สามารถลดค่าใช้จ่ายการซื้อไฟฟ้าลง มีรายได้จากการขายไฟฟ้า และสร้างความมั่นคงทางด้านพลังงานให้แก่ประเทศ ผู้วิจัยหวังว่าข้อมูลจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนที่มีความสนใจได้นำข้อมูลไปใช้

ประกอบการตัดสินใจลงทุน และภาคธุรกิจนำข้อมูลไปกำหนดแผนกลยุทธ์ รวมถึงการส่งมอบสินค้าและบริการให้ตรงตามต่อความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี ประกอบด้วยด้านความง่ายในการใช้งานและด้านการรับรู้ประโยชน์ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้งานเทคโนโลยีผลิตรกระแสไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านความปลอดภัยและปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้งานเทคโนโลยีผลิตรกระแสไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีผลิตรกระแสไฟฟ้าด้วยเซลล์แสงอาทิตย์

แผงโซลาร์เซลล์ หรือเซลล์แสงอาทิตย์ เป็นอุปกรณ์ที่เปลี่ยนแสงอาทิตย์ให้เป็นพลังงานไฟฟ้า โดยใช้เซลล์ขนาดเล็กซึ่งถูกบรรจุไว้ในวัสดุป้องกันที่ผสมผสานระหว่างแก้วและพลาสติก เพื่อให้คงทนต่อสภาพอากาศและสามารถอยู่กลางแจ้งได้เป็นระยะเวลายาวนาน เซลล์แสงอาทิตย์จะถูกเชื่อมต่อกันเป็นลูกโซ่เพื่อสร้างเป็นแผงโซลาร์เซลล์ (Swami, 2012) และนำมาเชื่อมต่อกับระบบผลิตรกระแสไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ โดยระบบจะใช้แผงเซลล์แสงอาทิตย์ติดตั้งบนพื้นที่ว่างบนหลังคาอาคารหรือที่พักรถเพื่อทำหน้าที่รับรังสีจากดวงอาทิตย์และแปรเปลี่ยนให้เป็นไฟฟ้ากระแสตรง (Direct Current) ส่งต่อไปยังอุปกรณ์อินเวอร์เตอร์ (Inverter) เพื่อแปลงให้เป็นไฟฟ้ากระแสสลับ (Alternating current) และนำกระแสไฟฟ้าที่ได้ไปเป็นพลังงานให้แก่อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้านและอาคาร (Magoon, 2020)

กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน (2554) ได้จัดประเภทเซลล์แสงอาทิตย์ที่นิยมใช้ภายในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เซลล์แสงอาทิตย์แบบมอร์ฟอสซิลิคอน หรือฟิล์มบาง (Amorphous silicon/ Thin film) มีความไวต่อแสงมากที่สุดสามารถทำงานภายใต้อุณหภูมิสูงได้ดี แต่มีประสิทธิภาพผลิตรไฟฟ้าต่ำที่สุด มีลักษณะบาง งามได้ นิยมนำมาใช้กับอุปกรณ์ไฟฟ้า เช่น เครื่องคิดเลข นาฬิกา และอุปกรณ์ไฟฟ้าขนาดเล็ก และเซลล์แสงอาทิตย์แบบ Crystalline เป็นแผงอยู่รูปของผลึก มีลักษณะแผ่นฟิล์มชั้นบาง ๆ เป็นประเภทที่นิยมใช้มากที่สุดในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ เซลล์ที่ทำจากซิลิคอนชนิดผลึกเดี่ยว (Single crystalline/ Monocrystalline) มีประสิทธิภาพการผลิตรไฟฟ้าสูงที่สุดจาก 3 ชนิด มีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมกลมน้อยทั้งแผ่น และเซลล์ที่ทำจากซิลิคอนชนิดผลึกรวม (Polycrystalline) มีประสิทธิภาพในการผลิตรกระแสไฟฟ้าต่ำกว่าชนิดผลึกเดี่ยว ลักษณะมีสีของแผงหลากหลายสีปะปนกันทั้ง 2 แบบ มีข้อดี คือ สามารถหา

อุปกรณ์ต่อพ่วงได้ง่าย ราคาถูก น้ำหนักเบา ทนต่อสภาพอากาศและมีอายุการใช้งานนานกว่า 20 ปี
ข้อเสีย คือ ประสิทธิภาพการทำงานจะลดลงอย่างมาก เมื่อทำงานในสภาพอากาศที่มีอุณหภูมิสูง

แนวคิดเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยี

ปราโมทย์ สื่อนาม (2554) ได้อธิบายความสัมพันธ์ของแนวคิดการยอมรับเทคโนโลยีที่ Davis (1989) พัฒนาขึ้น โดยพิจารณาตัวแปรภายนอกที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการรับรู้ของผู้ใช้ พบว่า หากผู้ใช้สามารถรับรู้ถึงประโยชน์ รวมทั้งรับรู้ถึงการนำเทคโนโลยีไปใช้เป็นเรื่องที่ย่อยง่ายจะส่งผลต่อทัศนคติต่อการใช้งาน (Attitude toward Using) และนำไปสู่พฤติกรรมความตั้งใจ (Behavioral Intention) ในการใช้งาน และ Chen, Li & Li (2011) และ Nabilah et al. (2019) ทำการวิจัยพบว่า การรับรู้ประโยชน์และการรับรู้การใช้งานที่ง่ายมีอิทธิพลเชิงบวกต่อทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยี และยิ่งไปกว่านั้นยังส่งผลเชิงบวกต่อความตั้งใจส่วนบุคคลที่จะยอมรับเทคโนโลยี และงานวิจัยของ Ahmad et al. (2017) พบว่า การรับรู้การใช้งานที่ง่ายและการรับรู้ประโยชน์ มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมากต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมในการใช้งานเทคโนโลยีผลิตไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์ โดยประชาชนของประเทศมาเลเซียส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการใช้งานเทคโนโลยีที่ง่าย มากกว่าการรับรู้ถึงประโยชน์ของเทคโนโลยี

แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ด้านความปลอดภัย

Tsaur & Lin (2018) ได้ให้ความหมายการรับรู้ด้านความปลอดภัย คือ ระดับความเชื่อมั่นของผู้บริโภคในการใช้งานอุปกรณ์ไฟฟ้า และการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเลือกซื้ออุปกรณ์ไฟฟ้าเพื่อใช้งานของผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญอย่างมากกับผลิตภัณฑ์ที่มีความปลอดภัย เช่นเดียวกับงานวิจัยของฐิตาพร แสงนาค (2563) พบว่า แรงจูงใจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจติดตั้งเซลล์แสงอาทิตย์บนหลังคา ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านความภาคภูมิใจ ด้านความมั่นคงและปลอดภัยและความสะดวก

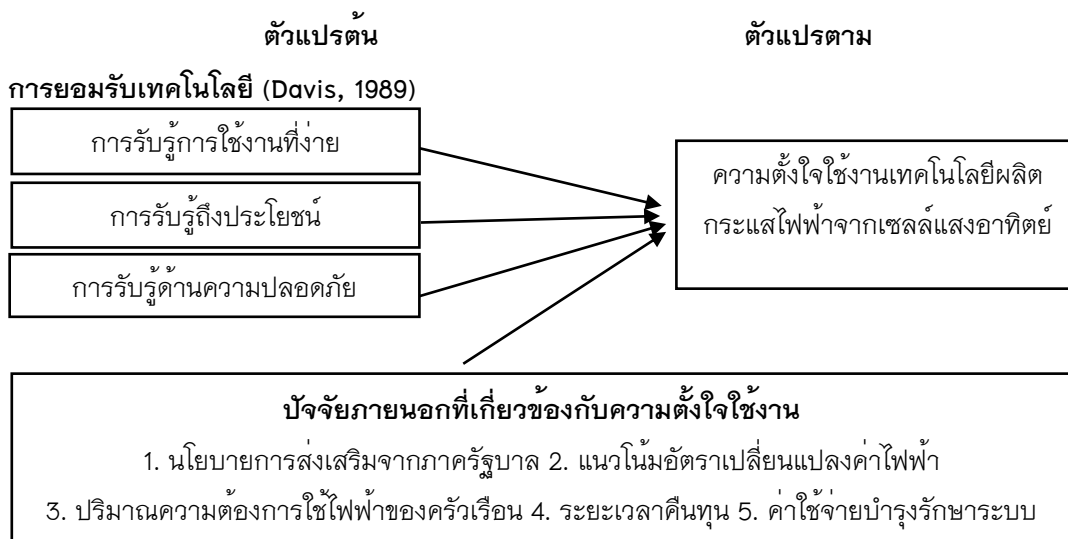
แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้งานระบบผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้งานแบ่งออกเป็น 5 ปัจจัย คือ 1) นโยบายสนับสนุนจากรัฐบาล จากงานวิจัยของ Ali et al. (2020) พบว่า กฎระเบียบ นโยบายสนับสนุนจากรัฐบาล และการโฆษณา มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการยอมรับและการความตั้งใจใช้งานเทคโนโลยีการผลิตกระแสไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์ เช่นเดียวกับงานวิจัย Cai et al. (2013) พบว่า ประชาชนจะมีความมั่นใจในการติดตั้งระบบผลิตไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์เพิ่มขึ้น หากรัฐบาลมีนโยบายสนับสนุน หรือการโฆษณาจากบริษัทผู้ผลิตและติดตั้งระบบ โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้งานจะประกอบด้วย ระดับรายได้ ระยะเวลาที่ตั้งใจจะพักอาศัยในบ้าน และสภาพทางภูมิศาสตร์ 2) ปริมาณความต้องการใช้ไฟฟ้าของครัวเรือน จากงานวิจัยของ Lee, Trcka & Hensen (2013) พบว่า ปัจจัยด้านการพยากรณ์กระแสไฟฟ้าที่ผลิตได้จากระบบผลิตพลังงานจากแสงอาทิตย์ที่เพียงพอต่อปริมาณความต้องการใช้งานกระแสไฟฟ้า

ต่อชั่วโมงมีผลต่อความตั้งใจลงทุนติดตั้งระบบผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ 3) ค่าใช้จ่ายบำรุงรักษาระบบไฟฟ้า จากงานวิจัยของ Kannan et al. (2006) พบว่า ต้นทุนที่สำคัญ 3 ด้านของการใช้ระบบผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ คือ ต้นทุนของเงินลงทุน ต้นทุนการบำรุงและดูแลรักษา และต้นทุนการรื้อถอน ซึ่งมีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้ระบบผลิตไฟฟ้า 4) แนวโน้มอัตราค่าไฟฟ้า จากงานวิจัย Tsaur & Lin (2018) พบว่า แนวโน้มอัตราเปลี่ยนแปลงค่าไฟฟ้ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจใช้งานและพฤติกรรมการตัดสินใจ 5) ระยะเวลาคืนทุน จากงานวิจัยของ Magoon (2020) พบว่า ความสามารถในการผลิตไฟฟ้าของแผงเซลล์แสงอาทิตย์ จำนวนแผงเซลล์แสงอาทิตย์ที่ติดตั้ง และประเภทของแผงเซลล์แสงอาทิตย์ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพและความสามารถในการทำงานของระบบผลิตกระแสไฟฟ้า รวมถึงค่าใช้จ่ายในการติดตั้งระบบผลิตไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์บนที่พักอาศัย ซึ่งมีค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูง มีระยะเวลาคืนทุนที่นาน ส่งผลต่อความตั้งใจและตัดสินใจใช้งาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดการยอมรับเทคโนโลยี (Davis, 1989) และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้งานจากการทบทวนวรรณกรรม ประกอบด้วยความปลอดภัย (ฐิตาพร แสงนาค, 2563) นโยบายการส่งเสริมจากภาครัฐบาล (Ali et al., 2020) ปริมาณความต้องการใช้ไฟฟ้าของครัวเรือน (Lee et al., 2013) แนวโน้มอัตราเปลี่ยนแปลงค่าไฟฟ้า (Tsaur & Lin, 2018) ระยะเวลาคืนทุน (Magoon, 2020) และค่าใช้จ่ายบำรุงรักษาระบบ (Kannan et al., 2006) นำมากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยกำหนดตัวแปรอิสระประกอบด้วย การยอมรับเทคโนโลยีด้านการรับรู้การใช้งานที่ง่าย และด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ ปัจจัยการรับรู้ด้านความปลอดภัย และปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจใช้งาน โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ เขตกรุงเทพมหานคร ประชากร คือ ประชากรที่มีครัวเรือนที่อยู่ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 8,824,607 คน อ้างอิงจากข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือน พ.ศ. 2563 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรที่มีความสนใจเทคโนโลยีผลิตไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์ และมีที่พักอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน ได้มาจากการสุตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Yamane (1967) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และกำหนดความคาดเคลื่อนที่ร้อยละ 5 และใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามออนไลน์ โดยกำหนดรูปแบบของแบบสอบถามออกเป็น 6 ส่วน ประกอบด้วย คำถามคัดกรอง ได้แก่ ท่านมีบ้านพักอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร หรือไม่ และท่านสนใจเทคโนโลยีผลิตกระแสไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคาหรือไม่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประเภทบ้านพักอาศัย ส่วนที่ 2 คำถามที่เกี่ยวกับปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีประกอบด้วย ความง่ายต่อการใช้งาน และการรับรู้ถึงประโยชน์ ส่วนที่ 3 คำถามที่เกี่ยวกับปัจจัยเกี่ยวกับความปลอดภัย ส่วนที่ 4 คำถามที่เกี่ยวกับปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้งาน ส่วนที่ 5 คำถามที่เกี่ยวกับความตั้งใจในการใช้งาน ส่วนที่ 6 คำถามที่เกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ มีจำนวนคำถามรวมทั้งสิ้น 29 ข้อ โดยข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) กำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินออกเป็น 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ต (Five-Point Likert Scales) ใช้เกณฑ์การแปลผลคะแนนเฉลี่ย คือ คะแนนอยู่ในช่วง 4.21–5.00 ระดับความคิดเห็นมากที่สุด คะแนนอยู่ในช่วง 3.41–4.20 ระดับความคิดเห็นมาก คะแนนอยู่ในช่วง 2.61–3.40 ระดับความคิดเห็นปานกลาง คะแนนอยู่ในช่วง 1.81–2.60 ระดับความคิดเห็นน้อย และคะแนนอยู่ในช่วง 1.00–1.80 ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

การตรวจสอบความเชื่อมั่น

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทำการทดสอบ (Pre Test) โดยทำการทดลองนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากประชากร จำนวน 30 ตัวอย่าง และนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สถิติ และพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของคำถามโดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 0.924 เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระแต่ละด้าน พบว่า การรับรู้การใช้งานที่ง่ายมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.907 การรับรู้ถึงประโยชน์มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.757 การรับรู้ด้านความปลอดภัยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.850 ปัจจัยภายนอกมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.800 สรุปได้ว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมีความเที่ยงตรงของข้อมูลสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 0.70 (Schrepp, 2020)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย โดยเป็นข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัยเครื่องมือที่มีความเหมาะสมสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งข้อมูลในส่วนนี้ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างที่มีความสนใจเทคโนโลยีผลิตไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์และมีบ้านพักอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์ ระยะเวลาการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนธันวาคม 2563 ถึงเดือนมีนาคม 2564

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด จะนำข้อมูลไปตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้อง และนำไปลงรหัสตามที่กำหนดไว้ เพื่อนำไปวิเคราะห์ประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งกำหนดระดับความเชื่อมั่นไว้ที่ร้อยละ 95 แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา โดยศึกษาและนำเสนอในรูปแบบของตารางแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน ใช้เครื่องมือการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 51.50 อายุอยู่ระหว่าง 31 – 40 ปี จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 44.80 มีสถานภาพโสด จำนวน 306 คน คิดเป็นร้อยละ 76.50 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 297 คน คิดเป็นร้อยละ 74.30 ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 51.00 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 30,001 – 50,000 บาท จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 37.30 ประเภทที่พักอาศัยเป็นบ้านเดี่ยว จำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 55.30 ผลการวิจัยของระดับความคิดเห็นแต่ละปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้งานเทคโนโลยีผลิตกระแสไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคาในเขตกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 แสดงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้งาน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้งาน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
การรับรู้การใช้งานที่ง่าย	4.02	0.74	มาก
การรับรู้ถึงประโยชน์	4.26	0.60	มากที่สุด
การรับรู้ด้านความปลอดภัย	4.39	0.56	มากที่สุด
ปัจจัยภายนอก	4.21	0.61	มากที่สุด
ภาพรวม	4.22	0.51	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 สรุปภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 0.51) เมื่อจำแนกเป็นรายปัจจัยโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ การรับรู้ด้านความปลอดภัย ($\bar{x} = 4.39$, S.D. = 0.56) การรับรู้ถึงประโยชน์ ($\bar{x} = 4.26$, S.D. = 0.60) ปัจจัยภายนอก ($\bar{x} = 4.21$, S.D. = 0.61) และการรับรู้การใช้งานที่ง่าย ($\bar{x} = 4.02$, S.D. = 0.74) เนื่องจากปัจจัยภายนอกประกอบด้วยปัจจัยย่อยหลายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้งานจึงนำเสนอเพื่อให้เห็นถึงระดับความคิดเห็นของแต่ละปัจจัย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้งาน

ปัจจัยภายนอก	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
นโยบายส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาดจากภาครัฐบาล	4.06	0.94	มาก
แนวโน้มอัตราเปลี่ยนแปลงค่าไฟฟ้า	4.28	0.72	มากที่สุด
ความต้องการใช้ไฟฟ้าในครัวเรือน	4.19	0.72	มาก
ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาอุปกรณ์และระบบผลิตไฟฟ้า	4.27	0.77	มากที่สุด
ระยะเวลาในการคืนทุน	4.28	0.75	มากที่สุด
ภาพรวม	4.21	0.61	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 สรุปภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.21$, S.D. = 0.61) เมื่อจำแนกเป็นรายปัจจัย พบว่า แนวโน้มอัตราเปลี่ยนแปลงค่าใช้ไฟฟ้า ($\bar{x} = 4.28$, S.D. = 0.72) ระยะเวลาในการคืนทุน ($\bar{x} = 4.28$, S.D. = 0.75) และค่าใช้จ่ายการบำรุงรักษาอุปกรณ์และระบบผลิตไฟฟ้า ($\bar{x} = 4.27$, S.D. = 0.77) มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด รองลงมาเป็นความต้องการใช้ไฟฟ้าในครัวเรือน ($\bar{x} = 4.19$, S.D. = 0.72) และนโยบายส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาดจากภาครัฐบาล ($\bar{x} = 4.06$, S.D. = 0.94) ตามลำดับ

ผู้วิจัยได้ทดสอบความเป็นอิสระระหว่างกันของตัวแปรอิสระ สำหรับการตรวจสอบเงื่อนไขก่อนนำไปวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ประกอบด้วย การรับรู้การใช้งานที่ง่าย ($r=0.56$, $p<0.01$) การรับรู้ถึงประโยชน์ ($r=0.47$, $p<0.01$) การรับรู้ความปลอดภัย ($r=0.70$, $p<0.01$) และปัจจัยภายนอก ($r=0.74$, $p<0.01$) ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระในการศึกษาครั้งนี้มีค่าอยู่ระหว่าง 0.46 – 0.76 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 0.80 (Ratner, 2009) และเมื่อพิจารณาร่วมกับค่า Variance inflation factor (VIF) อยู่ระหว่าง 1.36 – 2.73 ซึ่งไม่เกิน 10 (Kim, 2019) เมื่อพิจารณาร่วมกับค่า Tolerance พบว่าค่า Tolerance (TOL) อยู่ระหว่าง 0.36 – 0.734 ซึ่งอยู่ระหว่าง 0 – 1 สรุปได้ว่า จากการตรวจสอบความเป็นอิสระของปัจจัยแต่ละด้าน ความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity จึงสามารถนำไปทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณได้ หลังจากผู้วิจัยได้นำตัวแปรอิสระไปหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและข้อมูลไม่มีปัญหา

Multicollinearity ผู้วิจัยจึงนำปัจจัยประกอบด้วย ด้านการรับรู้การใช้งานที่ง่าย ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ ด้านการรับรู้ความปลอดภัย และปัจจัยภายนอก ไปการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สมการถดถอยพหุคูณ

ความตั้งใจในการใช้งาน	Unstandardized		Standardized	t	Sig.
	Coefficients		Coefficients		
	β	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่	0.28	0.16		1.70	0.089
การรับรู้การใช้งานที่ง่าย	0.96	0.34	0.11	2.83	0.005***
การรับรู้ถึงประโยชน์	0.86	0.38	0.08	2.25	0.025**
การรับรู้ด้านความปลอดภัย	0.21	0.53	0.21	4.08	0.000***
ปัจจัยภายนอก	0.51	0.54	0.47	9.50	0.000***
R = 0.784, R ² = 0.614, Adj.R ² = 0.610					

** P < 0.05, *** P < 0.01

จากผลการวิจัยตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้งานเทคโนโลยีผลิตกระแสไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคาในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย การรับรู้การใช้งานที่ง่าย การรับรู้ถึงประโยชน์ การรับรู้ด้านความปลอดภัย และปัจจัยภายนอก โดยรวมกันอธิบายความตั้งใจในการใช้งานเทคโนโลยีผลิตกระแสไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคาได้ (Y) ร้อยละ 61.40 ซึ่งพิจารณาจาก Adjusted R² เท่ากับ 0.614 และเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ปัจจัยภายนอก (X₄) ($\beta=0.47$, Sig.=0.000) การรับรู้ความปลอดภัย (X₃) ($\beta=0.21$, Sig.=0.000) และการรับรู้การใช้งานที่ง่าย (X₁) ($\beta=0.11$, Sig.=0.005) มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้งานเทคโนโลยีผลิตกระแสไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคาอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และการรับรู้ถึงประโยชน์ (X₂) ($\beta=0.08$, Sig.=0.025) มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้งานเทคโนโลยีผลิตกระแสไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคาอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยมีสมการถดถอยพหุคูณ คือ

$$Y = 0.28 + 0.11 (X_1) + 0.08 (X_2) + 0.21 (X_3) + 0.47 (X_4) \text{ และ } R^2 = 0.614$$

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ของปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี ประกอบด้วยด้านการรับรู้การใช้งานที่ง่าย และด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้งานเทคโนโลยีผลิตกระแสไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคา ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความคิดเห็นปัจจัยด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.26$, S.D.=0.60) และด้านการรับรู้การใช้งานที่ง่าย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.02$, S.D.=0.74) และจากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่าปัจจัยด้านการรับรู้

การใช้งานที่ง่าย ($\beta=0.11$, Sig.=0.005) มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้งานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ ($\beta=0.08$, Sig.=0.025) มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้งานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chen et al. (2011) และ Nabilah et al. (2019) พบว่า การรับรู้ประโยชน์ และการรับรู้การใช้งานที่ง่ายมีอิทธิพลเชิงบวกต่อทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยี และยิ่งไปกว่านั้นยังมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจส่วนบุคคลที่จะยอมรับเทคโนโลยี และงานวิจัยของ Ahmad et al. (2017) พบว่า ประชาชนของประเทศมาเลเซียส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการใช้งานเทคโนโลยีที่ง่าย มากกว่าการรับรู้ถึงประโยชน์ของเทคโนโลยี

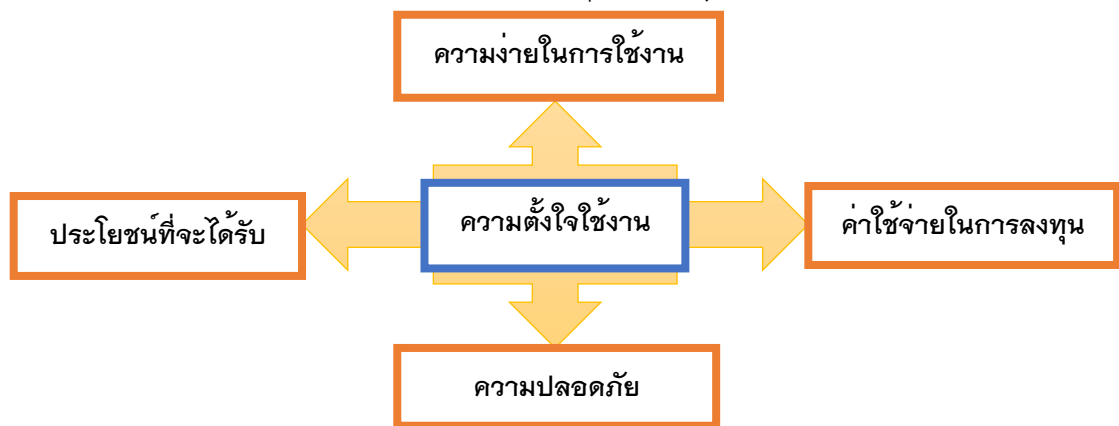
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ของปัจจัยด้านความปลอดภัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ระดับความคิดเห็นกับการรับรู้ด้านความปลอดภัย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.39$, S.D.=0.56) และจากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า การรับรู้ด้านความปลอดภัย ($\beta=0.21$, Sig.=0.000) มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้งานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tsaur and Lin (2018) พบว่า พฤติกรรมการซื้อเพื่อใช้งานของผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญอย่างมากกับผลิตภัณฑ์ที่มีความปลอดภัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สฐิตาพร แสงนาค (2563) พบว่า ปัจจัยด้านความมั่นคงและปลอดภัย เป็นแรงจูงใจที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการตัดสินใจติดตั้งเซลล์แสงอาทิตย์บนหลังคา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ของปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้งาน ประกอบด้วยนโยบายการส่งเสริมจากรัฐบาล แนวโน้มอัตราเปลี่ยนแปลงค่าไฟฟ้า ปริมาณความต้องการใช้ไฟฟ้าของครัวเรือน ค่าใช้จ่ายบำรุงรักษาระบบผลิตไฟฟ้าและระยะเวลาในการคืนทุน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.21$, S.D.=0.61) เมื่อจำแนกรายปัจจัยพบว่า แนวโน้มอัตราเปลี่ยนแปลงค่าไฟฟ้าและระยะเวลาในการคืนทุน ($\bar{x}=4.28$, S.D.=0.75) มีระดับความคิดเห็นมากที่สุดและค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}=4.28$) และจากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้งานทั้ง 5 ปัจจัย ($\beta=0.47$, Sig.=0.000) มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้งานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tsaur and Lin (2018) พบว่า แนวโน้มการปรับเปลี่ยนอัตราค่าไฟฟ้า ส่งผลเชิงบวกต่อทัศนคติที่ต้องการใช้งานระบบผลิตไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์ และงานวิจัยของ Kannan et al. (2006) พบว่าต้นทุนที่สำคัญ 3 ด้านของการใช้งานระบบผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ คือ ต้นทุนของเงินลงทุน ต้นทุนการบำรุงและดูแลรักษา และต้นทุนการรื้อถอน ซึ่งมีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้งานระบบผลิตไฟฟ้า และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ali et al. (2020) พบว่า นโยบายการส่งเสริมจากรัฐบาลมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจใช้งานเทคโนโลยีการผลิตกระแสไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์ของผู้บริโภค เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Cai et al. (2013) พบว่า ประชาชนจะมีความมั่นใจในการติดตั้งระบบผลิตไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์เพิ่มขึ้น หากรัฐบาลมีนโยบายสนับสนุน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Lee et al. (2013) พบว่า

การพยากรณ์กระแสไฟฟ้าที่ผลิตได้จากระบบผลิตพลังงานจากแสงอาทิตย์ที่เพียงพอต่อความต้องการใช้งานไฟฟ้าต่อชั่วโมงมีผลต่อความตั้งใจและนำไปสู่การตัดสินใจลงทุนติดตั้ง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้งานระบบผลิตกระแสไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคา ควรให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของระบบ ทั้งการจัดหาอุปกรณ์ที่ได้มาตรฐาน การออกแบบระบบที่มีความปลอดภัยต่อผู้ใช้งาน เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ที่สนใจตัดสินใจใช้งานระบบ รวมถึงการนำเสนอผลประโยชน์ที่ผู้ใช้งานจะได้รับ เช่น ลดค่าใช้จ่ายจากการซื้อไฟฟ้า การสร้างรายได้จากการขายไฟฟ้าส่วนเกินจากการใช้งาน เป็นต้น และการกำหนดค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษา รวมถึงค่าใช้จ่ายในการเปลี่ยนอุปกรณ์ที่ชำรุดทดแทนให้ชัดเจน เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาของผู้สนใจ และการนำเสนอการใช้งานระบบหรืออุปกรณ์ไฟฟ้าที่ทำให้ผู้รับฟังเข้าใจง่ายและคิดว่าการใช้งานเป็นเรื่องง่ายสำหรับบุคคลนั้น ๆ

ภาพที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้งาน

สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความพบว่าความปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้งานระบบผลิตกระแสไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคาประกอบด้วยปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ การด้านรับรู้การใช้งานที่ง่าย การรับรู้ด้านความปลอดภัย และปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้อง มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้งานที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติร้อยละ 95 โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ระดับความคิดเห็นด้านความปลอดภัยมากที่สุด รองลงมาคือด้านการรับรู้ประโยชน์ สำหรับปัจจัยภายนอกที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ คือ แนวโน้มอัตราเปลี่ยนแปลงค่าไฟฟ้า ค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาระบบผลิตไฟฟ้า และระยะเวลาคืนทุนจากการลงทุน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเรื่องความปลอดภัยเป็นลำดับแรก ผู้ประกอบการและภาคธุรกิจเกี่ยวกับการขายและติดตั้งเทคโนโลยีผลิตกระแสไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคา ควรนำเสนอการออกแบบระบบ ผลิตภัณฑ์และบริการให้แก่ลูกค้า โดยคำนึงถึงความปลอดภัย เพื่อจูงใจให้ลูกค้าสามารถตัดสินใจใช้งานได้ง่ายขึ้น

2. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสนใจกับปัจจัยด้านความปลอดภัย ผู้ประกอบการและภาคธุรกิจเกี่ยวกับการขายและติดตั้งเทคโนโลยีผลิตกระแสไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคา ควรเน้นประชาสัมพันธ์ถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการติดตั้งระบบ และเปรียบเทียบประโยชน์ที่ได้รับระหว่างระยะเวลาคืนทุนกับการประหยัดค่าใช้จ่ายจากการซื้อไฟฟ้า และกำหนดค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษารวมถึงค่าใช้จ่ายในการเปลี่ยนอุปกรณ์ที่ชำรุดทดแทนให้ชัดเจน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาระดับความคิดเห็นของปัจจัยแต่ละด้านของผู้ที่สนใจและไม่สนใจ เพื่อนำมาเปรียบเทียบความแตกต่างเพื่อที่จะสามารถช่วยดึงดูดให้ผู้ที่ไม่สนใจเทคโนโลยีผลิตกระแสไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์แบบติดตั้งบนหลังคาเข้ามาสนใจและนำไปสู่ความตั้งใจใช้งานในอนาคต

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจใช้งาน เช่น ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่นำผลการวิจัยไปใช้ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน, กระทรวงพลังงาน. (2554). *คู่มือการพัฒนาและลงทุนผลิตพลังงานทดแทน “พลังงานแสงอาทิตย์”*. กรุงเทพฯ: กระทรวงพลังงาน.
- ฐิตาพร แสงนาค. (2563). *แรงจูงใจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจติดตั้งเซลล์แสงอาทิตย์บนหลังคาและระบบกักเก็บพลังงานในระดับครัวเรือนในภาคกลางของประเทศไทย*(สารนิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปราโมทย์ สื่อนาม. (2554). *แนวความคิดและวิวัฒนาการของแบบจำลองการยอมรับการใช้เทคโนโลยี*. วารสารการจัดการสมัยใหม่, 9(1), 11-12.
- สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน, กระทรวงพลังงาน. (2563). *แผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ. 2561 – 2580*. กรุงเทพฯ: กระทรวงพลังงาน.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). *รายงานผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือน พ.ศ. 2563*. ทัวราชอาณาจักร. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

- Ahmad, S., Mat Tahar, R. B., Cheng, J. K., & Yao, L. (2017), Public Acceptance of Residential Solar Photovoltaic Technology in Malaysia. *PSU Research Review*, 1(3), 242–254.
<https://doi.org/10.1108/PRR-11-2016-0009>
- Ali, S., Poulouva, P., Akbar, A., Javed, H.M.U., & Danish, M. (2020). Determining the Influencing Factors in the Adoption of Solar Photovoltaic Technology in Pakistan: A Decomposed Technology Acceptance Model Approach. *Economies*, 8(4), 108.
[doi:10.3390/economies8040108](https://doi.org/10.3390/economies8040108)
- Cai, Desmond W.H., Adlakha, S., Low, Steven H., De Martini, P., & Mani Chandy, K. (2013). Impact of Residential PV Adoption on Retail Electricity Rates. *Energy Policy*, 62(C), 830–843.
- Chen, S–C., Li, S–H., & Li, C–Y. (2011). Recent Related Research in Technology Acceptance Model: Literature Review. *Australian Journal of Business and Management Research*, 1(9), 124–127.
- Davis, F. D. (1989). Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use, and User Acceptance of Information Technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319–340. <https://doi.org/10.2307/249008>
- Kannan, R., Leong, K.C., Osman, R., Ho, H.K., & Tso, C.P. (2006). Life Cycle Assessment Study of Solar PV Systems: An Example of a 2.7 kWp Distributed Solar PV System in Singapore. *Solar Energy*, 80(5), 555–563. <https://doi.org/10.1016/j.solener.2005.04.008>
- Kim, J. K. (2019). Multicollinearity and Misleading Statistical Results. *Korean J Anesthesiol*, 72(6), 558–569. <https://doi.org/10.4097/kja.19087>
- Lee, B., Trcka, M., & Hensen, J. L. M. (2013). Rooftop Photovoltaic (PV) Systems: A Cost–benefit Analysis Study of Industrial Halls. *International Journal of Low–Carbon Technologies*, 319–326. <https://doi.org/10.1093/ijlct/ctt008>
- Magoon, K A. (2020). Solar Energy for the People of North Carolina: Net Metering After the Competitive Energy Solution ACT of 2017. *The Elon Law Journal*, 12(1) 175–201.
<https://www.elon.edu/u/law/wp-content/uploads/sites/996/2020/06/Magoon.pdf>
- Nabilah, L. S., Loveldy, Z. A. C., Prayoga, S. S., & Suhartanto, D. (2019). Solar House System Adoption among Rural Community. *IOP Conf. Series: Materials Science and Engineering*, 662(4). DOI:10.1088/1757-899X/662/4/042024
- Owusu, P.A., & Asumadu–Sarkodie, S. (2016). A Review of Renewable Energy Sources, Sustainability Issues and Climate Change Mitigation. *Cogent Engineering*, 3(1), 1–14.
<https://doi.org/10.1080/23311916.2016.1167990>

- Ratner, B. (2009). The correlation coefficient: Its values range between $+1/-1$, or do they?.
J Target Meas Anal Mark 17, 139–142. <https://doi.org/10.1057/jt.2009.5>
- Schrepp, M. (2020). On the Usage of Cronbach's Alpha to Measure Reliability of UX Scales.
Journal of Usability Studies, 15(4), 247–258.
- Swami, R. (2012). Solar Cell. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 2(7), 1–5.
- Tsaur, R–C., & Lin, Y–H. (2018). Exploring the Consumer Attitude of Building–Attached Photovoltaic Equipment Using Revised Technology Acceptance Model. *Sustainability*, 10(11), 4177. doi:10.3390/su10114177
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis*. (2nd ed.). New York: Harper and Row.

การศึกษาองค์ประกอบการดูแลสุขภาพสภาพตนเองของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนปลาย ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4
A Study of Self Health Care Components of Upper Secondary School Students
under the Secondary Educational Service Area Office 4

¹ชลธิชา แป้นเชื้อ, สุวิมล ตีรการนันท์ และ กมลทิพย์ ศรีหาเศษ

¹Cholticha Panchure, Suwimon Tirakanant and Kamontip Srihaset

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

E-mail: ¹cholticha38mangmeang@gmail.com, suw_tir@yahoo.com, ksrihaset@gmail.com

Received July 4, 2021; Revised August 6, 2021; Accepted September 30, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบการดูแลสุขภาพสภาพตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 จังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 1,962 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ค่าความเที่ยงทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .717 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจเพื่อจัดกลุ่มของตัวแปร โดยสกัดองค์ประกอบด้วยวิธี Principal Component Analysis และหมุนแกนด้วยวิธี Direct oblimin

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการดูแลสุขภาพสภาพตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 มี 13 องค์ประกอบ คือ การดูแลสุขภาพลักษณะและนันทนาการ การดูแลสุขภาพและสุขภาพส่วนบุคคล การหลีกเลี่ยงการรับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์ การทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว การเลือกซื้ออาหาร การใช้ชีวิตประจำวัน การใช้เวลาว่าง การป้องกันโรค การหลีกเลี่ยงอบายมุข การจัดการสิ่งแวดล้อม การดูแลตนเองเมื่อเจ็บป่วย การดูแลสุขภาพจิต และการออกกำลังกาย ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนที่เกิดขึ้นได้ร้อยละ 61.36

คำสำคัญ: สุขภาพ; การดูแลสุขภาพตนเอง; นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

Abstract

This article aimed to examine the self-health care components of upper secondary school students under the Secondary Educational Service Area Office Four in Pathum Thani province. The sample population consisted of 1,962 upper secondary school students using the technique of multistage sampling. The research instrument was a questionnaire of 98 items with the reliability of the whole questionnaire being .717. Data were analyzed using the technique of exploratory factor analysis to categorize variables with the method of principal component analysis and direct oblimin.

Findings were as follows: The self-health care components of the students under study consisted of taking care of hygienic condition and recreation; taking care of health and individual hygienic condition; avoiding consuming non-nutritious food; conducting activities with family members; buying food; living everyday life; spending free time; preventing diseases; avoiding vices; managing environmental conditions; having self-care when sick; taking care of mental health; and exercising. All of these thirteen components could be explanatory of variance at 61.36 percent.

Keywords: Health; Self-health care; Upper Secondary School Student

บทนำ

“วัยรุ่นและเยาวชน” เป็นกลุ่มประชากรในช่วงวัยที่กำลังเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กสู่ผู้ใหญ่ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ ปัจจัยสภาพแวดล้อม ครอบครัวและบุคคลรอบข้าง รวมถึงสิ่งเร้าและสิ่งกระตุ้นรอบด้านเป็นทั้งปัจจัยบวกและปัจจัยเสี่ยงที่สังคม โดยเฉพาะครอบครัวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องทำความเข้าใจ ให้ความสำคัญและให้ความรู้ที่เหมาะสม ซึ่ง สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (2563) รายงานเกี่ยวกับสุขภาพวัยรุ่นและเยาวชนไทยในด้านต่าง ๆ ไว้ดังนี้ ด้านสุขภาพกายในช่วงอายุ 10-24 ปี เป็นช่วงที่สุขภาพกายโดยรวมแข็งแรง การเจ็บป่วยจากโรคประจำตัวหรือโรคเรื้อรังยังมีน้อยโดยมากเป็นการเจ็บป่วยเล็กน้อย ๆ ซึ่งเพศชายที่อายุ 15-24 ปี มีอัตราการตายสูงกว่าผู้หญิงถึงกว่า 3 เท่า โดยอุบัติเหตุทางถนนเป็นสาเหตุอันดับหนึ่ง ตามด้วยเอดส์ การถูกทำร้าย การทำร้ายตัวเองและอุบัติเหตุอื่น ๆ ด้านสุขภาพจิตของวัยรุ่นและเยาวชนมีระดับสุขภาพจิตอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับกลุ่มช่วงอายุอื่น ด้านสุขภาพสังคมมีแนวโน้มสุขภาพสังคมแบบต่างคนต่างอยู่มากขึ้น ด้านพฤติกรรมการบริโภคอาหารส่วนใหญ่รับประทานอาหารครบ 3 มื้อต่อวัน มีบางส่วนที่รับประทานอาหารไม่ครบ การเลือกซื้ออาหารยังเป็นไปตามความชอบ ความอยาก รับประทาน และรสชาติ ด้านกิจกรรมทางกายมีสัดส่วนกิจกรรมทางกายเพียงพอสูงสุดและมีแนวโน้มลดลงเมื่ออายุมากขึ้น ด้านพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพอื่น ๆ ที่ไม่เคยทั้งสูบบุหรี่หรือดื่มสุรามาก่อน

ในชีวิตมีสัดส่วนประมาณ 2 ใน 3 ด้านพฤติกรรมเสี่ยงทางสังคม ทั้งพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง การเล่นหรือติดพนัน อาจเป็นปัญหาเพิ่มขึ้นส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากลักษณะการเลี้ยงดู บทบาทความสัมพันธ์ในครอบครัวไทยที่เปลี่ยนไป รวมถึงพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตหรือสื่อสังคมออนไลน์ที่เพิ่มมากขึ้นในยุคปัจจุบัน ด้านสื่อสังคมออนไลน์เกือบทุกคนมีโทรศัพท์มือถือใช้และมีการใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นกว่าเท่าตัว และด้านครอบครัวมีเพียงครึ่งหนึ่งเท่านั้นที่ได้ใช้เวลาทำกิจกรรมพร้อมหน้ากันในบ้านกับสมาชิกครอบครัวอย่างมีความสุขเป็นประจำ

ธาราพรศ ศรีบุญญารักษ์ (2562) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติของนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า พฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติของนักเรียน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ด้านการออกกำลังกายสม่ำเสมอและตรวจสุขภาพประจำปี และด้านการกินอาหารสุก สะอาด ตามลำดับ ซึ่งเบญจพร อธิหลวง (2558) ได้ศึกษาพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการบริโภคอาหารและยา ด้านการออกกำลังกาย ด้านการพักผ่อน ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านการตรวจรักษาสุขภาพ และด้านการจัดการความเครียด มีพฤติกรรมสุขภาพ โดยรวมอยู่ระดับปานกลาง

จากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่าวัยรุ่นและเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 15-24 ปี เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกาย จิตใจ รวมไปถึงสภาพสังคม การให้ความสำคัญในการดูแลสุขภาพตนเองในทุก ๆ ด้านจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้การดำเนินชีวิตประจำวันเป็นไปอย่างสมบูรณ์ มีความสุข และมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองในด้านอื่น ๆ อีกด้วย

บทความวิจัยนี้นำเสนอ องค์ประกอบการดูแลสุขภาพตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองของนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบการดูแลสุขภาพตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

การทบทวนวรรณกรรม

ความหมายการดูแลสุขภาพสภาพตนเอง

พิสิฐ จันทร์ดี (2554) ได้ให้นิยามการดูแลสุขภาพว่าหมายถึง ความสามารถในการดำเนินกิจกรรมทางสุขภาพด้วยตนเองในการตัดสินใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ และการปฏิบัติตนในการดำเนินกิจกรรมทางด้านสุขภาพเพื่อให้มีสุขภาพดี

กษมล ณะวงศ์ (2556) ได้ให้นิยามการดูแลสุขภาพส่วนบุคคลว่าหมายถึง การปฏิบัติดูแลสุขภาพส่วนบุคคลเพื่อสุขภาพที่ดี ลดความเสี่ยงต่อโรคภัยไข้เจ็บหรืออันตรายต่อสุขภาพ

จากความหมายของการดูแลสุขภาพที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การดูแลสุขภาพสภาพตนเองหมายถึง การปฏิบัติตนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเองอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ร่างกายมีสุขภาพที่ดี

ตัวแปรเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพสภาพตนเอง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพสภาพตนเองของนักเรียน ผู้วิจัยได้ทำการสรุปมาพอสังเขป ดังนี้

กระทรวงสาธารณสุข (2551) ได้กำหนดแนวทางการสร้างสุขภาพไว้ 10 ข้อ โดยมีข้อปฏิบัติดังนี้ ดูแลรักษาร่างกายและของใช้ให้สะอาด รักษาพันให้แข็งแรงและแปรงฟันทุกวันอย่างถูกต้อง ล้างมือให้สะอาดก่อนกินอาหารและหลังการขับถ่าย กินอาหารสุก สะอาด ปราศจากสารอันตราย และหลีกเลี่ยงอาหารรสจัด สีสันฉูดฉาด งดบุหรี่ สุรา สารเสพติด การพนัน และการสำส่อนทางเพศ สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวให้อบอุ่น ป้องกันอุบัติเหตุด้วยความไม่ประมาท ออกกำลังกายสม่ำเสมอ และตรวจสุขภาพประจำปี ทำจิตใจให้ร่าเริงแจ่มใสอยู่เสมอ และมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม ร่วมสร้างสรรค์สังคม

ไตรวิชญ์ วิศรุติชัยสิน (2555) ได้ศึกษาพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหงพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง มีการปฏิบัติพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดการความเครียด ด้านการป้องกันสารเสพติด ด้านภาวโภชนาการด้านการออกกำลังกาย และในระดับปานกลาง คือ ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพ

เบญจพร อธิหลวง (2558) ได้ศึกษาพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการบริโภคอาหารและยา, ด้านการออกกำลังกาย, ด้านการพักผ่อน, ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม, ด้านการตรวจรักษาสุขภาพ และด้านการจัดการความเครียด มีพฤติกรรมสุขภาพโดยรวมอยู่ระดับปานกลาง

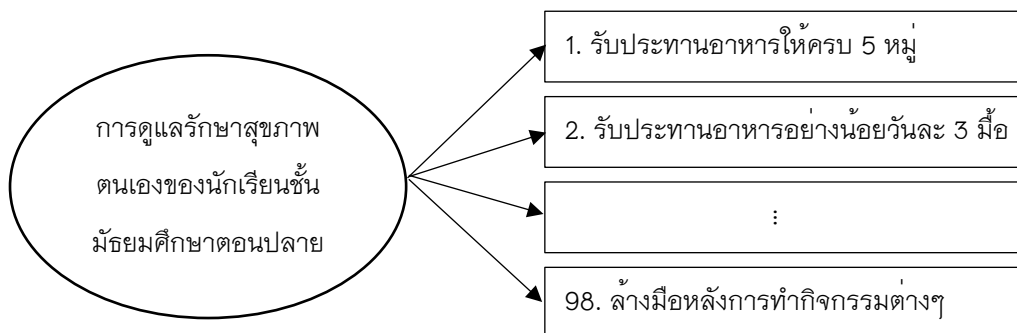
ธาราพร ศิริบุญญารักษ์ (2562) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติของนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร พบว่าพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว รองลงมาอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการออกกำลังกายสม่ำเสมอและตรวจสุขภาพประจำปี และด้านการกินอาหารสุก สะอาด ตามลำดับ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่าตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพสุขภาพตนเองของนักเรียนมีหลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยรวบรวมตัวแปรได้จำนวน 98 ตัวแปร สามารถจัดกลุ่มตัวแปรได้จำนวน 13 กลุ่ม

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้ตัวแปร ทั้งสิ้น 98 ตัว เมื่อผนวกกับแนวคิดของการวิเคราะห์องค์ประกอบ สามารถนำเสนอกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 22 โรงเรียน มีนักเรียนจำนวน 18,215 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดปทุมธานี กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการสุ่มของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 392 คน (Yamane, 1960 อ้างอิงใน สุวิมล ติรกานันท์, 2555ก) ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage random sampling) ทั้งนี้การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบ ซึ่งขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ควรมีขนาดไม่ต่ำกว่า 20 เท่าของตัวแปรที่ใช้ทั้งหมด (Lindeman, Merenda & Gold, 1980 อ้างอิงใน สุวิมล ติรกานันท์, 2555ข) เนื่องจากข้อคำถามที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวน 98 ข้อ ในการวิจัยครั้งนี้จึงได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 1,962 คน

จากตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 98 ตัว ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพสุขภาพตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ การรับประทานอาหารให้ครบ 5 หมู่

ได้แก่ โปรตีน คาร์โบไฮเดรต เกลือแร่หรือแร่ธาตุ วิตามิน และไขมัน การรับประทานอาหารอย่างน้อยวันละ 3 มื้อ การดื่มน้ำสะอาดอย่างน้อยวันละ 8 แก้ว การรับประทานอาหารว่างที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง เช่น นม และผลไม้ และการดื่มเครื่องดื่มที่มีสารคาเฟอีน เช่น กาแฟ ชา หรือน้ำอัดลม เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม จำนวน 98 ข้อ ซึ่งสร้างจากตัวแปรที่ได้จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปบนคอมพิวเตอร์โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1. สถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย การหาค่าสูงสุด-ค่าต่ำสุด (max-min) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation--SD) 2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis--FA) โดยใช้รูปแบบการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis --EFA) เพื่อจัดกลุ่มของตัวแปร (R-type factor analysis) ซึ่งการวิเคราะห์องค์ประกอบจะดำเนินการวิเคราะห์ 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบลำดับที่หนึ่ง (first order factor analysis) ใช้ตัวแปรในการวิเคราะห์ 98 ตัวแปร ภายหลังจากการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 ได้ 29 องค์ประกอบ ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบลำดับที่สอง (second order factor analysis) ใช้องค์ประกอบที่ได้จากการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 จำนวน 29 องค์ประกอบได้ 13 องค์ประกอบในขั้นตอนที่ 2

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาศึกษาองค์ประกอบการดูแลสุขภาพสภาพตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4

ตารางที่ 1 การทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นความเหมาะสมของเมตริกซ์สหสัมพันธ์ในภาพรวมด้วย KMO and Bartlett's Test

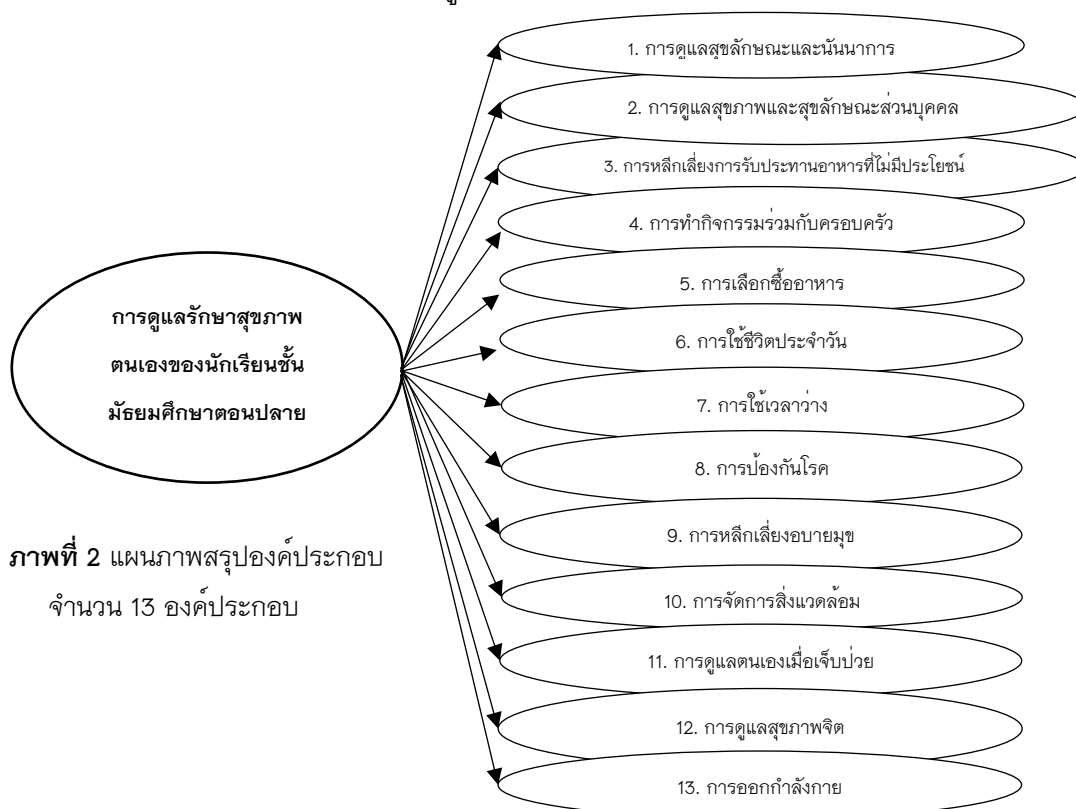
วิธีการทดสอบ	ผลการทดสอบ
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy	.783
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square 5705.594
	df 406
	Sig. .000

จากตารางที่ 1 การทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นด้วยการทดสอบความเหมาะสมของเมตริกซ์สหสัมพันธ์ในภาพรวมพบว่า ค่า MSA ตามวิธี Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) มีค่าเท่ากับ .783 และจากผลการทดสอบด้วย Bartlett's Test พบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ α เท่ากับ .000 แสดงว่าข้อมูลที่ได้รับจากตัวแปรชุดนี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันเหมาะสมที่จะใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ

ตารางที่ 2 ค่าไอเกนที่ได้จากการสกัดองค์ประกอบและความแปรปรวนทั้งหมดที่อธิบายได้ (Total Variance Explained)

องค์ประกอบ	ค่าไอเกน	ความแปรปรวน
1	3.535	12.188
2	2.236	19.900
3	1.398	24.720
4	1.321	29.275
5	1.203	33.423
6	1.162	37.431
7	1.152	41.405
8	1.053	45.036
9	1.020	48.553
10	.964	51.877
11	.951	55.157
12	.928	58.356
13	.872	61.365

จากตาราง 2 พบว่า องค์ประกอบทั้ง 13 องค์ประกอบ สามารถอธิบายความแปรปรวนที่เกิดขึ้นได้ร้อยละ 61.365 โดยมีค่าไอเกนอยู่ระหว่าง .872 ถึง 3.535

ภาพที่ 2 แผนภาพสรุปองค์ประกอบ
จำนวน 13 องค์ประกอบ

ตารางที่ 3 สรุปองค์ประกอบการดูแลรักษาสุขภาพตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4

องค์ประกอบ	ความหมาย
1. การดูแลสุขลักษณะและนันทนาการ	การไม่ดื่มน้ำหวาน การดื่มน้ำสะอาดอย่างน้อยวันละ 8 แก้ว การท่องเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ การทำกิจกรรมกับกลุ่มเพื่อน เช่น เล่นเกม ไปห้างสรรพสินค้า เป็นต้น รวมถึงการเปลี่ยนทุกครั้งหลังการออกกำลังกาย
2. การดูแลสุขภาพและสุขลักษณะส่วนบุคคล	การไม่ออกกำลังกายเมื่อมีอาการไม่สบาย การไม่ออกกำลังกายในเวลาที่อากาศร้อนจัดและอบอ้าวมาก การไม่ออกกำลังกายหลังจากรับประทานอาหารทันที การไม่ออกกำลังกายหนักก่อนเข้านอน การไม่ดื่มเครื่องดื่มที่กระตุ้นประสาทก่อนเข้านอน เช่น ชา กาแฟ เป็นต้น การใช้ไหมขัดฟันเพื่อทำความสะอาดฟัน การนอนหลับอย่างน้อยวันละ 8-10 ชั่วโมง และการเข้านอนให้ตรงเวลาเป็นประจำทุกวัน
3. การหลีกเลี่ยงการรับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์	การไม่รับประทานอาหารฟาสต์ฟู้ด การไม่รับประทานขนมขบเคี้ยวที่ไม่มีประโยชน์ เช่น มันฝรั่งทอดกรอบ เป็นต้น และการไม่ดื่มเครื่องดื่มที่มีสารคาเฟอีน เช่น กาแฟ ชา หรือน้ำอัดลม
4. การทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว	การดูภาพยนตร์ ข่าว ละคร ร่วมกันกับคนในครอบครัว การพักผ่อนกับคนในครอบครัว เช่น การไปห้างสรรพสินค้า การท่องเที่ยว ต่างจังหวัด เป็นต้น การพูดคุยร่วมกับคนในครอบครัวเสมอ การจัดกิจกรรมเนื่องในวันพิเศษ เช่น วันเกิด วันครบรอบ เป็นต้น กับคนในครอบครัว การรับประทานอาหารร่วมกันกับคนในครอบครัว การเล่นกีฬาด้วยกันกับคนในครอบครัว เช่น ปิงปอง แบดมินตัน เป็นต้น และการเล่นเกมแบบออฟไลน์กับคนในครอบครัว เช่น โดมิโน เกมเศรษฐี เป็นต้น
5. การเลือกซื้ออาหาร	การซื้ออาหารที่มีสีส้มไม่ฉูดฉาดหรือสีดำนอกจากเดิมเกินไป การซื้ออาหารที่ไม่มีกลิ่นเหม็นเปรี้ยวหรือเน่าเสีย การอ่านส่วนประกอบของอาหารสำเร็จรูปก่อนซื้อ การดูวันผลิต วันหมดอายุก่อนซื้ออาหารสำเร็จรูป รวมถึงการชั่งยาชั่งจากรถเป็นเวลาและการไม่อ่านปัสสาวะ-อุจจาระ
6. การใช้ชีวิตประจำวัน	การรับประทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ ได้แก่ โปรตีน คาร์โบไฮเดรต เกลือแร่หรือแร่ธาตุ วิตามิน และไขมัน การอ่านหนังสือที่ชื่นชอบ เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น การ์ตูน นิยายสาร เป็นต้น และการข้ามถนนโดยใช้ทางม้าลายหรือสะพานลอย
7. การใช้เวลาว่าง	การทำงานอดิเรก เช่น ปลูกต้นไม้ ประดิษฐ์สิ่งของ วาดรูป เล่นดนตรี ทำอาหาร เป็นต้น
8. การป้องกันโรค	การตรวจสุขภาพร่างกายของตนเองโดยแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์เป็นประจำอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และการได้รับการฉีดวัคซีนเพื่อป้องกันโรคต่าง ๆ เช่น ไข้หวัดใหญ่ ไวรัสตับอักเสบ วัณโรค ปอดอักเสบ อีสุกอีใส เป็นต้น

ตารางที่ 3 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ความหมาย
9. การหลีกเลี่ยงอบายมุข	การรับประทานอาหารอย่างน้อยวันละ 3 มื้อ การปฏิเสธการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เมื่อร่วมกิจกรรมสังสรรค์ การปฏิเสธเมื่อเพื่อนชักชวนไปเที่ยวสถานบันเทิง การปฏิเสธเมื่อเพื่อนชักชวนให้ยุ่งเกี่ยวกับการพนันทุกชนิด การปฏิเสธเมื่อเพื่อนชักชวนให้ลองสูบบุหรี่หรือยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติด และการผ่อนคลายร่างกายและจิตใจก่อนนอน เช่น อาบน้ำอุ่น อ่านหนังสือ ฟังเพลง นั่งสมาธิ ฯลฯ
10. การจัดการสิ่งแวดล้อม	การคัดแยกขยะก่อนนำไปทิ้ง การลดปริมาณขยะโดยการนำวัสดุบางอย่างกลับมาใช้ใหม่ การหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม เช่น โฟม พลาสติก สเปรย์ การจัดอุปกรณ์ต่าง ๆ ภายในบ้าน/ห้องเรียนให้เป็นระเบียบ การไม่วิ่งเล่นบนอาคาร ริมถนน หรือบริเวณที่อาจเกิดอันตรายได้ และการไม่ขีดเขียนโต๊ะ กำแพง หรือสิ่งที่เป็นของใช้ส่วนรวม
11. การดูแลตนเองเมื่อเจ็บป่วย	การบ้วนปากด้วยน้ำหรือน้ำยาบ้วนปากทุกครั้งหลังรับประทานอาหาร การตัดเล็บมือ-เล็บเท้าให้สั้นอยู่เสมอ การรับประทานยาตามใบสั่งแพทย์เพื่อบรรเทาอาการปวดท้อง การใช้เวลาไม่เมื่อเกิดผื่นคันหรือลมพิษ การใช้ยาหม่องชนิดขี้ผึ้งเมื่อถูกแมลงกัดต่อย การรับประทานยาแก้ปวดเพื่อบรรเทาอาการปวดต่างๆ เช่น ปวดศีรษะ เป็นต้น การดื่มเกลือแร่เพื่อชดเชยการขาดน้ำเมื่อท้องเสีย การดมยาตามเมื่อมีอาการเวียนศีรษะ และการสัมนาน้ำสะอาดเมื่อมีสิ่งผิดปกติเข้าตา
12. การดูแลสุขภาพจิต	การมองโลกในแง่ดี การปรึกษาพ่อแม่ ครู ญาติผู้ใหญ่ หรือคนสนิทที่ไว้วางใจได้เมื่อเกิดความเครียด การทำจิตใจให้ร่าเริงแจ่มใสอยู่เสมอ การพร้อมทำความรู้จักกับเพื่อนใหม่อยู่เสมอ และการมีเพื่อนสนิทหลายคนที่พร้อมจะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
13. การออกกำลังกาย	การออกกำลังกายอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3-5 วัน การออกกำลังกายอย่างต่อเนื่องวันละ 20-30 นาที การอบอุ่นร่างกายก่อนการออกกำลังกาย 5 - 10 นาที การผ่อนคลายกล้ามเนื้อหลังจากการออกกำลังกายเสร็จสิ้น 5 - 10 นาที และการหลีกเลี่ยงการรับประทานอาหารเมื่อหนักก่อนเข้านอน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เมื่อพิจารณาน้ำหนักองค์ประกอบการดูแลรักษาสุขภาพตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมากเป็นลำดับที่ 1, 2 และ 3 คือ การดูแลสุขภาพลักษณะและนันทนาการ การดูแลสุขภาพและสุขภาพลักษณะส่วนบุคคล และการหลีกเลี่ยงการรับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของชนัญญา สิริทิวกกร (2563) ที่พบว่าพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 โรงเรียนสิริรัตนาร ที่มีการปฏิบัติและมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรกคือ นักเรียนดูแลสุขภาพสะอาดครบทุกส่วนทั่วร่างกายของตนเอง นักเรียนดูแลสุขภาพปลอดภัยในบ้าน เช่น ปิดน้ำ ปิดไฟ หลังใช้งาน

เสร็จ ทั้งขยะให้ลงถัง เป็นต้น และนักเรียนล้างมือหลังจากเข้าห้องน้ำ และเป็นไปตามแนวคิดของ Orem (1986, อ้างอิงใน ดลรัตน์ รุจิวัฒนากร และ จินดา นันทวงษ์, 2563) ที่ว่าการดูแลตนเองที่จำเป็นทั่วไป เป็นการดูแลตนเองเพื่อส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งสุขภาพและสวัสดิภาพที่จำเป็นสำหรับทุกคน ทุกวัย กิจกรรมดูแลที่จำเป็นเหล่านี้ได้แก่ การคงไว้ซึ่งอากาศน้ำและอาหารที่เพียงพอ การคงไว้ซึ่งการขับถ่าย และระบายให้เป็นไปตามปกติ การรักษาสมดุลระหว่างการมีกิจกรรมและการพักผ่อน การรักษาความสมดุลระหว่างการใช้เวลาเป็นส่วนตัวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การป้องกันอันตรายต่าง ๆ ต่อชีวิต หน้าที่และสวัสดิภาพ และการส่งเสริมการทำหน้าที่และพัฒนาการให้ถึงขีดสูงสุดภายใต้ระบบสังคมและความสามารถของตนเอง แม้ว่าจะไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของธาราพรศ ศรีบุญญารักษ์ (2562) ที่พบว่าพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ ของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ด้านการสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ด้านการออกกำลังกายสม่ำเสมอและตรวจสุขภาพประจำปี และด้านการกินอาหารสุก สะอาด ตามลำดับ ทั้งนี้ เป็นผลมาจากช่วงอายุ กิจกรรมในโรงเรียน และลักษณะนิสัยส่วนบุคคล

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผลการวิจัยทำให้ได้องค์ประกอบการดูแลรักษาสุขภาพตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่สามารถเรียงลำดับความสำคัญขององค์ประกอบ ทำให้ได้สารสนเทศที่สำคัญในการตัดสินใจวางแผนเพื่อส่งเสริม ปรับปรุง และแก้ไขพฤติกรรมการดูแลรักษาสุขภาพตนเองของนักเรียนที่ได้เหมาะสม

สรุป

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการดูแลรักษาสุขภาพตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยสกัดองค์ประกอบด้วยวิธี Principal Component Analysis และหมุนแกนด้วยวิธี Direct oblimin ค่าดัชนี Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy มีค่าเท่ากับ .783 และได้องค์ประกอบที่มีค่าไอเกนมากกว่า 1 ทั้งหมด 13 องค์ประกอบอยู่ระหว่าง .872 ถึง 3.535 อธิบายความแปรปรวนที่เกิดขึ้นได้ร้อยละ 61.365

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนควรส่งเสริมนักเรียนดังนี้ การเห็นข้อเสียของการดื่มน้ำหวาน การเห็นถึงโทษของการออกกำลังกายหลังจากรับประทานอาหารทันที การหลีกเลี่ยงหรือลดการดื่มเครื่องดื่มที่มีสารคาเฟอีน การเล่นเกมแบบออฟไลน์กับคนในครอบครัวมากขึ้นเพื่อเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว การเห็นถึงความสำคัญในการอ่านส่วนประกอบของอาหารสำเร็จรูปก่อนการตัดสินใจซื้อ การมีนิสัยรักการอ่าน การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ตามความสนใจ การเข้ารับการตรวจสุขภาพร่างกายของตนเองโดยแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์เป็นประจำอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง การรับประทานอาหารในแต่ละวันให้ครบ 3 มื้อ การคัดแยกขยะก่อนการนำไปทิ้งลงถังขยะ การบ้วนปากทุกครั้งหลังการรับประทานอาหารเพื่อการรักษาสุขภาพช่องปาก การจัดการความเครียดโดยการปรึกษามิตรสหายที่ไว้ใจ และการออกกำลังกาย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาปัจจัยที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของตนเองของนักเรียนด้านต่าง ๆ เช่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดูแลสุขภาพลักษณะและนันทนาการ การดูแลสุขภาพและสุขลักษณะส่วนบุคคล การหลีกเลี่ยงการรับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์ การทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว การเลือกซื้ออาหาร การใช้ชีวิตประจำวัน การใช้เวลาว่าง การป้องกันโรค การหลีกเลี่ยงอบายมุข การจัดการสิ่งแวดล้อม การดูแลตนเองเมื่อเจ็บป่วย การดูแลสุขภาพจิต และการออกกำลังกาย เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กษมล ธนะวงศ์. (2556). ผลของการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาเรื่องการดูแลสุขภาพส่วนบุคคลโดยใช้
ทฤษฎีการกำกับตนเองที่มีต่อพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนประถมศึกษา(วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2551). สุขบัญญัติแห่งชาติ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ชนัญญา สิริทิวากร. (2563). พฤติกรรมสุขภาพตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 1 โรงเรียนสิริรัตนธร. วารสารสวนสุนันทาวิชาการและวิจัย, 14(2), 91-98.
- ดลรัตน์ รุจิวัฒนากุล และ จินดา นันทวงษ์. (2563, 18 ตุลาคม). บทนำวิชาชีพและมโนคติพื้นฐาน
ทางการแพทย์ ทฤษฎีการพยาบาลขอไอเอ็ม. สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2564, จาก
<https://anyflip.com/quig/rwaa/basic?fbclid=IwAR0ZR7muly8tjrQU5Exk2qCuDauumbpGZckc pT2IRnNybkW3JNRs-CrHoPs>
- ไตรวิชญ์ วิศรุตชัยสิน. (2555). พฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง(วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.

- ธาราพรค์ ศรีบุญญารักษ์. (2562). *ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติของนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร(วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เบญจพร อธิลวง. (2558). *พฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่(วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- พิสิฐ จันทร์ดี. (2554). *ผลของการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเองที่มีต่อการดูแลสุขภาพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น(วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2563). *สุขภาพคนไทย 2563: สองทศวรรษปฏิรูปการศึกษาไทย ความล้มเหลวและความสำเร็จ*. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุวิมล ตีรกานันท์. (2555ก). *การวิเคราะห์ตัวแปรพหุในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ตีรกานันท์. (2555ข). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 10)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562, 10 มิถุนายน). *ข้อมูลจำนวนนักเรียนปีการศึกษา 2562*. สืบค้นเมื่อ 28 มิถุนายน 2563, จาก https://data.bopp-obec.info/emis/student.php?Area_CODE=101704&Edu_year=2562

การวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์
เรื่อง การบวก การลบ การคูณ การหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
โรงเรียนในเขตพื้นที่บริการเทศบาลตำบลช้างขวา อำเภอกาญจนดิษฐ์
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Diagnosis of Mathematical Defects in Addition, Subtraction, Multiplication,
and Division of Prathom Sueksa Four Students at Schools in the Service Area
of Chang Khwa Subdistrict Municipality, Kanchanadit District,
Suratthani Province

¹สุวนันท์ สุวรรณวงศ์, วรณัฐ แหยมแสง และ นพพร แหยมแสง
¹Suwanan Suwanwong, Woranuch Yamsang and Nopporn Yamsang

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, Thailand
E-mail: Suwanan-som@hotmail.co.th

Received April 17, 2021; Revised April 30, 2021; Accepted September 30, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก การลบ การคูณ การหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนในเขตพื้นที่บริการ เทศบาลตำบลช้างขวา อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใน 3 ด้าน คือ ด้านการเข้าใจในทฤษฎี บท นิยาม ด้านการคิดคำนวณและด้านการตีความจากโจทย์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนในเขตพื้นที่บริการเทศบาลตำบลช้างขวา อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานีจากโรงเรียนทั้งหมด 6 โรง จำนวนนักเรียนทั้งหมด 99 คน ได้ กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ โรงเรียนบ้านสะพานกลืน 11 คน โรงเรียนบ้านหัวหมากล่าง 12 คน โรงเรียนวัดพุฒ 13 คน โรงเรียนบ้านไสต่อ 20 คน โรงเรียนบ้านห้วยโคก 14 คน และโรงเรียนบ้านมะม่วงหวาน 4 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างนักเรียนทั้งหมด 74 คน คัดเลือกการสุ่มแบบกลุ่มตามสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบทดสอบวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก การลบ การคูณ

การหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นแบบทดสอบประเภทแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก โดยสร้างเป็นข้อสอบคู่ขนานจำนวน 15 คู่ รวมจำนวน 30 ข้อ ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. ด้านการใช้บทนิยาม เกี่ยวกับข้อผิดพลาดในความเข้าใจ จำทฤษฎีบท สูตรกฎ นิยามและสมบัติผิด หรือประยุกต์ใช้บทนิยามไม่ถูกต้อง พบว่า มีจำนวนนักเรียนตอบผิดร้อยละ 63.5 นักเรียนที่ตอบผิดไม่สามารถอธิบายความหมายจากภาพได้ว่าภาพบ่งบอกหรือแสดงความหมายว่าอย่างไร

2. ด้านการคิดคำนวณ เกี่ยวกับ ข้อผิดพลาดจากการคิดเลขคำนวณ ทักษะการคำนวณแสดงวิธีการคิดหาคำตอบและแก้ปัญหาเบื้องต้น การบวก ลบ คูณ หาร ในเรื่องการบวก การลบ การคูณ การหารไม่ถูกต้อง มีจำนวนนักเรียนตอบผิดร้อยละ 60.8

3. ด้านการตีความหมายโจทย์ เกี่ยวกับแปลความหมายจากประโยคภาษาเป็นประโยคสัญลักษณ์ไม่ถูกต้องในเรื่องการบวก ลบ คูณ หาร ในเรื่องการบวก การลบ การคูณ การหาร พบว่า มีจำนวนนักเรียนที่ตอบผิดร้อยละ 68.9 โดยที่ข้อที่นักเรียนตอบผิดมากที่สุดคือ ข้อที่ให้นักเรียนเขียนประโยคสัญลักษณ์จากโจทย์ที่เขียนภาษาความเรียง และรองลงมาคือ จากโจทย์ที่เป็นภาษาความเรียงแล้วให้นักเรียนเลือกผลลัพธ์

ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยจะให้ครูผู้สอนทราบถึงปัญหาที่ระบุไว้ในผลการวิจัยในทั้ง 3 ด้าน และสามารถนำไปใช้ปรับปรุงการสอนของครู และสอนซ่อมเสริมได้ตรงจุด ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้พื้นฐานเพื่อนำไปต่อยอดในการเรียนเรื่องต่อไป

คำสำคัญ: การวินิจฉัย; ข้อบกพร่อง; คณิตศาสตร์

Abstract

The purpose of this research was to diagnose the mathematical defects in addition, subtraction, multiplication, and division of Prathom Sueksa Four students at schools in the service area of Chang Khwa subdistrict municipality, Kanchanadit district, Surat Thani province in three aspects, namely, the understanding of theorems and definitions; computational thinking; and the interpretation of problems. The sample population consisted of seventy-four Prathom Sueksa Four students from a total of ninety-nine students in the academic year of 2020 from six schools in the service area of Chang Khwa subdistrict municipality, Kanchanadit district, Surat Thani province. Members of the sample population consisted of eleven students from Ban Saphan Kathin School, twelve students from Ban Hua Mak Lang School, thirteen students from Wat Phut School, twenty students from Ban Sai To School, fourteen students from Ban Huai Sok School, and four students from Ban Mamuang Wan School. The research instrument was a mathematics diagnostic test on

addition, subtraction, multiplication, and division for Prathom Sueksa Four students. The test was in the form of four-multiple choices with a parallel test of fifteen pairs with a total of thirty items.

Findings were as follows:

1. For the aspect of using the definitions concerning errors in understanding, remembering theorems, formulas, definitions, and properties wrongly, or applying definitions incorrectly. It was the students who answered wrongly at 63.5 percent. it was found that the students could not explain what a picture indicated or what a picture meant.

2. For the aspect of calculation concerned with the errors from calculations, calculation skills, showing methods of finding answers and solving basic problems in addition, subtraction, multiplication, division, as well as incorrect addition, subtraction, multiplication, and division. It was the students who answered wrongly at 60.8 percent.

3. For the aspect of the interpretation of the problems concerned with changing the interpretation of the meaning from language sentences to symbol sentences incorrectly in the matters of addition, subtraction, multiplication, and division. It was the students answered wrongly at 68.9 percent. The item the students who answered wrongly at the highest level was the item asking the students to write a symbol sentence from a language sentence. Next in descending order was the language problem for the students who were unable to select the correct answer.

The findings from this research can be applied in teaching and learning management by informing teachers of the problems identified in the research results in all three areas and can be used to improve teacher teaching and repair teaching can be added on the spot, resulting in students having basic knowledge for further study.

Keywords: Diagnosis; Defects; Mathematics

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็น 8 สาระประกอบด้วย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โดย

กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่กำหนดในหลักสูตรล้วนแต่มีความสำคัญและมีส่วนในการพัฒนานักเรียนให้บรรลุตามจุดหมายที่ตั้งไว้

ฟาฏินา วงศ์เลขา (2553) กล่าวว่า ปัญหาสำคัญของการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ คือ ครูส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ทำให้นักเรียนที่เรียนรู้ได้เร็วสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย ส่วนผู้เรียนที่เรียนรู้ช้าหรือฟังบรรยายไม่ทันหรือไม่เข้าใจเนื้อหาที่บรรยายก็จะเกิดความเบื่อหน่าย ไม่อยากเรียนเมื่อต้องเรียนเรื่องใหม่จะยิ่งประสบปัญหามากขึ้น เพราะขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องเดิมที่เป็นพื้นฐาน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำลง และจะมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนคณิตศาสตร์ในที่สุด คณิตศาสตร์เป็นวิชาหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์เป็นลักษณะวิชาที่เป็นนามธรรมต้องคิดอย่างสมเหตุสมผลจึงจะเรียนรู้และเข้าใจได้ ในศตวรรษที่ 21 การเรียนไม่เน้นวิธีการสอนแบบบอกให้รู้แล้วใช้วิธีจำ แต่ต้องเน้นให้เด็กมีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและเน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้จากพื้นฐานที่รู้มาอย่างถูกต้อง คือ Concept (แนวคิด) ที่ถูกต้องรู้ขั้นตอนการแก้โจทย์ปัญหา ขั้นตอนการดำเนินการ และคิดอย่างรอบคอบ ซึ่งเป็นจุดบกพร่องที่พบเห็น ครูผู้สอนจะต้องมีเครื่องมือที่จะค้นหาข้อบกพร่องและสาเหตุหรือจุดอ่อนในการเรียนของนักเรียน เครื่องมือนี้นี้เรียกว่าแบบทดสอบวินิจฉัย (diagnostic test) ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่แสดงให้รู้ถึงข้อบกพร่องหรือจุดอ่อนของผู้เรียนว่าบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ และยังมีข้อบกพร่องในเรื่องใดหรือหัวข้อใดครูจะได้จัดสอนซ่อมเสริมได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ แบบทดสอบวินิจฉัยยังช่วยให้ครูผู้สอนรู้ถึงองค์ประกอบที่สำคัญกระบวนการที่จำเป็นตลอดจนอุปสรรคในการเรียนการสอนซึ่งจะประหยัดเวลาและแรงงานครู ทำให้ครูมีเวลาในการเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนแต่ละคนได้มากขึ้น ทั้งยังช่วยให้นักเรียนรู้จักข้อบกพร่องของตนเองทำให้สามารถปรับปรุงการเรียนการสอนได้ตรงจุด

จากการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-NET) ประจำปีการศึกษา 2562 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีระดับคะแนนเฉลี่ยของประเทศร้อยละ 32.90 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 15.82 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำแนกตามสาระการเรียนรู้ปรากฏว่า สาระจำนวนและการดำเนินการ นักเรียนมีระดับคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 33.60 ซึ่งต่ำกว่าร้อยละ 50 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ องค์การมหาชน, 2563) ผลสอบนี้สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างจริงจัง ซึ่งสาเหตุที่คุณภาพของการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนไทยยังไม่น่าเป็นที่พอใจนั้น อาจมาจากการเรียนการสอนของครูผู้สอนหรือจากผู้เรียนที่เข้าใจเนื้อหาวิชาไม่ดี ไม่มีโมทีฟในการเรียนหรือมีข้อผิดพลาดระหว่างทำข้อสอบ จึงส่งผลให้นักเรียนทำข้อสอบได้ต่ำกว่าร้อยละ 50 ถ้าหากผู้เรียนไม่เข้าใจและไม่สามารถหาคำตอบได้ นับว่าเป็นปัญหาสำคัญยิ่งในการเรียนและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้น ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาถึงข้อบกพร่องหรือจุดอ่อนในการเรียนของนักเรียนแต่ละคนในเนื้อหา นั้น โดยการนำแบบทดสอบวินิจฉัยที่สร้างขึ้นมาใช้ประโยชน์ในการวินิจฉัยข้อบกพร่อง โดยเฉพาะ

ข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ เนื่องจากเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ที่สำคัญของนักเรียน เพื่อจะได้นำข้อมูลไปใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพและนักเรียนมีพื้นฐานในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

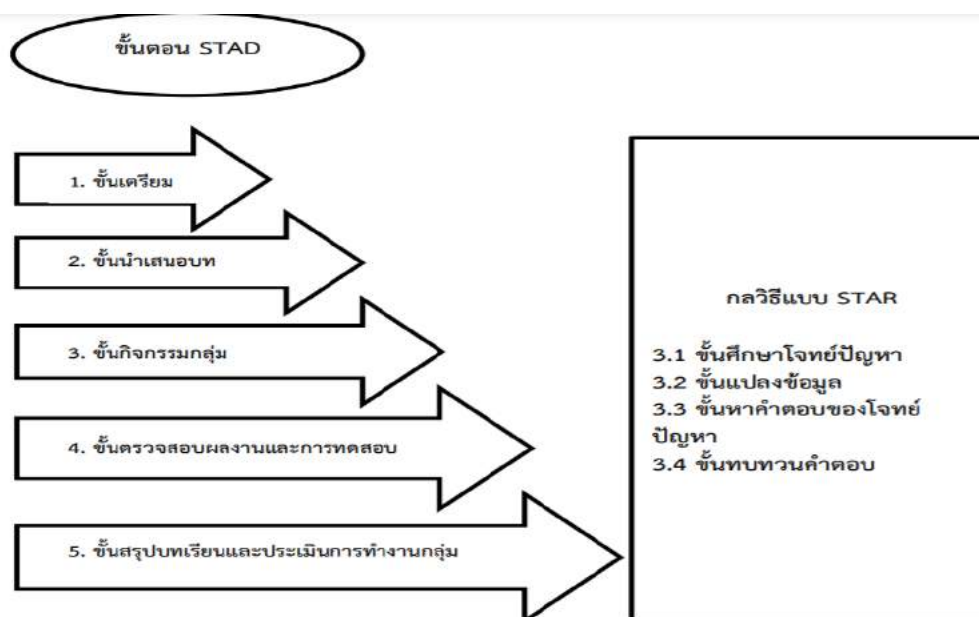
บทความวิจัยนี้นำเสนอการวิจัยข้อบกพร่องทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก การลบ การคูณ การหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนในเขตพื้นที่บริการเทศบาลตำบลช้างขวา อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใน 3 ด้าน คือ ด้านการเข้าใจในทฤษฎี บท นิยาม ด้านการคิดคำนวณ และด้านการตีความหมายโจทย์ เพื่อรับรู้ถึงข้อบกพร่องทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และเป็นแนวทางสำหรับครูคณิตศาสตร์ให้นำข้อบกพร่องของนักเรียนไปใช้ในการปรับปรุงหรือพัฒนาการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิจัยข้อบกพร่องทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องการบวก การลบ การคูณ การหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนในเขตพื้นที่บริการเทศบาลตำบลช้างขวา อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใน 3 ด้าน คือ ด้านการเข้าใจในทฤษฎีบท นิยาม ด้านการคิดคำนวณ และด้านการตีความหมายโจทย์

การทบทวนวรรณกรรม

สำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นคือการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เมื่อไม่มีความรอบคอบในการคิดคำนวณ ก็มักจะคิดคำตอบของโจทย์ปัญหาผิดเสมอ ทั้งนี้ในส่วนของนักเรียนมีความประสงค์ให้ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ดำเนินการสอนวิเคราะห์แก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์เป็นพิเศษ รูปแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งจะประกอบด้วย ขั้นตอนหลักจำนวน 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอน STAD 1. ขั้นเตรียม 2. ขั้นนำเสนอบท 3. ขั้นกิจกรรมกลุ่ม 4. ขั้นตรวจสอบผลงานและการทดสอบ 5. ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินการทำงานกลุ่ม โดยทั้งหมดส่งผลต่อกลวิธีแบบ STAR 1) ขั้นศึกษาโจทย์ปัญหา 2) ขั้นแปลงข้อมูล 3) ขั้นหาคำตอบของโจทย์ปัญหา 4) ขั้นทบทวนคำตอบ (สิทธิพร สุดพรหม, 2563)

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์

ที่มา: สิทธิพร สุดพรหม (2563)

แบบทดสอบวินิจฉัยทางคณิตศาสตร์

แบบทดสอบวินิจฉัยเป็นแบบทดสอบที่บ่งชี้ถึงจุดที่เด็กอ่อนหรือมีความสามารถน้อยและเป็นแบบทดสอบที่บอกได้ว่านักเรียนอ่อนในเรื่องใด แบบทดสอบวินิจฉัยทางคณิตศาสตร์เป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายในการวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนในรายวิชาคณิตศาสตร์ แบบทดสอบวินิจฉัยเป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเพื่อให้เห็นจุดบกพร่องที่เป็นปัญหาหรืออุปสรรคในการเรียนเรื่องหนึ่ง ๆ ของนักเรียนแต่ละคน ทั้งนี้เพื่อที่จะหาทางแก้ไขปัญหาคืออุปสรรคในการเรียนเรื่องหนึ่ง ๆ ของนักเรียนแต่ละคน ทั้งนี้เพื่อที่จะหาทางแก้ไขได้ตรงจุดยิ่งขึ้น จะสามารถทำให้ช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาหรืออุปสรรคในการเรียนหรือเกิดการเรียนรู้ได้เหมือนคนอื่น ประกอบกับแบบทดสอบวินิจฉัยตัวเลือกของลำดับ (Two-Tier Multiple Choice Diagnostic Test) (ไพศาล ดาแร่, พ้าอาทิตย์ ทอนทองทิพย์ และ วสวัตดี แก้วมาก, 2557)

ตามแนวความคิดของทรีกัส ถูกพัฒนาและนำมาใช้เพื่อระบุแนวคิดที่แตกต่างกันออกไป ทำให้ข้อจำกัดและคำจำกัดความที่เกี่ยวกับความบกพร่องทางการเรียนของนักเรียนชัดเจนขึ้น (ญาณัจฉรา สุดแท้, 2551) จากคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้น แบบทดสอบวินิจฉัยจึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในวิชาคณิตศาสตร์มาก เพราะเนื้อหาสาระทางคณิตศาสตร์ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นนามธรรม มีโครงสร้างที่ประกอบด้วยข้อตกลงเบื้องต้นในรูปแบบคำนิยามและลัทธิ การให้เหตุผลเพื่อสร้าง

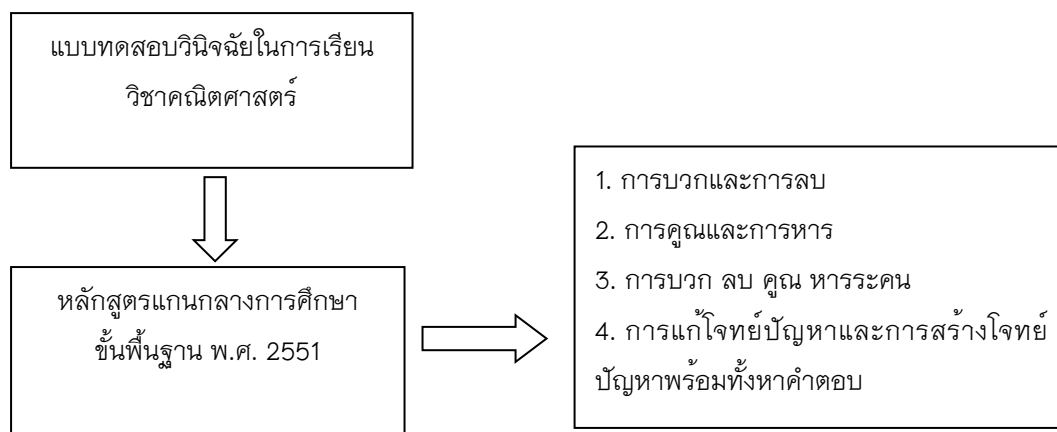
ทฤษฎีบทต่างๆ ที่นำไปใช้ได้อย่างเป็นระบบ คณิตศาสตร์มีความถูกต้อง เทียงตรง คงเส้นคงวา มีระเบียบแบบแผน เป็นเหตุเป็นผล และมีความสมบูรณ์ในตนเอง

การวินิจฉัยการเรียนหรือการวินิจฉัยข้อบกพร่องหมายถึงการค้นหาข้อบกพร่องหรืออุปสรรคในการเรียนของนักเรียนและการสอนของครูรวมไปถึงการวิเคราะห์หาสาเหตุของความบกพร่องที่เกิดขึ้นเพื่อนำผลของการวินิจฉัยมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่องทั้งตัวนักเรียน ครูผู้สอนและวิธีการสอน (นิรุจ จอมพุก, วารุณี สักนโซคติ และ ชานนท์ จันทรา, 2561)

สรุปผลการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของลักษณะข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการใช้ทฤษฎีบท สูตร กฎ นิยาม 2) ด้านการคิดคำนวณ 3) ด้านการตีความโจทย์ โดยจำแนกแบบทดสอบตามลักษณะของข้อบกพร่องในแต่ละด้านตามการวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องการบวก การลบ การคูณ การหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยเนื้อหาการสร้างแบบทดสอบวินิจฉัยในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ คือ เนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ สาระที่ 1 จำนวนและการดำเนินการ เรื่อง การบวก การลบ การคูณ การหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 จุดประสงค์การเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 เรื่อง ได้แก่

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนในเขตพื้นที่บริการเทศบาลตำบลช้างขวา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปีการศึกษา 2563 จำนวนทั้งหมด 6 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านสะพานกลืน โรงเรียนบ้านหัวหมากกลาง โรงเรียนวัดพุทธ โรงเรียนบ้านไสตอ โรงเรียนบ้านห้วยโคก และโรงเรียนบ้านมะม่วงหวาน ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวนนักเรียน 99 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียน จำนวน 74 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตาราง Krejcie & Morgan (1970) ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบกลุ่มตามสัดส่วน (Cluster sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมในเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมินำมากำหนดเป็นกรอบแนวความคิด นำไปสู่การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในวิจัย คือ แบบทดสอบวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สถิติและความน่าจะเป็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นแบบทดสอบประเภทแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ที่ครอบคลุมหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ใน 4 เรื่องประกอบไปด้วย 1. การบวกและการลบ 2. การคูณและการหาร 3. การบวก ลบ คูณ หารระคน 4. การแก้โจทย์ปัญหาและการสร้างโจทย์ปัญหาพร้อมทั้งหาคำตอบ โดยสร้างเป็นข้อสอบคู่ขนานจำนวน 15 คู่ รวมจำนวน 30 ข้อ โดยข้อสอบมีค่าอำนาจจำแนก รายข้อตั้งแต่ 0.273–0.84 มีการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ ผลของค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (reliability) เท่ากับ 0.947

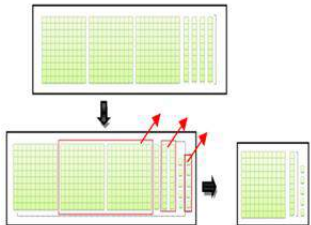
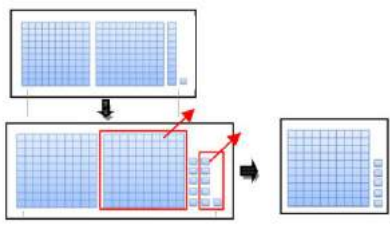
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

ตารางสรุปผลการวิเคราะห์ข้อบกพร่องทางคณิตศาสตร์ เรื่องการบวก การลบ การคูณ การหาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากการทดสอบด้วยแบบทดสอบวินิจฉัยใน 3 ด้าน

ตารางที่ 1 ความถี่และร้อยละของการตอบแบบทดสอบการวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก การลบ การคูณ การหาร ด้านการใช้ทฤษฎีบท จากแบบทดสอบข้อ 2A และข้อ 2B

ข้อ	ข้อความคำถามและตัวเลือก	ความถี่ของนักเรียน ที่เลือกตอบ	ร้อยละของนักเรียน ที่เลือกตอบ
2A			
			
จากภาพแสดงความหมายตรงกับข้อใด			
ก. พ่อมีเงิน 340 บาท แม่ให้เงินอีก 115 บาท รวมพ่อมีเงิน 455 บาท	15	20.3	
ข. อ้นขายขนมปังเนยได้ 340 บาท ขายขนมสังขยาได้อีก 225 บาท อ้นขายขนมปังเนยและขนมสังขยาได้เงิน 565 บาท	20	27.0	
*ค. น้ำมีเงิน 340 บาท ให้น้ำไป 225 บาท น้ำเหลือเงิน 115 บาท	27	36.5	
ง. พรมีเบ็ดอยู่ 340 ตัว ขายไป 115 ตัว พรเหลือเบ็ด 225 ตัว	12	16.2	
รวม	74	100	
ตอบถูก	27	36.5	
ตอบผิด	47	63.5	
2B			
			
จากภาพแสดงความหมายตรงกับข้อใด			
ก. แม่มีเงิน 211 บาท พ่อให้เงินอีก 106 บาท แม่เหลือเงิน 105 บาท	17	23.0	
ข. ป้าขายองุ่นได้ 211 กิโลกรัม ขายชมพู 106 กิโลกรัม และขายส้ม 105 กิโลกรัม	15	20.3	
*ค. ชันมีลูกอม 211 เม็ด ให้แซมไป 106 เม็ด ชันเหลือลูกอม 105 เม็ด	29	39.2	

ข้อ	ข้อคำถามและตัวเลือก	ความถี่ของนักเรียน ที่เลือกตอบ	ร้อยละของนักเรียน ที่เลือกตอบ
	ง. ชายมีถุงเท้า 211 คู่ ซื้อมีเพิ่มอีก 106 คู่ ชายมีถุงเท้าทั้งหมดกี่คู่รวม	13	17.6
	รวม	74	100
	ตอบถูก	29	39.2
	ตอบผิด	45	60.8

จากตาราง 1 ผลการวิจัย พบว่าสำหรับแบบทดสอบข้อที่ 2A มีนักเรียนที่ตอบผิดจำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 63.5 ของนักเรียนทั้งหมด และมีนักเรียนที่ตอบถูกจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 36.5 ของนักเรียนทั้งหมด ส่วนแบบทดสอบข้อที่ 2B มีนักเรียนที่ตอบผิดจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 60.8 ของนักเรียนทั้งหมด และมีนักเรียนที่ตอบถูกจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 39.2 ของนักเรียนทั้งหมด จะเห็นว่านักเรียนที่ตอบถูกของแบบทดสอบข้อที่ 2A และข้อที่ 2B ใกล้เคียงกัน และนักเรียนที่ตอบผิดของแบบทดสอบสองข้อนี้มีค่าใกล้เคียงกันด้วย

ตารางที่ 2 ความถี่และร้อยละของการตอบแบบทดสอบการวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องการบวก การลบ การคูณ การหาร ด้านการคิดคำนวณจากแบบทดสอบข้อ 10A และ 10B

ข้อ	ข้อคำถามและตัวเลือก	ความถี่ของนักเรียน ที่เลือกตอบ	ร้อยละของนักเรียน ที่เลือกตอบ
10A	ผลลัพธ์ของ $(132 \times 13) \div (80 - 67)$ ตรงกับข้อใด		
	ก. 130	21	28.4
	ข. 131	11	14.9
	*ค. 132	32	43.2
	ง. 133	10	13.5
	รวม	74	100
	ตอบถูก	32	43.2
	ตอบผิด	42	56.8
10B	ผลลัพธ์ของ $(750 \div 5) \times 10$ ตรงกับข้อใด		
	ก. 533	19	25.7
	ข. 535	14	18.9
	*ค. 537	29	39.2

ข้อ	ข้อคำถามและตัวเลือก	ความถี่ของนักเรียน ที่เลือกตอบ	ร้อยละของนักเรียน ที่เลือกตอบ
ง. 539		12	16.2
รวม		74	100
ตอบถูก		29	39.2
ตอบผิด		45	60.8

จากตาราง 2 ผลการวิจัยพบว่าสำหรับแบบทดสอบข้อที่ 10A มีนักเรียนที่ตอบผิดจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 56.8 ของนักเรียนทั้งหมด และมีนักเรียนที่ตอบถูกจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 43.2 ของนักเรียนทั้งหมด ส่วนแบบทดสอบข้อที่ 10B มีนักเรียนที่ตอบผิดจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 60.8 ของนักเรียนทั้งหมด และมีนักเรียนที่ตอบถูกจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 39.2 ของนักเรียนทั้งหมด จะเห็นว่านักเรียนที่ตอบถูกของแบบทดสอบข้อที่ 10A และข้อที่ 10B เกือบเคียงกัน และนักเรียนที่ตอบผิดของแบบทดสอบสองข้อนี้ใกล้เคียงกันด้วย

ตารางที่ 3 ความถี่ และร้อยละของการตอบแบบทดสอบการวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์เรื่องการบวก การลบ การคูณ การหาร ด้านการตีความหมายโจทย์ จากแบบทดสอบข้อ 13A และ 13B

ข้อ	ข้อคำถามและตัวเลือก	ความถี่ของนักเรียนที่ เลือกตอบ	ร้อยละของนักเรียน ที่เลือกตอบ
13A	มะม่วง 360 กิโลกรัม แบ่งเป็นถุง ถุงละ 12 ผล นำไปขายราคา ถุงละ 10 บาท ถ้าขายได้ทั้งหมดจะ ได้เงินกี่บาท สามารถเขียนเป็นประโยคสัญลักษณ์ได้ ดังข้อใด		
	ก. $(360 \div 10) \times 12 = \square$	21	28.4
	*ข. $(360 \div 12) \times 10 = \square$	23	31.1
	ค. $10 \times (360 \div 12) = \square$	13	17.6
	ง. $(360 \times 10) \div 12 = \square$	17	23.0
	รวม	74	100
	ตอบถูก	23	31.1
	ตอบผิด	51	68.9

ข้อ	ข้อความถามและตัวเลือก	ความถี่ของนักเรียนที่	ร้อยละของนักเรียน
		เลือกตอบ	ที่เลือกตอบ
13B	ฉันมีเงิน 15,000 บาท ซื้อรูปหนังตะลุง 3 ตัว ราคา รูปละ 2,500 ฉันจะเหลือเงินกี่บาท สามารถเขียน เป็นประโยคสัญลักษณ์ได้ ดังข้อใด		
	ก. $15,000 \times (2,500 - 3) =$	19	25.7
	*ข. $15,000 - (3 \times 2,500) =$	24	32.4
	ค. $(15,000 - 3) \div 2,500 =$	14	18.9
	ง. $(15,000 \times 3) \div 2,500 =$	17	23.0
	รวม	74	100
	ตอบถูก	24	32.4
	ตอบผิด	50	67.6

จากตาราง 3 พบว่าสำหรับแบบทดสอบข้อที่ 13A มีนักเรียนที่ตอบผิดจำนวน 51คน คิดเป็นร้อยละ 68.9ของนักเรียนทั้งหมด และมีนักเรียนที่ตอบถูกจำนวน 23คน คิดเป็นร้อยละ 31.1ของนักเรียนทั้งหมด ส่วนแบบทดสอบข้อที่ 13B มีนักเรียนที่ตอบผิดจำนวน 50คน คิดเป็นร้อยละ 67.6 ของนักเรียนทั้งหมด และมีนักเรียนที่ตอบถูกจำนวน 24คน คิดเป็นร้อยละ 32.4ของนักเรียนทั้งหมด จะเห็นว่านักเรียนที่ตอบถูกของแบบทดสอบข้อที่ 13A และข้อที่ 13B ใกล้เคียงกัน และนักเรียนที่ตอบผิดของแบบทดสอบสองข้อนี้ใกล้เคียงกันด้วย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ได้พบข้อค้นพบที่สามารถสรุปและอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การสร้างเครื่องมือในครั้งนี้ได้สร้างอย่างมีหลักการและขั้นตอนของการสร้างข้อสอบ
วินิจฉัย โดยเริ่มจากการสร้างข้อสอบที่มีความคุ้นเคยกันเป็นคู่ ๆ โดยในแต่ละคู่ของข้อสอบคุ้นเคยกัน
นั้นจะคุ้นเคยกันตั้งแต่ตัวโจทย์แล้วยังต้องเป็นตัวเลือกที่คุ้นเคยกันในแต่ละลำดับของตัวเลือก จึงต้องมี
การทดสอบความสอดคล้องของการตอบของนักเรียนว่าข้อที่คุ้นเคยกันนั้นมีการกระจายของการตอบ
ทั้ง 2 ข้อ สอดคล้องกันหรือไม่ ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการทดสอบว่านักเรียนคิดอย่างไรก็จะต้องตอบแบบเดิม
ทั้ง 2 ครั้ง ด้วยเหตุนี้จึงพบว่าการจับข้อบกพร่องของนักเรียนในเรื่องใดนั้น ก็จะทำให้ร้อยละของการตอบ
ของข้อสอบที่คุ้นเคยกันมีค่าใกล้เคียงกัน เช่นการหาข้อบกพร่องด้านการใช้ทฤษฎีบท พบว่าข้อที่คุ้นเคย
กัน คู่ที่ 1 มีจำนวนนักเรียนตอบผิดร้อยละ 63.5% กับร้อยละ 60.8% คู่ที่ 2 มีจำนวนนักเรียนตอบผิด
ร้อยละ 59.5% กับร้อยละ 56.8% ส่วนในด้านการคิดคำนวณมีข้อคุ้นเคยกัน คู่ที่ 1 มีนักเรียนตอบผิด

ร้อยละ 60.8% กับร้อยละ 56.8% คู่ที่ 2 มีนักเรียนตอบผิดร้อยละ 59.5% กับร้อยละ 55.4% และในด้านการตีความจากโจทย์ พบว่ามีข้อที่คู่ขนานกัน คู่ที่ 1 มีจำนวนนักเรียนตอบผิดร้อยละ 68.9% และร้อยละ 67.6% และคู่ที่เห็นชัด คือ คู่ที่ 4 มีจำนวนนักเรียนตอบผิดร้อยละ 54.1% กับ 51.4% ยังมีคู่อื่นๆอีกหลายคู่ที่ให้คำตอบใกล้เคียงกัน จึงแสดงให้เห็นว่าจับข้อผิดพลาดของนักเรียนในการวิจัยนี้แน่ใจได้ว่าเป็นข้อผิดพลาดที่ตรงกับความเป็นจริงของกลุ่มตัวอย่าง ชัดแย้งกับ นราทิพย์ ใจเพียร และ จารุวรรณ สิงห์ม่วง (2562) ที่ระบุว่าประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะวิชาคณิตศาสตร์มีค่าเท่ากับ 81.60%/ 79.89% และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่องการบวก ลบ ทศนิยม สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ข้อบกพร่องด้านการใช้บทนิยามของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งใช้ข้อสอบวินิจฉัยจำนวน 4 คู่ 8 ข้อ นั้น พบว่าทุกคู่และทุกข้อมีจำนวนนักเรียนที่ตอบผิดมากกว่าร้อยละ 50% ของผู้ตอบและที่สูงสุดมีจำนวน ตอบผิดร้อยละ 63.5% กับ 60.8% ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างยังไม่เข้าถึงบทนิยามเรื่องการบวก ลบ คูณ หาร ซึ่งนักเรียนอาจจะสามารถหาคำตอบของการบวก ลบ คูณและหารตัวเลขได้ แต่ นักเรียนไม่เข้าใจความหมายของการบวก การลบ การคูณ และการหาร ซึ่งข้อบกพร่องเหล่านี้ไม่เกิดขึ้นเฉพาะนักเรียนกลุ่มตัวอย่างนี้เท่านั้นยังมีงานวิจัยอื่นที่พบข้อบกพร่องแบบเดียวกันนี้ด้วย

3. ข้อบกพร่องด้านการคิดคำนวณของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งใช้ข้อสอบวินิจฉัยจำนวน 7 คู่ 14 ข้อ พบว่า มีเพียง 2 คู่ที่สามารถจับข้อบกพร่องได้ คือมีนักเรียนตอบผิดมากที่สุด คู่ที่ 1 มีนักเรียนตอบผิดร้อยละ 60.8% กับ 56.8% รองลงมา มีนักเรียนตอบผิดร้อยละ 59% กับ 55.4% อธิบายได้ 2 ประเด็น คือ นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีข้อบกพร่องในด้านนี้น้อยที่สุด อาจเป็นเพราะนักเรียนมีทักษะในการคิดคำนวณ ในด้านการบวกและลบ แต่ในอีกประเด็นหนึ่งก็คือที่นักเรียนตอบผิดมากกว่าร้อยละ 50 ทุกข้อเป็นข้อที่มีเรื่องของอาหารและการคูณ อาจแสดงได้ว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างขาดทักษะการหารและการคูณซึ่งความบกพร่องในประเด็นนี้ของกลุ่มตัวอย่างไม่ได้เกิดขึ้นเพียงกลุ่มเดียว ยังมีนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างอื่นที่มีข้อบกพร่องในด้านการหารและการคูณ ดังเช่นงานวิจัยของ เบญจมาศ พุทธิมา (2556) ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบทดสอบวินิจฉัยด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์วิชาคณิตศาสตร์ เรื่องการคูณ และการหาร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า มีความบกพร่องจากการวิเคราะห์คำตอบผิดของนักเรียนจากการทำแบบทดสอบ เรื่องการคูณ พบว่ามีความบกพร่องในเรื่องการเดาคำตอบ การดูโจทย์ผิด การบวกเลขผิด การลืมหาคำตอบ การคูณไม่ครบหลัก การสลับเครื่องหมายคูณกับหาร การท่องสูตรคูณผิด การวางผลคูณสลับตำแหน่งและการนำโจทย์มาตอบ นอกจากนั้นยังพบว่า มีความบกพร่องจากการวิเคราะห์คำตอบผิดของนักเรียนจากการทำแบบทดสอบ เรื่องการหาร พบว่ามีความบกพร่องในเรื่องการเดาคำตอบ การดูโจทย์ผิด การลบเลขผิด การท่องสูตรคูณผิด การตัดเศษทิ้ง การดูเครื่องหมายผิด การนำตัวตั้งมาตอบ การนำตัวหารมาตอบและการสลับเครื่องหมายคูณกับหาร

4. ข้อบกพร่องด้านการตีความจากใจทย์ของกลุ่มตัวอย่างซึ่งใช้ข้อสอบวินิจฉัยจำนวน 4 คู่ 8 ข้อนั้น พบว่า ทุกคู่และทุกข้อมีจำนวนนักเรียนตอบผิดมากกว่าร้อยละ 50% ขึ้นไปของผู้ตอบ ซึ่งมีข้อคู่ที่นักเรียนตอบผิดมากที่สุดร้อยละ 68.8% กับ 67.4% รองลงมา มีจำนวนนักเรียนตอบผิดร้อยละ 68.9% กับ 66.2% แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างนักเรียนมีข้อบกพร่องด้านการตีความจากใจทย์มากที่สุด โดยนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำข้อสอบวินิจฉัยที่ให้นักเรียนแปลงใจทย์ที่เป็นประโยคภาษาข้อความ เป็นประโยคสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ไม่ได้และความบกพร่อง เช่น ก็เกิดกับกลุ่มตัวอย่างอื่นด้วย ซึ่ง สนิโตดหนู (2561) สรุปว่าการตีความจากใจทย์พบว่านักเรียนมีข้อบกพร่องในส่วนของการแปลความหมายจากภาษาเป็นประโยคสัญลักษณ์ไม่ถูกต้องมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.89% และลักษณะของข้อบกพร่องส่วนใหญ่ที่พบคือนักเรียนขาดความรอบคอบในการตีความจากใจทย์

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ทำให้ผู้บริหารและครูของโรงเรียนในเขตพื้นที่บริการเทศบาลตำบลช้างขวา อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี รับรู้ถึงข้อบกพร่องทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก การลบ การคูณ การหาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยครูคณิตศาสตร์สามารถนำข้อบกพร่องของนักเรียนดังกล่าวไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสม ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียน เตรียมพร้อมในการเรียนอยู่เสมอ

สรุป

การวินิจฉัยการเรียนคณิตศาสตร์ เป็นการวิเคราะห์หรือรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ทราบรายละเอียดของจุดเด่นหรือจุดด้อย ข้อบกพร่องหรือสิ่งที่เป็นอุปสรรคในการเรียนคณิตศาสตร์ ของผู้เรียนเพื่อที่จะได้เป็นข้อมูลย้อนกลับไปยังครูผู้สอนและผู้เรียน ทำให้ทราบถึงส่วนที่เป็นจุดเด่นและข้อบกพร่องของการเรียนรู้ ซึ่งนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่บริการเทศบาลตำบลช้างขวา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีข้อบกพร่องทางคณิตศาสตร์ เรื่องการบวก การลบ การคูณ และการหาร ด้านการตีความจากใจทย์ มากที่สุด รองลงมาเป็นข้อบกพร่องด้านการใช้ทฤษฎี และมีข้อบกพร่องด้านการคิดคำนวณ น้อยที่สุด ผลการวิจัยที่เกิดขึ้นเป็นองค์ความรู้ที่ผู้เรียนปรับปรุงข้อด้อยของตนเอง ผู้สอนเข้าใจถึงปัญหาผู้เรียน ผู้บริหารทราบและนำผลที่ได้ไปร่างเป็นแผนในการพัฒนาและวางนโยบายต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าข้อบกพร่องทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องการบวก การลบ การคูณ การหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนในเขตพื้นที่บริการเทศบาล ตำบลช้างขวา อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ข้อบกพร่องทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่องการบวก การลบ การคูณ การหาร พบว่านักเรียนมีข้อบกพร่องมากที่สุดในการตีความจากโจทย์ พบว่านักเรียนมีความบกพร่องเกี่ยวกับแปลความหมายจากภาษาเป็นประโยคสัญลักษณ์ไม่ถูกต้อง รองลงมาด้านการดำเนินการ พบว่านักเรียนมีข้อบกพร่องเกี่ยวกับขาดความเข้าใจพื้นฐานของการดำเนินการและด้านการใช้นิยาม พบว่านักเรียนไม่เข้าใจนิยามของการบวกและการลบโดยใช้ภาพ ครูผู้สอนจำเป็นต้องจัดการเรียนการสอน ควรสอนจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม โดยใช้สื่อการเรียนการสอนรูปธรรมประกอบเพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ (องค์ความรู้) รายละเอียดของจุดเด่นหรือจุดด้อย ข้อบกพร่องหรือสิ่งที่เป็นอุปสรรคในการเรียนคณิตศาสตร์ ของผู้เรียนที่สำคัญ คือครูผู้สอน หรือในระดับสถาบันการศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับผู้เรียน หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยควรให้ความสำคัญกับครูผู้สอนจำเป็นที่จะต้องนำข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ต่าง ๆ ที่ค้นพบจากงานวิจัยนี้ไปอภิปรายร่วมกับนักเรียนในระหว่างการจัดการเรียนการสอนเรื่องการบวก การลบ การคูณ การหาร เพื่อให้นักเรียนเห็นถึงข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ในด้านต่าง ๆ ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้กับครูผู้สอนและตัวของผู้เรียนเองสามารถแก้ไขข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เพราะข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์เป็นสิ่งที่ต้องรีบแก้ไขถ้านักเรียนจดจำหรือเข้าใจสิ่งที่ไม่ถูกต้องจะส่งผลการเรียนเรื่องนั้น ๆ และเรื่องอื่น ๆ ไม่ประสบผลสำเร็จสำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน ให้มีส่วนร่วมในการเรียนโดยการประยุกต์จิตวิทยาสำหรับเด็ก

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551*. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- ญาณัจฉรา สุดแท้. (2551). *การสร้างแบบทดสอบวินิจฉัยทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างรูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยสารคาม.
- นิรุช จอมพุก, วารุณี ลัภนโชติ และ ชานนท์ จันทรา. (2561). การสร้างแบบทดสอบวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์สาระที่ 4 พีชคณิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 12(27), 170-182.
- ไพศาล ดาแร่, พ้าอาทิตย์ ทอนทองทิพย์ และ วสวัตดี แก้วมาก. (2557). การสร้างระบบแบบทดสอบเพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สาระที่ 4 พีชคณิต เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาด้วยสมการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารโครงการวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ*, 4(1), 51-59.
- เบญจมาศ พุทธิมา. (2556). การพัฒนาแบบทดสอบวินิจฉัยด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณและการหาร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2. *วารสารการวิจัยกาสะลองคำ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 7(2), 11-21.
- พาญิณา วงศ์เลขา. (2553). *การเรียนคณิตศาสตร์: ความจำเป็นที่ไม่ควรมองข้าม*. สืบค้นเมื่อ 28 เมษายน 2564, จาก <http://social.obec.go.th/node/22>
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2563). *ผลคะแนนสอบ O-NET ปีการศึกษา 2562 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. สืบค้นเมื่อ 28 เมษายน 2563, จาก <http://www.niest.or.th>
- ลิณี โดดหนู. (2561). *การวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ทศนิยม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตพื้นที่ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2* (วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นราทิพย์ ใจเพียร และ จารุวรรณ สิงห์ม่วง. (2562). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แบบฝึกทักษะ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 13(3), 49-57.
- สุทธิพร สุดพรหม. (2563). การพัฒนารูปแบบการสอน 2S Model สำหรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดปทุมธานี. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(4), 281-292.

ภัทริกา อัจจุลฟ้า, เอกกราช ดีนาง และ พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ. (2562). การสร้างแบบทดสอบวินิจฉัยจุดบกพร่องทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การวัดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1. *วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 9(2), 35–46.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Education and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน

The Factors Affecting to Internal Quality Assurance of Pathumwan Institute of Technology

¹ชุตินา ทาสุนทร, จักรกฤษณ์ โปณะทอง และ จตุพล ยงศร

¹Chutima Thsurin, Chakrit Ponathong, Chatupol Yongsorn

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: chutima.thasurin@g.swu.ac.th

Received July 7, 2021; Revised August 2, 2021; Accepted September 30, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน กลุ่มตัวอย่างคือบุคลากรที่ปฏิบัติงานในสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ปี พ.ศ.2563 จำนวน 112 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านบุคลากร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 2) ระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 และ 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวันโดยรวม คือปัจจัยด้านผู้บริหารและนโยบาย (X_1) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ (X_2) ปัจจัยด้านบุคลากร (X_3) และปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร (X_5) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 โดยมีประสิทธิภาพในการทำนายได้ร้อยละ 38.9 และสามารถเขียนเป็นสมการทำนายในรูปคะแนนดิบ ได้ดังนี้

$$\hat{Y} = 0.220 - 0.1572(X_1) + 0.391(X_2) + 0.283(X_3) + 0.352(X_5)$$

คำสำคัญ: ปัจจัยองค์กร; การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน; สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน

Abstract

This article aimed to study the factors affecting to internal quality assurance of Pathumwan Institute of Technology. The sample was 112 personnel working at Pathumwan Institute of Technology in 2020. The research instrument was a questionnaire. Statistics used to analyze the data were percentage, mean, standard deviation, and Multiple Regression Analysis.

The research findings were found as follows: 1) the level of factors affecting to internal quality assurance of Pathumwan Institute of Technology was overall at high level, the mean was 3.67. Considering the individual aspects, it was found that the aspect with the highest average was personnel, the mean was 3.76; 2) the level of the internal quality assurance of Pathumwan Institute of Technology was overall at high level, the mean was 3.52. Considering the individual aspects, it was found that the aspect with the highest average was Plan-planning, the mean was 3.76; and 3) the factors affecting to internal quality assurance of Pathumwan Institute of Technology were administrators and policy (X_1) management (X_2) personal (X_3) and cultural organization (X_5) have affecting to internal quality assurance of Pathumwan Institute of Technology in overall. It is statistical significance was at 0.01 and 0.05 level. Effectiveness in the prediction was 38.9 percent. Which can be written in a forecast equation with a raw score as follows:

$$\hat{Y} = 0.220 - 0.1572(X_1) + 0.391(X_2) + 0.283(X_3) + 0.352(X_5)$$

Keywords: Organization Factors; Internal Quality Assurance; Pathumwan Institute of Technology

บทนำ

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพโดยภารกิจหลักที่สถาบันอุดมศึกษาจะต้องปฏิบัติมี 4 ประการ คือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม การดำเนินการตามภารกิจทั้ง 4 ประการ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว มีปัจจัยภายในและภายนอกหลายประการที่ทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องเร่งดำเนินการ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551 – 2565) ที่ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาและแก้ปัญหาอุดมศึกษาไว้ทิศทาง ข้ำซ้อน ขาดคุณภาพ และขาดประสิทธิภาพ โดยใช้กลไกการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเป็นกลไกหลักในการดำเนินการ อีกทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร

ไทยปี พ.ศ. 2540 ได้ตรากฎหมายออกมาเกี่ยวกับการศึกษา ซึ่งระบุให้กฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติและมีผลทำให้เกิดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อันเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทย มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งในพระราชบัญญัติแห่งชาติฉบับนี้ ได้กล่าวถึงมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาเอาไว้ในหมวดที่ 6 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าเป็นการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2557) การประกันคุณภาพการศึกษาจะทำให้สถานศึกษามีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีการทำงานที่มีเป้าหมาย และมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยการทำงานที่มีเป้าหมายนั้นจะต้องมีการประเมินคุณภาพภายในหรือการประเมินตนเอง เพื่อตรวจสอบและพัฒนาปรับปรุงให้เป็นไปตามเป้าหมายอยู่ตลอดเวลา การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นกลไกหนึ่งที่มีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ในการสร้างความมั่นใจว่าสถานศึกษาจะดำเนินการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน สถานศึกษาจึงต้องดำเนินการประกันคุณภาพภายในในสถานศึกษาให้ได้มีมาตรฐานการศึกษาถึงผลการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาและปัจจัยการดำเนินงานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในจะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาให้มีมาตรฐานการศึกษาเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกต่อไป (ชัยรัตน์ ต.เจริญ, 2560)

การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวันมีการเปลี่ยนแปลงตามเกณฑ์ภายใน และภายนอก ดังเห็นได้จากผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน 4 ปีซ้อนหลัง ปีการศึกษา 2559 ปีการศึกษา 2560 ปีการศึกษา 2561 และปีการศึกษา 2562 นั้น พบว่ามีผลการประเมินที่ดีในทุกปี คือได้คะแนน 3.70, 3.79, 4.17 และ 4.05 ตามลำดับ (สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน, 2563) แต่ถึงแม้ว่าสถาบันเทคโนโลยีปทุมวันจะมีการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในมาเป็นระยะเวลาหลายปี และมีผลการประเมินที่ดีขึ้น รวมทั้งมีการพัฒนาปรับปรุงรูปแบบของระบบประกันคุณภาพการศึกษามาอย่างต่อเนื่อง แต่บุคลากรส่วนใหญ่ยังคงมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาว่าเป็นภาระงานที่เพิ่มขึ้นจากงานประจำ และมักจะประสบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อรักษามาตรฐานและคุณภาพการศึกษา รวมถึงบทบาทหน้าที่ของทุกภาคส่วน ในการเป็นส่วนสำคัญที่

ทำให้การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวันดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

บทความวิจัยนี้นำเสนอปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน เพื่อจะทำให้ทราบถึงสภาพการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน และเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวันให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน

การทบทวนวรรณกรรม

การประกันคุณภาพการศึกษา

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2555) ได้ให้ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษา ไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษาคือส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ปกติที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการควบคุมดูแลปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพ มีการตรวจสอบติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ ต้องดูแลทั้งปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตหรือผลลัพธ์ และเชื่อมโยงไปถึงการประเมินการจัดการศึกษา

วิชัย วงษ์ทอง และคณะ (2555) ให้ความหมาย การประกันคุณภาพการศึกษา ไว้ว่าเป็น กระบวนการที่ประกอบขึ้นเป็นระบบที่มีกลไกในการควบคุมคุณภาพ (Quality Control) โดยการสร้างระบบกลไก และหลักเกณฑ์ต่างๆ ในการควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit) ตรวจสอบว่า มี หรือ ไม่มี ทำ หรือ ไม่ทำ การตรวจประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) ตรวจประเมินเชิงคุณภาพว่า ดี หรือ ไม่ดี ระดับคุณภาพของตัวชี้วัดว่าอยู่ระดับใด การรับรองคุณภาพ (Quality Accreditation) ภายหลังการตรวจสอบประเมินคุณภาพ สรุปผลว่า รับรอง หรือ ไม่รับรอง ผ่าน หรือ ไม่ผ่าน เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนมั่นใจได้ว่าสถาบันนั้นๆ สามารถให้ผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างมีประสิทธิภาพ ได้มาตรฐานตามที่กำหนด และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

มาลี คำคง (2556) กำหนดความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา ไว้ว่า ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา ได้แก่ 1) ระบบการจัดการให้บัณฑิตมีคุณภาพ 2) เครื่องมือหรือเข้มทิศการทำงาน 3) เส้นทางสู่เป้าหมายให้ผลงานดี มีมาตรฐาน และ 4) หัวใจของสถาบันการศึกษา

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการควบคุมคุณภาพ ตรวจสอบคุณภาพ และประเมินคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา อย่างเป็นแบบแผนและเป็นระบบ โดยมีการวางแผนการปฏิบัติงาน (Plan) การดำเนินงานตามแผน (Do) การตรวจสอบประเมินผล (Check) และการนำผลการประเมินมาปรับปรุง (Action) ซึ่งก่อให้เกิดความมั่นใจในการผลิตบัณฑิต และตอบสนองความต้องการทางการศึกษาทุกด้านที่มีคุณภาพตามคุณลักษณะที่กำหนด

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน จากนักวิชาการ และผู้วิจัยหลายท่าน สรุปได้ดังนี้

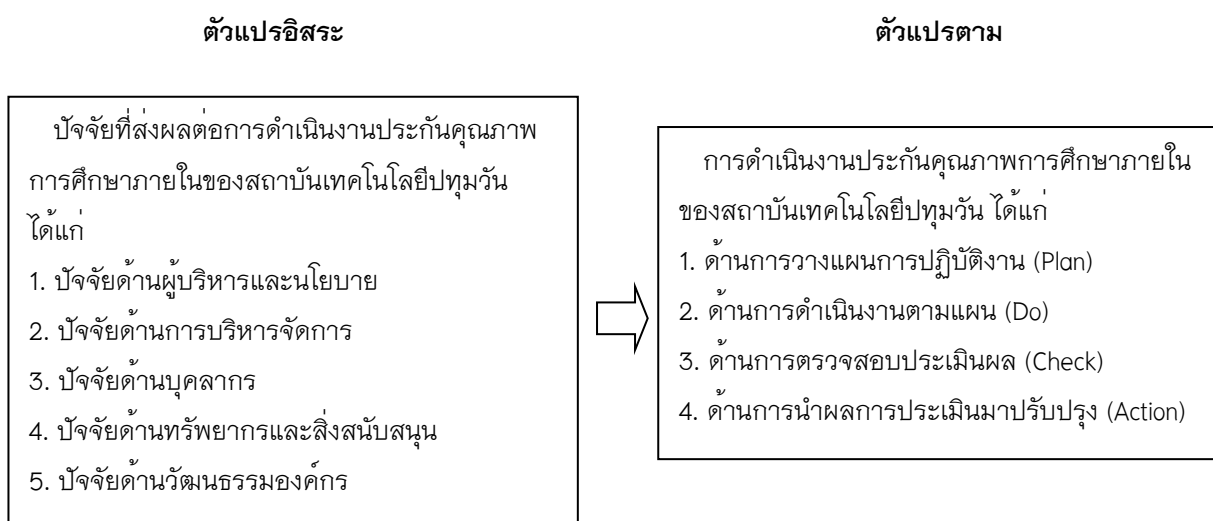
ชัยรัตน์ ต.เจริญ (2560) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของวิทยาลัยเชียงราย 5 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านลักษณะผู้บริหาร ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านลักษณะบุคลากร ปัจจัยด้านลักษณะทรัพยากร และปัจจัยด้านลักษณะวัฒนธรรมองค์กร พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของวิทยาลัยเชียงราย คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านลักษณะวัฒนธรรมองค์กร และด้านลักษณะทรัพยากร ส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของวิทยาลัยเชียงรายโดยภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์หาค่าในการทำนายเท่ากับ 0.873 มีประสิทธิภาพการทำนาย ร้อยละ 76.3 และความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย 0.36

วาสนา สะอาด และคณะ (2557) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสำนักคอมพิวเตอร์และเครือข่าย มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี 5 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้บริหารและนโยบาย ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านทรัพยากรและสิ่งสนับสนุน และปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร พบว่า ปัจจัยทั้ง 5 ด้าน ร่วมกันทำนายระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสำนักคอมพิวเตอร์และเครือข่าย มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ได้ร้อยละ 76.2 และปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสำนักคอมพิวเตอร์และเครือข่าย มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี คือ ปัจจัยด้านผู้บริหารและนโยบาย ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ และปัจจัยด้านทรัพยากรและสิ่งสนับสนุน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จินตนา เทียมทิพร และคณะ (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตกรุงเทพ 5 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านทรัพยากร และปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร พบว่า ปัจจัยทั้ง 5 ด้าน ร่วมกันทำนายระบบประกันคุณภาพภายในได้ร้อยละ 57 และปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตกรุงเทพ ได้แก่ ปัจจัยด้านบริหารจัดการ และปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดของ วาสนา สะอาด และคณะ (2557) มาประยุกต์ใช้ในการศึกษา โดยสรุปได้ว่าปัจจัยด้านผู้บริหารและนโยบาย ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านทรัพยากรและสิ่งสนับสนุน และปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร มีผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ปี พ.ศ.2563 จำนวน 188 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้จากการคำนวณโปรแกรมสำเร็จรูป G*Power (Cohen, 1998) จากนั้นใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้หน่วยงานเป็นชั้น ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 112 คน

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามหน่วยงาน

หน่วยงาน	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
คณะวิศวกรรมศาสตร์	74	43
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	44	26
ศูนย์ภาษาและคอมพิวเตอร์	7	5
สำนักวิจัยและบริการวิชาการ	10	7
สำนักงานอธิการบดี	53	31
รวม	188	112

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการปฏิบัติงาน หน่วยงาน และประสบการณ์การทำงาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ภายใน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ปัจจัยด้านผู้บริหารและนโยบาย ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านบุคลากร และปัจจัยด้านทรัพยากรและสิ่งสนับสนุน และปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร ลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน ด้านการดำเนินงานตามแผน ด้านการตรวจสอบประเมินผล และด้านการตรวจสอบประเมินผล ลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

จากนั้นนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามและวัตถุประสงค์เพื่อหาความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสอบถาม โดยนำผลที่ได้จากการพิจารณาข้อคำถามมาคำนวณหาความเที่ยงตรง โดยการหาค่า IOC (Index of item Objective Congruence) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป แล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากร จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α – Coefficient) ของครอนบาค มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขอความอนุเคราะห์จากสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับบุคลากรสถาบันเทคโนโลยีปทุมวันด้วยตนเอง
3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อนำมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป
4. นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ค่าสถิติต่างๆ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพในการปฏิบัติ หน่วยงาน และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้บริหารและนโยบาย ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านทรัพยากรและสิ่งสนับสนุน และปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. วิเคราะห์การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ได้แก่ ด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน ด้านการดำเนินงานตามแผน ด้านการตรวจสอบประเมินผล และด้านการตรวจสอบประเมินผล โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
ด้านผู้บริหารและนโยบาย	3.64	0.35	มาก
ด้านการบริหารจัดการ	3.64	0.25	มาก
ด้านบุคลากร	3.76	0.31	มาก
ด้านทรัพยากรและสิ่งสนับสนุน	3.67	0.33	มาก
ด้านวัฒนธรรมองค์กร	3.66	0.26	มาก
รวม	3.67	0.20	มาก

ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ตามลำดับดังนี้ ด้านบุคลากร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 ด้านทรัพยากรและสิ่งสนับสนุน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 ด้านวัฒนธรรมองค์กร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 ด้านผู้บริหารและนโยบาย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 และ ด้านบริหารจัดการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64

2. ระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
ด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน	3.61	0.25	มาก
ด้านการดำเนินงานตามแผน	3.44	0.33	ปานกลาง
ด้านการตรวจสอบประเมินผล	3.53	0.34	มาก
ด้านการนำผลการประเมินผลมาปรับปรุง	3.49	0.33	มาก
รวม	3.52	0.20	มาก

ระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน (Plan) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 ด้านการตรวจสอบประเมินผล (Check) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 ด้านการนำผลการประเมินผลมาปรับปรุง (Action) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 และ ด้านการดำเนินงานตามแผน (Do) อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 ตามลำดับ

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน

ปัจจัย	B	S.D.	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	0.220	0.434		0.506	0.614
ด้านผู้บริหารและนโยบาย (X_1)	-0.157	0.075	-0.187	-2.094*	0.039
ด้านการบริหารจัดการ (X_2)	0.391	0.109	0.330	3.578**	0.001
ด้านบุคลากร (X_3)	0.283	0.080	0.296	3.538**	0.001

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ปัจจัย	B	S.D.	Beta	t	Sig.
ด้านทรัพยากรและสิ่งสนับสนุน (X4)	0.070	0.073	0.077	0.950	0.344
ด้านวัฒนธรรมองค์กร (X5)	0.352	0.089	0.312	3.975**	0.000
	R	=0.646		Adjusted R2	=0.389
	R2	=0.417		S.E.	=0.233

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้บริหารและนโยบาย (X₁) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ (X₂) ปัจจัยด้านบุคลากร (X₃) และปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร (X₅) โดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 โดยสามารถร่วมกันทำนายการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน โดยรวม ได้ร้อยละ 38.9 (Adjusted R² = 0.389) และสามารถนำสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์มาเขียนเป็นสมการทำนายที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน โดยรวม (Y) โดยใช้คะแนนดิบ ดังนี้

$$\hat{Y} = 0.220 - 0.1572(X_1) + 0.391(X_2) + 0.283(X_3) + 0.352(X_5)$$

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน เมื่อพิจารณาภาพรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ได้แก่ ด้านบุคลากร รองลงมาคือ ด้านทรัพยากรและสิ่งสนับสนุน ด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านผู้บริหารและนโยบาย และที่น้อยที่สุด คือ ด้านบริหารจัดการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลากรของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน มีความเข้าใจ เห็นความสำคัญ และมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา อีกทั้งผู้บริหารมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย รวมทั้งยังมีการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรเข้ารวมการอบรมเพิ่มพูนความรู้ในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับ วาสนา สะอาด และคณะ (2557) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสำนักคอมพิวเตอร์และเครือข่าย มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พบว่า ระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในอยู่ในระดับมาก คือ ปัจจัยด้านผู้บริหารและนโยบาย ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านทรัพยากรและสิ่งสนับสนุน และปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร และยังสอดคล้องกับ จินตนา เทียมทิพร และคณะ (2555) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันการพลศึกษา วิทยาเขต

กรุงเทพ พบว่า ระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในอยู่ในระดับมาก คือ ปัจจัยลักษณะของผู้บริหาร ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านลักษณะบุคลากร ปัจจัยด้านลักษณะทรัพยากร และปัจจัยด้านลักษณะวัฒนธรรมองค์กร

2. ระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน เมื่อพิจารณาภาพรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ได้แก่ ด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน ด้านการตรวจสอบประเมินผล ด้านการนำผลการประเมินผลมาปรับปรุง และ ด้านการดำเนินงานตามแผน ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าสถาบันเทคโนโลยีปทุมวันมีการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาต่างๆ เพื่อมาวางแผนและกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบให้บุคลากรอย่างชัดเจน ทำให้ดำเนินงานตามขั้นตอนวงจรการประกันคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ มีการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการดำเนิน หาสาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหา เพื่อวางแผนพัฒนาปรับปรุงระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับ วาสนา สะอาด และคณะ (2557) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสำนักคอมพิวเตอร์และเครือข่าย มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พบว่า ระดับการดำเนินงานตามระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน PDCA ในภาพรวมและในรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การวางแผน การดำเนินงานตามแผน การติดตามตรวจสอบ และการนำผลการประเมินไปปรับปรุง และสอดคล้องกับ วรชรรณ บันลือฤทธิ์ (2553) ที่พบว่าผลการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กรุงเทพมหานครในภาพรวมอยู่ในระดับดี

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน คือ ปัจจัยด้านผู้บริหารและนโยบาย ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านบุคลากร และปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร ทั้งนี้เนื่องจาก สถาบันเทคโนโลยีปทุมวันได้กำหนดนโยบายและเป้าหมายในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา กำหนดโครงสร้างหน้าที่ ความรับผิดชอบของบุคลากรอย่างชัดเจน และมีการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและสนับสนุนเพิ่มพูนความรู้ในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร อีกทั้งยังเห็นถึงความสำคัญและมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา และให้การสนับสนุนการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับจินตนา เทียมทิพร และคณะ (2555) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันพลศึกษา วิทยาเขตกรุงเทพ ได้แก่ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ และปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร และยังสอดคล้องกับวาสนา สะอาด และคณะ (2557) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสำนักคอมพิวเตอร์และเครือข่าย มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้บริหารและนโยบาย ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ และปัจจัยด้านทรัพยากรและสิ่งสนับสนุน อีกทั้งยังสอดคล้องกับ ชัยรัตน์ ต.เจริญ (2560) พบว่า ปัจจัยที่

ส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยเชียงราย ได้แก่ การบริหารจัดการ ลักษณะวัฒนธรรมองค์กร และลักษณะทรัพยากร

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ปัจจัยด้านผู้บริหารและนโยบาย ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านบุคลากร และปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ทั้งนี้เนื่องมาจาก การบริหารของผู้บริหารเป็นบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่ดี มีการสร้างกระบวนการของการบริหารที่ชัดเจน นอกจากนี้บุคลากรยังมีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ โดยการเข้ารับการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ ทำให้เกิดทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา จากการศึกษามุ่งหวังให้ข้อมูลที่ได้นี้ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวันให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

สรุป

ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 ระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 และปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้บริหารและนโยบาย ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านบุคลากร และปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 โดยมีประสิทธิภาพในการทำนายได้ร้อยละ 38.9

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน เมื่อพิจารณาภาพรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ได้แก่ ด้านบุคลากร รองลงมาคือ ด้านทรัพยากรและสิ่งสนับสนุน ด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านผู้บริหารและนโยบาย และด้านการบริหารจัดการ ทั้งนี้ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการภายในในทุกๆ ด้านมากยิ่งขึ้น มีการกำหนดนโยบายและเป้าหมายในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างชัดเจน ให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพการศึกษา กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรที่ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างชัดเจน จัดสรรงบประมาณ ทรัพยากรให้

อย่างเหมาะสม ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรอบรมเพิ่มพูนความรู้ในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อที่บุคลากรจะได้มีความสนใจ เห็นถึงความสำคัญ และมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ทำให้เกิดความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษามากยิ่งขึ้น

2. จากการศึกษา พบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน เมื่อพิจารณาภาพรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ได้แก่ ด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน ด้านการตรวจสอบประเมินผล ด้านการนำผลการประเมินผลมาปรับปรุง และ ด้านการดำเนินงานตามแผน ดังนั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาในทุกๆ ด้านมากขึ้น มีการจัดทำวงจรการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบและชัดเจน และให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนการปฏิบัติงานของสถาบัน และควรมีการชี้แจงให้บุคลากรมีความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของบุคลากร ซึ่งจะนำไปสู่การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาโดยให้ครอบคลุมทุกหน่วยงาน ได้แก่ หลักสูตรวิชา คณะวิชา สำนัก ศูนย์ และสถาบัน เพื่อทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา ในภาพรวมของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน และควรเพิ่มการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม เพื่อทราบความคิดเห็น ปัญหาและอุปสรรค เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการพัฒนาและปรับปรุงการบริหารจัดการภายในองค์กร และการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ซึ่งอาจได้ผลที่แตกต่างกันหรือคล้ายคลึงกัน แต่อาจมีความลุ่มลึกกว่า เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่ลึกซึ้ง และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานอย่างเป็นประโยชน์ได้ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จินตนา เทียมทิพร และ คณะ. (2555). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตกรุงเทพ(รายงานการวิจัย). สถาบันการพลศึกษาวิทยาเขตกรุงเทพ.

ชัยรัตน์ ต.เจริญ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของวิทยาลัยเชียงใหม่. *Veridian E-Journal Silpakorn University*, 10(1), 432–440.

- มาลี คำคง. (2556). ประสบการณ์การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สงขลา. *วารสารพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม*, 14(27), 6–21.
- วรรณวรรณ บันลือฤทธิ์. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กรุงเทพมหานคร(วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- วาสนา สะอาด และคณะ. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสำนักคอมพิวเตอร์และเครือข่าย มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- วิชัย วงษ์ทอง และคณะ. (2255). *ความคิดเห็นของบุคลากรในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของกองงาน วิทยาเขตบางนา สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง* (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน. (2563). *รายงานผลการตรวจประเมินการประกันคุณภาพการศึกษา ปีการศึกษา 2562*. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2557). *คู่มือประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2555). *คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม (พ.ศ. 2554–2558) ระดับอุดมศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*. (2nd ed.). Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.

การบริหารการเงินและบัญชีที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของบุคลากรงานการเงินและบัญชี สังกัดกระทรวงพาณิชย์

Financial and Accounting Management that affects Operational Efficiency of
Finance and Accounting Personnel under the Ministry of Commerce

¹อาภาวรรณ สงวนหงษ์ และ เบญจพร โมกขะเวส

¹Apawan Sanguanhong and Benjaporn Mookhavesa

คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

School of Accountancy, Sripatum University, Thailand

E-mail: pakae.0309@gmail.com, benjaporn.mo@spu.ac.th

Received July 20, 2021; Revised August 5, 2021; Accepted September 30, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารการเงินและบัญชีที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรงานการเงินและบัญชี สังกัดกระทรวงพาณิชย์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การบรรยายโดยสถิติเชิงพรรณนา ประชากรในการศึกษา คือ บุคลากรงานการเงินและบัญชี สังกัดกระทรวงพาณิชย์ จำนวน 285 คน โดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 166 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรงานการเงินและบัญชี สังกัดกระทรวงพาณิชย์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการเงินและบัญชี สังกัดกระทรวงพาณิชย์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า 1) การบริหารการเงินและบัญชี ด้านการรับ-จ่ายเงิน และด้านระเบียบและแนวทางการปฏิบัติงาน มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านความถูกต้องและครบถ้วนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) การบริหารการเงินและบัญชีด้านการรับ-จ่ายเงิน ด้านระเบียบแนวทางการปฏิบัติงาน และด้านการบันทึกบัญชีที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านเสร็จตามเวลาที่กำหนด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3) การบริหารการเงินและบัญชี ด้านการรับ-จ่ายเงิน ด้านการพัฒนาเทคโนโลยี และด้านการตรวจสอบใบสำคัญ มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านสามารถตรวจสอบได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05

คำสำคัญ: การบริหารการเงินและบัญชี; ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน; กระทรวงพาณิชย์

Abstract

This article aimed to study the effects of financial and accounting management on the efficiency of financial and accounting personnel under the Ministry of Commerce. This research was quantitative research using descriptive statistics. The population of the study was 285 financial and accounting personnel under the Ministry of Commerce, with a sample of 166 people. The samples were determined using Taro Yamane's formula. Research data included frequencies, percentages, means, standard deviations, and multiple linear regression analysis.

The results showed that the performances of financial and accounting personnel Overall, the opinions about financial management and accounting under the Ministry of Commerce were at the highest level. 1) Financial and accounting management in terms of receipt-payment and regulations and operational guidelines had a statistically significant effect on the efficiency of the performance of work on accuracy and completeness at the 0.05 level. 2) Financial and accounting management in terms of receipts and payments, regulations, operational guidelines, and accounting records had a statistically significant effect on timely completion performance at the 0.01 level. and 3) Finance and accounting in terms of receiving-paying, technology development, and certificate verification, the efficiency of auditing operations was statistically significant at 0.01 and 0.05 levels.

Keywords: Financial and Accounting Management; Operational Efficiency; Finance and Accounting Personnel

บทนำ

กระทรวงพาณิชย์ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการค้า ธุรกิจบริการ ทรัพย์สินทางปัญญาและราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงพาณิชย์ หรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงพาณิชย์ มีบทบาทภารกิจทั้งด้านในประเทศและต่างประเทศ โดยภารกิจด้านในประเทศ คือ การดูแลราคาสินค้าเกษตรและรายได้เกษตรกร ดูแลผู้บริโภคภายใต้กรอบกฎหมายของกระทรวงพาณิชย์ ส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจการค้า ทั้งการค้าสินค้าและธุรกิจบริการ คุ้มครองด้านทรัพย์สินทางปัญญา และภารกิจด้านต่างประเทศ คือ เฝ้าระวังการค้าระหว่างประเทศ จัดระเบียบและบริหารการนำเข้าส่งออก รวมทั้งสนับสนุนการตรวจราชการ กำกับ เฝ้าระวัง ติดตาม และประเมินผล รวมทั้งประสานการปฏิบัติงานของหน่วยงานในสังกัดกระทรวง จัดสรรและบริหารทรัพยากรของกระทรวง

เพื่อให้เกิดการประหยัด คุ่มค่า และสมประโยชน์ ดูแลงานประชาสัมพันธ์ การต่างประเทศ และพัฒนาปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้ทันสมัย ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่และอำนาจของสำนักงานปลัดกระทรวง หรือตามที่รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย (กระทรวงพาณิชย์, 2563)

การปฏิบัติงานต่าง ๆ เกี่ยวกับการเงินและบัญชีต้องยึดถือกฎเกณฑ์และระเบียบต่างๆ ของกระทรวงการคลังโดยเคร่งครัด การบริหารงานการเงินและบัญชี นักบัญชีเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนธุรกิจและการดำเนินงานต่าง ๆ ของประเทศได้อย่างเหมาะสม (Zhyber, 2020) วิชาชีพบัญชี เป็นวิชาชีพในด้านการทำบัญชี ด้านการสอบบัญชี ด้านการบัญชีบริหาร ด้านการวางระบบบัญชี ด้านการบัญชีภาษีอากร ด้านการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษาและบริการเกี่ยวกับการบัญชีด้านอื่นตามที่กำหนดโดยกฎกระทรวง พร้อมทั้งจัดตั้งคณะกรรมการด้านต่างๆ ของสภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้แก่ คณะกรรมการจรรยาบรรณ คณะกรรมการวิชาชีพบัญชีด้านการสอบบัญชี คณะกรรมการวิชาชีพบัญชีด้านการทำบัญชี คณะกรรมการวิชาชีพบัญชีด้านการวางระบบบัญชี คณะกรรมการวิชาชีพบัญชีด้านการบัญชีภาษีอากร และคณะกรรมการวิชาชีพบัญชีด้านการศึกษาและเทคโนโลยีการบัญชี (สภาวิชาชีพบัญชี, 2547)

ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะช่วยให้ทราบถึงระดับปัญหาการปฏิบัติงานของบุคลากรงานการเงินและบัญชี จากการตอบแบบสอบถามของผู้ปฏิบัติงานการเงินและบัญชี และข้อมูลที่ได้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุง การปฏิบัติงานการบริหารการเงินและบัญชี รวมถึงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ โดยหากมีการนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน แล้วยังช่วยให้การบริหารการเงินและบัญชีมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากเกิดข้อผิดพลาดของการทำงานน้อยลง มีความครบถ้วนสมบูรณ์มากขึ้น และเป็นข้อมูลที่ถูกต้องสามารถตรวจสอบได้ โดยจะบ่งบอกถึงการมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินและบัญชีในภาพรวมของหน่วยงานราชการในประเทศไทยหลาย ๆ แห่ง ที่ได้นำผลการวิจัยนี้ ไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาเพื่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานยิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการบริหารการเงินและบัญชีที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรงานการเงินและบัญชี สังกัดกระทรวงพาณิชย์

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการเงินและบัญชีภาครัฐ

การบริหารการเงินและบัญชี หมายถึง การบริหารการเงินและบัญชีโดยทั่วไปในภาคเอกชน สำหรับในภาครัฐบาลเรามักเรียกเรื่องเดียวกันนี้ว่า การบริหารการคลังหรือการบริหารการเงินการคลัง

ซึ่งหมายถึง การรับ/จ่าย เก็บรักษาและบริหารเงิน ในระดับรัฐบาลและระดับส่วนราชการ ทั้งที่เป็นเงินในงบประมาณและเงินนอกงบประมาณ โดยเงินในงบประมาณเป็นเงินที่ต้องผ่านกระบวนการอนุมัติของรัฐบาลจึงจะใช้จ่ายได้ ส่วนเงินนอกงบประมาณเป็นเงินที่สามารถใช้จ่ายได้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการอนุมัติของรัฐบาลโดยตรง หลักการบริหารการเงินการคลังภาครัฐจะแตกต่างจากการบริหารการเงินในภาคเอกชน กล่าวคือ จะต้องบริหารให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง โดยมีหน่วยงานกลางกำกับดูแลและติดตามผล (กรมสรรพสามิต, 2563) รวมทั้งมุ่งหวังให้เกิดการใช้ทรัพยากรภายในองค์กรอย่างคุ้มค่าเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสถานภาพการคลังภาครัฐที่ถูกต้องรวดเร็ว สามารถตอบสนองนโยบายการบริหารเศรษฐกิจของประเทศ

แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

ประสิทธิภาพ หมายถึง การกระทำกิจกรรมใด ๆ ที่บรรลุผลตามที่ต้องการและตั้งเป้าหมายไว้ โดยสามารถประหยัดและลดการสูญเสียของทรัพยากรต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรม ที่มุ่งผลิตผลลัพธ์ โดยมีสัดส่วนของต้นทุนหรือปัจจัยนำเข้าในการลงทุนน้อยที่สุด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างทันต่อสถานการณ์ และเป็นประโยชน์ต่อ องค์กรอย่างคุ้มค่าโดยอาศัยปัจจัยจากประสิทธิภาพที่เกี่ยวกับ ด้านบุคคล ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือ รวมถึงด้านการจัดการ จนได้ผลลัพธ์ที่กำหนดไว้ตามเงื่อนไขของเป้าหมาย ถูกต้องรวดเร็ว และเป็นที่พึงพอใจขององค์กร (อัครเดช ไหมจันทร์, 2560) เป็นการปฏิบัติงานที่เกิดจากการขยันหมั่นเพียร และความพยายาม จนเกิดผลงานที่มีคุณค่า คือเกิดความถูกต้อง ความประหยัดค่าใช้จ่าย ความรวดเร็ว ความมีคุณภาพ และความโปร่งใส รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มความสะดวกรวดเร็ว ด้วยแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของประสิทธิภาพ เพราะถือว่าเป็นผลลัพธ์หรือความสำเร็จขององค์การในการบริหารงานการเงินและบัญชี เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่องค์การตั้งเป้าหมายไว้ และเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จขององค์การ

สรุป การบริหารการเงินและบัญชีเป็นเรื่องที่สำคัญเพราะทุกหน่วยงานจะสามารถดำเนินต่อไปได้ต้องใช้ทรัพยากรการเงินในการบริหารงานต่าง ๆ และต้องมีการจัดทำบัญชีเพื่อการตรวจสอบการใช้จ่าย เป็นการควบคุมการใช้จ่ายให้ได้คุณภาพ เกิดความคุ้มค่าและตรงตามวัตถุประสงค์ในการบริหารงาน ให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงได้ทำการวิจัยเพื่อให้ทราบว่าการบริหารด้านใด ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานมากที่สุด เพื่อที่จะสามารถนำไปปรับปรุงแก้ไขได้ตรงความต้องการ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

Harrington & Harrington (1996) กล่าวว่า หลักการสำคัญที่ทำให้งานมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยการกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน พัฒนาความสามารถ ให้คำแนะนำที่ดี รักษาระเบียบวินัยในการทำงาน ปฏิบัติงานด้วยความยุติธรรม มีข้อมูลในการทำงานที่เชื่อถือได้ มีการวางแผนและรายงานผลการทำงานเป็นระยะ มีมาตรฐานและมีการกำหนดเวลา รักษามาตรฐานของระบบงานต่าง ๆ มีการ

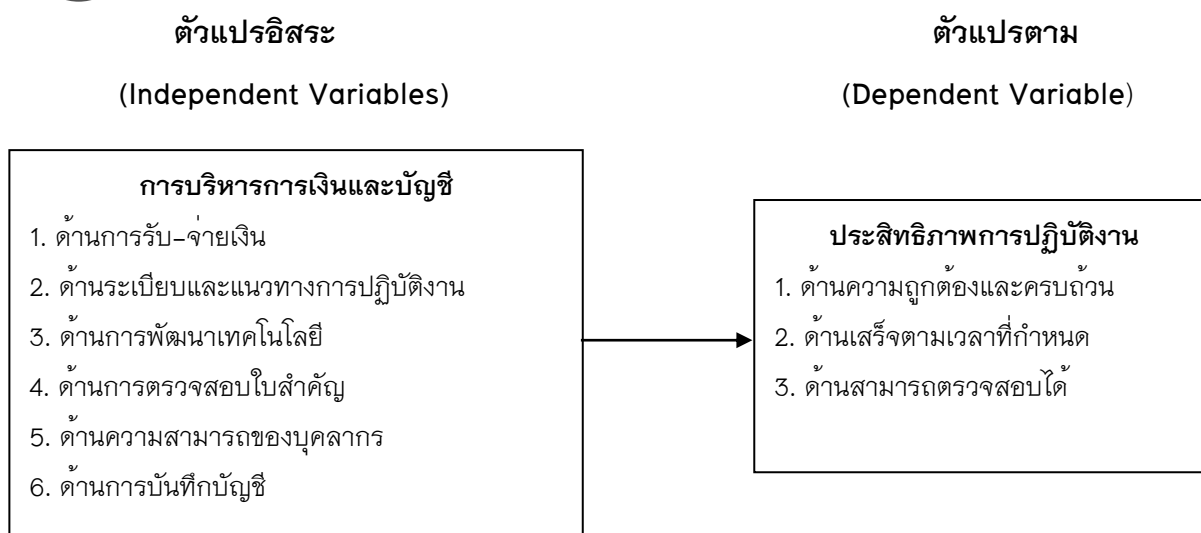
ดำเนินงานที่เป็นไปตามมาตรฐาน และรักษารูปแบบมาตรฐาน มาตรฐานที่กำหนดสามารถปฏิบัติได้จริง และให้คำแนะนำแก่ผู้ปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งการจะวัดว่าการปฏิบัติงานนั้นมีประสิทธิภาพหรือไม่ต้องอาศัยปัจจัยหลาย ๆ อย่างมาวิเคราะห์ร่วมกัน หากเป็นงานที่ต้องพบปะผู้คน หรือหน้าที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก การบริการก็ถือเป็นอีกหนึ่งสิ่งที่สามารถนำมาวัดประสิทธิภาพได้นั้นคือความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากการได้รับการบริการ การปฏิบัติงานของบุคลากรทางบัญชีควรมีความรู้ในเรื่องของทักษะทางวิชาชีพ ความรู้ในเรื่องของมาตรฐานการบัญชี และต้องมีการปฏิบัติงานตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีที่ได้มีการกำหนดไว้ (ณัชชา อาแล, 2561) ปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส การรักษาความลับ และมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของตน

ทฤษฎีการบริหารจัดการ

Fayol (1987) ได้คิดค้นทฤษฎี POCCC และกำหนดหลักการบริหารจัดการไว้เป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติการซึ่งจะเป็นประโยชน์ฝ่ายบริหารตลอดจนผู้จัดการในการจัดการบริหารองค์กรเป็นอย่างมาก ในขณะที่เดียวกันหลักการนี้ก็สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมได้ตามลักษณะองค์กรอีกด้วย ทำให้การบริหารจัดการเป็นระบบระเบียบ และปฏิบัติงานได้อย่างราบรื่นมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้องค์กรมีศักยภาพ และประกอบกิจการได้อย่างประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี การบริหาร หมายถึง กระบวนการจัดการและการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า (Dale, 1968) และได้กล่าวถึงกระบวนการจัดการไว้ 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก การควบคุม การนำนวัตกรรมมาใช้ และการเป็นตัวแทนขององค์การ Gulick & Urwick (1973) กล่าวถึงกระบวนการบริหาร 7 ประการ “POSDCORB” ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคลากร การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การรายงานผล และการจัดทำงบประมาณ การดำเนิน การกำหนดแผนการปฏิบัติงาน หรือแนวทางในการทำงานในอนาคต จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับองค์การ

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดทฤษฎีการบริหารการเงินและบัญชี และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (บุสกร ภูระหงษ์, 2549; พัทธรินทร์ ศิริทรัพย์, 2558; นลพรรณ บุญฤทธิ์, 2558; นวพร ขู๋เปี้ยเต่ง และจันทร์ลอย เลขทิพย์, 2561) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร (Population) ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ บุคลากรงานการเงินและบัญชี สังกัดกระทรวงพาณิชย์ จำนวน 285 คน หน่วยงานละ 1-3 คน (กระทรวงพาณิชย์, 2563)

2. กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ บุคลากรงานการเงินและบัญชี สังกัดกระทรวงพาณิชย์ จำนวน 166 คน โดยใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่าง ด้วยวิธีคำนวณจากสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ยอมรับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้คือร้อยละ 5 มีค่าเท่ากับ 0.05 ค่าความเชื่อมั่นที่ 95 % ผลการคำนวณต้องให้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาอย่างน้อย 166 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อศึกษาการบริหารการเงินและบัญชีของบุคลากรงานการเงินและบัญชี สังกัดกระทรวงพาณิชย์ และศึกษาการบริหารการเงินและบัญชีที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรงานการเงินและบัญชี สังกัดกระทรวงพาณิชย์ โดยสร้างแบบสอบถามจากเนื้อหาทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ข้อ ได้แก่ เพศ, อายุ, ประสบการณ์ในการอบรมสัมมนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ต่ออายุการทำงาน และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี

ขั้นตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการบริหารการเงินและบัญชีของบุคลากรงานการเงินและบัญชี สังกัดกระทรวงพาณิชย์ จำนวน 24 ข้อ ซึ่งประกอบไปด้วย ด้านการรับ-จ่ายเงิน จำนวน 4 ข้อ ด้าน

ระเบียบและแนวทางการปฏิบัติงาน จำนวน 4 ข้อ ด้านการพัฒนาเทคโนโลยี จำนวน 4 ข้อ ด้านการตรวจสอบใบสำคัญ จำนวน 4 ข้อ ด้านความสามารถของบุคลากร จำนวน 4 ข้อ และด้านการบันทึกบัญชี จำนวน 4 ข้อ รวมทั้งสิ้น 24 ข้อ โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบ Likert Scales

ขั้นตอนที่ 3 ข้อคำถามเกี่ยวกับการบริหารการเงินและบัญชีที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานจำนวน 12 ข้อซึ่งประกอบไปด้วย ด้านความถูกต้องและครบถ้วน จำนวน 4 ข้อ ด้านเสร็จตามเวลาที่กำหนด จำนวน 4 ข้อ และด้านสามารถตรวจสอบได้ จำนวน 4 ข้อ รวมทั้งสิ้น 12 ข้อ โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบ Likert Scales (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2548)

ขั้นตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรงานการเงินและบัญชี สังกัดกระทรวงพาณิชย์ จากกลุ่มตัวอย่าง 166 คน โดยการสร้างแบบสอบถามในรูปแบบเอกสารและ Google form ขึ้นมาแล้วดำเนินการส่งในรูปแบบแจกด้วยตัวเองและจัดส่งเป็นรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยส่งแบบสอบถามผ่านทางแอปพลิเคชันไลน์ และส่งผ่านทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ และทำการติดตามผลการตอบแบบสอบถามเป็นระยะ เพื่อติดตามในส่วนของแบบสอบถามที่ได้ทำการส่งไปแต่ยังไม่ได้รับการตอบรับกลับมา ทำการติดตามจนครบจำนวนที่ต้องการแล้วทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการครบถ้วนและเกิดความสะดวกรวดเร็ว

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากแบบสอบถาม มาวิเคราะห์สรุปประเด็นในลักษณะการบรรยายข้อมูล และมีกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าสถิติการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติเชิงอนุมาน ประกอบด้วย

2.1 ทดสอบความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปรอิสระด้วยการหาค่า Variance Inflation Factor (VIF)

2.2 ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบการบริหารการเงินและบัญชี ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของบุคลากรงานการเงินและบัญชี สังกัดกระทรวงพาณิชย์ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม (Dependent Variable) จำนวนหนึ่งตัวแปรกับตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ตั้งแต่ 2 ตัวแปรขึ้นไปเป็นสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานโดยเมื่อทราบค่าตัวแปรหนึ่งก็จะสามารถหาอีกตัวแปรหนึ่งได้ (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2560)

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 83.73 มีอายุระหว่าง 30 – 39 ปี จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 38.55 มีประสบการณ์ในการอบรมสัมมนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ต่ออายุการทำงาน ระหว่าง 4-6 ครั้ง จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 38.55 และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 40.36

การบริหารการเงินและบัญชี ด้านการรับ-จ่ายเงิน ด้านระเบียบและแนวทางการปฏิบัติงาน ด้านการพัฒนาเทคโนโลยี ด้านการตรวจสอบใบสำคัญ และด้านการบันทึกบัญชี พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการบริหารการเงินและบัญชีมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ด้านความถูกต้องและครบถ้วน ด้านเสร็จตามเวลาที่กำหนด และด้านสามารถตรวจสอบได้

การทดสอบความสัมพันธ์ พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัวแปร ได้แก่ ด้านการรับ-จ่ายเงิน ด้านระเบียบและแนวทางการปฏิบัติงาน ด้านการพัฒนาเทคโนโลยี ด้านการตรวจสอบใบสำคัญ ด้านความสามารถของบุคลากร และด้านการบันทึกบัญชี มีค่า VIF สูงสุดเท่ากับ 2.977 ซึ่งน้อยกว่าเกณฑ์ 10 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัวแปร ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันและเป็นอิสระต่อกัน หรือไม่มีความซับซ้อนในการวัดค่า มีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ

สมมติฐานข้อที่ 1 การบริหารการเงินและบัญชีมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านความถูกต้องและครบถ้วน ของบุคลากรงานการเงินและบัญชี สังกัดกระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ การบริหารการเงินและบัญชีมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านความถูกต้องและครบถ้วน ของบุคลากรงานการเงินและบัญชี สังกัดกระทรวงพาณิชย์

Variable	Standardized Coefficients	t- value	Sig
ด้านการรับ-จ่ายเงิน	0.068	2.511	0.013*
ด้านระเบียบและแนวทางการปฏิบัติงาน	0.067	2.077	0.039*
ด้านการพัฒนาเทคโนโลยี	0.063	1.001	0.318
ด้านการตรวจสอบใบสำคัญ	0.061	0.502	0.616
ด้านความสามารถของบุคลากร	0.077	1.547	0.124
ด้านการบันทึกบัญชี	0.088	1.878	0.062

หมายเหตุ: n=166, R= 0.657, R²= 0.432, F = 20.179, Sig = 0.000

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ** ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารการเงินและบัญชีมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านความถูกต้องและครบถ้วน ของบุคลากรงานการเงินและบัญชี สังกัดกระทรวงพาณิชย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ มีอำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 43.20 โดยการบริหารการเงินและบัญชี ด้านการ

รับ-จ่ายเงิน และด้านระเบียบและแนวทางการปฏิบัติงานมีระดับนัยสำคัญของสถิติทดสอบเท่ากับ 0.013, 0.039 ตามลำดับ ดังนั้นจึงสนับสนุนสมมติฐานงานวิจัยที่ 1

สมมติฐานข้อที่ 2 การบริหารการเงินและบัญชีมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านเสร็จตามเวลาที่กำหนด ของบุคลากรงานการเงินและบัญชี สังกัดกระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ การบริหารการเงินและบัญชีมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านเสร็จตามเวลาที่กำหนด ของบุคลากรงานการเงินและบัญชี สังกัดกระทรวงพาณิชย์

Variable	Standardized Coefficients	t- value	Sig
ด้านการรับ-จ่ายเงิน	0.057	5.900	0.000**
ด้านระเบียบและแนวทางการปฏิบัติงาน	0.056	3.054	0.003**
ด้านการพัฒนาเทคโนโลยี	0.053	0.201	0.841
ด้านการตรวจสอบใบสำคัญ	0.052	1.848	0.066
ด้านความสามารถของบุคลากร	0.065	0.268	0.789
ด้านการบันทึกบัญชี	0.074	3.328	0.001**

หมายเหตุ: n=166, R= 0.806, R²= 0.650, F = 49.301, Sig = 0.000

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ** ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารการเงินและบัญชีมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านเสร็จตามเวลาที่กำหนด ของบุคลากรงานการเงินและบัญชี สังกัดกระทรวงพาณิชย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีอำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 65.00 โดยการบริหารการเงินและบัญชี ด้านการรับ-จ่ายเงิน ด้านระเบียบและแนวทางการปฏิบัติงาน และด้านการบันทึกบัญชี มีระดับนัยสำคัญของสถิติทดสอบเท่ากับ 0.000, 0.003 และ 0.001 ตามลำดับ ดังนั้นจึงสนับสนุนสมมติฐานงานวิจัยที่ 2

สมมติฐานข้อที่ 3 การบริหารการเงินและบัญชีมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านเสร็จตามเวลาที่กำหนด ของบุคลากรงานการเงินและบัญชี สังกัดกระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ การบริหารการเงินและบัญชีมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านสามารถตรวจสอบได้ ของบุคลากรงานการเงินและบัญชี สังกัดกระทรวงพาณิชย์

Variable	Standardized Coefficients	t- value	Sig
ด้านการรับ-จ่ายเงิน	0.072	4.656	0.000**
ด้านระเบียบและแนวทางการปฏิบัติงาน	0.071	0.839	0.403
ด้านการพัฒนาเทคโนโลยี	0.067	2.347	0.020*

ตารางที่ 3 (ต่อ)

Variable	Standardized Coefficients	t- value	Sig
ด้านการตรวจสอบใบสำคัญ	0.065	3.960	0.000**
ด้านความสามารถของบุคลากร	0.082	1.515	0.132
ด้านการบันทึกบัญชี	0.094	0.612	0.541

หมายเหตุ: $n=166$, $R=0.765$, $R^2=0.585$, $F=37.398$, $Sig=0.000$

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ** ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารการเงินและบัญชีมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้าน สามารถตรวจสอบได้ ของบุคลากรงานการเงินและบัญชี สังกัดกระทรวงพาณิชย์ อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 และมีอำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 58.50 โดยการบริหารการเงินและบัญชี ด้านการรับ-จ่ายเงิน ด้านการพัฒนาเทคโนโลยี และด้านการตรวจสอบใบสำคัญ มีระดับนัยสำคัญของ สถิติทดสอบเท่ากับ 0.000, 0.003 และ 0.001 ตามลำดับ ดังนั้นจึงสนับสนุนสมมติฐานงานวิจัยที่ 3

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยสมมติฐานที่ 1 พบว่า การบริหารการเงินและบัญชีมีผลต่อประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานด้านความถูกต้องและครบถ้วนของบุคลากรงานการเงินและบัญชี สังกัดกระทรวง พาณิชย์ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการบริหารงานด้านการเงินและบัญชีดีจะทำให้งานมีประสิทธิภาพ และมีความถูกต้องครบถ้วน เพราะภารกิจหลักของงานการเงินและบัญชี คือ การรับ-จ่ายเงิน ซึ่งถือ ระเบียบและแนวทางการปฏิบัติงานเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก ซึ่งจะกำหนดขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงาน ไว้อย่างชัดเจน ทำให้การทำงานมีกระบวนการที่เป็นไปตามลำดับ ซึ่งเป็นผลให้งานนั้นมีความถูกต้อง และครบถ้วน หากกล่าวถึงด้านการรับ-จ่ายเงิน ด้านระเบียบและแนวทางการปฏิบัติงานที่มีผลต่อ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านความถูกต้องและครบถ้วนแล้ว สอดคล้องกับงานวิจัยพบว่า การ ปฏิบัติงานของบุคลากรทางบัญชีควรมีความรู้ในเรื่องของทักษะทางวิชาชีพ ความรู้ในเรื่องของ มาตรฐานการบัญชี และต้องมีการปฏิบัติงานตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีที่ได้มีการกำหนดไว้ ใน ด้านความโปร่งใส ด้านการรักษาความลับ และด้านความรับผิดชอบ (ณัชชา อาแล, 2561) ผลการวิจัย ในครั้งนี้หัวหน้างาน หรือผู้บริหารสามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนาบุคลากรที่ปฏิบัติงานทางบัญชี และใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อการคัดเลือกบุคลากรเพื่อเข้ามาปฏิบัติงานในองค์กร

ผลจากการวิจัยสมมติฐานที่ 2 พบว่า การบริหารการเงินและบัญชีมีผลต่อประสิทธิภาพการ ปฏิบัติงานด้านเสร็จตามเวลาที่กำหนด ของบุคลากรงานการเงินและบัญชี สังกัดกระทรวงพาณิชย์ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการบริหารงานด้านการเงินและบัญชี ด้านการรับ-จ่ายเงิน ด้านการบันทึกบัญชี และ

ด้านระเบียบและแนวทางการปฏิบัติงาน ต้องมีการวางแผนเป็นอย่างดีในส่วนของเวลาในการปฏิบัติงานแต่ละขั้นตอน เพื่อให้เกิดการรับ-จ่ายเงินทันเวลาที่ต้องการ และเกิดความพึงพอใจต่อผู้ขอเบิกเงิน รวมถึงเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของนพร ชูเปี้ยเตง และ จันทรลอย เลขทิพย์ (2561) พบว่า 1) ความรู้ความสามารถด้านการบัญชีมีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีด้านคุณภาพ และด้านงบประมาณค่าใช้จ่าย 2) ความรู้ความสามารถด้านการตรวจสอบมีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีด้านคุณภาพ ด้านเวลา และด้านงบประมาณค่าใช้จ่าย 3) ความรู้ความสามารถด้านกฎหมายมีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีด้านปริมาณ ด้านคุณภาพ และด้านงบประมาณค่าใช้จ่าย 4) ความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยี และด้านการติดต่อสื่อสารที่มีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีทุกด้าน คือ ด้านปริมาณงาน ด้านคุณภาพ ด้านเวลา และด้านงบประมาณค่าใช้จ่าย

ผลจากการวิจัยสมมติฐานที่ 3 พบว่า การบริหารการเงินและบัญชีมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านสามารถตรวจสอบได้ ของบุคลากรงานการเงินและบัญชี สังกัดกระทรวงพาณิชย์ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ การบริหารงานด้านการเงินและบัญชี ด้านการรับ-จ่ายเงิน ด้านการตรวจสอบใบสำคัญ และด้านการพัฒนาเทคโนโลยี มีกระบวนการทำงานและการจัดเก็บหลักฐานต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน ทำให้การตรวจสอบข้อมูลต่าง ๆ ด้านงานเงินเป็นได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว และการนำเทคโนโลยีมาใช้ทำให้แหล่งจัดเก็บข้อมูลของหน่วยงานมีความปลอดภัยและใช้งานได้อย่างรวดเร็วรวมถึงสามารถเก็บข้อมูลต่าง ๆ ได้ในระยะเวลาอันรวดเร็วถึงสามารถสำรองข้อมูลไว้ในอนาคตได้ ซึ่งมีโอกาสสูญหายน้อยกว่าเอกสารที่เป็นกระดาษ หากกล่าวถึงด้านการรับ-จ่ายเงิน ด้านการตรวจสอบใบสำคัญ และด้านการพัฒนาเทคโนโลยี ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านสามารถตรวจสอบได้แล้ว สอดคล้องกับงานวิจัยของชรีพร เมืองจันทร์ และคณะ (2555) พบว่า นักบัญชีธุรกิจ ผลิตภัณฑ์ส่วนรถยนต์ มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการมีประสิทธิภาพการทำงานโดยรวมและเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการทำงานเชื่อถือได้ ด้านสำเร็จทันเวลา และด้านผลงานได้มาตรฐาน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่คือ การบริหารงานการเงินและบัญชีให้มีประสิทธิภาพ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมหรือความสามารถของบุคคลเท่านั้น การรับ-จ่ายเงินที่ถือว่าเป็นหน้าที่หลักของงานการเงินยังมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพมากกว่าด้านอื่น ๆ นำเทคโนโลยีมาใช้ก็สามารถช่วยให้งานนั้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเช่นกัน ทั้งในส่วนของการรับ-จ่ายและการบันทึกบัญชี ที่จะช่วยให้งานนั้นเกิดความถูกต้องและครบถ้วน เสร็จตามเวลาที่กำหนด และสามารถตรวจสอบได้

สรุป

จากกรณีการศึกษาถึงการบริหารการเงินและบัญชี ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรงานการเงินและบัญชี สังกัดกระทรวงพาณิชย์ พบว่า การบริหารการเงินและบัญชีมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ด้านความถูกต้องและครบถ้วน เสร็จตามเวลาที่กำหนด และสามารถตรวจสอบได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัย ผู้บริหารที่มีหน้าที่บริหารงานด้านการเงินและบัญชี และบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี สามารถนำผลการศึกษานี้เป็นข้อมูลในการพัฒนาประสิทธิภาพงานในความรับผิดชอบและงานในหน้าที่ของตนเอง เพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาถึงการบริหารงานด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างอื่น อาทิเช่น การบริหารงานเกี่ยวกับการจัดซื้อ จัดจ้าง การพัสดุ กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานขององค์กร หรือหน่วยงานภาคเอกชน หรือศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน เป็นต้น เพราะการปฏิบัติงานไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านการบริหารเพียงอย่างเดียว

เอกสารอ้างอิง

- กรมสรรพสามิต. (2563). *การบริหารการเงินและบัญชีภาครัฐ*. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2563, จาก <https://www.excise.go.th/cs/groups/public/documents/document/mjaw/mti~edisp/webportal16200127272.pdf>
- กระทรวงพาณิชย์. (2563). *ภารกิจและหน้าที่ของกระทรวงพาณิชย์*. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2563, จาก <https://www.moc.go.th/index.php/moc-about/2015-10-19-03-05-53/2015-10-19-03-12-52.html>
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2560). *การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล*. (พิมพ์ครั้งที่ 28). กรุงเทพฯ: สามลดา.

- ชูรีพร เมืองจันทร์ และคณะ. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างจรรยาบรรณการบัญชีบริหารกับประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีธุรกิจผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ในประเทศไทย*(วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ณัชชา อาแล. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานทางบัญชีและคุณภาพงบการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยศรีสอชนา*, 24(1), 19–30.
- นลพรรณ บุญฤทธิ์. (2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี*(วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นภาพร ชูเปี้ยเตง และ จันทร์ลอย เลขทิพย์. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตรวจสอบของผู้ช่วยผู้สอบบัญชี. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 13(2), 170–181.
- บุษกร ภูระหงษ์ (2549). *ผลกระทบของความรู้ความสามารถทางการบัญชีและเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินการคลัง ระบบ GFMIS*(วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พัชรินทร์ ศิริทรัพย์ (2558). *ผลกระทบการใช้ระบบบริหารการเงินการคลังภาครัฐแบบอิเล็กทรอนิกส์ GFMIS ที่มีต่อคุณภาพรายงานการเงินของหน่วยงานราชการ: กรณีศึกษาอำเภอพระนครศรีอยุธยา*(การค้นคว้าอิสระ). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วนิดา ชูติมากุล. (2555). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดทำบัญชีในระบบการบริหารการเงินการคลังภาครัฐแบบระบบอิเล็กทรอนิกส์อย่างมีประสิทธิภาพของบุคลากรการเงินและการบัญชี: กรณีศึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล. *วารสารสังคมศาสตร์*, 2(1), 1–8.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- สภาวิชาชีพบัญชี. (2547). *พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547*. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2563, จาก <http://www.tf.ac.or.th/Article/Detail/66888>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2557). *เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ พ.ศ. 2558*. กรุงเทพฯ: วิ. ชัน พรินท์ แอนด์ มีเดีย.
- อัศรเดช ไหมจันทร์. (2560). *ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มอุตสาหกรรมติดตั้งเครื่องจักรสายการผลิตในจังหวัดสงขลา*(วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- Cronbach, L. J. (1974). *Essentials of Psychological Testing*. (3rd ed.). New York: Harper and Row.
- Dale, E. (1968). *Management: Theory and Practice*. New York: Grolier.
- Gulick, L., & Urwick, J. (1973). *Papers on the Science of Administration*. New York: Institute of Public Administration.

- Fayol, H. (1987). *General and Industrial Management*. California: David S. Lake Publishers.
- Harrington, H. J., & Harrington, J. S. (1996). *High Performance Benchmarking: 20 Steps to Success*. New York: McGraw-Hill.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row.
- Zhyber, T. (2020). Conception of Local Budgeting Performance Indicators Storage. *International Journal of Multidisciplinary in Management and Tourism*, 4(1), 1–10.

ภาวะผู้นำทางการเมืองในยุคโควิด-19

Political Leadership in the Covid-19 era

ไชยะ เทพา

Chaiya Thepha

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

Faculty of Humanities and Social Science, Rajabhat Rajanagarindra University, Thailand

E-mail: yapolsci@hotmail.co.th

Received May 19, 2021; Revised July 5, 2021; Accepted September 30, 2021

บทคัดย่อ

ยุคปัจจุบันรัฐบาลของหลายประเทศทั่วโลกต้องเผชิญกับปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งผู้นำประเทศต้องบริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดนี้ด้วยความยุ่งยาก และมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการดำเนินการที่หลากหลายและเกี่ยวพันกันอย่างสูงยิ่ง ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทำให้การบริหารประเทศมีตัวแปรที่ซับซ้อนกว่าเดิม โดยการบริหารสถานการณ์เช่นนี้ผู้นำประเทศจึงต้องมีภาวะผู้นำทางการเมืองที่สูงในการตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงภาวะผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในยุคโควิด-19 หรือยุคการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) พบว่าในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคที่สังคมไทยต้องเผชิญในครั้งนี้กลุ่มผู้นำทางการเมืองทุกระดับที่มีหน้าที่โดยตรงในการแก้ไขปัญหาของประเทศจะต้องมีภาวะความเป็นผู้นำที่สูง นั่นคือ สร้างศรัทธา กล้าหาญ ทนเวลา หาความรู้ และอดทน เพื่อให้สามารถนำพาประเทศหลุดพ้นจากวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรค ซึ่งภาวะผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ ได้แก่ เป็นผู้มีพลังกายและพลังจิตที่เข้มแข็ง รู้จุดมุ่งหมายและแนวทางที่จะนำประเทศ มีความกระตือรือร้น (enthusiasm) มีความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Human Relation Skill) หรือมีความเป็นมิตรและมีความรัก มีบุคลิกความน่าเชื่อถือ (integrity) หรือมีลักษณะความเป็นผู้นำ มีความกล้าหาญในการตัดสินใจ มีสมรรถนะ (Competency) เป็นครูที่ดี สร้างศรัทธาและความเชื่อมั่น มีทักษะในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นพิเศษ (technical skill) มีความชาญฉลาดในทางการเมือง (political acumen) ซึ่งเป็นภาวะผู้นำทางการเมืองที่ผู้นำทางการเมืองพึงมีเมื่อต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; ผู้นำทางการเมือง; ยุคโควิด-19

Abstract

Nowadays, governments of many countries around the world are facing the problem of the coronavirus disease 2019 (COVID-19) epidemic, which the country's leaders have to manage this epidemic situation with difficulty. And there are various and highly interrelated factors involved in decision-making. Both economic, social and political, making the country's administration have more complicated variables. By managing this situation, the country's leaders must have high political leadership in making decisions to solve problems. This article aimed to study desirable political leadership in the era of the COVID-19 or the epidemic era of coronavirus disease 2019 (COVID-19). It was found that in the epidemic situation that Thai society has to face this time, political leaders at all levels have a direct responsibility to solve the country's problems. There must be a high level of leadership, that is, building faith, courage, timeliness, knowledge, and patience in order to lead the country out of the epidemic crisis. To be able to lead the country out of the epidemic crisis. The desired political leadership is strong physical and mental strength, know the purpose and direction to lead the country, enthusiasm, human relation skill or friendly and loving, integrity or have leadership traits, have the courage to make decisions, competency, be a good teacher, build faith and confidence, technical skills, and political acumen. Which is the political leadership that political leaders should have in the face of crises.

Keywords: Leadership; Political Leader; COVID-19

บทนำ

“ยุคโควิด-19 หรือยุคการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งเป็นยุคแห่งการแพร่ระบาดของเชื้อโรคชนิดใหม่ ที่ทางการแพทย์ของโลกยังไม่มียารักษา หรือมีวัคซีนป้องกันได้ สาเหตุมาจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ ซึ่งเริ่มระบาดครั้งแรกในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 ที่นครอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ ประเทศจีน และค่อย ๆ แพร่ขยายไปยังประเทศต่าง ๆ ของโลก การแพร่ระบาดของเชื้อโรคดังกล่าวได้นำไปสู่ผลกระทบต่อกิจกรรมของประชาชนในประเทศต่าง ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และนำมาซึ่งแนวการดำเนินชีวิตแบบปกติใหม่ (New normal) สำหรับประเทศไทยเอง การระบาดทั่วของโควิด-19 เริ่มตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2563 และมีการระบาดเป็นระยะ ๆ จากสาเหตุต่าง ๆ เช่น การแข่งขันมวยไทย ณ สนามมวยลุมพินี ต่อมาพบการระบาดในจังหวัดสมุทรสาคร สาเหตุอาจมาจากแรงงานต่างด้าวที่มีการลักลอบพาเข้าประเทศ การระบาดจากสถาบันกวดวิชาของหอการค้าและนราธิวาส และการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) นี้ได้ส่งผลกระทบมายังการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง โดยหน้าที่ในการรับมือกับปัญหานี้โดยตรง

ที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ก็คือกลุ่มผู้นำทางการเมืองที่เป็นส่วนรัฐบาลซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการใช้อำนาจรัฐเพื่อจัดการแก้ไขปัญหาสาธารณะที่เกิดขึ้นให้ประชาชนมีชีวิตที่ปลอดภัยจากโรคระบาดดังกล่าว อย่างไรก็ตาม กลุ่มผู้นำทางการเมืองในที่นี้ไม่ได้หมายถึงรัฐบาลเพียงกลุ่มเดียวแต่ยังคงหมายถึงนักการเมืองทุกฝ่ายทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งบุคคลกลุ่มนี้จำเป็นต้องมีภาวะความเป็นผู้นำทางการเมืองในการนำพาประเทศให้ปลอดภัยจากปัญหาโรคระบาด ภาวะผู้นำทางการเมืองจึงเป็นสิ่งที่นักการเมืองพึงจำเป็นต้องมี โดยเฉพาะในยุคที่มีวิกฤตการณ์โรคระบาดครั้งยิ่งใหญ่นี้ โดยคำว่า ภาวะผู้นำ (Leadership) หมายถึงความสามารถของบุคคลในใช้อิทธิพลนำพาผู้ติดตามหรือสมาชิกดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และเนื่องจากนักการเมืองเป็นกลุ่มที่เข้าไปใช้อำนาจรัฐในการดำเนินกิจการของประเทศจึงส่งผลให้บุคคลเหล่านี้ต้องมีภาวะผู้นำทางการเมืองที่จะต้องใช้ความสามารถในทางการเมืองขับเคลื่อนนโยบายของประเทศให้ประสบความสำเร็จต่อไป

จากข้างต้นจึงเห็นได้ว่าภาวะผู้นำทางการเมืองเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้นำทางการเมืองทุกระดับที่จำเป็นต้องมีเพื่อนำพาประเทศไปสู่เป้าหมายหรือสามารถแก้ไขวิกฤตการณ์ของโรคระบาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการกล่าวถึงลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่พึงมีในยุควิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) หรือยุคโควิด-19 ที่กำลังเกิดผลกระทบอย่างยิ่งในสังคมไทยอยู่ ณ ขณะนี้ (พฤษภาคม พ.ศ. 2564)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงภาวะผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในยุคโควิด-19 หรือยุคการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยการนำเสนอเนื้อหาในบทความแบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ 2) ภาวะผู้นำทางการเมือง 3) การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในประเทศไทย และ 4) ภาวะผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในยุคโควิด-19 ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งอธิบายภาวะผู้นำในช่วงสถานการณ์วิกฤตเนื่องจากในช่วงสถานการณ์ในปัจจุบันนี้การกำหนดนโยบายหรือการพาประเทศพ้นวิกฤตเป็นสิ่งที่ผู้นำต้องกระทำซึ่งจากการศึกษานัยยะความหมายของผู้นำนั้นอธิบายได้ว่าภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการผลักดันเป้าหมายของงานต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้ดังต่อไปนี้

เนตร์พัฒนา ยาวีราข (2556) ให้ความหมายไว้ว่า “บุคคลมีความสามารถในการบังคับบัญชาบุคคลอื่นโดยได้รับการยอมรับและยกย่องจากบุคคลอื่น เป็นผู้ทำให้บุคคลไว้วางใจและให้ความร่วมมือ ความเป็นผู้นำเป็นผู้มีหน้าที่ในการอำนวยการ หรือสั่งการ บังคับบัญชา ประสานงานโดยอาศัยอำนาจหน้าที่ (Authority) เพื่อให้กิจการงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ ความเป็นผู้นำ หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถในการใช้ศิลปะในการจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานที่ได้รับ

มอบหมายให้สำเร็จความความเต็มใจ” เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และ Hemphill & Coons (อ้างถึงใน สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2550) ให้ความหมายไว้ว่า “พฤติกรรมของบุคคลในการกำกับกิจกรรมของกลุ่มไปสู่เป้าหมายร่วมกัน”

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2552) ให้ความหมายว่า “ภาวะผู้นำ หมายถึง การใช้อิทธิพลของบุคคลหรือของตำแหน่งให้ผู้อื่นยินยอมปฏิบัติตาม เพื่อที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มตามที่ได้กำหนดไว้ หรือหมายถึงรูปแบบของอิทธิพลระหว่างบุคคล” ธีรยุทธ เอกนราจินดาวัฒน์ (ม.ป.ป.) “ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่ผู้นำใช้อิทธิพลหรืออำนาจหน้าที่ในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ การบอกและชี้แนะ สั่งการ หรืออำนวยการเพื่อโน้มน้าวจิตใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุด เพื่อให้การดำเนินงานขององค์การบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันในการถ่ายทอดแนวคิดไปสู่การปฏิบัติ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการในการจูงใจและปฏิสัมพันธ์ให้ทุกคนในองค์การเข้าใจวิสัยทัศน์ขององค์การเพื่อให้องค์การสามารถดำเนินกิจกรรมได้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้”

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นภาวะผู้นำสรุปความหมายได้ว่าเป็นความสามารถของบุคคลในการใช้อิทธิพลเพื่อโน้มน้าวจูงใจให้บุคคลอื่นปฏิบัติตามประสงค์ เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน

นอกจากนี้ อนันต์ บุญสนอง (2553) เห็นว่าความเป็นผู้นำมักจะเกี่ยวข้องกับการเริ่มต้นของกระบวนการกระทำในหลายสิ่งหลายอย่างที่จะนำไปสู่เป้าหมายและความสำเร็จในสิ่งนั้น ๆ ซึ่งรูปแบบและวิธีการนำของผู้นำอาจจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับเทคนิค วิธีการและศิลปะของผู้นำ ที่จะใช้พลังความรู้ความสามารถ และความเชี่ยวชาญในงาน ออกมาประยุกต์เพื่อเชื่อมโยงองค์ประกอบในแต่ละด้านให้สมบูรณ์ การนำหรือชักนำเป็นหน้าที่สำคัญของผู้นำองค์การ โดยเป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลในการชักจูงบุคคลอื่นให้ทำงานร่วมกันให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งต้องอาศัย “ภาวะผู้นำ” ของผู้นำและผู้บริหารที่จะเข้ามาช่วยดำเนินงานภายใต้สภาพแวดล้อมที่สลับซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงเร็วมาก ดังจะเห็นได้ว่าในองค์การส่วนมากให้ความสำคัญกับผู้นำและการมีภาวะผู้นำ เพราะว่าผู้นำจะเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดทิศทางการเคลื่อนไหวของทรัพยากรทั้งหลายภายในองค์การ ทั้งนี้เพราะผู้นำจะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการวางแผน กำหนดเป้าหมายและขับเคลื่อนชี้แนะ ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวขององค์การนั้น

องค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำที่จะเป็นผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางการเคลื่อนไหวของทรัพยากรและเพื่อให้พ้นจากวิกฤติที่เกิดขึ้นนั้น คุณสมบัติสำคัญของผู้นำที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ตามได้นั้นจำเป็นจะต้องมีคุณสมบัติที่โดดเด่นกว่าบุคคลอื่น ซึ่ง เณรศักดิ์ ลินสวัสดิ์ (2550) ศึกษาคุณสมบัติที่ผู้นำพึงมี สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. พลังกายและพลังประสาท ผู้นำที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีพลังกายและพลังประสาทที่เข้มแข็งเหนือคนอื่นนั่นคือมีความอดทนสูง และสมบูรณ์อย่างยิ่งทั้งทางกายและใจมากกว่าคนธรรมดาเพื่อรับแรงกดดันต่าง ๆ
2. รู้จุดมุ่งหมายและแนวทางที่จะนำประเทศ การมีจุดมุ่งหมายและแนวทางสำคัญ ๆ ของการบริหารประเทศ ผู้นำควรจะรู้ว่าเขาควรจะมีนโยบายอย่างไร ควรจะทำอะไรให้เสร็จก่อนเสร็จหลัง และจะสามารถพาประเทศให้บรรลุเป้าหมายนั้นได้อย่างไร
3. ความกระตือรือร้น (enthusiasm) นอกจากผู้นำจะต้องมีเป้าหมายและแนวทางที่แน่นอนแล้ว จะต้องมีความแข็งขันที่จะให้แผนการบรรลุผลขึ้นมา ต้องเต็มไปด้วยความหวังและกำลังใจที่จำบากบั่นเอาชนะอุปสรรค และรู้สึกสนุกที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามแผน ซึ่งรวม ๆ เรียกว่า ความกระตือรือร้น (enthusiasm)
4. ความเป็นมิตรและความรัก ผู้นำควรจะทำให้ผู้ตามมีความรู้สึก ว่า นอกจากเขาจะเป็นผู้นำแล้วเขายังเป็นเพื่อนที่มีความผูกพันกับผู้ตาม ให้ความรักใคร่สนิทสนม
5. ความน่าเชื่อถือ (integrity) ผู้ที่เป็นผู้ตามจะต้องมีความรู้สึกไว้วางใจผู้นำของตน พวกเขาต้องการความเชื่อมั่นว่าผลประโยชน์ของพวกเขาจะปลอดภัยภายใต้การดำเนินงานของผู้นำ นั่นคือพวกเขาจะต้องเชื่อว่าผู้นำจะไม่ทรยศหลอกลวง ไม่ทอดทิ้งผู้ตามก่อนงานจะสำเร็จ ไม่มีพฤติกรรมที่เสื่อมเสียกล่าวโดยย่อคือผู้ตามจะต้องรู้สึกว่าการนำนั้น “ไว้วางใจได้” และเป็นคน “สัญญาอะไรแล้วต้องทำให้สำเร็จ”
6. ความกล้าตัดสินใจ ผู้นำอาจต้องประสบปัญหาเกี่ยวกับความมั่งคั่งของชาติ ความสงบสุขของสังคม ความก้าวหน้าหรือล้าหลังทางเศรษฐกิจ และในแต่ละปัญหาเหล่านี้อาจจะมีทางออกหลายทางผู้นำจะต้องเป็นผู้ตัดสินใจเลือกเอาทางใดทางหนึ่ง ซึ่งบางครั้งอาจต้องใช้ที่ปรึกษาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะซึ่งอาจจะมีทั้งเพียงพอและไม่เพียงพอ ผู้นำจะต้องตัดสินใจทันที ด้วยเหตุนี้เองผู้นำจะต้องกล้าตัดสินใจและการตัดสินใจโดยใช้วิจารณญาณที่ถูกต้องจึงมีความสำคัญมาก
7. สถิติปัญญาความรอบรู้ ผู้นำควรเป็นผู้มีสถิติปัญญาเฉลียวฉลาดรอบรู้ในเรื่องราวต่าง ๆ กว่คนสามัญทั่วไป ซึ่งความเฉลียวฉลาดรอบรู้หมายถึงความสามารถที่จะมองเห็นปัญหา มองเห็นสาเหตุและวิธีแก้ หมายถึง ความสามารถในการประเมินปัญหาในอดีตมาใช้เป็นเครื่องช่วยตัดสินใจเหตุการณ์ในปัจจุบัน ทำให้สามารถแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง
8. การเป็นครูที่ดี ผู้นำที่ดีจะต้องเป็นครูที่ดี เพราะในฐานะผู้นำเขาอาจจะต้องสามารถชี้แนวทางที่ควรดำเนิน เหตุผลหรือความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขวิธีการบางอย่าง ซึ่งผู้ตามอาจจะไม่มีความคิดมาก่อนหรือไม่เข้าใจ ผู้นำจะต้องสามารถถ่ายทอดความคิดชักจูงให้ผู้ตามคล้อยตามเพื่อให้ทำงานสำเร็จ เพราะฉะนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำจะต้องมีความสามารถอธิบายวิธีการจุดมุ่งหมาย และเหตุผลในการดำเนินการให้ลูกน้องเข้าใจให้ได้ รวมทั้งการรู้จักที่จะมอบหมายงานให้ผู้อื่นทำด้วย

9. ศรัทธาและความเชื่อมั่น การทำงานบริหารประเทศนั้น บางครั้งกลุ่มผู้ทำหน้าที่บริหารบ้านเมืองอาจจะรู้สึกเบื่อหน่ายเฉื่อยชา ผู้นำจะต้องสามารถกระตุ้นให้เกิดความกระฉับกระเฉง มีความกระตือรือร้นเป็นระยะ ๆ ทำให้เกิดความรู้สึกว่างานที่ปฏิบัติอยู่เป็นสิ่งที่มีความค่า มีคุณค่า กับการลงแรง ผู้นำจะต้องสร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ตาม

10. ทักษะในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นพิเศษ (technical skill) ผู้นำแต่ละคนไม่สามารถมีทักษะหรือความรู้ความเข้าใจในทุก ๆ ด้านได้ ยิ่งไปกว่านั้นผู้นำไม่ต้องทำทุกอย่าง รู้ทุกอย่าง เพราะสามารถหาคนอื่นมาช่วยงาน อย่างไรก็ดี จะช่วยได้มากถ้าผู้นำมีความรู้ความชำนาญ หรือที่เรียกว่า ทักษะ (skill) ด้านใดด้านหนึ่งเป็นพิเศษ เพราะจะทำให้สามารถตัดสินใจในเรื่องนั้นได้ดีเป็นพิเศษ

นอกจากนี้แนวคิดของ เนตรพัฒนา ยาวีราข (2556) ยังเห็นว่าคุณสมบัติของผู้นำที่พึงมี ได้แก่ “ด้านอำนาจหน้าที่ตามตำแหน่งอย่างเป็นทางการ ด้านการยอมรับ (Acceptance) ด้านสมรรถนะมีขีดความสามารถในการทำงานให้สำเร็จเหนือผู้อื่น (Competency) ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Human Relation Skill)” ซึ่งมีความสอดคล้องกับที่กล่าวมา

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่าการเป็นผู้นำไม่ว่าจะเป็นผู้นำภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคการเมืองก็ตาม จำเป็นที่จะต้องมีความคุณสมบัติพิเศษเฉพาะ จึงจะสามารถสร้างความเชื่อมั่น เชื่อถือให้ผู้ตามยินยอม และยินดีที่จะปฏิบัติตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ และนำไปสู่ความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของงานที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่สำคัญคือภาวะความเป็นผู้นำ หรือคุณสมบัติความเป็นผู้นำมีความเป็นพลวัต (Dynamic) สามารถพัฒนาและฝึกฝนให้เกิดขึ้นกับทุก ๆ คนได้ซึ่งในบริบทของการพัฒนาประเทศให้รอดพ้นวิกฤตินั้นผู้นำต้องมีความคุณสมบัติและภาวะผู้นำที่มีลักษณะเฉพาะต้องเป็นซึ่งการบริหารกิจการทางการเมืองซึ่งการเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ที่เข้ามาอยู่รวมกันเป็นรัฐ เป็นเรื่องของอำนาจอธิปไตย การได้มา การบริหาร และการรักษาอำนาจทางการเมืองนั้นไว้โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้านเพราะฉะนั้นภาวะผู้นำของผู้บริหารประเทศนั้นจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำทางการเมือง ความหมายของภาวะผู้นำทางการเมืองอธิบายได้ดังนี้

ภาวะผู้นำทางการเมือง (Political Leadership)

จากที่ได้กล่าวถึงแนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับภาวะผู้นำมาแล้วทั้งความหมาย และคุณสมบัติ ในที่นี้จะกล่าวถึงภาวะผู้นำทางการเมืองหรือความเป็นผู้นำทางการเมือง ซึ่งก่อนอื่นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่าการเมือง (politics) เป็นประการแรก โดย ลิขิต ธีรเวคิน (2553) กล่าวว่า การเมือง “เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้เพื่ออำนาจอันได้แก่อำนาจอธิปไตยที่จะใช้อำนาจนั้นวางนโยบาย และใช้ทรัพยากรเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาประเทศ” ส่วน ณรงค์ สินสวัสดิ์ (2550) กล่าวว่า “คำว่าการเมือง (politics) นั้นเราอาจจะให้คำนิยามว่า คือการต่อสู้ช่วงชิง การใช้ และการรักษาไว้ซึ่งอำนาจทางการเมือง เพราะฉะนั้นการที่คน ๆ หนึ่งสมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นก็หมายความว่า เขากำลังต่อสู้ช่วงชิงเพื่อให้ได้มาซึ่งตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็เป็นผู้มีอำนาจทางการเมือง

เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรร่างกฎหมาย หรือลงมติเลือกใครเป็นนายกรัฐมนตรี เขาก็กำลังใช้อำนาจทางการเมือง และเมื่อหมดวาระการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และเขาได้ลงสมัครรับเลือกตั้งอีกก็เป็นความพยายามที่จะรักษาไว้ซึ่งอำนาจทางการเมือง” และ ไชยะ เทพา (2557) กล่าวว่า “การเมืองเป็นกิจกรรมของมนุษย์ในรัฐที่จะแสดงออกในเรื่องการแสวงหาอำนาจรัฐ และกระบวนการทางการเมืองอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน เช่น การตัดสินใจในการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าสู่สังคม การต่อรองผลประโยชน์ เป็นต้น” ซึ่งคำว่าอำนาจทางการเมือง ฌ็องค็อง ลินส์ว็ลต์ (2550) เห็นว่า “คืออำนาจในการกำหนดนโยบาย อำนาจในการกำหนดตัวคนที่จะช่วยบริหารประเทศ และอำนาจในการบริหารประเทศตามนโยบายที่วางไว้” นอกจากนี้ พระพรหมคุณาภรณ์ (2548) ได้กล่าวถึงจุดหมายของงานการเมืองว่า “การที่จะบริหารกิจการหรือปกครองบ้านเมืองให้ร่มเย็นเป็นสุขให้ประชาชนกินดีอยู่ดี ต้องมองให้ลึกลงไปอีกว่าธรรมชาติชีวิตของคนเราก็คือ สังคมก็คือนั้น มีจุดหมายของมันเองอยู่แล้ว คือชีวิตต้องการความเจริญงอกงาม ความเป็นสุข หรือการที่ชีวิตนั้นจะต้องพัฒนาให้ดีขึ้น ๆ ขึ้นไป สังคมก็เช่นเดียวกันย่อมมีจุดหมายที่จะสร้างสรรค์ เช่น อารยธรรมที่เจริญก้าวหน้า เป็นต้น ดังนั้น จุดมุ่งหมายของงานการเมืองจะต้องสร้างสภาพที่เอื้อที่จะช่วยให้ชีวิตและสังคมพัฒนาไปสู่จุดหมายของมัน” ดังนั้น การเมืองจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ที่เข้ามาอยู่รวมกันเป็นรัฐ การเมืองจึงเป็นเรื่องของอำนาจรัฐทั้งการได้มา การบริหาร และการรักษาอำนาจทางการเมืองนั้นไว้

เมื่อเข้าใจคำว่าการเมืองแล้วจึงต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่าผู้นำทางการเมือง ซึ่งคำว่าผู้นำทางการเมือง (Political Leader) ฌ็องค็อง ลินส์ว็ลต์ (2550) กล่าวว่า “ผู้นำทางการเมืองก็คือผู้ทำที่มีอำนาจทางการเมือง (political power) อำนาจทางการเมืองก็คือ อำนาจในการกำหนดนโยบายของประเทศ และอำนาจในการกำหนดตัวคนที่จะช่วยบริหารประเทศ เช่น ตั้งรัฐมนตรีกระทรวงต่าง ๆ และอำนาจในการที่จะบริหารประเทศตามนโยบายที่วางไว้”

จากข้างต้นจึงสามารถสรุปได้ว่า ผู้นำทางการเมืองหมายถึง ผู้นำที่สามารถเข้าถึง ครอบครอง อำนาจรัฐ และใช้อำนาจนั้นในการกำหนดนโยบายในการบริหารประเทศ ทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งที่เป็นฝ่ายการเมืองและฝ่ายข้าราชการประจำ ส่วนคำว่าภาวะผู้นำทางการเมือง (Political Leadership) จึงหมายถึงความสามารถของผู้นำทางการเมืองที่สามารถโน้มน้าว จูงใจ ให้ประชาชน ข้าราชการ หรือผู้ใต้อำนาจรัฐกระทำหรือปฏิบัติในสิ่งที่ตนมุ่งหวังด้วยความเต็มใจ ไว้วางใจ และเชื่อมั่นใจ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของชาติร่วมกัน

กล่าวได้ว่าผู้นำการเมืองคือผู้ที่สามารถเข้าสู่อำนาจรัฐตามแนวทางที่กฎหมายของแต่ละประเทศกำหนดเอาไว้ อย่างไรก็ตาม ผู้นำทางการเมืองเหล่านั้นอาจไม่ได้มีความเป็นผู้นำหรือมีภาวะทางการเมืองทุกคน โดย ลิซิดี อีริเวดิน (2550) กล่าวว่า ความแตกต่างของหัวหน้าฝ่ายบริหารในแง่ความเป็นผู้นำทางการเมือง ในแง่ความมุ่งมั่นทางการเมือง ในแง่การมีอุดมการณ์ มีความกล้าหาญในการตัดสินใจ ได้นำไปสู่ความแตกต่างของผู้นำในสหรัฐอเมริกา โดยมีศัพท์คำว่า ประธานาธิบดีที่แข็งแกร่ง (Strong President) กับประธานาธิบดีที่อ่อนแอ (Weak President) ประธานาธิบดีที่แข็งแกร่ง

คือประธานาธิบดีที่มีความเป็นผู้นำทางการเมือง กล้าที่จะนำสังคมและประเทศชาติในทิศทางที่ถูกต้อง กล้าที่จะออกกฎหมายแก้ปัญหาแม้จะเป็นนโยบายที่จะกระทบต่อความนิยมชมชอบทางการเมืองก็ตาม ซึ่งความเป็นผู้นำทางการเมืองจะเกิดขึ้นได้จะต้องมีตัวแปรต่อไปนี้

1. ผู้นำทางการเมืองผู้นั้นจะต้องมีความต้องการที่จะเป็นผู้นำทางการเมือง การเข้ารับตำแหน่งโดยไม่เต็มใจ ไม่พร้อม ขาดความเชื่อมั่น ย่อมไม่สามารถจะเป็นผู้นำทางการเมืองได้ และในส่วนนี้รวมไปถึงผู้นำทางการเมืองที่มีคนเชิดอยู่เบื้องหลังทำให้ขาดความกล้าหาญในการตัดสินใจ ในเบื้องต้น ผู้นำทางการเมืองที่จะมีความเป็นผู้นำทางการเมืองต้องมีความอิสระ มีความต้องการ และมีความกล้าหาญที่จะนำ

2. ผู้นำทางการเมืองต้องมีความชาญฉลาดในทางการเมือง (political acumen) การเมืองเป็นเรื่องซับซ้อนไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ เล่ห์เหลี่ยมทางการเมืองมีมาก ผู้นำคนอื่นจะต้องมีความรู้ความสามารถในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง เริ่มตั้งแต่การมองคน การใช้คน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน ความสัมพันธ์กับสังคมซึ่งมีกลุ่มต่าง ๆ และความสัมพันธ์กับผู้นำต่างประเทศ การขาดความรู้ความสามารถในส่วนนี้ย่อมทำให้ความเป็นผู้นำทางการเมืองด้อยลง

3. บุคลิกของผู้นำทางการเมืองจะต้องเป็นที่ยอมรับว่ามีลักษณะเป็นผู้นำ ถ้าภาษาอังกฤษเรียกว่ามี charisma คล้าย ๆ กับบารมีในภาษาไทย ผู้นำทางการเมืองที่ขาดบุคลิกความเป็นผู้นำย่อมยากที่จะมีความเชื่อมั่นและยากที่จะนำผู้อื่นได้

4. ผู้นำทางการเมืองต้องมีความรู้ความสามารถในระดับหนึ่ง และต้องสามารถใช้คนที่มีความรู้ที่มีความเชี่ยวชาญให้เข้ามาทำงาน ผู้นำที่ขาดความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ในการบริหารประเทศ ย่อมยากที่จะเป็นผู้นำที่ดีได้

5. ผู้นำทางการเมืองจะต้องมีความกล้าหาญ เด็ดขาดในการตัดสินใจ บนพื้นฐานของความถูกต้องตามหลักนิติธรรม กล้าเสี่ยงที่จะถูกดำเนิน มีหลักการที่แน่วแน่ มีศรัทธาต่อการทำสิ่งที่ถูกต้อง มีจริยธรรม เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าตนเองหรือพรรคพวก ผู้นำที่ไม่กล้าตัดสินใจจะเป็นผู้นำไม่ได้ ผู้นำเช่นนี้เป็นเพียงผู้นำที่มีแต่ตำแหน่งแต่ไม่มีความเป็นผู้นำทางการเมือง ผู้นำทางการเมืองที่อิงแต่ตัวบทกฎหมายและการปฏิบัติในลักษณะงานประจำ คือผู้นำที่ไม่มีความเป็นผู้นำทางการเมือง เพราะการที่ต้องมีผู้นำทางการเมืองก็คือการต้องทำงานนอกเหนือจากที่กำหนดในกฎหมายหรือที่ปฏิบัติมาเป็นประจำ (routine)

จะเห็นได้ว่าความเป็นผู้นำทางการเมืองจะเกิดขึ้นได้จะต้องมีตัวแปรที่สำคัญเป็นพลังผลักดัน กล่าวคือ จะต้องมีความต้องการที่จะเป็นผู้นำทางการเมืองเพราะจะทำให้มีความทุ่มเทและเต็มใจในการปฏิบัติงานทางการเมืองอย่างเต็มความสามารถ และต้องมีความชาญฉลาดในทางการเมือง เนื่องจากกิจกรรมทางการเมืองเกี่ยวข้องกับกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมจำนวนมากซึ่งแต่ละกลุ่มต่างต้องการส่งเสริมและพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของกลุ่มตนเองดังนั้นผู้นำทางการเมืองจะต้องสามารถประสานผลประโยชน์ของกลุ่มต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ผู้นำทางการเมืองจะต้องมีความ

กล้าหาญ บุคลิกเป็นที่ยอมรับ และมีความรู้ความสามารถในเชิงการบริหาร เพื่อสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาแก่ประชาชน และสามารถนำพาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังกล่าวได้ว่าเป็นผู้นำทางการเมืองหรือภาวะผู้นำทางการเมืองเป็นคนละส่วนกับตัวผู้นำทางการเมือง ซึ่งผู้นำทางการเมืองจะเกิดภาวะผู้นำทางการเมืองได้จะต้องมีปัจจัยดังกล่าวมาข้างนั้นนั้น ซึ่งประเทศไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ผู้นำทางการเมืองจะต้องมีภาวะผู้นำทางการเมืองเนื่องจากเป็นผู้ต้องใช้อำนาจในการบริหารจัดการ และการจัดการทางการเมืองออกกระเปียบคำสั่งต่าง ๆ เพื่อป้องกันการแพร่ระบาด และต้องบริหารจัดการผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) อีกด้วย ดังนั้นจึงต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และแนวทางการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งสามารถอธิบายโดยสังเขปดังนี้

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในประเทศไทย

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในประเทศไทย กลุ่มโรคติดต่อระหว่างประเทศ กองโรคติดต่อทั่วไป (กลุ่มโรคติดต่อระหว่างประเทศ กองโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค, 2564) ได้รวบรวมไว้ดังต่อไปนี้

1. สถานการณ์ในประเทศไทย

การติดเชื้อในช่วงแรกของประเทศไทยนั้นเป็นผู้เดินทางมาจากต่างประเทศ แล้วจึงค่อย ๆ พบผู้ติดเชื้อชาวไทยในระยะเวลาต่อมา การระบาดในระลอกแรกนั้นอยู่ในช่วงเดือนมีนาคมถึงเมษายน 2563 สามารถควบคุมโรคได้ภายใน 2 เดือน โดยผู้ติดเชื้อที่พบหลังจากเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยเป็นผู้ติดเชื้อที่ได้รับการดูแลในสถานที่กักกันของรัฐ (State Quarantine) และไม่พบการติดเชื้อในประเทศเป็นเวลานานกว่า 100 วัน

ประเทศไทยเริ่มพบผู้ติดเชื้อที่ไม่ได้อยู่ในสถานที่กักกัน โดยมีประวัติเดินทางมาจากจังหวัดท่าซี้เหล็ก ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่าเข้ามายังประเทศไทย ซึ่งพบผู้ป่วยรายแรกในวันที่ 30 พฤศจิกายน 2563 ผู้ติดเชื้อส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานสถานบันเทิง นอกจากนี้จากการเฝ้าระวังผู้ติดเชื้อที่ลักลอบเดินทาง เข้ามาจากช่องทางธรรมชาติและพบรายสุดท้ายเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2563 ซึ่งต่อมายังคงมีการพบผู้ติดเชื้อที่เดินทางมาจากจังหวัดท่าซี้เหล็กอย่างต่อเนื่อง แต่เป็นการพบที่สถานกักกันแห่งรัฐและการตรวจพบเชื้อที่สหภาพพม่าแล้วถูกส่งตัวกลับมารักษาที่โรงพยาบาลในประเทศไทย

การระบาดระลอกใหม่ในประเทศไทย มีรูปแบบการระบาดแตกต่างจากการระบาดในระลอกแรก เป็นการระบาดในกลุ่มคนไทย เชื้อสายพันธุ์ใหม่คือ สายพันธุ์ G614 ซึ่งเป็นสายพันธุ์ที่พบในสหภาพพม่า เมื่อเดือนธันวาคม 2563 ตรวจพบคนไทยติดเชื้อรายแรกและแพร่เชื้อจากตลาดกลางกุ้ง ซึ่งเป็นตลาดใหญ่ ขายอาหารทะเล จังหวัดสมุทรสาคร ผู้ติดเชื้อส่วนใหญ่เป็นแรงงานต่างด้าว (สัญชาติ

เมียนมา) มีร่างกาย แข็งแรง ไม่มีอาการแสดง และพักอาศัยในสภาพแออัด โดยมีประชาชนจากหลายจังหวัดที่เดินทางมายัง ตลาดกลางกุ้งจึงทำให้เกิดการระบาดเป็นหลายกลุ่มใหญ่และเริ่มกระจายไปหลายจังหวัด เช่น นนทบุรี ระยอง ชลบุรี จันทบุรี เป็นต้น โดยเกิดในกลุ่มคนไทยที่ทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น รับประทานอาหาร เล่นพนัน สังสรรค์ เทศกาลปีใหม่ และอีกส่วนหนึ่งเป็นผู้ติดเชื้อที่เป็นผู้สัมผัสกับผู้ติดเชื้อยืนยันรายก่อนหน้าทั้งที่สามารถระบุได้และ ระบุไม่ได้ซึ่งทำให้การแพร่กระจายของเชื้อเป็นไปอย่างรวดเร็ว

สำหรับสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในกลุ่มผู้เดินทางที่เข้ามาประเทศไทย หลังจากที่นายกรัฐมนตรีได้ออกข้อกำหนดตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการ ในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 (ฉบับที่ 12) ลงวันที่ 30 มิถุนายน 2563 และ (ฉบับที่ 13) ลงวันที่ 31 กรกฎาคม 2563 ซึ่งได้อนุญาตให้บุคคล 11 ประเภทเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักร โดยต้องได้รับการกักกันตัว ในสถานที่กักกันที่กำหนดเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 14 วัน หรือมีผู้ติดตามด้านการแพทย์และสาธารณสุข กำกับตลอดแผนการเดินทาง จากข้อมูลจำนวนผู้ติดเชื้อโควิด 19 ที่ตรวจพบได้ในสถานที่กักกันแห่งรัฐ ระหว่าง วันที่ 4 เมษายน 2563 – 14 มกราคม 2564 มีจำนวน 206,546 คน ใน 94 ประเทศ พบผู้ติดเชื้อ 1,629 ราย ใน 78 ประเทศ เสียชีวิต 2 ราย โดยพบผู้ป่วยเป็นชาวสัญชาติไทยมากที่สุด รองลงมาคือ อินเดีย อเมริกา อังกฤษ รัสเซีย ตามลำดับ 10

2. มาตรการทางสาธารณสุข

บุคลากรที่สำคัญในการควบคุมโรคในการระบาดระลอกแรก คืออาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ซึ่ง 1 คนดูแลบ้าน 10-15 หลังคาเรือน โดยครอบคลุมทุกหมู่บ้าน รวมทั้งสิ้นประมาณ 1 ล้านคนเศษ ซึ่งสามารถช่วยได้ถึงร้อยละ 90 ในงานควบคุมโรค นอกจากนี้ยังมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล ประมาณ 10,000 แห่ง มีบุคลากร 3-10 คน ครอบคลุมทุกอำเภอ ถือเป็นหน่วยงานสาธารณสุขที่สำคัญ ในการควบคุมโรค ตลอดจนสนับสนุนการดำเนินงานของ อสม. นอกจากนี้ประชาชนไทยให้ความร่วมมือ กับรัฐบาลอย่างสูงทั้งในเรื่องการดูแลสุขภาพอนามัยส่วนบุคคล โดยล้างมือ สวมหน้ากากอนามัย กินร้อน ใช้อุปกรณ์ส่วนบุคคล เว้นระยะห่างระหว่างบุคคล ทำงานจากบ้าน หลีกเลี่ยงการเดินทาง และหลีกเลี่ยงการอยู่ ในที่แออัด ตลอดจนการตรวจเช็ค สังเกตอาการตนเอง และการใช้เทคโนโลยี เพื่อติดตามผู้สัมผัส รวมทั้งค้นหา ผู้ป่วยเชิงรุก ซึ่งเป็นมาตรการที่สำคัญในการควบคุมโรค เป็นที่ยอมรับของนานาชาติ ซึ่งมาตรการเหล่านี้ เป็นมาตรการสำคัญที่ต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนกว่าวัคซีนจะแพร่หลาย และได้ผลดีทั่วโลก

เมื่อมีการระบาดระลอกใหม่ ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) ยังคงให้ปฏิบัติการตามแนวทางควบคุมโรคในระยะแรก แต่ได้ยกระดับการควบคุมโรคตามมาตรา 9 ของพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 17) ได้ยกระดับการควบคุมสุขอนามัยส่วนบุคคลและการกักตัวอย่างเคร่งครัด รวมทั้งยกระดับพื้นที่ควบคุมสูงสุดที่จำเป็นต้องมีมาตรการเข้มงวดอย่างยิ่ง ได้แก่ จังหวัดชลบุรี ระยอง ตรัง จันทบุรี และ

สมุทรสาคร ซึ่งบุคคลที่จะออกจากพื้นที่ต้องแสดงบัตรประชาชน หรือบัตรอื่น ๆ ควบคู่กับเอกสารรับรอง ความจำเป็นที่ต้องออกจากพื้นที่ซึ่งเจ้าหน้าที่ออกให้ และให้ปราบปรามเข้มงวดผู้กระทำผิดอันเป็นเหตุให้เกิด การระบาด โดยผู้ฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ นอกจากนี้ จังหวัดปลายทางของผู้เดินทางจากพื้นที่ควบคุมโรคสูงสุดมีมาตรการกักตัว และมาตรการสาธารณสุขอื่น ๆ ที่คณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดนั้น ๆ เห็นชอบ เข้มงวดแตกต่างกันไปตามสถานการณ์โรค ของจังหวัดนั้น ๆ ซึ่งผู้เดินทางต้องตรวจสอบทำความเข้าใจล่วงหน้า

ประเทศไทย วางแผนจะฉีดวัคซีนให้คนไทยร้อยละ 50 โดยได้จองวัคซีนจากบริษัทแอสตราเซนเนกา (AstraZeneca) (เก็บที่ 2-8 องศาเซลเซียส) ทำสัญญา 26 ล้านโดส สำหรับประชาชน 13 ล้านคน โดยบริษัทสยามไบโอไซเอนซ์ประเทศไทย (Siam Bioscience) จะร่วมการผลิต ซึ่งมีกำลังการผลิตได้เดือนละ 15-20 ล้านโดส จึงไม่น่าเป็นกังวลในการมีวัคซีนฉีดให้กับประชาชนไทยตามเป้าหมาย และคาดว่าจะปลายเดือน พฤษภาคม 2564 น่าจะฉีดให้กับคนไทยได้อีกร้อยละ 20 โดยเจรจาร่วมกับโคแวกซ์ (COVAX) และ อีกร้อยละ 10 ทำข้อตกลงกับบริษัทที่คิดว่ามีโอกาสผลิตวัคซีนสำเร็จ นอกจากนี้บริษัทซิโนแวค ไบโอเทค (Sinovac Biotech) จะนำวัคซีน 2 ล้านโดสเข้ามาในไทย โดยแบ่งเป็น 2 แสนโดส ปลายเดือนกุมภาพันธ์ 2564 จำนวน 8 แสนโดส ปลายเดือนมีนาคมและปลายเดือนเมษายน อีกจำนวน 1 ล้านโดส ซึ่งการให้วัคซีน จะให้ในกลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อเช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ซึ่งในประเทศไทย จะให้ในผู้สูงอายุมากกว่า 60 ปีก่อน ประมาณ 9 ล้านคน ต่อด้วยผู้ที่เสี่ยงกับการติดเชื้อ ได้แก่ บุคลากรทางการแพทย์ที่เป็นด่านหน้า และผู้ที่ ทำงานกับผู้ป่วยโควิด 19 ส่วนการเกิดภูมิคุ้มกันหมู่เมื่อมีผู้ได้รับ วัคซีน ร้อยละ 70-80 ขึ้นไป (ประมาณ 45 ล้านคน) ต้องอาศัยเวลาระยะหนึ่งในการจัดสรร ส่งชื่อรวมทั้งผลิตเอง ตลอดจนการกระจายและการฉีดด้วย

จากข้างต้นจึงเห็นได้ว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในประเทศไทย ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าบางช่วงอาจจะสามารถยับยั้งการแพร่ระบาดได้เป็นอย่างดีก็ตาม แต่สถานการณ์ก็ไม่ได้หยุดลงอย่างสิ้นเชิงการแพร่ระบาดยังเกิดขึ้นอีกตลอดทั้งปี พ.ศ. 2563-2564 จากศูนย์กลางและสาเหตุต่าง ๆ ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองไทยอย่างยิ่ง และเป็นเรื่องที่รัฐบาลซึ่งเป็นผู้มีอำนาจรัฐจะต้องดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

ภาวะผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในยุคโควิด-19

จากความหมายของผู้นำทางการเมืองที่ได้กล่าวข้างต้นของบทความฉบับนี้หมายความว่าถึงกลุ่มผู้นำทางการเมืองที่มีได้หมายถึงรัฐบาลเพียงกลุ่มเดียวแต่ยังคงหมายถึงนักการเมืองทุกฝ่ายทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น ตลอดจนบุคลากรของภาครัฐในส่วนต่าง ๆ ด้วยซึ่งเป็นกลุ่มที่มีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการใช้อำนาจรัฐ

ยุคโควิด-19 หรือที่เรียกว่าเป็นยุคแห่งการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่กำลังก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบต่อกิจกรรมของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ทั่วโลก หน้าที่

หลัก ๆ คือรัฐต้องเข้ามาวางนโยบายหรือวางมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหา เนื่องจากรัฐเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีอำนาจและหน้าที่ในการบริหารจัดการภายในประเทศให้ประชาชนได้รับความปลอดภัยจากโรคระบาด และบุคคลากรที่สำคัญคือผู้นำทางการเมืองที่เข้าไปใช้อำนาจรัฐที่ต้องดำเนินการในการแก้ไขปัญหาจะต้องมีคุณลักษณะภาวะความเป็นผู้นำหรือมีความเป็นผู้นำ (Leadership) ในการตัดสินใจเพื่อดำเนินการต่อปัญหาที่กำลังลุกลามและรุนแรงทั้งจากสถานการณ์ทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ สำหรับในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงภาวะผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในยุคโควิด-19 หรือยุคการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งได้วิเคราะห์จากแนวคิดที่เสนอมาข้างต้นดังต่อไปนี้

1. ผู้นำทางการเมืองจะต้องเป็นผู้มีพลังกายและพลังจิตที่เข้มแข็ง กล่าวคือ วิกฤตการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ขณะนี้กำลังขยายตัวและรุนแรงขึ้นทุกขณะ ความเครียดของประชาชนภายในประเทศสูงขึ้นจากผลกระทบทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่ไม่สามารถดำเนินการได้ตามปกติ โดยเฉพาะทางเศรษฐกิจที่ประสบปัญหาจนนำไปสู่ปัญหารายได้ภายในครัวเรือนของแรงงานจำนวนมาก ปัญหาเหล่านี้จึงมีความคาดหวังจากสังคมให้ผู้มีอำนาจรัฐดำเนินการแก้ไข แรงกดดันต่าง ๆ เหล่านี้จึงมุ่งมาที่กลุ่มผู้นำทางการเมืองทุก ๆ ระดับ ทุก ๆ ฝ่าย โดยเฉพาะปัจจุบันเป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสารที่เลื่อนไหลที่อย่างเสรีภายในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย การนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จึงสามารถทำได้อย่างเสรีภายใต้กฎหมายกำหนด จึงทำให้มีทั้งข้อมูลที่เป็นความจริงและเป็นความเท็จจากผู้นำเสนอ ทั้งสนับสนุนและตรวจสอบการบริหารงานของผู้นำทางการเมืองอยู่ตลอดเวลา

ดังนั้น ผู้นำทางการเมืองจะต้องมีกำลังกายและกำลังจิตในการรองรับแรงกดดันทั้งหลายที่เข้ามาอย่างมีสติ โดยใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน และจะต้องเป็นผู้ที่มีความอดทน สามารถจัดการกับอารมณ์ ความเครียดที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการสื่อสารข้อความไปสู่สาธารณะ ผู้นำจะต้องมีความอดทนยิ่งขึ้นต้องมีสติยับยั้งใจไม่สื่อข้อความที่ปนด้วยอารมณ์ความรู้สึก รู้จักใช้ช่องทางในการสื่อสารที่เหมาะสมจะส่งผลที่ดีต่อภาพลักษณ์ของผู้ทางการเมืองและสามารถสร้างความเชื่อมั่น ศรัทธาของประชาชนในการแก้ไขปัญหาของประเทศชาติได้

2. ผู้นำทางการเมืองจะต้องเป็นผู้รู้จุดมุ่งหมายและแนวทางที่จะนำประเทศ กล่าวคือ ผู้นำทางการเมืองจะต้องเป็นผู้ที่เข้าใจสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในมิติต่าง ๆ ทั้งลักษณะของปัญหา สาเหตุของปัญหา การแก้ไขปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหา ตลอดจนต้องรู้และเข้าใจว่าจุดมุ่งหมายและแนวทางที่จะนำไปประเทศออกไปจากวิกฤตการณ์ของโรคระบาดในครั้งนี้ได้อย่างไร

ทั้งนี้ การทำความเข้าใจดังกล่าวผู้นำทางการเมืองจะต้องเป็นผู้ที่เปิดกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคมที่มีความรู้ความเข้าใจกับปัญหา อาจโดยวิธีการระดมความคิดเห็น การเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในช่องทางต่าง ๆ

ซึ่งหากผู้นำทางการเมืองเป็นผู้มีจิตใจเปิดกว้างยอมทำให้เป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายและแนวทางที่จะนำประเทศในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้อย่างมีเหตุผล

3. ผู้นำทางการเมืองจะต้องเป็นผู้มีความกระตือรือร้น (enthusiasm) กล่าวคือ เมื่อผู้นำทางการเมืองได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายและแนวทางของประเทศในการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

ผู้นำทางการเมืองจะต้องมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ มีความท้าทายกับงานที่ทำ มีความสุขกับความสำเร็จในการสกัดการแพร่ระบาดของโรค ทำทลายทลายต่อความสำเร็จที่จะลดยอดผู้ติดเชื้อและผู้เสียชีวิตในแต่ละวัน หาวิธีการหรือมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาอยู่เสมอ โดยมีเป้าหมายเพื่อความปลอดภัยจากโรคระบาดของประชาชน ที่สำคัญจะต้องไม่สิ้นหวัง เฉื่อยชา กับปัญหาที่เกิดขึ้น

4. ผู้นำทางการเมืองจะต้องเป็นผู้มีความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Human Relation Skill) มีความเป็นมิตรและมีความรัก กล่าวคือ ผู้นำทางการเมืองต้องเข้าใจว่าในสถานการณ์และปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ปัจจุบันค่อนข้างรุนแรงและซับซ้อน สถิติผู้ติดเชื้อ และผู้เสียชีวิต ตลอดจนผู้เสียชีวิต มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาในทุก ๆ มิติ ทั้งบุคลากรทางการแพทย์ สาธารณะสุข การปกครอง ทหาร ตำรวจ พลเรือน ศาสนา เอกชน และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่ต้องปฏิบัติงานอย่างเต็มที่เต็มกำลังทั้งกำลังกายกำลังใจ ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินชีวิตปกติของบุคลากรเหล่านั้นทั้งด้านชีวิตส่วนตัวและครอบครัว

ดังนั้นผู้นำทางการเมืองจะต้องเป็นผู้ที่สร้างความสัมพันธ์กับผู้ปฏิบัติงานฝ่ายต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ให้ความใส่ใจ มีความเอาใจใส่ เห็นอกเห็นใจ ให้ความเป็นมิตร ความรัก รู้จักบำรุงขวัญและกำลังใจของบุคลากรเหล่านั้นทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ให้เกิดความรู้สึกปฏิบัติงานอย่างโดดเดี่ยว และสิ้นหวัง นอกจากนี้ สิ่งที่กำลังกล่าวมาแล้วผู้นำทางการเมืองจะต้องกระทำต่อประชาชนด้วยเช่นกัน

5. ผู้นำทางการเมืองจะต้องเป็นผู้มีบุคลิกความน่าเชื่อถือ (integrity) หรือมีลักษณะความเป็นผู้นำ กล่าวคือ ในสถานการณ์และปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ปัจจุบันผู้นำทางการเมืองจะต้องสร้างความไว้วางใจให้แก่บุคลากรและแก่ประชาชน

ดังนั้น ในการกำหนดแนวทางปฏิบัติ หรือแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ต้องทำให้สำเร็จ และต้องทำให้คนในประเทศเชื่อมั่นว่ากลุ่มผู้นำทางการเมืองสามารถเป็นที่พึ่งพาของประชาชนได้ มีความสามัคคีกัน ในการแก้ไขปัญหา ไม่ทำให้ประชาชนเห็นว่าผู้นำทางการเมืองไม่จริงใจ แม่นในสถานการณ์วิกฤติยังแบ่งเป็นฝ่ายขัดแย้งกันเอง เพื่อช่วงชิงอำนาจและผลประโยชน์ในหมู่ผู้นำทางการเมืองเอง ซึ่งทั้งหมดที่กำลังกล่าวมาต้องอาศัยบุคลิกความน่าเชื่อถือและภาวะความเป็นผู้นำของผู้นำทางการเมืองทุกกลุ่ม ทุกระดับ

6. ผู้นำทางการเมืองจะต้องเป็นผู้มีความกล้าหาญในการตัดสินใจ มีความเด็ดขาดในการตัดสินใจบนพื้นฐานของความถูกต้องตามหลักนิติธรรม กล่าวคือ ผู้ท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ปัจจุบันที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนเป็นอย่างมากทั้งทางสุขภาพกาย/ใจ การดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ และอื่น ๆ และอาจนำมาซึ่งความสูญเสียชีวิตของผู้ติดเชื้อ ในระดับชาติเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เกิดความตึงเครียดของภาคส่วนต่าง ๆ สถานการณ์เช่นนี้ผู้นำทางการเมืองจะต้องเป็นผู้มีความกล้าตัดสินใจในการดำเนินการอย่างใด ให้ทันเวลาในการแก้ไขปัญหาบนหลักการแห่งการเคารพกฎหมายและเคารพประชาชน

ดังนั้น เพื่อให้ปัญหาได้รับการแก้ไขหรือทำให้สถานการณ์ดีขึ้น ผู้นำทางการเมืองจะต้องเป็นผู้มีความเด็ดขาด กล้าหาญในการตัดสินใจในการประกาศมาตรการต่าง ๆ ทั้งการยับยั้งการแพร่เชื้อ การป้องกันการแพร่เชื้อ และใช้วัคซีน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ความกล้าตัดสินใจในสถานการณ์วิกฤตนั้น ผู้นำทางการเมืองจะต้องเป็นผู้ที่กล้าตัดสินใจด้วยเหตุผล มีข้อมูลรอบด้าน มีวิจรรย์ญาณ และที่สำคัญต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความถูกต้องตามกฎหมาย เพราะการตัดสินใจหรือการไม่ตัดสินใจหรือประวิงการตัดสินใจย่อมส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของชาติและประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม และอาจนำมาซึ่งความเสียหายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

7. ผู้นำทางการเมืองจะต้องเป็นผู้มีสมรรถนะ (Competency) มีความรู้ ความสามารถ และต้องสามารถใช้คนที่มีความรู้ที่มีความเชี่ยวชาญให้เข้ามาร่วมทีมในการทำงาน กล่าวคือ ผู้นำทางการเมืองย่อมเป็นผู้มีอำนาจรัฐในการดำเนินการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และย่อมเป็นผู้ที่ประชาชนมีความคาดหวังในการแก้ปัญหาดังกล่าว

ดังนั้น ผู้นำทางการเมืองจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจเป็นอย่างดีกว่าประชาชนทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับสถานการณ์ระบาดของโรค หรือไม่ก็ต้องสามารถที่จะดึงดูดบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาโรคระบาด ทั้งทางการแพทย์ สาธารณะสุข กฎหมาย รัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และอื่น ๆ เนื่องจาก นโยบายหรือมาตรการต่าง ๆ ของรัฐบาล ลักษณะของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) การแพร่ระบาดของโรค แนวทางการป้องกันการแพร่ระบาดและการติดเชื้อ การดูแลผู้ติดเชื้อ การจัดการผู้เสียชีวิตจากการติดเชื้อ การแก้ไขผลกระทบที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น จำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ดังนั้น ผู้นำทางการเมืองจะต้องมีความรู้และสามารถประสานความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานการณ์ได้ และแม้ว่าผู้นำทางการเมืองจะไม่ได้มีความรู้โดยตรงแต่ผู้นำทางการเมืองจะต้องแสวงหาองค์ความรู้ให้มากยิ่งขึ้นและดึงผู้มีความรู้ด้านต่าง ๆ มาร่วมทีมเพื่อจะได้สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถตอบคำถามประชาชนได้อย่างมั่นใจ ซึ่งจะส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของผู้นำทางการเมืองด้วย

8. ผู้นำทางการเมืองจะต้องเป็นครูที่ดี กล่าวคือ จากที่ได้กล่าวมาในข้อที่ 7 และข้ออื่น ๆ ผู้นำทางการเมืองจะต้องเป็นครูที่ดีที่สามารถอธิบายองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจอย่างมี

ประสิทธิภาพ เนื่องจากปัจจุบันเป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสารที่ไหลเวียนในระบบการสื่อสารอย่างเสรีจึงทำให้มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จำนวนมากในกระแสสังคม และอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติงานของบุคลากร และประชาชนทั่วไป

ดังนั้น ผู้นำทางการเมืองที่ดีจะต้องพัฒนาทักษะการสื่อสารและการมอบหมายงานให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้สังคมมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตรงตามแนวนโยบายของรัฐในการแก้ไขการแพร่ระบาดของโรค

9. ผู้นำทางการเมืองจะต้องเป็นผู้สร้างศรัทธาและความเชื่อมั่น กล่าวคือ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่รุนแรงและซับซ้อนมีความเชื่อมโยงกับองค์ประกอบของประเทศในทุก ๆ มิติ อาจนำมาซึ่งความเครียดในการปฏิบัติงาน ขวัญและกำลังใจตกต่ำ อ่อนล้า สิ้นหวัง รู้สึกโดดเดี่ยว ของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนทั่วไป

ดังนั้น ผู้นำทางการเมืองจะต้องบำรุงขวัญและกำลังใจด้านวิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ของประเทศ รู้จักใช้ช่องทางในการสื่อสาร และเลือกสารที่เหมาะสมในการสื่อสารออกไปสู่สาธารณะชน ที่สำคัญบุคลากรทางการแพทย์ที่มีบทบาท หน้าที่โดยตรงกับสถานการณ์การแพร่ระบาดต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างหนัก ผู้นำทางการเมืองจะต้องความศรัทธาและความเชื่อมั่น ให้กำลังใจให้บุคลากรเหล่านั้นเห็นถึงคุณค่าของงาน คุณค่าของตนเอง

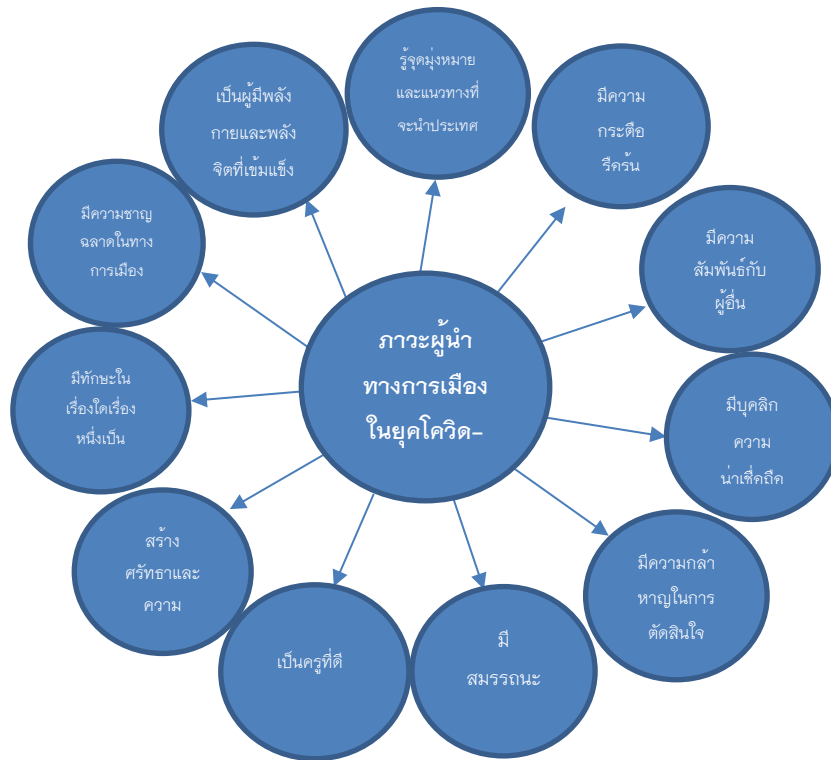
10. ผู้นำทางการเมืองจะต้องเป็นผู้มีทักษะในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นพิเศษ (technical skill) กล่าวได้ว่าแม้ผู้นำทางการเมืองจะไม่ได้มีความเชี่ยวชาญในทุก ๆ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในทุก ๆ มิติ

ดังนั้น ผู้นำทางการเมืองจะต้องพัฒนาค้นหาให้เป็นผู้มีทักษะใดทักษะหนึ่งเป็นพิเศษเพื่อให้สามารถนำทักษะนั้นมาใช้ประโยชน์เมื่อต้องตัดสินใจดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา ซึ่งการแก้ไขปัญหาบางกรณีอาจจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับทักษะพิเศษที่ผู้นำทางการเมืองผู้นั้นมีย่อมจะทำให้การตัดสินใจดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

11. ผู้นำทางการเมืองต้องมีความชาญฉลาดในทางการเมือง (political acumen) เนื่องจากการเมืองเป็นเรื่องที่ซับซ้อน เกี่ยวข้องและมีผลกระทบกับผลประโยชน์ของบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ผู้นำทางการเมืองจะต้องมีความฉลาดในการประสานผลประโยชน์และสามารถระดมพลังความสามารถจากกลุ่มเหล่านั้นมาร่วมแก้ไขปัญหาได้

ดังนั้น ผู้นำทางการเมืองจะต้องวิเคราะห์ถึงความซับซ้อนทางการเมืองภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั้งความเกี่ยวข้องกับบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม แล้วประสานผลประโยชน์ให้ลงตัว จัดการความขัดแย้งให้เหมาะสม และระดมพลังจากส่วนต่าง ๆ มาร่วมแก้ไขปัญหา รู้จักวางผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ ให้ตรงกับความรู้ความสามารถ ทั้งทางการแพทย์ การระบาด

เศรษฐกิจ เป็นต้น ซึ่งผู้เขียนสรุปภาวะผู้นำทางการเมืองในยุคโควิด-19 จากที่ได้บททวนและวิเคราะห์ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำทางการเมืองในยุคโควิด-19

ที่มา: ไชยะ เทพา (2564)

จากแผนภาพจะเห็นได้ว่าการเป็นผู้นำทางการเมืองที่จะต้องกำหนดนโยบายและแนวทางในการบริหารประเทศไม่ว่าจะระดับใดก็ตาม ทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น ที่จะต้องบริหารงานภายใต้สถานการณ์วิกฤติ มีเงื่อนไขทางการเมืองที่ซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองอย่างกว้างขวาง ผู้นำทางการเมืองจะต้องมีภาวะความเป็นผู้นำทางการเมืองที่สูงเพื่อให้สามารถนำพาประเทศรอดพ้นจากวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยภาวะผู้นำทางการเมืองที่จะต้องมีตั้งแต่ผู้มีพลังกายและพลังจิตที่เข้มแข็งจะต้องอดทนต่อแรงกดดันต่าง ๆ ที่เข้ามาจะต้องรู้จุดมุ่งหมายและแนวทางที่จะนำประเทศออกจากสถานการณ์นี้อย่างชัดเจน มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความแข็งขัน สามารถสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่เกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสม จะต้องสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจให้แก่ประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง สร้างสมรรถนะ และหาความรู้อยู่เสมอ สามารถเป็นครูที่ดีในการถ่ายทอดความรู้และแนวทางต่าง ๆ แก่ผู้เกี่ยวข้องได้ มีความกล้าหาญในตัดสินใจ และที่สำคัญผู้นำทางการเมืองจะต้องเป็นผู้ฉลาดทาง

การเมืองสามารถเข้าใจทิศทางทางการเมืองได้อย่างแท้จริงและกำหนดการเคลื่อนไหวทางการเมืองได้อย่างเหมาะสม

จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการชี้ให้เห็นถึงภาวะความเป็นผู้นำที่ผู้นำทางการเมืองพึงมี ซึ่งอาจจะไม่สามารถนำเสนอได้ครบทุกมิติ แต่ได้แสดงให้เห็นถึงสิ่งผู้นำทางการเมืองต้องมีภาวะความเป็นผู้นำในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่สังคมไทยกำลังเผชิญกับปัญหาอย่างรุนแรง ผู้นำทางการเมืองจึงเป็นกลุ่มบุคคลที่ประชาชนให้ความคาดหวังว่าจะสามารถนำพาประเทศชาติให้รอดพ้นจากปัญหาดังกล่าวไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป

ประเทศไทยภายใต้ยุคโควิด-19 หรือยุคแห่งการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่สังคมไทยเผชิญมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563-2564 ทำให้ประเทศไทยได้รับผลกระทบอย่างกว้างขวางทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง นำมาซึ่งปัญหาที่สืบเนื่องในมิติต่าง ๆ อย่างหลากหลาย กลุ่มผู้นำทางการเมืองจึงเป็นกลุ่มที่มีหน้าที่โดยตรงในการกำหนดแนวทางหรือนโยบายในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนการนำแนวทางและนโยบายมาปฏิบัติ ดังนั้น กลุ่มผู้นำทางการเมืองจึงต้องเป็นผู้ที่มีภาวะความเป็นผู้นำสูงในการนำพาประเทศฝ่าวิกฤตในครั้งนี้ ซึ่งคุณลักษณะหรือภาวะผู้นำทางการเมืองที่พึงมีในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้แก่ เป็นผู้ที่มีพลังกายและพลังจิตที่เข้มแข็ง รู้จุดมุ่งหมายและแนวทางที่จะนำประเทศ มีความกระตือรือร้น (enthusiasm) มีความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Human Relation Skill) มีความเป็นมิตรและมีความรัก มีบุคลิกความน่าเชื่อถือ (integrity) หรือมีลักษณะความเป็นผู้นำ มีความกล้าหาญในการตัดสินใจ มีสมรรถนะ (Competency) เป็นครูที่ดี สร้างศรัทธาและความเชื่อมั่น มีทักษะในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นพิเศษ (technical skill) มีความชาญฉลาดในทางการเมือง (political acumen) และอาจต้องมีภาวะผู้นำอื่น ๆ ที่จำเป็นและไม่ได้กล่าวถึงในบทความนี้

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มโรคติดต่อระหว่างประเทศ กองโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค. (2564). *สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มาตรการสาธารณสุขและปัญหาอุปสรรคการป้องกันควบคุมโรคในผู้เดินทาง*. สืบค้นเมื่อ 17 พฤษภาคม 2564, จาก <https://ddc.moph.go.th/uploads/ckeditor2/files/1.pdf>

ไชยะ เทพา. (2557). *เอกสารประกอบการสอนรายวิชาความรู้เบื้องต้น ทางรัฐศาสตร์*. จะเชิงเตรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์. (2550). *เส้นทางผู้นำการเมือง*. กรุงเทพฯ: แม็ค.

เนตร์พัฒนา ยาวีราข. (2556). *ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
พระพรหมคุณาภรณ์. (2548). *รัฐศาสตร์และจริยธรรมนักการเมืองแนวพุทธ*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธ
ธรรม.

ลิขิต ชีรเวดิน. (2550). *ความเป็นผู้นำทางการเมือง*. สืบค้นเมื่อ 16 พฤษภาคม 2564, จาก

<https://mgronline.com/daily/detail/9500000029811>

สุเทพ พงศ์ศิริวัฒน์. (2550). *ภาวะความเป็นผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ส.เอเชียเพรส (1889) จำกัด.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2552). *ภาวะผู้นำในประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหาร
การศึกษา*. หน่วยที่ 5-8. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อนันต์ บุญสนอง. (2553). *ภาวะผู้นำในการบริหารสู่ความสำเร็จในเอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการ
เชิงกลยุทธ์ในภาครัฐกิจ*. หน่วยที่ 8. พิมพ์ครั้งที่ 5. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ศุนยตาภาวะกับการดำเนินชีวิตปุถุชน

Sūnyatā with Lifestyle Mortals

ฐิริทัต ศรีอราม

Phurithat Sri-aram

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

E-mail: phurithat2007@gmail.com

Received March 23, 2021; Revised April 14, 2021; Accepted September 30, 2021

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์แนวทางการนำหลักศุนยตาที่ปรากฏในคัมภีร์ปรัชญาปารมิตาสูตรมารับใช้กับชีวิตประจำวันของบุคคลทั่วไป ศุนยตาในคัมภีร์วัชรปรัชญาปารมิตาสูตรกล่าวถึงความว่างของบุคคลและความว่างของธรรม, จุดมุ่งหมายเพื่อให้ละความยึดมั่นถือมั่นในตัวตนและของของตน มีใจเสียสละช่วยเหลือผู้อื่น คือการดำรงตนเป็นเสมือนพระโพธิสัตว์, สารสำคัญกล่าวถึงความศูนย์ของเบญจขันธ์ หมายถึง การไม่มีตัวตนของเบญจขันธ์ซึ่งเป็นสิ่งปรุงแต่ง เป็นการอธิบายอนัตตาและปฏิเสธสมุปาทในอีกลักษณะหนึ่ง, แนวทางการดำเนินชีวิตปุถุชนตามหลักศุนยตา คือ (1) มีทักษะการพิจารณาปัจจัยแห่งเหตุและผลตามหลักศุนยตา (2) เข้าใจกฎแห่งกรรมตามหลักแห่งเหตุและผล (3) เข้าใจหลักมัชฌิมาปฏิปทา (4) การบำเพ็ญประโยชน์แห่งตน (5) การบำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่น

คำสำคัญ: ศุนยตา; การดำเนินชีวิต; ปุถุชน

Abstract

The purpose of this academic article was to study the Sūnyatā of the Vajracchedika Prajnaparamita Sutra, The Sūnyatā of the Vajracchedika Prajnaparamita Sutra describes the emptiness of the person and the emptiness of the dhamma, the aim of giving away the adherence to self and one's self. Have a selfless heart to help others is the existence of the Bodhisattva, the essence of the Sūnyatā of Benchakhan means the absence of the Benjakhan, which is the flavor. It is an explanation of Anatta and Paticca-samuppada in another way, The approach to human life

according to the Sūnyatā of view, namely (1) having the skill of considering cause and effect according to the Sūnyatā of the eye, (2) understanding the law of karma according to the principles of cause and effect, (3) understanding the middle path, (4) self service, and (5) serving for others.

Keywords: Sūnyatā; lifestyle; mortals

บทนำ

วัชรปรัชญาปารมิตาสูตตรเป็นพระสูตรชั้นหลักอันสำคัญยิ่งสูตรหนึ่งของพระพุทธศาสนาเถรวาท มหายาน พุทธศาสนิกชนฝ่ายมหายานย่อมรู้จักคุ้นเคยกับพระสูตรนี้ โดยเฉพาะพุทธบริษัทในประเทศจีนได้จัดพระสูตรนี้เป็นปาฐะที่จะต้องสวดสาธยายในงานพิธีศราทธพรด ดุจเดียวกับการสวดอภิธรรมของประเทศไทย

นิกายเซ็นถือว่าวัชรปรัชญาปารมิตาสูตตรเป็นดุจกุญแจที่จะไขให้ผู้ปฏิบัติธรรมบรรลุถึงความ เป็นพุทธะโดยฉับพลัน ทศนะนี้พบได้ในประวัติของท่านสมณะฮุยเล้งหรือเว่ยหล่าง คณาจารย์องค์ที่ 6 ของนิกายเซ็นสมัยราชวงศ์ถัง เมื่อท่านยังครองเพศเป็นฆราวาสอยู่ วันหนึ่งได้สดับข้อธรรมในวัชร ปรัชญาปารมิตาสูตตรจากอุบาสกคนหนึ่งว่า “...พึงยังจิตมิให้มีความยึดถือผูกพันในสภาวะใด ๆ...” ธรรมจักขุกับังเกิดแก่ท่านโดยทันที (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2516)

หลักธรรมซึ่งปรากฏในวัชรปรัชญาปารมิตาสูตตรว่าโดยสรุปแล้วก็คือการปฏิเสธความมีอยู่แห่ง “ตัวตนหรือผู้รู้” และปฏิเสธความมีอยู่แห่ง “สิ่งที่รู้” กล่าวคือปฏิเสธทั้งการและมมังการนั่นเอง เมื่อ ละความยึดถือผูกพันในตัวเองและของ ๆ เราได้ จึงจะเป็นความหลุดพ้นวิเศษชนิดแท้ ฉะนั้น สำนวน ไวยาหารในพระสูตรนี้จึงกล่าวว่าย้ายทวนไปทวนมา เพื่อชักพอกความเข้าใจในเรื่องอนัตตาให้ขาวสว่าง แจ่มชัด เมื่อปฏิเสธความมีอยู่ของตัวตนและของ ๆ ตนแล้ว จะสรุปความตอนท้ายของทุกตอนว่า เป็น ลักแต่ชื่อเรียกว่าอย่างนั้นอย่างนี้ทุกครั้งไป เพื่อแสดงให้รู้ว่าเมื่อเราเข้าถึงข้อเท็จจริงในปรมัตถธรรม แล้ว ต้องยอมรับสมมติบัญญัติของโลกไม่เป็นคนขวางโลก (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2516)

พุทธศาสนมหายานเชื่อว่า ผู้ที่จะเข้าถึงสภาวะนิพพานได้ต้องเป็นพระโพธิสัตว์และพัฒนาจาก พระโพธิสัตว์ไปสู่ความเป็นพระพุทธเจ้า อาจมองได้ว่าเป็นพุทธปรัชญาของพุทธศาสนมหายานอย่าง หนึ่งที่สะท้อนถึงกระบวนการพัฒนาปุถุชนบุคคลไปสู่อริยบุคคล เนื่องจากการที่เสนอว่าพระโพธิสัตว์ ต้องพัฒนาไปสู่ความเป็นพระพุทธรูปเจ้าคือการเป็นผู้มีความรู้แจ้งอย่างสิ้นเปี่ยม (ชินนทร์ ผ่องสวัสดิ์, 2558)

พระโพธิสัตว์ผู้ยังไม่บรรลุพระโพธิญาณ เมื่อมาเกิดเป็นมนุษย์บำเพ็ญบารมี เป็นผู้มีความเพียร พยายามฝึกฝนพัฒนาตนและสังเคราะห์ผู้อื่น และยังมีภาวะของปุถุชนอยู่บ้าง จริยาของพระโพธิสัตว์จึง สามารถนำมาเป็นแบบอย่างของปุถุชนทั่วไปได้ พร้อมกับควรตั้งเป้าหมายเพื่อการเข้าใจหลักธรรม

สำคัญคือ หลักศูนยตาในพระพุทธศาสนาหายาน เพราะสภาวะธรรมชาติเหล่านี้มีอยู่รอบตัวในการดำเนินชีวิตประจำวัน ถ้ามีความเข้าใจเหตุปัจจัยสัมพันธ์อย่างง่ายรอบตัวด้วยการอบรมบ่มเพาะเรื่องความว่างก็จะปล่อยวางความทุกข์ใจลงไปได้บ้าง จึงควรพัฒนาทักษะการพิจารณาเหตุและผลที่เกิดขึ้นใกล้ตัว เข้าใจความไม่มีตัวตนที่แท้จริง ดำเนินชีวิตปกติของปุถุชนที่เข้าใจสภาวะธรรมชาติ มีความพยายามฝึกฝนลดละสิ่งที่ไม่จำเป็นอันจะเกิดโทษกับตนเองและคนรอบข้าง ดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมเพียงให้มีความสุขสำหรับตนในปัจจุบันและช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถ

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้นทำให้สามารถศึกษาศูนยตาภาวะกับการดำเนินชีวิตปุถุชน โดยศึกษาศูนยตาภาวะในวัชรปรัชญาปารมิตาสูต และวิเคราะห์ศูนยตาภาวะกับการดำเนินชีวิตปุถุชน และนำเสนอแนวทางและองค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของปุถุชนโดยอาศัยความเข้าใจในหลักศูนยตาภาวะได้

ความหมายและความสำคัญของหลักศูนยตาของมหายาน

คำว่า สุญตา น. ความว่างเปล่า. (ป. สุญญตา; ส. ศูนยตา) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) คำว่า สุญญตา เป็นคำภาษาบาลี และคำว่า ศูนยตา เป็นคำภาษาสันสกฤต แปลว่าความว่างเปล่า

มหายานให้ความสำคัญกับหลักศูนยตา เช่น นิกายโยคาจาร กล่าวถึงศูนยตาว่าไม่ใช่เป็นการสูญสิ้นอย่างสิ้นเชิง หรือทัศนะของ Suzuki กล่าวว่า “ความว่าง (Voidness) เป็นความว่างเปล่าในความรู้สึกที่ว่า มันเป็นอิสระจากข้อจำกัดของความรู้ที่เกี่ยวข้องกัน” (Beatrice Lane Suzuki, 1981)

ท่านนาคารชุน มีทัศนะว่า ความเข้าใจหลักศูนยตาเป็นการเข้าใจสภาวะแห่งโลกุตตระ ท่านจะเน้นย้ำคำสอนเรื่องศูนยตาหรือความว่าง และว่าศูนยตาไม่ใช่ความเห็นหรือทฤษฎี แต่เป็นวิธีการที่ต้องนำมาใช้ตั้งแต่ต้นเพื่อละวางทิฐิหรือทฤษฎีทั้งหมด เมื่อใช้แล้วก็ให้ละวางเสีย เพื่อไปสู่เป้าหมายแห่งความหลุดพ้นจากทิฐิหรือทฤษฎีทั้งปวง และอยู่ในโลกนี้เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นต่อไป (สมบัติ มั่งมีสุขศิริ, 2559)

คัมภีร์หฤทัยสูตรว่าด้วยความว่างและปัญญาบารมี ได้กล่าวว่า ชั้น 5 หรือร่างกายของมนุษย์และสัตว์ ไม่เป็นอิสระที่สามารถอยู่ได้ด้วยตัวเอง เพราะมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายต้องอิงอาศัยภาวะอื่นตามธรรมชาติ ดังนั้น สภาวะธรรมชาติที่แท้จริงจึงเป็นความว่าง ชั้น 5 หรือร่างกายจึงเป็นความว่าง แม้อาศัยอยู่ก็ไม่ควรยึดถือว่าเป็นของตน

สรุปได้ว่า คำว่า ศูนยตา แปลว่า ความว่างเปล่า แต่ความหมายของศูนยตาในพระพุทธศาสนาหายาน ไม่ได้หมายถึงการสูญสิ้นอย่างสิ้นเชิง เป็นความว่างเปล่าที่เข้าใจว่า มันเป็นอิสระจากกันของสิ่งที่เกี่ยวข้องกัน เช่น การพิจารณาชั้น 5 ที่ประกอบกันขึ้นเป็นชีวิตมนุษย์ มีระบบกระบวนการเกิดขึ้น การดำรงอยู่และการแปรปรวนเสื่อมสภาพสูญสลายในที่สุด มนุษย์เพียงรู้วิธีบำรุงดูแลรักษา แต่ก็ไม่ใช้เจ้าของที่แท้จริง เพราะแม้จะต้องการมีชีวิตดำรงอยู่ไม่ยากตายแต่ก็ต้องตายลงในที่สุด การทำความเข้าใจศูนยตาจึงเป็นการเข้าใจเหตุปัจจัยให้เกิด ตั้งอยู่และดับไป เข้าใจความไม่มีตัวตน ความว่างเปล่าและสามารถฝึกฝนการปล่อยวางในการดำเนินชีวิตลงได้บ้าง

ศุณยตาภาวะในวัชรปรัชญาปารมิตาสูต

พระพุทธเจ้าทรงตรัสศุณยตาในวัชรปรัชญาปารมิตาสูตว่า พระโพธิสัตว์ ควรเป็นผู้ฝึกฝนจิตของตนเองให้เข้าใจความว่างเปล่า มีความตั้งใจโปรดสัตว์ทั้งหลายให้บรรลุพระนิพพาน แต่ก็ไม่ยึดติดในตัวตนและสิ่งทั้งหลาย ถ้ายังมีความยึดถืออยู่ก็ไม่ถือว่าเป็นพระโพธิสัตว์ ศุณยตาในคัมภีร์วัชรปรัชญาปารมิตาสูต กล่าวถึงศุณยตา 2 ประเภท คือ ระดับที่กล่าวถึงบุคคลว่างเรียกว่า บุคคลศุณยตา และระดับที่กล่าวถึงธรรมว่าง เรียกว่าธรรมศุณยตา

พระพุทธองค์ทรงตรัสถึงการบำเพ็ญทานบารมีของพระโพธิสัตว์ว่า จักต้องไม่ยึดติดอยู่ในธรรม กล่าวคือจักบำเพ็ญทานด้วยความไม่ยึดถือผูกพันในรูป ไม่ยึดถือผูกพันในเสียง กลิ่น รส สัมผัส และบำเพ็ญทานด้วยความไม่ยึดถือผูกพันในธรรมารมณ์ พระโพธิสัตว์พึงบำเพ็ญทานด้วยความไม่ยึดถือผูกพันในการบำเพ็ญทาน ย่อมได้รับผลแห่งบุญกุศลมากมาย

ทรงตรัสถึงสิ่งที่มีลักษณะทั้งปวงว่า เป็นมายา ถ้าสามารถเข้าใจลักษณะทั้งปวง ตามความเป็นจริงว่าเป็นความว่างเปล่าก็เข้าใจพระพุทธองค์ได้ รวมถึงพระอริยบุคคล 4 จำพวก โดยความเป็นจริงแล้วก็ไม่มีสภาวะใดที่จะได้ชื่อว่าเป็นพระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามีและพระอรหันต์ เพราะเป็นสักแต่ชื่อเรียกอย่างนั้นเท่านั้น แม้รูปกาย ปรมาณู โลกธาตุ มหาปุริสลักษณะ 32 ประการ ทั้งหมดล้วนเป็นสิ่งที่ล่องลอยอย่างนั้นอย่างนี้ โดยความจริงไม่มีสภาวะอย่างนั้นอยู่เลย (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2536) ลักษณะนี้จัดเป็นบุคคลศุณยตา

ส่วนที่เป็นธรรมศุณยตา ก็ไม่มีสภาวะใดที่เรียกว่าพระอนุตรสัมมาสัมโพธิและไม่มีธรรมที่พระองค์ทรงแสดงและจากความสูญของธรรมที่ไม่มีสภาวะคงที่ถาวรนี้ จึงแบ่งประเภทพระอริยบุคคลได้ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามเหตุปัจจัย พระอริยบุคคลแต่ละระดับจึงเกิดขึ้นได้จากการเจริญในอริยมรรค ในอีกมุมมองหนึ่งถ้าหากมีอรรถาภิธานซึ่งไม่เป็นศุณยตาแล้วการเจริญอริยมรรคก็ทำให้ปุถุชนเปลี่ยนแปลงเป็นอริยบุคคลไม่ได้นั่นเอง

พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า บุคคลใดได้สดับพระธรรมบรรยายนี้บังเกิดจิตศรัทธาอันบริสุทธิ์แม้เพียงชั่วขณะเดียว จักได้บรรลุบุญกุศลอันจักประมาณมิได้เลย เพราะสรรพสัตว์เหล่านี้ย่อมไม่มีจิตยึดถือผูกพันในลักษณะ ในอาตมะ บุคคลละ สัตวะ และชีวะ ตามที่ตถาคตพร่ำสอนอยู่เสมอว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายพึงกำหนดรู้ว่ ธรรมะที่เราแสดงมีอุปมาดังผู้อาศัยพวงแพ แม้แต่ธรรมก็ยังต้องละเสีย จักกล่าวไปยากกับธรรมเล่า” (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2516)

ทรงตรัสถึงความสำคัญของวัชรปรัชญาปารมิตาสูตนี้ว่า พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ตลอดจนพระพุทธอนุตรสัมมาสัมโพธิธรรมทั้งปวงล้วนมีกำเนิดจากพระสูตรนี้ และสิ่งที่เรียกว่าพระพุทธธรรมนั้น โดยความจริงแล้วก็ไม่มีสภาวะพระพุทธรธรรมนั้นเลย, โดยความจริงแล้วก็ไม่มีสภาวะแห่งปรัชญาปารมิตาเลย เป็นสักแต่ชื่อเรียกว่า ปรัชญาปารมิตาเท่านั้น

พระโพธิสัตว์พึงเป็นผู้ละความยึดถือในลักษณะทั้งปวง แล้วมุ่งต่อพระอนุตรสัมมาสัมโพธิ พึงยังจิตมิให้ยึดถือผูกพันในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสและธรรมารมณฺ์ ไม่มีความยึดถือผูกพัน เพราะจิตที่ควรบรรลุนุตรสัมมาสัมโพธิ ต้องเป็นจิตชนิดที่ปราศจากความยึดถือผูกพัน

การเข้าถึงพระนิพพานต้องมีความเข้าใจในศูนยตา จึงเกิดปรัชญาปารมิตาสูตร และการรู้หรือเข้าใจถึงความว่างหรือศูนยตานี้ เป็นปรัชญาธรรมของนักปราชญ์พุทธศาสนมหายาน ซึ่งท่านนาคารชุนแห่งสำนักมัธยมิกะ ได้สะท้อนให้เห็นว่าสำนักความคิดนี้เชื่อและศรัทธาตรศนะแห่งความเป็นกลางจะว่าไปแล้วปรัชญาธรรมของท่านนาคารชุนเป็นเสมือนการย้อนให้ระลึกถึงพุทธตรศนะของพระพุทธเจ้าในพุทธศาสนาตั้งเดิมคือ มัชฌิมาปฏิปทา ที่รู้จักกันในหลักธรรมแห่งทางสายกลาง (ชินนทร์ ผ่องสวัสดิ์, 2558) และความหมายของศูนยตาก็คงไม่ได้แตกต่างจากปัจจุสมุปบาทหรือปัจจุยตา ซึ่งท่านนาคารชุนก็ยืนยันในมูลมัธยมิกการิกาซึ่งเป็นคัมภีร์ที่ท่านนาคารชุนรจนาขึ้นไว้ว่า ศูนยตานี้เป็นผลลัพธ์ของปรัตติยสมุปบาท หรือปัจจุสมุปบาทในภาษาบาลี (Santina, 1986)

สรุปได้ว่าวัชรปรัชญาปารมิตาสูตร กล่าวหลักปฏิบัติของพระโพธิสัตว์ที่ควรฝึกฝนพัฒนาตนให้เข้าใจศูนยตา ฝึกการปล่อยวางในตนและในธรรม ฝึกฝนตนเองด้วยหลักธรรมที่ควรปฏิบัติและช่วยเหลือผู้อื่น แต่ก็ไม่ยึดถือในตนและไม่ยึดถือในธรรม เข้าใจหลักธรรมชาติแห่งเหตุปัจจัยสัมพันธ์เข้าใจความไม่มีตัวตนที่แท้จริงเพราะทุกสิ่งมีเหตุปัจจัยให้เกิดและเหตุปัจจัยให้ดับตามหลักปัจจุสมุปบาท ทำให้สามารถเข้าใจหลักศูนยตาเพิ่มมากขึ้นด้วย

ทัศนะของนักปราชญ์ต่อศูนยตาภาวะในวัชรปรัชญาปารมิตาสูตร

วคิน อินทสระ (2550) กล่าวถึงปรัชญาปารมิตาสาคัญต่อการเข้าถึงความรู้แจ้งว่า ผู้ศึกษาต้องเข้าใจถึงความว่างหรือศูนยตา 2 อย่าง คือ บุคคลศูนยตา รู้ถึงความไม่มีตัวตน และธรรมศูนยตา รู้ถึงความไม่มีของธรรม คือ การปล่อยวางจากสรรพสิ่งทั้งปวง

สำนักของท่านนาคารชุน แสดงให้เห็นว่าพุทธปรัชญาการศึกษาของพุทธศาสนมหายานไม่ได้ห่างไกลจากพุทธศาสนาตั้งเดิมและพุทธศาสนาเถรวาท แต่มีการเสริมขั้นตอนในระหว่างปฏิบัติไปถึงพระนิพพาน มีหลักธรรมไตรสิกขาและหลักธรรมบางอย่างที่มีความเกี่ยวข้องกับพระนิพพาน เช่น อริยสัจ 4 และปัจจุสมุปบาท ยังคงมีอิทธิพลต่อพุทธปรัชญาการศึกษาของพุทธศาสนมหายาน (ชินนทร์ ผ่องสวัสดิ์, 2558)

ท่านนาคารชุนใช้แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบเน้นภาษาธรรม โดยเฉพาะคำสอนเรื่องศูนยตาและปัจจุสมุปบาท หากมองเพียงผิวเผิน เราอาจจะเข้าใจว่าคัมภีร์มูลมัธยมิกการิกานี้เป็นแนวภาษาธรรม คือ เน้นความลึกซึ้ง ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งหลากหลาย แม้ท่านนาคารชุนจะใช้ภาษาธรรม แต่กลับพยายามใช้ภาษาธรรมอธิบายให้เข้าใจภาษาคนแบบง่าย ๆ ในที่สุด (สมบัติ มั่งมีสุขศิริ, 2559)

ท่านพุทธทาสกล่าวถึง ภาษาคน ภาษาธรรม มีข้อแตกต่าง คือ ภาษาคนเกี่ยวข้องกับเรื่องวัตถุสามารถเห็นด้วยตาหรือสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัส ส่วนภาษาธรรมมุ่งถึงเรื่องที่เป็นนามธรรม ไม่

สามารถเห็นหรือสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสทั่วไปของมนุษย์ ต้องรับรู้ด้วยปัญญาในหมู่ชนผู้มีประสบการณ์อย่างเดียวกัน คือ ผู้บรรลุหรือผู้เห็นธรรมเท่านั้น การตีความเช่นนี้เป็นทัศนะที่ตรงกันข้ามกับแนวคิดเรื่อง “ปรัชญาและภาษา” ของกลุ่มนักปรัชญาตะวันตกสำนักประสบการณ์นิยม (Empiricist) ที่มีแนวคิดที่ว่าภาษาที่มีความหมายอย่างแท้จริงต้องสื่อถึง “สิ่ง” ที่สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสเท่านั้น ส่วนนามธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เป็นคำศัพท์ เช่น นิพพาน ความว่าง ก็เป็นคำที่ “ไร้ความหมาย” เพราะไม่อาจรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส (สมบัติ มั่งมีสุขศิริ, 2559)

สมภาร พรหมทา เห็นด้วยกับนักปรัชญาภาษานักประสบการณ์นิยมในบางแง่มุม คือ ภาษาที่สามารถสื่อถึงสิ่งที่รับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสจึงเป็นภาษาที่มีความหมาย แต่มีความเห็นแตกต่างว่าคำศัพท์นามธรรม เช่น นิพพาน ความว่าง เป็นต้น ไม่ได้ “ไร้ความหมาย” เห็นว่าต้องแยกเป็นสองส่วน คือ ความเชื่อทางอภิปรัชญากับการประพฤติปฏิบัติตามหลักศีลธรรม แม้ความเชื่อทางอภิปรัชญาจะไม่สามารถสัมผัสได้ แต่สามารถส่งเสริมให้เราปฏิบัติตามหลักศีลธรรมได้ และสามารถรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสได้จริง (สมบัติ มั่งมีสุขศิริ, 2559)

สรุปได้ว่า ทัศนะของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาเห็นว่า ควรเข้าใจถึงศูนย์ตาหรือความว่างทั้งในตนหรือบุคคลและในธรรม ศึกษาเพื่อรู้ถึงความไม่มีตัวตนและความไม่มีของธรรมมีเป้าหมายเพื่อปล่อยวางจากสิ่งทั้งปวงได้ แม้จะเข้าใจความว่างของตัวตนและสภาวะธรรมแต่ก็อาศัยธรรมฝึกฝนตนตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งแนวทางที่จะนำมาใช้สำหรับปุถุชนทั่วไปคือเข้าใจเหตุปัจจัยให้เกิดผลดีจากการปฏิบัติตามหลักจริยธรรม พร้อมกับเข้าใจว่าแม้จะอาศัยธรรมแต่ก็ไม่ควรยึดมั่นในธรรมมากเกินไป

วิเคราะห์ศูนย์ตาภาวะในวัชรปรัชญาปารมิตาสูต

ศูนย์ตาภาวะเมื่อเทียบกับความขาดสูญซึ่งเป็นอุจเฉททิวฐิ มีลักษณะแตกต่างกัน เพราะวัชรปรัชญาปารมิตาสูตรกล่าวถึงความศูนย์ของขั้น 5 หมายถึง การไม่มีตัวตนของขั้น 5 ซึ่งเป็นสิ่งปรุงแต่งตามเหตุปัจจัย ขั้น 5 เกิดขึ้นตามเหตุปัจจัย ดำรงอยู่ตามเหตุปัจจัยและดับสลายไปตามเหตุปัจจัย ไม่มีตัวตนบุคคลที่แท้จริงในขั้น 5 แม้มนุษย์จะอาศัยขั้น 5 แต่ก็บังคับขั้น 5 ไม่ให้ตายไม่ได้เป็นต้น จึงไม่ใช่เจ้าของในขั้น 5 แต่ขั้น 5 ก็มีสภาวะให้เห็นอยู่ ดำรงอยู่ตามเหตุปัจจัยไม่ได้ขาดสูญตามทัศนะของอุจเฉททิวฐิ

หลักอนัตตาในไตรลักษณ์ที่พิจารณาขั้น 5 ว่าไม่เที่ยงมีความแปรปรวนเสื่อมสลาย เป็นทุกข์เพื่อคงทนอยู่ในสภาวะเดิมไม่ได้ เมื่อเห็นว่ามันไม่เที่ยง เป็นทุกข์และจะต้องสูญสลายตามลง จึงเป็นอนัตตาตามสภาวะที่ไม่มีตัวตนคงอยู่และไม่อยู่ในอำนาจที่จะควบคุมไปตามความต้องการได้ ลักษณะนี้เป็นหลักอนัตตา ส่วนหลักศูนย์ตาจะพิจารณาตามเหตุปัจจัยให้เกิด ให้ตั้งอยู่และดับสลายไป ตามหลักปฏิจจสมุปบาท ศูนย์ตาเป็นความว่างจากตัวตนหรืออัตตามีเพียงเหตุปัจจัยเกิดดับเท่านั้น โดยลักษณะความเข้าใจของอนัตตาและศูนย์ตาเป็นการเข้าใจความไม่มีตัวตนในขั้น 5 เหมือนกัน คือต่างกันโดยวิธีการด้วยอนัตตาพิจารณาตามหลักไตรลักษณ์ ส่วนศูนย์ตาพิจารณาตามหลักปฏิจจสมุปบาทหรือมัชฌิมาปฏิปทา

ท่านนาคคารุณแสดงความคิดเห็นว่า ควรฝึกทักษะการพิจารณาเหตุผล เพื่อเข้าใจศุญยาหรือความว่าง เป็นการฝึกให้เห็นความจริงว่าไม่มีตัวตนที่แท้จริง เป็นการสั่งสมทักษะการพิจารณาเพื่อความหลุดพ้นหรือเพื่อบรรลุพระนิพพานในที่สุด

การตีความศุญยาเพื่อให้มีคุณค่าทางจริยธรรมโดยกำหนดกรอบไว้ 2 ด้าน คือ 1) เพื่อเข้าใจชีวิตปราศจากสภาวะที่เที่ยงแท้ถาวร มีเพียงเหตุปัจจัยให้เกิดและดับตามหลักศุญยากับปฏิจจสมุปบาท 2) เพื่อเหตุคุณค่าด้านจริยธรรม ชีวิตมีคุณค่าเพราะศุญยาปราศจากสภาวะที่เที่ยงแท้ถาวร และความเปลี่ยนแปลงทำให้สามารถพัฒนาให้ดีขึ้น การพิจารณาศุญยาในแบบที่อิงอาศัยกันสอดคล้องกับกฎแห่งเหตุผลที่ยังไปถึงกฎแห่งกรรม มีผู้ทำกรรมมีผู้รับผลแห่งกรรม ซึ่งอยู่ภายใต้กฎแห่งไตรลักษณ์ และในกรอบแห่งปฏิจจสมุปบาท จึงทำให้เห็นคุณค่าทางจริยธรรม ทำให้มีกำลังใจในการทำความดีเพื่อพัฒนาตนเองได้

สรุปได้ว่า ศุญยาภาวะคือเข้าใจความไม่มีตัวตนบุคคลที่แท้จริงในชั้น 5 ต่างจากอุจเจททิฎฐิที่เห็นว่าชั้น 5 ขาดสูญไม่เป็นไปตามเหตุปัจจัย อนัตตาและศุญยาเป็นการเข้าใจความไม่มีตัวตนในชั้น 5 เหมือนกัน คือต่างกันโดยวิธีการด้วยอนัตตาพิจารณาตามหลักไตรลักษณ์ ส่วนศุญยาพิจารณาตามหลักปฏิจจสมุปบาทหรือมัชฌิมาปฏิปทา ควรฝึกทักษะการพิจารณาเหตุผล เพื่อเข้าใจศุญยาหรือความว่าง และเพื่อให้เกิดคุณค่าทางจริยธรรม คือ เข้าใจชีวิตปราศจากสภาวะที่เที่ยงแท้ถาวร มีเพียงเหตุปัจจัยให้เกิดและดับตามหลักศุญยากับปฏิจจสมุปบาท ให้เห็นชีวิตมีคุณค่าเพราะศุญยาปราศจากสภาวะที่เที่ยงแท้ถาวร และความเปลี่ยนแปลงทำให้สามารถพัฒนาความประพฤติที่ดีและได้รับผลดีได้

แนวทางการดำเนินชีวิตปุุชตามหลักศุญยา

คัมภีร์มูลมัจฉิกการิกาของท่านนาคคารุณใช้คำว่า ธรรม แทนคำว่า กรรม เพื่อหมายถึงชีวิตดงามทางศีลธรรมหรือกุศลกรรม และมี 2 นัย คือ 1) อุตตสังวร การสำรวมหรือจัดระเบียบกาย วาจาใจของตนเอง 2) ปรัตถกณะ การบำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่น นัยแห่งธรรมทั้ง 2 ประการเป็นพื้นฐานแห่งพฤติกรรมดงามตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา ท่านยืนยันว่า อุตตสังวร คือความจำเป็นเบื้องต้น และปรัตถกณะคือการกระทำเพื่อผู้อื่น ท่านเห็นว่าพระโพธิสัตว์ต้องเอาใจใส่ถือปฏิบัติบำเพ็ญทั้ง 2 ส่วนควบคู่กันไป คำว่า มัชฌิมาปฏิปทา คือ ถือปฏิบัติบำเพ็ญทั้ง 2 ส่วนเท่าเทียมกัน แม้ว่าในยุคสมัยของท่านจะมีกระแสแห่งการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่นแรงมาก แต่ท่านเห็นว่าการฝึกฝนอบรมตนและการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่น เป็นกิริยา 2 ประการแห่งความเป็นมิตร “จงเป็นมิตรกับตัวเองและผู้อื่น ซึ่งจะอำนวยประโยชน์ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า” ข้อความนี้แสดงให้เห็นว่า ท่านนาคคารุณยึดมั่นอุดมการณ์พระโพธิสัตว์แบบเถรวาทและมหายานเท่าเทียมกันและควบคู่กันไป ทำให้เห็นเป้าหมายทางปรัชญาของสำนักมัจฉิกะ ว่าอยู่ที่คุณค่าทางจริยธรรม (พระศรีคัมภีร์ญาณ, 2556)

ตารางที่ 1 จากการศึกษาศูนย์ตาทาภาวะในวัชรปรัชญาปารมิตาสูตร ทศณะของนักปราชญ์สำนักต่างๆ ทำให้ได้แนวทางการดำเนินชีวิตปุถุชนตามหลักศูนย์ตา ดังนี้

ที่	การศึกษาศูนย์ตาทาภาวะ	แนวทางการดำเนินชีวิตปุถุชน
1.	ตามทัศนะของท่านนาคคารชุน กล่าวถึงชีวิตปราศจากสภาวะที่เที่ยงแท้ถาวรไม่มีรากฐานถาวร และสภาวะแห่งศูนย์ตาเป็นลักษณะที่เกิดจากมีเหตุเป็นปัจจัยทำให้เกิดผลอันปรากฏเป็นสิ่งที่ใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งสิ่งที่ปรากฏเห็นนั้นถือว่าไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่จริงหรือปราศจากสภาวะที่เที่ยงแท้ถาวร จึงเรียกสิ่งที่ปรากฏเห็นนั้นว่าเป็นศูนย์ตา และการมีเหตุปัจจัยให้เกิดเป็นศูนย์ตานั่นก็เป็นลักษณะเดียวกันกับหลักปฏิจจสมุปบาท ดังนั้นหลักการดำเนินชีวิตของปุถุชนที่อิงอาศัยหลักศูนย์ตาจึงควรมีทักษะการพิจารณาปัจจัยแห่งเหตุและผลตามธรรมชาติแห่งความเป็นจริง	1) มีทักษะการพิจารณาปัจจัยแห่งเหตุและผลตามหลักศูนย์ตา
2.	ด้วยหลักศูนย์ตากล่าวถึงเหตุปัจจัยทำให้เกิดผลในด้านจริยธรรมอันมีหลักศีลธรรมจากความประพฤติที่ดีแห่งกุศลกรรมและความประพฤติที่ไม่ดีอันเป็นอกุศลกรรม ก็ทำให้เกิดผลของการกระทำตามเหตุของความประพฤติได้เช่นเดียวกัน ดังนั้น การเข้าใจกฎแห่งกรรมจากการประพฤติกรรมดีและไม่ดีจึงสามารถนำมาเป็นแนวทางแห่งการดำเนินชีวิตของปุถุชนได้	2) เข้าใจกฎแห่งกรรมตามหลักแห่งเหตุและผล
3.	ตามทัศนะของท่านนาคคารชุนเห็นว่าความเข้าใจในหลักมัชฌิมาปฏิปทา ทำให้เกิดประโยชน์ต่อทัศนคติการดำเนินชีวิต ไม่สุดโต่งทั้งพฤติกรรมที่หลงไหลในโลกียวิสัยมีกิเลสกำเริบเป็นต้นมากเกินไปและไม่ปฏิบัติแบบทรมานตนจนเกินไป รวมทั้งเข้าใจกฎแห่งธรรมชาติตามเหตุปัจจัยให้เกิดผลและเข้าใจกฎแห่งกรรมตามที่กล่าวมาแล้ว และเข้าใจประโยชน์จากการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพจนบริบูรณ์ตามความสามารถและนำไปใช้บำเพ็ญประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับผู้อื่นได้ ความเข้าใจในหลักมัชฌิมาปฏิปทานี้จึงเป็นทัศนคติที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของปุถุชนได้	3) เข้าใจหลักมัชฌิมาปฏิปทา

ที่	การศึกษาศูนยตาราภาวะ	แนวทางการดำเนินชีวิตปุณฺชน
4.	นิกายมาธยมิกะอันมีทัศนะมาจากคัมภีร์วัชรปรัชญาปารมิตาสูตฺร แสดงหลักธรรมปฏิบัติหรือจริยธรรมสำหรับผู้ปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงนิรวาณ ซึ่งเป็นความจริงขั้นสูงสุดไว้ 6 ประการ เรียกว่า บารมี 6 ของพระโพธิสัตว์หรือผู้จะเป็นพระโพธิสัตว์ คือ (1) ทาน การให้มิตั้งวัดอุทยานและอภัยทาน (2) ศีล คือ ความประพฤติดี ละชั่ว (3) ขันติ คือ ความอดกลั้น (4) วิริยะ คือ ความเพียรหรือความพยายาม (5) ธ्यानหรือสมาธิ คือ การฝึกจิตให้ตั้งมั่นแน่วแน่ในอารมณ์ใดอารมณ์หนึ่ง เพื่อให้เกิดปัญญาอันบริสุทธิ (6) ปัญญา คือ ความรู้อันเป็นเหตุให้บรรลุโพธิสัตว์ภูมิ และพุทธภูมิได้ในที่สุด	4) การบำเพ็ญประโยชน์แห่งตน
5.	เป็นการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ตามทัศนะของพระพุทธศาสนาหายาน เป็นผู้ประกอบด้วยความเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์ทั้งหลายอย่างไม่มีที่สิ้นสุด และปฏิบัติในมหาปณิธาน 4 ประการ (1) เราจักโปรดสรรพสัตว์ทั้งหลายให้หมดสิ้น เราจะต้องปลดปล่อยให้พ้นทุกข์ (2) เราทำลายกิเลสทั้งหลายให้หมดสิ้น เราจะต้องละทิ้งทำลายให้หมด และปรารถนาที่จะให้สรรพสัตว์ทำลายกิเลสเหล่านั้นด้วย (3) เราจะต้องบรรลุธรรมทั้งหลายให้เจนจบ เราจักต้องเรียนรู้และทำความศึกษาปฏิบัติ (4) เราจะต้องบรรลุพุทธภูมิให้จงได้	5) การบำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่น

สรุปได้ว่า แนวทางการดำเนินชีวิตปุณฺชนตามหลักศูนยตา เริ่มจากการมีทักษะการพิจารณาปัจจัยแห่งเหตุและผลตามหลักศูนยตา เข้าใจกฎแห่งกรรมตามหลักแห่งเหตุและผล เข้าใจในหลักมัชฌิมาปฏิปทา ทำให้เกิดประโยชน์ต่อทัศนคติการดำเนินชีวิต บำเพ็ญประโยชน์แห่งตนและบำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่น โดยมีจริยาของพระโพธิสัตว์เป็นแบบอย่าง มีบารมี 6 และมหาปณิธาน 4 เป็นต้น

สรุป

คำว่า ศุณยตา แปลว่า ความว่างเปล่า แต่ความหมายของศุณยตาในพระพุทธศาสนามหาญาณ ไม่ได้หมายถึงการสูญสิ้นอย่างสิ้นเชิง เป็นความว่างเปล่าที่เข้าใจว่า มันเป็นอิสระจากกันของสิ่งที่เกี่ยวข้องกัน คัมภีร์วัชรปรัชญาปารมิตาสูตกร กล่าวหลักปฏิบัติของพระโพธิสัตว์ที่ควรฝึกฝนพัฒนาตนให้เข้าใจศุณยตา ฝึกการปล่อยวางในตนและในธรรม ฝึกฝนตนเองด้วยหลักธรรมที่ควรปฏิบัติและช่วยเหลือผู้อื่นแต่ก็ไม่ยึดถือในตนและไม่ยึดถือในธรรม เข้าใจหลักกรรมชาติแห่งเหตุปัจจัยสัมพันธ์ เข้าใจความไม่มีตัวตนที่แท้จริงเพราะทุกสิ่งมีเหตุปัจจัยให้เกิดและเหตุปัจจัยให้ดับตามหลักปฏิจจสมุปบาท ความเข้าใจหลักศุณยตาต่างจากอุกฤษฏ์ที่เห็นว่าชั้น 5 ขาดสูญไม่เป็นไปตามเหตุปัจจัย หลักอนัตตาและศุณยตาเป็นการเข้าใจความไม่มีตัวตนในชั้น 5 เหมือนกัน สิ่งที่ต้องฝึกฝนเพื่อพัฒนาตนเองคือการฝึกทักษะพิจารณาเหตุผล เพื่อเข้าใจศุณยตาหรือความว่างและเพื่อให้เกิดคุณค่าทางจริยธรรม จึงได้แนวทางการดำเนินชีวิตปฎุชนตามหลักศุณยตา เริ่มจากการมีทักษะการพิจารณาปัจจัยแห่งเหตุและผลตามหลักศุณยตา เข้าใจกฎแห่งกรรมตามหลักแห่งเหตุและผล เข้าใจในหลักมัชฌิมาปฏิปทา ทำให้เกิดประโยชน์ต่อทัศนคติการดำเนินชีวิต บำเพ็ญประโยชน์แห่งตนและบำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่น โดยมีจริยาของพระโพธิสัตว์เป็นแบบอย่าง มีบารมี 6 และมหาปณิธาน 4 เป็นต้น จัดเป็น 5 ข้อ คือ 1) มีทักษะการพิจารณาเหตุผล 2) เข้าใจกฎแห่งกรรม 3) เข้าใจหลักมัชฌิมาปฏิปทา 4) การบำเพ็ญประโยชน์ตน 5) การบำเพ็ญประโยชน์ผู้อื่น

เอกสารอ้างอิง

- ชนินทร์ ผ่องสวัสดิ์. (2558). พุทธปรัชญาการศึกษาในพุทธศาสนามหาญาณ. *วารสารมนุษยศาสตร์สาร*, 16(1), 109-126.
- พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ วันจันทร์). (2556). *พุทธปรัชญา*. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วดิน อินทสระ. (2550). *สาระสำคัญของพุทธปรัชญามหาญาณ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ธรรมดา.
- สมบัติ มั่งมีสุขศิริ. (2559). ภาษาคน ภาษาธรรมของพระนาคราชในคัมภีร์ “มูลมถยมกการิกา”. *ธรรมธารา วารสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา*, 2(1), 35-65.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. (2516). *ชุมนุมพระสูตรมหาญาณ*. กรุงเทพฯ: บรรณาคาร.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. (2536). *วัชรปรัชญาปารมิตาสูตกร*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Santina, P. D. (2008). *Madhyamaka Schools in India: A Study of the Madhyamaka Philosophy and of the Division of the System into the Prāsaṅgika and Svātantrika Schools*. Delhi: Motilal Banarsidass.

Suzuki, B. L. (1981). *Mahayana Buddhism*. (4th ed.). London: George Allen & Unwin.

กุศลกรรมกับการสร้างจิตสำนึกที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนามหายาน

Charity and the Creation of a Good Consciousness According to Mahayana Buddhism

¹ซาริตวิณี รัตนบุรี และ สุวิญ รักษัตย์

¹Saritwinee Rattanaburee and Suvin Raksat

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

E-mail: seeyanarak@gmail.com

Received March 10, 2021; Revised April 19, 2021; Accepted September 30, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการเสนอกุศลกรรมกับการสร้างจิตสำนึกที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนามหายาน โดยวิธีการใช้เอกสาร หนังสือ งานวิจัยและสื่อออนไลน์ จากการศึกษาพบว่า กุศลกรรมคือ กรรมดีที่เป็นกุศลหรือการกระทำที่ดีเกิดจากกุศลมูลเป็นรากเหง้าของกุศล ซึ่งประกอบด้วย จาคะ เมตตาและปัญญาที่จะเป็นต้นเหตุแห่งการสร้างจิตสำนึกที่ดี การมีจิตสำนึกที่ดีส่งผลให้ละเว้นจากการก่ออกุศลกรรมต่าง ๆ

กุศลกรรมกับการสร้างจิตสำนึกที่ดีตามแนวคิดพระพุทธศาสนายาน คือ การนำคุณสมบัติของพระโพธิสัตว์ ซึ่งประกอบด้วย ปัญญา กรุณา และอุบาย มาเป็นแนวในการปฏิบัติตนทั้งสังคมส่วนรวม เริ่มต้นตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติตลอดจนถึงระดับโลก ฉะนั้นจึงควรปลูกฝังความรู้ในการสร้างจิตสำนึกดีในจิตใจ ความเข้าใจในการศึกษาหลักธรรม คุณธรรม จริยธรรมที่ดี ที่ถูกต้อง เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่หรือดำเนินชีวิตให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

คำสำคัญ: กุศลกรรม; สร้างจิตสำนึก; พระพุทธศาสนามหายาน

Abstract

The purpose of this article was to show the goodness and awareness of Mahayana Buddhism. Data were collected via documents, books, research papers, and online media. It was found that charity is good deeds that are charity or good deeds are born from charity. Which

consists of Jaka, compassion and wisdom that will be the root cause of the creation of good consciousness. Having a good conscience results in abstaining from any acts of violence.

Charity and the creation of a good consciousness according to the concept of the Buddha. Taking the properties of the Bodhisattva, which consist of compassion and intrigue, as a guideline for the conduct of themselves in society as a whole, starting from the family level, the community, the nation, and the world. Therefore, knowledge should be cultivated to build a good conscience in the mind. Understanding in studying good principles, morals, and ethics that are correct for use in performing duties or living together in society happily.

Keywords: Charity; Create awareness; Mahayana Buddhism

บทนำ

กรรม หมายถึง การกระทำเป็นการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา ทั้งทางกาย วาจา ใจ ซึ่งในพระพุทธศาสนานั้นมี 2 ประเภท ได้แก่ อกุศลกรรมและกุศลกรรม อกุศลกรรม คือ กรรมที่เป็นอกุศลกรรมชั่ว การกระทำที่ไม่ดีไม่ฉลาด ไม่เกิดจากปัญญา ทำให้เสื่อมเสียคุณภาพชีวิต ส่วนกุศลกรรมที่จะกล่าวถึงในที่นี้ คือ กรรมที่เป็นกุศล กรรมดี การกระทำที่ดี ฉลาด เกิดจากปัญญาและส่งเสริมคุณภาพของชีวิตจิตใจ หมายถึง การกระทำที่เกิดจากกุศลมูล คือ อโลภะ อโทสะ หรืออโมหะ (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตฺโต, 2554)

การทำความดีนั้น ผลแห่งกรรมดีจะตกแก่ตนแก่ผู้อื่นหรือแก่สังคมก็ได้ ตามหลักทางพระพุทธศาสนาของไทยนั้น ถือว่าใจเป็นใหญ่ที่สุด ใจเป็นสิ่งที่บังคับกายและวาจาให้กระทำหรือไม่กระทำการใด ๆ ได้ ใจจึงเป็นตัวควบคุมให้คนประกอบกิจที่เป็นกุศลได้ การกระทำหรือกรรมที่เป็นกุศลจะไม่เกิดความโลภ โกรธ หลง เพราะความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นต้นเหตุแห่งการทำให้ไม่เป็นกุศลทั้งหลาย หากขจัดเหตุทั้ง 3 ประการนี้ได้ จะทำการสิ่งใดย่อมเป็นกุศลทั้งสิ้น เพราะเป็นการกระทำที่อยู่บนพื้นฐานของความไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง

กุศลกรรมเป็นพื้นฐานการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อจิตใจของมนุษย์เพื่อให้ละเว้นจากการทำชั่วทั้งปวง และหากนำคุณสมบัติของพระโพธิสัตว์มาพิจารณาเป็นแนวทางในการใช้ชีวิตเพื่อสร้างให้มีจิตสำนึกที่เป็นกุศล จะทำให้ส่งผลดีทั้งตนเองและผู้อื่น

กุศลกรรม

คำว่า กุศล เป็นคำมาจากภาษาสันสกฤตว่า กุศล แปลว่า ดี เหมาะสม ชำนาญ มีประสบการณ์ การทำกุศล จึงแปลว่า การทำความดี การทำสิ่งที่เหมาะสม (ชายแมน, 2553)

กุศล นั้นตามหลักท่านบอกว่า แยกความหมายได้ 4 อย่าง

ความหมายที่ 1 ว่า อโรคยะ แปลว่า ไม่มีโรค หมายความว่า เป็นสิ่งที่เกื้อกูลต่อสุขภาพ คำว่า สุขภาพในที่นี้หมายถึงสุขภาพของจิตใจ ซึ่งเป็นฐานของสุขภาพกายด้วย คือทำให้จิตใจเข้มแข็งสมบูรณ์ เหมือนกับร่างกายของเรานี้ เมื่อไม่มีโรคก็เป็นร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ จิตใจที่ไม่ถูกโรคคือกิเลส เบียดเบียน ก็เป็นจิตใจที่แข็งแรงสมบูรณ์ สบายคล่องแคล่ว ใช้งานได้ดี อย่างที่ท่านเรียกว่า ควรงาน หรือเหมาะแก่การใช้งาน จิตใจแบบนี้เรียกว่าเป็นจิตใจไม่มีโรค

ความหมายที่ 2 ว่า อนวัชชะ แปลว่า ไม่เสียหาย ไม่มีโทษ คือ ไม่มีสิ่งมัวหมอง ไม่สกปรก ไม่บกพร่อง สะอาด ผ่องแผ้ว ผ่องใส พลอดโปร่ง เป็นต้น เอาง่ายๆ ว่า สะอาดบริสุทธิ์

ความหมายที่ 3 ว่า โกศลสัมภุต แปลว่าเกิดจากปัญญา เกิดจากความฉลาด หมายความว่า กุศลเป็นเรื่องที่ประกอบไปด้วยปัญญา คือความรู้เข้าใจ ทำด้วยความรู้เหตุผล และทำตามความรู้ เหตุผลนั้น เช่นมองเห็นความดีความชั่ว รู้คุณรู้โทษ รู้ประโยชน์ รู้ไม่ใช้ประโยชน์ ทำด้วยจิตใจที่สว่างไม่โง่เขลามืดมัว เรียกว่า เป็นความสว่างของจิตใจ เมื่อมีกุศลเกิดขึ้นในจิตใจแล้ว ไม่ปิดบังปัญญา จิตใจสว่าง ไม่มีดimpleบอด มองเห็นอะไร ๆ ถูกต้องตามความเป็นจริง

ความหมายที่ 4 สุตท้ายคือ สุขวิบาก มีสุขเป็นผล ทำให้เกิดความสุข เวลาทำจิตใจก็โปร่งสบาย สดชื่น ร่าเริง เบิกบาน ผ่องใส สงบเย็น ไม่เร่าร้อน ปีบคั้น อึดอัด คับแค้น

ทั้ง 4 ข้อนี้ คือความหมายของกุศล เป็นลักษณะที่จะเอามาวินิจฉัย คือ สิ่งที่เป็นกุศลนั้นจะต้อง

1. อโรค ไม่มีโรค เกื้อกูล จิตใจมีความแข็งแรงสมบูรณ์ จิตใจคล่องแคล่ว ใช้งานได้ดี
2. อนวัชชะ ไม่มีโทษ ไม่มีมลทิน ไม่มัวหมอง ไม่เสื่อมเสีย มีความสะอาด บริสุทธิ์ ผ่องแผ้ว พลอดโปร่ง

3. โกศลสัมภุต มีปัญญา รู้เหตุผล รู้ดีชั่ว รู้คุณรู้โทษ สว่าง ไม่มีดimpleมัว

4. สุขวิบาก มีสุขเป็นผล ทำด้วยความโปร่งสบาย ทำแล้วก็ชุ่มชื่นเย็นใจ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ป.อ.ปยุตฺโต, 2529)

กุศลกรรม มาจากคำว่า กุศล แปลว่า ฉลาด ดี กับคำว่า กรรม แปลว่า การกระทำ กุศลกรรม จึงแปลว่า การกระทำที่เป็นความฉลาด การกระทำที่เป็นความดี กุศลกรรม นั้นกระทำได้ 3 ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ ได้แก่

1. การกระทำดีทางกาย กระทำได้หลายอย่าง เช่น
 - 1.1 ไม่เบียดเบียนชีวิต ร่างกายของผู้อื่น มีเมตตากรุณา ช่วยเหลือผู้อื่นให้มีความสุข
 - 1.2 ไม่ทำความผิดต่อทรัพย์สินของผู้อื่น มีเมตตากรุณา ช่วยเหลือผู้อื่นให้มีความสุข
 - 1.3 ไม่ทำความผิดต่อทรัพย์สินของผู้อื่น เช่น ไม่ขโมย นอโกง หลอกหลวงเอาทรัพย์สินของผู้อื่น
 - 1.4 ไม่ทำความผิดทางเพศ เช่น ไม่นอกใจคู่ครองของตน ไม่ประพฤติหรือแสดงอนาจาร ไม่ข่มขืนชำเราหญิง เป็นต้น

2. การกระทำดีทางวาจา ได้แก่ การพูดจริง ไม่พูดเท็จ พูดให้กำลังใจผู้ที่กำลังเดือดร้อน ไม่สบายใจ พูดไกลเกลี่ยให้ผู้ที่ไม่เข้าใจได้เข้าใจกัน พูดคำสุภาพ และพูดแต่สิ่งที่มีสารประโยชน์

3. การกระทำดีทางใจ ได้แก่ ไม่คิดโลภอยากได้ทรัพย์สินของผู้อื่น ไม่คิดอาฆาตพยาบาทผู้อื่น คิดเห็นในทางที่ถูกที่ควร เช่น คิดถึงบุญคุณของพ่อแม่ ครูอาจารย์และผู้ที่เคยช่วยเหลือตน ตลอดจนคิดช่วยให้สังคมมีความสุข (ชายแมน, 2553)

การกระทำดังกล่าวนี้ เป็นการกระทำที่เป็นความฉลาดมาจากปัญญา เป็นความดี จึงเรียกว่า กุศลกรรม

ณ ปัจจุบันสังคมมนุษย์ทั้งหลายรวมถึงสังคมไทยมีปัญหามากมาย เพราะโลกมีการพัฒนาต่าง ๆ ไปอย่างก้าวไกล แต่เจริญเพียงในทางวัตถุ เมื่อวัตถุละเทคโนโลยี อุตสาหกรรมต่าง ๆ เจริญไปมากมาย ความเสื่อมโทรมก็ได้เกิดขึ้นอย่างมากมายกว้างขวางทั่วทั้งโลก

สังคมมนุษย์ตกต่ำลง

ประเทศที่พัฒนาแล้ว แทนที่จะพ้นจากปัญหาแต่กลับมีปัญหาอีกด้านอื่นเพิ่มขึ้นมากมาย และปัญหานั้นก็มีทั้งด้านชีวิตของมนุษย์เอง ด้านสังคม และด้านธรรมชาติแวดล้อม ชีวิตมนุษย์ที่อยู่ในความเจริญ ใช่ว่าจะมีความสุขกันจริง ทางกายสุขภาพก็เสื่อมโทรม โรคภัยไข้เจ็บบางอย่างรักษาได้จริง แต่เดี๋ยวนี้โรคภัยไข้เจ็บบางอย่างกลับมีอันตรายรุนแรงยิ่งขึ้น ยิ่งกว่านั้นคนที่อยู่ในสภาพสังคมแบบนี้ ก็ปรากฏว่ามีจิตใจที่เครียด มีปัญหาทางจิต มีโรคจิตมาก ฆ่าตัวตายมาก คนจำนวนมากหาทางออกทางจิตใจให้ตัวเองไม่ได้ ก็ไประบายทุกข์แก่สังคม ไปออกในทางยาเสพติด ก่ออาชญากรรม มีการฆ่ากันตาย (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ป.อ. ปยุตโต, 2537)

ปัญหาสังคมต่าง ๆ เหล่านี้รุมล้อมหม่มมนุษย์ทั่วทั้งโลกขณะนี้กำลังประสบกับปัญหาอย่างนี้ แต่ละคน ก็ยุ่งอยู่กับการหาผลประโยชน์ส่วนตัว ไม่คิดคำนึงถึงปัญหาของส่วนรวม ไม่คิดสร้างสรรค์สังคมกันอย่างจริงจัง ใจที่จะร่วมกันคิดสร้างสรรค์สังคมให้ก้าวสูงขึ้นไปสู่ความดีงามอะไรต่าง ๆ นี้ไม่ค่อยมี แต่ละคนก็คิดว่าตัวเองจะได้อะไรต่อไป คิดเห็นแก่ตัวเยอะขึ้นเรื่อย ๆ จึงควรปลูกฝังการกระทำที่ดีหรือจิตสำนึกที่ดี ที่ถูกต้อง เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาและผลกระทบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสำนึก (Consciousness)

1. ความหมายของจิตสำนึก จิตสำนึก (Consciousness) หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก ตระหนัก และการให้ความสำคัญ ต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เกิดขึ้นในระบบความคิดและจิตใจของมนุษย์

2. ลักษณะของจิตสำนึก จิตสำนึกเป็นสภาวะที่ผสมผสานกันระหว่าง ความรู้ความเข้าใจ ความคิด และความรู้สึก

3. การเกิดจิตสำนึก จิตสำนึก (Consciousness) เกิดจากการรับรู้ การเรียนรู้ การประเมินค่า จากสิ่งเร้าต่าง ๆ ประสบการณ์ จนเกิดเป็นความตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องนั้น สิ่งเร้าที่มนุษย์รับรู้ เรียนรู้ จนพัฒนามาเป็นจิตสำนึก ประกอบด้วยข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ อารมณ์ สภาพสังคม และวัฒนธรรม

4. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดจิตสำนึก 1) การรับรู้ 2) ทศนคติ 3) ประสบการณ์ 4) ระยะเวลาในการรับรู้ ความถี่ ความต่อเนื่อง

5. ผลของการมีจิตสำนึก เมื่อมนุษย์มีจิตสำนึกต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้ว มนุษย์จะเพ่งความสนใจไปที่เรื่องนั้น มีความรู้สึกเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น รู้สึกว่าเรื่องนั้นมีความสำคัญกับตนเอง มีความหมายต่อตนเอง มีคุณค่าต่อตนเอง ทำให้ตนเองมีความใส่ใจต่อเรื่องนั้นเป็นพิเศษ

6. ระดับของการมีจิตสำนึก ระดับของการมีจิตสำนึกต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่

6.1 ความสนใจ มีความสนใจในเรื่องนั้น

6.2 ความเอาใจใส่ หรือใส่ใจในเรื่องนั้น เพราะ เห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิต เป็นสิ่งที่ตนเองต้องการ และคาดหวังว่าจะให้เกิดจิตสำนึกดังกล่าว

6.3 ความรู้สึกเกี่ยวข้อง

6.4 ความรู้สึกอยากมีส่วนร่วม

6.5 ความต้องการลงมือปฏิบัติ

7. วิธีการสร้างและการปลูกฝังจิตสำนึก การสร้างและการปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่มนุษย์ กระทำโดยวิธีการ 8 วิธีดังนี้

7.1 การสร้างการรับรู้ การสร้างการรับรู้ในประเด็นที่ต้องการสร้างจิตสำนึก

7.2 การชี้ให้เห็นคุณค่า ความสำคัญ ความจำเป็น ที่ต้องตระหนัก

7.3 การกระตุ้นให้เกิดการคิด

7.4 การโน้มน้าวให้เกิดการยอมรับ

7.5 การชักนำให้นำไปปฏิบัติ

7.6 การเชิญชวนให้นำไปเผยแพร่

7.7 การตอกย้ำให้มีความต่อเนื่องในความคิดและการปฏิบัติ

7.8 การเสริมสร้างให้จิตสำนึกมั่นคงแข็งแรง

ทั้ง 8 วิธีการข้างต้นต้องอาศัย บุคคล ระบบและกลไกและการสื่อสาร เป็นพลังขับเคลื่อนจากจุดเริ่มต้นไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย (ณัฐรัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน, 2559)

จากทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสำนึกจะเห็นได้ว่ามนุษย์ต้องมีความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกตระหนัก และการให้ความสำคัญ ต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เกิดขึ้นในระบบความคิดและจิตใจ โดยอาศัยกระบวนการต่าง ๆ ทั้งสิ่งเร้าที่มากกระทบและประสบการณ์ที่ได้พบเจอ รวมทั้งปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างจิตสำนึกอย่างเช่นทศนคติ และวิธีการสร้างจิตสำนึกโดยการรับรู้เป็นสำคัญ ทฤษฎีการสร้างจิตสำนึกกล่าวโดยรวมทั้งการสร้างจิตสำนึกที่ดีและไม่ดี ฉะนั้นหากต้องการสร้างจิตสำนึกที่ดีก็ควรที่จะมีการแนะแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องตั้งแต่ยังเยาว์วัยเพราะการสร้างจิตสำนึกต้องใช้เวลา ประสบการณ์ที่สั่งสมมา

สังขจิตสำนึก

จิตสำนึกเป็นสิ่งที่สร้างสมมาตั้งแต่มนุษย์ถือกำเนิดมาเป็นบุคคล เป็นสิ่งที่สร้างสมมาจากพื้นฐานจิตใจ ที่เป็นปัจจัยภายในตัวบุคคลนั้นประกอบกับปัจจัยภายนอก อันได้แก่ การเลี้ยงดูจากครอบครัว การอบรมสั่งสอนจากโรงเรียน รวมทั้งการเปิดรับข้อมูลจากสื่อมวลชน ดังนั้นการที่จะสร้างหรือการเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกของบุคคลใดบุคคลหนึ่งพึงกระทำตั้งแต่บุคคลนั้นยังเป็นเด็กหรือเยาวชนมากกว่าจะมากระทำเมื่อเป็นผู้ใหญ่ซึ่งค่อนข้างยากในการปลูกฝังแนวความคิดใหม่ ๆ

แนวความคิดเกี่ยวกับจิตสำนึกแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ แบบหนึ่งเห็นว่าจิตสำนึกเป็นตัวกำหนดการกระทำ ส่วนอีกแบบหนึ่งเห็นว่าความเป็นอยู่ของสังคมเป็นตัวกำหนดจิตสำนึกตามแนวคิดที่เชื่อว่าจิตสำนึกเป็นตัวกำหนดการกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ และส่งผลต่อสังคมและสภาพแวดล้อมในเวลาต่อมา จิตสำนึกซึ่งเป็นจิตใจระดับแรกของมนุษย์ จะมีหน้าที่กระตุ้นให้เรากระทำสิ่งต่าง ๆ ตามสัญชาตญาณของสัตว์ชั้นสูงทั่วไป ซึ่งได้แก่ การกิน การนอน การป้องกันตัวเอง การสืบพันธุ์หรือจิตสำนึกของเรามีหน้าที่หลักที่จะช่วยให้เรามีชีวิตรอดอยู่อย่างปลอดภัยและรักษาชาติพันธุ์ของมนุษย์

จิตสำนึกของคนมีหน้าที่ 3 ประการ คือ

1. การรับรู้ความรู้สึก (Sensing) หมายถึง การที่ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง รับความรู้สึกจากสิ่งเร้าภายนอก
2. ความต้องการ (Desire) หรือความรังเกียจ (Aversion) ความต้องการหรือความรังเกียจ หมายถึง ความต้องการที่จะได้สิ่งเร้านั้นหรือความไม่ต้องการที่จะได้สิ่งเร้านั้น
3. การลงมือกระทำ (Acting) หมายถึง การใช้อวัยวะขับเคลื่อน (Five Motor Organ) ซึ่งได้แก่ มือ เท้า หลอดเสียง อวัยวะเพศ อวัยวะขับถ่ายให้ทำงานเพื่อที่จะได้ในสิ่งที่เราต้องการ (เกียรติวรรณ อมาตยกุล 2539)

หากไม่มีการสังขจิตสำนึกที่ดีให้ตั้งแต่เด็ก เมื่อเด็กและเยาวชนเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ปัญหาที่เกิดการเอารัดเอาเปรียบคนอื่น ปัญหาการทำลายสาธารณะสมบัติต่าง ๆ จะตามมา จะมีการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ของพวกเขาพองก็เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และจะนำมาสู่สังคมแย่ง

จิตมนุษย์แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. จิตเหนือสำนึก เป็นเรื่องอธิบายยาก ต้องประสบด้วยตนเอง ฝรั่งเรียกว่า ซิกซ์เซนส์ (Six Sense) พุดง่าย ๆ คือการที่เราไม่รู้ล่วงหน้าว่า จะมีอะไรเกิดขึ้นนั่นเอง
2. จิตสำนึก คือจิตที่รู้ผิดชอบชั่วดี รู้จักใช้เหตุและผล รู้ว่าอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำ อะไรที่ดี อะไรที่ไม่ดี จิตสำนึกนี้ครอบงำการทำงานของสมองเพียง 5 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น ถ้าจะเปรียบก็เหมือนสิ่งที่ยู่นบนหน้าจอคอมพิวเตอร์เท่านั้น ถ้าไม่ปรากฏก็จะไม่รู้ไม่เห็น คนส่วนใหญ่มักเข้าใจผิดคิดว่าการทำดีหรือไม่ดีเป็นเพราะจิตสำนึก ความจริงไม่ใช่

3. จิตใต้สำนึก จิตตัวนี้แหละสำคัญที่สุด มีอิทธิพลต่อการทำงานของจิตสำนึก จิตใต้สำนึกเป็นแหล่งเก็บข้อมูล ความทรงจำ ประสบการณ์ที่ได้เห็น ได้ยิน ได้พูด ได้ทำ ไม่ว่าใครจะทำหรือตัวเราทำ

จะถูกบันทึกไว้ในจิตใต้สำนึกทันที เหมือนข้อมูลที่เก็บไว้ในไฟล์คอมพิวเตอร์ คลิกเมื่อใดได้เรื่องทันที เนื้อหาสาระจะปรากฏบนหน้าจอคอมพิวเตอร์ทันที ข้อมูล ความทรงจำ ประสบการณ์ทุกด้านจะถูกบันทึกไว้ในจิตใต้สำนึกทุกนาที ทุกชั่วโมง ทุกวัน ทุกสัปดาห์ ทุกเดือน ทุกปี ทั้งปีทั้งชาติ จนกว่าจะตาย จะตายยังนึกถึงเสียงไกรร้องก่อนหมดลม ถ้าคนนั้นมีอาชีพเชือดไก่ ทุกอย่างจะติดทนนานอยู่ในจิตใต้สำนึกตั้งแต่เริ่มรู้เตี๋ยงสา (ชมรมผู้ปกครองบุคคลสมาธิสันแห่งประเทศไทย, 2542)

จิตสำนึกดีจึงเกิดกรรมดี

ควรปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจในการศึกษาหลักธรรม คุณธรรม จริยธรรม เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข เพราะในยุคปัจจุบันมีการแข่งขันอย่างรุนแรงทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้คนส่วนใหญ่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ขาดความตระหนักในความรับผิดชอบต่อสังคม ประเทศชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เพื่อพัฒนาให้รู้จักหน้าที่ของตนและฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศชาติ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาและนึกถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน พระพุทธศาสนาจึงมีหลักธรรมที่ส่งเสริมให้มนุษย์พัฒนาครอบครัวสู่สังคม ดังนั้นการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีตามแนวพระพุทธศาสนาในสังคมไทย เพื่อสร้างเสริมการสร้างจิตสำนึกที่ดีในจิตใจของมนุษย์ ลดความขัดแย้ง มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การศึกษา การท่องเที่ยว เศรษฐกิจ ศาสนาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน การส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีตามแนวพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืน เป็นไปตามแนวทางกุศลกรรม เกรงกลัวต่อบาปและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาเกี่ยวกับวิถีในการดำเนินชีวิตและการใช้ชีวิตของพลเมืองควบคู่ไปกับคุณสมบัติพื้นฐานของพลเมืองและทักษะพื้นฐานของพลเมือง โดยในส่วนวิถีในการดำเนินชีวิตและการใช้ชีวิตของพลเมือง หรือ “วิถีพลเมืองที่ดี”

เมื่อจิตใจที่มีความบริสุทธิ์เป็นกุศลมูล ที่รากเหง้าของกุศลต้นตอของความดี ซึ่งประกอบด้วย

1. อโลกะ (ความไม่โลภ, ธรรมที่เป็นปฏิปักษ์กับโลภะ, ความคิดเผื่อแผ่, จาคะ)
2. อโทสะ (ความไม่คิดประทุษร้าย, ธรรมที่เป็นปฏิปักษ์กับโทสะ, เมตตา)
3. อโมหะ (ความไม่หลง, ธรรมที่เป็นปฏิปักษ์กับความหลง, ปัญญา (ที.ปา.11/394/292))

กุศลมูลเหล่านี้ คือ สิ่งที่เป็นพื้นฐานของการก่อกรรมดีแล้วนั้นซึ่งในทางพระพุทธศาสนา มหายานก็จะเปรียบได้กับคุณสมบัติของพระโพธิสัตว์

กุศลกรรมตามแนวมหายาน

พระพุทธศานามหายาน นั้นเป็นการมุ่งไปที่การช่วยเหลือผู้อื่นเป็นสำคัญจึงทำให้รู้สึกว่าเป็นรูปแบบที่ยอดเยียม แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าพิจารณากลับไปถึงต้นสายแล้วจะพบว่าเป็น “ประโยชน์ผู้อื่นที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ตนเอง” ในการบรรลุเป็นพระพุทธเจ้าของตนเองนั่นเอง กล่าวคือ เป็นโครงสร้างของ “ประโยชน์ผู้อื่น → ประโยชน์ตนเอง” เมื่อเป็นเช่นนี้ การสั่งสมกุศลกรรมในชีวิตประจำวัน คือ การประพฤติปฏิบัติเพื่อความเป็นพระพุทธเจ้า” ใน “พระพุทธศานามหายาน” จึงเป็น “กุศลกรรมชั้น

อุกฤษฏ์” คือแนวความคิดในเรื่องการได้พบพระพุทธเจ้าและสักการะบูชาพระองค์ เป็นหนทางที่ลัดที่สดุเพื่อบรรลุความเป็นพระพุทธเจ้า (ชาซากิ ชิซูกะ, พระมหาพงศ์ศักดิ์ สุทธิโย (แปล), 2563)

พระโพธิสัตว์เป็นบุคคลที่มีความสำคัญแก่มวลมนุษยชาติ เพราะเป็นผู้มีศักยภาพทางสติปัญญา มีใจฝึกฝนจดจ่ออยู่ในคุณธรรมและบำเพ็ญเพียรในการสร้างบารมีเพื่อบรรลุโพธิญาณและตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ถืออุดมคติช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้พ้นจากความทุกข์

พระพุทธศาสนาหายานถืออุดมคติ 3 ประการ คือ

1. หลักมหาปัญญา ในหลักการข้อนี้ ฝ่ายมหายานได้อธิบายหลักอนัตตาซึ่งเป็นคุณลักษณะพิเศษในพุทธศาสนาออกไปอย่างกว้างขวางลึกซึ้งมาก พิสดารยิ่งกว่าในฝ่ายเถรวาทมหายาน เรียกว่าศูนยตา แทนคำว่า อนัตตา ในส่วนปฏิบัติของบุคคลทางฝ่ายมหายาน ถือว่าบุคคลจะ พ้นทุกข์ได้ ก็ด้วยการเข้าถึงศูนยตา ซึ่งมี 2 ชั้น คือ บุคคลศูนยตาและธรรมศูนยตา บุคคล ศูนยตาได้แก่การละอัตถิภาวะซึ่งทำให้บุคคลบรรลุอรหัตตส่วนธรรมศูนยตา ได้แก่การละ ความยึดถือมั่นในพระนิพพานซึ่งเป็นภูมิของพระโพธิสัตว์ชั้นสูง

2. หลักมหากรุณา ได้แก่การ ตั้งโพธิจิตมุ่งพุทธภูมิ ไม่มุ่งเพียงอรหัตตภูมิ ในทัศนะมหายานเห็นว่าอรหัตตภูมิช่วยคนได้น้อย เพราะฉะนั้นจึงควรมุ่งพุทธภูมิซึ่งในขณะที่ยังมิได้บรรลุต้องสร้างบารมีเพื่อช่วยสัตว์ ดังนั้น ทางฝ่ายมหายานจึงย่อทศบารมีลงเหลือ 6 คือ

2.1 ทานปารมิตา พระโพธิสัตว์จะต้องสละทรัพย์ อวัยวะและชีวิต เพื่อสัตว์โลกได้โดยไม่มีอาลัย

2.2 ศีลปารมิตา พระโพธิสัตว์ต้องรักษาศีลอันประกอบ ด้วยอินทริยสังวรศีล กุศลสังคหศีล ข้อนี้ได้แก่การทำความดีสังเคราะห์สัตว์ทุกกรณี สัตวสังคหศีลคือการช่วยให้พ้นทุกข์

2.3 กษานติปารมิตา พระโพธิสัตว์ต้องสามารถอดทนต่อสิ่งกดดันเพื่อโปรดสัตว์ได้

2.4 วิริยปารมิตา พระโพธิสัตว์ไม่ย่อท้อต่อพุทธภูมิ ไม่รู้สึกเหนื่อยหน่ายระอาในการช่วยสัตว์

2.5 ธ्यानปารมิตา พระโพธิสัตว์จะต้องสำเร็จในฌานสมาบัติทุกชั้น มีจิตไม่คลอนแคลนเพราะเหตุอารมณ์

2.6 ปรชญาปารมิตา พระโพธิสัตว์จะต้องทำให้แจ้งในบุคคลศูนยตาและ ธรรมศูนยตา

3. หลักมหาอุบาย คือพระโพธิสัตว์จะต้องประกอบด้วยกุศโลบายนานัปการ ในการช่วยเหลือปวงสัตว์ ต้องประกอบด้วยไหวพริบปฏิภาณในการเข้าถึงอิมิตีของปวงสัตว์เปรียบเหมือน นายแพทย์ผู้ฉลาดรู้จักวางยาให้ถูกโรค อาศัยข้อนี้แหละทางฝ่ายมหายานจึงได้เพิ่มเติมคติ ธรรมและพิธีการซึ่งไม่เคยมีในฝ่ายเถรวาทเข้ามามากมาย โดยถือว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเพียงอุบาย ชักจูงให้ผู้เขลาโง่เขลาเข้ามาสู่สังฆธรรมในเบื้องต้นเท่านั้น ครุณาการชุน ได้สถาปนาความ มั่นคงฝ่ายมหายานด้วยแนวคิดดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ด้วย ปรชญาปารมิตาหฤทัยสูตร พระสูตรสั้นๆแต่มีสาระสำคัญอันเป็นบ่อเกิดแห่งความมั่นคงของ มหายาน ในคัมภีร์มาธยมิกศาสตร์ ท่านครุณาการชุนได้เริ่มปณามคาถาในต้นปกรณ์ว่า “ไม่

มีความเกิดขึ้น ไม่มีความดับ ไม่มีความขาดสูญ ไม่มีความเที่ยงแท้ ไม่มีอรรถแต่อย่าง เดียว ไม่มีอรรถ นานาประการ ไม่มีการมา ไม่มีการไป ท่านใดกล่าวไว้ เป็นปฏิจจนูปบาท ธรรม ท่านผู้นั้นคือ พระพุทธเจ้า ข้าพชนอบน้อม แต่พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ผู้ดับเสียได้ซึ่ง ปปัญจธรรมเป็นเลิศยิ่งกว่าวาทะทั้งหลาย” (ธรรมะไทย, ม.ป.ป)

การปฏิบัติในแนวทางของพระพุทธศาสนาหายานนั้นจะเห็นได้หลักคือ การช่วยเหลือผู้อื่น เพื่อให้ได้เป็นพระโพธิสัตว์ เพื่อให้ทุกสรรพสัตว์หลุดพ้นจากความทุกข์ ขอให้ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า มหายานมีความเชื่อเรื่องการไปดินแดนพุทธเกษตรแห่งแดนสุขาวดี

ซึ่งหลักธรรมและจริยวัตรของผู้บำเพ็ญตนในนิกายสุขาวดีในบรรดาพระสูตรทั้งหลายพระสูตรแห่งนิกายสุขาวดีได้กล่าวถึงการนำไปสู่ดินแดนสุขาวดีด้วยวิธีการต่าง ๆ วิธีที่ง่ายที่สุดมาจากคัมภีร์จุลสุขาวดีหรือสูตร ที่เน้นเพียงการสวดพระนามของพระอมิตาภะเป็นประจำและด้วยความศรัทธา ส่วนพระสูตรที่เหลือนอกจากจะสวดภาวนาพระนามของพระองค์แล้วยังต้องบำเพ็ญสังกตมูลในตบที่ยังมีชีวิตอยู่ควบคู่ไปกับการตั้งจิตอธิษฐานจะไปเกิดยังสุขาวดี โดยภาพรวมของพระสูตรแล้ว ผู้ที่จะไปอุบัติที่นั่นจะต้องเน้นศรัทธาที่ลึกซึ้ง โดยเชื่อถึงการมีอยู่จริงของพระอมิตาภะและความตั้งใจและมุ่งมั่นที่จะไปให้ถึงจุดหมายให้ได้คล้ายกับการบำเพ็ญอธิษฐานบารมีในทางเถรวาท ในคัมภีร์อมิตายุทธยานสูตร ซึ่งเป็นพระสูตรที่กล่าวถึงการแบ่งระดับชั้นของสุขาวดีที่ทั้งก้าวหน้าตามการทำความดีหรือคุณความดีต่าง ๆ ของผู้ใดไปอุบัติ ทั้งนี้ก็เพื่อมุ่งสอนวิธีการปฏิบัติให้บุคคลได้ไปเกิดที่นั่นและมีโอกาสได้สดับพระธรรมจากพระอมิตาภะด้วยตนเอง จากระดับชั้นที่แบ่งวรรณะการทำความดีของแต่ละคนแสดงถึงความตั้งใจและตั้งความปรารถนาที่จะได้ไปเกิด ได้แบ่งคำสอนและการปลูกฝังคุณธรรมโดยภาพรวมไว้สามประการ ได้แก่

1. มีความกตัญญูทวนเวียนต่อผู้มีพระคุณ เคารพครูบาอาจารย์และผู้อาวุโส มีจิตกรุณาต่อสรรพชีวิต ไม่เบียดเบียนชีวิตผู้อื่น ตั้งตนอยู่ในกุศลบท 10 ประการ

2. ตั้งปณิธานขอถือพระรัตนตรัยเป็นสรณะ รักษาศีล ไม่ทำลายเกียรติของตนด้วยการทำบาป ศึกษาและสวดท่องมหายาน รวมทั้งแนะนำกระตุ้นให้ผู้อื่นศึกษาด้วย

3. ต้องมุ่งจิตทั้งหมดเพื่อการบรรลุโพธิญาณ (ยังให้เกิดโพธิจิต) เชื่อในกฎแห่งกรรม

ทั้งสามข้อนี้เรียกว่า การกระทำบริสุทธิ์ที่จะนำไปสู่สุขาวดีพุทธเกษตร และเป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าทั้งหลายทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคตทรงสอนเหมือนกัน (สุดาพร เขียวงามดี 2554 : 180)

บทสรุป

กุศลกรรมคือการกระทำด้วยเจตนาที่ดี ถูกต้องด้วยจาคะ เมตตา และปัญญาซึ่งเป็นรากเหง้าของกุศลทั้งปวง เพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีตั้งแต่พื้นฐานของครอบครัวจนถึงสังคม และระดับโลก การสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีนั้นต้องสร้างกับเด็กและเยาวชน เพราะเด็กสามารถรับรู้ในสิ่งที่ดีงามจากพ่อแม่ที่บ้านรับรู้จากผู้ใหญ่ ผู้นำชุมชน พระสงฆ์องค์เจ้า ครูแลลูกหลานในระดับชุมชนและสังคม

เมื่อถึงสถาบันการศึกษาครูจะคอยอบรมสั่งสอน ทั้งด้านวิชาการ อบรมคุณธรรม จริยธรรม ปลุกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักการเสียสละ การให้มากกว่าการรับอย่างเดียว จะทำให้เด็กและเยาวชนพัฒนาจิตใจในการช่วยเหลือผู้อื่น มีความอ่อนน้อมถ่อมตนเตรียมเข้าสู่การพัฒนาจิตใจตนเองสู่จิตสำนึกสาธารณะต่อไป

จึงควรปลุกฝังความรู้สร้างจิตสำนึกดีในจิตใจ ความเข้าใจในการศึกษาหลักธรรม คุณธรรม จริยธรรมที่ดี ที่ถูกต้อง เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่หรือดำเนินชีวิตให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยการนำหลักแนวทางของพระพุทธศาสนามาหาทาน ได้แก่ 1) หลักมหาปัญญา มหากรุณา และให้เมตตา หากนำหลักธรรมเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ให้เห็นผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน โดยมีจุดมุ่งหมายอยู่เกิดสันติสุขหรือสันติภาพของสังคมเกิดกุศลกรรมทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เป็นการการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยในส่วนตัวในการดำเนินชีวิตสร้างความเป็นปึกแผ่นของสังคมและประกันสันติสุขในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพตามแนวพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2539). *อัตตสิกขาศาสตร์แห่งการรู้จักตนเอง*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ที. พี. พรินท์.
- ชมรมผู้ปกครองบุคคลสมาธิสั้นแห่งประเทศไทย. (2542). *เพิ่มศักยภาพเด็กด้วยการปลุกฝังจิตใต้สำนึก*. สืบค้นเมื่อ 8 เมษายน 2564, จาก <http://www.adhdthai.com/autistic/catalog.php?category=34>
- ชายแมน. (2553). *กุศลกรรม อกุศลกรรม*. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2564, จาก <https://1th.me/QBJX8>
- ชาซากิ ชิซูกะ, พระมหาพงศ์ศักดิ์ ฐานิโย (แปล), (2563). พระพุทธศาสนา มหายาน: เหตุใดคำสอนของพระพุทธเจ้าจึงมีความหลากหลาย (2). *ธรรมธारा วารสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา*, 6(2), 176–211.
- ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน. (2559). *ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสำนึก (Consciousness) การสร้างจิตสำนึกและการปลุกฝังจิตสำนึก*. สืบค้นเมื่อ 8 เมษายน 2564, จาก <https://1th.me/2Mkf8>
- ธรรมะไทย. (ม.ป.ป). *พระพุทธศาสนา มหายาน ~ Mahayana*. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2564, จาก <https://1th.me/F3YyM>
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2554). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 34). นนทบุรี: เอส.อาร์. พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ป.อ. ปยุตฺโต. (2529). *บุญ-บาป กุศล-อกุศล*. สืบค้นเมื่อ 7 เมษายน 2564, จาก <https://1th.me/bEce4>

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ป.อ. ปยุตฺโต. (2537). *สังคมไทย ไฉนตกต่ำถึงเพียงนี้*. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2564, จาก <https://1th.me/dwNaQ>

สุดาพร เขียวงามดี. (2554). *การศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์สุขาวด้วยเหตุผล(วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาสันสกฤต)*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า ตำนาน: คุณค่า บทบาทหน้าที่และอัตลักษณ์ของ
กลุ่มชาติพันธุ์กูยบ้านกู ตำบลกู อำเภอปรังค์กู จังหวัดศรีสะเกษ
History, Story and Legend: Values, Roles and Identity of Kui Ethnic Group at
Ku Village, Ku Sub-district, Prangku District, Sisaket Province

บุรณ์เชน สุขคุ้ม

Boonchen Sukkum

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Sisaket Rajabhat University, Thailand

E-mail: chen_517@hotmail.com

Received August 7, 2021; Revised September 8, 2021; Accepted October 13, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า ตำนาน ของกลุ่มชาติพันธุ์กูยบ้านกู ตำบลกู อำเภอปรังค์กู จังหวัดศรีสะเกษ 2) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กูยบ้านกูผ่านตำนาน เรื่องเล่าและประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงคุณค่าและบทบาทหน้าที่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 คนได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำพิธีกรรม ผู้นำทางศาสนา ผู้นำวัฒนธรรม เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย 3 ครั้ง เขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า ประวัติศาสตร์ของชุมชนบ้านกูได้อพยพย้ายถิ่นฐานจากอำเภอศีร์ชภุมิ จังหวัดสุรินทร์ เพื่อหนีโรคระบาดและหาที่ทำกินใหม่ ประวัติศาสตร์ของชุมชนชี้ให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชุมชนที่จำเป็นต้องปรับตัวให้ดำเนินชีวิตไปตามกฎ กติกา และข้อตกลงร่วมกันในชุมชน อัตลักษณ์ร่วมชาวกูยบ้านกูที่เห็นได้ชัดคือความเชื่อของกลุ่มคนในชุมชนที่แสดงออกผ่านพิธีกรรมพื้นบ้าน ความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น ผีบรรพบุรุษ ผีปู่ตา ผีอารักษ์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำบ้าน อันเป็นแกนยึดโยงคนในชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อัตลักษณ์ร่วมของชุมชนบ้านกู ยังสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ว่ามีบทบาทอธิบายกำเนิดของกลุ่มชนและพิธีกรรม บทบาทในการให้การศึกษอบรมระเบียบพฤติกรรมแบบแผนและรักษามาตรฐานทางสังคม การสร้างข้อห้ามให้คนในชุมชนต้องประพฤติปฏิบัติตามบทบาทในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากกฎเกณฑ์ทางสังคม บทบาทในการให้ความบันเทิงแก่คนในชุมชน นอกจากนั้นยังสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่า ทั้งด้านความบันเทิง ด้านปัญญา ด้านกระชับความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านการศึกษาเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม

คำสำคัญ: ประวัติศาสตร์; เรื่องเล่า; ตำนาน; คุณค่า; บทบาทหน้าที่; กลุ่มชาติพันธุ์กูย

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the history, story, and legend of the Kui ethnic group at Ku village, Ku sub-district, Prangku district, Sisaket province; and 2) to study the identity of the Kui ethnic group at Ku village through history, story, and legend that reflect values and roles, 12 informants are community leaders, ritual leaders, religious leaders, and cultural leaders, the data were collected through in-depth interview, focus group of 3 times and descriptive.

It was found that history of community at Ku village had migrated from Sikhorapum district, Surin province to flee from an epidemic and search for a new workplace. The history of the community indicated the identity of the community that had to be adjusted to live as a rule, treaty, and joint agreement in the community. The group identity of Kui people at Ku village that has seen clearly that is the belief of people in community expressing through local rites and belief in supernatural powers such as ancestor ghosts, grandfather's ghosts, guard ghosts, and sacred things in the house. They are the center that bind people together in community to be united. The group identity of Kui people at Ku village still reflects the mantle that has roles to explain the origin of crowds and rites, roles in educating to train rules, behavior, customs, and maintain social standards, creating a ban for people in the community must behave as the role in being way out for anger of people occurred from social rules and roles in entertaining people in the community. Besides, it still reflects the values on among entertainment, wisdom, strengthening relationships, morality, and education about society and culture.

Keywords: History; Story; Legend; Values; Roles; Kui Ethnic Group

บทนำ

จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่มอาศัยอยู่ร่วมกัน ได้แก่ ลาว เขมร กูย และเยอ กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้มีประวัติความเป็นมาที่แตกต่างกันและบางกลุ่มมีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกัน การสืบค้นร่องรอยประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ของมนุษย์เป็นเสมือนเครื่องมือยืนยันการดำรงอยู่ของบรรพบุรุษ การศึกษาเรื่องราวในอดีตแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเป็นมาและการคงอยู่ของท้องถิ่นที่บรรพบุรุษได้สร้างสมความเป็นตัวตนไว้ให้ลูกหลาน ทำให้ได้เรียนรู้จารีตปฏิบัติและการดำรงชีวิตเชื่อมโยงคนรุ่นก่อน ๆ กับคนรุ่นหลัง ประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์ของชุมชนเป็นเครื่องมือที่ทำให้คน

เห็นความเป็นตัวตนของตนเอง สำนึกในคุณค่า เกิดความภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนเองเป็นที่ประจักษ์จากคนรุ่นก่อน สามารถสร้างความภาคภูมิใจให้บุคคลมีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถดำรงชีวิตอยู่โดยปกติสุข รู้จักปรับเปลี่ยน รู้จักคิด รู้จักทำ สังเกตจดจำเพื่อสืบทอดเรื่องราวต่าง ๆ ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นไม่ขาดสาย การศึกษาประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์ของชุมชนเป็นหน้าที่ของคนรุ่นหลังที่จะสะท้อนให้เห็นภาพของการดำรงชีวิตของชุมชนในแง่มุมต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผ่านการเล่าขานจากรุ่นสู่รุ่นเป็นระยะเวลานาน ทั้งยังได้สอดแทรกคุณธรรม ความเชื่อ ค่านิยม จารีตประเพณี รวมถึงแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ซึ่งจะทำให้รับรู้ถึงภูมิหลังผ่านเรื่องราวจากตำนาน เรื่องเล่าและประวัติศาสตร์

ชุมชนบ้านกู่ ตำบลกู่ อำเภอบางบาล จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์กุ่มซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ดั้งเดิมในภาคอีสานตอนล่าง จัดอยู่ในตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก กลุ่มภาษามอญ-เขมร เป็นเชื้อสายระหว่างพวกเวดดิท (Weddid Proto – Australian) กับพวกเมลานีเซียน (Melanesian) (Seidenfaden, 1952) ลักษณะหน้าตาและเรือนร่างมีปะปนกันทั้งแบบเนกริโต (Negrito) หรือเมลานีเซียน (Melanesian) ซึ่งมีรูปร่างหน้าตาเป็นแบบพวกเซมัง (Semang) หรือเงาะคือผมหดหยิกหยอง จมูกบาน ริมฝีปากหนา ผิวดำมืด มีทั้งแบบอารยัน คือจมูกโด่งเป็นสันสูง หน้าผากสูง ปากเล็ก (แต่พบน้อย) แบบมอญเขมร ซึ่งมีรูปร่างใหญ่ ไหล่กว้างเป็นเหลี่ยม ภาษาที่พูดส่วนใหญ่พูดภาษาในตระกูลมอญเขมร มีคำที่คล้ายคลึงมอญและเขมบบ้าง แต่ส่วนใหญ่เป็นคำของตนเอง (จิตร ภูมิศักดิ์, 2544) บ้านกู่มีประวัติศาสตร์ไม่น้อยกว่า 300 ปี มีอัตลักษณ์ ความเชื่อ ภาษาและวัฒนธรรมประเพณีเป็นของตนเอง โดยมีการสืบทอดมาตั้งแต่อดีต มีปราสาทปรางค์กู่สร้างเมื่อสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 สมัยขอมเรืองอำนาจตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของหมู่บ้าน ลักษณะเป็นปราสาท 3 หลัง สร้างเป็นแนวเรียงหน้ากระดานจากทิศใต้ไปทิศเหนือ ปราสาทปรางค์กู่เป็นสถานที่ที่ชาวกุ่มให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างยิ่ง หากมีกิจกรรมในหมู่บ้านหรือพิธีกรรมต่าง ๆ ก็จะมีการนำเครื่องเซ่นไหว้มาบอกกล่าวที่ปราสาทปรางค์กู่ให้รับทราบ จากตำนานและเรื่องเล่าถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่และประวัติการอพยพเคลื่อนย้ายมาตั้งเป็นชุมชนบ้านกู่เป็นเพียงมุขปาฐะยังไม่มีการบันทึกไว้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาด้านานเรื่องเล่าและประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านกู่ เบื้องหลังการดำเนินชีวิตของชุมชน

บทความวิจัยนี้นำเสนอตำนาน เรื่องเล่าและประวัติศาสตร์ เพื่อนำมาศึกษาความเป็นอัตลักษณ์ที่สะท้อนถึงคุณค่าและบทบาทหน้าที่ของคนในชุมชนบ้านกู่ การศึกษาจะแสดงถึงอัตลักษณ์และความเป็นจิตวิญญาณของชาวกุ่มอันเป็นระบบคุณค่าซึ่งประกอบด้วยตัวคุณค่าที่ร้อยรัดผู้คนเข้าด้วยกันให้อยู่เป็นครอบครัว ชุมชน เป็นกฎเกณฑ์ ระเบียบ จารีตประเพณี วิถีปฏิบัติของชุมชน เป็นพลังในการพัฒนาและขับเคลื่อนชุมชน เป็นการส่งเสริมศักยภาพภาพต่องานพัฒนาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์เรื่องเล่า ตำนานของกลุ่มชาติพันธุ์ญบ้านกู ตำบลกู อำเภอบางคนที จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ผ่านประวัติศาสตร์ ตำนานและเรื่องเล่าที่สะท้อนถึงคุณค่าและบทบาทหน้าที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ญบ้านกู

การทบทวนวรรณกรรม

ชานนท์ ไชยทองดี (2558) ได้ศึกษาเรื่องนิทาน ตำนาน เรื่องเล่า: อัตลักษณ์ และความหมายทางวัฒนธรรมในจังหวัดศรีสะเกษ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา นิทาน ตำนาน เรื่องเล่า ในจังหวัดศรีสะเกษในประเด็นอัตลักษณ์ และความหมายทางวัฒนธรรม โดยการวิจัยภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลประเภทชุมชนปราชญ์ และการวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านตามระเบียบวิธีวิจัยทางคติชนวิทยา ผลการศึกษาพบว่า นิทาน ตำนาน เรื่องเล่า ดังกล่าวสามารถสะท้อนอัตลักษณ์ และสื่อความหมายทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์วัดคุ้งคักคักคัก เทพคักคักคัก บุคคลคักคักคัก สัตว์คักคักคักกับการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมวิญญานคักคักคัก และพืชคักคักคัก นอกจากนี้ยังสะท้อนความสำนึกในถิ่นฐานบ้านเกิด การเคารพในวิถีธรรมชาติ การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทั้งผี ทั้งพุทธศาสนา ทั้งหมดนั้นมาจากสภาพภูมิศาสตร์ที่ตั้งทางวัฒนธรรมของจังหวัดศรีสะเกษเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะสำหรับการตั้งถิ่นฐาน เป็นบ่อเกิดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อของกลุ่มชนอันทรงคุณค่า สามารถสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม ภายใต้เงื่อนไขของการมีอยู่ของสังคม

รัชณี กาวี และคณะ (2558) ได้ศึกษาเรื่องนิทาน ตำนาน ภูมินามและประวัติศาสตร์: บทบาทหน้าที่ คุณค่าและอัตลักษณ์ของชุมชนท่าผาปู้ม อำเภอมะนังน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเข้าใจถึงประวัติศาสตร์ของชุมชนท่าผาปู้มผ่านนิทาน ตำนาน ภูมินามและประวัติศาสตร์ และเพื่อศึกษาถึงอัตลักษณ์ของชุมชนท่าผาปู้มผ่านนิทาน ตำนาน ภูมินามและประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงคุณค่าและบทบาทหน้าที่ ผลการวิจัย พบว่า ประวัติศาสตร์ของชุมชนท่าผาปู้มชี้ให้เห็นถึงรากฐานที่มาของกลุ่มคนว่ามีที่มาจากการอพยพย้ายถิ่นฐานเพื่อหาที่ทำกินใหม่ ประวัติศาสตร์ของชุมชนชี้ให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชุมชนว่า ชนทุกเผ่าพันธุ์จำเป็นต้องปรับตัวให้ดำเนินชีวิตไปตาม กฎ กติกา และข้อตกลงร่วมกันในชุมชน อัตลักษณ์ร่วมกันอีกอย่างหนึ่งที่เห็นได้ชัดก็คือ ความเชื่อของกลุ่มคนในชุมชนที่แสดงออกผ่านพิธีกรรม ให้เห็นว่าเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น ผีบรรพบุรุษ ผีนางงาไม้ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำบ้าน ประจำหมู่บ้าน เพื่อเป็นแกนยึดโยงคนในชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อัตลักษณ์ร่วมที่ได้จากการศึกษาผ่านนิทาน ตำนาน ภูมินามและประวัติศาสตร์ ยังสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ ว่ามี บทบาทอธิบายกำเนิดของกลุ่มชนและพิธีกรรม สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าทั้งด้านความบันเทิง ด้านปัญญา ด้านกระชับความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านการศึกษาเกี่ยวกับสังคม และวัฒนธรรม

อิศรา จันทรทอง ได้ศึกษาบทบาทหน้าที่ของพิธีแก้ลมของชาวกูย ผลการศึกษาพบว่า ชาวกูยยังคงนับถือผี ทั้งผีบรรพบุรุษสายตระกูลและผีปู่ตา ผีมีจัดเป็นผีในสายตระกูลมีบทบาทต่อชุมชนและบุคคลเป็นอย่างมาก การศึกษาพิธีแก้ลม แบ่งได้ 2 ลักษณะคือบทบาทระดับปัจเจกบุคคลและในระดับชุมชน ระดับปัจเจกบุคคลพบว่าความเชื่อในพิธีกรรมมีบทบาทเป็นที่พึ่งทางใจในภาวะวิกฤตที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บป่วย ส่วนระดับชุมชน พิธีแก้ลมมีบทบาทในการรักษาโรค การควบคุมสังคม และระบายความกดดันและความขัดแย้ง

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามทฤษฎีบทบาทหน้าที่ (Functionalism) แนวคิดเรื่องพิธีกรรมกับคุณค่าต่อชุมชน และแนวคิดบทบาทหน้าที่และคุณค่าด้านคติชนวิทยา โดยมีรายละเอียดดังนี้

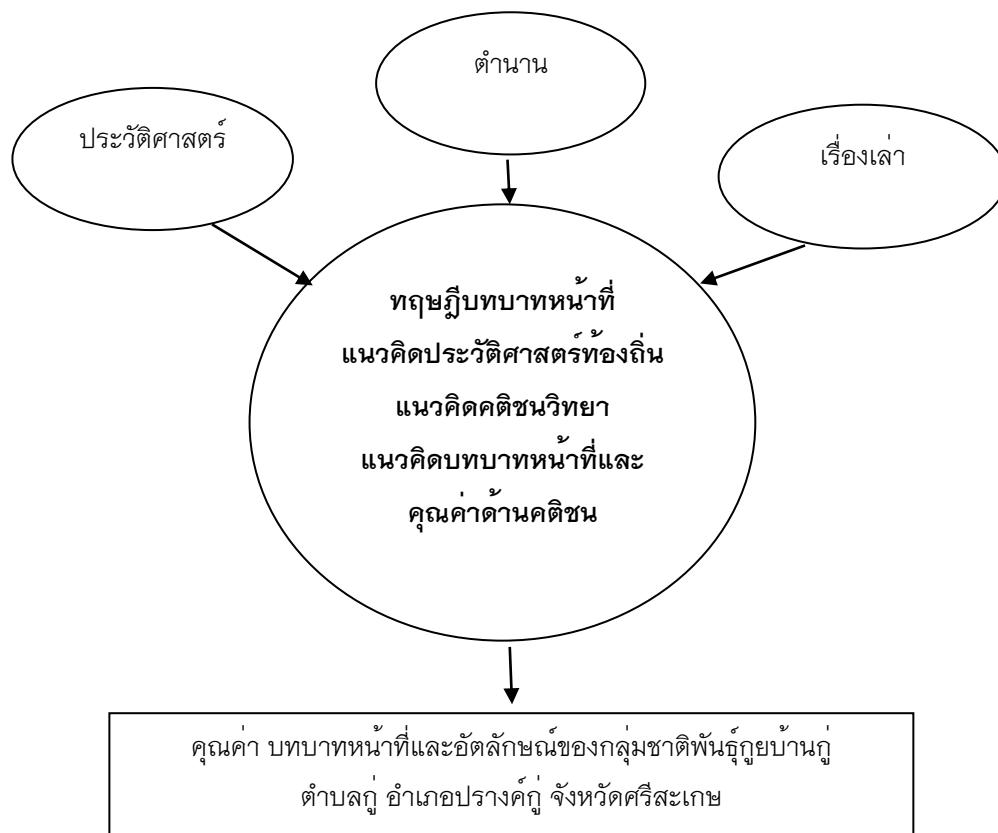
ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ (Functionalism) เป็นทฤษฎีสำคัญทฤษฎีหนึ่งในแนวคิดคติชนวิทยา ศิราพร ณ ถลาง (2548) กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชนในสังคมว่า เป็นแนวคิดของสำนักคิดที่เรียกว่า ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ (Functionalism) ซึ่งจะตั้งคำถามว่า ข้อมูลทางคติชนมีบทบาทหน้าที่อย่างไรในสังคมในฐานะที่เป็นข้อมูลทางวัฒนธรรม เนื่องจากทฤษฎีนี้มองว่าวัฒนธรรมส่วนต่าง ๆ ในสังคมมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทั้งทางด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านความมั่นคงของสังคม และความมั่นคงทางจิตใจ วัฒนธรรมในส่วนที่เป็นคติชนไม่ว่าจะเป็นคติชนเรื่องเล่าประเภทต่าง ๆ เพลง การละเล่น การแสดง ความเชื่อ พิธีกรรม ล้วนมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ทางด้านจิตใจ ดังนั้น การศึกษาวัฒนธรรมที่เป็นคติชนจึงควรศึกษาในบริบททางสังคมนั้น ๆ

แนวคิดเรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นเรื่องราวในอดีตของความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนกับธรรมชาติ ผู้คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติและผู้คนที่อยู่อาศัยร่วมกัน อาจเป็นกลุ่มเดี่ยวกันหรือหลายกลุ่ม โดยที่ผู้คนดังกล่าวมีสำนึกร่วมกัน ผู้คนเหล่านี้ได้เผชิญกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งสาเหตุอันเนื่องมาจากปัจจัยภายในและภายนอก ได้เกิดการปรับตัวและประสบการณ์ดังกล่าวบางประการได้กลายเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตของคนรุ่นต่อมา การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์สังคมหรือชุมชนที่อยู่นอกศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองของรัฐนี้ก็เนื่องจากว่าสังคมหรือชุมชนต่างๆ เหล่านี้ล้วนแต่มีประวัติศาสตร์ของตนเอง ไม่ต่างไปจากราชวงศ์ กลุ่มคน หรือชนชั้นที่กุมอำนาจรัฐ นอกจากนั้นแล้วประวัติศาสตร์ของสังคมหรือชุมชนต่างๆ ยังมีบทบาทที่แยกแยะกันไม่ได้จากพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของรัฐหรือชุมชนหรือหน่วยงานทางสังคมหรือชุมชนอื่นๆ ทั้งนี้ บทบาทดังกล่าวสำคัญไม่น้อยไปกว่ากลุ่มหรือชนชั้นที่ถืออำนาจ

แนวคิดคติชนวิทยา (folkloristics) เป็นสาขาหนึ่งที่ศึกษาข้อมูลทางวัฒนธรรมของมนุษย์ที่มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาทั้งในสังคมชนบทและในสังคมเมือง ไม่ว่าจะเป็นตำนาน นิทาน นิยายประจำถิ่น เพลง ปริศนาคำทาย สำนวนภาษิต คำพังเพย การละเล่น การแสดง เครื่องมือเครื่องใช้ อาหารการกิน

ยาพื้นบ้าน ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม สำหรับผู้ที่ศึกษาความรู้ด้านคติชนวิทยา จะเรียกว่า "นักคติชนวิทยา" (folklorist)

แนวคิดบทบาทหน้าที่และคุณค่าด้านคติชน กุหลาบ มัลลิกะมาส (2537) อธิบายว่า คติชนวิทยามีประโยชน์ต่อวิถีชีวิตและสังคมหลายอย่าง คติชนวิทยาไม่ใช่แต่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในสังคมและวัฒนธรรมไม่ใช่เพียงแต่เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมที่จะสืบทอดไปในสังคมเท่านั้น แต่มนุษย์ยังเป็นผู้ผลิตสร้างคติชนวิทยาและวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตเพื่อให้คติชนวิทยามีประโยชน์ต่อสังคม ทำให้เราประจักษ์ว่าคติชนวิทยามีหน้าที่ คุณค่า บทบาทและอิทธิพลต่อชีวิตและสังคมมนุษย์เป็นคติชนที่กำกับวิถีทางของการดำเนินชีวิต

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัยคือชุมชนบ้านกู๋ ตำบลกู๋ อำเภอบางคนที จังหวัดศรีสะเกษ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เป็นผู้ที่มีความรู้หรือมีข้อมูลในเรื่องที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาที่สุดหรือมีความเกี่ยวข้องมากที่สุดโดยกำหนดตัวผู้ตอบบางคนแบบเจาะจงเอาไว้ล่วงหน้า ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำพิธีกรรม ผู้นำด้านวัฒนธรรม และประชาชนในพื้นที่เป้าหมายที่มีข้อมูล จำนวน 20 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant interview) การสนทนากลุ่มย่อยจำนวน

3 ครั้ง และการสังเกต เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ใช้สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ผู้นำพิธีกรรมและผู้นำวัฒนธรรม 2) แนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) 3) แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) รวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยระหว่างเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2561 ถึงเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2562 การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินไปพร้อมกับการดำเนินการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง เพื่อความถูกต้องของข้อมูลและตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัยเป็นแบบเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า ตำบลภูเป็นตำบลที่มีมาอย่างยาวนานซึ่งได้แยกออกมาตั้งเป็นอำเภอปรางค์กู่ เดิมขึ้นอยู่กับอำเภอขุขันธ์ ต่อมาได้แยกออกมาเป็นอำเภอปรางค์กู่ โดยตั้งเป็นชื่อตำบลภูเนื่องจากมีปราสาทชื่อว่า “ปราสาทปรางค์กู่” บ้านภูเป็นหมู่บ้านที่มีการก่อตั้งมาเป็นระยะเวลาประมาณ 300 กว่าปี ชุมชนชาวกุยบ้านภูได้อพยพมาจากบ้านอาเลา อำเภอศีร์ชภุมิ ผู้ที่อพยพมาตั้งชุมชนเป็นคนแรกคือ “ตาโก” เนื่องจากท่านเห็นว่าทำเลเหมาะแก่การตั้งรกรากที่อยู่อาศัย ดำเนินและเรื่องเล่าที่สำคัญ เช่น ดำเนินและเรื่องเล่าเกี่ยวกับผีอารักษ์ ชาวกุยบ้านภูนับถือศาสนาพุทธและมีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ ผีปู่ตาและ มีความเชื่อเกี่ยวกับผีสาวยเหวตาอยู่มาก นอกจากนี้แล้วยังเคารพผีอารักษ์ ผีแกน ผีพ่อแม่ ชาวกุยบ้านภูเชื่อว่าผีอารักษ์เป็นผีที่คอยดูแลปาสาธารณะ หนองน้ำประจำหมู่บ้าน และปราสาทบ้านภู มีดำเนินและเรื่องเล่าเกี่ยวกับผีอารักษ์ที่เล่าสืบทอดกันมามากมาย ผีอารักษ์มักปรากฏกายให้ผู้ที่ลักลอบตัดไม้หรือหาสัตว์น้ำในสระประจำหมู่บ้านเห็นเป็นรูปร่างสัตว์ต่างๆ เช่น ม้าตัวใหญ่ สุนัขตัวใหญ่ ชาวกุยบ้านภูไม่กล้าแม้กระทั่งเข้าไปเก็บเห็ด เก็บหน่อไม้ ถ้ามีความต้องการจริงๆ ก็จะขอต่อผีอารักษ์ก่อนจึงจะกล้าเข้าไป

ตำนานชาวกุยที่สามารถพบได้อีกทางหนึ่งก็คือในพิธีแก้ลมอซึ่งเป็นพิธีกรรมคล้ายรำผีฟ้าที่จัดขึ้นเพื่อรักษาคนไข้ พิธีแก้ลมอของชาวกุยจะมีตอนที่สะท้อนตำนานของชาวกุย เช่น ตอนออกคล้องช้าง ก่อนจะออกคล้องช้างจะมีการบวงสรวงที่ศาลปู่ตาประจำหมู่บ้าน สะท้อนเรื่องราวของชาวกุยได้อย่างชัดเจน แม้ในปัจจุบันจะไม่มีคล้องช้างแล้ว แต่ในพิธีกรรมแก้ลมอก็ยังคงเหลือร่องรอยการออกคล้องช้างอยู่ในพิธีกรรมด้วย มีเรื่องเล่าว่า ในอดีตเคยมีเหตุการณ์ผีปะกำเข้าสิงคนในหมู่บ้าน หมอดูหรือหมอทรงทำนายว่าผีปะกำอยากออกคล้องช้าง ชาวกุยจึงจัดพิธีแก้ลมอโดยมีเหตุการณ์สมมติคล้ายการออกคล้องช้างในป่า โดยมีหมอทรงแสดงบทบาทเป็นครุฑาใหญ่และมีผู้เข้าร่วมพิธีแก้ลมอเป็นลูกน้อง ทำพิธีเช่นไหว้ผีปะกำก่อนออกไปล่าช้าง มีการพ่อนรำ การเดินทางไปถึงป่ามีการตั้งปะรำเพื่อเช่นไหว้ การคล้องช้างป่าและการนำช้างกลับมา ตำนานเกี่ยวกับการคล้องช้างของชาวกุยบ้านภูบ่งบอกถึงบทบาทของชาวกุยที่เคยผูกพันกับการคล้องช้างมาตั้งแต่อดีต แม้ปัจจุบันชาวกุยบ้านภูจะไม่มี

ออกคล้องช้างแล้วแต่เหตุการณ์การคล้องช้างยังคงมีให้เห็นในพิธีกรรมแก้มอ บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ที่สำคัญของชาวกูยมาตั้งแต่อดีต คือความสามารถในการคล้องช้างนั่นเอง

ภาพที่ 2 พิธีกรรมแก้มอของชาวกูย

ตำนานเกี่ยวกับตัวอักษรของชาวกูย กลุ่มชาติพันธุ์กูยมีเพียงภาษาพูดแต่ไม่ปรากฏมีภาษาเขียน มีตำนานเกี่ยวกับตัวอักษรของชาวกูยว่า มีชายหนุ่มสี่คนเดินทางเข้าป่าเพื่อแสวงหาถิ่นกำเนิดของตน ครั้นถึงเวลาตีค พระอินทร์แปลงกายเป็นชายชราพอรับรู้ว่ายัยทั้งสี่คนกำลังค้นหาภาษาของตนเอง ก็บอกให้ไปหาไม้กระดานมาเขียนจารึกตัวอักษร ทุกคนได้เขียนอักษรลงในไม้กระดาน แต่ชายชาวกูยได้เขียนอักษรลงในหนังสือหนึ่งเล่ม เมื่อตื่นขึ้นมาชายสามคนได้แผ่นอักษรของตนเองกลับบ้านไป ส่วนชายชาวกูยกลับหาหนังสือที่เขavnไว้มองเจอ เดินตามหาจึงพบว่าหนังสือของตนเองถูกหมาป่าขโมยไปกัดกินหมดเหลือเพียงเศษเล็กเศษน้อยจึงหยิบมาปะติดปะต่ออ่านออกเป็นตัวอักษรได้ตัวเดียวคือ จ. จาน ก็เลยเอาเป็นอักษรหลักในภาษาของตน คำที่พูดออกมาคือ “จจจจจจจจ” หมายถึง หมาปากินหมด ภาษากูยจึงไม่มีภาษาเขียนมาจนทุกวันนี้

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นระบบของคุณค่าและบทบาทหน้าที่ที่ถูกสร้างขึ้นโดยผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลแล้วเชื่อมต่อเข้าสู่ระบบความสัมพันธ์ทางสังคมในระดับกลุ่มชนหรือกลุ่มชาติพันธุ์ใดชาติพันธุ์หนึ่ง อันเป็นความพยายามที่จะบอกคนภายนอกถึงสถานะและศักดิ์ศรีทางสังคมของตนเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็มีได้เป็นสิ่งตายตัวหรือหยุดนิ่งอยู่ตลอดไป แต่สามารถปรับเปลี่ยนไปได้ตามความเปลี่ยนแปลงทางสังคม

พิธีกรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ คุณค่าและบทบาทหน้าที่ของชาวกูยบ้านกูมี 2 พิธีคือ พิธีแก้ลมอ และพิธีบุญเบิกฟ้า พิธีกรรมแก้ลมอมีคุณค่าด้านกระชับความสัมพันธ์ในครอบครัว คุณค่าด้าน การศึกษาเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม แม้ว่าปัจจุบันสภาพสังคมจะเปลี่ยนแปลงไป แต่พิธีกรรมความ เชื่ออันเป็นอำนาจและพลังสำคัญที่มีอิทธิพลเป็นแกนยึดโยงชาวกูยบ้านกูเข้าไว้ด้วยกันอย่างกลมกลืน และสันติสุข มีคุณค่าคือความบันเทิง และคุณค่าด้านการศึกษาเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม สะท้อน ให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ว่ามีบทบาทอธิบายกำเนิดของกลุ่มชน บทบาทในการให้การศึกษาอบรม พฤติกรรมและรักษามาตรฐานทางสังคมและท้องถิ่น การสร้างข้อห้ามให้คนในชุมชนต้องประพฤติ ปฏิบัติตาม บทบาทในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากกฎเกณฑ์ทางสังคม และบทบาทในการให้ความบันเทิงแก่คนในสังคม

พิธีบุญเบิกฟ้า แต่เดิมเป็นเพียงการเซ่นผีป่าหรือเรียกอีกชื่อหนึ่งคือพิธีเบิกเดือนเบิกปีชาวบ้าน จัดพิธีเล็กๆ ภายในชุมชนในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ชาวกูยบ้านกูจะนำเครื่องเซ่นไหว้บรรพบุรุษและบูชา เทพ แม่ธรณี ณ ปราสาทปรางค์กู ต่อมาในปี พ.ศ. 2547 ส่วนราชการในพื้นที่เห็นความสำคัญจึงเข้า ร่วมสนับสนุนและร่วมจัดกิจกรรม พิธีกรรมบุญเบิกฟ้าในปัจจุบันดูเหมือนจะกลายเป็นพื้นที่ซึ่งชาวกูย ได้ใช้เป็นกลไกในการสร้างความหมายให้กับความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง แม้ว่าในอดีตภาครัฐจะใช้ในการ ปลุกจิตสำนึกสร้างความเป็นคนไทยให้รับรู้ในบทบาทและหน้าที่ของความเป็นพลเมืองไทยของรัฐ ชาติไทยผ่านคำเรียกว่า “ชาวกูย” แต่ชาวกูยกลับช่วงชิงเวทีนี้เป็นพื้นที่ของฟื้นฟูความเป็นชาติพันธุ์กูย จากสถานการณ์ที่ถูกกดทับให้ต้องซ่อนเร้นและด้วยความรู้สึกด้อยค่า ในพิธีกรรมบุญเบิกฟ้า ชาวกูยกลับใช้พื้นที่ของการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของตนเอง ภาพของคนที่ตั้งกายด้วยชุดของชาวกูย พูดคุยกันด้วยภาษากูย ในขบวนแห่ ภาพของความยิ้มแย้มแจ่มใสมีการทักทายกัน หยอกล้อ สนุกสนาน มีให้เห็นตลอดงาน การจัดนิทรรศการความเป็นมาของชาวกูยและวิถีชีวิตของชาวกูยในอดีต การนำข้าว ของเครื่องใช้ในอดีตออกมาจัดแสดง มีการใช้สื่อสัญลักษณ์ของความเป็นกูย ไม่ว่าจะเป็นภาพบ้านกูย ในอดีต ผ้าไหมชาวกูยถูกนำมาใช้ตกแต่งเวทีและตามสถานที่ต่างๆ ในงานสามารถมองเห็นได้อย่าง สะดุดตา แสดงออกถึงอัตลักษณ์ของชาวกูยได้อย่างชัดเจน

ภาพที่ 3 ประเพณีเบิกฟ้าของชาวกูยบ้านกู

การที่ชาวกูยได้ร่วมพิธีกรรมที่สำคัญย่อมมีการติดต่อสัมพันธ์กันโดยเฉพาะความเป็นเครือญาติชาติพันธุ์ ก่อเกิดพื้นที่ทางสังคมร่วมกันและมีการสร้างเครือข่ายช่วยเหลือเกื้อกูล จึงมีความจำเป็นต้องสร้างเครือข่ายทางสังคมผ่านพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ทั้งที่เป็นพื้นที่ทางกายภาพและปูชนียสถานศักดิ์สิทธิ์ การที่ชาวกูยบ้านกูได้มาร่วมพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ในงานบุญเบิกฟ้าซึ่งจัดขึ้นในเดือน 3 ของทุกปี ได้สะท้อนถึงการสร้างพื้นที่ทางสังคมเพื่อดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ชาวกูยก็ใช้เป็นพื้นที่ในการแสดงความเป็นคนไทยภายใต้ความแตกต่างด้วยเช่นกัน เป็นความพยายามในการบอกให้ผู้อื่นได้รับทราบถึงอัตลักษณ์และการมีตัวตนและความเป็นคนไทยที่มีความแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น พร้อมทั้งเป็นกลไกในการพยายามรักษามรดกวัฒนธรรมที่เหลืออยู่ไม่มากนักให้ลูกหลานได้รับทราบถึงเรื่องราวของชาวกูย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่นำเสนอประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า ตำนานของกลุ่มชาติพันธุ์กูยบ้านกู พบว่า ชุมชนบ้านกูมีการก่อตั้งมาเป็นระยะเวลาประมาณ 300 กว่าปี ชาวกูยบ้านกูได้สร้างตัวตนกับการผลิตซ้ำทางประวัติศาสตร์ชุมชนจากการอยู่ร่วมกันในชุมชน เมื่อชุมชนมีคนมาอาศัยมากขึ้นแม้จะมีความเชื่อบางอย่างแตกต่างกันแต่ก็มีความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติเช่นกัน แต่เดิมนับถือผีบรรพบุรุษและผีปู่ตาต่อมาได้รับเอาพุทธศาสนามาผสมกัน ความเชื่อเหล่านี้ได้แสดงออกผ่านพิธีกรรมต่างๆ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนับถือผีบรรพบุรุษนี้เป็นการบ่งบอกอัตลักษณ์เฉพาะของชาวกูย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะชาวกูยบ้านกูต้องการรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นชาวกูย สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี

หน้าที่นิยม (Functionalism) (Durkheim, 1964) กล่าวถึงเสถียรภาพทางสังคมที่เกิดจากสมาชิกของสังคมเรียนรู้ประเพณีเพื่อดำรงความอยู่รอดของตนเองและกลุ่ม อีกทั้งดำรงจริยธรรมและความภักดีเพื่อนำไปสู่การบูรณาการสังคม การติดต่อสัมพันธ์กันและกันส่งผลต่อการมีค่านิยมร่วมกัน มีความเชื่อร่วมกัน ทำให้การละเมิดในสังคมมีน้อยทำให้สังคมอยู่รอดได้ แสดงถึงความเอื้ออาทรของเพื่อนมนุษย์ทำให้เกิดความเป็นปึกแผ่น มีความสามัคคี และเป็นการส่งเสริมสุขภาพจิตวิธีหนึ่ง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ชาวภูยกบ้านกู่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์ของตนเอง อัตลักษณ์เหล่านี้มีกระบวนการสืบทอดและกระบวนการสร้างขึ้นใหม่ตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทำให้อัตลักษณ์ของชาวภูยได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟูซึ่งมีส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดการสร้างจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในความเป็นอัตลักษณ์ของชาวภูย เมื่อชาวภูยกบ้านกู่มีการปรับตัวในพื้นที่แห่งใหม่ และกระบวนการสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ทางกายภาพและพื้นที่ทางสังคมด้วยโลกทัศน์ดั้งเดิมและโลกทัศน์ทางพุทธศาสนาโดยมีพิธีกรรมเป็นตัวเชื่อมคนได้มาเข้าร่วมเพื่อผลิตซ้ำสำคัญของความเป็นคนภูย การที่ชาวภูยได้ร่วมพิธีกรรมชุมชนย่อมมีการติดต่อสัมพันธ์กันโดยเฉพาะความเป็นเครือญาติชาติพันธุ์ ก่อเกิดพื้นที่ทางสังคมร่วมกันและมีการสร้างเครือข่ายช่วยเหลือเกื้อกูล การสร้างเครือข่ายทางสังคมผ่านพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ทั้งที่เป็นพื้นที่ทางกายภาพและปูชนียสถานศักดิ์สิทธิ์ และเป็นการสร้างพื้นที่ทางสังคมเพื่อดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ สอดคล้องกับ กาญจนา แก้วเทพ (2553) กล่าวว่า “พื้นที่ทางสังคม” หรือ “พื้นที่พิเศษ” หากมีปฏิบัติการทางสังคมเกิดขึ้นในบริเวณดังกล่าว เป็นการมองพื้นที่ในฐานะที่ถูกสร้างขึ้นในความสัมพันธ์กับสังคม เพื่อใช้ต่อรองเพื่อสร้างพื้นที่ทางสังคม อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ชายขอบ ซึ่งได้ถูกเลือกสรรเพื่อผลิตซ้ำ สร้างใหม่ อย่างหลากหลายในฐานะยุทธวิธีของการต่อรอง ตอบโต้เพื่อสร้างพื้นที่ให้กับตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์

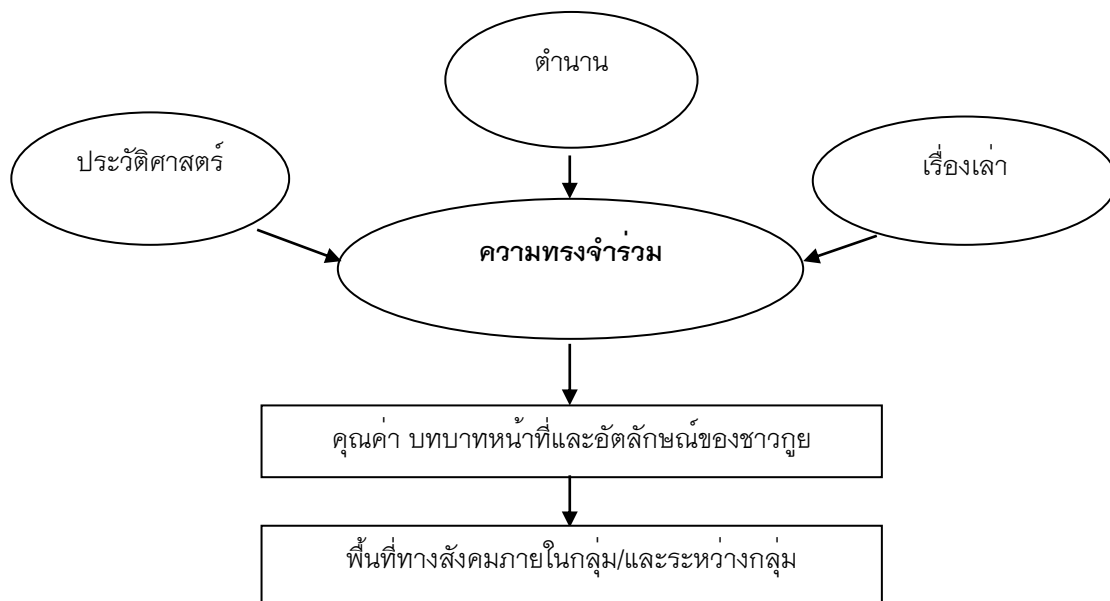
ชาวภูยกบ้านกู่ให้ความสำคัญเรื่องผีบรรพบุรุษผสมผสานเข้ากับพิธีกรรมสำคัญต่าง ๆ ความเชื่อเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษผ่านพิธีกรรมจึงมีบทบาทในการให้การศึกษาอบรมแบบแผนและรักษามาตรฐานทางสังคม เป็นการสร้างข้อห้ามให้คนในชุมชนต้องประพฤติปฏิบัติตาม เป็นตัวควบคุมการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม มีคุณค่าด้านกระชับความสัมพันธ์ภายในครอบครัว คุณค่าด้านการศึกษาเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม เป็นอำนาจและพลังสำคัญที่มีอิทธิพลเพื่อเป็นแกนยึดโยงชาวภูยกบ้านกู่เข้าไว้ด้วยกันอย่างกลมกลืนและสันติสุข มีคุณค่าคือความบันเทิงและยังมีบทบาทในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากกฎเกณฑ์ทางสังคม และบทบาทในการให้ความบันเทิงแก่คนในสังคม สอดคล้องกับ เอกวิทย์ ณ ถลาง (2540) ที่กล่าวว่า คุณค่าของพิธีกรรม มีอำนาจโน้มน้าวให้คนที่มีส่วนร่วมในพิธีกรรม รับเอาคุณค่า และแบบอย่างพฤติกรรม ที่ต้องการเน้นเข้าไว้ในตัว เป็นการตอกย้ำความเชื่อ กรอบศีลธรรมจรรยาของกลุ่มชน แนวปฏิบัติและความคาดหวังโดยไม่ต้องใช้การจำแนกแจกแจงเหตุผล แต่ใช้ศรัทธา ความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมเป็นการสร้างกระแสความเชื่อและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และสอดคล้องกับแนวคิดบทบาทและคุณค่าของพิธีกรรมตามกรอบแนวคิดด้านคติชนวิทยา ดังที่ กุหลาบ มลลิกะมาส (2537) ซึ่งกล่าวว่า คติชนวิทยามีประโยชน์ต่อวิถีชีวิตและ

สังคมหลายอย่าง คติชนวิทยาไม่ใช่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในสังคมเท่านั้น ถ้าเราวิเคราะห์ตามคำกล่าวนี้ด้วยแนวคิดใหม่ว่าวัฒนธรรมไม่ใช่เพียงแต่เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมที่จะสืบทอดไปในสังคมเท่านั้น แต่มนุษย์ยังเป็นผู้ผลิตสร้างคติชนวิทยาและวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตเพื่อให้คติชนวิทยามีประโยชน์ต่อสังคม ทำให้เราประจักษ์ว่าคติชนวิทยามีหน้าที่ คุณค่า บทบาทและอิทธิพลต่อชีวิตและสังคมมนุษย์เป็นคติชนที่กำกับวิถีทางของการดำเนินชีวิต

การสร้างอัตลักษณ์ของชาวกูยบ้านกูผ่านพิธีกรรมบุญเบิกฟ้า จากเดิมบุญเบิกฟ้าเป็นเพียงพิธีกรรมเล็กๆ ในปัจจุบันกลายเป็นพื้นที่ซึ่งชาวกูยได้ใช้เป็นกลไกในการสร้างความหมายให้กับความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง แม้ว่าในอดีตภาครัฐจะใช้ในการปลูกจิตสำนึกสร้างความเป็นคนไทยให้รับรู้ในบทบาทและหน้าที่ของความเป็นพลเมืองไทยของราษฎรชาวไทยผ่านคำเรียกว่า “ชาวกูย” แต่ชาวกูยกลับช่วงชิงเวทีนี้เป็นพื้นที่ของพื้นที่ของความเป็นชาติพันธุ์กูย จากสถานการณ์ที่ถูกกดทับให้ต้องซ่อนเร้นและด้วยความรู้สึกด้อยค่า ในประเพณีบุญเบิกฟ้า ชาวกูยใช้เป็นพื้นที่ของการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์กูยผ่านการแต่งกายด้วยชุดของชาวกูย พูดคุยด้วยภาษากูย ประเพณีบุญเบิกฟ้าของชาวกูยบ้านกูจากความหมายดั้งเดิมที่ต้องการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ กลายเป็นพื้นที่ของการสร้างความหมายภายใต้รัฐชาติไทยที่ต้องการสร้างความหนึ่งเดียวกันของผู้คนในรัฐ ไปสู่การช่วงชิงความหมายที่ชาวกูยใช้เป็นพื้นที่ของการฟื้นฟูอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ สร้างความภาคภูมิใจในความเป็นคนชาติพันธุ์กูย เชื่อมโยงและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายของชาวกูย อีกทั้งถูกใช้เป็นเวทีที่จะประกาศให้สังคมได้รับทราบถึงความเป็นคนไทยที่มีศักดิ์ศรีหากแต่มีอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ที่แตกต่าง การสร้างความหมายดังกล่าวนี้ถือเป็นการช่วยให้เกิดการผ่อนคลายของกระแสความเป็นอื่นภายในชาติเดียวกันลงได้

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กูยบ้านกูผ่านประวัติศาสตร์ ตำนานและเรื่องเล่าที่สะท้อนถึงคุณค่าและบทบาทหน้าที่ เมื่อชาวกูยบ้านกูได้อพยพมาอยู่รวมกันในที่แห่งใหม่ ทำให้ต้องสร้างข้อกำหนดทางสังคมขึ้นมาใหม่ที่ไม่ใช่การถ่ายทอดเป็นลายลักษณ์อักษร แต่เป็นตำนาน เรื่องเล่าและพิธีกรรมบนฐานความเข้าใจร่วมกัน แม้จะเป็นการจำแนกถึงตัวตนของความเป็นคนกูย แต่ก็เป็นการกำหนดให้แต่ละกลุ่มคนเคารพต่อกัน ลดความขัดแย้ง ประนีประนอมทางสังคม เป็นการต่อรองทางอำนาจและการสร้างพื้นที่ทางสังคมของบุคคลภายในกลุ่มหรือระหว่างกลุ่มคนอื่นๆ ตำนาน เรื่องเล่าและประวัติศาสตร์ของชาวกูยบ้านกูยังสอนให้สมาชิกของชุมชนดำรงตนในสังคมด้วยความสุขพร้อมๆ กับการรับผิดชอบต่อความเป็นไปของชุมชนของตนเองด้วย

ภาพที่ 4 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

สรุป

จากการศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กูยบ้านกูยผ่านประวัติศาสตร์ ตำนานและเรื่องเล่าที่สะท้อนถึงคุณค่าและบทบาทหน้าที่ จะเห็นได้ว่า ปัจจุบันชาวกูยบ้านกูยเผชิญกับการมีวิถีชีวิตสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย แต่ชาวกูยบ้านกูยมีการรักษาวัฒนธรรมประเพณีแบบดั้งเดิมซึ่งถือเป็นอัตลักษณ์ที่มีมาตั้งแต่อดีตและได้สืบทอดจนมาถึงปัจจุบัน แต่ก็มีปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ตามแต่ละช่วงเวลา เพราะว่าชาวกูยบ้านกูยเองมีความต้องการที่จะปรับตัวให้สอดคล้องการเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย เมื่อมีการติดต่อกับคนต่างชาติพันธุ์ ชาวกูยบ้านกูยเองก็มีการปรับตัวเพื่อให้การแสดงบทบาทของตนเป็นไปอย่างเหมาะสมกับบริบทสังคม และชุมชนยังคงมีการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ผ่านพิธีกรรม ความเชื่ออันเป็นอำนาจที่มีอิทธิพลเป็นแกนยึดโยงคนบ้านกูยเข้าไว้ด้วยกันอย่างกลมกลืนและสันติสุข

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัย พบว่าองค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กูยบ้านกูยผ่านประวัติศาสตร์ ตำนานและเรื่องเล่าที่สะท้อนถึงคุณค่าและบทบาทหน้าที่ มีคุณค่าต่อวิถีชีวิตและชุมชนทั้งในด้านสร้างความมั่นคงทางจิตใจ ให้ความบันเทิง มีส่วนช่วยควบคุมและรักษาแบบแผนทางสังคมของชุมชน เป็นเครื่องมือในการขัดเกลาทางสังคม อบรมกล่อมเกลาจิตใจ ให้เข้าใจในบรรพตฐานของสังคม ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบายเผยแพร่ความรู้ดังกล่าวอันจะเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบองค์ความรู้ที่สำคัญ คือองค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กุ่มบ้านกุ่มผ่านประวัติศาสตร์ ตำนานและเรื่องเล่าที่สะท้อนถึงคุณค่าและบทบาทหน้าที่ สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยเพื่อการธำรงรักษา การจัดเก็บความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กุ่ม

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2553). *ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา*. กรุงเทพฯ: เอติสันเพรส โปรดักส์.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2537). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับคติชนวิทยา เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 8*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชานนท์ ไชยทองดี. (2558). *เรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์กับการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมในจังหวัดศรีสะเกษ* (รายงานผลงานวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- จิตร ภูมิศักดิ์. (2544). *ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชนชาติฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- รัชณี กาวี และคณะ. (2558). *นิทาน ตำนาน ภูมินามและประวัติศาสตร์: บทบาทหน้าที่ คุณค่า และอัตลักษณ์ของชุมชนท่าผาปุ้ม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน(วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ศิริพร ณ ถลาง. (2545). *ทฤษฎีคติชนวิทยาวิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อิศรา จันทรทอง. (2537). *บทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมของชาวกุ่มสำโรงทาบ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์(วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2530). *ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภูมิภาค วิธีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Durkheim, E. (1964). *The Division of Labor in Society*. New York: Free Press.
- Seidenfaden, E. (1952). The Kui people of Cambodia and Siam. *Journal of the Siam Society*, 39(2), 144–180.

**การบริหารการพัฒนาสุขภาวะในชุมชนของประชาชน
ในเขตเทศบาลตำบลโพตลาดแก้ว อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี**

The Management of Developing Well-Being in the Community of Peoples in the
Pho Talad Kaew Sub District Municipality, Tha Wung District, Lop Buri Province

¹ศักดา ศิลปภักดิ์, อนุวัฒน์ วิใจเงิน และ พิมพ์นิภา ฤทธิบุตร

¹Sakda Silapapisan, Anuwat Wichaingoen and Pimnipa Rittibut

วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

Siam Technology College

E-mail: da_pretnat@hotmail.com

Received July 18, 2021; Revised August 28, 2021; Accepted October 13, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการบริหารการพัฒนาสุขภาวะในชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโพตลาดแก้วอำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี 2) ความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน และ 3) เพื่อพัฒนาและวิเคราะห์ผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาสุขภาวะในชุมชน รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนจำนวน 370 คน ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาลฯ และหัวหน้าครัวเรือนผู้เข้าร่วมการพัฒนาสุขภาวะในชุมชน จำนวน 227 คน กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 398 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) แบบสอบถาม 2) การสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์ถดถอยพหุ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิเคราะห์เชิงเนื้อหา บรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความเข้มแข็งของชุมชน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านนโยบายการส่งเสริมชุมชนเข้มแข็ง ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ด้านการรวมกลุ่มของชุมชน ด้านการเรียนรู้ของชุมชน และด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ตามลำดับ

2. อิทธิพลของปัจจัยนำเข้าทรัพยากรการบริหาร และปัจจัยกระบวนการการมีส่วนร่วม ทำให้ปัจจัยผลลัพธ์ความสุขของประชาชนสูงขึ้น

3. ผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาสุขภาวะในชุมชน พบว่า มีการบริหารการพัฒนาสุขภาวะในชุมชน โดยมีการดำเนินโครงการวัด บ้านสะอาด อนามัยดี มีคุณธรรมเสริม เพิ่มพูนทรัพย์ ก่อให้เกิดทั้งมูลค่าและคุณค่ากับประชาชนและชุมชนที่ดีขึ้น

คำสำคัญ: การบริหารการพัฒนา; สุขภาวะในชุมชน; เทศบาลตำบลโพตลาดแก้ว

Abstract

This article aimed to 1) study the strength level of the community and society in accordance with the philosophy of sufficiency economy and the quality of life level of people in Pho Talad Kaew Sub District Municipality, Tha Wung District, Lop Buri Province; 2) study and analyze the strength of the community and society in accordance with the philosophy of sufficiency economy to the quality of life of people, and 3) develop and analyze the results of the community health development project. This study was a mixed research method. The quantitative sample consisted of 370 people residing in the municipality and 227 heads of households who participated in the community health improvement. The qualitative sample consisted of 398 household heads participating in the project. The instruments used in the research were two types, 1) questionnaire and 2) focus group. Quantitative research data were analyzed using statistics such as percentage, mean, and multiple regression analysis. Qualitative research was used to analyze the content and write a descriptive description.

The research results were found as follows; 1. The level of community strength was at a high level, in descending order as follows: Policies promoting stronger communities, promote participation, integration of community, learning, and community support from outside agencies, respectively.

2. Influence of inputs on administrative resources and higher participation factor resulting in higher happiness factors.

3. The results of the community health development project found that there was a community health development management by implementing the project of temples, clean houses, good hygiene, added virtues, and increasing wealth, creating both value and value to people and communities that better.

Keywords: Development management; Well-being in the community; Pho Talad Kaew Sub District Municipality

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) อยู่ในช่วงเวลาของการปฏิรูปประเทศเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานหลายด้านที่สั่งสมมานานท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดมากขึ้น การแข่งขันด้านเศรษฐกิจจะเข้มข้นมากขึ้นสังคมโลกจะมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกันมากขึ้นเป็นสภาพไร้พรมแดน การพัฒนาเทคโนโลยีจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและจะกระทบชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างมาก ขณะที่ประเทศไทยมีข้อจำกัดของปัจจัยพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์เกือบทุกด้าน และจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ภาครัฐได้นำแนวคิดการพัฒนาจากพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ไปกำหนดเป็นแนวนโยบายในการพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจชุมชนตามวิถีชีวิตของชุมชนในแต่ละพื้นที่ โดยยึดหลักการดำเนินไปบนทางสายกลาง และการพัฒนาบุคคลบนฐานของความรู้ และคุณธรรม โดยแนวทางที่พระราชทานไว้ได้พิสูจน์แล้วว่า สามารถทำให้พสกนิกรในบางพื้นที่ที่มีศักยภาพพร้อมดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงยั่งยืน แต่ในทางปฏิบัติ ผู้ที่เกี่ยวข้องจะเน้นการสั่งการจากเบื้องบนลงสู่เบื้องล่าง ประชาชนไม่มีโอกาสได้คิดหรือทำอะไรด้วยตนเอง แต่เป็นคำสั่งที่มาจากนโยบายของรัฐบาล โดยไม่ได้คำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของชุมชนและความแตกต่างของบริบทที่หลากหลายในแต่ละพื้นที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้ามาสืบบทบาทในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมทุกมิติ ภาครัฐจะต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว เพื่อเพิ่มขีดความสามารถชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านกระบวนการจัดการภาครัฐ กระบวนการการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม อันนำไปสู่ความเข้มแข็งและความสุขอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (อภิชาติ ดวงธิดา, ไพรัช บุญประกอบวงศ์ และ สิทธิเดช วงศ์ปรัชญา, 2563)

หลักการสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 จะมุ่งบรรลุเป้าหมายในระยะ 5 ปี ที่จะสามารถต่อยอดในระยะต่อไปเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยมีหลักการสำคัญของแผนพัฒนาฯ ดังนี้ “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ต่อเนื่องมาตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เพื่อให้เกิดบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมดุลสมผล มีความพอประมาณ และมีระบบภูมิคุ้มกัน และการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดี การพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ สังคมไทยเป็นสังคมคุณภาพ สร้างโอกาสและมีที่ยืนให้กับทุกคนในสังคมได้ดำเนินชีวิตที่ดีมีความสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ในขณะที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศก็เจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องมีคุณภาพ และมีเสถียรภาพ การกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เป็นการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ชุมชนวิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณีและวัฒนธรรมและ ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและ

สุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดีรับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

ในปัจจุบัน เทศบาลตำบลโพตลาดแก้ว มีการดำเนินงานเพื่อให้ชุมชนมีสุขภาวะ และคุณภาพชีวิตที่ดีเกิดความสุข สดงาม น่าอยู่ น่ามอง มีการจัดบ้านเรือนอย่างถูกสุขลักษณะ ทำให้ครัวเรือนมีความสุข น่าอยู่ น่ามอง ปลอดภัยจากโรคที่ติดต่อและไม่ติดต่อ เป็นกิจกรรมที่เทศบาลตำบลโพตลาดแก้ว ได้ดำเนินงาน มาเป็นระยะเวลานานอย่างต่อเนื่อง โดยมีหน่วยงานด้านสาธารณสุขไม่ว่าจะเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพตลาดแก้ว โรงพยาบาลท่าม่วง และหน่วยงานอื่น ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องมากมายทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชนท้องถิ่น สุขภาวะและคุณภาพชีวิตที่ดีจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคน อันหมายถึงการมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างมีความสุข ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากการได้รับการตอบสนองและความต้องการในด้านต่างๆ อย่างเพียงพอและเหมาะสม

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นการศึกษาและวิเคราะห์ระดับการบริหารการพัฒนาสุขภาวะในชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบล โพตลาดแก้วอำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน รวมทั้งจัดทำดำเนินการและบริหารโครงการพัฒนาสุขภาวะประชาชน เพื่อเป็นการขยายผลและได้นำข้อเสนอแนะกลับมาปรับปรุงโครงการให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน โดยนำเอาหลักความรู้ไปประยุกต์ และดำเนินการเป็นแบบอย่างในพื้นที่ของตนเองต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารการพัฒนาสุขภาวะในชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโพตลาดแก้วอำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน
3. เพื่อพัฒนาและวิเคราะห์ผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาสุขภาวะในชุมชน

การทบทวนวรรณกรรม

การบริหารการพัฒนาสุขภาวะในชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโพตลาดแก้ว อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ระบบเป็นกรอบแนวคิด นั่นคือ ทฤษฎีระบบเป็นวิธีจัดการที่ผสมผสานหน้าที่การจัดการ กิจกรรมการจัดการและการวางแผนเชิงกลยุทธ์เข้า

ด้วยกัน โดยพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมภายนอก โดยที่ระบบหนึ่ง ๆ ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต หรือผลลัพธ์ และผลกระทบ

แนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2559) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 มุ่งบรรลุเป้าหมายในระยะ 5 ปี ที่จะสามารถต่อยอดในระยะต่อไปเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี หลักการสำคัญของแผนพัฒนาฯ โดยยึด “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ต่อเนื่องมาตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เพื่อให้เกิดบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมเหตุสมผล มีความพอประมาณ และมีระบบภูมิคุ้มกัน และการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดี การพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ สังคมไทยเป็นสังคมคุณภาพ สร้างโอกาสและมีที่ยืนให้กับทุกคนในสังคมได้ดำเนินชีวิตที่ดีมีความสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ีได้รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิตของประชาชน จะนำปัจจัยความพึงพอใจที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตทั้งในทาง ส่วนตัว ครอบครัว และสังคม มาศึกษา ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางสังคม การพักผ่อนหย่อนใจ ทัศนคติด้านความพึงพอใจในชีวิตและการร่วมกิจกรรมของชุมชน (Hamrick, 2018)

พระมหาธนอมานวโร (พิมพ์สุวรรณ) (2563) กล่าวว่าไว้ว่า คุณภาพชีวิตเป็นเป้าหมายของการพัฒนา แม้ว่าจะสามารถพิจารณาคุณภาพชีวิตได้หลายมิติและหลายมุมมองอันเนื่องมาจากการมีปรัชญาที่แตกต่างกัน แต่แก่นแท้ของคำว่า “คุณภาพชีวิต” ก็คือ การมีชีวิตที่ดี สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมของตนเองได้อย่างเป็นปกติสุข ซึ่งการที่ประชาชน หรือบุคคลจะสามารถมีความเป็นอยู่ที่ดีได้นั้น ก็เนื่องมาจากการที่ได้อาศัยอาศัยอยู่ในสังคมที่มีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่เหมาะสม และเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของการดำรงชีวิตนั่นเอง

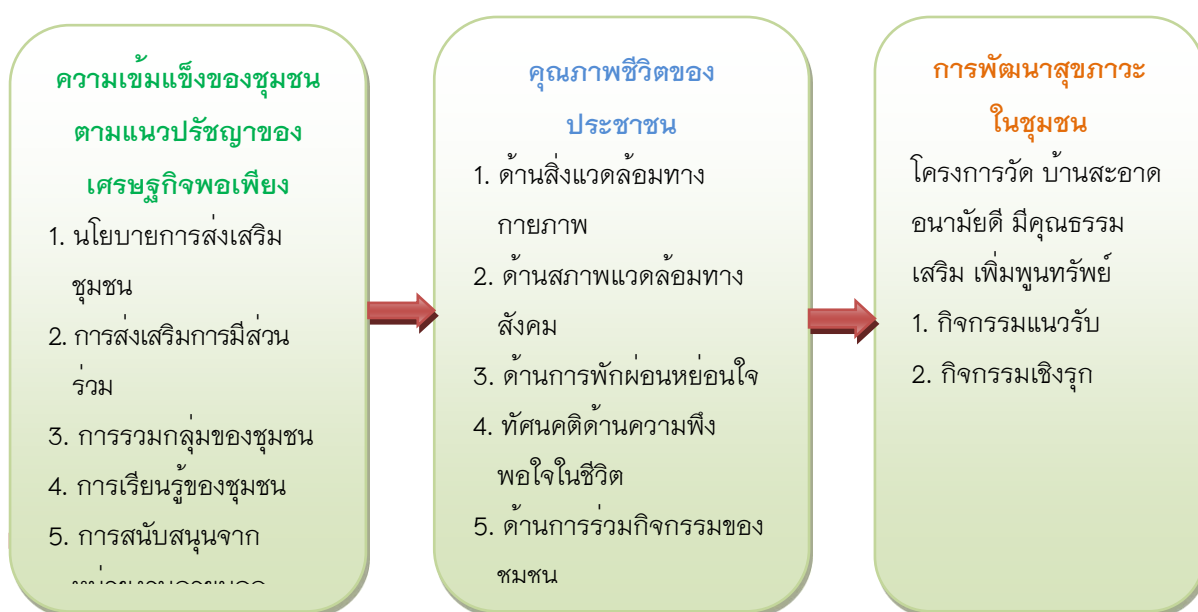
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาวะในชุมชน

พีรพัฒน์ พันศิริ (2559) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาชุมชน คือ กระบวนการในการหนุนเสริมให้พื้นที่และกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น มีพัฒนาการที่ดีขึ้นทั้งในด้านบริบทในการดำเนินชีวิตและวิถีชีวิตของผู้คน โดยมีกระบวนการในการพัฒนาผ่านคนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ร่วมกันและร่วมกันพัฒนาโดยอาศัยทรัพยากรและทุนที่มีอยู่ในชุมชน และการหนุนเสริมจากหน่วยงานภาครัฐในลักษณะการมีส่วนร่วมจากภายในและภายนอก ซึ่งหากกระบวนการในการพัฒนา มีการจัดการที่ดีย่อมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนที่อยู่ในชุมชนและนำไปสู่ความเจริญด้านกายภาพในเชิงพื้นที่ด้วย

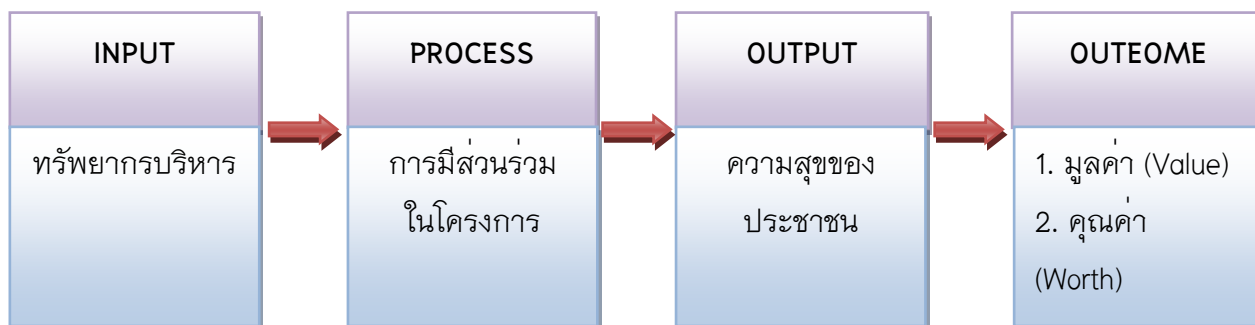
การพัฒนาสุขภาวะในชุมชน โดยการดำเนินโครงการวัด บ้านสะอาด อนามัยดี มีคุณธรรมเสริมเพิ่มพูนทรัพย์ ในการประเมินผลจะนำแนวคิดการวิเคราะห์ระบบมาศึกษาโดยพิจารณาจากปัจจัยนำเข้าได้แก่ ทรัพยากรการบริหารของโครงการ ซึ่งปัจจัยกระบวนการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในโครงการ (Cohan & Uphoff, 1998) ปัจจัยผลลัพธ์ ได้แก่ ความสุขของประชาชน (Blumel, 1980) และความสำเร็จและผลกระทบของการดำเนินโครงการจะนำแนวคิดเกี่ยวกับเป้าหมายสูงสุดของกรมการพัฒนาชุมชน มาศึกษา ได้แก่ ความสำเร็จในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรม และมีความสุข (กรมการพัฒนาชุมชน, 2559)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยโดยนำแนวคิดความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) แนวคิดคุณภาพชีวิต (Hamrick, 2018) แนวคิดการพัฒนาสุขภาวะในชุมชน (พิรพัฒน์ พันศิริ, 2559) แนวคิดเป้าหมายสูงสุดของกรมการพัฒนาชุมชน (2559) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการพัฒนาสุขภาวะในชุมชน

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิด ในการประเมินผลโครงการวัด บ้านสะอาด อนามัยดี มีคุณธรรมเสริม เพิ่มพูนทรัพย์

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาลตำบลโพตลาดแก้ว อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี จำนวน 4,906 คน และหัวหน้าครัวเรือนผู้เข้าร่วมการพัฒนาสุขภาวะในชุมชน จำนวน 521 คน (เทศบาลตำบลโพตลาดแก้ว, 2564) กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาลตำบลโพตลาดแก้ว จำนวน 370 คน และหัวหน้าครัวเรือนผู้เข้าร่วมการพัฒนาสุขภาวะในชุมชน จำนวน 227 คน กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 398 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม 4 ตัวเลือก ประกอบด้วย ความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโพตลาดแก้ว อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี ความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน พัฒนาและวิเคราะห์ ผลลัพธ์โครงการพัฒนาสุขภาวะในชุมชน 2) การสนทนากลุ่มกับหัวหน้าครัวเรือนผู้เข้าร่วมการพัฒนาสุขภาวะในชุมชน จำนวน 398 คน เป็นการเสริมการวิจัยเชิงปริมาณ

รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับประชาชน หลังจากได้ข้อมูลในส่วนนี้แล้ว ผู้วิจัยร่วมประชุมกับกลุ่มผู้มีหน้าที่รับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องโดยตรงกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และคุณภาพชีวิตของประชาชนเพื่อวิเคราะห์ปัญหา ค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหาและคิดค้นโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนหลังจากที่ได้กำหนดโครงการแล้ว ผู้วิจัยเข้าร่วมดำเนินโครงการกับเทศบาลตำบลโพตลาดแก้ว จนสำเร็จและดำเนินการประเมินโครงการเชิงปริมาณ โดยอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ระบบกับหัวหน้าครัวเรือน ผู้เข้าร่วมการพัฒนาสุขภาวะในชุมชน จำนวน 227 คน ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือน มกราคม ถึงเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2564 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติอัตราส่วนร้อยละ และค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์เชิง

อนุমান ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การการสนทนากลุ่มจะใช้เพื่อสรุปวิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ไขปัญหและแนวทางการพัฒนาโครงการอย่างยั่งยืนต่อไป

ผลการวิจัย

1. การบริหารการพัฒนาสุขภาวะในชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโพตลาดแก้ว อำเภอดำรง จังหวัดลพบุรี พบว่า เทศบาลตำบลโพตลาดแก้ว มีการบริหารการพัฒนาสุขภาวะในชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยจัดทำโครงการวัด บ้านสะอาด อนามัยดี มีคุณธรรมเสริม เพิ่มพูนทรัพย์ โดยประชาชนได้สุขอนามัย มีสุขภาพแข็งแรง และมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น

2. ความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน พบว่า ในภาพรวมอยู่ระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 และประชาชนในเขตเทศบาลมีระดับคุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 และเรื่องที่ประชาชนมีคุณภาพชีวิตต่ำกว่าเรื่องอื่น ๆ ได้แก่ ชุมชนที่อยู่อาศัย การร่วมกิจกรรมกับทางราชการ และบ้านที่อยู่อาศัย ส่วนอิทธิพลของปัจจัยความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ด้านนโยบายการส่งเสริมชุมชนเข้มแข็ง ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ด้านการรวมกลุ่มของชุมชน ด้านการเรียนรู้ของชุมชน และด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกสูงขึ้น ทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนสูงขึ้น โดยหัวหน้าครัวเรือนผู้เข้าร่วมโครงการ มีความเห็นว่า ปัจจัยนำเข้า (ทรัพยากรการบริหารของโครงการ) ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ปัจจัยกระบวนการ (การมีส่วนร่วมในโครงการ) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 และปัจจัยผลลัพธ์ (ความสุขของประชาชน) ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 และเมื่ออิทธิพลของปัจจัยนำเข้าทรัพยากรการบริหาร และปัจจัยกระบวนการการมีส่วนร่วม สูงขึ้น ทำให้ปัจจัยผลลัพธ์ความสุขของประชาชนสูงขึ้น

3. ผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาสุขภาวะในชุมชน พบว่า เมื่ออิทธิพลของปัจจัยนำเข้า (ทรัพยากรการบริหารของโครงการ) และปัจจัยกระบวนการ (การมีส่วนร่วมในโครงการ) สูงขึ้น ทำให้ปัจจัยผลลัพธ์ (ความสุขของประชาชน) สูงขึ้น โดยเทศบาลตำบลโพตลาดแก้ว มีการจัดทำโครงการวัด บ้านสะอาด อนามัยดี มีคุณธรรมเสริมเพิ่มพูนทรัพย์ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องประชาชนในเขตเทศบาล มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แสดงให้เห็นว่าประชาชนในชนบทโดยเฉพาะในเขตเทศบาลตำบลโพตลาดแก้ว อำเภอดำรง จังหวัดลพบุรี ได้รับการพัฒนาสุขภาวะการณมีชีวิตที่ดีมีความสุขกับวิถีชีวิต และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารการพัฒนาสุขภาวะในชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโพตลาดแก้ว อำเภอดำรง จังหวัดลพบุรี พบว่า เทศบาลตำบลโพตลาดแก้ว มีการบริหารการพัฒนาสุขภาวะในชุมชน

อย่างต่อเนื่อง โดยจัดทำโครงการวัด บ้านสะอาด อนามัยดี มีคุณธรรมเสริม เพิ่มพูนทรัพย์ โดยประชาชนได้สุขอนามัย มีสุขภาพแข็งแรง และมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ และ วรากร เกรียงไกรศักดิ์ดา (2560) พบว่า พัฒนาสุขภาวะประชาชนในชุมชนต้องดำเนินการภายใต้การสนับสนุนและความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย หนุนเสริมการดำเนินการผ่านการจัดการระบบการพัฒนาสุขภาวะประชาชนในชุมชน โดยมีกลไกการดำเนินงาน คือ ระบบบริหารจัดการ และการดำเนินการอย่างมีส่วนร่วม โดยมีแกนนำและจิตอาสาในชุมชนเป็นกลไกด้านทรัพยากรบุคคลที่สำคัญ

2. ความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลตำบลโพตลาดแก้ว อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี ในภาพรวมรวมอยู่ในระดับมาก และประชาชนในเขตเทศบาลมีระดับคุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าประชาชนในชนบทโดยเฉพาะในเขตเทศบาลตำบลโพตลาดแก้ว อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี มีระดับการมีชีวิตที่ดีและมีความสุขกับวิถีชีวิตในชุมชนของตน อิทธิพลของปัจจัยความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ นโยบายการส่งเสริมชุมชนเข้มแข็ง การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การรวมกลุ่มของชุมชน การเรียนรู้ของชุมชน และการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกสูงขึ้น ทำให้คุณภาพชีวิตประชาชนสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร บาริสรี (2563) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ทางสังคม คนในชุมชนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและมีความผูกพันต่อชุมชนที่อาศัยอยู่ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอประเด็นปัญหา เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางการวางแผนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาครัฐได้มีการส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาชุมชนให้คนในชุมชนได้รับความสะดวกสบาย มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

3. ผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาสุขภาวะในชุมชน พบว่า เมื่ออิทธิพลของปัจจัยนำเข้า (ทรัพยากรการบริหารของโครงการ) และปัจจัยกระบวนการ (การมีส่วนร่วมในโครงการ) สูงขึ้น ทำให้ปัจจัยผลลัพธ์ (ความสุขของประชาชน) สูงขึ้น โดยเทศบาลตำบลโพตลาดแก้ว มีการจัดทำโครงการวัด บ้านสะอาด อนามัยดี มีคุณธรรมเสริมเพิ่มพูนทรัพย์ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องประชาชนในเขตเทศบาล มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แสดงให้เห็นว่าประชาชนในชนบทโดยเฉพาะในเขตเทศบาลตำบลโพตลาดแก้ว อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี ได้รับการพัฒนาสุขภาวะการมีชีวิตที่ดีมีความสุขกับวิถีชีวิต และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ถนัด ไบยา และ วิชัย นิลคง (2564) ที่พบว่า มีการดำเนินงานวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม มีกำหนดเป้าหมายการพัฒนาให้คนในชุมชนมีความอยู่ดีมีสุข ลดเสี่ยงลดโรค มีการจัดทำแผนพัฒนาร่วมกัน และเกิดกิจกรรมสำคัญ โดยชุมชนรู้เป้าหมายการพัฒนา มีแผนพัฒนาร่วมกัน เกิดการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองในชุมชน จนเกิดผลรูปธรรม

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ตลาดแก้ว เนื่องจากการบริหารการพัฒนาสุขภาวะในชุมชน เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและสังคม ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น และทำให้ประชาชนมีความสุขมากยิ่งขึ้น

สรุป

ระดับความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในภาพรวมอยู่ระดับมาก อีกทั้งประชาชนในเขตเทศบาลฯ มีระดับคุณภาพชีวิต ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง อิทธิพลของปัจจัยความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายการส่งเสริมชุมชนเข้มแข็ง ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ด้านการรวมกลุ่มของชุมชน ด้านการเรียนรู้ของชุมชน และด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกสูงขึ้นทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนสูงขึ้น อิทธิพลของปัจจัยนำเข้าทรัพยากรการบริหาร และปัจจัยกระบวนการการมีส่วนร่วมสูงขึ้น ทำให้ปัจจัยผลลัพธ์ความสุขของประชาชนสูงขึ้น การบริหารการพัฒนาสุขภาวะในชุมชน โดยการดำเนินโครงการ วัด บ้านสะอาด อนามัยดี มีคุณธรรมเสริม เพิ่มพูนทรัพย์ ก่อให้เกิดทั้งมูลค่าและคุณค่ากับประชาชน และชุมชนมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) ด้านนโยบาย เทศบาลฯควรมีการประสานและสร้างเครือข่ายระหว่างโรงเรียน นักเรียน วัด ชุมชน และเครือข่ายการบริหารการพัฒนาสุขภาวะในชุมชน ให้เข้าใจในธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลง

ของสิ่งแวดล้อมในชุมชน เพื่อสร้างจิตสำนึกในการเป็นอาสาสมัครดูแลสุขภาวะในชุมชนควรมีเวทีประชาคม เสนวนา เพื่อให้ได้ข้อสรุปร่วมกันของการบริหารการพัฒนาสุขภาวะในชุมชน ความเข้มแข็ง และจุดอ่อนต่าง ๆ จัดลำดับความสำคัญความจำเป็นและความต้องการ ในการพัฒนาสุขภาวะในชุมชน ตลอดจนความช่วยเหลือที่จำเป็นในการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชน

2) ด้านการนำไปปฏิบัติ เครือข่าย การบริหารการพัฒนาสุขภาวะในชุมชนของเทศบาลตำบลโพตลาดแก้ว อำเภอท่าวุ้ง จังหวัดลพบุรี จะต้องมีการกิจต่อเนื่องในเรื่องการดูแลสุขภาพ ความสะอาด และความปลอดภัย เพื่อลดความเสี่ยงของสุขภาพที่เกิดจากการพลัดตกหกล้ม และสิ่งสำคัญที่สุดคือ ในส่วนของผู้สูงอายุต้องคอยหมั่นตรวจสอบความเรียบร้อย เครือข่าย การบริหารการพัฒนาสุขภาวะในชุมชนควรร่วมกับเทศบาลตำบลโพตลาดแก้ว จัดกิจกรรม กับประชาชนในทุกช่วงวัย โดยเฉพาะผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมและทำกิจกรรมร่วมกับคนในสังคม เช่น กิจกรรมตักบาตร และร่วมงานประเพณีต่าง ๆ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาสุขภาวะและการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในเขตพื้นที่จังหวัดลพบุรี เพื่อให้ผู้สูงอายุมีพัฒนาการที่ดีขึ้นทั้งสุขภาพกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ที่ประสบความสำเร็จในประเทศไทย เพื่อนำผลลัพธ์มาปรับปรุงระบบการบริหาร และพัฒนาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2559). *แผนยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2560–2564*. กรุงเทพฯ: กองแผนงาน กรมการพัฒนาชุมชน.
- กุลวดี ไรจน์ไพศาลกิจ และ วรากร เกรียงไกรศักดิ์ดา. (2560). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานของชุมชนในการพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุ. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 22(1), 81–97.
- จิราพร บาริศรี. (2563). กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาบ้านกุดแซ่ ตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(9), 397–409 .
- ณัด ใบยา และ วิชัย นิลคง. (2564). การพัฒนาสุขภาวะชุมชนในพื้นที่สุทธาสาลาพระราชทานอำเภอบ่อเกลือ และอำเภอเฉลิมพระเกียรติจังหวัดน่าน. *วารสารวิชาการกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ*, 17(2), 5–14.
- เทศบาลตำบลโพตลาดแก้ว. (2564). *ข้อมูลพื้นฐาน*. สืบค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.potalatkaew.go.th/condition.php>
- พระมหาถนอมมานวโร (พิมพ์สุวรรณ) (2563) รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดนครปฐม. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 8(5), 248–262.

พีรพัฒน์ พันศิริ. (2559). *เอกสารประกอบการสอนรายวิชา การพัฒนาองค์กรชุมชน*. นครปฐม: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ร่างยุทธศาสตร์ระยะ 20 ปี*. สืบค้นจาก www.nesdb.go.th.

อภิชาติ ดวงธิดาร, ไพรัช บุญประกอบวงศ์ และ สิทธิเดช วงศ์ปรีชา. (2563). ความร่วมมือในการพัฒนาของภูมิภาคท้องถิ่นและพื้นที่สู่ความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเทศบาลตำบลแก่งคร้อ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 16(56), 86-96.

Blumel, C. M. (2001). *Foreign Aid Donor Coordination (Kenya)*. Ph.D. Dissertation University of Maryland.

Cohan, J. M., & Uphoff, N. T. (1998). *Rural Development Participation: Concept and Measure for Project Design Implementation and Evaluation*. New York: Cornell University.

Hamrick, K. (2018). *Rural America At A Glance*. United States Department of Agriculture.

Retrieved from <https://www.ers.usda.gov/webdocs/publications/90556/eib-200.pdf>

การนำนโยบายการแก้ปัญหาการประมงให้เป็นไปตามข้อบังคับ IUU

ไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาประมงพื้นบ้านในจังหวัดชลบุรี

Combating the IUU Fishing Policy: A Case Study of Local Fishermen in Chon Buri Province

¹อวิรุทธ์ ชุ่มเมืองปัก, จรัส สุวรรณมาลา และ เฉลิมพร เย็นเยือก

¹Avuruth Shoommuangpak, Charas Suwanmala and Chalernporn Yenyuak

สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยรังสิต

Institute of Public Administration and Public Policy, Rangsit University

Email: chalernporn.y@rsu.ac.th

Received June 10, 2021; Revised September 5, 2021; Accepted October 13, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการ และผลสำเร็จ รวมถึงผลกระทบของการนำนโยบายการแก้ปัญหาการประมงให้เป็นไปตามข้อบังคับ IUU ไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดชลบุรี โดยเน้นเฉพาะกลุ่มประมงพื้นบ้านที่ทำประมงเพื่อมุ่งเน้นในการยังชีพเป็นหลัก โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการดำเนินการมาตรการฯ ที่เกี่ยวข้อง ประธานหรือตัวแทนชุมชน/หมู่บ้านประมงพื้นบ้าน และ วิเคราะห์ปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาวประมงพื้นบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดชลบุรี จำนวน 100 คน แล้วนำผลมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาประกอบการบรรยาย

ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินนโยบายของหน่วยที่รับผิดชอบในพื้นที่ ส่วนใหญ่เป็นไปตามตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยหน่วยงานในพื้นที่ได้รับมอบหมายภารกิจตามสายการบังคับบัญชาให้ดำเนินการมาตรการที่ชัดเจน มีการชี้แจงเพิ่มเติมจากหน่วยงานที่มีหน้าที่ออกนโยบาย และมีการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นครั้งคราว อย่างไรก็ตาม กระบวนการดำเนินนโยบายส่วนใหญ่ไม่พบว่ามีกระบวนการวางแผน การควบคุมกับดูแล และการวัดผลจากหน่วยงานส่วนกลาง รวมทั้งไม่มีมาตรการในการให้คุณให้โทษผู้ปฏิบัติงานที่ชัดเจน แต่กระนั้นก็ตาม ผลการดำเนินการมาตรการต่าง ๆ ก็ประสบความสำเร็จได้ตามที่กำหนด ผลการศึกษาเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความเข้าใจและตระหนักรู้ในนโยบายการแก้ปัญหาอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 71 นอกจากนี้ ยังพบว่าการดำเนินการเป็นไปตามข้อบังคับ IUU มีผลกระทบต่อชาวประมงพื้นบ้านค่อนข้างน้อย เนื่องจากมาตรการที่ออกมาในตอนนั้นมุ่งเน้นในการจัดระเบียบกับประมงพาณิชย์มากกว่า

คำสำคัญ: ประมงพื้นบ้าน; การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ; การทำประมงแบบผิดกฎหมาย ไม่รายงานและไร้การควบคุม

Abstract

The purpose of this research was to investigate the process and the achievements, including the impacts of the policy implementation on combating illegal, unreported, and unregulated (IUU) fishing in Chonburi Province. Emphasis is placed on local fishermen's villages in Chonburi Province, which are mainly engaged in fishing to focus on subsistence as the area of study. The research used a qualitative method by interviewing 4 government officials and 6 village leaders, and quantitative methods by using questionnaires as a tool to collect 100 questionnaires from local fishermen. The results were analyzed using descriptive statistics.

The results of this research indicated that the policy implementation process was partially consistent with the rational model of policy implementation where policy objectives, strategic measures, and targets were clearly allocated from the policy to implementing units at the provincial levels. In addition, follow-up consulting and coordinating activities have been found in the process. However, the process seems to lack some key implementing activities, such as planning and control, monitoring and evaluation, and reward-punishment mechanisms. The results of the quantitative methods found that the sample group had a high level of understanding and awareness of the problem-solving policy at 71 percent. Nevertheless, the legal enforcement measures against the local fishermen were considerably successful.

Keywords: Local Fishermen, Policy implementation, Illegal Unreported and Unregulated Fishing.

บทนำ

ประเทศไทยมีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลครอบคลุม 24 จังหวัด ทั้งด้านทะเลฝั่งอ่าวไทย และด้านทะเลฝั่งอันดามัน มีความยาวถึง 2,614 กิโลเมตร ทำให้ประชากรส่วนใหญ่ที่อาศัยใกล้ฝั่ง ทะเล ประกอบอาชีพทำการประมง จากการสำรวจการเปลี่ยนแปลงทางประมงทะเลปี พ.ศ.2543 ระบุว่า มีชุมชนชาวประมงทั่วประเทศ 3,797 ชุมชน มีครัวเรือนที่ทำประมงเพียงอย่างเดียว 55,981 ครัวเรือน หรือประมาณ 280,000 คน มีเรือประมง 58,119 ลำ (กรมประมง, 2550) ซึ่งแบ่งได้ 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มชาวประมงพาณิชย์และกลุ่มชาวประมงพื้นบ้าน (กังวาลย์ จันทรโชติ, 2529) ชาวประมงพื้นบ้าน

หรือชาวประมงขนาดเล็ก มีพัฒนาการมานับร้อยปีในการทำประมงโดยมุ่งทำมาหากินประมงชายฝั่งทะเลภายในระยะ 3 กิโลเมตรนับจากแนวชายฝั่งหรือตามกำลังความสามารถของผู้ทำการประมงโดยใช้เรือขนาดเล็ก ซึ่งในปัจจุบันส่วนใหญ่จะติดเครื่องยนต์ ใช้เครื่องมือเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน และการประมงของชุมชนชายฝั่งในขณะนั้นยังเป็นเพียงประมงเพื่อการยังชีพ (วัฒนา สุทัศนศิลป์, 2543) แต่หลังการประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะในปี พ.ศ. 2520 ของประเทศเพื่อนบ้าน มีผลทำให้ชาวประมงพาณิชย์ที่เคยทำประมงไกลฝั่งมากกว่า 200 ไมล์ทะเล ต้องกลับเข้ามาทำประมงในเขตน่านน้ำของไทย และส่งผลให้เรือประมงเพิ่มจำนวนขึ้นมากในระยะเวลาอันรวดเร็ว ทำให้การทำประมงของไทยเกินศักยภาพการผลิต ส่งผลให้ทรัพยากรประมงเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว และจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการเข้าถึงของระบบตลาด ระบบแปปลา รวมทั้งนโยบายด้านการประมงของรัฐที่มุ่งส่งเสริมการประมงทะเลเพื่อตอบสนองตลาดสินค้าสดวัน และธุรกิจการประมง เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แต่การเปลี่ยนวิถีชีวิตดังกล่าวในขณะที่ ทรัพยากรประมงกำลังเสื่อมโทรมเยี่ยงนั้น ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งกับเรือประมงพาณิชย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีของเรืออวนรุนในแต่ละพื้นที่ที่ทำประมงอย่างล้างผลาญ รวมทั้งการลักลอบเข้าทำประมงใกล้ ชายฝั่งของเรืออวนลาก (ชลิตา บัณฑิตวงศ์, 2543)

รัฐบาลไทยจึงได้ออกมาตรการแก้ไขปัญหาลากหลายรูปแบบ ได้แก่ มาตรการควบคุมที่สอดคล้องกับการป้องกัน ขจัด และยับยั้งการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงานและไร้การควบคุม ตลอดจนการจัดทำแผนระดับชาติในการป้องกัน ยับยั้ง และขจัดการทำประมงที่ผิดกฎหมาย ไม่มีการจัดทำ รายงาน และไร้การควบคุม หรือ National Plan of Action – IUU (NPOA-IUU) จึงมีมาตรการเชิงบวก เพื่อสนับสนุนให้ชาวประมงสามารถทำประมงอย่างเป็นมิตรต่อธรรมชาติ เช่น มาตรฐานการทำประมงพื้นบ้านอย่างยั่งยืนและแปรรูปสินค้าประมงพื้นบ้านปี พ.ศ. 2563, โครงการฟาร์มทะเล, โครงการสร้างเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรประมง และโครงการสินเชื่อเพื่อเสริมสภาพคล่องผู้ประกอบการประมง เป็นต้น เพื่อกำกับ ควบคุม พฤติกรรมของผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากร เช่น การกำหนดกติกาการใช้ประโยชน์ป่าชายเลน ที่มีการสร้างความชัดเจน การสร้างความชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง การสร้างเงื่อนไข ใช้ประโยชน์ การระบุบุคคลซึ่งมีหน้าที่หลักในการสอดส่อง ตรวจสอบ หรือการกำหนดบทลงโทษผู้ใช้ประโยชน์ที่ฝ่าฝืนกติกาของชุมชนแบบค่อยเป็นค่อยไป รวมทั้งสร้างกลไกจัดการความขัดแย้ง โดยการกำหนดให้มีคนกลางเป็นผู้ไกล่เกลี่ยเพื่อยุติความขัดแย้ง เป็นต้น (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ และคณะ, 2556) สำหรับสภาพปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง ประกอบด้วย ผู้ใช้ประโยชน์ภายนอก ไม่ปฏิบัติตามกฎ กติกาของชุมชน ข้อจำกัดด้านองค์ความรู้ของชุมชน โครงสร้างอำนาจการจัดการทรัพยากรที่รัฐมีบทบาทเหนือกว่าชุมชน ความแตกต่างของกระบวนการตัดสินใจจัดการทรัพยากรระหว่างรัฐกับชุมชน การขาดกฎหมายลำดับรองที่รับรองการใช้สิทธิชุมชน ประสิทธิภาพของ

กระบวนการสอดส่องดูแล รวมทั้งความไม่เข้มแข็งและยั่งยืนของสถาบันทางสังคมที่ถูกจัดตั้งโดยชุมชน (พิมพ์ประไพ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และ ชัยณรงค์ เครือนวน, 2562)

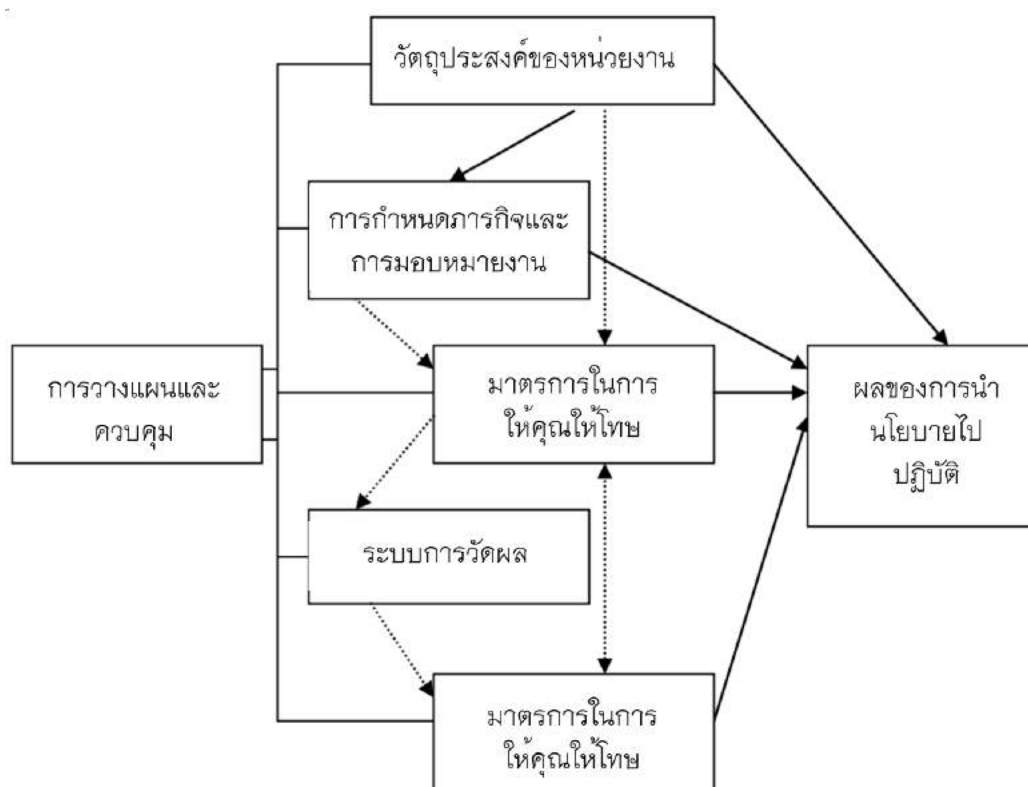
ดังนั้น ด้วยบริบทข้างต้นผลที่ได้รับจากมาตรการเชิงบวกและเชิงลบในการแก้ปัญหาประมงของรัฐบาลว่าประสบความสำเร็จในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของชาวประมงพื้นบ้านให้หันมาอนุรักษ์/ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติได้มากขึ้นน้อยเพียงใด รวมถึงมีผลกระทบใดบ้างต่อกลุ่มชาวประมงพื้นบ้าน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการ และผลสำเร็จในการนำนโยบายการแก้ปัญหาการประมงให้เป็นไปตามข้อบังคับ IUU ไปปฏิบัติ
2. เพื่อศึกษาผลกระทบต่อชาวประมงพื้นบ้านจากการนำนโยบายการแก้ปัญหาการประมงให้เป็นไปตามข้อบังคับ IUU ไปปฏิบัติ

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากตัวแบบทางทฤษฎีของการนำนโยบายไปปฏิบัติ 6 ตัวแบบตามหลักการของทฤษฎีนิรนัยของ วรเดช จันทรศร (2540) ได้แก่ ตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล (Rational model) ตัวแบบทางด้านการจัดการ (Management model) ตัวแบบทางด้านการพัฒนาองค์การ (Organization development model) ตัวแบบทางด้านกระบวนการของระบบราชการ (Bureaucratic processes model) ตัวแบบทางการเมือง (Political model) และตัวแบบเชิงบูรณาการ (Integrative model) ผู้วิจัยได้เลือกตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล (Rational model) มาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย เนื่องจากตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผลจะเกิดผลสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติได้ จำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่แน่ชัด (ออกนโยบายโดยหน่วยงานส่วนกลาง) มีการแปลงวัตถุประสงค์ออกเป็นภารกิจย่อยภายใต้ความรับผิดชอบเฉพาะ เพื่อความสะดวกในการตรวจสอบ ควบคุม และประเมินผล วัตถุประสงค์ของหน่วยงาน การกำหนดภารกิจ และการมอบหมายงาน (การแบ่งแผนก/ ความรับผิดชอบภายในหน่วยงาน) มาตรฐานในการปฏิบัติงาน ระบบการวัดผล มาตรการในการให้คุณให้โทษ (การประเมินผลงานตามวงรอบ/ รายปี) ผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ (จำนวนผู้กระทำผิด จำนวนผู้เข้าใจ/ ยอมรับมาตรการ และการรับฟังความคิดเห็นในชุมชน) การวางแผน และควบคุม (ความเป็นเอกภาพของหน่วยงานในพื้นที่) ซึ่งขั้นตอนเหล่านี้ เป็นขั้นตอนในการปฏิบัติที่หน่วยงานของรัฐหลาย ๆ หน่วยงานใช้ในการดำเนินมาตรการต่าง ๆ จึงเป็นตัวอย่างที่สอดคล้องกับการการศึกษาวิจัยเรื่อง “การนำนโยบายการแก้ปัญหาการประมงให้เป็นไปตามข้อบังคับ IUU ไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาประมงพื้นบ้านในจังหวัดชลบุรี” มากที่สุด

ภาพที่ 1 ตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล

ที่มา: วรเดช จันทรร (2540)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการนำนโยบายการแก้ปัญหาการประมงให้เป็นไปตามข้อบังคับ IUU ไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาประมงพื้นบ้านในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยทำการศึกษาเฉพาะ ชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน จังหวัดชลบุรี และศึกษาเฉพาะมาตรการควบคุมการใช้เครื่องมือทำการประมง (เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงที่จะส่งผลกระทบต่อชาวประมงพื้นบ้าน ตั้งแต่มีประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดให้การใช้เรือประมงทุกขนาดประกอบเครื่องมือทำการประมงบางประเภทเป็นประมงพาณิชย์ พ.ศ. 2560 และตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดเครื่องมือทำการประมง วิธีการทำการประมง และพื้นที่ทำการประมง ที่ห้ามใช้ทำการประมงในที่จับสัตว์น้ำเขตทะเลชายฝั่ง พ.ศ. 2560, มาตรการจัดทำอัตลักษณ์/ ขึ้นทะเบียนเรือประมง โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาการประมงในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ซึ่งมี 2 หน่วยงาน โดยคัดเลือกจากผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงาน ๆ ละ 2 คน รวม 4 คน และผู้นำชุมชนของหมู่บ้านประมงพื้นบ้าน ในจังหวัดชลบุรี โดยคัดเลือกจากผู้นำชุมชนเฉพาะผู้มีอาชีพทำประมงเพื่อการยังชีพ มีจำนวน 6 คน จาก 6 หมู่บ้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด โดยระยะเวลาการสัมภาษณ์ระหว่างวันที่ 27 เมษายน – 9 พฤษภาคม 2564 แล้วนำมาผลการสัมภาษณ์มาบทสรุปเนื้อหา เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย และใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ จากการใช้

แบบสอบถามเพื่อสอบถามถึงความรู้ ความเข้าใจในมาตรการและกระบวนการการทำการประมงจากชาวประมงในพื้นที่จังหวัดชลบุรี โดยได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน จากประชากร 135 คนที่มีเรือหรืออุปกรณ์ขนาดเล็กสำหรับทำการประมงเพื่อยังชีพ จากการคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามหลัก Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น ด้วยการเลือกตัวอย่างแบบง่าย ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่าง 1 – 30 เมษายน 2564 แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา ค่าความถี่และค่าร้อยละ แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางพร้อมพรรณนาประกอบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลหลายเครื่องมือด้วยกัน

1. ข้อมูลเอกสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ ระเบียบคำสั่ง สถิติการปฏิบัติงาน สถิติการจับกุม
2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคล อันได้แก่ บุคลากรที่ทำงานอยู่ในองค์การภาครัฐที่มีหน้าที่ในการดำเนินมาตรการที่เกี่ยวข้อง จำนวน 4 คน จาก 2 หน่วยงาน และประธานหรือตัวแทนชุมชน/หมู่บ้านประมงพื้นบ้าน จังหวัดชลบุรี จำนวน 6 คน ช่วงเดือน เมษายน – พฤษภาคม 2564
3. ข้อมูลจากการสำรวจครัวเรือนชาวประมงโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 100 คน ช่วงเดือน เมษายน 2564

ผลการวิจัย

1. กระบวนการดำเนินนโยบายการแก้ปัญหาการประมงให้เป็นไปตามข้อบังคับ IUU มาตรการในการควบคุมอุปกรณ์ในการทำการประมง

จากที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสาร และสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่จากกรมประมง ได้ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ กระบวนการของมาตรการในการควบคุมอุปกรณ์ในการทำการประมง พบว่ากรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้มีอำนาจ/หน้าที่หลักในการดำเนินมาตรการควบคุมอุปกรณ์ในการทำการประมง ซึ่งกรมประมงได้มอบหมายภารกิจให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่คือประมงจังหวัดชลบุรี และหน่วยป้องกันและปราบปรามประมงทะเล ชลบุรี กองตรวจการประมง ดำเนินมาตรการที่เกี่ยวข้องกับชาวประมงพื้นบ้าน ได้แก่ การควบคุม และทำความเข้าใจกับชาวประมงพื้นบ้านโดยเฉพาะมาตรการที่เปลี่ยนไปจากเดิม ตลอดจนมีมาตรการเชิงบวกที่ช่วยกระตุ้นให้ชาวประมงดำเนินการตามมาตรการในการควบคุมอุปกรณ์ในการทำการประมง ได้แก่ มอบหมายให้ประมงอำเภอประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้ และควบคุมเรือประมงในพื้นที่รับผิดชอบ ประชาสัมพันธ์ผ่านหน่วยงานต่าง ๆ และให้ความรู้/ ความเข้าใจตามกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับเชิญให้มีส่วนร่วม รวมทั้งเวทีรับฟังความคิดเห็นต่าง ๆ

มาตรการจัดทำอัตลักษณ์/ ขึ้นทะเบียนเรือประมงพื้นบ้าน

จากที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสาร และสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่จากเจ้าท่า ได้ผลการศึกษาระบบของการของมาตรการจัดทำอัตลักษณ์/ ขึ้นทะเบียนเรือประมงพื้นบ้านดังนี้

กรมเจ้าท่า กระทรวงคมนาคมเป็นผู้มีอำนาจ/ หน้าที่หลักในการดำเนินมาตรการจัดทำอัตลักษณ์/ ขึ้นทะเบียนเรือประมงพื้นบ้าน กรมเจ้าท่าได้มอบหมายให้สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสาขาชลบุรี ดำเนินการเพิกถอนทะเบียนเรือประมง ตามมาตรา 54/4 แห่ง พรก.เรือไทย พ.ศ.2561 ตามเหตุแห่งการเพิกถอนทะเบียนเรือที่กำหนดไว้ เมื่อดำเนินการเพิกถอนทะเบียนเรือเสร็จแล้วจะต้องมีหนังสือแจ้งเจ้าของเรือประมงให้ดำเนินการยื่นอุทธรณ์คำสั่งเพิกถอนทะเบียนเรือฯ และแจ้งจุดจอดเรือเพื่อติดตั้งอุปกรณ์ตรึงพังงาเรือ ปฏิบัติงานได้ตลอดทุกช่วงเวลาเนื่องจาก ใบอนุญาตใช้เรือมีระยะเวลาในการครบอายุใบอนุญาตใช้เรือไม่เท่ากัน และยังได้มอบหมายให้ดำเนินการตาม ประกาศกรมเจ้าท่า ที่ 212/2562 เรื่อง ให้นำเรือประมงพื้นบ้านที่มีขนาดไม่เกินสิบตันกรอสมาให้ตรวจสอบ โดยให้สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสาขาชลบุรี รับคำร้องขอของคิวตรวจวัดขนาดเรือประมง ดำเนินการตรวจวัดขนาดเรือและแก้ไข เปลี่ยนแปลงรายการทะเบียนเรือ/ จดทะเบียนเรือประมง ระหว่างวันที่ 25 พฤศจิกายน 2562 ถึง 31 ธันวาคม 2562 โดยนโยบายขั้นต้นนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการจัดกองเรือประมงพื้นบ้าน ให้สามารถควบคุมปริมาณเรือประมงได้ เรือประมงมีความปลอดภัย เป็นไปตามมาตรฐานและข้อบังคับการตรวจเรือประมงของกรมเจ้าท่า ทำให้ปัญหาหลักของการทำการประมงที่ผิดกฎหมายลดน้อยลงไป

2. ผลสำเร็จในการนำนโยบายการแก้ปัญหาการประมงให้เป็นไปตามข้อบังคับ IUU ไปปฏิบัติ

1) การประเมินผลสำเร็จของมาตรการในการควบคุมอุปกรณ์ในการทำการประมง

ตารางที่ 1 ความเข้าใจและการตระหนักรู้ในมาตรการควบคุมอุปกรณ์ในการทำการประมง

ความเข้าใจและการตระหนักรู้ในการควบคุมอุปกรณ์ในการทำการประมง ของชาวประมงพื้นบ้านในพื้นที่จังหวัดชลบุรี	ความคิดเห็น	
	รับรู้/ เห็นด้วย	ไม่รับรู้/ ไม่เห็นด้วย
1. ความคิดเห็นต่อความจำเป็นในการควบคุมพื้นที่ทำการประมง	71(71)	29(29)
2. ความคิดเห็นต่อความจำเป็นในการควบคุมประเภทของอุปกรณ์ที่ใช้ ในการทำการประมง	83(83)	17(17)
รวมเฉลี่ย	77(77)	23(23)

จากตาราง 1 ความเข้าใจและการตระหนักรู้ในการควบคุมอุปกรณ์ในการทำการประมงของชาวประมงพื้นบ้านในพื้นที่จังหวัดชลบุรี จำนวน 100 คน อยู่ในระดับรับรู้/ เห็นด้วยอย่างมาก คิดเป็น

ร้อยละ 77 อันแสดงถึงผลสำเร็จในการนำเสนอมาตรการในการควบคุมอุปกรณ์ในการทำการประมงต่อชาวประมงพื้นบ้าน ที่ชาวประมงได้รับรู้และเข้าใจได้เพิ่มมากขึ้น

2) การประเมินผลสำเร็จของมาตรการจัดทำอัตลักษณ์/ ขึ้นทะเบียนเรือประมงพื้นบ้าน

ตารางที่ 2 ความเข้าใจและการตระหนักรู้ในมาตรการจัดทำอัตลักษณ์/ ขึ้นทะเบียนเรือประมงพื้นบ้าน

ความเข้าใจและการตระหนักรู้ในมาตรการจัดทำอัตลักษณ์/ ขึ้นทะเบียนเรือประมงพื้นบ้านของชาวประมงพื้นบ้านในพื้นที่จังหวัดชลบุรี	ความคิดเห็น	
	รับรู้/ เห็นด้วย	ไม่รับรู้/ ไม่เห็นด้วย
1. การรับรู้ในกระบวนการขอเอกสารประกอบการทำประมง	100(100)	0(0)
2. ความคิดเห็นต่อความจำเป็นในการมีเอกสารประกอบการทำประมง	100(100)	0(0)
รวมเฉลี่ย	100(100)	0(0)

จากตาราง 2 ความเข้าใจและการตระหนักรู้ในมาตรการจัดทำอัตลักษณ์/ ขึ้นทะเบียนเรือประมงพื้นบ้านของชาวประมงพื้นบ้านในพื้นที่จังหวัดชลบุรี อยู่ในระดับรับรู้/ เห็นด้วยอย่างมาก คิดเป็นร้อยละ 100 วิเคราะห์ข้อมูลผลสำเร็จของมาตรการจัดทำอัตลักษณ์/ ขึ้นทะเบียนเรือประมงพื้นบ้านจากข้อมูลเชิงสถิติ ข้อมูลการจับกุมฯ ที่ได้กล่าวไปในหัวข้อก่อนหน้านี้ ทำให้เห็นว่าไม่มีเรือประมงพื้นบ้านที่ถูกดำเนินการจับกุมในฐานความผิดไม่จัดทำอัตลักษณ์/ ขึ้นทะเบียนเรือประมงพื้นบ้าน ซึ่งถือได้ว่าโครงการได้รับความสนใจเป็นอย่างดีจากคนในพื้นที่ นับเป็นความสำเร็จโดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนของการประชาสัมพันธ์

3. ผลกระทบต่อชาวประมงพื้นบ้านจากการนำนโยบายการแก้ปัญหาการประมงให้เป็นไปตามข้อบังคับ IUU ไปปฏิบัติ

ชาวประมงพื้นบ้านส่วนใหญ่คิดว่า ถ้าเป็นผลกระทบโดยตรงจากนโยบายการแก้ปัญหาประมงของรัฐบาลให้เป็นไปตามข้อบังคับของ IUU ไม่ส่งผลกระทบต่อรายได้ และปริมาณสัตว์ทะเลที่ชาวประมงพื้นบ้านจับได้ ยังคงมีปริมาณเท่าเดิม ไม่เปลี่ยนแปลง แต่มีคนส่วนน้อยที่มีความคิดเห็นว่า มีผลกระทบทางอ้อมอันเนื่องมาจากการดำเนินการตามนโยบาย IUU คือ ทำให้เรือประมงพาณิชย์จำนวนมากไม่สามารถทำการประมงได้อีก (ทุนสูงขึ้น/ ใต้ไม่คุ้มเสีย) เมื่อเรือเหล่านั้นเลิกทำการประมงแรงงานต่างด้าวบนเรือจึงตงงาน แรงงานต่างด้าวเหล่านั้นจึงผันตัวมาซื้อเรือประมงพื้นบ้าน และกลายเป็นชาวประมงพื้นบ้าน แต่เนื่องด้วยกฎหมายไทยไม่อนุญาตให้ชาวต่างด้าวเป็นเจ้าของเรือ ชาวต่างด้าวเหล่านั้นจึงไม่ขึ้นทะเบียนเรือหรือซื้อชื่อชาวไทยมาสวมแทน ชาวประมงต่างด้าวเหล่านี้ ซึ่งการดำเนินการขึ้นต้นผิดกฎหมายอยู่แล้ว ยังมักทำผิดกฎหมายอื่น ๆ ด้วย เช่น ใช้อุปกรณ์ทำการประมงผิดประเภท และ/หรือทำการประมงในพื้นที่หวงห้าม ทำให้จำนวนสัตว์น้ำลดลง

นอกจากนี้ ด้วยความตระหนักถึงปริมาณสัตว์น้ำในพื้นที่ที่ลดลง ในหลาย ๆ ชุมชนจึงมีการจัดตั้งธนาคารสัตว์น้ำ เพื่ออนุบาลสัตว์น้ำก่อนปล่อยลงทะเล (ปลาหมึกและปู) โดยมีกระบวนการ คือ เมื่อชาวประมงภายในชุมชนออกไปทำการประมง แล้วมีไข่ของสัตว์น้ำติดมากับสัตว์น้ำที่จับมาได้ เมื่อกลับมาถึงฝั่งจะดำเนินการมอบให้กับธนาคารสัตว์น้ำของชุมชน โดยบางชุมชนมีเจ้าหน้าที่ภาครัฐมาให้ความช่วยเหลือ/ สนับสนุนการดำเนินการของธนาคารสัตว์น้ำ เช่น ช่วยสนับสนุนอุปกรณ์แพงโซลาเซลล์สำหรับใช้ในธนาคารสัตว์น้ำ ฯลฯ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า จากบทสรุปกระบวนการดำเนินนโยบายการแก้ปัญหาการประมงให้เป็นไปตามข้อบังคับ IUU ที่พบว่า มีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักชัดเจน คือกรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์รับผิดชอบมาตรการในการควบคุมอุปกรณ์ในการทำการประมง ส่วนกรมเจ้าท่า กระทรวงคมนาคมเป็นผู้รับผิดชอบมาตรการจัดทำอัตลักษณ์/ ขึ้นทะเบียนเรือประมงพื้นบ้าน แต่มีขั้นตอนกระบวนการในการดำเนินมาตรการของทั้ง 2 หน่วยงานใกล้เคียงกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการวิเคราะห์นโยบายตามตามตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล (วรเดช จันทรศร, 2540) คือความชัดเจนในการมอบหมายภารกิจ มีการออกกฎระเบียบและขั้นตอนในการปฏิบัติงานนโยบาย ที่ชัดเจน ครบถ้วน แต่ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง หากยังไม่ได้มีการทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ขอบเขตความรับผิดชอบ รวมถึงขอบเขตพื้นที่ในการดำเนินงาน อาจส่งผลกระทบต่อความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน นำมาสู่ความล่าช้า และ ระดับประสิทธิภาพในผลการปฏิบัติงานอาจยังไม่บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดได้ เพราะว่าการระบุบุคคลซึ่งมีหน้าที่หลักในการสอดส่อง ตรวจสอบ หรือการกำหนดบทลงโทษผู้ใช้ประโยชน์ที่ฝ่าฝืนกติกาของชุมชน รวมทั้งสร้างกลไกจัดการความขัดแย้งโดยการกำหนดให้มีคนกลางเป็นผู้ไกล่เกลี่ยเพื่อยุติความขัดแย้ง จะส่งผลดีต่อการปฏิบัติงาน (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ และ คณะ, 2556) รวมทั้งความไม่เข้มแข็งและยั่งยืนของสถาบันทางสังคมที่ถูกจัดตั้งโดยชุมชน (พิมพ์ประไพ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และ ชัยณรงค์ เครือนวน, 2562)

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าจากบทสรุปด้านผลสำเร็จในการนำนโยบายการแก้ปัญหาการประมงให้เป็นไปตามข้อบังคับ IUU ไปปฏิบัติพบว่า ระดับการรับรู้และตระหนักถึงความสำคัญในการทำประมงของชาวประมงพื้นบ้านให้สอดคล้องกับมาตรฐานระดับสากลนั้น ถือว่าอยู่ในระดับมาก แต่ก็ยังถือว่ายังต้องมีการพัฒนาเพิ่มเติมขึ้นอีก จากรูปแบบหรือช่องทางการสื่อสารเดิมที่สื่อสารไปยังชาวประมงเกี่ยวกับกฎ ระเบียบแนวปฏิบัติต่าง ๆ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรต้องยกระดับการสื่อสาร เพื่อสร้างความชัดเจน และตอกย้ำในสาระสำคัญของการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยอาจส่งเสริมการจัดกิจกรรมการสร้างความรู้และความเข้าใจในสาระสำคัญที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอปัญหา รวมถึงผลกระทบ ความเสียหายต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น จากการขาดความรู้

ความเข้าใจในนโยบายด้านการประมงอย่างชัดเจน โดยที่ผ่านมามีชาวประมงที่ถูกดำเนินคดีจากการขาดความรู้และเข้าใจเกณฑ์ เช่น การจับสัตว์น้ำนอกฤดู หรือ จับสัตว์น้ำที่ยังไม่โตเต็มวัย เป็นต้น

จากบทสรุปผลกระทบต่อชาวประมงพื้นบ้านจากการนำนโยบายการแก้ปัญหาการประมงให้เป็นไปตามข้อบังคับ IUU ไปปฏิบัติที่พบว่ามีความขัดแย้งน้อยนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีความพยายามในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรการฯ การทำประมงและเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ที่มีความเข้าใจในวัฒนธรรมของประชากรในพื้นที่ (Doft, 1999) ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ เน้นที่ชาวประมงพื้นบ้านเป็นสำคัญ ดังนั้น เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นบุคคลในพื้นที่ จึงควรปฏิบัติหน้าที่โดยเน้นการสร้างเครือข่ายระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กับชาวประมง เพื่อให้เกิดการประสานงาน ร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด

องค์ความรู้ใหม่

กระบวนการดำเนินนโยบายส่วนใหญ่ไม่พบว่ามีวางแผน การควบคุมกับดูแล และการวัดผลจากหน่วยงานส่วนกลาง รวมทั้งไม่มีมาตรการในการให้ทุนให้โทษผู้ปฏิบัติงานที่ชัดเจน แต่กระนั้นก็ตาม ผลการดำเนินมาตรการต่าง ๆ ก็ประสบความสำเร็จได้ตามที่กำหนด การดำเนินมาตรการเป็นไปตามข้อบังคับ IUU มีผลกระทบต่อชาวประมงพื้นบ้านค่อนข้างน้อย เนื่องจากมาตรการที่ออกมาในตอนนี้งมเน้นในการจัดระเบียบกับประมงพาณิชย์มากกว่า

สรุป

กระบวนการดำเนินนโยบายการแก้ปัญหาการประมงให้เป็นไปตามข้อบังคับ IUU เป็นมาตรการในการควบคุมอุปกรณ์ในการทำการประมง และมาตรการจัดทำอัตลักษณ์/ ขึ้นทะเบียนเรือประมงพื้นบ้านมีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักคณะหน่วยงานคือกรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รับผิดชอบมาตรการในการควบคุมอุปกรณ์ในการทำการประมง ส่วนกรมเจ้าท่า กระทรวงคมนาคม เป็นผู้รับผิดชอบมาตรการจัดทำอัตลักษณ์/ ขึ้นทะเบียนเรือประมงพื้นบ้าน แต่กระบวนการในการดำเนินมาตรการของทั้ง 2 หน่วยงานคล้ายกันคือ ทั้ง 2 หน่วยงานมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการดำเนินมาตรการจากนโยบายที่หน่วยงานที่มีหน้าที่ออกนโยบายกำหนดมาให้ โดยมีการมอบหมายภารกิจระเบียบและขั้นตอนในการปฏิบัตินโยบาย รวมถึงกรอบในการปฏิบัติอย่างครบถ้วน ผลสำเร็จของการดำเนินมาตรการแก้ปัญหาการประมงให้เป็นไปตามข้อบังคับ IUU ยังวัดได้จากสถิติการจับกุมโดยรวมยังพบว่าชาวประมงพื้นบ้านที่ถูกดำเนินการจับกุม เพียง 9 ลำหรือเพียงร้อยละ 0.63 จากเรือประมงพื้นบ้านในพื้นที่จังหวัดชลบุรีที่ยังคงใช้งานอยู่ทั้งหมด จำนวน 1,423 ลำ ซึ่งถือได้ว่าโครงการได้รับความสนใจเป็นอย่างดีจากคนในพื้นที่ นับเป็นความสำเร็จโดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นของการประชาสัมพันธ์สำหรับผลกระทบต่าง ๆ ที่ชาวประมงพื้นบ้านได้รับจากมาตรการแก้ปัญหาการประมงให้เป็นไปตามข้อบังคับ IUU มีค่อนข้างน้อย เนื่องจากมาตรการที่ออกมาในตอนนี้งมเน้นในการจัดระเบียบกับประมง

พาณิชย์มากกว่า โดยมาตรการที่เปลี่ยนแปลงไป และบังคับใช้กับชาวประมงพื้นบ้าน ทำให้มาตรการต่าง ๆ ของรัฐได้รับความร่วมมืออย่างดีของคนในกลุ่ม/ ชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

เนื่องจากปัจจุบันยังเป็นการดำเนินงานในการมุ่งเน้นผลสำเร็จเพียงหน่วยงานของตนเอง โดยไม่มีหน่วยที่จะควบคุมให้การทำงานต่าง ๆ ประสานกันเป็นอย่างดี เช่น การตรวจเรือ มีการรวมบูรณาการกันของหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่เพื่อร่วมกันตรวจเรือ ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีเพราะภายในเรือประมงแต่ละลำจะประกอบด้วย การปฏิบัติที่มีหน่วยงานรับผิดชอบหลายหน่วยงาน กล่าวคือ อุปกรณ์การทำประมงอยู่ในความรับผิดชอบของกรมประมงฯ ทะเบียนและอัตลักษณ์เรืออยู่ในความรับผิดชอบของกรมเจ้าท่าฯ แรงงานต่างด้าวอยู่ในความรับผิดชอบของกรมแรงงานฯ ซึ่งการตรวจแต่ละรายการต้องอาศัยความชำนาญของเจ้าหน้าที่แต่ละหน่วย รวมทั้งแผนการตรวจเรือในแต่ละพื้นที่ที่ไม่ซ้อนทับกัน จนอาจทำให้เรือประมงที่ทำการประมงในพื้นที่ที่มีเจ้าหน้าที่หลายหน่วยเข้ามาตรวจ อาจเสียเวลาในการขึ้นตรวจเรือบ่อยเกินความจำเป็น การรวมบูรณาการกันตรวจเรือจึงเป็นวิธีที่จะช่วยให้ปัญหาข้างต้นหมดหรือลดน้อยลงได้ แต่ในปัจจุบันการรวมบูรณาการกันตรวจเรือยังเป็นการปฏิบัติเพียงครั้งคราว ไม่ได้ดำเนินการตลอด

ในปัจจุบันผลกระทบที่ชาวประมงพื้นบ้านได้รับจากมาตรการแก้ปัญหาการประมงให้เป็นไปตามข้อบังคับ IUU ยังคงมีน้อย เนื่องจากมาตรการที่ออกมาในตอนนี้ง่ายเน้นในการจัดระเบียบกับประมงพาณิชย์ แต่ในระหว่างนี้อยู่ระหว่างการรับฟังความคิดเห็น และปรับมาตรการเพื่อจะออกใบอนุญาตทำการประมง (พื้นบ้าน) ซึ่งเมื่อมีการบังคับใช้ให้ทำเอกสารฉบับนี้ ชาวประมงพื้นบ้านอาจได้รับผลกระทบมาก โดยเฉพาะการควบคุมพื้นที่ในการทำประมง และเจ้าหน้าที่ภาครัฐควรลงพื้นที่เพื่อทำกิจกรรมในการเสริมสร้างความเข้าใจในมาตรการ เพื่อให้ชาวประมงพื้นบ้านสามารถเข้าใจความจำเป็นของมาตรการ และปฏิบัติตามมาตรการได้อย่างถูกต้อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ (องค์ความรู้) การนำนโยบายการแก้ปัญหาการประมงให้เป็นไปตามข้อบังคับ IUU ไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาประมงพื้นบ้านในจังหวัดชลบุรี สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ การดำเนินการที่ส่งผลกระทบกับประมงพื้นบ้านโดยควรให้ความสำคัญกับการดำเนินชีวิตของชาวประมงพื้นบ้านสำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ วิธีประมงพื้นบ้านกับการปฏิบัติตามข้อบังคับ IUU

เอกสารอ้างอิง

- กรมประมง. (2550). *จำนวนเรือที่จดทะเบียนการมีไว้ในครอบครองซึ่งเครื่องมือทำการประมงทั้งหมด จำแนกตามชนิดของเครื่องมือทำการประมง ปี 2543 – 2547*. เอกสารประกอบการจัดทำแผนแม่บทการจัดการประมงทะเล. กรุงเทพฯ. คณะอนุกรรมการข้อมูลเพื่อการจัดทำแผนแม่บทการจัดการประมงทะเล.
- กังวาลย์ จันทโรชิต. (2529). *การส่งเสริมการประมง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชลิตา บัณฑุวงศ์. (2543). *หัวโพง: พัฒนาการ ลักษณะ และการปรับตัวของชาวประมงพื้นบ้าน อันดามัน*. กรุงเทพฯ: ชนนิยม.
- ประกาศกรมเจ้าท่า ที่ 212/2562 เรื่อง ให้นำเรือประมงพื้นบ้านที่มีขนาดไม่เกินสิบตันกรอสมาให้ตรวจสอบ. (2562, 6 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนพิเศษ 300 ง. หน้า 24-26.
- ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดเครื่องมือทำการประมง วิธีการทำการประมง และพื้นที่ทำการประมงที่ห้ามใช้ทำการประมงในที่จับสัตว์น้ำเขตทะเลชายฝั่ง พ.ศ. 2560. (2560, 15 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนพิเศษ 279 ง. หน้า 3.
- ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดให้การใช้เรือประมงทุกขนาดประกอบเครื่องมือทำการประมงบางประเภทเป็นประมงพาณิชย์ พ.ศ. 2560. (2560, 26 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนพิเศษ 321 ง. หน้า 25.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ และ คณะ. (2556). *เศรษฐกิจสีเขียวของชุมชนภายใต้การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ: กรณีศึกษาชุมชนในพื้นที่ภาคตะวันออก*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พิมพ์ประไพ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และ ชัยณรงค์ เครือนวน. (2562). สิทธิชุมชนกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นหลักคิดและความเป็นจริงทางสังคม: กรณีศึกษาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 11(3), 39-63.
- วรเดช จันทร. (2540). *การนำนโยบายไปปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการปฏิรูประบอบราชการ.
- วัฒนา สุกัณศีล. (2543). *ชุมชนกับการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำทะเลชายฝั่งภาคใต้: ปัญหาและทางเลือก*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- Daft, R.L. (1999). *Leadership: Theory and Practice*. Fort Worth: Dryden Press.

การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรีและราชบุรี
Administration of Information and Communication Technology in Schools
under the Secondary Educational Service Area Office
Kanchanaburi and Ratchaburi

¹ดาวประดับ เรืองศิริ, สาริจน์ เป่าวงศากุล, และ นิพนธ์ วรรณเวช

¹Daopradub Ruangsiri, Saroch Pauwongsakul, Nipon Wonnawed

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Faculty of Education, Kanchanaburi Rajabhat University, Thailand

Email: ¹dao.daopradub@gmail.com, sengcomm@kru.ac.th, niponwonnawed17@gmail.com

Received August 7, 2021; Revised September 10, 2021; Accepted October 13, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี 2) เพื่อศึกษาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี และ 3) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำแนกตามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานเทคโนโลยีสารสนเทศ และครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กาญจนบุรีและราชบุรี จำนวน 350 คน โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบแบบที กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. การเปรียบเทียบการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรีและราชบุรี จำแนกตามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่า โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สรุปได้ว่าโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรีมีการปฏิบัติน้อยกว่าโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี

คำสำคัญ: เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร; การบริหาร; มัธยมศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to study 1) the level of administration of information and communication technology in schools under the Secondary Educational Service Area Kanchanaburi; 2) the level of administration of information and communication technology in schools under the Secondary Educational Service Area Ratchaburi; and 3) the comparison of information and communication technology in schools under the Secondary Educational Service Area Kanchanaburi and Ratchaburi, classified by Secondary Education Service Area. The samples comprised 350 administrators, heads of information systems and teachers in schools under the Secondary Educational Service Areas of Kanchanaburi and Ratchaburi, obtained by simple random sampling and treated by a 5-level rating scale questionnaire with a content validity between 0.67–1.00 and a reliability of 0.97 as a tool to collect data. The statistics used for data analysis were percentage, means, standard deviation, and t-test, at statistical significance of 0.05.

The findings were found as follows: 1. The level of administration of information and communication technology in schools under the Secondary Educational Service Area of Kanchanaburi was overall and in each individual aspect a high level.

2. The level of administration of information and communication technology in schools under the Secondary Educational Service Area of Ratchaburi was overall and in each individual aspect a high level.

3. The comparison of information and communication technology in schools under the Secondary Educational Service Area Kanchanaburi and Ratchaburi, classified by Secondary Education Service Area. was different. potentially-trained manpower to have the potential to use information and communication technology was different. In separate aspects, schools under the Kanchanaburi Secondary Education Service Area had fewer administrators than schools under the Ratchaburi Secondary Educational Service Area.

Keywords: Information and Communication Technology; Management; Secondary schools

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันมากขึ้น ช่วยลดขั้นตอนในการดำเนินการก่อให้เกิดความประหยัดทั้งทางด้านเวลา และงบประมาณ เทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นสิ่งจำเป็น และเป็นที่ยอมรับในยุคปัจจุบัน รวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ เล็งเห็นความจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศดำเนินงาน การบริหารงาน และการตัดสินใจ ซึ่งในหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในวงการธุรกิจ อุตสาหกรรมและการศึกษาจำเป็นต้องมีข้อมูลสารสนเทศที่ดีเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกันให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้ทั่วถึงเท่าเทียมกันและต่อเนื่อง เป็นสิ่งสำคัญที่จะก่อให้เกิดเศรษฐกิจและสังคมแห่งภูมิปัญญา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ รวมทั้งเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและความรู้ (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2559) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 กำหนดให้เพิ่มโอกาสและความเสมอภาค ในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย พัฒนาฐานข้อมูลด้านการศึกษาที่มีมาตรฐานเชื่อมโยงและเข้าถึงได้ มนุษย์ทุกคนควรเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเป็นกำลังในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในประเทศให้ก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผลการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้องค์กรหรือหน่วยงานต้องเรียนรู้และนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมและทันสมัย เข้ามาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานในองค์กรหรือหน่วยงานของตน (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2554)

ประเทศไทยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งการพัฒนาประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงเวลาของการปฏิรูปประเทศเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานหลายด้านที่สั่งสมมานาน ท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลง การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา พ.ศ. 2562–2563 มีการระบาดทั่วโลก สังคมจึงต้องเตรียมพร้อมหลายเรื่อง เริ่มต้นจากชีวิตของคนเราที่เปลี่ยนแปลงไป ขณะที่หลายหน่วยงาน องค์กร ต่างปรับความคิด พฤติกรรม และวิธีการทำงานที่มีความยืดหยุ่นมากขึ้น จากเดิมคนทำงานมักให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลระหว่างชีวิตงานและชีวิตส่วนตัวเป็นสำคัญ (Work life balance) แต่ปัจจุบันที่เราทุกคนต่างมีสัดส่วนเวลาของการทำงานและชีวิตส่วนตัว (Work from home) เกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน สลับสับเปลี่ยนกันไปตลอดทั้งวัน เกิดชีวิตการทำงาน หลอมรวมกับชีวิตส่วนตัวเป็นหนึ่งเดียว (Work life integration) จนเราต้องสร้างวินัยในการทำงาน ท่ามกลางอิสระและความยืดหยุ่นที่เพิ่มขึ้น (ชัยชนะ มิตรพันธ์, 2563) เมื่อวิกฤตการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา ภาคการศึกษาเป็นอีกภาคส่วนหนึ่งที่เกิด การปรับตัวครั้ง

ใหญ่ทั่วโลกและในประเทศไทย โรงเรียน ครู และนักเรียน นักศึกษา ต้องหันมาใช้ในการเรียนรู้ทางไกล และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ จะกลายเป็นความปกติใหม่ของการศึกษาไทย อาจเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีของครู การจัดการเรียนทางไกลและการเรียนออนไลน์ที่ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพสูง สำหรับผู้เรียนทุกคนต้องพึ่งพาหลายปัจจัย ทั้งความพร้อมด้านเทคโนโลยี ความพร้อมของครูในการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ และความพร้อมของครอบครัวและนักเรียนในการเรียนรู้จากที่บ้าน ปัจจัยเหล่านี้มีต้นทุนมหาศาล (เสาวรวัจ รัตนคำฟู, 2563) สังคมโลกเชื่อมโยงใกล้ชิดกันมากขึ้นเป็นสภาพไร้พรมแดน การพัฒนาเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ขณะที่ประเทศไทยมีข้อจำกัดของปัจจัยพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์เกือบทุกด้าน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ที่ชัดเจนขึ้นช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 นับเป็นจังหวะเวลาที่ท้าทายอย่างมากที่ประเทศไทยต้องปรับตัวขนานใหญ่ โดยจะต้องเร่งพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรมให้เป็นปัจจัยหลัก ในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกด้านเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยท่ามกลางการแข่งขันในโลกที่รุนแรงขึ้นมาก แต่ประเทศไทยมีข้อจำกัดหลายด้าน ทั้งในเรื่ององค์ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ สังคมขาดคุณภาพ ปัญหาท้าทายหลากหลายที่เป็นอุปสรรคการพัฒนาประเทศในระยะยาว ประเทศต้องเร่งพัฒนาปัจจัยพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์ในทุกด้าน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

การแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้น กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ว่า “การศึกษาแห่งอนาคตเป็นจริงได้ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร” (Enabling future education with information and communication technology) หมายถึง การพัฒนาทรัพยากรบุคคลทั้งผู้เรียนผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา โดยเพิ่มสมรรถนะให้มีวัฒนธรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม วิจารณ์ญาณและรู้เท่าทัน ด้วยการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้การบริหารจัดการอย่างบูรณาการ ร่วมกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพเพื่อการศึกษาแห่งอนาคต โดยเฉพาะนโยบาย และจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ในปี 2563 นี้ ได้มีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เข้ามาใช้ในการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรมและกว้างขวางในสร้างแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ และใช้ดิจิทัลเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ มีการจัดการเรียนการสอนเพื่อฝึกทักษะการคิดแบบมีเหตุผลและเป็นขั้นตอน พร้อมทั้งการพัฒนาครูให้มีความชำนาญในการสอนภาษาคอมพิวเตอร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2563) ได้มีการจัดทำแนวทางการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในสถานการณ์การแพร่เชื้อไวรัสโคโรนา โดยมีเนื้อหาทั้งในส่วนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทั้งรูปแบบปกติ และการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน บทบาทในการเรียนของนักเรียน บทบาทในการสอนของครู การเรียนในชั้นเรียน (Onsite) การเรียนผ่านโทรทัศน์ (On-air) และการเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online) สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ คือ การพัฒนาการเรียนออนไลน์

ฯให้มีประสิทธิภาพโดยการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้แบบการโต้ตอบ (Interactive) ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมร่วมกับผู้สอน ในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นต้องหาวิธีการในการบริหารจัดการศึกษาและพัฒนากระบวนการบริหารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี เดิมคือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 (2563) มีการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนานักเรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์นวัตกรรม มีความรู้ มีทักษะ มีสมรรถนะตามหลักสูตร และคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีสุขภาวะที่เหมาะสมตามวัย มีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเป็นพลเมือง พลโลกที่ดี (Global citizen) พร้อมก้าวสู่สากล นำไปสู่การสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยเฉพาะนักเรียน กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มผู้ด้อยโอกาส และกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ทุรกันดาร ให้ได้รับบริการด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพ และเหมาะสม ตรงตามความต้องการ สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เพื่อให้เด็กไทยได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ พัฒนาคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษาให้ได้ตามมาตรฐานการศึกษา และการปฏิรูประบบบริหารและจัดการศึกษา บรรลุตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

บทความนี้จะนำเสนอการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรีและราชบุรี เพื่อเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการพัฒนาระบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการบริหารงานของหน่วยงาน วางแผน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและปฏิบัติตามแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมตามสภาพบริบท

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี
3. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำแนกตามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

การทบทวนวรรณกรรม

การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรีและราชบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

ศึกษาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรีและราชบุรี โดยมีขอบเขตการศึกษาตามกรอบแนวคิดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ของแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2554-2556 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการสร้างกำลังคนให้มีศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านการสนับสนุนการเรียนรู้การสอนด้วยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร เพื่อสนับสนุนการศึกษา และด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการบริการด้านการศึกษาที่เอื้อต่อการสร้างธรรมาภิบาล

สุรินทร์ รัตนศิธร (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม การวิจัยครั้งนี้ใช้ ดำเนินการตามแนวคิดยุทธศาสตร์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ ตามแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 4 ด้าน คือ 1) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน 2) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารพัฒนาการบริหารจัดการด้านการศึกษาและการบริการ 3) ด้านการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และ 4) ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

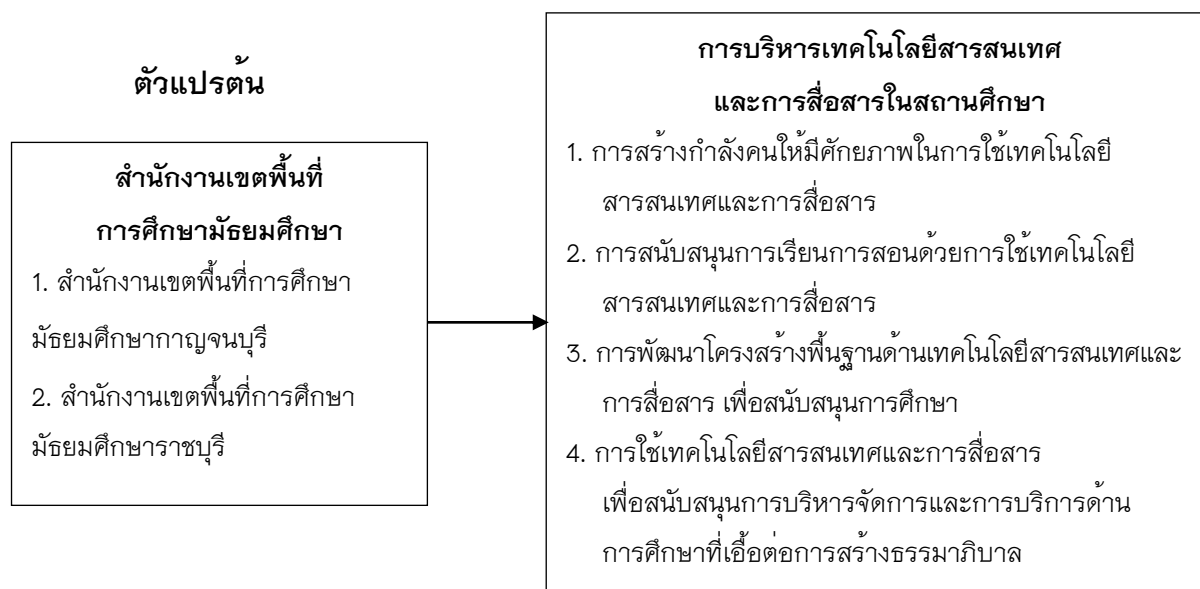
นงลักษณ์ ศิริพัก (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี การวิจัยครั้งนี้ใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามทฤษฎี แนวคิดของคูทซ์และโพสเนอร์ (Kouzes & Posner) ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) กล้าท้าทายต่อกระบวนการ (Challenging the Process) 2) การสร้างแรงบันดาลใจ วิสัยทัศน์ร่วมกัน (Inspiring a Shared Vision) 3) เพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้ผู้อื่น (Enabling Others to Act) 4) เป็นต้นแบบนำทาง (Modeling the Way) 5) การสร้างขวัญกำลังใจ (Encouraging the Heart) และ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี ตามแนวคิดของแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2557-2559

การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ให้ประสบผลสำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์ได้นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้านด้วยกัน ทั้งนี้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารสถานศึกษา ต้องให้ความสำคัญ เพื่อพัฒนา ขับเคลื่อนการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบครอบคลุมทุกด้าน ก่อให้เกิดประโยชน์แก่จัดการเรียนรู้ให้ระบบการศึกษามีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานเทคโนโลยีสารสนเทศ และครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรีและราชบุรี ปีการศึกษา 2563 จำนวน 3,834 คน ประกอบด้วยโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 29 โรงเรียน และโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดราชบุรี จำนวน 26 โรงเรียน รวม 55 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานเทคโนโลยีสารสนเทศ และครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรีและราชบุรี กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางเครจซ์และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 97 จำนวน 350 คน โดยการสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) ตามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูล จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย 1) เพศ 2) ระดับการศึกษา 3) ตำแหน่งปัจจุบัน 4) ประสบการณ์ในการทำงาน และ 5) พื้นที่การจัดการศึกษา จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรีและราชบุรี ปฏิบัติตามแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน จำนวน 28 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามในตอนที่ 2 เป็นแบบมาตรฐานส่วนประมาณค่า (rating scale) ของลิเคิร์ต (Likert's, 1976) โดยผู้วิจัยกำหนดค่าคะแนนของช่วงน้ำหนักเป็น 5 ระดับ และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีค่าเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ระหว่าง 0.67–1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลตรงวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งถามรายละเอียดเกี่ยวกับ 1) เพศ 2) ระดับการศึกษา 3) ตำแหน่งปัจจุบัน 4) ประสบการณ์ในการทำงาน และ 5) พื้นที่การจัดการศึกษา วิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ และร้อยละ

4.2 วิเคราะห์ระดับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรีและราชบุรี วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกรายข้อ รายด้าน และรวมทุกด้าน โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของเบสต์ (Best, 1981)

4.3 วิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรีและราชบุรี จำแนกตามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยวิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบแบบที กรณีที่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศ เพศหญิง ร้อยละ 67.71 เป็นเพศชาย ร้อยละ 32.29 ระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 58.29 และสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 41.71 ตำแหน่งปัจจุบันเป็นครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 83.14 รองลงมาคือ ครูผู้รับผิดชอบงานเทคโนโลยีสารสนเทศ คิดเป็นร้อยละ 14.29 และผู้บริหารสถานศึกษา คิดเป็น ร้อยละ 2.57 ประสบการณ์การทำงาน 5–10 ปี คิดเป็นร้อยละ 47.71 รองลงมาคือ 11 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 28.00 และน้อยกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.29 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี คิดเป็น

ร้อยละ 52.29 และโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขตราชบุรี คิดเป็นร้อยละร้อยละ 47.71

การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี

ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการบริการด้านการศึกษาที่เอื้อต่อการสร้างธรรมาภิบาล รองลงมา คือ ด้านการสนับสนุนการเรียนการสอนด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อสนับสนุนการศึกษา และด้านการสร้างกำลังคนให้มีศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขตราชบุรี ในภาพรวม

การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. ด้านการสร้างกำลังคนให้มีศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	4.02	0.69	มาก
2. ด้านการสนับสนุนการเรียนการสอนด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	4.25	0.58	มาก
3. ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อสนับสนุนการศึกษา	4.25	0.63	มาก
4. ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการบริการด้านการศึกษาที่เอื้อต่อการสร้างธรรมาภิบาล	4.33	0.55	มาก
รวมเฉลี่ย	4.21	0.52	มาก

การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขตราชบุรี

ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการบริการ ด้านการศึกษาที่เอื้อต่อการสร้างธรรมาภิบาล รองลงมาคือ ด้านการสร้างกำลังคนให้มีศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อสนับสนุนการศึกษา และด้านการสนับสนุนการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี ในภาพรวม

การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการบริหาร
1. ด้านการสร้างกำลังคนให้มีศักยภาพในการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร	4.34	0.52	มาก
2. ด้านการสนับสนุนการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร	4.27	0.57	มาก
3. ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เพื่อสนับสนุนการศึกษา	4.31	0.59	มาก
4. ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุน การบริหารจัดการและการบริการด้านการศึกษาที่เอื้อต่อการ สร้างธรรมาภิบาล	4.41	0.52	มาก
รวมเฉลี่ย	4.33	0.47	มาก

ผลการเปรียบเทียบการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี มีการบริหารด้านการสร้างกำลังคนให้มีศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร น้อยกว่าโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำแนกตามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาพรวม

การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา				t	Sig.
	กาญจนบุรี		ราชบุรี			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการสร้างกำลังคนใหม่ศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	4.02	0.69	4.34	0.52	4.93**	0.000
2. ด้านการสนับสนุนการเรียนการสอนด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	4.25	0.58	4.27	0.57	0.21	0.833
3. ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการศึกษา	4.25	0.63	4.31	0.59	0.94	0.348
4. ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการบริการด้านการศึกษาที่เอื้อต่อการสร้างธรรมาภิบาล	4.33	0.55	4.41	0.52	1.45	0.147
รวมเฉลี่ย	4.21	0.52	4.33	0.47	2.25*	0.025

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ว่า การเปรียบเทียบการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำแนกตามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ด้านการสร้างกำลังคนให้มีศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในภาพรวม มีการปฏิบัติที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สถานศึกษาจัดประชุมระดมความคิดเห็นครูผู้สอนเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม สถานศึกษาจัดศึกษาดูงาน ประชุม สัมมนา อบรมเชิงปฏิบัติการให้ครูผู้สอนได้รับความรู้และสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษา กำหนดเกณฑ์การประเมินและตรวจสอบคุณภาพครูผู้สอนในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ และสถานศึกษาวางแผนส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาให้ครูผู้สอนได้รับความรู้และสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม มีการปฏิบัติที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสถานศึกษาจัดประชุมระดมความคิดเห็นครูผู้สอนเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม มีการปฏิบัติที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ในภาพรวมและเป็นรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาได้ตระหนัก และให้ความสำคัญในการประยุกต์เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสื่อสาร ส่งเสริม สนับสนุน และจัดให้ครูมีการพัฒนาสื่อวัตกรรมการที่ทันสมัย มีศูนย์กลางการจัดเก็บ รวบรวม และเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศในรูปของสื่อต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูล การเรียนการสอนผ่านทางเว็บไซต์ของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ เศกสรรค์ วงศ์งาน (2555) ผลการวิจัยพบว่า การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นงลักษณ์ ศิริพัก (2561) ผลการวิจัยพบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เช่นกัน

การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี ในภาพรวมและเป็นรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาได้ปรับปรุง พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อขยายฐานความรู้และสร้างสังคมแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาล รองรับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการบริหารงาน การให้บริการทางการศึกษาที่เพียงพอเหมาะสมกับความต้องการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรภรณ์ เป้าจันทิก และถนอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข (2558) ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อินทิรา ชูศรีทอง, ไซยา ภวະบุตร และวัฒนา สุวรรณไตรย์ (2563) ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก เช่นกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

การเปรียบเทียบการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำแนกตามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพบว่า ในภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่า โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรีมีการบริหารน้อยกว่าโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะแต่เดิมโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดกาญจนบุรีและโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดราชบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยม เขต 8 ซึ่งตั้งอยู่ที่โรงเรียนราชโบริกานุเคราะห์ จังหวัดราชบุรี การบริหารจัดการทุกด้านขึ้นอยู่กับหน่วยงานต้นสังกัด สถานศึกษารับนโยบายด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ลงไปดำเนินงานที่โรงเรียนมีความชัดเจนไม่เท่าเทียมกัน อาจรวมถึงสภาพแวดล้อม บริบทของ

ที่ตั้งของสถานศึกษาทั้ง 2 จังหวัด ตามลักษณะที่ตั้งแตกต่างกัน ประกอบกับปัจจัยด้านอื่น ๆ เช่น จำนวนบุคลากร จำนวนนักเรียน และสภาพเศรษฐกิจของชุมชน ทำให้ขาดความคล่องตัวในการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ จึงทำให้สถานศึกษามีเหตุผล และความจำเป็นในการขับเคลื่อนการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแตกต่างกัน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการวางแผน ส่งเสริม พัฒนาสนับสนุนการบริหารจัดการและการบริการด้านการศึกษา รวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การจัดทำข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ รวมทั้งเป็นศูนย์กลางในการจัดเก็บ รวบรวม และเผยแพร่ข้อมูลสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐานใช้เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง ในการเข้าถึงสื่อการเรียนรู้แบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้นโดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกราช เครือศรี (2558) ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ต่ำกว่า 5 ปี ตั้งแต่ 5 – 10 ปี และมากกว่า 5 ปี พบว่า โดยรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์อนันต์ คำน่าน (2557) ผลการวิจัยพบว่า มีการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาตามยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา สถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดใหญ่ โดยรวมมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสร้างกำลังคนให้มีศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 พบว่า โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรีมีการปฏิบัติน้อยกว่าโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาทั้ง 2 จังหวัด มีการส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาให้บุคลากรได้รับการศึกษาดูงาน ประชุมสัมมนา และอบรมเชิงปฏิบัติการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่แตกต่าง รวมทั้งความพร้อมในด้านอาคาร สถานที่ อุปกรณ์ และบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไม่เท่าเทียมกัน ส่งผลให้การขับเคลื่อนแตกต่างกันออกไป สถานศึกษาแต่ละแห่งต้องมีการบริหารจัดการวางแผน ดำเนินงาน กำกับติดตามการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาใฝ่เรียนรู้อยอมรับความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และเพื่อให้ครูมีการพัฒนาตามมาตรฐานวิชาชีพสามารถใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มตามศักยภาพก่อให้เกิดประสิทธิภาพ พร้อมทั้งสร้างความพึงพอใจโอกาสความก้าวหน้าให้กับผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย คำภูมิ (2555) ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ ของโรงเรียนประถมศึกษา ใน

อำเภอเซกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ จำแนกตามสถานภาพ ผู้บริหาร ครูที่รับผิดชอบด้านเทคโนโลยี และครูผู้สอน โดยรวมมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากงานวิจัยครั้งนี้การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรีและราชบุรี ทำให้เกิดองค์ความรู้ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ต้องให้ความสำคัญกับการสร้างกำลังคนให้มีศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การสนับสนุนการเรียนการสอนด้วยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อสนับสนุนการศึกษา การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการบริการด้านการศึกษา ที่เอื้อต่อการสร้างธรรมาภิบาลต่อไป จึงมีภาพประกอบแนวคิด ดังนี้

ด้านการสร้างกำลังคนให้มีศักยภาพ

การวางแผนการปฏิบัติงาน ในการบริหารจัดการด้านการศึกษา การบริการ ส่งเสริม สนับสนุน การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้เกิดประโยชน์กับสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับอย่างเหมาะสม

ด้านการสนับสนุนการเรียนการสอน

การส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

การเตรียมความพร้อม แรงจูงใจให้ผลิตและพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับโอกาสความต้องการกำลังคนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ในอนาคต

ด้านการสนับสนุนการบริหารจัดการและการบริการด้านการศึกษาที่เอื้อต่อการสร้างธรรมาภิบาล

การจัดโครงสร้างพื้นฐานการวางแผน และการประยุกต์ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารร่วมกับฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา เพื่อขยายฐานความรู้และสร้างสังคมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาล

สรุป

การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนการเปรียบเทียบการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารใน

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำแนกตามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี มีการบริหารด้านการสร้างกำลังคนให้มีศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร น้อยกว่าโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษาราชบุรี ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง เรื่อง การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรีและราชบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ในภาพรวมมีระดับการบริหารของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการบริการด้านการศึกษาที่เอื้อต่อการสร้างธรรมาภิบาล ด้านการสนับสนุนการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อสนับสนุนการศึกษา และด้านการสร้างกำลังคนให้มีศักยภาพ ตามลำดับ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบาย ส่งเสริม พัฒนา และปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ให้มีศักยภาพในการเชื่อมโยงการรับส่งข้อมูล โดยจัดให้มีศูนย์กลางในการจัดเก็บ รวบรวม และเผยแพร่ข้อมูลเพื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพทันสมัยได้มาตรฐาน เช่น เว็บไซต์ เว็บเพจ เพื่อใช้เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของนักเรียนและครู เพื่อเผยแพร่ให้กับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ในภาพรวมมีระดับการบริหารของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษาราชบุรี อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการบริการ ด้านการศึกษาที่เอื้อต่อการสร้างธรรมาภิบาล ด้านการสร้างกำลังคนให้มีศักยภาพ ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อสนับสนุนการศึกษา และด้านการสนับสนุนการเรียนการสอนด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพิ่มขึ้น กำหนดนโยบายเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการบริการด้านการศึกษา และกระตุ้น เสริมแรง ใ้บุคลากรเกิดความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนของโรงเรียนให้เต็มศักยภาพ

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่า โดยภาพรวมมี

ความแตกต่างกัน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้บริหารสถานศึกษาวรรจัดให้บุคลากรมีการพัฒนา ศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยการศึกษาดูงาน ประชุมสัมมนา อบรมเชิง ปฏิบัติการ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในปัจจุบัน เพื่อจะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการ สอนอย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับแนวทาง และบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในปัจจัยต่าง ๆ ที่ ส่งผลต่อการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรีและราชบุรี และยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน นำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยควรให้ความสำคัญกับด้านการสร้างกำลังคนให้มีศักยภาพในการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำศึกษาเพิ่มเติมโดยใช้ระเบียบ วิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาจใช้การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ หรือการสนทนากลุ่ม เพื่อข้อมูลที่จะเป็น ข้อมูลเชิงลึก จะทำให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2559). *แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม*. สืบค้น เมื่อ 20 มิถุนายน 2564, จาก <http://www.mict.go.th/view/1/ข่าวกระทรวง>/ข่าว ประชาสัมพันธ์หน่วยงาน
- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2554). *กรอบนโยบายเทคโนโลยีและการสื่อสาร ระยะ พ.ศ. 2554-2563 ของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสาร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2554-2556)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ, (2563). *นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2563*. กรุงเทพฯ: ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- ชัยชนะ มิตรพันธ์. (2563). *ปรับไลฟ์สไตล์ชีวิตใหม่รับ New Normal หลังวิกฤตโควิด-19*. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2564, <https://www.etda.or.th/content/new-normal-after-covid-19.html>
- นางลักษณ์ ศิริพัก. (2561). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและ การสื่อสารในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี(วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- พงษ์อนันต์ คำน่าน. (2557). การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการศึกษาตาม ยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- วัชรารัตน์ เป้าจันทิก และ ธนอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข. (2558). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 38(1), 175–181.
- เศกสรรค์ วงศ์งาน. (2555). การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารตามแผนแม่บทเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์.
- สมชาย คำภูมิ. (2555). การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ของโรงเรียน ประถมศึกษาในอำเภอเซกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนครพนม.
- สุรินทร์ รัตนศิริ. (2557). การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ในสถาน ศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- เสาวรัช รัตนคำฟู. (2563). ผลกระทบของการทำงานที่บ้านในช่วงโควิด-19: กรณีศึกษาของทีดีอาร์ไอ. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2564, จาก <https://tdri.or.th/tag/>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). แนวทางการจัดการเรียนการสอนทางไกลใน สถานการณ์การแพร่ระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID19). สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.obec.go.th/archives/255396>
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. (2563). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2563. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2564, จาก <http://www.sesao8.go.th/sesao/o10.php>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560–2564. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อินทรี ชูศรีทอง, ไชยา ภาวะบุตร และ วัฒนา สุวรรณไตรย์. (2563). รูปแบบการพัฒนาคู่มือในการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานศึกษาธิการภาค 11. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 10(2), 98–112.

เอกราช เครือคร. (2558). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32(วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

Best, J. W. (1981). *Research in Education* (4th ed.). New Jersey: Prentice Hall.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities.
Educational and Measurement, 30(3), 607–610.

Likert, R. (1976). *Management Styles and the Human Component*. New York: AMACOM.

สมรรถนะปัจจุบันและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของนักวิชาการศึกษาใน ทรศนะของผู้บริหารระดับส่วนงานมหาวิทยาลัยมหิดล

The Current Competencies and Desirable Competencies of the Educators from
the Perspectives of Mahidol University's Faculty Level Executives

¹ยุวดี ธีรธราดล และ สุชนิทยา วงศ์วัฒนา

¹Yuwadee Tirataradol and Suchaniya Wongwiwattana

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Faculty of Liberal Arts, Mahidol University

E-mail: yuwadee.tir@mahidol.edu, suchaniya.won@mahidol.edu

Received August 17, 2021; Revised September 11, 2021; Accepted October 13, 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับสมรรถนะของนักวิชาการศึกษาในปัจจุบันและที่พึงประสงค์ในทรศนะของผู้บริหารระดับส่วนงานมหาวิทยาลัยมหิดล 2) เปรียบเทียบระดับสมรรถนะของนักวิชาการศึกษาในปัจจุบัน กับระดับสมรรถนะที่พึงประสงค์ในทรศนะของผู้บริหารระดับส่วนงานมหาวิทยาลัยมหิดล และ 3) วิเคราะห์สมรรถนะที่พึงประสงค์ของนักวิชาการศึกษาในทรศนะของผู้บริหารระดับส่วนงานมหาวิทยาลัยมหิดล รูปแบบการวิจัยเป็นเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารระดับส่วนงานในมหาวิทยาลัยมหิดลที่กำกับดูแลพันธกิจด้านการศึกษ จำนวน 47 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่า t-test แบบอิสระต่อกัน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) นักวิชาการศึกษามีสมรรถนะปัจจุบันด้านความรู้และด้านทักษะอยู่ในระดับสูง และด้านคุณลักษณะอื่นๆ อยู่ในระดับสูงมาก และผู้บริหารมีความคาดหวังต่อสมรรถนะทุกด้านในระดับสูงมาก 2) ระดับสมรรถนะในปัจจุบันกับระดับสมรรถนะที่พึงประสงค์ของนักวิชาการศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) ผู้บริหารเห็นว่านักวิชาการศึกษาต้องมีความรู้ด้านกฎระเบียบ วิธีการปฏิบัติงาน และจิตวิทยาในการทำงาน มีทักษะการจัดการเวลา คิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา คิดเชิงสร้างสรรค์ การทำวิจัย และการสื่อสารกับบุคคลที่หลากหลาย และต้องมีคุณลักษณะเฉพาะตัวและคุณลักษณะทางสังคม

จากการวิจัยทำให้ค้นพบว่าในทรศนะผู้บริหาร นักวิชาการศึกษาควรมีความรู้เพิ่มเติมในเรื่องจิตวิทยา ความรอบรู้ ทักษะการให้คำปรึกษา รวมถึงมีคุณลักษณะด้านไหวพริบ คิดเชิงบวก และตื่นตัว

คำสำคัญ: สมรรถนะปัจจุบัน; สมรรถนะที่พึงประสงค์; นักวิชาการศึกษา; ทรรศนะ; ผู้บริหาร

Abstract

This study aimed to 1) investigate the levels of current competencies and those of the desirable competencies of the educators from the perspectives of the Mahidol University's faculty level executives; 2) compare the differences between the levels of current competencies and those of the desirable competencies of the educators from the perspectives of the Mahidol University's faculty level executives; and 3) analyze the desirable competencies of the educators from the perspectives of the Mahidol University's faculty level executives. The participants of this quantitative research were 47 faculty level executives responsible for educational affairs at Mahidol University who were selected by a simple random sampling method. The data were collected by using a questionnaire and analyzed by using means, standard deviation, dependent t-test, and content analysis. The findings showed that 1) the educators had a high level of current competencies in knowledge and skills and had a very high level in other attributes, and they were expected to have a very high level in all aspects of desirable competencies; 2) the levels of current competencies and those of the desirable competencies statistically differed at a significance level of .01.; and 3) the executives revealed that the educators should have the knowledge about rules and regulations, working approaches, and psychology at work; the skills in time management, analyzing, problem solving, creative thinking, research conducting, and communicating with various kinds of people; and personal and social attributes.

This study discovered that Mahidol University executives at faculty level expected that educators should have more knowledge of psychology and be well rounded; have extra skills in giving consultation; and have wits, positive thinking, and alertness as additional attributes.

Keywords: current competency; desirable competency; educator; perspective; executives

บทนำ

เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ของประเทศไทยในการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน และเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลได้กำหนดกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 ในการเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยให้ความสำคัญกับการเตรียมประชากรให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (ประกาศเรื่องยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580), 2561)

การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ และจากความก้าวหน้าแบบก้าวกระโดดของเทคโนโลยีดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจของสังคมไทยและสังคมโลก ตลอดจนการปฏิวัติอุตสาหกรรม 4.0 นำไปสู่ความต้องการพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) และคุณลักษณะต่างๆ ที่สอดคล้องเพียงพอต่อการปฏิบัติงานและพัฒนาประเทศ การจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องพิจารณาปรับเปลี่ยนองค์ประกอบต่างๆ เพื่อสนองตอบบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป การพัฒนาการศึกษามีปัจจัยและกลไกที่เกี่ยวข้องหลากหลาย นอกจากผู้สอน การบริหารหลักสูตร และสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ บุคลากรด้านการศึกษายังเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการจัดการศึกษาที่ต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ในการขับเคลื่อนการศึกษาของชาติ สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญในการผลิตกำลังคนให้มีสมรรถนะที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง สามารถแข่งขันในเวทีสากลได้ อย่างไรก็ตาม จากการจัดอันดับขีดความสามารถด้านการศึกษาของประเทศทั่วโลก ในปี 2563 โดยสถาบันนานาชาติเพื่อพัฒนาการจัดการ (International Institute for Management Development) พบว่าประเทศไทยมีสมรรถนะด้านการศึกษาอยู่ในอันดับที่ 55 จาก 63 ประเทศทั่วโลก จัดอยู่ในอันดับที่ 11 ของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก และเป็นอันดับที่ 3 ในอาเซียน และเมื่อเปรียบเทียบกับ 10 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยมีสมรรถนะด้านการศึกษาลดลง 8 อันดับ จากอันดับที่ 47 ในปี 2553 เป็นอันดับที่ 55 ในปี 2563 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาระดับนานาชาติลดลง

มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นหนึ่งในสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งมั่นพัฒนาการศึกษาของไทยสู่ระดับนานาชาติ โดยกำหนดให้ยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาเป็นกลไกในการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความสำนึกต่อสังคม มีความใฝ่รู้ และมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งพันธกิจดังกล่าว จำเป็นต้องอาศัยบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการผลิตบัณฑิตให้มีความสอดคล้องกับบริบทในอนาคต (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2560) ในพันธกิจด้านการศึกษานักวิชาการศึกษาเป็นบุคลากรสายสนับสนุนที่สำคัญในการประสานงาน การให้บริการข้อมูลสารสนเทศ การวิเคราะห์วางแผนงาน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลด้านการศึกษา จึงถือได้ว่านักวิชาการศึกษาเป็นบุคลากรที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

มีการศึกษาสมรรถนะของบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยมหิดล ทั้งสมรรถนะของบุคลากรทุกตำแหน่งงานในภาพรวม (เชาวนี พันธุ์สระ, 2560; อภิสิทธิ์ี คุณวรปัญญา และคำรณ โชชนะโชติ, 2562) และสมรรถนะในตำแหน่งงานอื่นๆ เช่น เลขานุการ (นภัสวรรณ เกียรติวุฒิกัญจน์ และ สำเริง ออนสัมพันธุ์, 2555) อย่างไรก็ตาม ไม่พบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสมรรถนะของนักวิชาการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหิดลโดยตรง เบื้องต้นผู้วิจัยเล็งเห็นว่า นักวิชาการศึกษามี

ความสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนพันธกิจด้านการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหิดลสู่วิสัยทัศน์ จึงจำเป็นต้องศึกษาสมรรถนะในปัจจุบันและสมรรถนะที่ผู้บริหารระดับส่วนงานพึงประสงค์ ซึ่งจะช่วยให้มองเห็นช่องว่างที่จะนำไปสู่การกำหนดนโยบายและการวางแผนพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรสายสนับสนุนด้านการศึกษาให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของชาติและสามารถแข่งขันในระดับสากลได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะของนักวิชาการศึกษาในปัจจุบัน และสมรรถนะที่พึงประสงค์ในทรรณะของผู้บริหารระดับส่วนงานของมหาวิทยาลัยมหิดล
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับสมรรถนะของนักวิชาการศึกษาในปัจจุบันกับสมรรถนะที่พึงประสงค์ในทรรณะของผู้บริหารระดับส่วนงานมหาวิทยาลัยมหิดล
3. เพื่อวิเคราะห์สมรรถนะที่พึงประสงค์ของนักวิชาการศึกษาในทรรณะของผู้บริหารระดับส่วนงานมหาวิทยาลัยมหิดล

สมมติฐานการวิจัย

ระดับสมรรถนะของนักวิชาการศึกษาในปัจจุบันกับระดับสมรรถนะที่พึงประสงค์ในทรรณะของผู้บริหารระดับส่วนงานมหาวิทยาลัยมหิดลมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การทบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนวรรณกรรม พบเอกสารงานวิจัยสำคัญที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

สมรรถนะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานในวิชาชีพด้านต่าง ๆ

สิริภักตร์ ศิริโท และ วราภรณ์ มะลิวัลย์ (2556) ได้ศึกษาสมรรถนะของบุคลากรสำนักทะเบียนและประมวลผล พบว่าการบริการที่ดี ยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม การทำงานเป็นทีม เป็นสมรรถนะหลักที่สำคัญ และทักษะการจัดตารางเรียนและตารางสอบ การจัดการทุนการศึกษา และการตรวจสอบการสำเร็จการศึกษา เป็นสมรรถนะประจำกลุ่มงาน ส่วนกรณีการ เดชประเสริฐ และคณะ (2558) ได้ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะที่เหมาะสมในการพัฒนาบุคลากรสายปฏิบัติการ พบว่าปัจจุบันบุคลากรสายปฏิบัติการมีสมรรถนะการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ มนุษย์สัมพันธ์ในการทำงาน ยุทธศาสตร์ขององค์กร วิธีการพัฒนา สารที่ต้องการพัฒนา ทักษะคิดในการทำงาน ทักษะในการทำงาน และภาวะผู้นำ ทั้งนี้มหาวิทยาลัยควรสนับสนุนให้บุคลากรสายปฏิบัติการ พัฒนาสมรรถนะทั้ง 7 ด้าน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ในการให้บริการ ส่วนอรทัย ยศปัญญา และ อนุชา กอนพวง (2561) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะหัวหน้างาน

วิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยกำหนดสมรรถนะเป็น 3 ด้าน คือความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ พบว่าสมรรถนะทั้ง 3 ด้าน มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของหัวหน้างานวิชาการ โดยเฉพาะด้านคุณลักษณะเป็นตัวนำพาสมรรถนะด้านความรู้และทักษะให้ขับเคลื่อนไปได้ด้วยดี

จากวรรณกรรมข้างต้น จะเห็นว่าบุคลากรในหลากหลายวิชาชีพได้พยายามศึกษาสมรรถนะซึ่งเป็นปัจจัยการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน มีการแบ่งประเภทของสมรรถนะในหลากหลายรูปแบบ โดยรูปแบบที่ครอบคลุมสมรรถนะที่กล่าวมาคือ การศึกษาสมรรถนะในด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ

การเปรียบเทียบสมรรถนะการปฏิบัติงานในปัจจุบันกับสมรรถนะที่คาดหวังในวิชาชีพต่าง ๆ

ธนัชฐา ชิวพัฒน์พันธุ์ (2558) ได้ศึกษาความคิดเห็นของหัวหน้างานบัญชีในโรงงานอุตสาหกรรม ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีเกี่ยวกับสมรรถนะด้านความรู้ทางวิชาการ ด้านทักษะ และด้านกิจนิสัยที่ดีในการประกอบวิชาชีพในการปฏิบัติงานของพนักงานบัญชีที่เป็นจริงในปัจจุบันและสมรรถนะที่คาดหวัง ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะในการปฏิบัติงานปัจจุบันทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับดี ลำดับที่หนึ่งคือด้านกิจนิสัยที่ดีในการประกอบวิชาชีพ รองลงมาคือด้านทักษะในการปฏิบัติงาน และตามด้วยด้านความรู้ทางวิชาการ ส่วนสมรรถนะในการปฏิบัติงานที่หัวหน้างานบัญชีคาดหวัง ลำดับที่หนึ่งคือด้านกิจนิสัยที่ดีในการประกอบวิชาชีพ อยู่ในระดับดีมาก และด้านความรู้ทางวิชาการและด้านทักษะในการปฏิบัติงานอยู่ในลำดับดี และเมื่อทำการเปรียบเทียบ พบว่าสมรรถนะที่คาดหวังในทุกด้านมีค่าสถิติสูงกว่าสมรรถนะปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนสุวรรณา รำเพย (2559) ได้ทำวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความเป็นจริงและตามความคาดหวังในทัศนะของครูโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความเป็นจริงในทัศนะของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ส่วนสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคาดหวังในทัศนะของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ดังนั้น สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคาดหวังในทัศนะของครูจึงสูงกว่าสมรรถนะตามความเป็นจริง นอกจากนี้ ธนายุ ภูวิทย์ (2562) ได้ศึกษาเปรียบเทียบสมรรถนะที่คาดหวังกับสมรรถนะที่ปฏิบัติได้จริงของเจ้าหน้าที่ทรัพยากรมนุษย์ในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าสมรรถนะที่คาดหวังในทุกด้านมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสมรรถนะที่ปฏิบัติได้จริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ อภิเดช เล้าโสภากิริมย์ (2563) ได้ศึกษาสมรรถนะประจำตำแหน่งและพฤติกรรมบ่งชี้ที่เหมาะสมกับนักพัฒนาสังคมกรุงเทพมหานครและเปรียบเทียบระดับความคาดหวังและระดับการปฏิบัติงานจริงของสมรรถนะหลักสมรรถนะประจำกลุ่มงาน และสมรรถนะประจำตำแหน่ง พบว่า สมรรถนะประจำตำแหน่งที่เหมาะสมแบ่งเป็น 3 ด้านคือ ด้านความรู้ซึ่งประกอบด้วยความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบและกฎหมายในการปฏิบัติงาน ความรู้เกี่ยวกับหลักการพัฒนาหรือบริหารชุมชน ด้านทักษะ

ซึ่งประกอบด้วยการทำงานเป็นทีม การสื่อสาร การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และด้านคุณลักษณะหรือทัศนคติ ได้แก่ การมีภาวะผู้นำ การควบคุมอารมณ์ และการปรับตัวต่อสถานการณ์ และจากการเปรียบเทียบสมรรถนะหลัก สมรรถนะประจำกลุ่มงาน และสมรรถนะประจำตำแหน่ง พบว่าค่าเฉลี่ยของสมรรถนะที่คาดหวังสูงกว่าสมรรถนะที่เป็นจริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากผลการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าระดับสมรรถนะที่คาดหวังในการปฏิบัติงานวิชาชีพต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าระดับสมรรถนะที่เป็นจริงในปัจจุบัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยสมรรถนะนักวิชาการศึกษาจากแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ทักษะประเทศไทย 4.0 สมรรถนะตำแหน่งนักวิชาการศึกษาของสำนักงาน ก.พ. และสมรรถนะนักวิชาการศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล โดยผสมผสานโมเดลภูเขาน้ำแข็งของ McClelland (1973) กับทฤษฎีการแบ่งประเภทของสมรรถนะโดย Spencer & Spencer (1993) และแนวคิดเรื่องสมรรถนะที่พนักงานในองค์กรจำเป็นต้องมีของ Sienkiewicz et al. (2014) จึงทำให้แบ่งสมรรถนะนักวิชาการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะอื่น ๆ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยประชากรเป็นผู้บริหารระดับส่วนงานในมหาวิทยาลัยมหิดล ที่กำกับดูแลพันธกิจด้านการศึกษ จำนวนทั้งสิ้น 55 คน ซึ่งได้มาจากการสำรวจข้อมูลบนหน้าเว็บไซต์มหาวิทยาลัยมหิดล ณ วันที่ 11 กันยายน 2563 กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างไว้ 48 คน จากจำนวนประชากร 55 คน กลุ่มตัวอย่างที่สมัครใจให้ข้อมูลและกรอกข้อมูลส่งกลับมามีจำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 97.92 ของขนาดกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นอัตราการตอบกลับที่อยู่ในเกณฑ์ดีมาก (Baruch, 1999)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน โดยตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับระดับสมรรถนะของนักวิชาการศึกษาในปัจจุบันและระดับสมรรถนะที่พึงประสงค์ ซึ่งครอบคลุมสมรรถนะ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะอื่นๆ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert scale) ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ระดับสูงมาก สูง ปานกลาง ต่ำ และต่ำมาก และตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นในประเด็นสมรรถนะที่พึงประสงค์ของนักวิชาการศึกษาที่ควรมีและควรปฏิบัติ

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามรายข้อ (Index of item-objective congruence หรือ ค่า IOC) ซึ่งได้ค่าเฉลี่ย IOC รายข้ออยู่ระหว่าง 0.67–1.00 คะแนน

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ค่า t-test dependent โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ซึ่งกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ระดับสมรรถนะของนักวิชาการศึกษาในปัจจุบัน และสมรรถนะที่พึงประสงค์ในทศวรรษของผู้บริหารระดับส่วนงานของมหาวิทยาลัยมหิดล จำแนกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านความรู้ ผู้บริหารเห็นว่า ปัจจุบันนักวิชาการศึกษามีสมรรถนะด้านความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.55$) โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน ($\bar{x} = 3.94$) อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารเห็นว่าความรู้ในการประมวลผลข้อมูล ($\bar{x} = 2.96$) และความรู้เกี่ยวกับการวิจัยและนวัตกรรมการเรียนการสอน ($\bar{x} = 3.04$) ยังคงอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งต่ำกว่าความรู้ด้านอื่นๆ ผู้บริหารคาดหวังให้นักวิชาการศึกษามีสมรรถนะด้านความรู้ทุกข้อในภาพรวมระดับสูงมาก ($\bar{x} = 4.49$) สมรรถนะที่พึงประสงค์สูงสุดสามลำดับแรก คือ ความรู้การบริหารเวลาให้เป็นไปตามกำหนด ($\bar{x} = 4.57$) ความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน ($\bar{x} = 4.55$) และความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานและพัฒนาทางการศึกษา ($\bar{x} = 4.51$) ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสมรรถนะของนักวิชาการศึกษาในปัจจุบันและสมรรถนะที่พึงประสงค์ด้านความรู้

ลำดับที่	ความรู้	สมรรถนะปัจจุบัน		ระดับ	สมรรถนะที่พึงประสงค์		ระดับ
		$\bar{x}$	S.D.		$\bar{x}$	S.D.	
1	การดำเนินงานและพัฒนาการศึกษา	3.60	0.61	สูง	4.51	0.62	สูงมาก
2	การเขียนบันทึกรายงานการปฏิบัติงาน	3.60	0.65	สูง	4.49	0.59	สูงมาก
3	การบริหารเวลาให้เป็นไปตามกำหนด	3.85	0.69	สูง	4.57	0.58	สูงมาก
4	การใช้เครื่องมือ/อุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน	3.94	0.53	สูง	4.55	0.54	สูงมาก
5	การวิจัยและนวัตกรรมการเรียนการสอน	3.04	0.99	ปานกลาง	4.43	0.77	สูงมาก
6	การประมวลผลข้อมูล	2.96	1.08	ปานกลาง	4.36	0.73	สูงมาก
7	การจัดการข้อมูลด้านการศึกษา	3.60	0.68	สูง	4.49	0.69	สูงมาก
รวม		3.55	0.54	สูง	4.49	0.55	สูงมาก

1.2 ด้านทักษะ ผู้บริหารระดับส่วนงานเห็นว่า ปัจจุบันนักวิชาการศึกษามีสมรรถนะด้านทักษะในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.50$) โดยทักษะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสองลำดับแรกคือ สามารถปฏิบัติงานตามกฎระเบียบ ข้อบังคับด้านการศึกษา ($\bar{x} = 4.00$) และสามารถให้ข้อมูล คำแนะนำ และตอบคำถามด้านการศึกษา ($\bar{x} = 3.96$) อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารเห็นว่านักวิชาการศึกษามีทักษะการจัดทำโครงการความร่วมมือกับต่างประเทศ ในระดับต่ำ ($\bar{x} = 2.60$) และต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับทักษะอื่นๆ ผู้บริหารคาดหวังให้นักวิชาการศึกษามีสมรรถนะด้านทักษะในภาพรวมระดับสูงมาก ($\bar{x} = 4.36$) สมรรถนะที่พึงประสงค์สูงสุดสองลำดับแรกคือ ทักษะการให้ข้อมูล คำแนะนำ และตอบคำถามด้านการศึกษา ($\bar{x} = 4.64$) และทักษะในการปฏิบัติงานตามกฎระเบียบ ข้อบังคับด้านการศึกษาหรือประกาศอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{x} = 4.53$) ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสมรรถนะของนักวิชาการศึกษาในปัจจุบันและสมรรถนะที่พึงประสงค์ด้านทักษะ

ลำดับที่	ทักษะ	สมรรถนะปัจจุบัน		ระดับ	สมรรถนะที่พึงประสงค์		ระดับ
		$\bar{x}$	S.D.		$\bar{x}$	S.D.	
1	จัดทำโครงการความร่วมมือกับต่างประเทศ	2.60	1.12	ต่ำ	4.13	0.88	สูง

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับที่	ทักษะ	สมรรถนะ ปัจจุบัน		ระดับ	สมรรถนะ ที่พึงประสงค์		ระดับ
		$\bar{x}$	S.D.		$\bar{x}$	S.D.	
2	ปฏิบัติงานตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ	4.00	0.59	สูง	4.53	0.62	สูงมาก
3	แก้ไขปัญหาที่ยากซับซ้อน	3.60	0.79	สูง	4.38	0.79	สูงมาก
4	จัดทำแผนงาน/โครงการส่งเสริม การศึกษา	3.40	0.88	ปานกลาง	4.32	0.84	สูงมาก
5	จัดหาระบบทะเบียนและเอกสารด้าน การศึกษา	3.66	0.73	สูง	4.40	0.77	สูงมาก
6	ติดตาม ประเมิน สรุปผล งานด้าน การศึกษา	3.74	0.79	สูง	4.40	0.74	สูงมาก
7	ให้ข้อมูล คำแนะนำ/ตอบคำถามด้าน การศึกษา	3.96	0.66	สูง	4.64	0.53	สูงมาก
8	จัดทำข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา	3.36	0.99	ปานกลาง	4.28	0.85	สูงมาก
9	เสนอแนะแนวทางการปรับปรุง กฎระเบียบด้านการศึกษา	3.55	0.69	สูง	4.38	0.68	สูงมาก
10	คาดการณ์ผลกระทบจากการ เปลี่ยนแปลงกฎระเบียบด้านการศึกษา	3.40	0.83	ปานกลาง	4.32	0.81	สูงมาก
11	ถ่ายทอด /แลกเปลี่ยนความรู้ด้าน การศึกษา	3.60	0.85	สูง	4.34	0.70	สูงมาก
12	วางแผนเชิงกลยุทธ์ด้านการศึกษา	3.13	1.08	ปานกลาง	4.21	0.91	สูงมาก
	รวม	3.50	0.67	สูง	4.36	0.67	สูงมาก

1.3 ด้านคุณลักษณะอื่นๆ ผู้บริหารเห็นว่านักวิชาการศึกษามีสมรรถนะด้านคุณลักษณะอื่นๆ ในปัจจุบันภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{x} = 4.23$) คุณลักษณะสูงสุดสองลำดับแรกและอยู่ในระดับสูงมาก คือ มีการทักทายผู้รับบริการ ($\bar{x} = 4.43$) และมีความยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม ($\bar{x} = 4.40$) อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารเห็นว่านักวิชาการศึกษา มีความมุ่งมั่น/มุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติหน้าที่ ($\bar{x} = 3.91$) ต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับคุณลักษณะอื่นๆ ผู้บริหารคาดหวังต่อสมรรถนะด้านคุณลักษณะอื่นๆ ในภาพรวมระดับสูงมาก ($\bar{x} = 4.71$) โดยค่าเฉลี่ยสูงสุดสามข้อแรก คือ ความกระตือรือร้น ตื่นตัวในการปฏิบัติงาน ($\bar{x} = 4.79$) ความตั้งใจทำงานร่วมกันเป็นทีม ($\bar{x} = 4.77$) และการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมกับผู้รับบริการ ($\bar{x} = 4.77$) ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสมรรถนะของนักวิชาการศึกษาในปัจจุบันและสมรรถนะที่พึงประสงค์ด้านคุณลักษณะอื่นๆ

ลำดับที่	คุณลักษณะอื่นๆ	สมรรถนะปัจจุบัน		ระดับ	สมรรถนะที่พึงประสงค์		ระดับ
		$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
1	มุ่งมั่น/มุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติหน้าที่	3.91	0.72	สูง	4.62	0.61	สูงมาก
2	ปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด	4.19	0.71	สูง	4.60	0.65	สูงมาก
3	ตั้งใจให้บริการต่อผู้มาติดต่องาน	4.34	0.64	สูงมาก	4.66	0.60	สูงมาก
4	ยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม	4.40	0.65	สูงมาก	4.74	0.53	สูงมาก
5	กระตือรือร้น ตื่นตัวในการปฏิบัติงาน	4.28	0.62	สูงมาก	4.79	0.46	สูงมาก
6	อดทน อดกลั้น ควบคุมอารมณ์ได้	4.00	0.69	สูง	4.70	0.51	สูงมาก
7	สร้างแรงจูงใจในการทำงานให้ตนเองและผู้อื่น	3.94	0.64	สูง	4.66	0.52	สูงมาก
8	ตั้งใจทำงานร่วมกันเป็นทีม	4.26	0.61	สูงมาก	4.77	0.48	สูงมาก
9	มีบุคลิกภาพที่เป็นมิตรกับผู้รับบริการ	4.26	0.68	สูงมาก	4.72	0.54	สูงมาก
10	แสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมกับผู้รับบริการ	4.34	0.60	สูงมาก	4.77	0.48	สูงมาก
11	ทักทายผู้รับบริการ	4.43	0.65	สูงมาก	4.74	0.53	สูงมาก
12	อ่อนน้อมถ่อมตน/สุภาพ/ให้เกียรติผู้รับบริการ	4.36	0.64	สูงมาก	4.70	0.55	สูงมาก
รวม		4.23	0.53	สูงมาก	4.71	0.45	สูงมาก

2. การเปรียบเทียบระดับสมรรถนะในปัจจุบันกับระดับสมรรถนะที่พึงประสงค์ของนักวิชาการศึกษาในทรรคนะของผู้บริหารส่วนงานมหาวิทยาลัยมหิดล

ระดับสมรรถนะที่พึงประสงค์ของนักวิชาการศึกษาในทรรคนะผู้บริหารมีความแตกต่างกับระดับสมรรถนะในปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งด้านความรู้ ($t = -9.18$) ทักษะ ($t = -8.68$) และคุณลักษณะอื่นๆ ($t = -6.04$) โดยผู้บริหารแสดงความคาดหวังในสมรรถนะต่างๆ จากสูงสุดไปต่ำสุด คือ ด้านคุณลักษณะอื่นๆ ($\bar{X} = 4.71$) ความรู้ ($\bar{X} = 4.49$) และทักษะ ($\bar{X} = 4.36$) ในขณะที่สมรรถนะปัจจุบันของนักวิชาการศึกษาในทรรคนะผู้บริหารจากสูงสุดไปต่ำสุด คือ สมรรถนะด้านคุณลักษณะอื่นๆ ($\bar{X} = 4.22$) ความรู้ ($\bar{X} = 3.55$) และทักษะ ($\bar{X} = 3.50$) ดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับสมรรถนะในปัจจุบันกับระดับสมรรถนะที่พึงประสงค์ของนักวิชาการศึกษา

สมรรถนะนักวิชาการศึกษา	n	$\bar{x}$	S.D.	t	sig
ความรู้					
สมรรถนะปัจจุบัน	47	3.55	0.54	-9.18	.000
สมรรถนะที่พึงประสงค์	47	4.49	0.55		
ทักษะ					
สมรรถนะปัจจุบัน	47	3.50	0.67	-8.68	.000
สมรรถนะที่พึงประสงค์	47	4.36	0.67		
คุณลักษณะอื่น ๆ					
สมรรถนะปัจจุบัน	47	4.22	0.53	-6.04	.000
สมรรถนะที่พึงประสงค์	47	4.71	0.45		

3. การวิเคราะห์สมรรถนะที่พึงประสงค์ของนักวิชาการศึกษาในทรรณะของผู้บริหารระดับส่วนงานมหาวิทยาลัยมหิดล

3.1 ด้านความรู้

ผู้บริหารคาดหวังให้นักวิชาการศึกษามีความรู้ในด้านต่างๆ ได้แก่ ความรู้ด้านการประมวลผลข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับลักษณะงานในความรับผิดชอบของตนเองและเพื่อนร่วมงาน ความรู้เรื่องข้อกำหนด กฎระเบียบใหม่ เพื่อประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานและการพัฒนาตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ความรอบรู้ในงานการศึกษาทั้งภายในและภายนอกส่วนงาน ในระดับประเทศและระดับนานาชาติ มีความรู้ด้านจิตวิทยา โดยเฉพาะเมื่อต้องติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น

3.2 ด้านทักษะ

ผู้บริหารเห็นว่านักวิชาการศึกษาควรมีทักษะด้านภาษาอังกฤษ การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา เช่น การใช้คอมพิวเตอร์และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ทักษะการติดต่อสื่อสารและประสานงานกับผู้อื่น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการครบถ้วน ทักษะการให้คำปรึกษา สามารถชี้แจงงานในความรับผิดชอบให้ผู้อื่นเข้าใจได้ชัดเจน ทักษะการคิดวิเคราะห์วางแผน ทักษะการบริหารจัดการเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย ทักษะการวิจัยค้นคว้าข้อมูล ทักษะการพัฒนาการทำงานให้ตอบสนองนโยบายของส่วนงาน สามารถเสนอแนะและประเมินผลการทำงานเพื่อปรับปรุงการทำงาน ทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และสามารถจัดลำดับความสำคัญของงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 ด้านคุณลักษณะอื่น ๆ

ผู้บริหารคาดหวังให้นักวิชาการศึกษามีคุณลักษณะอื่น ๆ 2 ด้าน คือ 1) คุณลักษณะเฉพาะตัว ได้แก่ ปรับตัวเก่ง โดยเฉพาะเมื่อต้องเผชิญภาวะเครียดจากการทำงาน มีไหวพริบ มองโลกในแง่ดี มีความมั่นคงทางอารมณ์ เพื่อสร้างแรงจูงใจทางบวกให้ตนเองและทำงานภายใต้ภาวะความกดดันได้

นอกจากนี้ นักวิชาการศึกษาคควรเป็นผู้รู้ มุ่งมั่น ตั้งตัวและติดตามการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ชื่อสัตย์ ยุติธรรม รับผิดชอบ 2) คุณลักษณะด้านสังคม ได้แก่ การทำงานร่วมกับผู้อื่น มีมารยาทและทักษะในการเข้าสังคม สุภาพ มีจิตใจโอบอ้อมอารี พร้อมให้ความช่วยเหลือผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ ใส่ใจให้เกียรติ ยินดีให้บริการและแสดงความเป็นมิตรต่อผู้อื่น

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ในภาพรวมแม่สมรรถนะปัจจุบันทั้ง 3 ด้านในทรรคนะของผู้บริหาร จะมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงถึงสูงมาก แต่ในรายละเอียดพบว่า สมรรถนะด้านความรู้ในการประมวลผลข้อมูล และความรู้ด้านการวิจัยและนวัตกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากโครงการที่จัดอบรมให้บุคลากรด้านการศึกษายังไม่เพียงพอที่จะนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำวิจัยได้ (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2564) และจากจำนวนผลงานวิจัยด้านการศึกษาในปี 2560-2562 ที่นำเสนอในงานมหกรรมคุณภาพมหาวิทยาลัยมหิดล มีเพียงร้อยละ 14.08 ของจำนวนผลงานทั้งหมด (ปิยะธัญ พรหมสาร, ม.ป.ป.) หากนักวิชาการศึกษามีความรู้ด้านการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลและการประมวลผล จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนางานการศึกษาได้มากขึ้น ส่วนสมรรถนะด้านทักษะการจัดทำโครงการความร่วมมือกับต่างประเทศ อยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้ ในการจัดทำโครงการดังกล่าว นักวิชาการศึกษาต้องมีทักษะการใช้ภาษาอังกฤษในระดับดีเยี่ยม แต่นักวิชาการศึกษาส่วนใหญ่เป็นบุคลากรที่ได้รับการคัดเลือกก่อนที่มหาวิทยาลัยมหิดลจะมีประกาศ เรื่องการกำหนดเกณฑ์ผ่านการทดสอบภาษาอังกฤษ ของพนักงานมหาวิทยาลัยปี พ.ศ. 2559 (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2560) ในทรรคนะของผู้บริหาร นักวิชาการศึกษาจึงมีทักษะภาษาอังกฤษไม่เพียงพอในการจัดทำโครงการความร่วมมือกับต่างประเทศ

สำหรับสมรรถนะที่พึงประสงค์ในภาพรวม พบว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับสมรรถนะทั้ง 3 ด้านในระดับสูงมาก ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ทักษะสำคัญในยุคประเทศไทย 4.0 การกำหนดสมรรถนะนักวิชาการศึกษาของสำนักงาน ก.พ. และยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดลที่ต้องการพัฒนาคนให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ มีทักษะการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการปฏิบัติงาน มีความสามารถในการวางแผนดำเนินงาน มีความรู้ในกฎระเบียบ ข้อบังคับ สามารถประสานงานและมีจิตสำนึกในการให้บริการ (ประกาศเรื่องยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580), 2561; สำนักงาน ก.พ., 2552; มหาวิทยาลัยมหิดล, 2560; อานนท์ ศักดิ์วรวิชญ์, 2560)

ผลการวิจัยชี้ว่าผู้บริหารคาดหวังให้นักวิชาการศึกษามีสมรรถนะการปฏิบัติงานในระดับที่สูงกว่าสมรรถนะในปัจจุบัน เนื่องจากผู้บริหารส่วนงานรับนโยบายจากมหาวิทยาลัยและมุ่งมั่นที่จะบรรลุวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย จึงต้องอาศัยผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่างๆ ในการขับเคลื่อนอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Vroom & Deci (1999) ซึ่งกล่าวว่าผู้ที่คาดหวังจะบรรลุเป้าหมายจะรับรู้ถึงคุณค่าของผลที่จะเกิดขึ้น เข้าใจความเป็นไปได้และโอกาสที่จะบรรลุเป้าหมายและ

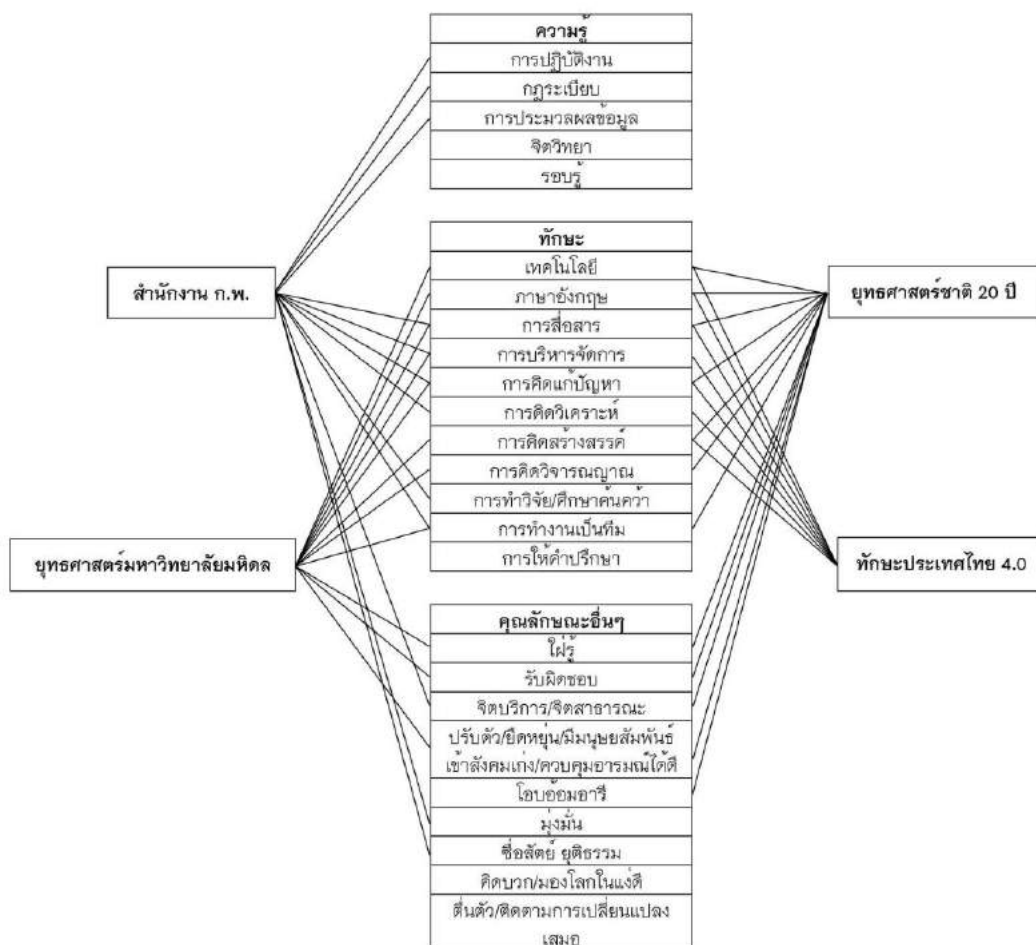
สอดคล้องกับการวิจัยของธนาญ ภูริยาธร (2562) ธนิษฐา ชีวพัฒน์พันธุ์ (2558) และอภิเดช เล้าโสภาภิรมย์ (2563) ที่พบว่าค่าเฉลี่ยของสมรรถนะที่คาดหวังสูงกว่าสมรรถนะในปัจจุบัน ประกอบกับธรรมชาติของคนที่มีทำสิ่งต่างๆ จากแรงจูงใจ ดังนั้นเมื่อคนต้องการประสบความสำเร็จจึงต้องการปรับปรุงสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้น (McClelland, 1962 อ้างถึงใน Arnolds & Boshoff, 2003) เมื่อพิจารณา ค่าเฉลี่ยสมรรถนะที่พึงประสงค์ของนักวิชาการศึกษาในแต่ละด้าน พบว่าคุณลักษณะอื่นๆ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แสดงว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับคุณลักษณะอื่น ๆ มากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของธนิษฐา ชีวพัฒน์พันธุ์ (2558) ที่พบว่าสมรรถนะการปฏิบัติงานที่หัวหน้างานบัญชีคาดหวังมากที่สุดคือกิจนิสัยที่ดีในการประกอบอาชีพ เนื่องจากคุณลักษณะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะนำพาความรู้และทักษะให้ขับเคลื่อนไปได้ด้วยดี (อรทัย ยศปัญญา และอนุชา กอนพวง, 2561)

จากแบบสอบถามปลายเปิด เห็นได้ชัดเจนว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับสมรรถนะทั้ง 3 ด้าน โดยเฉพาะความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เนื่องจากปัจจุบันเป็นยุคดิจิทัลและเป็นยุคสังคมฐานความรู้ เพื่อจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ผู้ปฏิบัติงานจำเป็นต้องปรับตัวในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย เพื่อสนองตอบพฤติกรรมของบุคคลและผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งสอดคล้องกับจันทนา อุดม (2557) ซึ่งกล่าวถึงความจำเป็นของบุคลากรทางการศึกษาในการพัฒนาความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยี นอกจากนี้การคิดวิเคราะห์ยังเป็นทักษะสำคัญในการปฏิบัติงานตำแหน่งนักวิชาการศึกษา เนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดทำฐานข้อมูลและประมวลผลข้อมูล การวิเคราะห์วางแผนงาน การประเมินผลการศึกษา และการจัดทำรายงานการประกันคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของฉัตรภรณ์ อักษร และจตุภูมิ เขตจัตุรัส (2562) และจรงค์ศักดิ์ พุ่มนวน (2562) นอกจากนี้ ความรู้ด้านจิตวิทยา ทักษะการให้คำปรึกษา การมีจิตบริการและคิดเชิงบวก ยังเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักวิชาการศึกษา เนื่องจากนักวิชาการศึกษามีหน้าที่ประสานงาน ให้ข้อมูล ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะด้านการศึกษาแก่บุคคลที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกส่วนงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Blustein (2006); Zimmer-Gembeck, & Mortimer (2006); พัทธ์ชัย สุพรรณโณภาพ (2561) และจรงค์ศักดิ์ พุ่มนวน (2562) ซึ่งกล่าวถึงความสำคัญของสมรรถนะดังกล่าวที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ความรู้รอบ การมีไหวพริบปฏิภาณ และการตื่นตัว ติดตามการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ยังเป็นสมรรถนะที่ผู้บริหารให้ความสำคัญ เนื่องจาก สมรรถนะดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการวางแผนและการแก้ไขปัญหาด้านการศึกษา ซึ่งต้องอาศัยข้อมูลที่ทันสมัยรอบด้านและครอบคลุม การตัดสินใจที่รวดเร็วแม่นยำ เพื่อวางแผนและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน สอดคล้องกับการศึกษาของสมาคมวิจัยฮาร์ต (Hart Research Associates, 2013) อลิสา ผลาพล (2558) และปรัชญาพร ทองประสิทธิ์ และคณะ (2563) ซึ่งพบว่าความรู้รอบ มีไหวพริบ และการตื่นตัวอยู่เสมอ เป็นคุณสมบัติของบุคคลที่ส่งเสริมให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยนี้ทำให้เห็นช่องว่างระหว่างระดับสมรรถนะปัจจุบันของนักวิชาการศึกษากับระดับสมรรถนะที่ผู้บริหารคาดหวังเพื่อบรรลุพันธกิจด้านการศึกษามากขึ้น และยังเห็นถึงสมรรถนะที่จำเป็นต้องมีเพิ่ม ซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพสูงในยุคการเปลี่ยนแปลง ผลการศึกษาดังกล่าวสามารถนำไปกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรสายสนับสนุนด้านการศึกษาศึกษาเพื่อสนองตอบการจัดการศึกษาตามยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมหิดลและยุทธศาสตร์ชาติ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้ค้นพบว่า สมรรถนะที่พึงประสงค์ในการปฏิบัติงานของนักวิชาการศึกษาในทศวรรษผู้บริหารระดับส่วนงานมหาวิทยาลัยมหิดล นอกเหนือจากที่ระบุไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ทักษะสำคัญในยุคประเทศไทย 4.0 สมรรถนะของบุคลากรของสำนักงาน ก.พ. และยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดลแล้ว ยังพบว่า ความรู้เรื่องจิตวิทยา ความรอบรู้เรื่องต่างๆ ทักษะในการให้คำปรึกษา รวมถึงการมีไหวพริบ คิดเชิงบวกหรือมองโลกในแง่ดี มีความตื่นตัวพร้อมที่จะติดตามความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เป็นสมรรถนะที่ผู้บริหารเห็นว่ามีความจำเป็นสำหรับนักวิชาการศึกษา ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 สมรรถนะนักวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

สรุป

ในทศวรรษของผู้บริหารส่วนงานมหาวิทยาลัยมหิดล นักวิชาการศึกษาจำเป็นต้องมีสมรรถนะทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอื่น ๆ ในระดับสูงมาก โดยเฉพาะคุณลักษณะอื่น ๆ ซึ่งเป็นสมรรถนะที่ซ่อนลึกละเอียดภายใน ยากที่จะเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนา แต่กลับมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้บุคคลใช้ความรู้และทักษะของตนอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการดำเนินงานด้านการการศึกษาที่โดดเด่น ตอบสนองวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยและนโยบายของชาติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 สถาบันอุดมศึกษาสามารถใช้ผลการวิจัยเป็นเกณฑ์การคัดเลือกนักวิชาการศึกษา โดยเฉพาะเกณฑ์สมรรถนะด้านคุณลักษณะอื่น ๆ

1.2 สถาบันอุดมศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาสมรรถนะนักวิชาการศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในยุคที่มีความเปลี่ยนแปลง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาสมรรถนะนักวิชาการศึกษา

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบสมรรถนะของนักวิชาการศึกษากับสถาบันการศึกษาที่เป็นคู่เทียบ

2.3 ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของนักวิชาการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กรรณิการ์ เดชประเสริฐ, ยุทธพล ทวีชาลี, ปาริชา มารี เคน, และ กัตัญญู แก้วหานาม. (2558).

ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะที่เหมาะสมในการพัฒนาบุคลากรสายปฏิบัติการมหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์. *วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์*, 2(1), 112-134.

กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.*

2560-2579. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *สมรรถนะการศึกษาไทย ในเวที*

สากล ปี 2563 (IMD 2020). นนทบุรี: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.

จรงค์ศักดิ์ พุ่มนวน. (2562). การสร้างแรงบันดาลใจเพื่อการพัฒนางานประจำของบุคลากรสาย

สนับสนุนในสถาบันอุดมศึกษา. *วารสาร Mahidol R2R e-Journal*, 6(1), 1-13.

จันทนา อุดม. (2557). การขับเคลื่อนสังคมความรู้: ทิศทางการปรับตัวสำหรับสถาบันอุดมศึกษา

ของประเทศไทย ปี 2568. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร*, 9(1), 5-13.

- ฉัตรารณณ์ อักษร และจตุภูมิ เขตจัตุรัส. (2562). โมเดลการวัดสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ตำแหน่งนักวิชาการศึกษา. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ฉบับบัณฑิตศึกษา) สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 7(3), 12-23.
- เชาวนี พันธุ์ลาภะ. (2560). วัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของบุคลากรสถาบันชีววิทยาศาสตร์โมเลกุลมหาวิทยาลัยมหิดล. *วารสาร Mahidol R2R e-Journal*, 4(2), 205-226.
- ธนาญ ภูวิทยาธร. (2562). การพัฒนาสมรรถนะนักทรัพยากรมนุษย์ในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารปาริชาติ*, 32(1), 134-150.
- ธนัญญา ชิวพัฒน์พันธุ์. (2558). สมรรถนะของพนักงานบัญชีในโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ตามทัศนะของหัวหน้างานบัญชี. *RMUTT Global Business and Economics Review*, 10(2), 141-152.
- นภัสวรรณ เกียรติวุฒิกาญจน์ และ สำเริง ออนสัมพันธุ์. (2555). สมรรถนะที่พึงประสงค์ของเลขานุการผู้บริหารระดับสูงมหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตกาญจนบุรี. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 2(2), 109-117.
- ประกาศเรื่องยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580). (2561, 13 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 135 ตอนที่ 82 ก, หน้า 1-71.
- ปรัชญาพร ทองประสิทธิ์, ลักรินทร์ อยู่ผ่อง และ อัศครัตน์ พูลกระจ่าง. (2563). รูปแบบการพัฒนาทักษะด้านอารมณ์โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองสำหรับผู้ปฏิบัติงานส่วนหน้าในธุรกิจบริการ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี*, 14(2), 97-108.
- ปิยะณัฐ พรหมสาร. (ม.ป.ป.). การวิเคราะห์ผลงาน มหกรรมคุณภาพมหาวิทยาลัยมหิดลระหว่างปี 2560-2562. สืบค้นจาก http://op.mahidol.ac.th/qd/km/document/2021/km20210610_1.pdf
- พิทักษ์ สุพรรณโณภาพ. (2561). การคิดเชิงบวก: ตัวแปรในการพัฒนาชีวิต. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 11(3), 1958-1978.
- มหาวิทยาลัยมหิดล, กองแผนงาน. (2560). *แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580*. สืบค้นจาก https://op.mahidol.ac.th/pl/wp-content/uploads/2018/11/Mahidol_Strategic_Plan_2018-203720Year.pdf
- มหาวิทยาลัยมหิดล, กองทรัพยากรบุคคล. (2560). *ประกาศมหาวิทยาลัยมหิดล เรื่องการกำหนดเกณฑ์ผ่านการทดสอบภาษาอังกฤษของพนักงานมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2560*. สืบค้นจาก <http://op.mahidol.ac.th>

- มหาวิทยาลัยมหิดล, กองทรัพยากรบุคคล. (2564). รายงานประจำปีกองทรัพยากรบุคคล พ.ศ. 2563. สืบค้นจาก <http://op.mahidol.ac.th/hr/document/annualreport/muhr-annual-report2563-update.pdf>
- สำนักงาน ก.พ. (2552). มาตรฐานกำหนดตำแหน่งนักวิชาการศึกษา. สืบค้นจาก https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/attachment/job_specification/3-8-021-4.pdf
- สิริภักดิ์ ศิริโท และ วราภรณ์ มะลิวัลย์. (2556). การประเมินสมรรถนะบุคลากรสำนักทะเบียนและประมวลผลกรณีศึกษาสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. *วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร*, 10(2), 41-60.
- สุวรรณ รำเพย. (2559). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความเป็นจริงและตามความคาดหวังในทัศนะของครูโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 9(1), 25-30.
- อรทัย ยศปัญญา และ อนุชา กอนพวง. (2561). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะหัวหน้างานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 20(1), 232-245.
- อานนท์ ศักดิ์วรวิชญ์. (2560). 11 คุณลักษณะของคนไทย 4.0 ที่ต้องปฏิรูปจะช่วยให้ Thailand 4.0 เป็นความจริง (ตอนที่ 3). สืบค้นจาก <https://mgronline.com/daily/detail/9600000005559>
- อภิเดช เล้าโสภากิริมย์. (2563). สมรรถนะประจำตำแหน่งของนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 39(3), 33-41.
- อภิสิทธิ์ คุณวรปัญญา และ คำรณ โชชนะโชติ. (2562). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อสมรรถนะ ชีตความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานตำแหน่งประเภทสนับสนุน มหาวิทยาลัยมหิดล. *วารสารการบริหารปกครอง (Governance Journal)*, 8(2), 138-160.
- อลิสา ผลาพล. (2558). การกำหนดเงื่อนไขทางจิตและพฤติกรรมการแสดงออกของมนุษย์ในสังคม (ศิลปนิพนธ์ปริญญาศิลปบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Arnolds, C. A., & Boshoff, C. (2003). The Influence of McClelland's Need Satisfaction Theory on Employee Job Performance. *Journal of African Business*, 4(3), 55-81.
- Baruch, Y. (1999). Response Rates in Academic Studies-A Comparative Analysis. *Human Relations*, 52(4), 421-438.
- Blustein, D. L. (2006). *The Psychology of Working: A New Perspective for Career Development, Counseling, and Public Policy*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Hart Research Associates. (2013). *It Takes More Than a Major: Employee Priorities for College Learning and College Success*. Retrieved from http://www.aacu.org/sites/default/files/files/LEAP/2013_EmployerSurvey.pdf

- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
- McClelland, D.C. (1973). *Work Motivation: Theory of Human Motivation*. New York: John Wiley and Sons.
- Sienkiewicz, Ł., Jawor-Joniewicz, A., Sajkiewicz, B., Trawińska-Konador, K. A., & Podwójcic, K. (2014). *Competency-based Human Resources Management. The Lifelong Learning Perspective*. Warsaw: Drukarnia GC.
- Spencer, L. M., & Spencer, S. M. (1993). *Competence at Work*. New York: John Wiley and Sons.
- Vroom, V.H., & Deci, E.L. (1999). *Management and Motivation*. UK: Penguin.
- Zimmer-Gembeck, M. J., & Mortimer, J. T. (2006). Adolescent work, Vocational Development, and Education. *Review of Educational Research*, 76(4), 537–566.

การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5

Good Governance for School Administrators within the Thammajak
Consortium Operating under the Secondary Educational Service Area Office 5

¹จุฑากาญจน์ เก่งกลสิกิจ และ วรกาญจน์ สุขสดเขียว

¹Jutakan Kengkasikit and Vorakarn Suksodkiew

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Silpakorn University, Thailand

E-mail: baimon170637@gmail.com

Received August 21, 2021; Revised September 24, 2021; Accepted October 13, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทราบการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา และ 2) เพื่อทราบแนวทางการพัฒนาการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการครูในสหวิทยาเขตธรรมจักร จำนวน 165 คน ใช้วิธีคัดเลือกโดยการสุ่มแบบแบ่งประเภท จำแนกตามโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) แบบสอบถาม 2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่ามัธยฐาน เลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก
2. แนวทางการพัฒนาการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรตัดขั้นตอนการดำเนินงานที่ไม่จำเป็น 2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรสำรวจความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจำแนกกลุ่มผู้รับบริการ 4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวิเคราะห์ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินงาน 5) ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาระบบการเผยแพร่ให้มีประสิทธิภาพ 6) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเองตามความสนใจ 7) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้รับบริการเข้าถึงการบริการได้อย่างเท่าเทียม 8) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 9) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก 10) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความเป็นกัลยาณมิตรที่ดี

ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ทำให้การดำเนินงานในสถานศึกษาเกิดความราบรื่น ส่งผลให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ

คำสำคัญ: การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา; หลักธรรมาภิบาล; สหวิทยาเขตธรรมจักร

Abstract

This article aimed to study (1) good governance for school administrators; and (2) good governance guidelines for school administrators. The sample was 165 government teachers in the Thammajak Consortium operating under the Secondary Educational Service Area Office 5. They were selected by stratified random sampling. The instrument for collecting data was a questionnaire and structured interview. Analysis data by descriptive statistics and Content Analysis. The research results were found as follows:

1. Good governance for school administrators within the Thammajak Consortium Operating under the Secondary Educational Service Area Office 5 was almost at a high level. Regarding a particular, each area was at a high level.

2. Good governance guidelines for school administrators were: 1) The school administrators should save working time and reduce the process; 2) The school administrators should explore the opinions of stakeholders; 3) The school administrators should classify a group of clients to determine strategies to reach; 4) The school administrators should analyze potential problems and develop a plan for preventive action; 5) The school administrators should develop an efficient publishing system; 6) The school administrators should encourage teachers to develop themselves; 7) The school administrators should serve equal services practice; 8) The school administrators should promote stakeholders for better education management; 9) The school administrators should coordinate with external agencies to develop an educational system; and 10) The school administrators should be polite.

The findings from this research are used as guidelines for the development of the use of good governance by educational institution administrators to facilitate the smooth operation of educational institutions resulting in quality education management.

Keywords: Good governance for school administrators; Good governance; Thammajak Consortium Operating

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 มุ่งเน้นการนำความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรมเพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ทั้งในเรื่องกระบวนการผลิต รูปแบบผลิตภัณฑ์ การบริการใหม่ ๆ การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี รูปแบบการดำเนินธุรกิจ การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม การใช้นวัตกรรมสำหรับการพัฒนาสินค้าและบริการทั้งในระดับพื้นบ้านจนถึงระดับสูง ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในวงกว้าง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้เน้นย้ำถึงความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนกลไกการบริหารราชการแผ่นดินสำคัญ ๆ การปรับเปลี่ยนกฎหมายและกฎระเบียบในหลายด้าน รวมถึงการปรับการบริหารจัดการให้มีหลักธรรมาภิบาลในทุกระดับ ปลอดคอรัปชั่น และปรับเปลี่ยนทัศนคติของคนไทยในทุกภาคส่วนให้มีความนิยมที่ดียิ่งขึ้น มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงโดยยึดหลักการรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

หลักธรรมาภิบาลเป็นแนวทางการบริหารจัดการที่รัฐบาลทุกคณะให้ความสำคัญและผลักดันให้หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน ส่งผลให้หน่วยงานกำกับดูแลองค์กรเอกชนและหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ เร่งดำเนินการส่งเสริมเพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552) แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และการเมืองของประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมามีส่วนผลักดันให้ประเทศมีความก้าวหน้าในหลาย ๆ ด้าน อย่างไรก็ตามการครอบงำแนวคิดเรื่องหลักธรรมาภิบาลกลับยังมีบทบาทที่ไม่เด่นชัดนัก โดยมักจะสอดคล้องตามยุทธศาสตร์รายด้าน ซึ่งทำให้การพัฒนาหลักธรรมาภิบาลยังขาดกลไกการขับเคลื่อนในภาพรวมที่ชัดเจน ซึ่งส่งผลทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประเทศไทย มีความบิดเบี้ยว ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และทำให้การบริหารจัดการภาครัฐขาดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เกิดปัญหาคอรัปชั่น รวมทั้งก่อให้เกิดความสูญเสียต่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจสังคม และการเมืองของประเทศไทยในระยะยาว (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2559)

นอกจากนี้ความเหลื่อมล้ำของสถานศึกษาทางเศรษฐกิจ และสังคมภายใต้ระบบการศึกษาในปัจจุบันยังก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ระหว่างครอบครัวที่มีสถานภาพที่ดีและครอบครัวที่มีสถานภาพไม่ดี (นณรรฎ พิศลยบุตร, 2558) ถึงแม้ปัจจุบันระบบการศึกษาของประเทศไทยมีการสนับสนุนให้เยาวชนได้เข้าถึงการศึกษามากยิ่งขึ้น โดยให้นักเรียนสามารถเข้าถึงด้านการศึกษาได้

ตลอด 12 ปี แต่กระนั้นยังพบความเหลื่อมล้ำในหลายมิติ ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำเรื่องขนาดของสถานศึกษา การขาดแคลนทรัพยากรบุคคลด้านการศึกษาในเขตชนบทและพื้นที่ห่างไกล ในเขตเมืองย่านคนยากจน ชนกลุ่มน้อย และปัญหาความเหลื่อมล้ำจากการจัดสรรงบประมาณระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2559) แสดงให้เห็นว่าระบบการบริหารจัดการในภาครัฐที่ขาดประสิทธิภาพเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศที่สำคัญประการหนึ่งมาอย่างต่อเนื่อง การปรับปรุงหลักธรรมาภิบาลในการทำงานภาครัฐจะปรับปรุงได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับภาครัฐที่ต้องร่วมมือกันทำให้เกิดหลักธรรมาภิบาล ทั้งระบบการทำงานและพฤติกรรมของบุคลากรภาครัฐ โดยเน้นเรื่องความโปร่งใส การคานอำนาจเพื่อลดปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน

โรงเรียนในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 เป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษาทำหน้าที่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ภายใต้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 โดยยึดหลักปฏิบัติตามข้อกำหนดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) แต่จากการปฏิบัติงานพบว่าการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในสถานศึกษายังประสบปัญหา มีการร้องเรียนเรื่องความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่ บุคลากรบางส่วนไม่ได้นำหลักการดังกล่าวมาปรับใช้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้การปฏิบัติงานเกิดปัญหาและข้อขัดแย้ง อาจส่งผลไปถึงคุณภาพของการศึกษาต่ำลงด้วย ซึ่งปัจจุบันพบว่าโรงเรียนในสหวิทยาเขตธรรมจักร ยังมิได้กำหนดแผนการดำเนินการและโครงการเพื่อรองรับการบริหารงานและการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลอย่างจริงจัง อีกทั้งในการปฏิบัติงานบางขั้นตอนมีการทำงานที่ซ้ำซ้อน ส่งผลให้การดำเนินงานในสถานศึกษาเกิดความล่าช้า ผู้บริหารสถานศึกษาไม่สามารถประสานความร่วมมือที่ดีให้เกิดขึ้นภายในโรงเรียนได้ มีปัญหาความขัดแย้งภายในโรงเรียน บางเรื่องเกิดความเสียหายแก่ราชการและตัวบุคคล หากไม่ได้รับการแก้ไขอาจส่งผลเสียกับคุณภาพการบริหารการศึกษา ทำให้คุณภาพการศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานตามข้อกำหนดส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา ซึ่งอาจทำให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษา

จากสภาพปัญหาข้างต้น หากผู้บริหารในยุคปัจจุบันขาดหลักธรรมาภิบาลในการบริหาร แล้วการบริหารการศึกษาจะไม่ประสบความสำเร็จ และขาดประสิทธิภาพในการทำงาน ส่งผลกระทบต่อคุณภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษาลดลง เพราะหลักธรรมาภิบาลเป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลผู้บริหารให้บริหารการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการปกครอง การบริหารการจัดการควบคุมดูแลกิจการต่างๆ ให้เป็นไปตามครรลองธรรม หลักธรรมาภิบาลจึงมีความสำคัญสำหรับผู้บริหารในยุคปัจจุบัน (พระสมุห์วิศศักดิ์ อธิธิญาโณ (กอจันทร์), 2558) ดังนั้นการศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาล และแนวทางการพัฒนาการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตธรรมจักร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาใช้ในการ

การพัฒนาหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งเป็นประโยชน์ในการพัฒนาสถานศึกษา สังคม และประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทราบการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5
2. เพื่อทราบแนวทางการพัฒนาการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5

การทบทวนวรรณกรรม

หลักธรรมาภิบาล คือ การใช้อำนาจในการบริหารจัดการ จัดสรรทรัพยากรและกำกับดูแลที่เป็นไปด้วยความถูกต้อง มีความรับผิดชอบ สุจริต เทียงธรรม โปร่งใส ด้วยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้เกี่ยวข้องอย่างแท้จริงโดยยึดหลักนิติธรรม คุณธรรม จริยธรรม ก่อให้เกิดความเป็นธรรม มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและเกิดความคุ้มค่าในการทำงาน (ถวิลวดี บุรีกุล, 2561)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) (2555) ได้จำแนกหลักธรรมาภิบาลออกเป็น 10 หลักการ ดังนี้ 1) หลักประสิทธิภาพ หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด เกิดผลผลิตที่คุ้มค่าต่อการลงทุน และบังเกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม 2) หลักประสิทธิผล หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องมีวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ มีการวางแผนเป้าหมายการปฏิบัติงานที่ชัดเจน และอยู่ในระดับที่ตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชน 3) หลักการตอบสนอง หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องสามารถให้บริการได้อย่างมีคุณภาพ สามารถดำเนินการแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด สร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจ รวมถึงตอบสนองตามความคาดหวัง ความต้องการของประชาชนผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลาย และมีความแตกต่างกันได้อย่างเหมาะสม 4) หลักการรับผิดชอบต่อสังคมและสามารถตรวจสอบได้ หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องสามารถตอบคำถามและชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัย รวมทั้งต้องมีการจัดวางระบบการรายงานความก้าวหน้าและผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ต่อ 5) หลักความเปิดเผยและโปร่งใส หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตรงไปตรงมา รวมทั้งต้องมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น และเชื่อถือได้ให้ประชาชนได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนวางระบบให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเป็นไปโดยง่าย 6) หลักนิติธรรม หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องใช้อำนาจของกฎหมายกฎระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด ด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายต่าง ๆ 7) หลัก

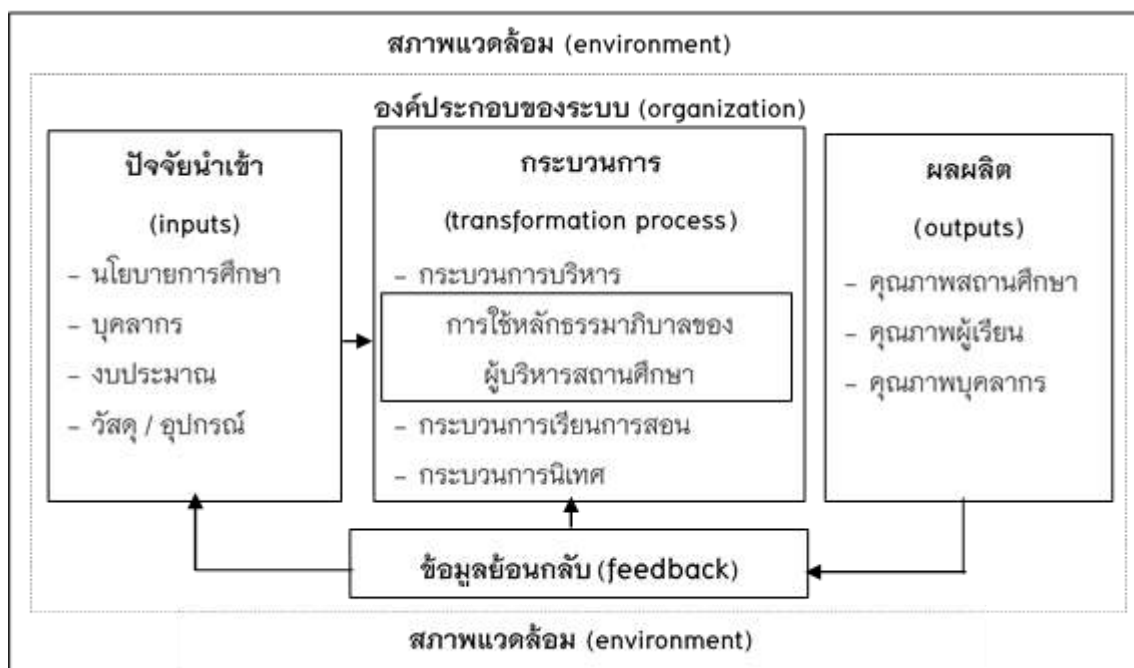
ความเสมอภาค หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องให้บริการอย่างมีความเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งแยกด้านชายหญิง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม และอื่นๆ อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงโอกาสความเท่าเทียมกันของการเข้าถึงบริการสาธารณะของกลุ่มบุคคลผู้ด้อยโอกาสในสังคมด้วย 8) หลักการมีส่วนร่วมและการมุ่งเน้นฉันทามติ หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน รวมทั้งเปิดให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหาประเด็นที่สำคัญหรือเกี่ยวข้อง ร่วมคิดแก้ไขปัญหา มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และการดำเนินงาน และร่วมตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน 9) หลักการกระจายอำนาจ หมายถึง ในการปฏิบัติราชการควรมีการมอบอำนาจและกระจายความรับผิดชอบในการตัดสินใจ และการดำเนินการให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในระดับต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการโอนถ่ายบทบาทและภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือภาคส่วนอื่นๆ ในสังคม 10) หลักคุณธรรมและจริยธรรม หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องมีจิตสำนึกความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปอย่างมีศีลธรรม คุณธรรม และตรงตามความคาดหวังของสังคม

ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า สถานศึกษาจำเป็นต้องมีหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานด้านต่างๆ เพื่อให้การบริหารงานนั้นสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งองค์ประกอบที่สอดคล้องในการบริหารงานของสถานศึกษาตามที่สำนักงานพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ได้กำหนดหลักการ 10 หลักการ ซึ่งหลักการข้างต้นเป็นหลักการในการบริหารที่ดี และทุกภาคส่วนเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีงามเหมาะที่จะนำมาใช้ในการจัดการบริหารงานทำให้หน่วยงานนั้นสามารถพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพได้

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดของ Lunenburg & Ornstein (2012) มาเป็นกรอบของการวิจัย กล่าวคือ โรงเรียนในสหวิทยาเขตธรรมจักรสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 เป็นองค์กรระบบเปิด ประกอบด้วยระบบย่อย ๆ ภายในองค์กรที่มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม โดยระบบจะรับปัจจัยนำเข้า (inputs) มีกระบวนการ (transformation process) เปลี่ยนแปลงปัจจัยนำเข้าให้กลายเป็นผลผลิต (outputs) ซึ่งปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม (environment) ทั้งภายในและนอกองค์กร สามารถสะท้อนคุณภาพการศึกษา ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ให้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) เพื่อนำไปพัฒนาปัจจัยนำเข้าและกระบวนการต่อไป ส่วนปัจจัยนำเข้าในระบบการศึกษา คือ นโยบายการจัดการศึกษา บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ได้ถูกแปรเปลี่ยนโดยกระบวนการ ได้แก่ การบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน การนิเทศการศึกษา ให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพของสถานศึกษา ผู้เรียน และบุคลากร ตาม

นโยบาย อีกทั้งยังมีการประเมินเพื่อนำข้อเสนอแนะ หรือข้อควรปรับปรุง นำไปพัฒนาปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตต่อไป ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ สถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ประชากร คือ ข้าราชการครูในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 จำนวน 285 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ข้าราชการครูในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 จำนวน 165 คน โดยใช้ตารางประมาณการขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970) และใช้เทคนิคการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งประเภท จำแนกตามโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นตัวเลือกที่กำหนดคำตอบไว้ให้ เกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน และประสบการณ์ในการทำงานตำแหน่งปัจจุบัน ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ตามแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามชนิดจัดอันดับคุณภาพ ได้ 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert (1961) หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีของ Cronbach (1974) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .963

2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ตามแนวคิดของของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด ใช้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าในการวิเคราะห์การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้ค่ามัชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม แล้วเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามแนวความคิดของ Best (1970) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียดตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 โดยภาพรวม

(n = 165)

การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. หลักประสิทธิภาพ	4.13	0.66	มาก
2. หลักประสิทธิผล	4.23	0.55	มาก
3. หลักการตอบสนอง	4.19	0.59	มาก
4. หลักการรับผิดชอบและสามารถตรวจสอบได้	4.27	0.60	มาก
5. หลักความเปิดเผยและโปร่งใส	4.34	0.57	มาก
6. หลักนิติธรรม	4.31	0.62	มาก
7. หลักความเสมอภาค	4.40	0.61	มาก
8. หลักการมีส่วนร่วมและการมุ่งเน้นฉันทามติ	4.26	0.63	มาก
9. หลักการกระจายอำนาจ	4.31	0.58	มาก
10. หลักคุณธรรมและจริยธรรม	4.44	0.62	มาก
รวม	4.29	0.52	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา

รายชื่อคำถามของการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่ามัธยเทศน้อยไปน้อย ดังนี้ หลักคุณธรรมและจริยธรรม, หลักความเสมอภาค, หลักความเปิดเผยและโปร่งใส, หลักการกระจายอำนาจ, หลักนิติธรรม, หลักการรับผิดชอบและสามารถตรวจสอบได้, หลักการมีส่วนร่วมและการมุ่งเน้นฉันทามติ, หลักประสิทธิผล, หลักการตอบสนอง และหลักประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยภาพรวม เท่ากับ 0.52 มีการกระจายของข้อมูลน้อย แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 จำนวน 12 คน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 โดยนำข้อคำถามที่มีค่ามัธยเทศน้อยที่สุดในแต่ละด้านมาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ ได้แนวทางการพัฒนาการใช้หลักธรรมาภิบาลแยกรายด้าน ดังนี้ หลักประสิทธิภาพ 1 แนวทาง หลักประสิทธิผล 2 แนวทาง หลักการตอบสนอง 2 แนวทาง หลักการรับผิดชอบและสามารถตรวจสอบได้ 2 แนวทาง หลักความเปิดเผยและโปร่งใส 2 แนวทาง หลักนิติธรรม 2 แนวทาง หลักความเสมอภาค 2 แนวทาง หลักการมีส่วนร่วมและการมุ่งเน้นฉันทามติ 2 แนวทาง หลักการกระจายอำนาจ 2 แนวทางและหลักคุณธรรมและจริยธรรม 1 แนวทาง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 5 ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมในการบริหาร ส่งผลให้ครูและบุคลากรเกิดแรงจูงใจในการทำงาน อีกทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ได้ดำเนินการโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษา มุ่งตอบสนองนโยบายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มีการนิเทศ กำกับ ติดตามให้การดำเนินงานในสถานศึกษา มีความโปร่งใสและเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงทำให้การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องงานวิจัยของวิภาส ทองสุทธิ และวิวัฒน์ ตูจันงค์ (2564) พบว่าสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับมาก และค่าเฉลี่ยรายด้านระดับมาก ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส

และหลักความคุ้มค่า สอดคล้องกับงานวิจัยของพิชญ ยงดี และศักดิ์พันธ์์ ต้นวิมลรัตน์ (2560) พบว่า ธรรมชาติของโรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ หลักความเสมอภาค หลักการมีส่วนร่วม หลักการตอบสนอง หลักความโปร่งใส หลักการรับผิดชอบ และหลักนิติธรรม ตามลำดับ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แนวทางการพัฒนาการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 พบว่า 1) หลักประสิทธิภาพ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวางแผนก่อนการดำเนินงาน มีการพัฒนาเทคนิคและวิธีการดำเนินงานให้มีความสะดวกและรวดเร็ว ตัดขั้นตอนการดำเนินงานที่ไม่จำเป็น สอดคล้องกับงานวิจัยของฉัตรมงคล สูงเนิน (2561) พบว่า ผู้บริหารควรกำหนดขั้นตอนการทำงานและกระจายอำนาจให้ชัดเจน ผู้บริหารควรมีการนิเทศ ตรวจสอบ ระบบการทำงาน อยู่เสมอพร้อมทั้งตรวจสอบปัญหาและหาทางแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ 2) หลักประสิทธิผล มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสำรวจความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยมีการจัดช่องทางการรับฟังความคิดเห็นและข้อร้องเรียนต่าง ๆ เพื่อนำมากำหนดแผนกลยุทธ์ และทิศทางของการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิไลรัตน์ ฝ่ายดี (2559) พบว่า ผู้บริหารควรสร้างความเชื่อมั่นไว้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ควรกำหนดนโยบายในการบริหารงานที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3) หลักการตอบสนอง มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจำแนกกลุ่มผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อหาความรู้ด้านความต้องการ ความคาดหวัง ทำให้กำหนดกลยุทธ์ในการเข้าถึงผู้รับบริการแต่ละกลุ่มได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกัลยาณี สีลารักษ์ และ พิมลพรรณ เพชรสมบัติ (2563) พบว่า ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้องรับรู้และเข้าใจนโยบาย ทิศทาง เป้าหมายของการดำเนินงานตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอย่างเป็นระบบ มีการรายงานผลการดำเนินงาน เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก 4) หลักการรับผิดชอบและสามารถตรวจสอบได้ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวิเคราะห์ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินงาน ประเมินโอกาสที่จะเกิดปัญหาและผลกระทบต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสาคร มหาหิงค์ (2560) พบว่า ผู้บริหารควรปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์และเป้าประสงค์ที่ชัดเจน มีกระบวนการปฏิบัติ งานและระบบงานที่เป็นมาตรฐาน รวมถึงมีการติดตาม ประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ 5) หลักความเปิดเผยและโปร่งใส มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร พัฒนาระบบการเผยแพร่ให้มีประสิทธิภาพ ควรมีการชี้แจงรายละเอียดที่สามารถเปิดเผยได้ ให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทราบถึงการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน และประสานความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของเปรมมิกา อ่อนธานี (2559) พบว่า ผู้บริหารควรมีการวางแผนและพัฒนาระบบการใช้สื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ทันสมัย ดำเนินการต่างๆ อย่างเปิดเผย เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วน

เกี่ยวข้องรับรู้ และเข้าใจนโยบาย ทิศทาง เป้าหมายของการดำเนินงาน มีการรายงานผลการดำเนินงาน เผยแพร่เปิดเผยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก 6) หลักนิติธรรมมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาได้พัฒนาตนเองตามความสมัครใจ ควรส่งเสริมสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของครูและบุคลากร ให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 7) หลักความเสมอภาค มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรวิเคราะห์กำหนดมาตรฐานกระบวนการทำงานขององค์กรให้มีความเสมอภาค สร้างกลไกด้านความเสมอภาคในการให้บริการ ควรมีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศของบุคลากรและผู้รับบริการ 8) หลักการมีส่วนร่วมและการมุ่งเน้นฉันทามติ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในการบทบาทการมีส่วนร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประสานความร่วมมือในการดำเนินงาน ควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน 9) หลักการกระจายอำนาจ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ 10) หลักคุณธรรมและจริยธรรม มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษา และเข้าใจความต้องการของผู้ได้บังคับบัญชา ใช้เทคนิคในการบริหารให้เหมาะสม รับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน มีความเป็นกัลยาณมิตรที่ดี มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อร่วมงาน มีการสื่อสารกันอย่างเป็นมิตร ตลอดจนนำหลักจริยธรรมมาเป็นหลักในการบริหาร

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยนี้ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาการใช้หลักธรรมาภิบาล แยกรายด้านดังนี้ หลักประสิทธิภาพ 1 แนวทาง หลักประสิทธิผล 2 แนวทาง หลักการตอบสนอง 2 แนวทาง หลักการระมัดระวังและสามารถตรวจสอบได้ 2 แนวทาง หลักความเปิดเผยและโปร่งใส 2 แนวทาง หลักนิติธรรม 2 แนวทาง หลักความเสมอภาค 2 แนวทาง หลักการมีส่วนร่วมและการมุ่งเน้นฉันทามติ 2 แนวทาง หลักการกระจายอำนาจ 2 แนวทางและหลักคุณธรรมและจริยธรรม 1 แนวทาง แสดงดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 การพัฒนาการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา

จากแผนภาพที่ 2 การพัฒนาการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา อธิบายโดยสังเขปดังนี้ หลักประสิทธิภาพ มีแนวทางการพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวางแผนก่อนการดำเนินงาน มีการพัฒนาเทคนิคและวิธีการดำเนินงานให้มีความสะดวกและรวดเร็ว ตัดขั้นตอนการดำเนินงานที่ไม่จำเป็น หลักประสิทธิผล มีแนวทางการพัฒนา คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสำรวจความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีการจัดช่องทางการรับฟังความคิดเห็นและข้อร้องเรียนต่างๆ เพื่อนำมากำหนดแผนกลยุทธ์ 2) ควรมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งสำรวจความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หลักการตอบสนอง มีแนวทางการพัฒนา คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจำแนกกลุ่มผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อหาความรู้ด้านความต้องการ ความคาดหวัง ทำให้กำหนดกลยุทธ์ในการเข้าถึงผู้รับบริการแต่ละกลุ่มได้อย่างถูกต้องเหมาะสม 2) ควรสร้างปฏิสัมพันธ์กับประชาชนผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีการรับฟังและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องนำไปเชื่อมโยงกับการวางแผนกลยุทธ์ หลักการรับผิดชอบต่อสังคมและสามารถตรวจสอบได้ มีแนวทางการพัฒนา คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวิเคราะห์ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินงาน 2) ควรกำหนดมาตรการและแนวทางปฏิบัติ เมื่อโรงเรียนเกิดผลกระทบในด้านต่างๆ หลักความเปิดเผยและโปร่งใส มีแนวทางการพัฒนา คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร 2) ควรมีการชี้แจงรายละเอียดที่สามารถเปิดเผยได้ ให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทราบถึงการดำเนินงานต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน หลักนิติธรรม มีแนวทางการ

พัฒนา คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาได้พัฒนาตนเองตามความสมัครใจ 2) ควรส่งเสริมสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของครูและบุคลากร ให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หลักความเสมอภาค มีแนวทางการพัฒนา คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้รับบริการทุกคนเข้าถึงการบริการได้อย่างเท่าเทียม 2) ควรวิเคราะห์กำหนดมาตรฐานกระบวนการทำงานขององค์กรให้มีความเสมอภาค หลักการมีส่วนร่วมและการมุ่งเน้นฉันทามติ มีแนวทางการพัฒนา คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในการบทบาทการมีส่วนร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประสานความร่วมมือในการดำเนินงาน 2) ควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน หลักการกระจายอำนาจ มีแนวทางการพัฒนา คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดโครงการ กิจกรรมต่างๆ และประสานความร่วมมือ กับหน่วยงานภายนอก ชุมชน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ 2) ควรมีการอำนวยความสะดวกในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานภายนอก หลักคุณธรรมและจริยธรรม มีแนวทางการพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษา และเข้าใจความต้องการของผู้ได้บังคับบัญชา ใช้เทคนิคในการบริหารให้เหมาะสม มีความเป็นกัลยาณมิตรที่ดี

สรุป

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 สรุปได้ดังนี้

1. การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่ามัธยเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ หลักคุณธรรมและจริยธรรม หลักความเสมอภาค หลักความเปิดเผยและโปร่งใส หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักการรับผิดชอบและสามารถตรวจสอบได้ หลักการมีส่วนร่วมและการมุ่งเน้นฉันทามติ หลักประสิทธิผล หลักการตอบสนอง และหลักประสิทธิภาพ ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 พบว่า 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรตัดขั้นตอนการดำเนินงานที่ไม่จำเป็น 2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรสำรวจความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจำแนกกลุ่มผู้รับบริการ 4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวิเคราะห์ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินงาน 5) ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาระบบการเผยแพร่ให้มีประสิทธิภาพ 6) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเองตามความสมัครใจ 7) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้รับบริการเข้าถึงการบริการได้อย่างเท่าเทียม 8) ผู้บริหาร

สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 9) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก 10) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความเป็นกัลยาณมิตรที่ดี

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) จากผลการวิจัย การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักรสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 พบว่า หลักประสิทธิภาพ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการออกแบบกระบวนการปฏิบัติงานโดยใช้เทคนิคและเครื่องมือในการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม และส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้ดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น เพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดความคล่องตัว

2) จากผลการวิจัย การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักรสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 พบว่า หลักคุณธรรมและจริยธรรม ค่ามัชฌิมเลขมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญและนำหลักคุณธรรมและจริยธรรมมาใช้ในปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างให้กับครูและบุคลากร ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้ครู และบุคลากรในสถานศึกษาได้พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5

2) ควรมีการศึกษาผลลัพธ์ที่เกิดจากการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5

3) ควรมีการศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในระดับเขตพื้นที่ หรือสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น

เอกสารอ้างอิง

กัลยาณี สีลารักษ์ และพิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2563). หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28. *วารสาร มจร. พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 5(3), 53-67.

- นัตรมงคล สูงเนิน. (2561). *แนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42(วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2561). *หลักธรรมาภิบาลจากแนวคิดสู่การปฏิบัติในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- นณรรฎ พิศลยบุตร. (2558). *ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทย: ข้อสรุปจากผลการสอบปีชา (PISA)*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยแห่งประเทศไทย.
- เปรมมิกา อ่อนธานี. (2559). *แนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2(วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- พระสมุห์วิศักดิ์ อธิปัญญาโน (กอจันทร์). (2558). *การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลวิถีพุทธ. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 2(3), 87-96.
- พิษณุ งามดี และศักดิ์พันธ์ ต้นวิมลรัตน์. (2560). *ธรรมาภิบาลของโรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง. วารสาร การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 7(2), 161-171.
- วิภาส ทองสุทธิ และวิวัฒน์ ตู้อำนาจ. (2564). *การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 กรณีศึกษาโรงเรียนภูวิทยา จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ*, 10(1), 155-164.
- วิไลรัตน์ ฝ่ายดี. (2559). *การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางใน อำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2(วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2559). *แนวทางการพัฒนาธรรมาภิบาลในระยะแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 และการขับเคลื่อนธรรมาภิบาลของ ประเทศไทยสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนา ประเทศไทย.
- สาคร มหาหิงคุ์. (2560). *การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล*, 3(1), 12-19.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564*. สืบค้นเมื่อ 9 พฤษภาคม 2562, จาก http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.). (2552). *คู่มือการจัดระดับการกำกับดูแลองค์การภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance Rating)*. กรุงเทพฯ: บริษัท ฟรีเมียร์ โพร จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.). (2555). *หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

Best, W. (1970). *Research in Education*. New Jersey: Prentice–Hall Inc.

Cronbach, J. (1974). *Essentials of Psychological Testing*. New York: Harper & Row Publisher.

Krejcie, V., & Morgan, W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30, 607–610.

Likert, R. (1961). *New Patterns of Management*. New York: McGraw Hill.

Lunenburg, C., & Ornstein, C. (2012). *Educational Administration; Concepts and Practices*. (6th ed.). CA: Wadsworth.

การเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหารกับการปฏิบัติงาน
ตามมาตรฐานวิชาชีพครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสิงห์บุรี

The Empowerment of Administrators and Teacher Professional Standards
Performance in School under Singburi Primary Educational Service Area Office

วิรันธดา เสือจอย และ ศักดิพันธ์ ตันวิมลรัตน์

¹Wirunda Suajoy and Sakdipan Tonwimonrat

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Faculty of Education, Silpakorn University, Thailand

E-mail: wirunda.sj@gmail.com, Sakdipan55@gmail.com

Received August 31, 2021; Revised October 4, 2021; Accepted October 28, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ (1) การเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหารในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี (2) การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู และ (3) ความสัมพันธ์ระหว่างการเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี จำนวน 80 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 240 คน วิธีการสุ่มแบบแบ่งประเภท คือ จำแนกตามขนาดของโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์สเปียร์มัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) การเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์แบบค่อยๆ เพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: การเสริมสร้างพลังอำนาจ; ผู้บริหาร; การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู

Abstract

This article aimed to study (1) the empowerment of administrators in school under Singburi Primary Educational Service Area Office; (2) teacher professional standards performance in school under Singburi Primary Educational Service Area Office; and (3) the relationship between the empowerment of administrators and teacher professional standards performance in school under Singburi Primary Educational Service Area Office. The sample consisted of 80 schools under the Singburi Primary Educational Service Area Office. The 3 respondents in each school were 1 school director or a deputy director of the school or an acting school director and 1 head of department and 1 teacher. There were 240 respondents. The research instrument was a questionnaire about the empowerment of administrators based on Tracy's ten steps to empowerment, and teachers' performance according to Professional Standards for Teachers based on the Regulations of the Teachers Council of Thailand on Professional Standards B.E. 2562 (2019). The statistics used to analyze the data were frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, and Pearson's product moment correlation coefficient.

The research results were found as follows: 1) The empowerment of administrators in schools under the Singburi Primary Educational Service Area Office, as a whole, was at a high level. Ranking by arithmetic mean from maximum to minimum, were respect, recognition, trust, clearly define responsibilities, permission to fail, delegate authority, training and development, provide knowledge and information, give feedback and set standard of excellence. 2) Teacher professional standards performance in school under Singburi Primary Educational Service Area Office as a whole were at the highest level Ranking by arithmetic mean from maximum to minimum were the performance of the teacher, relationships with parents and communities and Learning management. 3) The relationship between the empowerment of administrators and teachers' professional standards performance in schools under the Singburi Primary Educational Service Area Office was found at .01 level of statistical significance.

Keywords: Empowerment; Administrators; Teacher Professional Standards Performance

บทนำ

การพัฒนาองค์กรนั้นให้ความสำคัญกับผู้ปฏิบัติงานในองค์กร โดยการจัดระบบส่งข้อมูลในการทำงานย้อนกลับให้ผู้ปฏิบัติงานได้รับรู้ เรียนรู้ ปรับตัว หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงาน การ

กระจายอำนาจไปจากส่วนกลางให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์การร่วมกัน ซึ่งแนวคิดที่ใช้ในการพัฒนาผู้ปฏิบัติงานที่ถือเป็นกุญแจสำคัญของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์การ คือ การเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับผู้ปฏิบัติงานในองค์การ (ประวิต เอรารวรรณ์, 2562) การเสริมสร้างพลังอำนาจมีความสำคัญต่อการทำงานในส่วนต่าง ๆ ของหน่วยงาน การเสริมสร้างพลังอำนาจจึงเป็นเสมือนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้ดีมากยิ่งขึ้น (Yeo, 1993) การเสริมสร้างพลังอำนาจถือเป็นเครื่องมือของการบริหารอย่างหนึ่งที่ผู้บริหารหรือนำ นำไปใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรเนื่องจากการเสริมสร้างพลังอำนาจเป็นการแบ่งปันพลังอำนาจแก่ผู้อื่น เพื่อให้มีความสามารถที่จะไปถึงเป้าหมาย เป็นการอยู่ร่วมกันของบุคคลในองค์กรที่ให้ประโยชน์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน (Songsraboon et al., 2021) และเป็นการกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความก้าวหน้า และมีศักยภาพในงานเพิ่มขึ้น

การเสริมสร้างพลังอำนาจยังเป็นการเชื่อมั่นจากการได้กระทำบางอย่างที่ผู้ปฏิบัติคิดว่าตนเองไม่สามารถทำได้ การให้ข้อมูลข่าวสาร การเปิดโอกาสให้มีการพัฒนาตนเอง คิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในหน่วยงานเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงาน การส่งเสริมให้เกิดการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลให้เกิดประสิทธิผลขององค์กร (Damnoen et al., 2021) นอกจากองค์กรจะได้งานตามเป้าหมายแล้ว การร่วมมือกันทำงานโดยมีหัวหน้าเป็นผู้เสริมสร้างพลังอำนาจโดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการคิดและร่วมตัดสินใจ ให้ทุกคนได้พัฒนาความรู้ความสามารถ และมีระบบการให้รางวัลอย่างยุติธรรม กลยุทธ์เหล่านี้จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานมีขวัญและกำลังใจในการทำงาน ปฏิบัติงานให้กับหน่วยงานอย่างเต็มความสามารถ มีความสุขกับการทำงานและในที่สุด ทุกคนจะมีความยึดมั่นผูกพันต่อองค์กร (Kinlaw, 1995)

ผลการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี พบว่าด้านคุณภาพการศึกษานั้นยังไม่น่าพอใจ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในบางกลุ่มสาระที่เป็นกลุ่มสาระวิชาหลักยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย โดยพบว่าผู้เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศในภาพรวมคิดเป็นร้อยละ 0.07 และในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 การเปรียบเทียบผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2561 กับค่าเฉลี่ยผลการทดสอบระดับชาติด้านพื้นฐานระดับประเทศ พบว่ามีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี, 2563) จากสภาพปัญหาดังกล่าวพบว่า 1) ผู้บริหารสถานศึกษา การแบ่งงานตามความรับผิดชอบที่ไม่ชัดเจน 2) ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดมาตรฐานการทำงานในระดับสอดคล้องกับการปฏิบัติงานส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาไม่บรรลุตามเป้าหมายที่สถานศึกษาและต้นสังกัดตั้งไว้ 3) ผู้บริหารสถานศึกษาขาดการส่งเสริมครูและบุคลากรในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 4) ผู้บริหารสถานศึกษา มีการติดต่อ สื่อสารระหว่างบุคลากรในสถานศึกษาที่ไม่มีประสิทธิภาพ สภาพปัญหาอีกประการหนึ่งที่สำคัญและรอการแก้ไขมาโดยตลอดคือปัญหาครูไม่ครบชั้น ครูสอนไม่ตรงตามความถนัด หรือไม่ตรง

สาขาวิชาเอก ซึ่งส่งผลต่อศักยภาพการจัดการเรียนรู้ที่ขาดประสิทธิภาพ นอกจากนั้นครูยังไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนยังคงใช้วิธีการสอนแบบเดิม คือ ยึดหนังสือเรียนเป็นหลักบรรยาย ให้เด็กท่องจำ เป็นต้น ปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาที่ยังไม่เป็นไปตามมาตรฐาน จำเป็นต้องเร่งยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาผู้เรียนให้สูงขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสิงห์บุรี, 2561)

บทความวิจัยนี้นำเสนอความรู้เกี่ยวกับศาสตร์ในด้านการบริหารการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระบวนการบริหารที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู โดยการให้ความไว้วางใจในการให้อำนาจในการตัดสินใจได้อย่างอิสระในขอบเขตหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบ และควรมีการส่งเสริมการอบรมและพัฒนาศักยภาพตามแต่ความถนัดและความสามารถของบุคคล ซึ่งทำให้โรงเรียนมีบุคลากรครูที่มีศักยภาพสูง อันจะส่งผลดีและเกิดประโยชน์ต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะพัฒนาสถานศึกษาให้ไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ในทิศทางเดียวกัน เพราะผู้บริหารสถานศึกษาเพียงคนเดียวไม่สามารถทำให้การบริหารสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ได้ แต่ต้องได้รับความร่วมมือกันของทุกคนทุกฝ่ายเป็นอย่างดี จึงจำช่วยนำพาให้ไปสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายสูงสุด นั่นคือการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้เต็มศักยภาพตามที่สถานศึกษา กำหนดไว้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหารในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี
2. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างพลังอำนาจ

การเสริมสร้างพลังอำนาจเป็นกระบวนการในการพัฒนาบุคลากรและองค์กรอย่างต่อเนื่อง โดยการส่งเสริมให้บุคลากรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อันจะส่งผลให้การปฏิบัติงานในองค์กรให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น (Kinlaw, 1995) เป็นกระบวนการใด ๆ ที่ให้อำนาจที่ยิ่งใหญ่ ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานผ่านการแบ่งปันข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องและการควบคุมปัจจัย ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน (Newstrom, 2015) การเสริมสร้างพลังอำนาจ เป็นหลักพื้นฐาน

เบื้องต้นในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ปฏิบัติงานที่มงานและองค์กร เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานและองค์กร มีความรู้สึกรับผิดชอบในงานของตนและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร (Scott & Jaffe, 1991) เป็นการส่งผ่านความรับผิดชอบ และอำนาจจากผู้บริหารไปสู่พนักงานที่อยู่ระดับล่างกว่า ซึ่งการตัดสินใจนั้นอยู่ในขอบเขตสถานที่ที่จะใช้พิจารณาตัดสินใจในการดำเนินการต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง (Greenberg, 2011) ซึ่งบุคคลนั้นมีอำนาจในการตัดสินใจได้ด้วยตัวเองในเขตความรับผิดชอบของตนโดยไม่ต้องได้รับการอนุมัติจากผู้อื่น (Luthans, 2011)

จากแนวคิดที่นักการศึกษากล่าวมา สรุปได้ว่าการเสริมสร้างพลังอำนาจ หมายถึง กระบวนการที่ผู้บังคับบัญชาใช้ในการเพิ่มอำนาจหรือมอบหมายอำนาจหน้าที่ อำนาจการตัดสินใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อสร้างแรงจูงใจ ความมั่นใจ พัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู

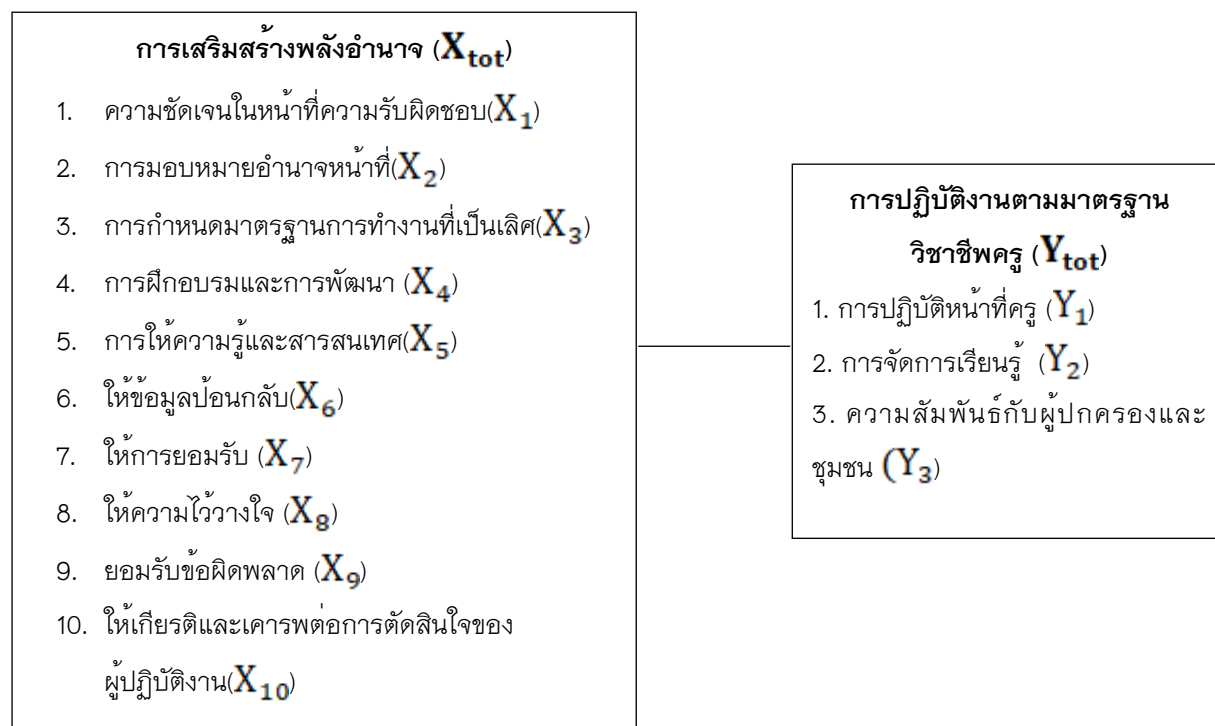
มาตรฐานการปฏิบัติงานตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) กำหนดให้ครูปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง ได้แก่ 1) การปฏิบัติหน้าที่ครู 2) การจัดการเรียนรู้ และ 3) ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งทั้ง 3 ประการนี้ จะเป็นสิ่งสนับสนุนให้ครูปฏิบัติหน้าที่โดยมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียน ด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู พัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ ทันสมัย และทันต่อการเปลี่ยนแปลง บูรณาการความรู้และศาสตร์การสอนในการวางแผนและจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีปัญญา รู้คิด จัดกิจกรรมและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน โดยตระหนักถึงสภาวะของผู้เรียน และปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพของผู้เรียน และสามารถอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความแตกต่างทางวัฒนธรรม

สรุปได้ว่าวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง ที่มีองค์ประกอบของวิชาชีพชั้นสูงที่มีลักษณะเฉพาะและสำคัญ เป็นงานที่ใช้ความชำนาญ ความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา เป็นงานที่ใช้สติปัญญา มีจรรยาบรรณวิชาชีพเป็นแบบแผนการปฏิบัติ มีองค์กรรับผิดชอบกำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณ มีสถานภาพในสังคมสูงได้รับการยกย่อง

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ผู้วิจัยเลือกศึกษาแนวคิดของ Tracy (1990) ซึ่งกล่าวว่ารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจไว้ในลักษณะการทำงานเป็นขั้นตอนตามลำดับทั้งหมด 10 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ความชัดเจนในหน้าที่ความรับผิดชอบ 2) การมอบหมายอำนาจหน้าที่ 3) การกำหนดมาตรฐานการทำงานที่เป็นเลิศ 4) การฝึกอบรมและการพัฒนา 5) การให้ความรู้และสารสนเทศ 6) ให้ข้อมูลป้อนกลับ 7) ให้การยอมรับ 8) ให้ความไว้วางใจ 9) ยอมรับข้อผิดพลาด 10) ให้เกียรติและเคารพ

ต่อการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติงาน ส่วนการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู เลือกศึกษามาตรฐานการปฏิบัติงาน ตามมาตรฐานวิชาชีพครู ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) ประกอบด้วย 1) การปฏิบัติหน้าที่ครู 2) การจัดการเรียนรู้ 3) ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี จำนวน 97 โรงเรียน โดยเปิดตารางประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 80 โรงเรียน แล้วเลือกตัวอย่างตามโอกาสทางสถิติ (Probability sampling) โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งประเภท (Stratified random sampling) และการเลือกโรงเรียนโดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน หรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าฝ่ายบริหารงาน เช่น ฝ่ายบริหารงานวิชาการ ฝ่ายบริหารงานงบประมาณ ฝ่ายบริหารงานบุคคล หรือฝ่ายบริหารงานทั่วไป จำนวน 1 คน และครู จำนวน 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูล 240 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับการเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหารตามแนวคิดของ Tracy (1990) กับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู ตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2562 (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ความถี่ ค่าร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีระบบ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดรายละเอียดและขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดเตรียมโครงการวิจัย เป็นการจัดเตรียมโครงการอย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอนเป็นระบบตามระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัย โดยศึกษาจากเอกสาร สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีเอกสารวิชาการ ข้อมูลสารสนเทศ งานวิจัยต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำโครงการวิจัย นำเสนอพร้อมขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อขออนุมัติโครงการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยศึกษารายละเอียดของทฤษฎีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดสร้างเครื่องมือ ทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ นำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ตลอดจนแปลผลการวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย เป็นขั้นตอนการจัดทำรายงานผลการวิจัย นำเสนอรายงานผลการวิจัย ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามคำแนะนำของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ปรับปรุงและจัดทำรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

1. การเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี โดยภาพรวม (X_{tot}) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.59) เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 5 ข้อ โดยเรียงลำดับตามค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านให้เกียรติและเคารพต่อการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.60) ด้านให้ความไว้วางใจ ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.61) ด้านให้การยอมรับ ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.68) ด้านความชัดเจนในหน้าที่ความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.65) และด้านยอมรับข้อผิดพลาด ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.65) และอยู่ในระดับมาก 5 ข้อ โดยเรียงลำดับตามค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านการมอบหมายอำนาจหน้าที่ ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.62) ด้านการฝึกอบรมและการพัฒนา ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.62) ด้านการให้ความรู้และสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.68) ด้านให้ข้อมูลป้อนกลับ ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.68) และด้านการกำหนดมาตรฐานการทำงานที่เป็นเลิศ ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.69)

ตามลำดับ เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.60 – 0.68 มีการกระจายของข้อมูลน้อย แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี โดยภาพรวม

การเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหาร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ความชัดเจนในหน้าที่ความรับผิดชอบ (X_1)	4.51	0.65	มากที่สุด
การมอบหมายอำนาจหน้าที่ (X_2)	4.44	0.62	มาก
การกำหนดมาตรฐานการทำงานที่เป็นเลิศ (X_3)	4.33	0.69	มาก
การฝึกอบรมและการพัฒนา (X_4)	4.41	0.62	มาก
การให้ความรู้และสารสนเทศ (X_5)	4.41	0.68	มาก
ให้ข้อมูลป้อนกลับ (X_6)	4.40	0.68	มาก
ความชัดเจนในหน้าที่ความรับผิดชอบ (X_7)	4.56	0.68	มากที่สุด
การมอบหมายอำนาจหน้าที่ (X_8)	4.56	0.61	มากที่สุด
การกำหนดมาตรฐานการทำงานที่เป็นเลิศ (X_9)	4.50	0.65	มากที่สุด
การฝึกอบรมและการพัฒนา (X_{10})	4.57	0.60	มากที่สุด
รวม (X_{tot})	4.47	0.59	มาก

2. การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ โดยเรียงลำดับตามค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู ($\bar{X}$ = 4.66, S.D. = 0.41) ด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.47) อยู่ในระดับมาก 1 ข้อ คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.41 – 0.47 มีการกระจายของข้อมูลน้อย แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี โดยภาพรวม

การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การปฏิบัติหน้าที่ครู (Y_1)	4.66	0.41	มากที่สุด
การจัดการเรียนรู้ (Y_2)	4.49	0.44	มาก
ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน (Y_3)	4.56	0.47	มากที่สุด
รวม (Y_{tot})	4.57	0.39	มากที่สุด

3. การเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหารโดยภาพรวม (X_{tot}) กับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู (Y_{tot}) โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับปานกลาง ($r_{xy} = .662$) มีความสัมพันธ์กันในลักษณะค่อยๆ ตามกัน ซึ่งเมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหารโดยภาพรวม (X_{tot}) มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูรายด้าน (Y_1-Y_3) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในลักษณะที่ค่อยๆ ตามกันทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู ($r_{xy} = .646$) ด้านการจัดการเรียนรู้ ($r_{xy} = .573$) และด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ($r_{xy} = .561$) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี

การเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหาร	การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู	การปฏิบัติหน้าที่ครู	การจัดการเรียนรู้	ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน	รวม
ความชัดเจนในหน้าที่ความรับผิดชอบ (X ₁)	.592**	.478**	.450**	.570**	
การมอบหมายอำนาจหน้าที่ (X ₂)	.548**	.472**	.481**	.556**	
การกำหนดมาตรฐานการทำงานที่เป็นเลิศ (X ₃)	.585**	.567**	.523**	.626**	
การฝึกอบรมและการพัฒนา (X ₄)	.618**	.513**	.475**	.603**	
การให้ความรู้และสารสนเทศ (X ₅)	.636**	.519**	.499**	.618**	
ให้ข้อมูลป้อนกลับ (X ₆)	.602**	.557**	.537**	.631**	
ให้การยอมรับ (X ₇)	.649**	.520**	.527**	.630**	
ให้ความไว้วางใจ (X ₈)	.590**	.504**	.506**	.594**	
ยอมรับข้อผิดพลาด (X ₉)	.559**	.566**	.558**	.623**	
ให้เกียรติและเคารพต่อการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติงาน (X ₁₀)	.604**	.566**	.587**	.648**	
รวม (X _{tot})	.646**	.573**	.561**	.662**	

**มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

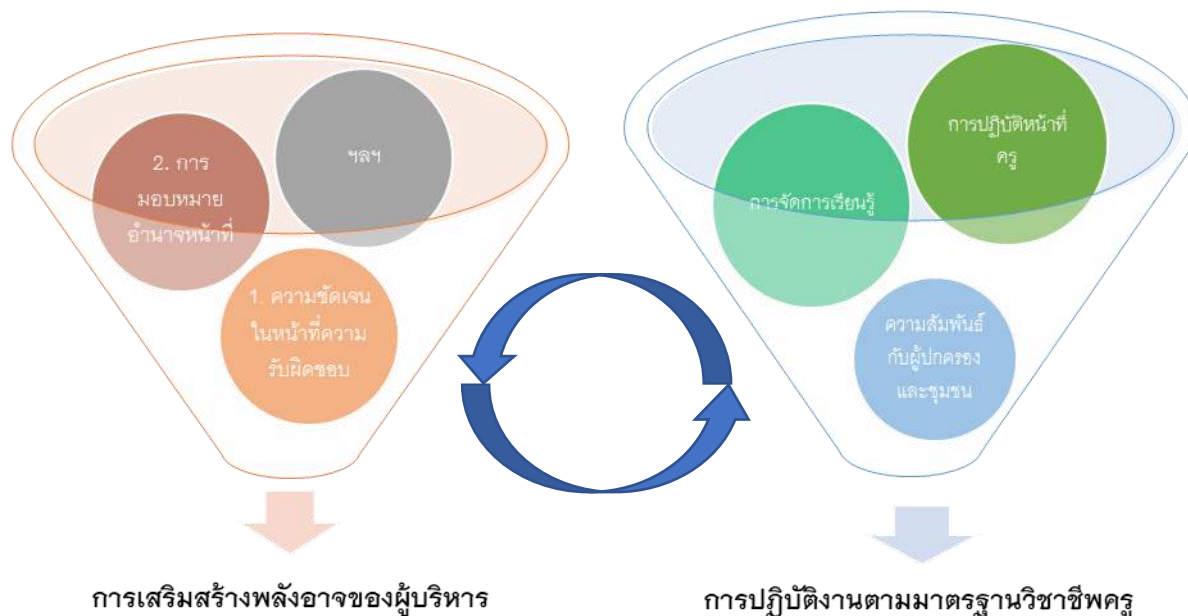
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหารในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะการเสริมสร้างพลังอำนาจเป็นกระบวนการที่ผู้บังคับบัญชาใช้ในการเพิ่มอำนาจหรือมอบหมายอำนาจหน้าที่ อำนาจการตัดสินใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อสร้างแรงจูงใจ ความมั่นใจ พัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้สามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยช่วยให้บุคคลเปลี่ยนโลกทัศน์เกี่ยวกับการมองเห็นตนเองและสังคมอย่างสร้างสรรค์คือรู้สึกว่าคุณค่า มีความสามารถ และสามารถเปลี่ยนแปลงการทำงานของตนให้ดีขึ้นเพื่อเกิดประโยชน์ต่อสังคมได้ ซึ่งสอดคล้องกับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2555 ที่ให้ความหมายของการเสริมสร้างพลังอำนาจว่าเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารแบ่งปันอำนาจ และช่วยผู้อื่นในการใช้อำนาจด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์เพื่อการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น สอดคล้องกับงานวิจัย Kõiv, Liik & Heidmets (2019) พบว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจทางจิตวิทยา มีความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้พฤติกรรมเสริมสร้างพลังอำนาจ ความเป็นผู้นำและประสิทธิผลการทำงานของครู ความไว้วางใจในหลักการมีผลทั้งโดยตรงและโดยอ้อม (ผ่านการเสริมสร้างพลังอำนาจทางจิตวิทยา) ต่อความพึงพอใจของงาน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรีมีนโยบายส่งเสริมการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู ได้แก่ การส่งเสริมให้ครู และบุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ได้รับการพัฒนาศักยภาพตามสมรรถนะวิชาชีพ และสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 และมีจรรยาบรรณตามมาตรฐานวิชาชีพ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอน และปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ที่ให้นโยบายในบริหารงานบุคคลของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษามีความเป็นธรรม สร้างขวัญกำลังใจ และส่งเสริมให้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มตามศักยภาพ แนวทางการพัฒนา คือ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กำหนดให้จัดตั้งกองทุนเพื่อในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ในการศึกษาและเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู โดยให้รัฐจัดสรรงบประมาณ ให้แก่กองทุนหรือมาตรการหรือกลไกทางภาษี รวมทั้งการให้ผู้บริจาคทรัพย์สินเข้ากองทุนได้รับประโยชน์ในการลดหย่อนภาษีด้วย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) โดยมุ่งเน้นให้มีการยกระดับสถานภาพของวิชาชีพครู การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพครู (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องผู้บริหารสถานศึกษามีการเสริมสร้างพลังอำนาจในระดับสูง จะทำให้ครูปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูมากขึ้นด้วย และในทางกลับกันหากผู้บริหารสถานศึกษามีการเสริมสร้างพลังอำนาจในระดับต่ำ จะทำให้ครูมีการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูต่ำไปด้วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงบทบาทอย่างเต็มที่และใช้กลยุทธ์และเทคนิคการบริหาร เพื่อพัฒนาศักยภาพของครูให้สามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะว่าการเสริมสร้างพลังอำนาจจะทำให้บุคคลสามารถมีพลังและมีความสามารถในการที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ได้ โดยสอดคล้องกับความสามารถของตนเองหรือสามารถปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้ตามที่ตนมีความสามารถในด้านนั้น ๆ (Cambridge Dictionary, 2020) การเสริมสร้างพลังอำนาจเป็นกระบวนการในการพัฒนาบุคลากรและองค์กรอย่างต่อเนื่อง โดยการส่งเสริมให้บุคลากรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อันจะส่งผลให้การปฏิบัติงานในองค์กรให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น (Kinlaw, 1995) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรพงศ์ โฆษิตพิมานเวช และ นียดา เปี่ยมพีชนะ (2561) พบว่า ถ้าหากครูได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากผู้บริหาร จะทำให้ครูเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ทำให้ครูเห็นคุณค่าในตนเองและมีความผูกพันต่อองค์กร สามารถปฏิบัติงานได้เต็มความสามารถของตนเอง และบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การวิจัยเรื่องการเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี พบว่าการเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหารในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ยิ่งผู้บริหารสถานศึกษามีการเสริมสร้างพลังอำนาจในระดับสูงเท่าไร ยิ่งทำให้เกิดการปฏิบัติงานของครูมาตรฐานวิชาชีพครูมากยิ่งขึ้น ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ความชัดเจนในหน้าที่ความรับผิดชอบ การมอบหมายอำนาจหน้าที่ การกำหนดมาตรฐานการทำงานที่เป็นเลิศ การฝึกอบรมและการพัฒนา การให้ความรู้และสารสนเทศ การให้ข้อมูลป้อนกลับ การให้การยอมรับ การให้ความไว้วางใจ การยอมรับข้อผิดพลาด และการให้เกียรติและเคารพต่อการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติงาน เป็นสิ่งที่ผู้บริหารแสดงออกเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ครู การจัดการเรียนรู้ และความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ครูต้องร่วมมือกับผู้ปกครองในการพัฒนาและแก้ปัญหาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้ปกครองและชุมชน

สรุป

1. การเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
2. การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
3. การเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี โดยภาพรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ในระดับปานกลาง ($r_{xy} = .662$) มีความสัมพันธ์กันในลักษณะคล้อยตามกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผลการวิจัยพบว่าการเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหาร ด้านการกำหนดมาตรฐานการทำงานที่เป็นเลิศ มีค่ามัธยฐานเลขคณิตอยู่ในอันดับสุดท้าย ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ควรมีการกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาและส่งเสริมการเสริมสร้างพลังอำนาจด้านการกำหนดมาตรฐานการทำงานที่เป็นเลิศให้มากขึ้น ควรมีการพาบุคลากรไปศึกษาดูงานจากโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จและนำมาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทสถานศึกษา ควรกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและครอบคลุม ทั้งในด้านหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ขอบเขตของอำนาจที่ได้รับระยะเวลา และทรัพยากรที่สนับสนุนการปฏิบัติงานที่เพียงพอ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างมาตรฐานในการปฏิบัติงานในระดับที่สูง และผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถปฏิบัติและประสบความสำเร็จได้จริง เพื่อให้เกิดผลการพัฒนาสถานศึกษาที่มีคุณภาพและสูงขึ้นจากการปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการถ่ายทอดความรู้และส่งเสริมเกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างสม่ำเสมอ และพยายามสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาให้เกิดความภาคภูมิใจในงานและเห็นคุณค่าของตนเองมากขึ้น

2. ผลการวิจัยพบว่าการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู ด้านการจัดการเรียนรู้ ค่ามัธยฐานเลขคณิตอยู่ในอันดับสุดท้าย ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรีและผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรมีนโยบายส่งเสริมให้ครูบริหารจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ จัดเตรียมสถานที่ สื่อ อุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนให้มีสภาพที่พร้อมใช้ และเพียงพอสำหรับนักเรียนทุกคนในห้อง ส่งเสริมการใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาให้ครูรู้จักการสร้างจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาความสามารถและสร้างนิสัยของผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง ให้ผู้เรียนเป็นผู้มีปัญญาารู้คิด และมีความเป็นนวัตกร จัดให้ครูเข้าร่วมการอบรม สัมมนาและประชุมทางวิชาการอยู่เสมอเพื่อพัฒนาตนเองและนำมาปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นรายกลุ่มและรายบุคคลอย่างเป็นระบบ เมื่อพบปัญหาในชั้นเรียนสามารถนำปัญหานั้นมาศึกษาผ่านกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อค้นหาวิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง และสร้างนวัตกรรมที่ใช้ในการแก้ปัญหาในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมเผยแพร่ผลงานของตนเองให้ผู้อื่นนำไปปรับใช้ในครั้งต่อไป

3. ผลการวิจัยพบว่าการเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหารทุกด้านมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู โดยการเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหารด้านให้การยอมรับ กับ การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดควรให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างพลังอำนาจของตน โดยผู้บริหาร

สถานศึกษาจำเป็นต้องส่งเสริมให้ครูมีความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในตนเอง ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดให้การยอมรับครูในฐานะสมาชิกทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม และเมื่อครูปฏิบัติหน้าที่ได้สำเร็จ ลุล่วง ผู้บริหารสถานศึกษาให้การยอมรับและขอบคุณอย่างจริงใจ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเรื่องการเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานวิชาชีพครูในโรงเรียน สังกัดอื่นๆ
2. ควรมีการศึกษาเรื่องการเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานวิชาชีพครูในโรงเรียน โดยใช้ทฤษฎีอื่นๆ
3. ควรมีการศึกษาเรื่องการเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหารกับการบริหารองค์กรแห่งความสุข

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง และพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2562, 20 มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนพิเศษ 68 ง. หน้า 18-20.
- ประวิต เอรารวรรณ์. (2562). การวิจัยและการพัฒนาองค์กรในโรงเรียน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560, 6 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 14.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). ศัพท์ศึกษาศาสตร์. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- วีรพงศ์ โฆษิตพิมานเวช และ นิยดา เปี่ยมพีชนะ. (2561). การเสริมสร้างพลังอำนาจครูของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. วารสารวิชาการและการวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 8(3), 24-31.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี. (2561). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561-2564 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี. สิงห์บุรี: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี. (2563). แผนปฏิบัติการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2563. สิงห์บุรี: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560–2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- Cambridge Dictionary. (2020, February 26). *Empowerment*. Retrieved from <https://dictionary.cambridge.org/>
- Damnoen, P.S., Phumphonkhochasorn, P., Punwasuponchat, N., & Srichan, P.W. (2021). The Development of Learning Management Design Models in Compulsory Subjects of the Master of Education Program in Educational Administration Innovation in Order to Enhance the Characteristics of Learners According to the Needs of the Professional Education Institution Administrators. *Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation*, 32(3), 20459 – 20466.
- Greenberg, J. (2011). *Behavior in Organizations*. (10th ed.). Boston: Pearson Education.
- Kinlaw, D. C. (1995). *The practice of empowerment: Making the most of human competence*. USA: Gower Publishing.
- Kõiv, K., Liik, K., & Heidmets, M. (2019). School Leadership, Teacher's Psychological Empowerment and Work-Related Outcomes. *International Journal of Educational Management*, 33(7), 1501–1514.
- Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970) Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
- Luthans, F. (2011). *Organizational Behavior: An Evidence-based Approach*. (12th ed). New York: McGraw-Hill.
- Newstrom, J. W. (2015). *Organization Behavior: Human Behavior at Work*. New York: McGraw Hill.
- Scott, C. D., & Jaffe, D. T. (1991). *Empowerment: Building a Committed Workforce*. California: Kogan Page.
- Songsraboon, R., Thongtao, J., Damnoen, P.S., & Huanjit, P.S. (2021). Course Management Based on Outcome-Based Education (OBE) of Learning by Working in Real Conditions. *Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation*, 32(3), 20491 – 20499.
- Tracy, D. (1990). *10 Step to Empowerment: A common-sense Guide to Managing People*. New York: William Morrow.
- Yeo, M. (1993). Toward an Ethic of Empowerment for Health Promotion. *Health Promotion International*, 8(3), 225–235.

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

สมุทรสงคราม

The Transformational Leadership of Administrators and Job Motivation of Teachers in School under Samutsongkram Primary Educational Service Area Office

อรวรรณ ภัทรดำเนินสุข และ ศักดิพันธ์ ตันวิมลรัตน์

Orawan Puttaradomnoensuk and Sakdipan Tonwimonrat

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Faculty of Education, Silpakorn University, Thailand.

E-mail: aom.nah.kah@gmail.com, sakdipan55@gmail.com

Received September 5, 2021; Revised October 8, 2021; Accepted October 28, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อทราบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา (2) เพื่อทราบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา และ (3) เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำนวน 189 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งประเภท เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า

1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ผลประโยชน์ทางอุดมคติ โอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างกว้างขวาง สิ่งจูงใจที่เกี่ยวกับโอกาสของบุคคล ความตั้งใจทางสังคม สภาพการอยู่ร่วมกัน สิ่งจูงใจด้านสภาพทางกายภาพที่พึงปรารถนา สิ่งจูงใจเกี่ยวกับสภาพการ

ทำงาน และสิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุ และ 3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในระดับปานกลาง ในลักษณะคล้อยตามกัน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง; ผู้บริหารสถานศึกษา; แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

Abstract

This article aimed to study (1) the transformational leadership of administrators; (2) the job motivation of teachers in school; and (3) the relationship between transformational leadership of administrators and job motivation of teachers in school. This research was quantitative research. The research samples were school directors and teachers in schools under the Samutsongkram primary educational service area office. 189 respondents in total, by stratified random sampling. The research instrument was a questionnaire. The statistics used to analyze the data were frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, and Pearson's product-moment correlation coefficient. It was found that:

1) The transformational leadership of administrators as a whole was at a high level, ranked by the arithmetic mean from the highest to the lowest were inspirational motivation, Intellectual stimulation, idealized Influence, and individualized consideration. 2) The job motivation of teachers in school as a whole was at a high level, ranking by the arithmetic mean from the highest to the lowest were: Ideal benefactions, the opportunity of enlarged participation, personal non-material opportunities, associational attractiveness, the condition of communion, desirable physical conditions, an adaptation of conditions to habitual methods and attitudes and material inducements, and 3) The relationship between transformational leadership of administrators and job motivation of teachers in the school at the service area office was a positive relationship at a moderate level with statistical significance at .01.

Keywords: Transformational Leadership; Administrator; Job motivation

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนไทยทุกช่วงวัย มีทักษะความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีระบบเศรษฐกิจที่มีโครงสร้างที่เข้มแข็ง มีเสถียรภาพแข่งขันได้ยั่งยืน มีความมั่นคงทางพลังงาน มีการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค มีโครงสร้างพื้นฐานที่มีคุณภาพได้มาตรฐานสากล รักษาทุนธรรมชาติ และคุณภาพสิ่งแวดล้อมสู่ความสมดุลของระบบนิเวศ สร้างความมั่นคงภายในประเทศ ป้องกันและลดผลกระทบจากภัยคุกคามข้ามชาติ รวมทั้งให้ประเทศไทยมีบทบาทสำคัญต่อความร่วมมือในการพัฒนาภายใต้กรอบข้อตกลงต่าง ๆ ในระดับอนุภูมิภาค ภูมิภาคและระดับโลก มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมากขึ้นทำให้ภาครัฐมีประสิทธิภาพสูงขึ้น สามารถให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทัวถึงตรวจสอบได้และปราศจากคอร์รัปชัน ซึ่งได้กำหนดให้การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการขับเคลื่อนแผนให้บรรลุเป้าหมาย การพัฒนาการศึกษาของชาติจึงเป็นภารกิจหลักในการพัฒนาคน อันเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศในทุกระบบ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 1 มาตรา 6 กล่าวว่าจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546) และเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการจึงจัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายพัฒนาให้ผู้เรียนทุกคนมีความรู้ มีคุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และเป็นพลโลก มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาศาสนาสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การจะพัฒนาการศึกษาให้ดีและก้าวหน้าโลกได้นั้น โรงเรียนหรือสถาบันทางการศึกษาย่อมมีหน้าที่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ก้าวไกล หากกล่าวถึงปัจจัยหรือสิ่งที่ทำให้องค์การประสบความสำเร็จ ดูเหมือนว่านักวิชาการบุคคลากรที่อยู่ในองค์การทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และประชาชนทั่วไปจะให้ความสำคัญกับคำว่า ผู้นำในระดับต้น ๆ ซึ่งความสำคัญของผู้นำในแง่ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือเสื่อมขององค์กรนั้นเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น และพิสูจน์มาตลอดว่าเป็นความจริง แม้จะมีทฤษฎีหรือแนวคิดเกี่ยวกับการทดแทนภาวะผู้นำหรือการลดความสำคัญของผู้นำ ซึ่งบางแนวคิดกล่าวว่าองค์กรบางแห่งอาจไม่จำเป็นต้องมีผู้นำก็ได้ ซึ่งเป็นเพียงความคิดและอุดมคติเท่านั้น หมายความว่า ผู้นำยังคงมีความสำคัญต่อความสำเร็จและความเสื่อมขององค์กรทั้งหลายอยู่ดี ดังนั้นในระบบการศึกษา ผู้นำยังคงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากสภาพแวดล้อมขององค์กรทั้งภายในและภายนอกมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (Songsraboon et al., 2021) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีทั้งชนิดฉับพลัน มีลักษณะรุนแรง และค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งยากแก่การคาดการณ์ ดังนั้นองค์กร

ทางธุรกิจ องค์การการศึกษา จึงจะต้องมีผู้นำที่มีความสามารถเพื่อนำองค์การให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มิฉะนั้นองค์การจะสูญเสียความสามารถในการแข่งขัน และเกิดความเสียหาย (พิชาภพ พันธุ์แพ, 2554)

ภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการใช้อิทธิพลในการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงาน ที่มุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายภายใต้สถานการณ์ที่กำหนดไว้ ถ้าสถานการณ์เปลี่ยนไป ความเป็นผู้นำและรูปแบบกระบวนการต้องเปลี่ยนไปด้วย โดยผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะชักนำผู้อื่นให้ทำมากกว่าที่พวกเขาตั้งใจตั้งแต่ต้น และบ่อยครั้งมากกว่าที่พวกเขาคิดว่าจะทำได้ ผู้นำจะมีความท้าทายความคาดหวัง และมักจะนำไปสู่การบรรลุถึงผลงานที่สูงขึ้น และผู้บริหารต้องอาศัยครูเป็นบุคคลสำคัญในการทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยในการทำงานของครูนั้น ถ้าครูทำงานด้วยความกระตือรือร้นและสมัครใจหรือมีแรงจูงใจในการทำงาน จะทำให้ภารกิจบรรลุเป้าหมายและเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด การบริหารจัดการที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้ทำงานเกิดความตระหนัก และมีแรงจูงใจในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Damnoen et al., 2021) ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานคือลักษณะงานที่ปฏิบัติ ผลสำเร็จของงานและการได้รับการยอมรับในความรู้ความสามารถ ตลอดจนความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน (Hersey & Blanchard, 1970) แรงจูงใจเป็นความสามารถหรือทักษะในการทำงาน และการจูงใจเป็นการโน้มน้าวบุคคลให้ใช้ความสามารถหรือทักษะในการทำงาน แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรมีผลต่อความสำเร็จของงานและองค์กร ถ้าหากบุคลากรในองค์กรไม่มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานก็จะทำให้การปฏิบัติงานต่ำ มีการขาดงาน และการลาออกจากงาน หรืออาจจะเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาได้ (Vroom, 1970)

ผลจากการประเมินสถานการณ์ด้านการศึกษ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน พบจุดอ่อนเกี่ยวกับครู ได้แก่ ครูจำนวนมากที่มีประสบการณ์สอนไม่ถึง 5 ปี ทำให้ขาดทักษะและประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผล ประเมินผล ครูบางส่วนมีความรู้และทักษะแต่ไม่นำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง และครูบางส่วนควรได้รับการสร้างเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรม จิตวิญญาณความเป็นครู และบางโรงเรียนมีครูอัตราจ้างจำนวนมาก ลาออกบ่อยทำให้การปฏิบัติงานขาดความต่อเนื่อง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม, 2563) จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้บริหารต้องตระหนักถึงบทบาท หน้าที่ และกระบวนการบริหารของตนเองมากยิ่งขึ้น โดยการสร้างแรงจูงใจ สร้างขวัญกำลังใจ เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการทำงาน เปิดโอกาสให้ครูได้พัฒนาตนเอง ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร เพื่อให้ครูเกิดความมุ่งมั่น และตั้งใจที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน

จากประเด็นความสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการส่งเสริมการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทราบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม
2. เพื่อทราบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม
3. เพื่อทราบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารจากแนวคิดของ Bass & Avolio (1994) มาเป็นขอบข่ายแนวคิดในการวิจัย ซึ่งกล่าวไว้ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มี 4 ประการ ได้แก่ 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นทางปัญญา และ 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

ส่วนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ศึกษาแนวคิดของ Barnard (1972) ซึ่งกล่าวว่าแรงจูงใจเป็นสิ่งที่หน่วยงานหรือผู้บริหารใช้เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นให้บุคลากรเกิดความพอใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1. สิ่งจูงใจที่เฉพาะเจาะจง และสามารถให้กับปัจเจกบุคคลได้ และ 2. สิ่งจูงใจทั่วไป ซึ่งไม่สามารถให้กับใครโดยเฉพาะเจาะจงได้ มี 8 ประการ ได้แก่ 1) สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุ 2) สิ่งจูงใจที่เกี่ยวกับโอกาสของบุคคล 3) สิ่งจูงใจด้านสภาพทางกายภาพที่พึงปรารถนา 4) ผลประโยชน์ทางอุดมคติ 5) ความตั้งใจทางสังคม 6) สิ่งจูงใจเกี่ยวกับสภาพการทำงาน โดยปรับสภาพการทำงานให้เหมาะสมกับความสามารถของบุคคล และทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานแต่ละคน 7) โอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างกว้างขวาง และ 8) สภาพการอยู่ร่วมกัน

สรุปภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง คือ คุณลักษณะของผู้บริหารที่สามารถบริหารสถานศึกษาให้เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานและผู้ตาม โดยเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานและผู้ตามให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง และมีศักยภาพมากขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในภารกิจและวิสัยทัศน์ของทีมและขององค์การ จูงใจให้ผู้ร่วมงานทำงานสำเร็จ และการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ให้เกิดความกระตือรือร้นหรือการเคลื่อนไหว เพื่อทำให้เกิดอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของบุคคล เป็นแรงผลักดันให้บุคคลเกิดพฤติกรรมที่จะทุ่มเทกับการทำงาน ให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการทราบถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยใช้แนวคิดของ Bass & Avolio (1994) เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา มี 4 ด้าน และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา (Barnard, 1972) ดังแผนภาพที่ 1

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษา (X_{tot})	แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ครูในสถานศึกษา (Y_{tot})
1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (X_1) 2. การสร้างแรงบันดาลใจ (X_2) 3. การกระตุ้นทางปัญญา (X_3) 4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (X_4)	1. สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุ (Y_1) 2. สิ่งจูงใจที่เกี่ยวกับโอกาสของบุคคล (Y_2) 3. สิ่งจูงใจด้านสภาพทางกายภาพที่พึงปรารถนา (Y_3) 4. ผลประโยชน์ทางอุดมคติ (Y_4) 5. ความดึงดูดใจทางสังคม (Y_5) 6. สิ่งจูงใจเกี่ยวกับสภาพการทำงาน โดยปรับสภาพการทำงานให้เหมาะสมกับความสามารถของบุคคล และทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานแต่ละคน (Y_6) 7. โอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างกว้างขวาง (Y_7) 8. สภาพการอยู่ร่วมกัน (Y_8)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีแผนแบบการวิจัยลักษณะกลุ่มตัวอย่างเดียว ศึกษาสภาพการณ์ไม่มีการทดลอง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำนวนทั้งสิ้น 72 แห่ง จำแนกเป็นสถานศึกษาในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จำนวน 31 แห่ง อำเภออัมพวา จำนวน 24 แห่ง และอำเภอบางคนที จำนวน 17 แห่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) เพื่อสอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษาสูงสุด 4) ตำแหน่งปัจจุบัน และ 5) ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือตามแนวความคิดของ Bass & Avolio (1993)

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือตามแนวความคิดของ Barnard (1972) แบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert's Five Rating Scale)

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวรรณกรรมและแบบสอบถามที่เกี่ยวข้อง นำมาสร้างเป็นแบบสอบถามภายใต้การแนะนำและคำปรึกษาของอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและการปรับปรุงพัฒนา

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข สำนวนภาษา ตลอดจนเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามตัวแปร โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item-Objective congruence) โดยความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมืออยู่ระหว่าง 0.6 – 1.0

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 จำนวน 10 แห่ง สถานศึกษาละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 30 ฉบับ

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาคำนวณ และวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (reliability) โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ตามวิธีการของCronbach (1984) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.991

ขั้นตอนที่ 5 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปอย่างราบรื่น และถูกต้องตามระเบียบของทางราชการ ผู้วิจัยจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ทำหนังสือเรียนฉบับบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยให้แต่ละโรงเรียนส่งแบบสอบถามคืนผู้วิจัยทางไปรษณีย์และในบางแห่ง ผู้วิจัยจะเดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้รับแบบสอบถามทั้งหมดกลับคืนมาแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์แบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาซึ่งมีความสมบูรณ์ครบทุกฉบับ
2. ลงรหัสข้อมูล นำไปคำนวณค่าสถิติ
3. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ค่าความถี่ และร้อยละ

2. การวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สถิติที่ใช้คือ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำค่ามัชฌิมเลขคณิต ที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของ Best (1970)

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สถิติที่ใช้คือค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (บุญใจ ศรีสถิตนรากร, 2553)

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากสถานศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 63 แห่ง ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการหรือหัวหน้าฝ่ายบริหารงานบุคคล และครู รวมทั้งสิ้น 189 คน ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับมาครบทั้ง 63 แห่ง รวม 189 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 นำมาวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามเป็นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 52.91 มีอายุ 41-50 ปี มากที่สุด จำนวน 66คน คิดเป็นร้อยละ 34.92 ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 68.25 ตำแหน่งปัจจุบันมีผู้ให้ข้อมูลเท่ากัน คือ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการหรือหัวหน้าฝ่ายบริหารงานบุคคล และครู จำนวนตำแหน่งละ 63 คน คิดเป็นร้อยละ 100 และประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบันมากที่สุด คือ ระหว่าง 6-10 ปี จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 36.51 ซึ่งจากการ

วิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสงคราม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.41) ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม (X_{tot})

(n=63)

ด้าน	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (X_1)	4.31	0.46	มาก
2	การสร้างแรงบันดาลใจ (X_2)	4.33	0.41	มาก
3	การกระตุ้นทางปัญญา (X_3)	4.33	0.47	มาก
4	การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (X_4)	4.32	0.50	มาก
รวม		4.32	0.41	มาก

ตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.41) และเมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้านพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.41) รองลงมาคือด้านการกระตุ้นทางปัญญา ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.47) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.50) และด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.46) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานพบว่า อยู่ระหว่าง 0.41 – 0.50 แสดงว่าข้อมูลมีการกระจายน้อย หมายความว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสงคราม

จากการวิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.36) ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา (Y_{tot})

(n=63)

ด้าน	แรงงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	สิ่งงใจที่เป็นวัตถุ (Y ₁)	4.12	0.61	มาก
2	สิ่งงใจที่เกี่ยวกับโอกาสของบุคคล (Y ₂)	4.38	0.48	มาก
3	สิ่งงใจด้านสภาพทางกายภาพที่พึงปรารถนา (Y ₃)	4.26	0.49	มาก
4	ผลประโยชน์ทางอุดมคติ (Y ₄)	4.39	0.38	มาก
5	ความตึงดุจใจทางสังคม (Y ₅)	4.33	0.40	มาก
6	สิ่งงใจเกี่ยวกับสภาพการทำงาน โดยปรับสภาพการทำงานให้เหมาะสมกับความสามารถของบุคคล และทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานแต่ละคน (Y ₆)	4.26	0.50	มาก
7	โอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างกว้างขวาง (Y ₇)	4.38	0.46	มาก
8	สภาพการอยู่ร่วมกัน (Y ₈)	4.30	0.50	มาก
รวม		4.30	0.36	มาก

ตารางที่ 2 พบว่าแรงงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.36) และเมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ผลประโยชน์ทางอุดมคติ ($\bar{x} = 4.39$, S.D. = 0.38) รองลงมาคือโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างกว้างขวาง ($\bar{x} = 4.38$, S.D.=0.46) สิ่งงใจที่เกี่ยวกับโอกาสของบุคคล ($\bar{x} = 4.38$, S.D. = 0.48) ความตึงดุจใจทางสังคม ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.40) สภาพการอยู่ร่วมกัน ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.50) สิ่งงใจด้านสภาพทางกายภาพที่พึงปรารถนา ($\bar{x} = 4.26$, S.D. = 0.49) สิ่งงใจเกี่ยวกับสภาพการทำงาน โดยปรับสภาพการทำงานให้เหมาะสมกับความสามารถของบุคคล และทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานแต่ละคน ($\bar{x} = 4.26$, S.D. = 0.50) และสิ่งงใจที่เป็นวัตถุ ($\bar{x} = 4.12$, S.D. = 0.61) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานซึ่งอยู่ระหว่าง 0.38 – 0.61 แสดงว่าข้อมูลมีการกระจายน้อย หมายความว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กัน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา

ตัวแปร	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y ₅	Y ₆	Y ₇	Y ₈	Y _{tot}
X ₁	.515**	.448**	.495**	.338**	.417**	.487**	.496**	.245**	.572**
X ₂	.469**	.502**	.483**	.360**	.451**	.431**	.427**	.206**	.549**
X ₃	.530**	.567**	.485**	.346**	.421**	.508**	.537**	.251**	.606**
X ₄	.578**	.599**	.568**	.409**	.493**	.514**	.610**	.327**	.679**
X _{tot}	.591**	.598**	.573**	.410**	.502**	.548**	.588**	.293**	.680**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร (X_{tot}) มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา (Y_{tot}) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในระดับปานกลาง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .680** ในลักษณะคล้ายตามกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสามารถแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน สร้างแรงจูงใจให้กับครู กระตุ้นให้ครูมีความกล้าแสดงออก มีความกระตือรือร้นในการทำงานไปด้วย และในบางครั้งบริบทของสถานศึกษาอาจไม่มีความพร้อมในการปฏิบัติตามนโยบายบางประการ ผู้บริหารต้องมีการคิดแก้ปัญหาและเปิดโอกาสให้ครูได้ร่วมคิดและแสดงความคิดเห็นในการแก้ปัญหานั้นด้วย และเมื่อเป็นเช่นนั้นครูจึงรู้สึกว่าเป็นบุคคลสำคัญในสถานศึกษา ส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นในตัวผู้บริหารมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้บริหารสามารถแสดง ความสัมพันธ์กับครูได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า การสร้างแรงบันดาลใจ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และการกระตุ้นทางปัญญา ของผู้บริหารที่มีภาวะความเป็นผู้นำ จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาที่เหมาะสม เพราะว่าจะมีการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่นๆ ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม (อุษา แซ่เตียว และ นุชนรา รัตนศิริประภา, 2560)

2. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา ให้การส่งเสริมและสนับสนุนครูในทุกด้าน ให้มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งจากการปรับเปลี่ยนระบบการเลื่อนเงินเดือน ทำให้ผู้บริหารกำหนดสิ่งตอบแทนเป็นคะแนน หรือเปอร์เซ็นต์ในการเลื่อนเงินเดือน โดยเมื่อครูปฏิบัติงานตามที่ผู้บริหารมอบหมายสำเร็จลุล่วง ครูก็จะได้รับคะแนน

หรือเปอร์เซ็นต์ที่เพิ่มขึ้น ทำให้ครูเกิดความรู้สึกกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน สิ่งเหล่านี้จึงส่งผลให้ครูเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า ลักษณะของงาน ความสำเร็จในการทำงาน เป็นแรงจูงใจในการทำงานของครู เพื่อความสำเร็จของหน่วยงาน (สุคนางค์ อารยพัฒน์มงคล, 2562)

3. ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์กันในทางบวกหรือมีความสัมพันธ์ในลักษณะคล้ายตามกัน แสดงว่าหากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสูงแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาก็จะสูงด้วย และในทางกลับกันหากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารต่ำ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาก็จะต่ำด้วย ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีการปรับเปลี่ยนการบริหารของตนเองให้มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมากยิ่งขึ้น พร้อมรองรับการปฏิบัติตามนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อบริหารจัดการการศึกษาในสถานศึกษาของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยครูคือบุคคลสำคัญในสถานศึกษา ทำให้ครูรู้สึกเห็นความสำคัญของตนเอง จึงปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจและทุ่มเท โดยในการปฏิบัติงานตามภารกิจหรือนโยบายแต่ละครั้ง คณะครูจะเกิดสัมพันธภาพที่ดีที่เกิดจากการทำงานร่วมกัน เนื่องจากมีการร่วมกันคิดแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่งผลให้ครูเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน (Phumphongkhochasorn et al., 2021) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนมีความสัมพันธ์กันทางบวก ตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านการเสริมสร้างกำลังใจและด้านกล้าท้าทายต่อกระบวนการทำงานที่สามารถพยากรณ์ ที่แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (มณฑนา ชุมปัญญา, 2564)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ทำให้พบว่า หากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสูง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาก็จะสูงด้วย และในทางกลับกันหากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารต่ำ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาก็จะต่ำด้วย ดังแผนภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากภาพที่ 2 สามารถสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร เป็นสิ่งที่ผู้บริหารแสดงความสามารถในการบริหารจนเป็นที่ไว้วางใจแก่ครู ส่งผลให้ครูเห็นเป็นแบบอย่าง และเกิดการยอมรับในความสามารถของผู้บริหาร ซึ่งเมื่อผู้บริหารมอบหมายงานให้แก่ครูในสถานศึกษาของตน โดยการเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการวางแผนงาน ทำให้ครูรู้สึกเห็นความสำคัญของตนเอง จึงปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจและทุ่มเท โดยในการปฏิบัติงานตามภารกิจหรือนโยบายแต่ละครั้ง คณะครูจะเกิดสัมพันธภาพที่ดีที่เกิดจากการทำงานร่วมกัน เนื่องจากมีการร่วมกันคิดแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่งผลให้ครูเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

สรุป

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. จากการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตอยู่ในลำดับสุดท้าย ดังนั้น ผู้บริหารต้องแสดงพฤติกรรมเกี่ยวกับการประพฤติตนเป็นแบบอย่างวิสัยทัศน์ในการทำงาน มาตรฐานการปฏิบัติงานของตนเองและบุคลากร และการแสดงความเชื่อมั่นในตัวบุคลากร ให้ครูและบุคลากรเห็นเป็นที่ประจักษ์ โดยอาจใช้วาระการประชุมประจำเดือนในสถานศึกษา หรือการพูดหน้าเสาธง เป็นเครื่องมือในการบอกกล่าวถึงสิ่งที่ผู้บริหารกำลังปฏิบัติ หรือต้องการให้เป็น เพื่อให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาได้รับทราบ และสนใจในสิ่งที่ผู้บริหารปฏิบัติ

2. จากการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ด้านสิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตอยู่ในลำดับสุดท้าย ดังนั้น ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษา เกิดแรงจูงใจด้วยสิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุเพิ่มมากขึ้น โดยจัดพิธีมอบเกียรติบัตรในโอกาสต่าง ๆ อยู่เสมอ เมื่อครูสามารถปฏิบัติงานจนสร้างชื่อเสียงให้แก่สถานศึกษา หรือมอบเงิน มอบรางวัล การจัดเลี้ยงสังสรรค์ในวันสำคัญ ให้บ่อยขึ้นตามความเหมาะสม เพื่อทำให้ครูเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น

3. จากผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในระดับปานกลาง ดังนั้น ผู้บริหารควรสร้างตนเองให้มีภาวะผู้นำด้านอื่นเพิ่มขึ้น ควบคู่กับการใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูให้เพิ่มมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา หรือการศึกษารูปแบบการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551*. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

บุญใจ ศรีสถิตนรากร. (2553). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางการพยาบาลศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 5).

กรุงเทพฯ: ยูแอนด์ไออินเตอร์ มีเดีย.

พิชาภพ พันธุ์แพ. (2554). *ผู้นำกับการจัดการการเปลี่ยนแปลง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: แอคทีฟพริ้นท์.

มณฑนา ชุมปัญญา. (2564). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 9(35), 295 – 296.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. (2563). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 – 2565 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ประจำปีงบประมาณ 2563* (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2563). ม.ป.ท.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สุคนธ์ อารยพัฒน์มงคล. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพ*, 6(1), 17–24.

อุษา แซ่เตี่ยว และ นุชนรา รัตนศิริประภา. (2560). ทักษะของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 8(1), 88–99.

Barnard, C. I. (1972). *The Function of the Executive*. Massachusetts: Harvard University Press.

Bass, B. M., & Bruce, J. A. (1993). Transformation Leadership and Organizational Culture. *Public Administration Quarterly*, 17(1), 112–122.

Best, J. W. (1970). *Research in Education*. New Jersey: Prentice–Hall.

Cronbach, L. J. (1984). *Essentials of Psychological Testing*. (4th ed.). New York: Harper and Row.

Damnoen, P. S., Phumphongkhochasorn, P., Punwasuponchat, N., & Srichan, P. W. (2021). The Development of Learning Management Design Models in Compulsory Subjects of the Master of Education Program in Educational Administration Innovation in Order to Enhance the Characteristics of Learners According to the Needs of the Professional Education Institution Administrators. *Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation*, 32(3), 20459–20466.

- Hersey, P., & Kenneth, H. B. (1977). *Management of Organizational Behavior: Utilizing Human Resources*. (3rd ed.) New Jersey: Prentice–Hall.
- Phumphongkhochasorn, P., Damnoen, P.S., Suwannaprateep, T., & Phoomparmarn, U. (2021). National Educational Standards and the Improvement of Thai Education System with World Class. *Asia Pacific Journal of Religions and Cultures*, 5(1), 75–86.
- Songsraboon, R., Thongtao, J., Damnoen, P.S., & Huanjit, P.S. (2021). Course Management Based on Outcome–Based Education (OBE) of Learning by Working in Real Conditions. *Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation*, 32(3), 20491–20499.
- Vroom, V. H. (1970) *Management of Behavioral and Motivation*. Baltimore: Penguin.

ธรรมาภิบาลของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี

Good Governance of Administrator and the Effectiveness of School under the
Secondary Educational Service Area Office Suphanburi

¹วัชรเดช วงษ์เฉลียง และ สายสุตา เตียเจริญ

¹Watchalad Wongchalaung and Saisuda Tiacharoen

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Faculty of Education, Silpakorn University, Thailand

E-mail: ¹watchalad.tar@gmail.com, tiacharoen_s@silpakorn.edu

Received September 8, 2021; Revised October 9, 2021; Accepted October 28, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) ธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี 2) ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี 3) ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมาภิบาลของผู้บริหารกับประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี จำนวน 28 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 6 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน หัวหน้าฝ่ายบริหารงาน จำนวน 1 คน ครู จำนวน 3 คน รวมผู้ให้ข้อมูล 168 คน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับธรรมาภิบาลของผู้บริหาร และประสิทธิภาพของสถานศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า

1. ธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
2. ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมาภิบาลของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี โดยภาพรวมและรายด้านเป็นความสัมพันธ์แบบค่อยๆตามกัน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ธรรมาภิบาลของผู้บริหาร; ประสิทธิภาพของสถานศึกษา; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี

Abstract

This article aimed to study 1) the good governance of administrators under the Secondary Education Service Area Office Suphanburi; 2) the effectiveness of schools under the Secondary Education Service Area Office Suphanburi; and 3) the relationship between good governance and the effectiveness of schools under the Secondary Education Service Area Office Suphanburi. The sample size for this article was 28 schools, and it was a descriptive study. The 6 respondents in each school were school director, deputy school director, and head of the department, as well as 3 teachers. There were 168 respondents. The research instrument was an opinionnaire about the good governance of administrators and the effectiveness of the school. The statistics used to analyze the data were frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, and Pearson's product-moment correlation coefficient. The findings were as follows:

1. The good governance of administrators under the Secondary Education Service Area Suphanburi. Generally, the results were demonstrated at the "highest level".
2. The effectiveness of schools under the Secondary Education Service Area Office Suphanburi. Generally, the results were demonstrated at the "highest level".
3. There was a significant relationship between good governance and the effectiveness of the school as a whole and each aspect at a .01 level.

Keywords: Good Governance of Administrator; The Effectiveness of School; The Secondary Educational Service Area Office Suphanburi

บทนำ

ในยุคที่สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซับซ้อนและยากต่อการเข้าใจ กระบวนการโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้โลกอันกว้างใหญ่ไพศาลกับหดเล็กและแคบลง ผู้คนทั่วทุกมุมโลกสามารถเดินทาง ขนส่งสินค้า สื่อสารผ่านโลกออนไลน์ และลงทุนได้อย่างไม่มีขอบเขตจำกัด สถานะการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลกระทบอย่างมากต่อความคิดและพฤติกรรมของผู้คนในสังคมสมัยใหม่ รวมทั้งยังเกิดปัญหาใหม่ ๆ ที่สร้างความวิตกกังวลให้แก่พลเมืองโลก ไม่ว่าจะเป็นสภาวะไร้ระเบียบทางสังคม ความแปรปรวนของสภาพอากาศที่เป็นผลมาจากสภาวะโลกร้อน การแพร่ระบาดของโรคติดต่อชนิดใหม่ๆ และความผันผวนทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมโลกเป็นต้น (สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, 2561) สำหรับประเทศไทยนั้นผลจากวิกฤติเศรษฐกิจ เมื่อปี พ.ศ. 2540 ทำให้ทุกฝ่ายในสังคมหันมาให้ความสนใจเรื่องธรรมาภิบาลมากขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาอันเกิดมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมโลก และข้อบกพร่องของการขาดระบบบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการควบคุมและตรวจสอบ ถ่วงดุลอย่างเป็นระบบ ขาดการปลูกฝังจิตสำนึกจริยธรรม ทำให้เกิดการฉ้อโกง การกระทำผิด นอญ และทุจริตในการปฏิบัติหน้าที่การบริหารอย่างโปร่งใส มีคุณภาพ “ธรรมาภิบาล” จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในทุกองค์กรในการบริหารงานเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2555) สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหนึ่งที่จะต้องปรับตัวตามกระแสของการเปลี่ยนแปลง (Damnoen et al., 2021) โดยเฉพาะด้านการบริหารจัดการ การที่สถานศึกษาจะมีคุณภาพได้นั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีแนวทางในการปฏิบัติที่ดี (Songsraboon et al., 2021) รวมถึงในการจัดการศึกษา นักเรียนที่มีคุณภาพจำเป็นจะต้องมีครูดี ครูเก่ง อีกทั้งยังต้องมีความรู้ความสามารถและเสียสละอุทิศตนให้กับงาน (Damnoen, 2021) ครูจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้จัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ เพื่อสร้างสรรค์ความเป็นมนุษย์รวมทั้งคุณธรรม จริยธรรมแก่ลูกศิษย์ เพื่อให้ดำรงชีวิตอย่างสงบสุขในสังคมที่เปลี่ยนแปลง ถ้าครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ธีระ รุญเจริญ, 2546)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี เป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน บริหารงานโดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ตามภารกิจเชื่อมโยงนโยบายสู่การปฏิบัติ กำกับดูแลสนับสนุน ส่งเสริมและประสานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาหน่วยงานองค์การและบุคคลต่าง ๆ ที่จัดการศึกษาภาคบังคับและขั้นพื้นฐานให้เป็นไปตามนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา จึงเป็นหน่วยงานอำนวยความสะดวกให้กับสถานศึกษาและหน่วยงานจัดการศึกษาได้อย่างทั่วถึงมีคุณภาพและเป็นธรรม ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ได้ตระหนักและให้ความสำคัญกับธรรมาภิบาลและประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่จากการปฏิบัติงานพบว่าแผนปฏิบัติการโครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี, 2563) ในตัวชี้วัดที่ 10 การป้องกันการทุจริต ได้ผลการประเมินน้อยกว่าด้านอื่น ๆ อันเนื่องมาจาก 1) ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานงบประมาณที่ไม่ชัดเจน ขาดการจัดทำแผนการใช้งบประมาณ แผนการปฏิบัติการประจำปี ทำให้การใช้จ่ายงบประมาณขาดความชัดเจนไม่มีประสิทธิภาพและไม่คุ้มค่า 2) ผู้บริหารสถานศึกษาไม่ดำเนินการใช้จ่ายงบประมาณตามระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างเท่าที่ควร ทำให้เกิดช่องโหว่ในการทุจริตแก่เจ้าหน้าที่ได้ง่าย และ 3) ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ดุลพินิจในการตัดสินใจไม่ถูกต้องเท่าที่ควรจึงทำให้เกิดความไม่เสมอภาค

นอกจากนี้ในรายงานสรุปและอภิปรายผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-net) ปีการศึกษา 2561 พบว่าในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษต่ำกว่าระดับประเทศอยู่ 0.22 แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนลดลง ถึงแม้ว่าจะสูงกว่าระดับประเทศแต่ยังไม่ถึงร้อยละ 50 ในแต่รายวิชา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี, 2561) จากปัญหาดังกล่าวพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาขาดการส่งเสริมครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษายังทุ่มเทในการทำงานไม่เพียงพอ ส่งผลให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาจะเลิกละหน้าที่ทางการสอน และการพัฒนานักเรียน

ดังนั้นการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับธรรมาภิบาล ดำเนินงานด้วยความโปร่งใสตรวจสอบได้ ตอบสนองต่อความต้องการ มีความเสมอภาค ทำงานด้วยความเป็นธรรม มีประสิทธิภาพประสิทธิผล และมุ่งเน้นฉันทามติ เพื่อนำมาบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ได้แก่ การดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป ภายใต้การจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นคน ดี คนเก่ง และมีความสุข เพื่อให้เกิดประสิทธิผลที่ดีแก่นักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนผู้รับบริการ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทราบธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี
2. เพื่อทราบประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี
3. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างธรรมาภิบาลของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development, 2009) ได้กล่าวถึงแนวคิดการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล 6 ประการ คือ 1) การสร้างความมั่นใจในการมีกรอบโครงสร้างของการกำกับดูแลกิจการที่มีประสิทธิภาพ 2) สิทธิของผู้ถือหุ้นและ บทบาทหน้าที่ที่สำคัญของผู้เป็นเจ้าของ 3) การปฏิบัติต่อผู้ถือหุ้นอย่างเท่าเทียมกัน 4) บทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการกำกับดูแลกิจการ 5) การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใส 6) ความรับผิดชอบของคณะกรรมการบริษัท สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2555) เสนอหลักธรรมาภิบาล 10 หลักการ ประกอบด้วย หลักประสิทธิภาพ หลักประสิทธิผล และหลักการตอบสนอง หลักการรับผิดชอบต่อสังคมและสามารถตรวจสอบได้ หลักความเปิดเผยและโปร่งใส หลักนิติธรรม และหลักความเสมอภาค หลักการมีส่วนร่วมและมุ่งเน้นความดี หลักการกระจายอำนาจ และหลักคุณธรรมและจริยธรรม

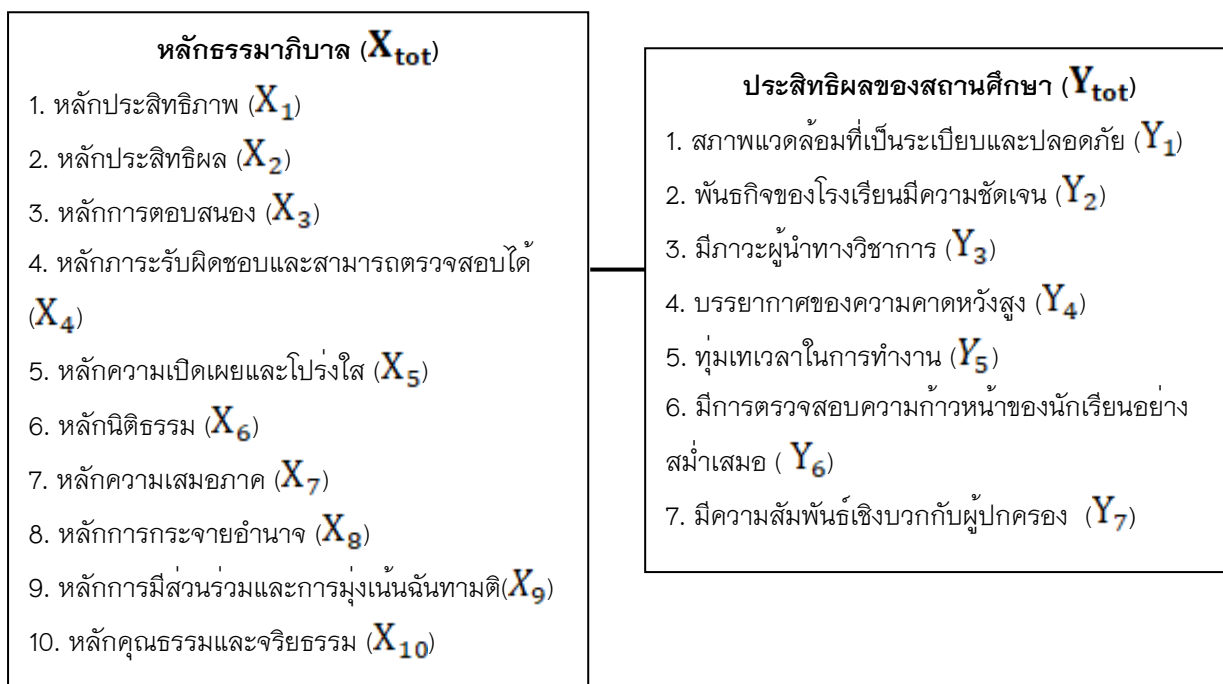
Hoy & Miskel (2008) กล่าวถึงประสิทธิผลของสถานศึกษาจำแนกองค์ประกอบไว้ 5 ประการ ดังนี้ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) ความพึงพอใจในงาน 3) ความใส่ใจในงาน 4) การลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน และ 5) คุณภาพโดยทั่วไป ขณะที่ Lunenburg & Ornstein (2012) ได้จำแนกองค์ประกอบประสิทธิผลของสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนมัธยมไว้ 7 ประการ ดังนี้ 1) สภาพแวดล้อมที่เป็นระเบียบและปลอดภัย 2) พันธกิจของโรงเรียนมีความชัดเจน 3) มีภาวะผู้นำทางวิชาการ 4) บรรยากาศของความคาดหวังสูง 5) ทุ่มเทเวลาในการทำงาน 6) มีการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ และ 7) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้ปกครอง

สรุปธรรมาภิบาลของผู้บริหาร มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นวิธีการและระบบการบริหารเพื่อบรรลุประสิทธิผลอันเป็นทั้งเหตุและผลหรือ เป็นทั้งวิธีการในการปฏิบัติและเป้าหมายการจัดการศึกษาที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้น และมีความเกี่ยวข้องในด้านบุคลากร ด้านความผูกพันต่อองค์กร ความพึงพอใจของบุคลากร การพัฒนาของบุคลากรและบรรยากาศการทำงาน ส่วนประสิทธิผลของสถานศึกษา มีความสำคัญในการทำให้สถานศึกษาสามารถนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้ดำเนินงานของสถานศึกษาได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ และความรู้ ความสามารถของผู้บริหารและครู ที่ปฏิบัติการทำงานในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ผู้วิจัยเลือกศึกษาแนวคิดธรรมาภิบาลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2555) ซึ่งจำแนกหลักธรรมาภิบาลไว้ 10 ประการ ได้แก่ 1) หลักประสิทธิภาพ 2) หลักประสิทธิผล 3) หลักการตอบสนอง 4) หลักการรับผิดชอบต่อสังคมและสามารถ

ตรวจสอบได้ 5) หลักความเปิดเผยและโปร่งใส 6) หลักนิติธรรม 7) หลักความเสมอภาค 8) หลักการกระจายอำนาจ 9) หลักการมีส่วนร่วมและมุ่งเน้นฉันทามติ และ 10) หลักคุณธรรมและจริยธรรม ส่วนประสิทธิผลของสถานศึกษา ผู้วิจัยศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษาจากทฤษฎีของ Lunenburg & Omstein (2012) ซึ่งจำแนกองค์ประกอบไว้ 7 ประการ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมที่เป็นระเบียบและปลอดภัย 2) พันธกิจของโรงเรียนมีความชัดเจน 3) มีภาวะผู้นำทางวิชาการ 4) บรรยากาศของความคาดหวังสูง 5) ทุ่มเทเวลาในการทำงาน 6) มีการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ และ 7) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้ปกครอง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงพรรณนาวิจัย (descriptive research) ที่มีแผนแบบการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว ศึกษาสถานการณ์ไม่มีการทดลอง (the one shot, non-experimental case study design) เพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ข้างต้น ผู้วิจัยจึงกำหนดการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดเตรียมโครงการวิจัย เป็นขั้นตอนการเตรียมโครงการอย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การศึกษาปัญหา การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สืบค้นจากตำราเอกสาร ข้อมูลสารสนเทศ รวมทั้งงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อรวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลในการจัดทำโครงร่าง งานวิจัย

เสนอขอความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อเสนอขออนุมัติโครงการงานวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือโดยมีพื้นฐานมาจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ทดสอบและปรับปรุงคุณภาพของเครื่องมือที่สร้างขึ้น หาค่าความตรงด้านเนื้อหาและความเชื่อมั่น แล้วนำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไข และนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อวิเคราะห์หาข้อมูลทางสถิติตลอดจนแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 รายงานผลการวิจัย เป็นขั้นตอนการจัดทำรายงานผลการวิจัยเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้อง แล้วนำคำแนะนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อจัดพิมพ์รายงานผลการวิจัยที่สมบูรณ์เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสัพพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 9 ด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัธยเทศเฉลี่ยเลขคณิตจากมากไปหาน้อย คือ หลักคุณธรรมและจริยธรรม หลักความเปิดเผยและโปร่งใส หลักการรับผิดชอบต่อและสามารถตรวจสอบได้ หลักการกระจายอำนาจ หลักความเสมอภาค หลักการมีส่วนร่วมและการมุ่งเน้นฉันทามติ หลักประสิทธิผล หลักการตอบสนอง หลักนิติธรรม ส่วนที่เหลือ 1 ด้านอยู่ในระดับมาก คือ หลักประสิทธิภาพ

ด้าน	ธรรมาภิบาล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.	หลักประสิทธิภาพ (X_1)	4.46	0.49	มาก
2.	หลักประสิทธิผล (X_2)	4.56	0.54	มากที่สุด
3.	หลักการตอบสนอง (X_3)	4.55	0.55	มากที่สุด
4.	หลักการรับผิดชอบต่อและสามารถตรวจสอบได้ (X_4)	4.63	0.57	มากที่สุด
5.	หลักความเปิดเผยและโปร่งใส (X_5)	4.68	0.57	มากที่สุด
6.	หลักนิติธรรม (X_6)	4.55	0.57	มากที่สุด
7.	หลักความเสมอภาค (X_7)	4.59	0.62	มากที่สุด
8.	หลักการกระจายอำนาจ (X_8)	4.60	0.60	มากที่สุด
9.	หลักการมีส่วนร่วมและการมุ่งเน้นฉันทามติ (X_9)	4.57	0.52	มากที่สุด
10.	หลักคุณธรรมและจริยธรรม (X_{10})	4.73	0.47	มากที่สุด
รวม (X_{tot})		4.59	0.51	มากที่สุด

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสัพพรรณบุรีทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่า

ข้อ	ประสิทธิผลของสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1.	สภาพแวดล้อมเป็นระเบียบและปลอดภัย (Y_1)	4.67	0.48	มากที่สุด
2.	พันธกิจของโรงเรียนที่มีความชัดเจน (Y_2)	4.73	0.44	มากที่สุด
3.	มีภาวะผู้นำทางวิชาการ (Y_3)	4.70	0.46	มากที่สุด
4.	บรรยากาศของความคาดหวังสูง (Y_4)	4.69	0.47	มากที่สุด
5.	ทุ่มเทเวลาในการทำงาน (Y_5)	4.66	0.48	มากที่สุด
6.	มีการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ (Y_6)	4.59	0.53	มากที่สุด
7.	มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้ปกครอง (Y_7)	4.54	0.72	มากที่สุด
	รวม (Y_{tot})	4.66	0.44	มากที่สุด

อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๗	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๙	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑๒	รวม
ประสิทธิภาพ (X ₁)	.433**	.476**	.588**	.482**	.324**	.437**	.233**	.497**
หลักประสิทธิผล (X ₂)	.525**	.663**	.765**	.630**	.532**	.556**	.347**	.664**
หลักการตอบสนอง (X ₃)	.344**	.506**	.542**	.443**	.409**	.314**	.344**	.446**

ประสิทธิผลของ สถานศึกษา								
ธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สถานศึกษา	สภาพแวดล้อมเป็นระเบียบและ ปลอดภัย (Y ₁)	พันธกิจของโรงเรียนที่มีความชัดเจน (Y ₂)	มีภาวะผู้นำทางวิชาการ (Y ₃)	บรรยากาศของความคาดหวังสูง (Y ₄)	ทุ่มเทเวลาในการทำงาน (Y ₅)	มีการตรวจสอบความก้าวหน้าของ นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ (Y ₆)	มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้ปกครอง (Y ₇)	รวม (Y _{tot})
หลักการรับผิดชอบและ สามารถตรวจสอบได้ (X ₄)	.523**	.544**	.620**	.422**	.403**	.462**	.347**	.552**
หลักความเปิดเผยและ โปร่งใส (X ₅)	.522**	.505**	.599**	.474**	.445**	.417**	.289**	.541**
หลักนิติธรรม (X ₆)	.325**	.475**	.591**	.378**	.397**	.323**	.254**	.444**
หลักความเสมอภาค (X ₇)	.424**	.526**	.682**	.509**	.466**	.408**	.201**	.537**
หลักการกระจายอำนาจ (X ₈)	.721**	.511**	.634**	.441**	.393**	.547**	.571**	.638**
หลักการมีส่วนร่วมและการ มุ่งเน้นฉันทามติ (X ₉)	.586**	.744**	.787**	.720**	.536**	.595**	.394**	.719**
หลักคุณธรรมและจริยธรรม (X ₁₀)	.699**	.876**	.934**	.722**	.725**	.732**	.505**	.853**
รวม (X _{tot})	.561**	.639**	.744**	.579**	.509**	.527**	.352**	.734**

สรุปผลการศึกษา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ให้ความสำคัญกับ ธรรมาภิบาลซึ่งเป็นหลักในการบริหารประเทศ การใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารการศึกษาถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้บริหารต้องสร้างขึ้นให้เป็น คุณสมบัติประจำตัว เพื่อมาประยุกต์ใช้ในหน่วยงานอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม ภายใต้การดำเนินงาน ด้วยความโปร่งใส รับผิดชอบสามารถตรวจสอบได้ มีการดำเนินงานที่เป็นระเบียบ มีประสิทธิภาพ เสมอภาค และเป็นธรรม เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานก่อให้เกิดการตอบสนอง ต่อความต้องการของส่วนรวมตลอดจนมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ตามภารกิจของหน่วยงาน จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ ธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี โดยภาพ รวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณา นิมนวล (2559) พบว่าธรรมาภิบาลของ

ผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมใจ เดชบำรุง (2562) พบว่าระดับการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้บริหารสถาน ศึกษา มีการใช้ประสิทธิผลมาเป็นเป้าหมายในการบริหารสถานศึกษาของตน โดยนำมาใช้ตรวจสอบ วัตถุประสงค์ หรือกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในสถานศึกษา เพื่อดำเนินงานให้เป็นไปตามความ ต้องการหรือไม่ และยังนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้ดำเนินงานของสถานศึกษาได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้บริหารสถานศึกษา มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ทำให้บุคลากรในสถานศึกษาทำงานร่วมกันจนสามารถทำให้เกิดผลตามเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ และสามารถเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการบริหารให้เหมาะสมกับสภาวะ ปัจจุบันที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปและผลกระทบของสิ่งแวดล้อมทั้ง ภายในและภายนอกที่มีต่อ สถานศึกษาทั้งในปัจจุบันและในอนาคต เพราะสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของ สังคม สังคมย่อมเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ บางครั้งการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นสถานศึกษา จึงจำเป็นต้อง ปรับตัวให้เข้ากันและทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ อำนวนย พร สะอึ้งทอง (2556) ศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่าประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ธรรมาภิบาลของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถาน ศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ว่าธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ หากผู้บริหารสถานศึกษาใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา ภายใต้การดำเนินงานด้วยความ โปร่งใส รับผิดชอบสามารถตรวจสอบได้ เพื่อมุ่งประโยชน์สุขให้เกิดกับประชาชน และยังเป็นการมุ่ง จัดสรรทรัพยากรขององค์การอย่างคุ้มค่า และเป็นระบบตามกฎหมาย มีการดำเนินงานที่เป็นระเบียบ มีประสิทธิภาพ เสมอภาค และเป็นธรรม ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานก่อให้เกิดการตอบสนอง ต่อความต้องการของส่วนรวม ตลอดจนมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ตามภารกิจขององค์การในระดับสูง จะทำให้ ประสิทธิภาพที่เกิดกับสถานศึกษามากขึ้นด้วย ในทางกลับกันถ้าผู้บริหารใช้ธรรมาภิบาลกับการบริหาร สถานศึกษาในระดับที่ต่ำ จะทำให้ประสิทธิผลของสถานศึกษาต่ำไปด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดุจดาว จิตใส (2554) พบว่าการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลใน สถานศึกษาสังกัดเทศบาล กลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 5 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 โดยมีค่าความสัมพันธ์กันในทางบวกหรือมีความสัมพันธ์กันในลักษณะคล้ายตามกัน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ธรรมาภิบาลของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ทำให้พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวตามกระแสของการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะด้านการบริหารจัดการ การที่สถานศึกษาจะมีคุณภาพได้นั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา นำหลักธรรมาภิบาลมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ รวมถึงในการจัดการศึกษา เพราะสถานศึกษาถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนานักเรียน เมื่อการปฏิบัติงานเกิดความสำเร็จจะส่งผลให้เกิดประสิทธิผลในสถานศึกษา ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

ธรรมาภิบาลของผู้บริหาร: วิธีการหรือกระบวนการการบริหารงานที่ดี ภายใต้การดำเนินงานด้วยความโปร่งใส รับผิดชอบ สามารถตรวจสอบได้มีเป้าหมายที่สำคัญ เพื่อมุ่งประโยชน์สุขให้เกิดกับประชาชน และยังเป็นการมุ่งจัดสรรทรัพยากรขององค์กรอย่างคุ้มค่า รวมทั้งเป็นระบบตามกฎหมาย มีการดำเนินงานที่เป็นระเบียบ มีประสิทธิภาพ เสมอภาค และเป็นธรรม ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานก่อให้เกิดการตอบสนองต่อความต้องการของส่วนรวม ตลอดจนมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ตามภารกิจขององค์กร

ประสิทธิผลของสถานศึกษา: ภาพความสำเร็จของสถานศึกษาที่เกิดจากพฤติกรรมความสามารถในการดำเนินงานได้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นถึงทักษะ ความรู้ ความสามารถ ของผู้บริหารและบุคคลที่เกี่ยวข้องที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษา

สถานศึกษา: การดำเนินงานด้าน วิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป ภายใต้การจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นคน ดี คนเก่ง และมีความสุข เพื่อให้เกิดประสิทธิผลที่ดีแก่

นักเรียน และประชาชนผู้รับบริการ อีกทั้งยัง ช่วยแก้ไขปัญหาในการบริหารงานของสถานศึกษาได้อีกด้วย

สรุป

ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับธรรมาภิบาล ดำเนินงานด้วยความโปร่งใสตรวจสอบได้ ตอบสนองต่อความต้องการ มีความเสมอภาค ทำงานด้วยความเป็นธรรม มีประสิทธิภาพประสิทธิผล และมุ่งเน้นฉันทามติ เพื่อนำมาบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่างๆ ของสถานศึกษา ได้แก่ การดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป ภายใต้การจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นคน ดี คนเก่ง และมีความสุข เพื่อให้เกิดประสิทธิผลที่ดีแก่นักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนผู้รับบริการ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. จากการศึกษาธรรมาภิบาลของผู้บริหาร พบว่าด้านหลักประสิทธิภาพ มีมัชฌิมเลขคณิตอยู่ในระดับมากที่สุดเป็นลำดับสุดท้าย ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายด้านการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่าต่อการลงทุน เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ช่วยลดขั้นตอน และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ครูและผู้บริหาร ตลอดจนลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการลง ยกเลิกการปฏิบัติงานที่ล้าสมัยไม่มีประสิทธิภาพ ไม่มีความจำเป็น

2. จากการศึกษาพบว่าประสิทธิผลของสถานศึกษา ด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้ปกครอง มีมัชฌิมเลขคณิตอยู่ในระดับมากที่สุดเป็นลำดับสุดท้าย ผู้บริหารควรส่งเสริมความสัมพันธ์กับผู้ปกครองเพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ผู้ปกครองควรมีส่วนช่วยส่งเสริมสนับสนุน ผู้เรียนในด้านการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดมากกว่าเดิม

3. จากการศึกษาพบว่าธรรมาภิบาลของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้นผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับธรรมาภิบาล ดำเนินงานด้วยความโปร่งใสตรวจสอบได้ ตอบสนองต่อความต้องการ มีความเสมอภาค ทำงานด้วยความเป็นธรรม มีประสิทธิภาพประสิทธิผล และมุ่งเน้นฉันทามติ เพื่อนำมาบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่างๆ ของสถานศึกษา ได้แก่ การดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป ภายใต้การจัดการศึกษาที่เน้น

ผู้เรียนเป็นคน ดี คนเก่ง และมีความสุข เพื่อให้เกิดประสิทธิผลที่ดีแก่นักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชน ผู้รับบริการ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบธรรมาภิบาลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา
2. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่จะส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา
3. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่สัมพันธ์กับธรรมาภิบาลของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ดุจดาว จิตใส และ ประเสริฐ อินทร์รักษ์. (2554). การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล กลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 5. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 2(1), 124–132.
- ธีระ รุณเจริญ. (2546). *การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: บพิธข่าวฟาง.
- วรรณ นิมนวล, นุชนรา รัตนศิริประภา และ สายสุตา เตียเจริญ. (2561). ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 9(2), 139–154.
- สมใจ เดชบำรุง. (2562). หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 17(1), 258–274.
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2561). *ธรรมาภิบาลและความรับผิดชอบทางสังคม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี. (2561). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2561*. สุพรรณบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี. (2563). *แผนปฏิบัติการ โครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563*. สุพรรณบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2555). *หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- อำนวยการ สอิงทอง และ นุชนรา รัตนศิริประภา. (2557). คุณภาพชีวิตของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 5(1), 247–260.

- Damnoen, P.S. (2021). The Development of Student Characteristics in According to the Nawaluk Framework of the Buddhist Integration of Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College. *Asia Pacific Journal of Religions and Cultures*, 5(2), 126–135.
- Damnoen, P.S., Phumphongkhochasorn, P., Punwasuponchat, N., & Srichan, P.W. (2021). The Development of Learning Management Design Models in Compulsory Subjects of the Master of Education Program in Educational Administration Innovation in Order to Enhance the Characteristics of Learners According to The Needs of the Professional Education Institution Administrators. *Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation*, 32(3), 20459–20466.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2001). *Educational Administration: Theory Research and Practice*. (6th ed.). New York: McGraw–Hill.
- Lunenburg, F. C., & Ornstein, A. V. (2012). *Educational Administration Concepts and Practices*. (6th ed.). California: Wadsworth Publishing.
- Organization for Economic Co–operation and Development (OECD). (2009). *Practical Guide to Corporate Governance*. Washington DC: Pennsylvania Ave.
- Songsraboon, R., Thongtao, J., Damnoen, P.S., & Huanjit, P.S. (2021). Course Management Based on Outcome–Based Education (OBE) of Learning by Working in Real Conditions. *Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation*, 32(3), 20491–20499.

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของ
โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง
Strategic Leadership of School Administrator Affecting Student Quality in
Schools under Secondary Educational Service Area Office Singburi Angthong

วิรัตน์รัตน์ เสือจอย และ สงวน อินทร์รักษ์

¹Wirunrat Suajoy and Sa-nguan Inruk

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Faculty of Education, Silpakorn University, Thailand

E-mail: ¹Wirunrat203@gmail.com, sanguan7724@gmail.com

Received September 8, 2021; Revised October 7, 2021; Accepted October 28, 2021

บทคัดย่อ .

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง (2) เพื่อศึกษาคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง และ (3) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่างคือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง จำนวน 24 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล โรงเรียนละ 8 คน จำนวน 192 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น คือ จำแนกตามจังหวัด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวคิดของยุคล์ และคุณภาพผู้เรียนตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.985 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) คุณภาพผู้เรียนของ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ด้านการประเมินผลของกลยุทธ์ที่คาดว่าจะได้รับ ด้านการให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการคัดเลือกกลยุทธ์ และด้านการระบุกลยุทธ์ที่มีอนาคตไกล ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง โดยภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์; ผู้บริหารสถานศึกษา; คุณภาพผู้เรียน

Abstract

This article aimed to study (1) the strategic leadership of school administrators in schools under secondary educational Service Area Office Singburi Angthong; (2) the student quality in schools under secondary educational Service Area Office Singburi Angthong; and (3) the strategic leadership of school administrators affecting student quality in schools under secondary educational Service Area Office Singburi Angthong. The sample consisted of 24 schools under the secondary educational Service Area Office of Singburi Angthong. The respondents from each school were a school director, three deputy school directors or ahead of departments, and four teachers, a total of 192 respondents. They were selected by stratified random sampling. The instrument for collecting data was a questionnaire concerning strategic leadership based on Gary Yukl's concept and student quality on basic education standards and childhood education standards for schools' internal quality assurance from the Office of the Basic Education Commission. The statistics used to analyze the data were frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis.

The research results were found as follows: 1. The strategic leadership of school administrator in schools under secondary educational Service Area Office Singburi Angthong, as a whole, were at a high level; 2. The student quality in schools under secondary educational Service Area Office Singburi Angthong as a whole was at a high level; and 3. The strategic leadership on evaluating the likely outcomes of a strategy, involve other executives in selecting a strategy and identify promising strategies of administrator affecting to student quality in schools under secondary educational Service Area Office Singburi Angthong were found that as a whole 0.05 level at statistical significance.

Keywords: Strategic Leadership; School Administrator; Student Quality

บทนำ

ประเทศไทย 4.0 เป็นโมเดลการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล ซึ่งเป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย เป็นการพัฒนาประเทศโดยนโยบายเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ดังนั้นต้องมีความเข้าใจ เข้าถึง จึงจะพัฒนาได้ โดยใช้ศักยภาพมนุษย์เป็นตัวนำ ขับเคลื่อนด้วยปัญญาของคน ต้องลงทุนให้มนุษย์เป็นผลผลิตที่ดีที่สุด (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2560) แต่ยังพบประเด็นปัญหา

ภายในประเทศไทย เช่น ปัญหาของระบบการศึกษาเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ทั้งนี้ Global Competitiveness index 2017–2018 ได้จัดให้ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 32 ในภาพรวม แต่การศึกษาตกอยู่ที่อันดับ 56 มหาวิทยาลัยไม่ติดอันดับใน 200 อันดับแรกในการจัดอันดับของ Times World University Rankings และ QS World University Rankings ในปี 2561 (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2562) ส่งผลให้การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน จำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในการนำสถานศึกษาก้าวผ่านการเปลี่ยนแปลงและสภาพปัญหาในปัจจุบัน แน่นอนว่าจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงที่จะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมภายในขององค์กร ได้แก่ ผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ ครู เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา ในยุคประเทศไทย 4.0 หรือ Thailand 4.0 การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบริบทของสถานศึกษา การทำให้ครูยอมรับเทคโนโลยี นวัตกรรม และการเปลี่ยนต่าง ๆ นั้น จึงเป็นภารกิจที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา โดยหลักการจัดการศึกษาที่ดีนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึง กิจกรรมหลัก 3 รูปแบบ คือ 1) การกำหนดทิศทางของสถานศึกษา 2) การพัฒนาบุคลากร และ 3) การทบทวนการออกแบบองค์การเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการการเปลี่ยนแปลง (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2560)

ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นผู้นำคนสำคัญในการขับเคลื่อนการทำงานของบุคลากรภายในสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จากการศึกษาพบสภาพปัญหาเกี่ยวกับผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง จำแนกตามการรับรอง พบว่า ผลการประเมินของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง จำนวนทั้งหมด 26 แห่ง มีผลไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน จำนวนถึง 7 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 26.92 และจากการศึกษาผลการตรวจสอบและผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง พบสภาพปัญหาด้านคุณภาพผู้เรียน พบจุดที่ควรพัฒนา ได้แก่ 1) นักเรียนควรได้รับการพัฒนาด้านทักษะการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดวิจารณ์ญาณ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น สรุปความรู้ได้ นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในแก้ปัญหาในการเรียนรู้และการใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ต้องเร่งพัฒนาผู้เรียนให้ใฝ่รู้ใฝ่เรียนตามหลักสูตรเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าของผลการทดสอบระดับชาติ 3) สร้างการเห็นคุณค่าในตนเองให้กับนักเรียนเพื่อมุ่งให้นักเรียนได้พัฒนากรอบแนวคิดของตนเองอย่างสมวัย 4) ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นและเป้าหมายในการดำรงชีวิต 5) การใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมตามกาลเทศะเน้นเพื่อการพัฒนาการแสวงหาองค์ความรู้ด้วยตนเอง 6) สถานศึกษาควรพัฒนานักเรียนด้านความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษให้นักเรียนสามารถใช้ภาษาในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมตามวัย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง, 2561) นอกจากนี้ยังพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีคะแนนการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-net) ปีการศึกษา 2562 เมื่อพิจารณาจากการเปรียบเทียบระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง กับระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น

พื้นฐานพบว่า ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต่ำกว่า -0.79 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต่ำกว่า -0.87 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง, 2564)

บทความวิจัยนี้นำเสนอ การศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง เพื่อให้เป็นข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์อันจะเป็นองค์ความรู้ในการนำไปวางแผนพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร เพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ตลอดจนปรับปรุงกระบวนการบริหารงานของสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง
2. เพื่อศึกษาคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สิงห์บุรี อ่างทอง
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาเป็นเหตุผลสนับสนุนการวิจัย และเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เป็นความสามารถในการทำนายอนาคตอย่างมีวิสัยทัศน์ มีการยืดหยุ่น และให้อำนาจผู้อื่นสร้างสรรค์การเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์ (Byrd, 1987) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สร้างขึ้นจากคุณลักษณะและการกระทำที่จากการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารของผู้นำที่ประสบความสำเร็จ มีเป้าหมายและทิศทางที่ชัดเจน สอดคล้องกับสภาพบริบทของสถานศึกษา และอาจเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (Henry & Teryl, 2013) มีความสามารถในการคาด การณ์ มีมุมมองระยะยาวและสร้างความยืดหยุ่นให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย โดยมีขอบเขตความรับผิดชอบงานทั้งองค์การ (Finkelstein & Hambrick, 1996) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เป็นการที่ผู้นำใช้กระบวนการกำหนดทิศทางขององค์กร นำไปสู่การสร้างและปฏิบัติของวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กร (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2557) แนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ระยะยาวและการจัดลำดับความสำคัญ 2) การประเมินจุดอ่อนจุดแข็งในปัจจุบัน 3) การกำหนดสมรรถนะหลัก 4) การประเมินความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลง

ด้านกลยุทธ์ 5) การระบุกลยุทธ์ที่มีขนาดใกล้เคียง 6) การประเมินผลของกลยุทธ์ที่คาดว่าจะได้รับ และ 7) การให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการคัดเลือกกลยุทธ์ (Yukl, 2006)

สรุปได้ว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เป็นพฤติกรรมของผู้นำที่แสดงออกในการพัฒนาองค์การในเชิงกลยุทธ์ มีการคาดการณ์และมีมุมมองระยะยาวเพื่อกำหนดทิศทางขององค์กรได้อย่างชัดเจน สามารถประเมินและปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเป็นผู้นำที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานเพื่อให้องค์กรสามารถพัฒนาอย่างมีทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพผู้เรียน

คุณภาพของผู้เรียน ประกอบไปด้วย 1) ผู้มีสุขภาพที่เหมาะสมตามวัย 2) บุคคลแห่งการเรียนรู้ 3) ผู้คิดริเริ่มและสร้างสรรค์นวัตกรรม 4) ผู้มีความเป็นพลเมืองและพลโลกที่ดี 5) ผู้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 6) ผู้มีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) กล่าวไว้ว่า ผู้เรียนที่มีคุณลักษณะมีคุณภาพจะต้องมีลักษณะดังนี้ 1) การมีวินัย 2) การมีความขยัน 3) การตรงต่อเวลา 4) การมีความเคารพนับถือ 5) สามารถทำงานเป็นทีมได้ 6) การมีความมั่นใจ 7) มีความรับผิดชอบ (MIT Pune's Vishwashanti Gurukul, 2021) ตัวชี้วัดการศึกษาที่สะท้อนถึงคุณภาพผู้เรียน ได้แก่ นักเรียนมีสุขภาพที่ดี ภาวะโภชนาการที่สมบูรณ์และมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (UNESCO, 2021) การวัดทักษะของผู้เรียนที่มีคุณภาพนั้นจะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้ 1) ด้านการประมวลผลข้อมูล 2) ด้านค่านิยม 3) ทักษะด้านการเรียนรู้ 4) ด้านทักษะภายในตัวบุคคล 5) ด้านทักษะการคิด (Utschig, Newton & Bryan (2021) ตลอดจนข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาทุกแห่งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นเป้าหมาย หรือกรอบทิศทางการกำหนดมาตรฐานของโรงเรียน ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (Phumphongkhochasorn et al., 2021)

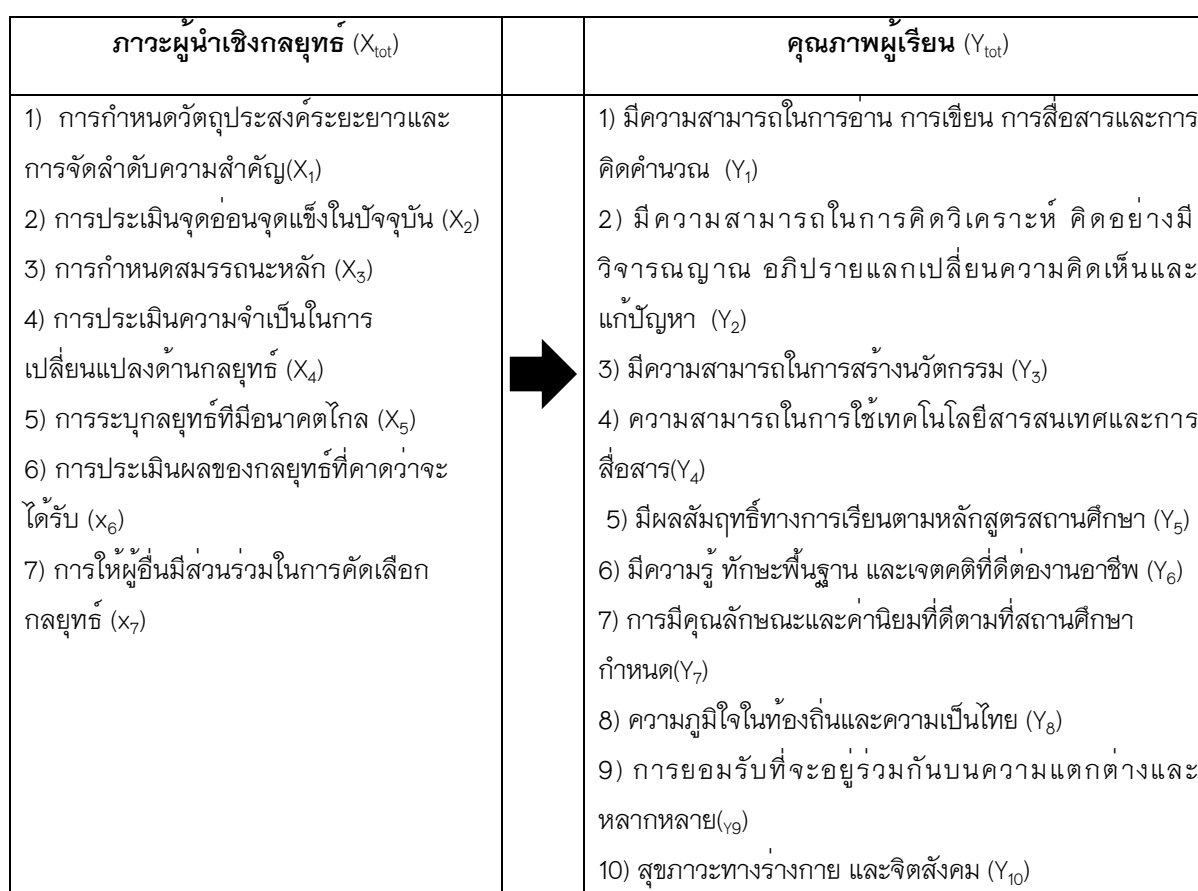
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) มีแนวทางการประเมินคุณภาพผู้เรียน โดยได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของคุณภาพผู้เรียน ประกอบไปด้วย 2 ด้าน 10 ประเด็นพิจารณา คือ 1. ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน ได้แก่ 1) มีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสารและการคิดคำนวณ 2) มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหา 3) มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม 4) มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 5) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา 6) มีความรู้ ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ 2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ได้แก่ 1) การมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด 2) ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย 3) การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย 4) สุขภาวะทางร่างกาย และจิตสังคม จากการศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวคิดของยุคล์ และนำแนวคิดคุณภาพผู้เรียน ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน มาใช้เป็นตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง ซึ่งได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวคิดของ Yukl (2006) ส่วนคุณภาพผู้เรียน ผู้วิจัยได้นำเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมาใช้เป็นตัวแปรในการศึกษา ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นผู้ให้ข้อมูลจากโรงเรียนรัฐบาลในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง จำนวน 24 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 8 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนหรือหัวหน้ากลุ่มงานฝ่ายบริหารต่าง ๆ จำนวน 3 คน และครู จำนวน 4 คน รวมผู้ให้ข้อมูล 192

คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวคิดของยูกัล (Yukl, 2006) และคุณภาพผู้เรียน ได้นำเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานตามคู่มือของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งในที่นี้ ศึกษาเฉพาะด้านคุณภาพผู้เรียน โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ขั้นตอนที่ 2 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบแบบสอบถาม โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มากกว่า 0.5 ขึ้นไป ปรับปรุงแก้ไขสำนวนภาษาและเนื้อหาตามข้อเสนอแนะ โดยมีค่า IOC ระหว่าง 0.8–1.00

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ กับผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนหรือครูผู้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มงานฝ่ายบริหารต่าง ๆ จำนวน 3 คน และครู จำนวน 4 คน ของโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 4 โรงเรียนละ 8 คน รวม 32 คน ได้แก่ โรงเรียนท่าม่วงวิทยาคาร โรงเรียนบ้านเบิกวิทยาคม โรงเรียนคุรุประชาสรรค์ และโรงเรียนเนินขามรัชประชานุเคราะห์

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสอบถามที่นำไปทดลองใช้มาคำนวณหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการของครอนบาค โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา มีค่าความเชื่อมั่น 0.985

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำหนังสือขอความร่วมมือจากคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากรถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง จำนวน 24 แห่ง เพื่อแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างในการขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ ความถี่ และร้อยละ การวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาและคุณภาพผู้เรียน ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำสถิติของคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของ Best (1977) การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง สถิติที่ใช้คือวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ระยะยาวและการจัดลำดับความสำคัญ

($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานพบว่าอยู่ระหว่าง 0.52–0.60 มีการกระจายของข้อมูลน้อย แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่ามัธยฐานและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง โดยภาพรวม (X_{tot})

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การกำหนดวัตถุประสงค์ระยะยาวและการจัดลำดับความสำคัญ (X_1)	4.52	0.52	มากที่สุด
การประเมินจุดอ่อนจุดแข็งในปัจจุบัน (X_2)	4.45	0.56	มาก
การกำหนดสมรรถนะหลัก (X_3)	4.39	0.57	มาก
การประเมินความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงด้านกลยุทธ์ (X_4)	4.43	0.59	มาก
การระบุกลยุทธ์ที่มีอนาคตไกล (X_5)	4.43	0.61	มาก
การประเมินผลของกลยุทธ์ที่คาดว่าจะได้รับ (X_6)	4.41	0.60	มาก
การให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการคัดเลือกกลยุทธ์ (X_7)	4.48	0.60	มาก
รวม (X_{tot})	4.45	0.54	มาก

2. คุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณาคุณภาพผู้เรียนเป็นรายด้านพบว่า อยู่ระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือ ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานพบว่าอยู่ระหว่าง 0.52–0.59 มีการกระจายของข้อมูลน้อย แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่ามัธยฐานและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง โดยภาพรวม (Y_{tot})

คุณภาพผู้เรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
มีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสารและการคิดคำนวณ (Y_1)	3.93	0.61	มาก
มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหา (Y_2)	3.89	0.52	มาก
มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม (Y_3)	3.96	0.54	มาก
มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Y_4)	4.16	0.59	มาก
มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา (Y_5)	3.86	0.57	มาก
มีความรู้ ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ (Y_6)	4.13	0.57	มาก
การมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด (Y_7)	4.48	0.50	มาก
ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย (Y_8)	4.52	0.50	มากที่สุด
การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย (Y_9)	4.48	0.48	มาก
สุขภาพทางร่างกาย และจิตสังคม (Y_{10})	4.46	0.53	มาก
รวม (Y_{tot})	4.18	0.42	มาก

3. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง โดยภาพรวม (Y_{tot}) คือ การประเมินผลของกลยุทธ์ที่คาดว่าจะได้รับ (X_6) การให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการคัดเลือกกลยุทธ์ (X_7) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และการระบุกกลยุทธ์ที่มีอนาคตไกล (X_5) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สามารถเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยได้ดังนี้

$$Y_{tot} = 1.805 + 0.419(X_6) + 0.328(X_7) - 0.212(X_5)$$

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง มีความสามารถในการจัดทำแผนการดำเนินงานของสถานศึกษา วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในของสถานศึกษา อีกทั้งสามารถประเมินผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในรอบปีที่ผ่านมาเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานกับสถานศึกษาอื่น นำไปสู่การจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการได้เปรียบของสถานศึกษาที่ใช้การพิจารณาการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาสถานศึกษา โดยมีการพิจารณาให้สอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนด้วย รวมถึงการประเมินความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงด้านกลยุทธ์ และการประเมินผลของกลยุทธ์ที่คาดว่าจะได้รับจากการลงมือปฏิบัติ มีความสามารถในการบริหาร กลยุทธ์สู่การปฏิบัติ อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สถานศึกษามุ่งสู่ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับ Dubrin (1998) และ Maghroori & Rolland (1997) ที่มีทัศนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ภาวะผู้นำเชิง กลยุทธ์เป็นกระบวนการของการกำหนดทิศทางและกระตุ้นเพื่อแรงบันดาลใจ เพื่อสร้างและนำไปปฏิบัติเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และกลยุทธ์ เพื่อบรรลุและรักษาไว้ซึ่งวัตถุประสงค์ขององค์การ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรารักษ์ หนึ่งโชคชัย และ ประยุทธ์ ชูสอน (2558) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานีโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการกำหนดทิศทางขององค์กร และด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ ตามลำดับ สอดคล้องกับการวิจัยของ ชูติมาพร เซาว์นไว (2564) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้แสดงบทบาทในการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ได้แก่ การส่งเสริมการพัฒนานุเคราะห์ การกำหนดนโยบาย การนิเทศ กำกับ ติดตาม ดูแลและประเมินผล และการสนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า คุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง ได้ดำเนินการตามนโยบายที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 ด้านคุณภาพผู้เรียน ประกอบด้วยความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร การคิดคำนวณ การคิดประเภทต่าง ๆ การสร้างนวัตกรรม การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตร การมีความรู้ ทักษะพื้นฐานและเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เป็นค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย รวมทั้งสุขภาพทางร่างกายและจิตสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของสถานศึกษากำหนด โดยไม่ขัดกับกฎหมาย และวัฒนธรรมอันดีของสังคม มีจิตสำนึกที่ดี มีค่านิยมที่พึงประสงค์ตามที่สถานศึกษากำหนด รวมถึงผู้เรียนมีสุขภาพกายที่แข็งแรง มีสุขภาพจิต อารมณ์ และสังคม และแสดงออกอย่างเหมาะสม และอยู่ร่วมกันด้วยดีในครอบครัว ชุมชน และสังคม นอกจากนี้ก็ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน นั่นคือสถานศึกษาเดิมของผู้เรียนก่อนจะไปสู่ในระดับที่สูงขึ้น โดยหากสถานศึกษาเดิม จัดการเรียนการสอนที่บกพร่องทางด้านมาตรฐานการเรียนรู้ของผู้เรียนจะสร้างปัญหาแก่ผู้เรียนเพราะความเหลื่อมล้ำทางด้านมาตรฐานทางการจัดการเรียนการสอนทำให้เมื่อผู้เรียนผ่านการเรียนที่หลายหลายสถาบัน จะพบปัญหาการทำความเข้าใจหรือมีพื้นฐานที่ไม่เพียงพอต่อการเรียนในระดับชั้นที่สูง (สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, 2557) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพล พรเพ็ญ (2562) ผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ที่พึงประสงค์ มีสุขภาพที่ดีและมีสุนทรียภาพ มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

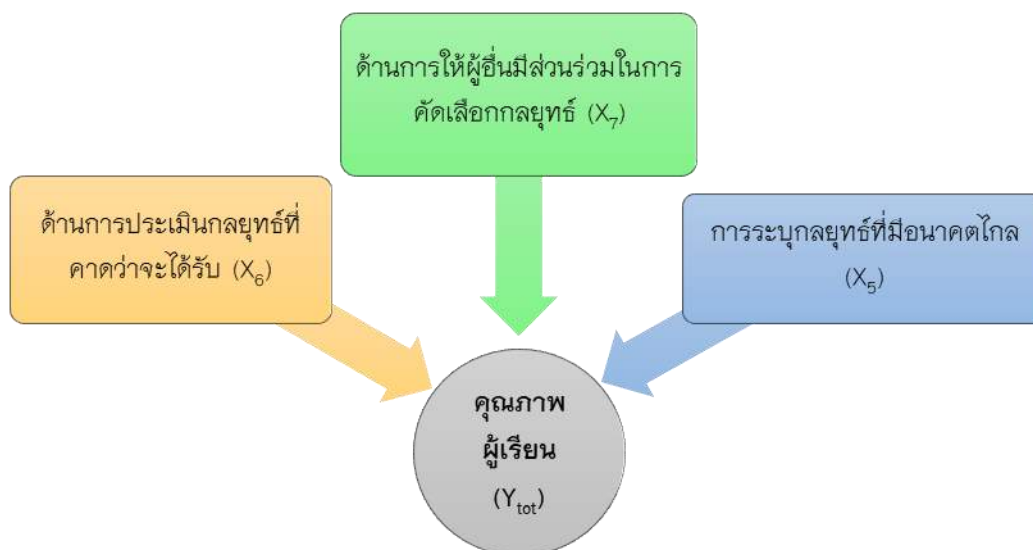
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง โดยภาพรวม คือ การประเมินผลของกลยุทธ์ที่คาดว่าจะได้รับ การให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการคัดเลือกกลยุทธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และการระบุกลยุทธ์ที่มีอนาคตไกล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่าภาวะผู้นำกลยุทธ์มีความสำคัญมากต่อความสำเร็จของภารกิจของสถานศึกษา ช่วยให้ผู้บริหารสามารถมองเห็นภาพรวมและขอบเขตได้กว้างขวางและชัดเจน เพราะการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์มีการวิเคราะห์ปัญหาในระดับที่มีนัยสำคัญต่ออนาคตของสถานศึกษา ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่าภาวะผู้นำกลยุทธ์จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการกำหนดและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในสถานศึกษาตามทิศทางที่ชัดเจนและเป็นเครื่องนำทางที่เป็นรูปธรรมสำหรับสมาชิก โดยช่วยให้สมาชิกเข้าใจในวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์และทิศทางที่แน่นอนขององค์การ ไม่ก่อให้เกิดความสับสนหรือความขัดแย้งในการทำงาน สอดคล้องกับ Henry & Teryl (2013) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สร้างขึ้นจากคุณลักษณะและการกระทำที่ครอบคลุมการดำเนินการตามรูปแบบการเป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จทั้งหมด ในโลกที่มีการ

เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ในโรงเรียนจะชี้แนะผู้นำโรงเรียนผ่านกระบวนการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องโดยคาดการณ์แนวโน้มในอนาคตและวางแผนสำหรับพวกเขา และสังเกตว่าแผนจะต้องยืดหยุ่นเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง กระบวนการวางแผนและการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดต้องได้รับคำแนะนำจากวิสัยทัศน์ที่เข้มแข็งของโรงเรียน เมื่อสถานศึกษาดำเนินการประเมินคุณภาพของผู้เรียนที่สอดคล้องกับเป้าหมายตัวชี้วัด ใช้หลักการมีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือระหว่างทีมผู้บริหาร บุคลากรในสถานศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ ในการกำหนดและพัฒนากลยุทธ์ที่ดี ซึ่งหากกระบวนการบริหารสถานศึกษาภายใต้หลักภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เป็นไปตามกรอบแนวทางที่ชัดเจนนั้น จึงส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ วิราพร ดีบุญมี, วัลลภา อาริรัตน์ (2557) ผลวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของโรงเรียน ทั้งนี้ ด้านการกำหนดกลยุทธ์มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงที่สุด อาจเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การสื่อสารสมัยใหม่ที่สามารถแพร่กระจายข่าวสารข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ผู้บริหารจึงต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล ตลอดจนต้องใช้ความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหา เพื่อนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้บริหารในปัจจุบันต้องเป็นผู้นำรูปแบบของผู้นำชนิดที่นำความเจริญก้าวหน้ามาสู่องค์กร คุณสมบัติที่สำคัญคือเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และนำวิสัยทัศน์มาสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นผลสำเร็จ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิจัยทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโดยภาพรวม ประกอบไปด้วย 3 ด้าน ได้แก่

- 1) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ด้านการประเมินผลของกลยุทธ์ที่คาดว่าจะได้รับ ผู้บริหารที่มีความสามารถในการคาดการณ์สถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นหลังมีการดำเนินงานตามกลยุทธ์ทั้งในเชิงบวกและลบ
- 2) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ด้านการให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการคัดเลือกกลยุทธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักการมีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือระหว่างทีมผู้บริหาร บุคลากรในสถานศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ ในการกำหนดและพัฒนากลยุทธ์ที่ดี สามารถเลือกกลยุทธ์ที่สามารถปรับเปลี่ยนได้
- 3) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ด้านการระบุกลยุทธ์ที่มีอนาคตไกล ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถมองการณ์ไกล สามารถประเมินกลยุทธ์ต่างๆ อย่างรอบคอบ โดยไม่ด่วนตัดสินใจที่กลยุทธ์ใด กลยุทธ์หนึ่งสามารถกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมสอดคล้องกับพันธกิจและบริบทของสถานศึกษา สามารถบริหารกลยุทธ์สู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สถานศึกษามุ่งสู่ความสำเร็จ เป็นอีกกลไกสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาสู่เป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพในลักษณะ เก่ง ดี และมีสุข ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เป็นค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด

สรุป

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ด้านการประเมินผลของกลยุทธ์ที่คาดว่าจะได้รับ ด้านการให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการคัดเลือกกลยุทธ์ และด้านการระบุกลยุทธ์ที่มีอนาคตไกล ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง โดยภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

เพื่อเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. จากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยนำค่ามัชฌิมเลขคณิตมาเรียงลำดับจากมากไปน้อยพบว่า การประเมินความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงด้านกลยุทธ์ การประเมินผลของกลยุทธ์ที่คาดว่าจะได้รับ และการกำหนดสมรรถนะหลัก มีค่ามัชฌิมเลขคณิตอยู่ใน 3 ลำดับสุดท้าย ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการกำหนดความสามารถและภารกิจหลักที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับสถานศึกษาเพื่อสร้างจุดแข็งที่ชัดเจนของสถานศึกษา นำไปสู่ข้อได้เปรียบของสถานศึกษาที่จะเกิดขึ้น นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการรับรู้ เข้าใจ และยอมรับถึงการเปลี่ยนแปลงของพลวัตทางสังคม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการประเมินความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงด้านกลยุทธ์และผลที่คาดว่าจะได้รับทั้งในเชิง

บวกและลบ มีการเตรียมแผนเผชิญกับการแข่งขันที่จะเกิดขึ้น และเน้นถึงความสามารถในการนำพาสถานศึกษาไปสู่จุดหมายที่ต้องการ

2. จากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า คุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยนำค่ามัชฌิมเลขคณิตมาเรียงลำดับจากมากไปน้อยพบว่า มีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหา และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา มีค่ามัชฌิมเลขคณิตอยู่ใน 3 ลำดับสุดท้าย ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรพัฒนากลยุทธ์ด้านพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้วยกิจกรรม/โครงการที่พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 3Rs8C โดย 3Rs ได้แก่ การอ่านออก การเขียนได้ และการคิดเลขเป็น 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะด้าน ความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และความรู้เท่าทันสื่อ ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้และ ความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรมจริยธรรม โดยบูรณาการเข้ากับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตรสถานศึกษาให้เพิ่มสูงขึ้นตามเป้าหมายของสถานศึกษา

3. จากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้คือ ควรมีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้บริหารมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 ทำให้ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนที่สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง

2. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากลในพื้นที่เขตตรวจราชการที่ 2 (ชัยนาท ลพบุรี สิงห์บุรี ปทุมธานี สระบุรี อ่างทอง)

3. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). (ร่าง) แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษากฎหมายฉบับที่ 2562. สืบค้นจาก <https://km.thai.ac>
- ชุติมาพร เชาว์นิโว. (2564). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 3(1), 19–28.
- วรารักษ์ หนึ่งโชคชัย และ ประยุทธ์ ชูสอน. (2558). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 38(1), 107–114.
- วิราพร ดีบุญมี และ วัลลภา อารีรัตน์. (2557). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น. วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 8(3), 198–205.
- สุพล พรเพ็ญ. (2562). การบริหารงานวิชาการกับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครกลุ่มกรุงธนใต้. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 10(2), 452–467.
- สุกัญญา แซ่มซอย. (2560). การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล. พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2560) ปาฐกถาศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอ้าน ครั้งที่ 8 เรื่อง การบริหารการศึกษาเพื่อร่วมสร้างประเทศไทย 4.0. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง. (2561). รายงานการสังเคราะห์ผลการตรวจสอบและผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง ประจำปีการศึกษา 2560. สิงห์บุรี: กลุ่มนิเทศติดตามฯ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง. (2564) แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564. สิงห์บุรี: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). ร่างยุทธศาสตร์การศึกษาขั้นพื้นฐาน 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580). สืบค้นจาก <https://www.obec.go.th/wp-content/uploads/2019/06.-2561-2580.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561) แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ. (2557). *นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2555-2559)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

วิโรจน์ สารรัตน์. (2557). *ภาวะผู้นำ ทฤษฎีและนวัตกรรมการพัฒนาระบบสังคมปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.

Best, J. W. (1977). *Research in Education*. New Jersey: Prentice-Hall.

Byrd, E. R. (1987). Corporate Leadership Skills: A New Synthesis. *Organizational Dynamics*, 16, 34-43.

Dubrin, A. J. (1998). *Leadership: Research Finding, Practice and Skills*. Boston: Houghton.

Finkelstein, S., & Hambrick, D. (1996). *Strategic Leadership: Top executives and their effects on organizations*. Minneapolis: West Publishing.

Henry, W. S., & Teryl, J. L. (2013). Strategic Leadership in Schools. *Education*, 133(3), 350-355.

Maghroori, R., & Rolland, E. (1997). Strategic Leadership: The Art of Balancing Organizational Mission with Policy, Procedures, and External Environment. *The Journal of Leadership Studies*, 4(2), 62-81.

MIT Pune's Vishwashanti Gurukul. (2021). *Qualities of a Good Student*. Retrieved September 10, 2021, from <https://www.mitgurukul.com/qualities-of-a-good-Student.php>

Phumphongkhochasorn, P., Damnoen, P. S., Suwannaprateep, T., & Phoomparmarn, U. (2021). National Educational Standards and the Improvement of Thai Education System with World Class. *Asia Pacific Journal of Religions and Cultures*, 5(1), 75-86.

UNESCO. (2021). *Information Literacy Resources Directory*. Retrieved September 10, 2021, from <http://edu.stou.ac.th/EDU/UploadedFile/23723-11.pdf>

Utschig, T. T., Newton, S. M., & Bryan, J. S. (2021) *Measuring Skills across the Profile of a Quality Learner and of a Quality Engineer*. Retrieved September 10, 2021, from <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.847.7458&rep=rep1&type=pdf>

Yukl, G. (2006). *Leadership in Organization*. (5th ed). New York: Courier Stoughton.

สมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

The Administrator Competencies and Personnel Administration in School
under Samutsongkhram Primary Educational Service Area Office

พิชามณูช์ ลาวชัย

Phichamol Loachai

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Silpakorn University, Thailand

E-mail: kruphichamol@gmail.com

Received September 16, 2021; Revised October 20, 2021; Accepted October 28, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา การบริหารงานบุคคลสถานศึกษา และ ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม กลุ่มตัวอย่างได้แก่ จำนวนทั้งสิ้น 63 โรงเรียน โดยใช้สถานศึกษาเป็นหน่วยวิเคราะห์ และกำหนดผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรักษาราชการแทน จำนวน 1 คน หัวหน้างานฝ่ายบุคคล จำนวน 1 คน ครู จำนวน 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 3 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 189 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า

1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ได้แก่ สมรรถนะในการบริหารตนเอง สมรรถนะในการตระหนักรู้เรื่องโลกาภิวัตน์ สมรรถนะการทำงานเป็นทีม สมรรถนะในการสื่อสาร สมรรถนะในการวางแผนและการบริหารจัดการ และสมรรถนะในการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์

2. การบริหารงานบุคคลสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ได้แก่ การเจรจาต่อรอง การให้ข้อมูลข่าวสาร การปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง การให้ความยุติธรรม ความ

มั่นคงในงาน การวางแผนกำลังคน การให้ค่าตอบแทนหรือสิ่งจูงใจ การประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนา การสรรหา การนำเข้าสู่หน่วยงาน และการคัดเลือก

3. สมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ล้อยตามกันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: สมรรถนะของผู้บริหาร; การบริหารงานบุคคล; สถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to determine 1) the administrator competencies in school, the personnel administration in school and, 3) the relationship between the administrator competencies and personnel administration in school under Samutsongkhram primary educational service area office. The samples were 63 schools under Samutsongkhram primary educational service area office. The respondents in each school consisted of 3 respondents: school director, ahead of personal division, and teacher with a total of 189 respondents. The instrument was a questionnaire concerning administrator competencies based on Hellriegel, Jackson, and Slocum's concept and personnel administration on Castetter's concept. The statistic were to analyze data were frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, and Pearson's product-moment correlation coefficient. The results found that:

1. The administrator competencies in school under Samutsongkhram primary educational service area office as a whole and each aspect was at a high level. Ranking levels with arithmetic mean from the highest to the lowest were; self-management competency, global awareness competency, teamwork competency, communication competency, planning, and administration competency, and strategic action competency.

2. The personnel administration in school under Samutsongkhram primary educational service area office as a whole and each aspect were at a high level. Ranking levels with arithmetic mean from the highest to the lowest were; bargaining, information, continuity, justice, manpower planning, compensation, appraisal, development, recruitment, induction, and selection.

3. Relation between the administrator competencies and personnel administration of in school under Samutsongkhram primary educational service area office was related with a statistically significant at .01 level.

Keywords: Administrator Competency; Personnel Administration; School

บทนำ

การศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนจึงมีความจำเป็นและมีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาพลเมืองของประเทศ ซึ่งส่งผลต่อความเจริญและการพัฒนาประเทศในทุกด้าน การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข อีกทั้งตามจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ได้มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพในระดับที่เหมาะสม (ทิพสุคนธ์ บุญรอด และ มัทนา วังนอมศักดิ์, 2564)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ได้สรุปผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2562 ด้านการสรรหาและการบรรจุครูไม่ทันกับความต้องการของโรงเรียน และไม่ตรงวิชาเอก ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน เพราะโรงเรียนไม่สามารถหาครูใหม่ที่มีความรู้ความสามารถตรงตามความต้องการมาทดแทนได้ทันเวลา ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ปัญหาการบริหารงานบุคคลโรงเรียนยังพบว่าครูต้องสอนหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ จากสาเหตุที่มีครูไม่เพียงพอและครูสอนไม่ตรงสาขาวิชาเอก ทำให้เตรียมการสอนไม่ทัน สืบเนื่องจากการที่ครูได้รับมอบหมายให้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ครูไม่มีความถนัด ขาดการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการพัฒนา

การพัฒนาในการบริหารงานด้านต่าง ๆ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องแล้ว แต่ปัญหาด้านการบริหารงานบุคคลยังคงอยู่ย่ำเยอเยยส่งกระทบไปถึงการบริหารงานอื่น ๆ ได้เช่นกัน ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการขาดความรู้ ความเข้าใจในการวางนโยบาย การวางแผน การศึกษาที่เป็นระบบ ขาดความรู้ ทักษะที่จำเป็นในการบริหารงาน จึงทำให้คุณภาพการจัดการศึกษา ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ (Damnoen, Siri, Supattho & Kaewwilai, 2021) ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องตระหนักและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะด้านต่างๆ (วิชาพัชญ์ โหนา, 2563) เพื่อนำไปใช้พัฒนา แก้ไขปัญหาและขับเคลื่อนนโยบายต่างๆให้เกิดคุณภาพต่อ การจัดการศึกษาให้ดียิ่งขึ้นไป (Songsraboon, Thongtao, Damnoen & Huanjit, 2021) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาในเรื่องสมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อ การบริหารงานบุคคลสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม เพื่อจะได้นำผลงานวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาการบริหารงานบุคคลให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทราบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

2. เพื่อทราบการบริหารงานบุคคลสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

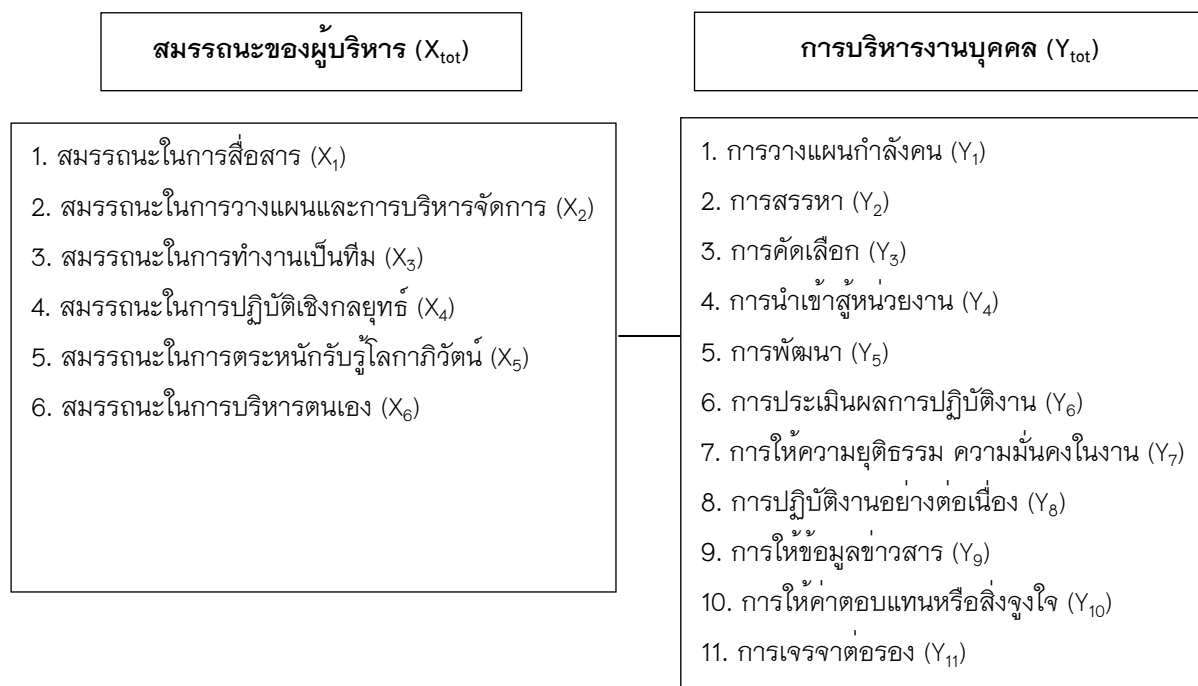
3. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม เพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจให้มากยิ่งขึ้น โดยส่วนแรก กล่าวถึงวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะของผู้บริหารในสถานศึกษา ส่วนที่สอง กล่าวถึงวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ส่วนที่สาม เป็นข้อมูลเกี่ยวข้องกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม และส่วนที่สี่ เป็นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ Hellriegel, Jackson & Slocum (2005) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) สมรรถนะของผู้บริหาร 2) การบริหารงานบุคคล และ 3) สมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคล โดยใช้โรงเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาสมุทรสงคราม เป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) ประชากรคือ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำนวน 63 แห่ง กำหนดขนาดตัวอย่าง โดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 63 แห่ง และผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 3 คน ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรักษาราชการแทน จำนวน 1 คน 2) ครูผู้ทำหน้าที่หัวหน้างานฝ่ายบุคคล จำนวน 1 คน และ 3) ครูผู้สอน จำนวน 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 189 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารตามแนวคิดของ Hellriegel, Jackson & Slocum (2005) และแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามแนวคิดของ Castetter (1996) การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้ในวิเคราะห์ คือ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่ควรนำมาพิจารณาเพื่อให้ทราบถึงสภาพที่แท้จริง และสามารถนำไปใช้พัฒนาให้เกิดประโยชน์กับการบริหาร โดยผู้วิจัยขอเสนอผลของการวิจัยจากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาสมุทรสงคราม สรุปผลเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.18) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ สมรรถนะในการบริหารตนเอง ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.20) สมรรถนะในการตระหนักรับรู้เรื่องโลกาภิวัตน์ ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = 0.19) สมรรถนะการทำงานเป็นทีม ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = 0.20) สมรรถนะในการสื่อสาร ($\bar{X}$ = 4.35, S.D. = 0.24) สมรรถนะในการวางแผนและการบริหารจัดการ ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.19) สมรรถนะในการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ ($\bar{X}$ = 4.24, S.D. = 0.23) เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.18–0.24 ลักษณะเช่นนี้แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องในทิศทางเดียวกัน

2. การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.15) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัธยฐานลดจากมากไปน้อย ดังนี้ การเจรจาต่อรอง ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.15) การให้ข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.21) การปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.21) การให้ความยุติธรรม ความมั่นคงในงาน ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.23) การประเมินผลการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.21) การให้คำตอบแทนหรือสิ่งจูงใจ ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.23) การวางแผนกำลังคน ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.24) การพัฒนา ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.21) การสรรหา ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.22) การนำเข้าสู่หน่วยงาน ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.17) การคัดเลือก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.19) เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.20–0.32 ลักษณะเช่นนี้แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องในทิศทางเดียวกัน

3. สมรรถนะของผู้บริหาร (X_{tot}) และการบริหารงานบุคคล (Y_{tot}) ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันสูง ($r_{xy} = .6665$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าสมรรถนะของผู้บริหารด้านสมรรถนะในการบริหารตนเอง (X_6) มีความสัมพันธ์กับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ด้านการให้คำตอบแทนหรือสิ่งจูงใจ (Y_{10}) มากที่สุด ($r_{xy} = .647$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สมรรถนะของผู้บริหารด้านสมรรถนะในการวางแผนและการบริหารจัดการ (X_1) มีความสัมพันธ์กับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน (Y_6) มีค่าความสัมพันธ์น้อยที่สุด ($r_{xy} = .208$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสมรรถนะผู้บริหารมีความจำเป็นในการบริหารงานสถานศึกษา ซึ่งต้องใช้ความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ นโยบาย วางแผนกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา สามารถตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลและหลักการได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดความคุ้มค่า พัฒนาศักยภาพของบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Damnoen, Phumphonkhochasorn, Punwasuponchat & Srichan, 2021) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงได้มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น การศึกษาดูงาน การฝึกอบรมพัฒนาความรู้ในด้านต่าง ๆ กับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ดังผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการวางแผนงานด้านวิชาการการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่ง

เรียนรู้ จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงานร่วมกัน (อุษา แซ่เตียว และ นุชนรา รัตนศิริประภา, 2560)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม มีความคล่องตัว มีอิสระในการบริหารจัดการ ผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจในด้านการบริหารงานบุคคล และได้มีการพัฒนาเข้ารับการอบรม ศึกษา ศึกษาดูงานและศึกษาต่อในระดับสูง ทำให้ผู้บริหารเป็นผู้มีความรู้ เข้าใจบทบาทภาระหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี มีความรับผิดชอบในการดำเนินงานของสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับการวิจัยของ ปฐมภรณ์ โพธิ์กลัด และ สมหญิง จันทฤทธิ์ (2561) พบว่า การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากร ด้านการธำรงรักษาบุคลากร ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน และด้านการวางแผนงานบุคลากร เป็นการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรพงศ์ ไชยพิพัฒน์ และ นิยดา เปี่ยมพีชนะ (2561) พบว่า ถ้าหากครูได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากผู้บริหารจะทำให้ครูเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ทำให้ครูเห็นคุณค่าในตนเอง และมีความผูกพันต่อองค์กร สามารถปฏิบัติงานได้เต็มความสามารถของตนเอง และบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมพบว่าสมรรถนะของผู้บริหารในสถานศึกษา กับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันในลักษณะคล้ายตามกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาได้ให้ความสำคัญระบบการทำงานในสถานศึกษาส่งผลให้บุคลากรมีความมั่นคงในการปฏิบัติงาน โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต มีความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานในระดับที่ดี และได้รับนโยบายและการบริหารงานที่ไม่กระทบต่อความเป็นอยู่ส่วนตัว จะส่งผลให้สามารถปฏิบัติในสถานศึกษาได้อย่างมีความสุข (วรรณ นิ่มนวล, นุชนรา รัตนศิริประภา และ สายสุตา เตียเจริญ, 2561) ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา จึงเป็นสิ่งที่บุคลากรในสถานศึกษาจะต้องประสานความร่วมมือในการเสริมสร้างองค์กรแห่งความสุขต่อไป

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

สมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ประกอบด้วย 1) สมรรถนะในการสื่อสาร 2) สมรรถนะในการวางแผนและการบริหารจัดการ 3) สมรรถนะในการทำงานเป็นทีม 4) สมรรถนะในการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ 5)

สมรรถนะในการตระหนักรู้โลกาภิวัตน์ และ 6) สมรรถนะในการบริหารตนเอง เป็นสมรรถนะที่เกิดจากการประสานความร่วมมือเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา โดยการปฏิบัติงานร่วมกับบุคลากรในสถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

สรุป

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา การบริหารงานบุคคลสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ล้อยตามกันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก แต่การบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้านการไว้วางใจกันอยู่ในลำดับสุดท้าย ดังนั้นผู้บริหารควรส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยการเปิดโอกาสให้ครู คณะกรรมการสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนปฏิบัติงาน รับทราบผลของการปฏิบัติงานให้มากยิ่งขึ้น เช่น การเปิดโอกาสให้ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาได้เสนอความคิดเห็น ในการแก้ปัญหา การบริหารจัดการสถานศึกษา การส่งเสริมให้ครูและคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมจะส่งผลให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนให้มีมาตรฐานตามที่กฎกระทรวงกำหนด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ควรส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยควรจัดทำแนวทางการดำเนินงาน ด้วยส่งเสริมให้ผู้บริหารสร้างกระบวนการทำงานเป็นทีม การสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกัน เปิดโอกาสให้ครู บุคลากรหรือผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมรับผิดชอบการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม เป็นประโยชน์สำหรับการวิจัยในอนาคต ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

2. ควรมีการศึกษาองค์ประกอบอื่น ๆ ถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

3. ควรมีการวิจัยปัจจัยที่สัมพันธ์กับการบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ:

กระทรวงศึกษาธิการ.

ทิพสุคนธ์ บุญรอด และ มัทนา วัฒนอมศักดิ์. (2564). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพชีวิตการทำงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. *วารสารศิลปการจัดการ*, 5(2), 486–500.

ปฐมาภรณ์ โพธิ์กลัด และ สมหญิง จันทุไทย. (2561). การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 8 อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 9(2), 239 – 254.

ภิชาพัชญ์ โหนา. (2563). *รูปแบบการพัฒนสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคประเทศไทย 4.0*. สักทอง: *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 26(1), 111–119.

วรรณ นิมนวล, นุชนรา รัตนศิริประภา และ สายสุตา เตียเจริญ. (2561). ธรรมชาติของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 9(2), 139 – 154.

วีรพงศ์ โฆษิตพิมานเวช และ นิยดา เปี่ยมพีชนะ. (2561). การเสริมสร้างพลังอำนาจครูของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. *วารสารวิชาการและการวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 8(3), 24–31.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. (2562). *แผนปฏิบัติการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ประจำปีงบประมาณ 2562*. สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2562, จาก <http://www.sskedarea.net/plan/plan62.rar>

อุษา แซ่เตียว และ นุชนรา รัตนศิริประภา. (2560). ทักษะของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 8(1), 88–99.

Castetter, W. B. (1996). *The human resource function in educational administration*. (6th ed.). New Jersey: Prentice–Hall.

- Damnoen, P.S. (2021). The Development of Student Characteristics in According to the Nawaluk Framework of the Buddhist integration of Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College. *Asia Pacific Journal of Religions and Cultures*, 5(2), 126–135.
- Damnoen, P.S., Phumphonkhochasorn, P., Punwasuponchat, N., & Srichan, P.W. (2021). The Development of Learning Management Design Models in Compulsory Subjects of the Master of Education Program in Educational Administration Innovation in Order to Enhance the Characteristics of Learners According to the Needs of the Professional Education Institution Administrators. *Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation*, 32(3), 20459–20466.
- Hellriegel, D., Jackson, S.E., & Slocum, J.W. (2005). *Management: A Competency-Based Approach*. (10th ed). Singapore: Thomson South-Western.
- Songsraboon, R., Thongtao, J., Damnoen, P.S., & Huanjit, P.S. (2021). Course Management Based on Outcome-Based Education (OBE) of Learning by Working in Real Conditions. *Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation*, 32(3), 20491–20499.

การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม
Participatory Management of Inclusive School under Samutsongkhram
Primary Educational Service Area Office

อมรภัค ปิ่นกำลัง

Amornphank Pinkamlang

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Silpakorn University, Thailand

E-mail: c_pinkamlang@hotmail.com

Received September 16, 2021; Revised October 20, 2021; Accepted October 28, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม 2) แนวทางการส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ โรงเรียนเรียนรวมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำนวน 63 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 3 คน ประกอบด้วย คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรักษาการในตำแหน่ง 1 คน ครูหรือพี่เลี้ยง จำนวน 1 คน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 189 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ดังนี้ 1) การไว้วางใจกัน ส่งเสริมการยอมรับและเชื่อถือในความรู้ความสามารถของผู้ร่วมงาน ผู้บริหารให้ความเป็นกันเองแก่ผู้ร่วมงาน 2) ความยึดมั่นผูกพัน ให้การสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานเข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ เพื่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและเป็นระบบ 3) การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน ด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงาน และสร้างความตระหนักในการทำงาน

ร่วมกัน 4) ความมีอิสระในการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสผู้ร่วมงานได้แสดงความสามารถในการปฏิบัติงาน เพื่อความร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและการบริหารการศึกษาของโรงเรียนตามแผนดำเนินงานของโรงเรียนต่อไป

คำสำคัญ: การบริหารแบบมีส่วนร่วม; โรงเรียนเรียนรวม; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

Abstract

The Article aimed to determine 1) the participatory management of inclusive school under Samutsongkhram primary educational service area office. 2) the development participatory management of inclusive school under Samutsongkhram primary educational service area office. The samples were 63 inclusive schools under Samutsongkhram primary educational service area office. The respondents in each school consisted of 3 persons: school director, teacher and school committee with the total of 189 respondents. The instrument was a questionnaire regarding the participatory management on the theory of Swansburg. The statistical used were frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation and content analysis. The results were found that:

1. The participatory management of inclusive school under Samutsongkhram primary educational service area office as a whole and as an individual was at a high level; ranking from the highest to the lowest arithmetic mean as follow: Commitment, Autonomy, Goals and objectives and Trust.

2. The development guidelines for promoting the participatory management of inclusive school under Samutsongkhram primary educational service area office as follows: 1) Trusting: promote acceptance and trust in knowledge ability of colleagues give confidence and trust in colleagues respecting each other executives provide friendliness to colleagues. 2) Commitment: providing support for participants to gain additional training continuous ability for an efficient and systematic operation. 3) Goals and objectives: providing opportunities for colleagues to participate in the discussion and improvement Operational development and set an operational planning and evaluation by means of consultation meetings set goals, objectives, and create working awareness. 4) Autonomy: participants to show their ability to work. Show creativity allowing the participants to control the operations of the team. To cooperate to improve the quality of

educational management and educational administration of the school in accordance with the school's operation plan.

Keywords: Participatory Management; Inclusive School; Samutsongkhram Primary Educational Service Area Office

บทนำ

การให้การศึกษาคือการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ การศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนจึงมีความจำเป็นและมีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาพลเมืองของประเทศ ซึ่งส่งผลต่อความเจริญและการพัฒนาประเทศในทุกด้าน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข อีกทั้งตามจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ได้มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของโรงเรียนนั้นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง คือผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการไขไปสู่ความมีประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาในระดับที่เหมาะสม (ทิพสุคนธ์ บุญรอด และ มัทนา วังถนอมศักดิ์, 2564) จำเป็นต้องอาศัยเพื่อนร่วมงานและกระบวนการในการทำงานที่รับผิดชอบร่วมกัน ให้สำเร็จลงไปด้วยดีอยู่เสมอ (Lunenburg & Ornstein, 2012) ให้มีความสำคัญและมีการจัดทำอย่างต่อเนื่องอยู่แล้ว ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาสามารถนำข้อมูลไปพัฒนาความเป็นผู้นำในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม (ชินวัฒน์ ปานมั่งมี, 2563) เพราะว่าการบริหารจัดการชั้นเรียนที่ดี จะเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจตนเองมากขึ้น (ภูมิภควิทย์ ภูมิพงศ์ศุข, 2563)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ได้วิเคราะห์บริบทการจัดการศึกษา และจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561-2564 ซึ่งพบว่าการปรับเปลี่ยนโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการที่รวมหน่วยงานบ้าง แยกหน่วยงานบ้าง ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนบุคลากรในการปฏิบัติงาน เปลี่ยนบทบาทหน้าที่ในการทำงาน การทำงานขาดความต่อเนื่อง รวมทั้งนโยบายการพัฒนาการจัดการศึกษาเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามกระแสทางการเมือง ขาดความต่อเนื่องในการพัฒนา ทำให้มีผลกระทบต่อบทบาทหน้าที่ในแต่ละส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษา การพัฒนาครูทั้งระบบ และการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม, 2561)

ดังนั้นการศึกษาถึงการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม เพื่อประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพของผู้บริหารโรงเรียน และเป็นแนวทางในการพัฒนาความรู้ให้แก่ครูและผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทราบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม
2. เพื่อทราบแนวทางการส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

การทบทวนวรรณกรรม

การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหา ร่วมกำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์ขององค์การ พร้อมทั้งร่วมดำเนินการตามเป้าหมายที่กำหนด เป็นการจูงใจให้บุคคลผู้ร่วมปฏิบัติงานในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมรับผิดชอบและร่วมมือในการพัฒนาองค์กรที่ปฏิบัติอยู่ด้วยความเต็มใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานขององค์กร และยอมรับในเป้าหมายเดียวกันจะช่วยกระตุ้นให้บุคคลเกิดความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานขององค์กร (จันทร์ธานี สงวนนาม, 2551)

การบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การไว้วางใจกัน ความยึดมั่นผูกพัน การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน และความร่วมมือสละในการปฏิบัติงาน เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมายขององค์การ ส่วนหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดของสวอนสเบิร์ก (Swansburg, 1996) ได้แก่ การไว้วางใจกัน ความยึดมั่นผูกพัน การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน ความมีอิสระในการปฏิบัติงาน การจัดการศึกษาเรียนรวม เป็นการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษให้ได้รับสิทธิและโอกาสทางการศึกษาได้เรียนร่วมกับนักเรียนปกติทั่วไป การเรียนรวมเป็นแนวคิดที่ประสานระหว่างหลักการทางการศึกษาและสังคม (Damnoen, Phumphongkhochasorn, Pornpitchanarong, & Nanposri, 2021) ให้ความสำคัญกับนักเรียนทุกคนในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งโรงเรียน สังคมและชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558) โดยคาดหวังให้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมมือกันในการพัฒนาสถานศึกษาให้เหมาะสมกับการเรียนรู้อย่างเหมาะสม (นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และ อินดา ศิริวรรณ, 2560)

สามารถสรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหา ร่วมกำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์ พร้อมทั้งร่วมดำเนินการตามเป้าหมายที่กำหนด เป็นการจูงใจให้บุคคลผู้ร่วมปฏิบัติงานในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ร่วมรับผิดชอบและร่วมมือในการพัฒนาองค์กรที่ปฏิบัติอยู่ด้วยความเต็มใจ ร่วมมือกันในการพัฒนาสถานศึกษาให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ที่เหมาะสม ซึ่งผู้วิจัยจะนำไปประกอบกรอบแนวคิดการวิจัย และการอภิปรายผลการวิจัยต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารตามแนวคิดของสวานส์เบิร์ก (Swansburg, 1996) ซึ่งประกอบด้วย 1) การไว้วางใจกัน 2) ความยึดมั่นผูกพัน 3) การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน 4) ความมีอิสระในการปฏิบัติงาน เป็นตัวแปรต้นของการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

การบริหารแบบมีส่วนร่วม (X_{tot})
1. การไว้วางใจกัน (X_1) 2. ความยึดมั่นผูกพัน (X_2) 3. การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน (X_3) 4. ความมีอิสระในการปฏิบัติงาน (X_4)

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยใช้แผนแบบงานวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว ศึกษาสถานการณ์ ไม่มีการทดลอง (the one-shot, non-experimental case study) พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนเรียนรวมในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ประชากร คือ โรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำนวน 72 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างคือ โรงเรียนเรียนรวมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำนวน 63 โรงเรียน ที่ได้จากการกำหนดตัวอย่างจากตารางประมาณขนาดการสุ่มของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) โดยใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งประเภท (Stratified random sampling) แบ่งเป็น 3 อำเภอ ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนเรียนรวมละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน หรือรักษาการในตำแหน่ง 1 คน ครูหรือพี่เลี้ยงเด็กพิการ จำนวน 1 คน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 1 คน รวมทั้งสิ้น 189 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม ใช้ศึกษาตามแนวคิดของ Swansburg (1996) ประกอบด้วย การไว้วางใจกัน ความยึดมั่นผูกพัน การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน ความมีอิสระในการปฏิบัติงาน 2) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม รวบรวมข้อมูลโดยใช้สถานศึกษาเป็นหน่วยวิเคราะห์ สถิติ

ที่ใช้ในวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นที่ควรนำมาพิจารณาเพื่อให้ทราบถึงสภาพที่แท้จริง และสามารถนำไปใช้พัฒนาให้เกิดประโยชน์กับการบริหาร โดยผู้วิจัยขอเสนอผลของการวิจัยจากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม สรุปผลเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ความยึดมั่นผูกพัน ความมีอิสระในการปฏิบัติงาน การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน และการไว้วางใจกันตามลำดับ

ตารางที่ 1 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าระดับของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวม

(X_{tot})

การบริหารแบบมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การไว้วางใจกัน (x_1)	4.33	0.32	มาก
ความยึดมั่นผูกพัน (x_2)	4.47	0.31	มาก
การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน (x_3)	4.40	0.30	มาก
ความมีอิสระในการปฏิบัติงาน (x_4)	4.43	0.31	มาก
รวม(x_{tot})	4.41	0.28	มาก

2. แนวทางการส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ ดังนี้

1) การไว้วางใจกัน: แนวทางการส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการไว้วางใจกันผู้บริหาร ต้องแสดงออกถึงการยอมรับและเชื่อถือในความรู้ ความสามารถของผู้ร่วมงาน ให้ความเชื่อมั่นไว้วางใจผู้ร่วมงาน รับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ร่วมงาน เพื่อให้ผู้ร่วมงานและผู้เกี่ยวข้องได้ร่วมเสนอแนะผลการดำเนินงานและพัฒนาางานขององค์กรต่อไป

2) ความยึดมั่นผูกพัน: การส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารควรเป็นผู้ให้การสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานเข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารแสดง

พฤติกรรมเป็นกัลยาณมิตรต่อผู้ร่วมงาน เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ปัญหา การดำเนินงานร่วมกัน ให้คำแนะนำส่งเสริมและฝึกฝนวิธีการปฏิบัติงานให้แก่ผู้ร่วมงานอยู่เสมอ

3) การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน: โดยผู้บริหารเปิดโอกาสผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและปรับปรุง พัฒนาเป้าหมายการดำเนินงานของโรงเรียน ซึ่งเกิดจากความคิดเห็นหรือร่วมกันระดมความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้ร่วมงาน รับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงานและนำไปประกอบการพิจารณาอยู่เสมอ มีกระบวนการบริหารงานเป็นไปตามขั้นตอน มีการวางแผนการดำเนินงานและประเมินผล สร้างความตระหนักในการทำงานร่วมกัน สร้างความชัดเจนและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานร่วมกันปรับปรุงพัฒนาเป้าหมายขององค์กร

4) ความมีอิสระในการปฏิบัติงาน: ผู้บริหารให้โอกาสผู้ร่วมงานได้แสดงความสามารถในการปฏิบัติงาน ให้อิสระแก่ผู้ร่วมงานได้ตัดสินใจ เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานควบคุมการปฏิบัติงานของทีมงาน รวมทั้งให้เสรีภาพแก่ผู้ร่วมงานในการแสดงความคิดเห็นเรื่องการทำงาน เพื่อความร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและการบริหารการศึกษาของโรงเรียนตามแผนดำเนินงานของโรงเรียนต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

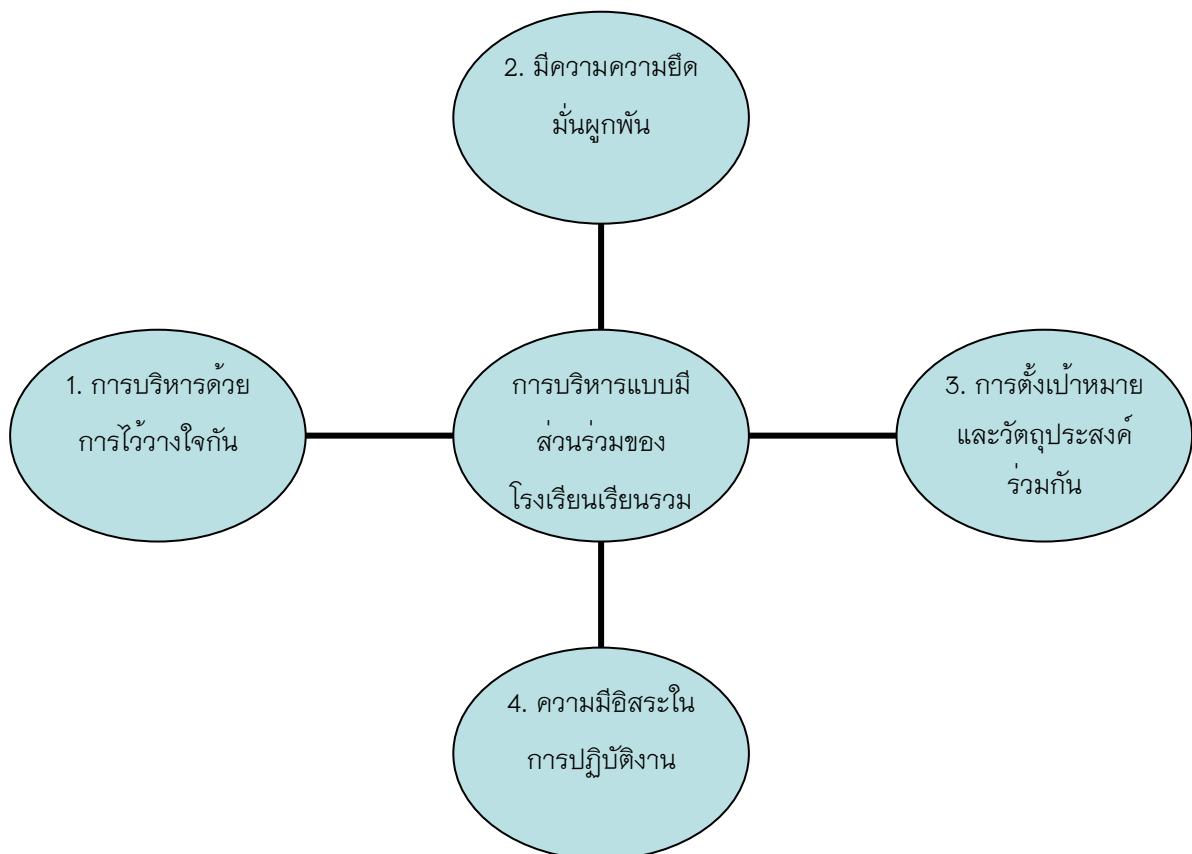
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ความยึดมั่นผูกพัน ความมีอิสระในการปฏิบัติงาน การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน และการไว้วางใจกันตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารให้ความไว้วางใจครู ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายร่วมกันในการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสดงความคิดเห็น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนเรียนรวมร่วมกัน สอดคล้องกับการวิจัยของ จิราภรณ์ เพชรทัต และ สำเริง อ่อนสัมพันธุ์ (2560) พบว่า ด้านความเป็นอิสระ ด้านเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ด้านความผูกพัน ด้านความไว้วางใจ จะส่งผลต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียน สอดคล้องกับงานวิจัย นิษฐ์วดี จิรโรจน์กัญญา (2560) พบว่า 1) การไว้วางใจกัน ความผูกพันที่จะปฏิบัติ การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน และความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน จะส่งผลให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แนวทางการส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ดังนี้ 1) การไว้วางใจกัน 2) ความยึดมั่นผูกพัน 3) การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน 4) ความมีอิสระในการปฏิบัติงาน เพื่อความร่วมมือกันในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการบริหารการศึกษาของโรงเรียนตามแผนดำเนินงานของโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัย จุฑามาศ พันสวรรค, ศิริมาศ โกศลย์พิพัฒน์ และ ชไมมน ศรีสุรักษ์ (2562) พบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครเชียงใหม่ 3 รูปแบบคือ สร้างการเรียนรู้ชุมชนทางวิชาชีพ เพิ่ม

ช่องทางการติดต่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ ไลน์ เฟซบุ๊ก วารสาร และการสร้างความตระหนัก ได้แก่ การประชุมคณะกรรมการก่อน-หลัง 4 ครั้ง/ปี และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Smylie et al. (1996) ผลการวิจัยพบว่า 1) การให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการพัฒนาในทางวิชาการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 2) ความสัมพันธ์ระหว่างกลไกของการเปลี่ยนแปลงองค์การกับการพัฒนาทางวิชาการมีผลน้อยกว่าความสัมพันธ์ของตัวแปรเหล่านี้กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน นอกจากนี้การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอาจมีผลในทางลบหรือทางบวกกับผลการเรียนของนักเรียน และ 3) มีความแตกต่างอย่างมาก ระหว่างความสัมพันธ์ของกลไกการเปลี่ยนแปลงกับการพัฒนาทางวิชาการเมื่อผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่าน และความสัมพันธ์ของตัวแปรเหล่านี้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คงที่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยสามารถสังเคราะห์ได้ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

สรุป

การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสงคราม เป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วม ดังนี้ 1) การบริหารด้วยการไว้วางใจกัน 2) มีความความยึดมั่นผูกพัน 3) การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน และ 4) ความมีอิสระในการปฏิบัติงาน จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อความร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและการบริหารการศึกษาของโรงเรียนตามแผนดำเนินงานของโรงเรียนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก แต่การบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้านการไว้วางใจกันอยู่ในลำดับสุดท้าย ดังนั้นผู้บริหารควรส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยการเปิดโอกาสให้ครู คณะกรรมการสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนปฏิบัติงาน รับทราบผลของการปฏิบัติงานให้มากยิ่งขึ้น เช่น การเปิดโอกาสให้ครูและคณะกรรมการสถานศึกษา ได้เสนอความคิดเห็นในการแก้ปัญหาการบริหารจัดการสถานศึกษา การส่งเสริมให้ครูและคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วม จะส่งผลให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนให้มีมาตรฐานตามที่กฎกระทรวงกำหนด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ควรส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยควรจัดทำแนวทางการดำเนินงาน ด้วยส่งเสริมให้ผู้บริหารสร้างกระบวนการทำงานเป็นทีม การสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกัน เปิดโอกาสให้ครู บุคลากรหรือผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมรับผิดชอบการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

2. ควรมีการศึกษาองค์ประกอบอื่น ๆ ถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

3. ควรมีการวิจัยปัจจัยที่สัมพันธ์กับการบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2551). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.
- จิราภรณ์ เพชรทัต และ สำเริง อ่อนสัมพันธุ์. (2560). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารกับความ เป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 2. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 7(2), 105–116.
- จุฑามาศ พันสุวรรณ, ศิริมาศ โกศลย์พิพัฒน์ และ ชไมมน ศรีสุรักษ์. (2562). การพัฒนารูปแบบการมี ส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนคร เชียงใหม่. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 8(2), 2–17.
- ชินวัฒน์ ปานมั่งมี. (2563). ภาวะผู้นำเชิงคุณภาพของผู้บริหารกับการดำเนินงานวัฒนธรรมในสถาน ศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2. *วารสาร ศิลปการจัดการ*, 4(3), 686–699.
- ภูมิภควัชร ภูมิพงศ์คชศร. (2563). การบริหารจัดการชั้นเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 3(3), 591–600.
- นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และ อินดา ศิริวรรณ. (2560). การบริหารแบบมีส่วนร่วม. *วารสารมหาจุฬาร วิชาการ*, 4(1), 176–187.
- นิษฐ์วดี จิรโรจน์ภิญโญ. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับธรรมาภิบาลของ ผู้บริหารในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2. *วารสาร มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, 7(2), 19–26.
- ทิพสุคนธ์ บุญรอด และ มัทนา วังถนอมศักดิ์. (2564). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับ คุณภาพชีวิตการทำงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. *วารสาร ศิลปการจัดการ*, 5(2), 486–500.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. (2561). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2561*. สมุทรสงคราม: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). *รายงานผลการศึกษา : แนวทางการบริหารจัดการ การศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

- Damnoen, P. S., Phumphongkhochasorn, P., Pornpitchanarong, S., & Nanposri, N. (2021). Development of Strategies for the Use of Innovative Information in Education for Secondary Schools under the Office of the Basic Education Commission in the Eastern Region. *Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation*. 32(3), 20483–20490.
- Lunenburg, F. C., & Ornstein, A. V. (2012). *Educational Administration: Concepts and Practices*. (6th ed.). California: Wadsworth Publishing.
- Smylie, A M. et al. (1996). *Instructional Outcomes of School-Based Participative Decision Making*. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 18(3), 181–198.
- Swansburg, R. C. (1996). *Management and Leadership for Nurse Managers*. Boston: Jones and Bartlett.

The Integration of a Systematic Thinking Science and Cross-Impact Analysis for a Holistic View of Sustainable Agriculture Development: A Case Study in Phraek Nam Daeng Sub-District, Amphawa District, Samut Songkhram Province

¹Penmas Nanan and Harin Sachdev

Faculty of Environment and Resource Studies, Mahidol University, Thailand

E-mail: harin_sac@mahidol.ac.th

Received September 20, 2021; **Revised** October 24, 2021; **Accepted** October 28, 2021

Abstract

Under the dynamics socio-economic and complex environment system, including the risk of climate change, that have affected natural resources security necessary for agriculture system. The Upper Gulf of Thailand is a coastal lowland with the complexity of the diverse ecosystem and human activities, which brings several challenges to local agriculture. Particularly on smallholder farmers that facing the risk of change and pressure toward local sustainable nature-based resources. This study proposes the integration methodology of system thinking, in the form of Causal Loop Diagrams (CLDs) development and the application of cross-impact analysis for a deeper understanding of a holistic view on the inter-linkage variables that lead to foster sustainable agriculture. The study was conducted in Phraek Nam Daeng Sub-district, located at the Upper Gulf of Thailand, with 6 villages as the basic unit of study because it represents a useful scale for the analysis of social-ecological systems. The purpose of study is to conceptualize participatory CLDs to reveal root causes and their interconnected variables, with influencing environmental drivers that affect local agricultural activities in a holistic manner. Further, the cross-impact analysis is adopted to identify the key influencing factors that contribute to prospective agriculture production. The result indicates that: (1) the causal relationships of local agriculture system in long-term perspective; (2) key influencing factors are nature-based capital and social capital to create the necessary condition to enhance sustainable agriculture production. The processes of this study would be applied as learning tools for local farmers and key related agencies to have a deeper understanding toward the system of the inter-linkage variable and key drivers to propose the direction of local agriculture practices. The CLDs developed in this study can

This study was carried out as a part of the research program "The Development of Systemic Foresight Scenario of Sustainable Agriculture Under the Risk of Climate Change and Socio-Ecological and Environment Dynamic: A Case Study at the Upper Gulf of Thailand."

Ethical consideration was certified by MU-CIRB, Certificate of Approval (CoA) No. MU-CIRB 2019/081.2904

be applied to other studies in remote areas that hold more or less similarities in geographical features with the area under this investigation.

Keywords: Causal Loop Diagrams; Cross-Impact Analysis; Phraek Nam Daeng Sub-District; Smallholder farmers; Sustainable Agriculture

Introduction

The world has become more complex in recent years due to many factors, e.g., population growth, rapid urbanization, climate change, sustainable development choice, and pattern of country governance systems are key pressures affecting the sustainable ecological system, which human community depends on and also support sustainable agricultural systems (Wheeler & Von, 2013; Morton, 2007; Howden et al., 2007). In the coming decades, agriculture systems will need to undergo major changes to meet the future food demands of growing and increasingly social's sustainable livelihoods (Banson et al., 2014).

The role of smallholder farms in advancing global and local sustainable development is increasingly seen in a broader context. In Thailand, they are significant for the agricultural sector as country food security, and country income (FAO, 2018; Thapa & Gaiha, 2014). All the changes and pressures affect drastically decline in natural capital and ecosystem, which benefit human well-being and also affecting the rural per capita income and economic condition. Smallholder farmers can prosper either through a move-up or move-out sustainable agriculture strategy.

To overcome the challenges facing in agriculture system, it is insufficient to deal with problems in isolation or a part of the system. Since, the agriculture system is complex environmentally, socially, and economically (Banson et al., 2014; Jones et al., 2017; Nguyen & Nguyen, 2013). Moreover, the recognition of different types of ecosystem services values in agriculture systems associated with the social-ecological systems, calls for new platforms capable of integrating multiple value dimensions (Chan et al., 2016; Lopes and Videira, 2016; Martín-López et al., 2014).

Systems thinking is a way for development practitioners to conceptualize and act towards the integration of social-ecological systems, which support communities to address the problems and root causes (Nguyen & Bosch, 2013). Accordingly, agriculture systems require conceptualized models of components and their interactions considering agricultural production, natural resources, and human factors. Thus, conceptualized models are necessary for understanding and predicting overall performance (Jones et al., 2017).

This study proposes an integration of systemic science and methodology that lead to the enhancement toward a deeper understanding of a holistic view on the study of inter-linkage variables. Cross-impact analysis is helping to mathematical for deeper analysis considering the leverage feedback relationship that enhances agriculture production development in long term.

Objectives

1. To conceptualize the participatory Causal Loop Diagram (CLD) of smallholder farmers to sustainable agriculture.
2. To conduct cross-impact analysis and visualize the key influencing factors that enhance agriculture production.

Literature review

The concept of social-ecological systems highlights that people and nature are interconnected, with their inter-relationships, constantly coevolving, thus making them analytically inseparable (Folke, 2006, Liu et al., 2007). Particularly agricultural systems that facing the complexity and change of both socio-economic and ecological degradation (Banson et al., 2014). For example, agricultural land has been degraded with erosion, salinization, compaction, nutrient depletion, pollution, and urbanization, along with contributions to climate change. These pressures are threatening to the livelihoods of people living in rural areas and small-scale farms with limited adaptive capacity and depend on agricultural systems that mostly rely on ecosystem services (Morton, 2007). Smallholder farming systems are described as complex, diverse, and risk prone.

Constraints and challenges impeding growth, acceleration and rapid changes in the agricultural system limit the productivity of the sector and other sectors (Banson et al., 2015). The vulnerability of these systems derives from their complexity and stressors (e.g. agricultural policies, market failures, environmental degradation), which contribute to limited adaptive capacity (Adger et al., 2003; Morton, 2007). To face these challenges, the concept of sustainable agriculture has emerged to sustain benefits along with productivity and not harm to the environment, while seeks to make the best use of nature-based resources, technologies, and practices (Tait & Morris, 2000). The challenges of sustainability are complex and ever changing, and require the development of effective mental models in the face of rapid changes.

Thailand started to pay attention to sustainable development since the 1990s. This is reflected in the policy agenda that emphasized sustainable management of the environmental and

natural resources. But inappropriate agricultural policies have been a major challenge to agricultural sustainability and agricultural development (Godfray et al., 2010).

System thinking in the form of CLDs encourages exploring the problem in holistic view. Identifying and investigating the relationships between such key variables reduce the intractable complexity of the systems studied, allowing useful scientific and policy insights. Participatory approach, helping to promote the involvement of stakeholders in a system thinking process for environment and sustainability issues (Stave, 2010). Also, providing platform for shared understanding of the management problem and its solutions among smallholder farmers and key related agencies that enhance social learning (Ridder et al., 2005).

Conceptual framework

This study is the integration of systemic thinking in the form of CLD and cross-impact analysis for sustainable agriculture. The conceptual framework is designed as the guidance for the methodology and methods apply in a more technical way, as following details.

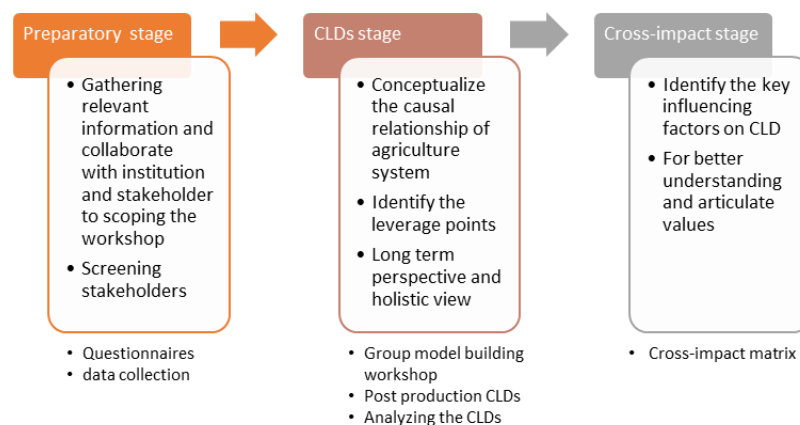

Figure 1 Conceptual framework

Source: This study

Methodology

The methodology and methods apply are designed to conceptualize participatory CLDs and visualizing the key influencing factors to foster sustainable agriculture. The study area and study processes hold details as follows.

Study area

Phraek Nam Daeng Sub-district is one of the vulnerable and dynamic areas from natural and anthropogenic change, which bring several challenges to be sustainable agriculture and nature conservation. Located near the Upper Gulf of Thailand, covering an area of about 36.23

km² (Figure 2). Phraek Nam Daeng Sub-district has three water zones: freshwater, seawater, and brackish water. This area is high agricultural activities, there are many kinds of agricultural practices such as farming of shrimp, fish, crab, rice fields, coconut plantations, and vegetation.

Figure 2 The case study of Phraek Nam Daeng Sub-district

Study process

In this study, there are 3 main stages, with the details as follows;

1. Preparatory stage is designed to gathering the necessary information to gain more in-depth understanding of agriculture system under the effect of socio-economic and environment change by using data collection, survey, and questionnaires. The information is collected on the relevant institutional and stakeholder groups acting in the study area to collaborate and scope the workshop.

This preparatory stage envisages the identification of the linkage of agriculture system in local condition within the context of socio-economic and ecological importance (Lopes & Videira, 2016). This case study consisting of 6 villages, about 861 households, with 548 agricultural households. We collected 85 questionnaires from agricultural households using simple random sampling. Calculating with the formula of Taro Yamane at the 90% confidence level (Taro Yamane, 1973).

2. CLDs stage is a participatory approach to improve better understand of the problem and conceptualize the causal relationship in holistic view (Vennix, 1996). The proposed of this stage is to conduct a share understanding of agriculture system, accommodate different perspective from stakeholders and also provide a platform for sharing worldviews (Sedlacko et al., 2014; Lopes & Videira., 2016).

In the first meeting with the corporate network in agriculture system. We familiarize the participants to understand the relevance to a project or policy (Mitchell et al., 1997; Inam et

al., 2015). This meeting was for framing and analyzing the complex situations that influence a variety of actors, hence, demand their participation (Grimble & Wellard, 1997). The key participants were selected through purposive sampling (Lane, 2008). After the completion of participants' selection, potential participants and key related agencies were contacted.

In year 2019, We conducted a group model building workshop in 2 steps (Identify local condition and mapping socio-ecological development trend) with 31 key participants from different stakeholder groups (22 smallholder farmers, 5 community leaders, and 4 staff in government agencies that related to the agricultural sector) to construct CLDs to visualize agriculture system in local context. Then, we transcribed CLDs from paper to VENSIM® software to visualizing variables, their interconnections, and the feedback loops in the scope of the study. This stage is foster to co-construct of the problem. CLDs facilitates the representation of the feedback mechanisms underlying the unstructured issue by using elements such as variable names and arrows representing causal links between two variables. Causal links can be positive (a "+" sign is used) if the variables change in the same direction, or negative (a "-" sign is used) if the variables change in opposite direction. The set of links can form feedback loops, which in turn can be designated as reinforcing (a "R" sign is used) or balancing loops (a "B" sign is used) (Lane, 2008). Construction of CLDs in participant groups can identify a problem variable, add causes and consequences and then identify feedback loops linking consequences and causes (Vennix, 1996). After that using VENSIM® software to developed CLDs. The post production CLDs was conducted to adjust CLDs with the suggestion of participant to add new variables and identify the leverage points.

3. Cross-impact analysis stage is helping to identify the key influencing factors on the CLDs and is useful to better understand key leverage points in the system (Meadows, 1999; Videira et al., 2013; Lopes & Videira, 2017). Table 1 illustrates how the method works and how the matrix was built. Value "0" indicates that a given variable has no effect on the other, while value "1" indicates that a given variable has an influence on the other (Beck et al., 2012; Videira et al., 2013). Active sum (AS) represents the variables with more influence in the system, since this measures the number of all direct causal links that one variable has with others, which means, higher AS values (sum of the values in rows) correspond to variables with a high effect on the system. These variables have a potential to be translated into indicators of management points in the system. On the other hand, passive sum (PS) measures how strongly a variable is affected by others (sum of the values in columns) providing information on the variables that can be translated into indicators of system

changes. Percentages of AS and PS are calculated by dividing each sum of a row and column by the largest AS and PS, respectively (Beck et al., 2012; Videira et al., 2013).

Table 1 Method used for the analysis of the cross-impact matrices

Source: Lopes & Videira (2017)

Effect of variables on		#1	#2	#3	AS	%
Variable #1	#1		0	1	1	50
Variable #2	#2	0		1	1	50
Variable #3	#3	1	1		2	100
	PS	1	1	2		
	%	50	50	100		

Result

Agriculture production in local condition

In CLD stage, we familiarize participants with the concept of system thinking to enhance the understanding of the relationship in the agriculture system in local condition (the result obtained from preparatory stage). The starting issue is the agriculture production to discuss and expand the involvement and interconnected variables, such as local product demand, resources consumption and exploitation, yield (amount of food that is produced per unit of land), and also markets for local product. Since it is an easy-to-understand issue for participants. In Phraek Nam Daeng Sub-district, the local farmers and other participants were concern about agriculture production in the context of economy, lifestyle, and sustainable environment, in which their activities depend on the security of ecosystem service and local natural resources.

In the first step workshop, participants designed agriculture production as the starting point and central variable in the system map to draw CLD. We induced participants to think of “In present and in future...what influencing variable and causes would be enhance their sustainable agriculture production?”. Together with informing the list of pressures and relevant variables identified at the preparatory stage. Afterward, we transcribed their mental model and adjust to conceptualize as CLD. In this step the influencing variable casual-linked are developed as shows in Fig 3 with following details:

The balancing loop B1 represents the increase in agriculture production that leads to an increase in resources consumption and exploitation. Which in turn decreases nature-based capital and attractiveness service, local product value and identity, and local product demand.

In these casual-linked participants suggest that decreasing resources consumption and exploitation would depend on the level of local farmers' agriculture technification approach. While, the increasing markets for local products was one of the highlighted variables that will increase local product demand, which leads to the increase of agriculture production (Loop R1). Similarly, these effects influencing an increase in agriculture production will promote the market for local production (Loop R2). In addition, the improvement of the market for local products leads to an increase in local profitability and wealth, which will be rising local product value and identity, local product demand, and agriculture production (Loop R3).

Loop R5 represents the increase in local product value and identity will increase product price, which influences local profitability and wealth. And also increases off farm profitability with the local agro-tourism and nature-based capital and attractiveness services. The participants were suggestions about increasing ecosystem quality is an important issue to induce an attractive destination to invite visitors. All above feedback loops represent how agriculture production can be potentiated on the demand side.

By contrast, loop R4 represents rising ecosystem quality is direct to increase farmland biodiversity. Yield is affected by farmland biodiversity, agriculture technification, and available land for agriculture production. Moreover, yield also leads to agriculture production. These feedback loops are on the support side to sustain natural resources.

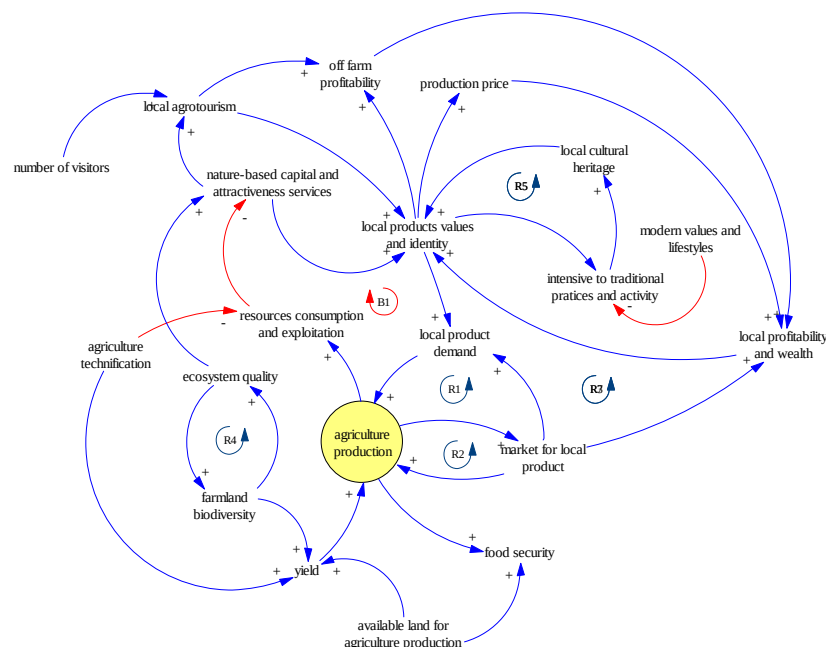

Fig 3 Shows casual linked of local agriculture production

Source: This study

Mapping social–ecological development trend

In the second step, we proposed to combined CLD of agriculture production (obtain from the previous step) with local and regional conditions by mapping the pressure and trend of social–ecological development. During the workshop, we prompted participants to think of the success factors to improve agriculture production. These success factors were adding to map in CLD such as government support policy, key role of local government, and social capital. Afterward, the CLD was refined as a necessary condition to improve agriculture production (Fig 4).

We start with asking participants how to change and interrelationships of key factors (depicted in boxes in CLD) to add in initial CLD developed. Participants focused to increase nature–based capital and attractiveness to enhancing off–farm profitability, which promotes local profitability and wealth (Loop R16), and local product values and identity (Loop R5 and R6). These product values and identity are recognized as a local condition to perform traditional practice, and cultural heritage (Loop R11), through the process of community–based planning and participation. In addition, participants emphasized the monitoring awareness and education measure as one of the success factors, which affects several feedback loops. Increasing monitoring awareness and education measures promote well–designed environmental and sustainable practices, community–based planning and participation, and ecosystem quality (Loop R14). By contrast, this factor induces to decrease in environmental impacts. The participants were also aware that enhancing social capital through better linkages within a community, market actors, and local government is able to support institutional reform and policy implementation (Loop R17). Which influencing to increase the key role of local bureaucracy governance and rural development policies (Loop R15). This CLD has shown that participants perceived that a mix of solutions is needed to foster agriculture production. They found it necessary to act and monitoring at many points in the system to achieve their goals.

Cross–impact analysis

In this step, the application of deeper analysis of the CLD was conducted through the construction of a cross impact matrix, which reveals more detailed information on how to act and monitor the system. We were mapping the variables from CLD of agriculture production in regional conditions (Fig 4). The variables are numbered between 1 and 37, and the “0” and “1” indicates if the variable has or has not influence each other (Table 3). The variables with more influence on the system – have a higher active sum (AS) – can give information on where to act, which may originate important indicators to monitor management actions. The variables more

influenced by the system – having a higher passive sum (PS) – translate potential variables to look for changes in the flow of the system. The top 10 variables with high percentages of AS and/or PS (above 50%) are selected as key influencing factors (Lopes & Videira, 2017). The result of this step is a percentage, which is easy to understand and interpret, so the key actors and relevant local key agencies are able to monitor and intervention the system to improve agriculture production (Table 2).

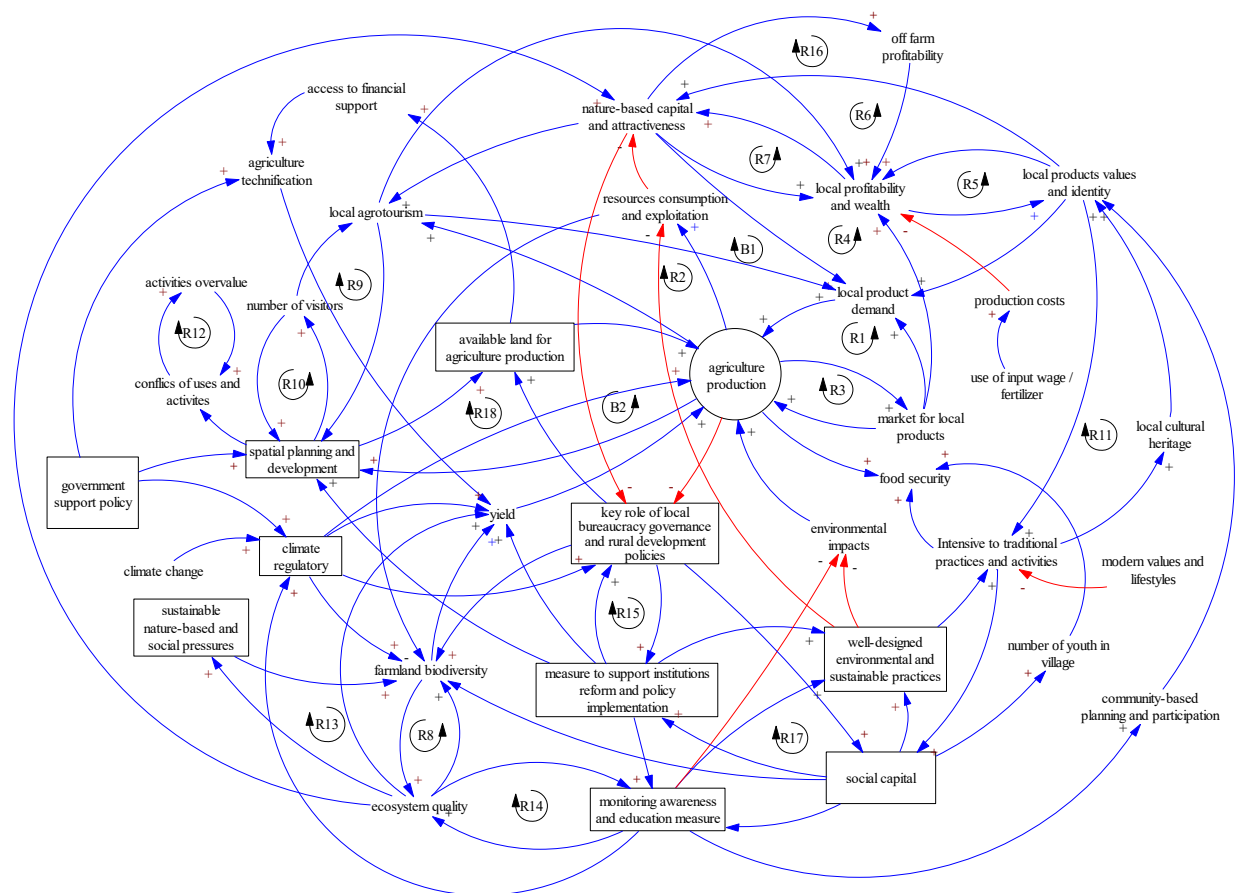

Fig 4 CLD of agriculture production in regional conditions

Source: This study

Table 2 Key influencing factors from cross-impact matrix

Factors			Description	Units
	%	AS	PS	
agriculture production	100	100	Average of total agriculture production of any crop and farm animal sold commercially.	Number

Factors			Description	Units
%	AS	PS		
farmland biodiversity	–	100	Level of farmland biodiversity.	Qualitative (low–high)
local profitability and wealth	–	100	Average of income per household.	Percentage (%)
nature–based capital and attractiveness	83	66	Level of nature–based capital and attractiveness.	Qualitative (low–high)
monitoring awareness and education measure	83	50	Level of monitoring awareness and education measure.	Qualitative (low–high)
ecosystem quality	83	–	Level of ecosystem quality.	Qualitative (low–high)
social capital	83	–	Level of social values and attitudes that predispose people to cooperate, relations of trust, and structured in networks and groups.	Qualitative (low–high)
measure to support institutions reform and policy implementation	83	–	Level of institutions reform and policy implementation that support the community.	Qualitative (low–high)
yield	–	83	The amount or quantity of agriculture product return/area.	Number
key role of local bureaucracy governance and rural development policies	66	66	Percentage of government support and rural development policy, that community accept and implement.	Percentage (%)

According to the study results and the participant's suggestion, agriculture production (100%), nature–based capital (83%), ecosystem quality (83%), awareness and education (83%), social capital (83%), and support institutional and policy implementation (83%) are the management point to take action. Meanwhile, agriculture production (100%), farmland biodiversity (100%), local profitability and wealth (100%), and yield (83%) are suitable to monitor the change in the flow of the system. There are the importance key influencing factors of necessary condition to foster sustainable agriculture associated with natural conservation. These factors can also be an indicator of local agricultural systems to demonstrate appropriate management and development schemes. Local government and agriculture agencies can pick up to design the policy and action plan for up–scaling an adaptive sustainable smallholder farmer to foster sustainable agriculture.

Table 3 Cross-impact matrix of agriculture production.

Variables	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	AS	%
1 agriculture production		1	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	6	100.0
2 resources consumption and exploitation	0		1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	33.3
3 nature-based capital and attractiveness	0	0		1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	83.3
4 local product demand	1	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	16.7	
5 farmland biodiversity	0	0	0	0		1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	33.3	
6 yield	1	0	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	16.7	
7 market for local product	1	0	0	1	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	50.0	
8 local agritourism	0	0	0	1	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	50.0	
9 local products values and identity	0	0	1	1	0	0	0		0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	66.7	
10 ecosystem quality	0	0	1	0	1	0	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	83.3	
11 spatial planning and development	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	50.0	
12 number of visitors	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	33.3	
13 intensive to traditional practices and activity	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	50.0	
14 local cultural heritage	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	16.7	
15 conflicts of uses and activities	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	16.7	
16 activities overvalue	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	16.7	
17 sustainable nature-based and social pressures	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	83.3	
18 monitoring awareness and education measure	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	16.7	
19 social capital	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1		1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	83.3	
20 well-designed environmental and sustainable practices	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	50.0	
21 measure to support institutions reform and policy implementation	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	83.3	
22 key role of local bureaucracy governance and rural development	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	66.7	
23 government support policy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	33.3	
24 access to financial support	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	16.7	
25 agriculture technification	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	33.3	
26 local profitability and wealth	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	66.7
27 climate regulatory	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	33.3	
28 available land for agriculture production	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	33.3	
29 off farm profitability	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.0	0.0	
30 food security	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.0	0.0	
31 number of youth in village	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	16.7	
32 production cost	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	16.7	
33 use of input wage/fertilizer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	16.7	
34 modern values and lifestyles	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	16.7	
35 environment impact	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	16.7	
36 community-based planning and participation	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	16.7	
37 climate change	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	16.7	
PS	6	2	4	4	6	5	1	3	3	2	4	1	3	1	2	1	1	3	2	3	2	4	0	1	2	6	3	2	1	3	1	1	1	0	2	1	0		
%	100.0	33.3	66.7	66.7	100.0	83.3	16.7	50.0	50.0	33.3	66.7	16.7	50.0	16.7	33.3	16.7	16.7	50.0	33.3	50.0	33.3	66.7	0.0	16.7	33.3	100.0	50.0	33.3	16.7	50.0	16.7	16.7	0.0	33.3	16.7	0.0			

Discussion

The plenary discussions between all participants visualizing the holistic view on how to improve sustainable agriculture production to meet their goal. These systems illustrate the necessary condition of agriculture production, which require production services, nature-based resources, institution and government support, and market access that should be addressed simultaneously in a coordinated manner. The participatory workshops support a continuous exchange of information and knowledge among the participants, which ultimately helps to create a sense of development the agriculture production system. The feedback loops allow for an improved understanding of the multi-dimensions effect of agriculture system intervention (Coletta et al., 2021).

Key influencing factors help to interpret and identify where to manage and monitor. Institutions and governments should be considering this before taking action. Collaborating with participants to design management options can increase community acceptance, appropriate, and meet the needs. Shared understanding, knowledge, and experience are crucial for solving problems (Zhang et al., 2019). To improve the involvement of participant, have to create co-benefits to add value to nature-based capital and ecosystem quality (Coletta et al., 2021). The succession of policy or initial project implementation is based on social capital and benefit that smallholder farmers obtained including profitability and natural resources (Zingraff-Hamed et al., 2020).

Summary

The methodological and methods applied in the study would be used as a mechanism of change on a system in a holistic manner toward sustainable agriculture, that would increase local's productivity and their sustainable livelihoods. The results of the study provide smallholder farmers and key related agencies to have a deeper understanding of the system of the inter-linkage variable and key influencing factors to propose the direction to foster local agriculture practices.

Knowledge of the study, the application of the study would be applied as a learning tool to have a deeper understanding of the system with a long-term perspective and finding the root cause of problems. The CLDs developed in this study can be applied to other studies in remote areas that hold more or less similarities in geographical features with the area under this investigation.

For future study, it is worth to note that the causal loop diagrams (CLDs) in this study are based on participants' mental models, this might reflect the biases and assumptions of those

participants who were involved in the development processes. Although some critical feedback loops have been quantified and simulated with observed/historical data, there are still several important loops in the current conceptual model that could be numerically evaluated in future endeavors. This will enable alternative long-term policies or management scenarios needed for agriculture production development evaluated and compared.

References

- Adger, W.N., Huq, S., Brown, K., Conway, D., & Hulme, M. (2003). Adaptation to climate change in the 12 Developing world. *Progress in Development Studies*, 3(3), 179–195.
- Banson, K. E., Nguyen, N. C., & Bosch, O. J. (2014). Using system archetypes to identify drivers and barriers for sustainable agriculture in Africa: A case study in Ghana. *Systems Research and Behavioral Science*, 33(1), 79–99.
- Banson, K. E., Nguyen, N. C., & Bosch, O. J. (2015). Systemic management to address the challenges facing the performance of agriculture in Africa: Case study in Ghana. *Systems Research and Behavioral Science*, 33(4), 544–574.
- Beck, M., Schoenenberger, L. K., & Schenker–Wicki, A. (2012). How managers can deal with complex issues: A semi–quantitative analysis method of causal loop diagrams based on matrices. *SSRN Electronic Journal*, 323. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2573718>
- Chan, K. M., Balvanera, P., Benessaiah, K., Chapman, M., Díaz, S., Gómez–Baggethun, E., Gould, R., Hannahs, N., Jax, K., Klain, S., Luck, G. W., Martín–López, B., Muraca, B., Norton, B., Ott, K., Pascual, U., Satterfield, T., Tadaki, M., Taggart, J., ... Turner, N. (2016). Opinion: Why protect nature? Rethinking values and the environment. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 113(6), 1462–1465.
- Coletta, V. R., Pagano, A., Pluchinotta, I., Fratino, U., Scricciu, A., Nanu, F., & Giordano, R. (2021). Causal loop diagrams for supporting nature–based solutions participatory design and performance assessment. *Journal of Environmental Management*, 280, 111668.
- FAO. (2018). *World food and agriculture statistical pocketbook 2018*. Food and Agriculture Organization of the United Nations.
- Folke, C. (2006). Resilience: The emergence of a perspective for social–ecological systems analyses. *Global Environmental Change*, 16(3), 253–267.
- Godfray, H. C., Beddington, J. R., Crute, I. R., Haddad, L., Lawrence, D., Muir, J. F., Pretty, J., Robinson, S., Thomas, S. M., & Toulmin, C. (2010). Food security: the challenge of feeding 9 billion people. *Science*, 327(5967), 812–818.

- Grimble, R., & Wellard, K. (1997). Stakeholder methodologies in natural resource management: A review of principles, contexts, experiences and opportunities. *Agricultural Systems*, 55(2), 173–193.
- Howden, S. M., Soussana, J.-F., Tubiello, F. N., Chhetri, N., Dunlop, M., & Meinke, H. (2007). Adapting Agriculture to Climate Change. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 104(50), 19691–19696.
- Inam, A., Adamowski, J., Halbe, J., & Prasher, S. (2015). Using causal loop diagrams for the initialization of stakeholder engagement in soil salinity management in agricultural watersheds in developing countries: A case study in the Rechna doab watershed, Pakistan. *Journal of Environmental Management*, 152, 251–267.
- Jones, J. W., Antle, J. M., Basso, B., Boote, K. J., Conant, R. T., Foster, I., Godfray, H. C., Herrero, M., Howitt, R. E., Janssen, S., Keating, B. A., Munoz-Carpena, R., Porter, C. H., Rosenzweig, C., & Wheeler, T. R. (2017). A brief history of agricultural systems modeling. *Agricultural Systems*, 155, 240–254.
- Lane, D. C. (2008). The emergence and use of diagramming in system dynamics: A critical account. *Systems Research and Behavioral Science*, 25(1), 3–23.
- Liu, J. G., T. Dietz, S. R. Carpenter, M. Alberti, C. Folke, E. Moran, A. N. Pell, P. Deadman, T. Kratz, J. Lubchenco, E. Ostrom, Z. Ouyang, W. Provencher, C. L. Redman, S. H. Schneider, & Taylor, W. W. (2007). Complexity of coupled human and natural systems. *Science*, 317(5844), 1513–1516.
- Lopes, R., & Videira, N. (2016). A Collaborative Approach for Scoping Ecosystem Services with Stakeholders: The Case of Arrábida Natural Park. *Environmental Management*, 58(2), 323–342.
- Lopes, R., & Videira, N. (2017). Modeling feedback processes underpinning the management of ecosystem services: The role of participatory systems mapping. *Ecosystem Services*, 28, 28–42.
- Martín-López, B., Gómez-Baggethun, E., García-Llorente, M., & Montes, C. (2014). Trade-offs across value-domains in ecosystem services assessment. *Ecological Indicators*, 37, 220–228.
- Meadows, D. H. (1999). Leverage points: Places to intervene in a system. Sustainability Institute.
- Mitchell, R. K., Agle, B. R., & Wood, D. J. (1997). Toward a theory of stakeholder identification and salience: Defining the principle of who and what really counts. *Academy of Management Review*, 22(4), 853–886.

- Morton, J. F. (2007). The impact of climate change on smallholder and subsistence agriculture. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 104(50), 19680–19685.
- Nguyen, N. C., & Bosch, O. J. (2013). Systems thinking approach to identify leverage points for sustainability: A case study in the cat BA biosphere reserve, Vietnam. *Systems Research and Behavioral Science*, 30(2), 104–115.
- Nguyen, Q. V., & Nguyen, N. C. (2013). Systems thinking methodology in researching the impacts of climate change on the livestock industry. *Journal of Vietnamese Environment*, 4(1), 20–27.
- Ridder, D., Mostert, E., & Cernesson, F. (2005). *Learning together to manage together*. Institute of Environmental Systems Research.
- Sedlacko, M., Martinuzzi, A., Røpke, I., Videira, N., & Antunes, P. (2014). Participatory systems mapping for sustainable consumption: Discussion of a method promoting systemic insights. *Ecological Economics*, 106, 33–43.
- Stave, K. (2010). Participatory system dynamics modeling for sustainable environmental management: Observations from four cases. *Sustainability*, 2(9), 2762–2784.
- Tait, J., & Morris, D. (2000). Sustainable development of agricultural systems: Competing objectives and critical limits. *Futures*, 32(3–4), 247–260.
- Thapa, G., & Gaiha, R. (2014). Smallholder farming in Asia and the Pacific: Challenges and opportunities. *New Directions for Smallholder Agriculture*, 69–114.
- Vennix, J. (1996). *Group model building: Facilitating team learning using system dynamics*. John Wiley & Sons.
- Videira, N., Schneider, F., Sekulova, F., & Kallis, G. (2013). Improving understanding on degrowth pathways: An exploratory study using collaborative causal models. *Futures*, 55, 58–77.
- Wheeler, T., & Von, B. H. (2013). Climate change impacts global food security. *Science*, 341(6145), 508–513.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row.
- Zhang, W., Gowdy, J., Bassi, A. M., Santamaria, M., DeClerck, & Fabrice, A. J. (2019). *Systems thinking: an approach for understanding 'eco-agri-food systems'*. TEEB for Agriculture & Food: Scientific and Economic Foundations.
- Zingraff–Hamed, A., Hüesker, F., Lupp, G., Begg, C., Huang, J., Oen, A., Vojinovic, Z., Kuhlicke, C., & Pauleit, S. (2020). Stakeholder mapping to Co-create nature-based solutions: Who is on board?. *Sustainability*, 12(20), 8625.

Participatory Scenario Development for Low-Carbon City Strategies: A case study of Krabi Municipality, Thailand

¹Marisa Laothammajak and Harin Sachdev

Faculty of Environment and Resource Studies, Mahidol University, Thailand

E-mail: harin.sac@mahidol.ac.th

Received September 20, 2021; **Revised** October 24, 2021; **Accepted** October 28, 2021

Abstract

Under the global-social dynamics and urbanization over the past decade, the transition towards the sustainable city has received considerable attention worldwide as appeared in the preamble of the New Urban Agenda (NUA). In this context, a number of studies revealed that there is a growing recognition of cities to transform towards Low-Carbon City (LCC), which requires strategic long-term planning tools for making cities inclusive, safe, resilient, and sustainable from climate and disaster risks. This paper applied participatory foresight methodology to: (1) explore possible future scenarios and strategy options for LCC planning contexts in 2050; (2) initiate co-creation learning module with strategy building blocks encouraging the city's capability on low-carbon sustainable transition management. By using Krabi Municipality as a case study, 30 participants were selected through the purposive sampling including local administrators, key actors and representatives from government institutions, civil society, higher education institutions and private entrepreneurship networks. Data were collected through group semi-structured interviews, and participatory scenario workshops. Content analysis was used to analyze the data. Key results were found as; (1) Four plausible future scenarios covering 30-year time horizon, based on the combination of two axes of key driving forces. Consequently, a set of low-carbon strategy options were derived out of the scenarios; (2) Strategy building blocks containing six essential elements that could encourage effective LCC planning and implementations. The results provided an idea-driven approach that fulfills local government's gap of knowledge regarding the revision of strategies and management plans required for transitioning towards an LCC. This approach can be flexibly adapted to the specific needs of individual cities/local government and their inhabitants.

Keywords: Development for Low-carbon City Strategies; Foresight Scenario; Co-creation Learning Module; Krabi Municipality, Thailand

Introduction

Under the global-social dynamics and urbanization over the past decade, climate change is considered one of the most severe challenges humankind has to face (Milestad, Svenfelt & Dreborg, 2014). Cities are responsible for almost 60% – 80% of energy consumption and 70% greenhouse gas emissions (United Nations, 2016) due to their resources and energy demands for providing their functions and services. At the same time, cities are particularly vulnerable to shocks and stresses such as natural disasters because of the concentration of people and assets (Street, 1997). In this context, New Urban Agenda (NUA) has been adopted calling for sustainable urban development (UN-Habitat, 2012). Therefore, there is a growing recognition of cities around the world to transform towards Low-Carbon City (LCC) (Zhou, 2015).

In order to transform toward LCC in the long-range future, cities require holistic planning approach that could response to an increasingly complex and interdependent world. However, the limits of the learning and planning tools have been well critique. The conventional planning tools become inadequate due to the lack of collective visions or set of aspirations futures to work towards (Raskin & Kemp-Benedict, 2002). With this reason, scenario development, a systemic foresight methodology, could allow city planner to envision future pathways and account for critical uncertainties by widening perspectives and illuminating key issues that might otherwise be missed or dismissed (Kok, Biggs & Zurek, 2007; Lead, Raskin, & Monks, 2005). City also demands a concrete learning module as a strategy building blocks to continually improve their policy, strategy and implementation action plans in moving towards sustainability transition.

For Thailand, a number of policies have integrated the issues of climate change and its impacts into the core content (e.g. The 12th National development plan (2018 – 2021), the GHG reduction target for post-2020 is 20–25% compared to BAU level emission (ONEP, 2017). These policies indicated that Thailand is now moving towards an LCC. Krabi is the city in Thailand that is now continually faced with challenges from various context, due to the fact that there has been the development of all-in-one ecological, historical, artistic and cultural tourism. However, given their existing abilities to move towards LCC with their vision to become Quality City” (Q-City) in 2026 (Krabi Municipality Office, 2018), this paper recommend that strategy options should be developed.

Above mentioned, this paper presents the application of participatory foresight science methodology by using Krabi Municipality as a case study. The aim of this paper is to explore possible future scenarios and strategy options for LCC planning contexts in 2050 and initiate co-creation learning module with strategy building blocks encouraging the city's capability on low-carbon sustainable transition management.

Research objectives

1. To explore possible future scenarios and strategy options for low-carbon city planning contexts in 2050
2. To initiate co-creation learning module with strategy building blocks encouraging the city's capability on low-carbon sustainable transition management.

Literature review

Low-carbon City concept

Since the LCC movement started in the United Kingdom, this was the first country which began considering how to lower the production of Carbon dioxide (CO₂). The British Government published the "Energy White Paper" entitled "Our Future Energy: Creating a Low Carbon Economy" in 2003 (Department of Trade and Industry, 2003). Further, the original report proposed the concept of Low Carbon Economy. The aim was to achieve more economic output and high-quality living standards with less natural resource consumption and environmental pollution. This concept is profound and paramount ideas-driven of a Low Carbon Economy quickly found advocates around the world (Cales, 2014).

Low-Carbon City (LCC) development has recently attracted attention from various countries and researchers, which may give different interpretations on the concept (e.g. Ministry of the Environment, Japan, (2007); Skea and Nishioka (2008), Prime Minister's Office, Finland, (2009)). Based on the different understandings, it may draw the conclusion that LCS requires the low-carbonization of not only economic development but different aspects of a society such as life and culture. The fundamental characteristics of LCC are summarized as (Chen & Zhu, 2013; Li et al., 2012): 1) Aiming to reduce GHG emissions in the short term and to transition towards an LCS in the long term; 2) Applying a life cycle perspective to material flows, improving energy efficiency and reducing GHG emissions; and 3) Focusing on urban sectors such as building, transportation, waste, industry, and energy consumption.

Participatory scenario development as a tool to explore Low-Carbon City futures

Transformation towards LCC can pose significant methodological challenges. As the time horizon expands from years to decades, Conventional planning approaches such as trend analysis and mathematical modeling become inadequate. The long-range future cannot be extrapolated or predicted due to three types of indeterminacy – ignorance, surprise, and volition. First, insufficient information on both the current state of the system and on forces governing its dynamics lead to a classical statistical dispersion over possible future states. Second, even if precise information were available, complex systems are known to exhibit turbulent behavior, extreme sensitivity to initial conditions and branching behaviors at various thresholds – the possibilities for novelty, surprise and emergent phenomena make prediction impossible. Finally, the future is unknowable because it is subject to human choices that have not yet been made (Raskin & Kemp-Benedict, 2002).

In an era when traditional strategic planning is obsolete, a strategic action plan should have robustness and flexibility so that it can adapt to the still emerging needs, challenges and opportunities of a wide range of plausible, possible futures. With this reason, foresight studies have gained considerable importance in response to uncertainties and risks that threaten the pursuit of sustainability across world regions (Bina & Ricci, 2016). Scenario is stories about the future that can be expressed in words, numbers, maps, and/or graphics, offering an internally consistent and plausible explanation of how events unfold overtime (Heugens and van Oosterhout, 2001; Gallopín et al., 1997; Raskin et al., 2002). Rather than attempting to predict or forecast the future, it envisions several future pathways and accounting for critical uncertainties by widening perspectives and illuminating key issues that might otherwise be missed or dismissed (Raskin et al., 2002; Kok, Biggs, & Zurek, 2007). As such, scenario development is particularly appropriate for city planners and policy makers to grapple with uncertainties.

Although scenarios in early applications were developed by expert groups, combining such expert scenario approaches with participatory approaches has been gaining attention as a potentially powerful tool to engage a variety of stakeholders in discussion about preferred future actions and acceptable trade-offs (Bizikova et al., 2014), since scenario development requires creativity and ability to think outside the scope of the familiar and the present. Furthermore, it requires insight in dynamics, relationships, in synergies of systems and their environment and thus it requires a broad knowledge of the field involved. Therefore, scenarios development should take place in an interdisciplinary team.

Conceptual Framework

In this study, the conceptual framework is proposed as a core guideline of research methodology and method applied and detailed as follows (see also Figure 1). Grounded on the problem statement which requires framework that could provide solution options for local government to transform towards LCC, the study contexts were defined and reviewed to determine a research methodology concept and methodological framework for the study. This study employed foresight science methodology with participatory approach to explore future strategy options for LCC planning contexts in 2050. Consequently, the lesson learned from the study process contributes to the initiation of co-creation learning module with strategy building blocks which could fulfill the local government's gap of knowledge as a framework and mechanism encouraging the city's capability on low-carbon sustainable transition management under the complex and dynamic of social and environment while having the choice of their effective governance.

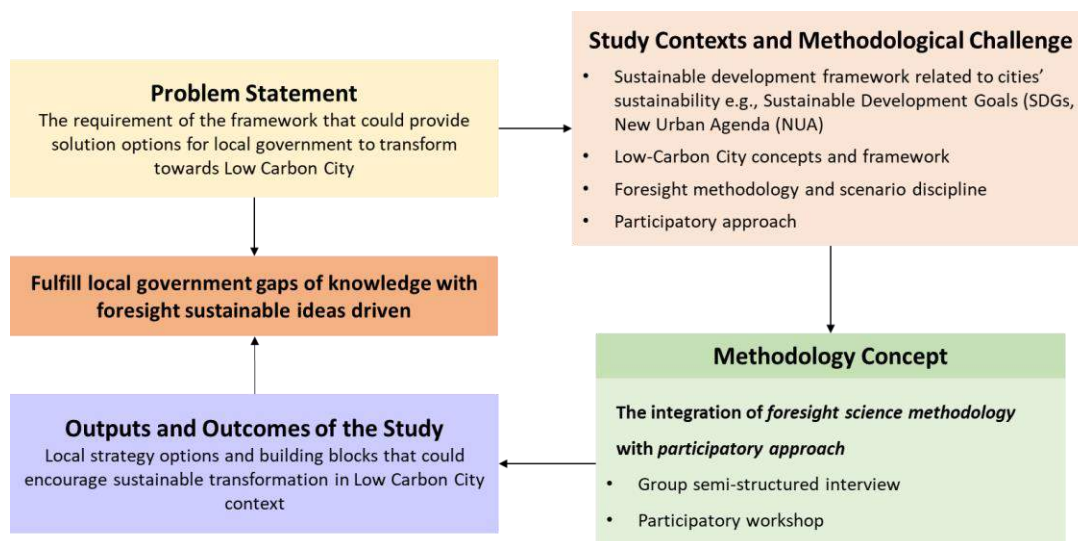

Figure 1 Conceptual Framework

Source: This study

Research Methodology

The methodology used in this study is the application of participatory scenario development to explore a set of low-carbon strategy options in city contexts.

Study area

The study was conducted in Mueang Krabi District, Krabi Province, with particular emphasis on Krabi Municipality as a unit of study. Krabi Municipality, located on the west coast of Southern

Thailand, covered an area of 19 km². It is one of Thailand's premier tourist destinations, famous for its scenic beauty, biodiversity, and unique history. Due to the fact that there has been the development of all-in-one ecological, historical, artistic and cultural tourism, Krabi Municipality is now continually faced with challenges such as, increased amount of wastes, decreased green areas and destroyed ecosystem etc. There are also global threats such as climate change and socio-economic development that could affect the city in the future. However, given the existing abilities to become an LCC, as seen from their vision to become "Quality City" (Q-City) in 2026 including six main strategies; Green city, Wealthy city, Healthy city, Clean city, Safety city, and Quality tourist destination city (Krabi Municipality Office, 2018). Additionally, they had participated in various sustainable city projects and initiatives e.g., the "ASEAN Environmentally Sustainable City (ASEAN ESC) Model Cities" launched by Institute for Global Environmental Strategies (IGES), and Thailand's Department of Environmental Quality Promotion (DEQP). Krabi Municipality is ideally suited to be the unit of study for exploring future low-carbon plausible pathways through co-creation process with their key related stakeholders.

Key participants and sample size

The key participants were selected through purposive sampling. The number of participants is determined to be 30 persons. The groups of possible participants in this study were the local administrators, key actors and representatives from the organizations who can influence city management policy and implementation and those who are affected by the decision making within the study area including:

1. Public organizations/institutions i.e. local government organization in the area of Krabi Municipality (Board executive, Division of Social Welfare, Division of Public health and Environment, Division of Education, Division of Technical Services and Planning), Provincial Offices of Natural Resources and Environment Krabi
2. Private and Civil organizations/institutions i.e., community networks, educational institution/schools, and Business Enterprise/Young Entrepreneur Chamber of Commerce Group

Study Procedure

The study procedures, data collection and data analysis can be summarized into three main stages which are described in details as follows:

1. Identification of past and current situation of the unit of study. To obtain an overview understanding, relevant documents on the basic information of Krabi Municipality were reviewed. Then, group semi-structured interviews with key participants were performed to identify their perception and expectation of future development within the area. Doing so helps to understand

participants' attitudes towards LCC development, as well as areas of agreement and difference between the participants.

2. Scenario and strategy development process

Participatory scenario workshop with key participants was conducted to develop an explorative and normative scenario through foresight discipline (Börjeson et al., 2006). The process contains sub-steps as following (Schwartz, 1991; Voros, 2001). Sub-step 1–4 were done through plenary discussion and sub-step 5–6 were done through focus group discussions. The process is led by facilitator using a question guide.

2.1 Identify focal issue and key factors in the local environment – This step was to identify the target of the scenario (Rosenberg et al., 2014), which we have set out as the key question “How LCC could be reached in Krabi Municipality?” A 30-year timeframe were chosen, from year 2020–2050. Then, followed by creating the lists of the main factors that can influence the success or failure of these issues in the plenary session.

2.2 Identify driving forces – A “STEEP” analysis were used in this step to identify the driving forces that alter the future city development in significant ways (Barišić, 2016; Caille et al., 2007).

2.3 Rank importance and uncertainty – Participants were asked to rank and select the driving forces in order of importance and the degree of uncertainties (Barišić, 2016; Caille, et al., 2007). Driving forces that are not considered important were discarded.

2.4 Select scenario logics – The selected driving forces were used to generate two distinct alternative futures (i.e. extremes of the state), representing in two axes. By crossing those two axes, resulting in a 2x2 matrix of four quadrants that move the plot of a scenario (Pastor, 2009).

2.5 Generate plausible scenarios and storyline – Global Environmental Outlook Scenarios (GEO–3) (UNEP, 2002) are proposed in a broad outline as an initial set of ‘prototype scenarios’. Then the participants were asked to develop a coherent and plausible storyline and underline the main characteristics of each quadrant up to the year 2050. A descriptive and catchy title were also created in each scenarios.

2.6 Explore the strategy options – The process focused on looking back at how the desirable future namely, Low-Carbon City in 2050, could be reached by using the back-casting approach (Dreborg, 1996). The participants were asked to develop the strategy options that investigate desirable pathways under each four plausible future scenarios developed before.

3. Initiate co-creation learning module with strategy building blocks. At the end of workshop, participants were ask to discuss on the lesson learned from the scenario development process lying on

the key question “What are the conditions and key factors that could encourage the city’s capability on low-carbon sustainable transition management”. This step was done through plenary discussion.

From stage 1–3, Audio and video recordings were made to collect the data during the process. The data were transcribed and then analyzed by using content analysis.

Research Results

1. Four possible future scenarios and strategy options for Low-carbon city planning contexts in 2050

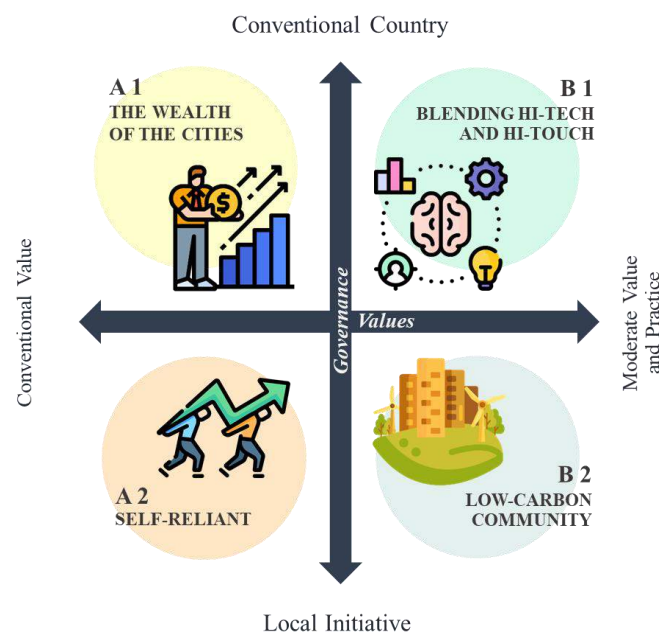

Figure 2 shows the scenario matrix highlighting four plausible alternative futures

Source: This study

Future scenarios were developed by crossing two spectrums of selected driving forces, i.e. ‘Value’ and ‘Governance’, presenting four quadrants (Figure 2) which are elaborated below.

In the first scenario, “The wealth of the cities”, represents the world in which the economic development is rapid and successful which encourage the acquisition of goods and services in ever-increasing amounts, resulting in the increasing of the employment and the use of fossil fuels. Small local companies are replaced by larger-scale business and companies that are allowed to grow within the area of Krabi Municipality, resulting in the growth of urban areas and the expansion of mass tourism. The individual’s idea and lifestyle are materialism and willingness to pay for welfare, but not of sustainable livelihood. Accordingly, there is high use of privately owned vehicles, less public transportation. The amount of wastes is arising relatively to GDP growth. The biodiversity are threatened.

In the second scenario, “Blending hi-tech and hi-touch”, policy-making and new technologies are the main drivers that allow more sustainable consumption. Government strengthens low-carbon policy and measures in responses to environmental impacts. Therefore, they put more focus on resource and energy efficiency and pollution reduction which can reduce the material intensity and deal with market pressures. Tourism becomes more eco-friendly. Areas of ecological importance are restored, and biodiversity is maintained. Communities become more involved in environment management. The public transport system is well-maintained. Bicycle and walking friendly environment are created. These good conditions attract many immigrants and tourists. This leads to a challenge of urban design management.

The third scenario, “Self-reliant”, is characterized by the trend towards overexploitation of natural resources and energy due to mainstream economic development. Production units are intensive (mainly in labor) and small in scale in order to produce as much as possible goods and products. As a result, biodiversity becomes more threatened and climate change becomes worse than expected. Consequently, tourism growth is decreasing. Local communities are fragmented since people focuses only on their survival. Government still focuses on short-term planning and cannot avoid these negative outcomes in spite of the implementation of monitoring and enforcement measures on resource use. Instead of waiting for the government, some local strategies are adjusted to the best practices and potential of each community in order to increase self-reliance and mitigate the impact of social and environmental crises.

In the fourth scenario, “Low-carbon community”, a city of well-being and low consumption. The economy is growing in a self-sufficient system. Local communities become central to decision-making and have much greater responsibilities for the commons resources. Cultural and environmental learning centers are promoted, as well as ecotourism, thereby contributing to the preservation of the environment and the biodiversity site. The climate gradually stabilized but remains altered. The reduction on GHG emissions has been acted through the significant reduction in consumption of energy and materials. Krabi Municipality invests on more maintenance of existing transport infrastructure, improving bicycle and walking conditions and the conversion of older vehicles to electricity and bio-gas for local use.

Consequently, the result of the back-casting exercise offers a set of main strategic aspects and management actions proposed by the majority of participants for Krabi Municipality’s for future planning in the LCC context, regarding the four future scenarios developed (see also Table 1). Related

local strategies (Q-city) were also identified in each aspect, so that local government could strengthen their existing strategies and increase the opportunities to reach the LCC in the future.

Table 1 Strategic objectives and main management actions proposed for Krabi Municipality related to their main strategies of city development

Aspect	Strategic objectives	Main actions proposed	Related strategies (Q-city)
Urban area management	Create functionally balanced urban design while maintaining existing biodiversity	1. Land use efficiency and energy-efficient buildings shall be prioritized. Well-connected transport system, the improvement of the safety, facilities, and pleasant environment, should also be integrated in urban design	Green city, Safety city, Healthy city
Knowledge Platform	To mainstream low-carbon issues into education and training	1. Improve learning platform regarding low-carbon issues through various channels such as learning centers, study courses, workshop etc. to raise public awareness on LCC development and sustainable lifestyle. 2. Improve accessible qualitative and quantitative database to monitor low-carbon actions of the cities	Wealthy city
Technologies	Promote clean and green technology	1. Technological developments in a matter of energy, transport system, waste management and manufacturing shall be supported from national and international organizations	Green city, Clean city
Tourisms	Promote environmentally friendly and eco-tourism	1. Collaborating with the private and business sectors to motivate eco- and conservative tourisms by initiate environmentally friendly goods or services that reduce GHG emissions	Wealthy city, Quality tourist destination city
Creating Resilience	Create a plan of risk management and resilience	1. Risks management plan should be revised in response to changing socio-ecological and driving forces that could affect the city 2. Investments in the resilience of necessities, including water, food, energy, and other services can help reduce losses, ensure operational continuity and save lives.	Healthy city, Safety city
Policy frameworks	Formulation of holistic policy frameworks addressing low-carbon actions	1. Policy framework addressing constraints in transitioning towards LCC shall be formulated. 2. Environmental standard and operational guidelines shall be revised. 3. The policy mechanisms like tax and import tariffs abolishment shall be encouraged.	Clean city, Green city

2. Learning module with strategy building blocks for the city's capability on low-carbon sustainable transition management.

At the end of workshop, participants were discussed and put on six strategy blocks that can encourage the city's capability on low-carbon sustainable transition management at city level as described below.

1) Institutional Arrangement – Local governments must Initiate a clear signal that LCC is a priority by setting concrete goals and coordinating interactions among government, public and private institutions in order to collaboratively support both technical skills and knowledge and practices.

2) Attracting the key agencies – to encourage key agencies investment in transition to an LCC, local government can utilize policies and instruments that reduce risk, increase return, and guarantee remuneration.

3) Enabling Environment – Creating a favorable, overarching context for LCC requires a creative economy, sustainable infrastructure, enforceable regulations, and competent knowledge-based society.

4) Data Requirements – collecting and managing data on level of achievement, low-carbon innovative data collection, and monitoring solutions which pool resources among sectors / Investment in information technology should develop, to facilitate the growth and transmission of low-carbon society in all sectors.

5) Assessing Co-Benefits – Identifying tangible ways that mitigation measures can contribute to environmental, economic, and social benefits, and clearly communicating these co-benefits can compel stakeholders—whether organizations or individuals, and from within the public or private sector—to act to help achieve city-wide low emission development goals.

6) Tracking emissions – Moving towards low-carbon city is often predicated upon the strategies and capabilities to properly measure, report, and verify (MRV) projects, while emissions are tracked through five sectors including: energy, waste, agriculture, waste, industrial process and LULUCF (Land Use, Land-Use Change and Forestry)

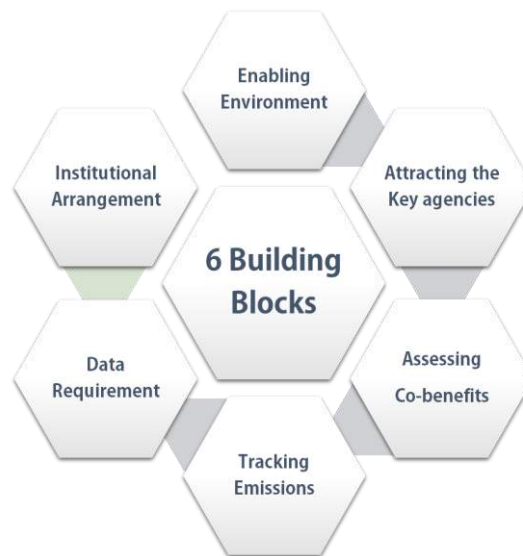

Figure 3 Six strategy building blocks

Source: This study

Discussions

This paper sought to explore strategies for local government in Low-Carbon City contexts by the application of participatory foresight sciences methodology by using Krabi Municipality. Grounded on the research objectives stated above, the key results can be discussed as follows:

1. Four plausible future scenarios were developed, covering 30-year time horizons from year 2020 to year 2050 based on the concepts of Global Environmental Outlook (GEO-3) scenario storylines framework as a solid starting point and helps shorten the workshop's time duration. It can be pointed out that the main drivers of the global and regional scale scenarios were quite accurately translated to Krabi Municipality scenarios, which is the combination of two axes of key driving forces namely, 'Value' and 'Governance'. In this sense, this avoids the risk that the local scenarios developed are biased and the risk of underestimating external drivers affecting the system (Enfors et al., 2008). All scenarios highlight the importance of the main issues affecting the implementation of the LCC in various contexts. In 'The wealth of the cities' scenario, changes in people's value are the key challenge. While in 'Blending hi-tech and hi-touch' scenario, a challenge of urban design management emerges. Moreover, in 'Self-reliant' scenario, the key challenge for local communities is fragmented community which can limit low-carbon implementation. In 'Low-carbon community' scenario, climate and environmental concerns and resource exploitation is still a challenge. Consequently, the back-casting process might also help to identify potential actions for enabling the transition to the LCC in 2050 that need further implementation and adaptation in Krabi Municipality's existing plan and strategies including six aspects: technologies, urban area management, tourism, policy frameworks,

knowledge platform, and creating resilience. Clearly, Krabi Municipality requires changes in technologies, infrastructure and lifestyles. Three fundamental characteristics of LCC (Chen & Zhu, 2013; Li et al., 2012) are incorporated into these strategy options;

2. This paper initiated and discussed on the learning module with strategy building blocks, which are provided as conditions and key factors that could encourage the city's capability on low-carbon sustainable transition management. It highlights the essential elements that local government needs to integrate as their knowledge platform, which can be pursued in any order or combination, e.g. how to attract key agencies to accelerate investment in low-carbon actions, or the enabling conditions that creating a favorable, overarching context of LCC.

Knowledge from Research

This research generates some new knowledge that provided an idea-driven approach that fulfills local government's gap of knowledge regarding the revision of strategies and management plans required for transitioning towards LCC. One of the most important findings is future scenarios in the year 2050 and a set of low-carbon strategy options developed from which envisions several future pathways to reach LCC and accounting for critical uncertainties and key issues that might influence the success or failure of local government management. Another new knowledge is six strategy building blocks which help strengthen the development and implementation of low-carbon actions, especially in local contexts, in order to meet the need of NUA framework.

Conclusion

Transforming towards LCC require holistic planning approach involving key agencies that could response to an increasingly complex and interdependent world. This paper has outlined a methodological framework of participatory foresight methodology to explore possible future scenarios and strategy options for LCC planning contexts in 2050 and initiate co-creation learning module with strategy building blocks encouraging the city's capability on low-carbon sustainable transition management by using Krabi Municipality as a case study. This paper highlights some key challenges and illustrates how the target of LCC could be reached. It can be pointed out that the scenario development method is useful and imperative for local government. It helps them to understand the problems, the current state, and improve the ability to discuss on how the target of LCC could be reached. Involving stakeholders in scenario development can bring significant benefits to both

stakeholders and researchers, leading to the development of more consistent and robust scenarios that can better prepare for the future.

Suggestions

1. Suggestions for the application of research results

This paper provided some potential strategies and main actions for transforming towards a Low-Carbon City (LCC). They are all possible solutions for fostering the LCC at the local government level. Furthermore, the six building blocks proposed in this paper would be useful as a blueprint of management mechanism to encourage the city's capability on low-carbon sustainable transition management. We believe that Krabi Municipality, as well as other key related organization, could apply these mechanisms to collaboratively explore plausible future development pathways in various challenges. The building blocks proposed is not finite or unchangeable, if necessary, local government can be flexibly adapted to the specific needs of individual cities and their inhabitants. We suggested that strong engagement with key stakeholders, sufficient finances, data and manpower, sustained program management, communication and the leadership could be the key success factors for implementing these tools and frameworks.

2. Suggestions for future studies

Since the proposed scenarios and strategy building blocks have not yet been implemented in local's practice in full-scales, future studies require a set of indicators to assess the implications of alternative futures on the focal issue. However, it is worth noting that there is no one-size-fit-all approach that can be applied to every problem or context. As the social dynamic and complex environments become more pressing, much greater effort is needed to build transformative systems that actively support and encourage significant change. The development of transformative learning mechanism should be considered in future research to initiate the transition process in local sustainable contexts.

References

- Barišić, R. (2016). Scenarios of the Oil Industry of Croatia and the Region: Qualitative Approach. *Managing Global Transitions: International Research Journal*, 14(4).
- Bina, O., & Ricci, A. (2016). Exploring participatory scenario and storyline building for sustainable urban futures – the case of China in 2050. *Foresight*, 18(5), 509–534.

- Bizikova, L., Rothman, D.S., Boardley, S., Mead, S., and Kuriakose., A.T. (2014). *Participatory Scenario Development and Future Visioning in Adaptation Planning: Lessons from experience Part I*. Ottawa, CA: International Institute for Sustainable Development.
- Börjeson, L., Höjer, M., Dreborg, K. H., Ekvall, T., & Finnveden, G. (2006). Scenario types and techniques: Towards a user's guide. *Futures*, 38(7), 723–739.
- Caille, F., Riera, J. L., Rodríguez–Labajos, B., Middelkoop, H., & Rosell–Melé, A. (2007). Participatory scenario development for integrated assessment of nutrient flows in a Catalan river catchment. *Hydrology and Earth System Sciences*, 11(6), 1843–1855.
- Cales, R. (2014). *Shenzhen Low Carbon City: A Transformation of Concept and Planning Process* [Master Thesis, University of Amsterdam].
- Chen, F., & Zhu, D. (2013). Theoretical research on low-carbon city and empirical study of Shanghai. *Habitat International*, 37, 33–42.
- Department of Trade and Industry (DTI), London (United Kingdom). (2003). *Our Future Change: Creating a Low Carbon Economy*. Retrieved November 27, 2018, from <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.berr.gov.uk/files/file10719.pdf>
- Dreborg, K. H. (1996). Essence of backcasting. *Futures*, 28(9), 813–828.
- Enfors, E. I., Gordon, L. J., Peterson, G. D., & Bossio, D. (2008). Making Investments in Dryland Development Work: Participatory Scenario Planning in the Makanya Catchment, Tanzania. *Ecology and Society*, 13(2). <https://doi.org/10.5751/es-02649-130242>
- Gallopin, G. C., Hammond, A., Raskin, P., & Swart, R. (1997). *Branch points: Global scenarios and human choice*. Stockholm, Sweden: Stockholm Environment Institute.
- Heugens, P. P., & van Oosterhout, J. (2001). To boldly go where no man has gone before: integrating cognitive and physical features in scenario studies. *Futures*, 33(10), 861–872.
- Kok, K., Biggs, R., & Zurek, M. (2007). Methods for developing multiscale participatory scenarios: insights from southern Africa and Europe. *Ecology and Society*, 12(1).
- Krabi Municipality Office. (2018). *Krabi Municipality's 4-year Development Plan (2018–2021)*. Krabi: Krabi Municipality Office.
- Lead, C., Raskin, P., & Monks, F. (2005). Global scenarios in historical perspective. *Ecosystems and human well-being*, 35.
- Li, Z., Chang, S., Ma, L., Liu, P., Zhao, L., & Yao, Q. (2012). The development of low-carbon towns in China: Concepts and practices. *Energy*, 47(1), 590–599.

- Milestad, R., Svenfelt, S., & Dreborg, K. H. (2014). Developing integrated explorative and normative scenarios: The case of future land use in a climate-neutral Sweden. *Futures*, 60, 59–71.
- MOEJ (Ministry of the Environment, Japan). (2007). *Building a Low Carbon Society: First Draft*. Retrieved February 27, 2018, from <https://www.env.go.jp/earth/info/pc071211/en.pdf>
- ONEP (Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning). (2017). *Thailand's nationally determined contribution roadmap on mitigation 2021 – 2030*. Retrieved March 17, 2021, from <https://climate.onep.go.th/wp-content/uploads/2019/07/NDC-Roadmap-for-Printing.pdf>
- Pastor, F. M. (2009). *Exploring scenario planning processes: differences and similarities*. Division of Packaging Logistics, Lund University.
- Prime Minister's Office, Finland. (2009). *Government Foresight Report on Long-term Climate and Energy Policy: Towards a Low-carbon Finland*. Retrieved December 12, 2018, from <https://vnk.fi/documents/10616/622958/J3009+Government+Foresight+Report+on+Long-term+Climate+and+Energy+Policy.pdf/bd1eabff-7ce1-424d-8fce-e150dd1a0653?version=1.0>
- Raskin P. et al. (2002). *Great transition: The promise and lure of the times ahead*. Boston: Global Scenario Group, Stockholm Environment Institute.
- Raskin, P., & Kemp-Benedict, E. (2002). Global environmental outlook scenario framework. *Background paper for UNEP's third global environmental outlook report*.
- Rosenberg, M., Syrbe, R. U., Vowinkel, J., & Walz, U. (2014). Scenario methodology for modelling of future landscape developments as basis for assessing ecosystem services. *Landscape Online*, 33, 1–20.
- Schwartz, P. (1991). *Art of the Long View*. New York: Doubleday Currency.
- Skea, J. I. M., & Nishioka, S. (2008). Policies and practices for a low-carbon society. *Climate Policy*, 8:sup1, S5–S16.
- Street, P. (1997). Scenario workshops: A participatory approach to sustainable urban living?. *Futures*, 29(2), 139–158.
- UN-Habitat. (2012). *Developing local climate change plans*. Retrieved November 15, 2018, from http://www.unhabitat.org/downloads/docs/11424_1_594548.pdf
- United Nations. (2016). *Sustainable Cities: Why they matter*. Retrieved November 15, 2018, from https://www.un.org/sustainabledevelopment/wp-content/uploads/2016/08/16-00055K_Why-it-Matters_Goal-11_Cities_2p.pdf
- Voros, J. (2001). A primer on futures studies, foresight and the use of scenarios. Prospect: *The Foresight Bulletin*, 6(1).

Zhou, G. (2015). *Low-carbon city initiatives in China: planning approaches, dilemmas and opportunities*
[Doctoral dissertation, KTH Royal Institute of Technology].

UNEP. (2002). *Global Environment Outlook 3. Past: Present and Future Perspectives*. Nairobi, Kenya:
UNEP.